

Επίσημη Εφημερίδα C 157

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

48ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

28 Ιουνίου 2005

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
	I Ανακοινώσεις	
	.....	
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	413η σύνοδος ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004	
2005/C 157/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ευρωπαϊκή ασφαλιστική σύμβαση»	1
2005/C 157/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τουρισμός και αθλητισμός: οι μελλοντικές προκλήσεις για την Ευρώπη»	15
2005/C 157/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς μία ευρωπαϊκή στρατηγική για τη ναυτεχνολογία» COM(2004) 338 τελικό	22
2005/C 157/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κώδικας οδικής κυκλοφορίας και ευρωπαϊκή ταξινόμηση οχημάτων»	34
2005/C 157/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προαγωγή των θαλάσσιων μεταφορών και της πρόσληψης και εκπαίδευσης των ναυτικών»	42
2005/C 157/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 86 της Συνθήκης στις κρατικές ενισχύσεις υπό μορφή αντιστάθμισης για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας που χορηγούνται σε επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος» και το «Σχέδιο οδηγίας της Επιτροπής για την τροποποίηση της οδηγίας 80/723/ΕΟΚ περί της διαφάνειας των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των δημοσίων επιχειρήσεων»	48

EL

Τιμή: 30 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2005/C 157/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την αναγνώριση πιστοποιητικών ναυτικής ικανότητας τα οποία εκδίδονται από τα κράτη μέλη και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/25/ΕΚ» COM(2004) 311 τελικό- 2004/0098 (COD)	53
2005/C 157/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις εναρμονισμένες Υπηρεσίες Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας στις εσωτερικές πλωτές οδούς της Κοινότητας» COM(2004) 392 τελικό- 2004/0123 (COD)	56
2005/C 157/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για την ίδρυση Κοινοτικής Υπηρεσίας Ελέγχου της Αλιείας και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2847/93 για τη θέσπιση συστήματος ελέγχου που εφαρμόζεται στην Κοινή Αλιευτική Πολιτική» COM(2004) 289 τελικό — 2004/0108 (CNS)	61
2005/C 157/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και “Το ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσεως 2004-2010 για την σχέση περιβάλλοντος και υγείας”» (COM(2004) 416 τελικό)	65
2005/C 157/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προτύπων μη βάνουσης παγίδευσης για ορισμένα είδη ζώων» COM(2004) 532 τελικό -2004/0183 (COD)	70
2005/C 157/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 87/328/ΕΟΚ σχετικά με την αποθήκευση σπέρματος βοοειδών που προορίζεται για το ενδοκοινοτικό εμπόριο» COM(2004) 563 τελικό — 2004/0188 (CNS)	74
2005/C 157/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: Μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυμένη Ευρώπη» COM (2004) 274 τελικό	75
2005/C 157/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης» COM(2004) 279 τελικό — 2004/0084 (COD)	83
2005/C 157/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών — Μελέτη για τις σχέσεις μεταξύ νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης» (COM(2004) 412 τελικό)	86
2005/C 157/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο περί της οργανωμένης εισόδου στην ΕΕ ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας και ενίσχυσης της δυνατότητας προστασίας των περιοχών καταγωγής “βελτίωση της πρόσβασης σε βιώσιμες λύσεις”» (COM(2004) 410 τελικό)	92
2005/C 157/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο “Ένα αποτελεσματικότερο κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου: επόμενο στάδιο, η ενιαία διαδικασία”» (COM(2004) 503 τελικό — SEC(2004) 937)	96
2005/C 157/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στην κοινοτική εξωτερική βοήθεια» (COM(2004) 313 τελικό — 2004/0048 COD)	99

2005/C 157/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την επίτευξη αειφόρου γεωργικού προτύπου για την Ευρώπη μέσω της μεταρρυθμιζόμενης κοινής γεωργικής πολιτικής — μεταρρύθμιση στον τομέα της ζάχαρης» COM(2004) 499 τελικό	102
2005/C 157/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η επιστήμη και η τεχνολογία, κλειδιά του μέλλοντος της Ευρώπης — Κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής της Ένωσης υπέρ της έρευνας» COM (2004) 353 τελικό	107
2005/C 157/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον υποχρεωτικό έλεγχο των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών και την τροποποίηση των οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου» COM(2004) 177 τελικό — 2004/0065(COD)	115
2005/C 157/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με θέμα “Αύξηση της απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και καθυστέρηση της εξόδου από την αγορά εργασίας» (COM(2004) 146 τελικό)	120
2005/C 157/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Λευκή Βίβλος σχετικά με την αναθεώρηση του Κανονισμού αριθ. 4056/86 για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού στις θαλάσσιες μεταφορές (COM(2004) 675 τελικό)	130
2005/C 157/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για προαγωγή ασφαλέστερης χρήσης του ίντερνετ και νέων επιγραμμικών τεχνολογιών» COM(2004) 91 τελικό — 2004/0023 (COD)	136
2005/C 157/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Η θάλασσα πρόσβαση στην Ευρώπη στο μέλλον: ποιες εξελίξεις αναμένονται και πως μπορούν να αντιμετωπιστούν;»	141
2005/C 157/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά ταμεία όσον αφορά την παράταση της διάρκειας του προγράμματος PEACE και τη χορήγηση νέων πιστώσεων αναλήψεως υποχρεώσεων» COM(2004) 631 τελικό	147
2005/C 157/27	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS), εξαιτίας της προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση της Δημοκρατίας της Τσεχίας, της Εσθονίας, της Κύπρου, της Λεττονίας, της Λιθουανίας, της Ουγγαρίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβενίας και της Σλοβακίας» COM(2004) 592 τελικό– 2004/0202 (COD)	149
2005/C 157/28	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι σχέσεις μεταξύ των γενεών»	150
2005/C 157/29	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Η συνύπαρξη γενετικών τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών»	155
2005/C 157/30	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία» COM (2004) 415 τελικό	167

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

413Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 15ΗΣ ΚΑΙ 16ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2004

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ευρωπαϊκή ασφαλιστική σύμβαση»

(2005/C 157/01)

Στις 17 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 29 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Η ευρωπαϊκή ασφαλιστική σύμβαση».

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 10 Νοεμβρίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. J. PEGADO LIZ.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 413η σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004) υιοθέτησε, με 137 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή: Στόχος της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας και αιτιολογική έκθεση

Λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, δεδομένης της ισχύουσας κατάστασης πολυμορφίας των νομικών καθεστώτων που καθορίζουν και διέπουν την ασφαλιστική σύμβαση,

1.1 Οι θεμελιώδεις αρχές που διέπουν τη σύναψη και την ισχύ μίας ασφαλιστικής σύμβασης είναι διαφορετικές, ανάλογα με τις ποικίλες εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών της ΕΕ, παρά τις κοινές ρίζες της και μία σημαντική ομοιότητα όσον αφορά τη δομή της.

— εντοπισμού των κοινών αρχών στα διαφορετικά εθνικά συστήματα, που διέπουν την ασφαλιστική σύμβαση, καθώς και των τομέων που θα μπορούσαν, από τεχνικής και νομικής απόψεως, να αποτελέσουν αντικείμενο εργασιών εναρμόνισης,

1.2 Δεδομένου ότι αυτό αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, εξαιτίας της ενίσχυσης της ασφάλειας που επιφέρει στις εμπορικές σχέσεις μεταξύ των επαγγελματιών και των καταναλωτών, οι νομικές διαφορές σε βασικές πτυχές της ασφαλιστικής σύμβασης, ανάλογα με τις ποικίλες εθνικές νομοθεσίες, ενδέχεται να δημιουργήσουν εμπόδια στην υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς και να προκαλέσουν αυξανόμενες δυσκολίες για τη διασυνοριακή χρησιμοποίηση αυτού του χρηματοοικονομικού μέσου.

— προβληματισμού όσον αφορά τις πιθανές λύσεις και υπόδειξης των προτύπων, των τρόπων ή των μέσων που θα έπρεπε να υιοθετηθούν για να επιτευχθεί η καταλληλότερη ρύθμιση για την ασφαλιστική σύμβαση σε κοινοτικό επίπεδο.

1.3 Στόχο της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, επομένως, αποτελεί η επίκληση της προσοχής των αρμόδιων αρχών, σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, στην ανάγκη και τη δυνατότητα:

1.4 Ήδη από την έναρξη των προπαρασκευαστικών εργασιών αυτής της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας κρίθηκε ουσιάς σημασίας η δυνατότητα συνεργασίας και συμμετοχής ατόμων της ομάδας «Αναδιατύπωση (Restatement) του Ευρωπαϊκού Δικαίου για τις Ασφαλιστικές Συμβάσεις», υπό την προεδρία και το συντονισμό του επίτιμου καθηγητή Νομικής Fritz Reichert-Facilides, του πανεπιστημίου του Innsbruck, την οποία απαρτίζουν εξέχοντες νομικοί και ειδικοί του ασφαλιστικού δικαίου από 15 ευρωπαϊκές χώρες.

— καταγραφής των ζητημάτων και των προβλημάτων που προκύπτουν για τους καταναλωτές και την υλοποίηση και ομαλή

1.4.1 Ως εκ τούτου, ήταν μεγάλη η ικανοποίησή μας όταν ο καθηγητής Fritz Reichert-Facilides ανταποκρίθηκε αμέσως στο σχετικό αίτημα που του υποβλήθηκε, προσφερόμενος να διαδραματίσει το ρόλο του εμπειρογνώμονα του εισηγητή και, υπό την έννοια αυτή, συνέταξε, αμέσως, μία πρώτη συμβολή (Εγγραφο παρουσίασης θέσεων I).

1.4.2 Δυστυχώς, κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας της παρούσας γνωμοδότησης, ο καθηγητής Reichert-Facilides απεβίωσε.

1.4.3 Το ενδιαφέρον που εκδήλωσε, καθόλη τη διάρκεια μίας ζωής εντατικής ακαδημαϊκής εργασίας, για το θέμα των ασφαλίσεων και το σχέδιο του «Restatement» που συνέταξε δικαιολογούν πλήρως την παρούσα αναφορά στην εν λόγω γνωμοδότηση και μία ειδική μνεία ευγνωμοσύνης για τη χαρακτηριστική αφοσίωσή του, ως μαρτυρία του πόνου μας για την απουσία του και ταπεινή συμβολή στη μνήμη του.

1.4.4 Αυτός ο λόγος εξηγεί και αιτιολογεί τη σχετική παράθεση στο σημείο αυτό του ουσιώδους μέρους του «Εγγράφου παρουσίασης θέσεων I», το οποίο συνέταξε ως εισαγωγή στις εργασίες που αποτελούν τη βάση της εν λόγω γνωμοδότησης και το οποίο πρέπει να συγκαταλέγεται μεταξύ των τελευταίων γραπτών του.

«1. Η ποικιλομορφία των ευρωπαϊκών νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις συνιστά σοβαρό εμπόδιο για μία ενιαία αγορά ασφαλείων. Αυτή ήταν η γνώμη της ομάδας ήδη από την αρχή. Η άποψη αυτή έχει υποστηριχθεί, επιπλέον, και από την ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της «Η ασφαλιστική αγορά και οι καταναλωτές» της 29ης Ιανουαρίου 1998 (ΕΕ C 95 της 30ής Μαρτίου 1998, σ. 72; βλ. π.χ., αριθ. 1.6. και 2.1.9. παρ. 2). Εν τω μεταξύ, η Επιτροπή φαίνεται να προσχώρησε σε αυτή την άποψη (βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της 12ης Φεβρουαρίου 2003: Ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων — Σχέδιο δράσης, COM (2003) 68 τελικό, ΕΕ C 63 της 15ης Μαρτίου 2003, σ. 1, αναφερόμενη στο εξής ως σχέδιο δράσης, βλ. π.χ. αριθ. 27, 47/48, 74).

2. Μία εναρμόνιση των νομοθεσιών, εν γένει, και, οπωσδήποτε, των νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο βάσει εμπειρογνώμονων νομικής συγκριτικής έρευνας. Ο στόχος των εργασιών της ομάδας μας είναι η αναδιτύπωση. Τι σημαίνει «αναδιτύπωση» (Restatement); Η λέξη προέρχεται από το ρήμα «αναδιτυπώνω», το οποίο ερμηνεύεται ως «εκφράζω εκ νέου ή πειστικότερα». Στους νομικούς κύκλους, «αναδιτύπωση» είναι ένας τεχνικός όρος που χρησιμοποιείται ειδικότερα στις ΗΠΑ. Περιγράφει — όπως είναι γνωστό μεταξύ των νομικών — ένα συνεκτικό σώμα νομικών κανόνων, προερχόμενων από διαφορετικές, αλλά ουσιαστικά παρόμοιες πηγές, σχηματισμένο και ενοποιημένο υπό την έννοια της «καλύτερης λύσης». Οι σχετικές εργασίες πραγματοποιούνται σε ιδιωτική και όχι νομοθετική βάση από το Αμερικανικό Νομικό Ίδρυμα. Οι ομοιότητες όσον αφορά τις πηγές προέρχονται, στις ΗΠΑ, από τη βάση της κοινής νομοθεσίας των (διαφορετικών) ιδιωτικών νομοθεσιών των διαφόρων Πολιτειών. Στις ευρωπαϊκές νομοθεσίες για τις ασφάλειες, οι ομοιότητες προκύπτουν ουσιαστικά από το αντικείμενό τους «τις ασφάλειες». Το εν λόγω αντικείμενο προκαλεί από τη φύση του παρόμοιες ρυθμιστικές ανάγκες. Οι κατευθυντήριες γραμμές για την εξεύρεση της «βέλτιστης λύσης» θα μπορούσαν να είναι οι παρακάτω: Κατά πρώτον, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα ουσιαστικά χαρακτηριστικά όλων των νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις, προκειμένου να προκύψει ένα νομικό πλαίσιο για την αποτελεσματική κάλυψη των κινδύνων εκ μέρους των ασφαλιστών και, συνεπώς, να διασφαλισθεί η ομαλή λειτουργία των ιδίων

των ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Κατά δεύτερον, είναι ουσιώδους σημασίας η προσεκτική εξισορρόπηση των συγκρουόμενων συμφερόντων των μερών. Από την άποψη αυτή, πρέπει να αναγνωριστεί δεόντως η σύγχρονη τάση για την προσφορά σχετικά υψηλού βαθμού προστασίας στους ασφαλιζόμενους.

3. Η αναδιτύπωση, όπως σχεδιάζεται από την ομάδα μας, επικεντρώνεται στους υποχρεωτικούς κανόνες (και αντίστοιχα στους ημι-υποχρεωτικούς κανόνες προς όφελος των ασφαλιζόμενων). Γιατί αυτό; Δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι ο «φυσικός νόμος» των ασφαλιστικών συμβάσεων δεν βασίζεται πρωταρχικά σε καθεστώςα αλλά σε τυποποιημένους συμβατικούς κανόνες. Η απόδοση σημασίας σε αυτό σημαίνει ότι όχι μόνο αναγνωρίζονται οι πραγματικότητες αλλά και ότι γίνεται σεβαστή η αρχή της ελευθερίας της σύμβασης. Από την άλλη, εξακολουθεί να υφίσταται το βασικό καθήκον του νομοθέτη για τον περιορισμό αυτής της ελευθερίας. Αυτό όφειλε να γίνει για λόγους δημόσιας πολιτικής και για την προστασία των ασφαλιζόμενων (ή τρίτων προς όφελος των οποίων συνάφθηκε η ασφάλεια). Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε συμβατικές ρήτρες που είναι δυνατόν να προκαλέσουν την απώλεια της ασφαλιστικής προστασίας. Τα τεχνικά μέσα για την επίτευξη αυτών των στόχων είναι — διαμέσου όλων των ευρωπαϊκών νομικών συστημάτων — η νομοθετική πρόβλεψη (ημι)υποχρεωτικών διατάξεων για το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων. Τα μέχρι στιγμής αναφανόμενα προβλήματα όσον αφορά την ενιαία αγορά περιγράφονται στο Σχέδιο δράσης με τις παρακάτω φράσεις: «... τα κράτη μέλη ανέπτυξαν κανόνες οι οποίοι είναι δυνατόν να περιλαμβάνονται ή να μη περιλαμβάνονται σε μία ασφαλιστική σύμβαση. Στο βαθμό που οι εν λόγω κανόνες αποκλίνουν είναι δυνατόν να επηρεάζονται τα προϊόντα που προσφέρονται διασυνοριακά». Και πράγματι: η πρόωπιση μίας πραγματικής εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς προϋποθέτει την εναρμόνιση/ενοποίηση των σχετικών περιορισμών της ελευθερίας σύναψης ασφαλιστικών συμβάσεων — με αποτέλεσμα όλες οι (τυποποιημένες) συμβάσεις που διέπονται από ανάλογους ομοιόμορφους κανόνες να μπορούν να διατίθενται, ανταγωνιστικά, σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να προκύψει μία κατάσταση ενιαίας αγοράς. Αυτός είναι ακριβώς ο στόχος που επιδιώκεται με τις εργασίες του σχεδίου.

4. Η συγκριτική νομική προετοιμασία (όπως αναφέρεται στο σημείο 2 ανωτέρω) επιχειρείται, όσον αφορά την ομάδα σχεδιασμού μας, ήδη με τη σύνθεσή της. Συμμετέχουν εμπειρογνώμονες ασφαλιστικών συμβάσεων από 16 νομικά συστήματα (εντός και εκτός της ΕΕ).

5. Το ερώτημα που τίθεται αυτομάτως είναι κατά πόσον η αναδιτύπωση θα έπρεπε να υποκαταστήσει τους ισχύοντες εθνικούς κανόνες ή να προβλέπει ένα πρόσθετο (μέχρι στιγμής 16ο) μοντέλο ειδικά για τις διασυνοριακές συμβάσεις. Το εν λόγω πρόβλημα αναπτύσσεται στο Σχέδιο δράσης, με το οποίο εγκαινιάζεται συζήτηση για το αποκαλούμενο Μέσο Προαιρετικής Εφαρμογής. Επί του παρόντος, το θέμα αυτό δεν θα αναπτυχθεί περαιτέρω.

6. Πρέπει να αναληφθούν συγκριτικές μελέτες στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, και να αποδοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο γενικό δίκαιο των συμβάσεων. Η ομάδα σχεδιασμού το πραγματοποιεί μέσω της διαρκούς και προσεκτικής τήρησης και μελέτης των αποκαλούμενων αρχών Lando/Beale. Επιπλέον, συνεργάζεται στενά με την «Ομάδα μελέτης του Ευρωπαϊκού Αστικού Κώδικα» (Καθηγητές von Bar και Beale). Στο πλαίσιο αυτής της δομής, η εν λόγω ομάδα είναι επιφορτισμένη με την αστική ευθύνη κυρίως στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων.»

1.5 Για την προετοιμασία της παρούσας γνωμοδότησης πραγματοποιήθηκαν διάφορες συνεδριάσεις εργασίας με εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που σχετίζονται με τον τομέα των ασφαλίσεων και την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ασφαλίσεων και της BEUC, προκειμένου να συγκεντρωθούν εντυπώσεις, αντιδράσεις και προτάσεις.

1.6 Στη συνέχεια, αποφασίστηκε η κατάρτιση ενός ερωτηματολογίου, το οποίο απεστάλη σε μεγάλο αριθμό δημόσιων και ιδιωτικών οντοτήτων, σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο, αντιπροσωπευτικών των βασικών σχετικών συμφερόντων, καθώς και η εκ παραλλήλου διεξαγωγή ακρόασης με τη συμμετοχή των βασικών εκπροσώπων των ενδιαφερόμενων συμφερόντων (ασφαλιστών, βιομηχάνων και άλλων επαγγελματιών και καταναλωτών), καθώς και εξειδικευμένων νομικών και ακαδημαϊκών από διάφορες χώρες και νομικά συστήματα.

1.7 Στην παρούσα γνωμοδότηση αποδίδονται συνθετικά το περιεχόμενο των απαντήσεων που δόθηκαν στο προαναφερθέν ερωτηματολόγιο, καθώς και οι αντιδράσεις και προτάσεις που συνελέγησαν κατά την ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στις 16 Απριλίου 2004.

2. Προηγούμενες εργασίες για το θέμα

2.1 Το εξεταζόμενο θέμα δεν είναι καινοφανές για την ΕΟΚΕ. Ήδη η γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα: «Η ασφαλιστική αγορά και οι καταναλωτές»⁽¹⁾ επέσυρε την προσοχή στην «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για το συντονισμό των νομοθετικών, ρυθμιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν τις ασφαλιστικές συμβάσεις»⁽²⁾, με την οποία επιχειρήθηκε η εναρμόνιση, επί της ουσίας, ορισμένων βασικών κανόνων του ασφαλιστικού δικαίου και στην οποία εκφραζόταν απογοήτευση για το γεγονός ότι, μέχρι τη στιγμή εκείνη, η Επιτροπή δεν είχε επιδείξει την πρόθεση να ασχοληθεί εκ νέου με το θέμα, «παρά το γεγονός ότι επικρατεί η γνώμη τόσο στους ασφαλιστικούς παράγοντες όσο και στις οργανώσεις καταναλωτών ότι η έλλειψη μιας κοινοτικής ρύθμισης σχετικά με την ασφαλιστική σύμβαση (ελάχιστη εναρμόνιση του ουσιαστικού νόμου) αποτελεί αιτία μιας ολόκληρης σειράς εμποδίων και δυσκολιών τα οποία υφίστανται για την αποτελεσματική υλοποίηση της ενιαίας αγοράς στον τομέα αυτ»⁽³⁾.

2.1.1 Αρχικά, η ΕΟΚΕ επεσήμανε ως πρώτο από τα αναγνωριζόμενα εμπόδια γενικού χαρακτήρα για την πραγματική υλοποίηση της ενιαίας αγοράς ασφαλίσεων «την ανυπαρξία μιας εναρμόνισης από πλευράς δικαίου, δηλαδή, μία ελάχιστη ρύθμιση όσον αφορά το δικαίο της ασφαλιστικής σύμβασης στην Ευρωπαϊκή Ένωση»⁽⁴⁾.

2.1.2 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ επέσυρε την προσοχή στο γεγονός ότι δεν υφίσταται «σε κοινοτικό επίπεδο, κανένα νομικό πλαίσιο το οποίο να καθορίζει κανόνες ελάχιστης διαφάνειας στη σύναψη συμβάσεων γενικά, κυρίως στις ασφάλειες εκτός των ασφαλειών ζωής, ούτε να τυποποιεί, ειδικά, γενικές καταχρηστικές συμβατικές ρήτρες σχετικά με ασφάλειες ή, τουλάχιστον, να καθορίζει γενικές αρχές καλής πίστης ή συμβατικής ισορροπίας στον ειδικό τομέα των ασφαλειών»⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Εισηγητής ο κ. Manuel Ataide Ferreira (EE C 95, της 30/03/1998).

⁽²⁾ Έγγρ. COM(79) 355 τελικό, EE C 190, της 28/07/79, όπως τροποποιήθηκε από το έγγρ. COM(80) 854 τελικό, EE C 355, της 31/12/80: για τις σχετικές γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ και του ΕΚ βλ. αντίστοιχα EE C 146, της 16/06/80 και C 265, της 13/10/80. Η αξιολόγηση αυτών των κειμένων θα παρατεθεί στο σημείο 4 της παρούσας γνωμοδότησης.

⁽³⁾ Ο.π. σημείο 2.1.9.

⁽⁴⁾ Ο.π. σημείο 2.3.1.1.1.

⁽⁵⁾ Ο.π. σημείο 3.4.

2.1.3 Και συγκεκριμένα: «Ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο κάθε κράτος μέλος ρύθμισε τα θέματα αυτά ή, στις περιπτώσεις που δεν το έπραξε, η ίδια η απουσία ρύθμισης, (και η πλήρης εγκατάλειψη του θέματος σε μία αγορά, όπου ο ανταγωνισμός απέχει πολύ από το να είναι τέλειος, και οι παράγοντες του ενός μέρους επιχειρούν να συνεργάζονται εις βάρος του άλλου μέρους), αποτελούν το λόγο μιας πολλαπλότητας διαφορετικών λύσεων για καταστάσεις πανομοιότυπες, στο χώρο της ενιαίας αγοράς, με ιδιαίτερη σημασία στις διασυνοριακές συναλλαγές, οι οποίες διευκολύνονται ολοένα και περισσότερο από την έλευση της “κοινωνίας της πληροφόρησης”»⁽⁶⁾.

2.1.4 Και, μετά από την ανάλυση των θεμάτων, τα οποία — κατά τη γνωμοδότηση — θα μπορούσαν/όφειλαν να αποτελέσουν αντικείμενο εναρμόνισης, η προαναφερόμενη γνωμοδότηση καταλήγει επισύροντας την προσοχή της Επιτροπής και των κρατών μελών «στη δυνατότητα αναθεώρησης της πρότασης οδηγίας της Επιτροπής σχετικά με την ελάχιστη εναρμόνιση στον τομέα των ασφαλειών που δημοσιεύθηκε το 1979, βάσει της αρχής της επικουρικότητας»⁽⁷⁾ και ζητεί από την Επιτροπή να προβεί στη λήψη κάθε απαιτούμενου μέτρου προκειμένου να καθορισθούν σε κοινοτικό επίπεδο οι ελάχιστες κοινές απαιτήσεις που θα πρέπει να ισχύσουν στον τομέα των ασφαλιστικών συμβάσεων (πρόταση οδηγίας)⁽⁸⁾.

2.2 Εξάλλου, από καιρό τόσο οι οργανώσεις καταναλωτών όσο και οι ενώσεις των επαγγελματιών στο χώρο των ασφαλίσεων έχουν επισημάνει την ανάγκη μεγαλύτερης εναρμόνισης του δικαίου για τις ασφαλιστικές συμβάσεις.

2.2.1 Ήδη το 1986, η European Consumer Law Group επέσυρε την προσοχή στην ανάγκη επίτευξης «ενός βαθμού εναρμόνισης του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων στο επίπεδο της Κοινότητας» και εντόπισε λεπτομερώς τις πτυχές των ασφαλιστικών συμβατικών σχέσεων, οι οποίες — κατά τη γνώμη της — όφειλαν να αποτελέσουν αντικείμενο εναρμόνισης⁽⁹⁾.

⁽⁶⁾ Ο.π. σημείο 3.6.1.

⁽⁷⁾ Ο.π. σημείο 4.3.6.

⁽⁸⁾ Οι πτυχές που θεωρήθηκε ότι θα έπρεπε να συμπεριληφθούν στην Οδηγία είναι οι παρακάτω:

- «— η απαίτηση της παροχής ενός κατώτατου ορίου ενημέρωσης προς τους καταναλωτές κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης της συμβάσεως
- η απαίτηση θέσπισης ενός καταλόγου με τους βασικούς όρους που χρησιμοποιούνται και την έννοιά τους
- η θέσπιση ενός καταλόγου που να περιλαμβάνει τυπικές περιπτώσεις καταχρηστικών ρητρών στον τομέα των ασφαλίσεων
- τα ελάχιστα στοιχεία που θα πρέπει να περιλαμβάνει κάθε ασφαλιστική σύμβαση
- το σύνολο των κοινών συμβατικών υποχρεώσεων που θα πρέπει να περιλαμβάνει κάθε ασφαλιστική σύμβαση
- οι βασικές αρχές και οι θεμελιώδεις κανόνες που θα πρέπει να διέπουν κάθε ασφαλιστική σύμβαση
- η θέσπιση ενός καθεστώτος προσωρινής αποζημίωσης στην περίπτωση ασφαλειών αστικής ευθύνης
- η καθιέρωση της υποχρέωσης της ύπαρξης ισορροπίας μεταξύ ασφαλιστών και αναλαμβανόμενου κινδύνου, ιδιαίτερα όσον αφορά την αυτόματη μείωση της αξίας των ασφαλιζόμενων αντικειμένων λόγω του χρόνου ζωής τους και αντίστοιχη μείωση των καταβαλλόμενων ασφαλιστρών
- η θέσπιση εναρμονισμένων ελάχιστων ενιαίων προθεσμιών για τις περιπτώσεις άσκησης του δικαιώματος μεταβολής της γνώμης εκ μέρους του ασφαλιζόμενου
- η υποχρέωση το κείμενο των ασφαλιστηρίων να είναι κατανοητό, ενώ οι γενικοί και ειδικοί όροι θα πρέπει να συμφωνούνται κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης της συμβάσεως και πριν από την υπογραφή της»

Ο.π. σημείο 4.5. Αυτός ο προσανατολισμός έχει επαναληφθεί και επιβεβαιωθεί σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, όπως στην πρόσφατη γνωμοδότηση με θέμα την Πρόταση οδηγίας της Επιτροπής σχετικά με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία οχημάτων, της οποίας εισηγητής ήταν ο κ. Levaux, σημείο 4.3. EE C 95, της 23/04/03.

⁽⁹⁾ «ECLG-Consumer Insurance», στην Journal of Consumer Policy (1986), σ. 205-228.

2.2.2 Με τη σειρά του, και το BEUC, (Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών) τουλάχιστον από το 1994, επέσυρε την προσοχή στη σκοπιμότητα δημιουργίας ενός «βασικού νομικού πλαισίου» που θα αφορά τα βασικά σημεία των ασφαλιστικών συμβάσεων και θα συνιστά «μία ελάχιστη κοινή νομική βάση».

2.2.3. Παρόμοια θέση εκφράσθηκε το Δεκέμβριο του 1998 και από ποικίλες οργανώσεις που εκπροσωπούν καταναλωτές.

2.2.4 Τέλος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ασφαλίσεων (CEA), σε πρόσφατες παρατηρήσεις της επί της ανακοινώσεως της Επιτροπής για ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων, αφού επισημαίνει ότι ορθώς η Επιτροπή σημειώνει ότι «η πολυμορφία των εθνικών διατάξεων που διέπουν τις ασφαλιστικές συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές **συνιστά εμπόδιο για την ανάπτυξη των διασυνοριακών συναλλαγών στον τομέα των ασφαλίσεων**» αναφέρει ότι «σε ό,τι αφορά το κοινοτικό κεκτημένο», το αποκαλούμενο «εναρμονισμένο», ο αριθμός και η πολυπλοκότητα των διατάξεων που περιλαμβάνονται στα διάφορα κείμενα εν ισχύ στο πλαίσιο του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων θέτουν πραγματικά προβλήματα.

2.2.4.1 Στη συνέχεια, αφού απαριθμεί μία σειρά περιπτώσεων άσκοπης επανάληψης ταυτόσημων ή αδικαιολόγητα διαφορετικών διατάξεων που περιλαμβάνονται στα διάφορα ισχύοντα κοινοτικά κείμενα καταλήγει εκφράζοντας την υποστήριξή της σε «αυτό το σχέδιο βελτίωσης του κοινοτικού κεκτημένου», μετά από την πραγματοποίηση κατάλληλης ανάλυσης της σχέσης κόστους/οφέλους και πλήρους διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς και την εξέταση των εμποδίων στη λειτουργία της ενιαίας αγοράς⁽¹⁰⁾.

2.3 Η Επιτροπή, με τη σειρά της, στις ανακοινώσεις της με θέμα «Το ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων»⁽¹¹⁾ και «Ένα συνεκτικότερο δίκαιο των συμβάσεων — Σχέδιο δράσης»⁽¹²⁾ επισημαίνει, επί αυτού, ότι, σύμφωνα με την άποψη των διαφόρων φορέων των οποίων ζητήθηκε η γνώμη, ο τομέας των ασφαλιστικών συμβάσεων είναι ένας από τους τομείς, στο επίπεδο των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, στους οποίους τα περισσότερα προβλήματα προκύπτουν από την ύπαρξη «διαφορών στις ισχύουσες εθνικές διατάξεις» και ότι, σε αυτόν τον τομέα, πρέπει να εξετασθεί η δυνατότητα «να αναληφθεί περαιτέρω σύγκλιση μεταξύ των διαφόρων διατάξεων, προκειμένου να συνδυαστεί η ανάγκη μεγαλύτερης ομοιογένειας μεταξύ των εθνικών κανόνων με την ανάγκη διατήρησης της καινοτομίας και της ευρείας επιλογής όσον αφορά τα προϊόντα», το οποίο πρέπει να αποτελεί επίσης προτεραιότητα για «δράση συνέχειας στο σχέδιο δράσης για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος»⁽¹³⁾.

2.4 Τέλος, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμά του για την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το προαναφερόμενο «σχέδιο δράσης» αφού «εκφράζει τη λύπη του για το γεγονός ότι δεν ελήφθησαν εγκαίρως μέτρα για την δημιουργία εναλλακτικών μέσων σε ορισμένους τομείς, μεταξύ άλλων στους τομείς των συναλλαγών των καταναλωτών και της ασφάλισης, στους οποίους θα μπορούσαν να προκύψουν μεγάλα πλεονεκτήματα τόσο για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς όσο και για την αύξηση

των διακοινοτικών συναλλαγών και του εμπορίου» θεωρεί ότι «για να διευκολυνθεί το διασυνοριακό εμπόριο εντός της εσωτερικής αγοράς, επείγει η θέσπιση εθελοντικών επιλογών σε ορισμένους τομείς, ιδίως των μηχανισμών σύναψης συμβολαίων των καταναλωτών και ασφαλιστικών συμβολαίων και ζητεί ως εκ τούτου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναπτύξει κατά προτεραιότητα, επιδιώκοντας την υψηλή προστασία των καταναλωτών και την εφαρμογή των δεσμευτικών διατάξεων, έναν μηχανισμό επιλογής στους τομείς των καταναλωτικών και των ασφαλιστικών συμβολαίων»⁽¹⁴⁾.

3. Οι απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο και η ακρόαση της 16ης Απριλίου 2004

3.1 Στο ερωτηματολόγιο, το οποίο εστάλη εγκαίρως, οι διάφοροι φορείς, είτε πρόκειται για εθνικές ρυθμιστικές αρχές των διαφόρων χωρών, είτε πρόκειται για οργανώσεις που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των ασφαλιστών, της βιομηχανίας και των καταναλωτών, έδωσαν συνολικά 27 απαντήσεις.

3.1.1 Όσον αφορά τις χώρες, παρελήφθησαν απαντήσεις από τη Γερμανία, την Αυστρία, το Βέλγιο, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία, τη Φινλανδία, τη Γαλλία, το Λίχτενστάιν, τη Λιθουανία, τη Μάλτα, τη Νορβηγία, την Πολωνία και τη Σουηδία.

3.1.2 Τα μέλη της ομάδας «Αναδιτύπωση του Ευρωπαϊκού Δικαίου για τις Ασφαλιστικές Συμβάσεις» απάντησαν μαζικά αποστέλλοντας κοινή απάντηση.

3.2 Υφίσταται μία ευρεία και ρητώς εκπεφρασμένη πλειοψηφία, η οποία πιστεύει ότι:

- α) Η έλλειψη εναρμόνισης των υποχρεωτικών κανόνων δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων συνιστά εμπόδιο στη διασυνοριακή παροχή ασφαλιστικών υπηρεσιών, ενώ παρατίθενται και άφθονα σχετικά παραδείγματα.
- β) Αυτή η κατάσταση αποτελεί εμπόδιο στην παροχή κάλυψης από ξένους ασφαλιστές εκ μέρους πελατών που αναζητούν ασφάλιση, ενώ παρατίθενται και πολυάριθμα σχετικά παραδείγματα.
- γ) Το γεγονός αυτό αποτελεί εμπόδιο στην παροχή, εκ μέρους των ασφαλειομεστών, των υπηρεσιών τους διασυνοριακά, ενώ παρατίθενται και πολλά σχετικά παραδείγματα.
- δ) Η εναρμόνιση των υποχρεωτικών κανόνων δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων θα συνέβαλε στη διασυνοριακή ανάπτυξη των ασφαλιστικών συναλλαγών των ασφαλιστών, των καταναλωτών και των ασφαλειομεστών.
- ε) Η οδηγία της Επιτροπής του 1979/1980 συνεχίζει να αποτελεί καλή βάση για τη συζήτηση αυτού του θέματος, αν και θα πρέπει να αναπροσαρμοσθεί βάσει νέων όρων και σύμφωνα με άλλες παραμέτρους, όπως ορισμένοι από τους απαντήσαντες εξηγούν και προτείνουν.

3.3 Στην ακρόαση παρέστησαν 46 προσωπικότητες εκπροσωπώντας 36 φορείς από 17 χώρες.

⁽¹⁰⁾ Σημείωμα της CEA, της 4ης Ιουνίου 2003.

⁽¹¹⁾ COM(2001) 398 τελικό, της 11.07.2001 (ΕΕ C 255, της 13.09.01).

⁽¹²⁾ COM(2003) 68 τελικό της 12.02.2003.

⁽¹³⁾ Σχέδιο δράσης, σημείο 74, βλ. επίσης σημεία 27,47 και 48 του ίδιου εγγράφου.

⁽¹⁴⁾ Έγγρ. Α5-0256/2003, το οποίο υιοθετήθηκε κατά τη σύνοδο ολομέλειας του ΕΚ, της 02/09/2003, σημεία 11 και 14.

3.4 Από το περιεχόμενο των απαντήσεων στο ερωτηματολόγιο και από τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την ακρόαση, θα ήταν δυνατόν, εν συντομία, να αναφερθεί ότι υφίσταται γενική συναίνεση, σύμφωνη με τις παρακάτω βασικές κατευθύνσεις:

3.4.1 Υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ των εθνικών νομικών συστημάτων των σχετικών με τη νομοθεσία για την ασφαλιστική σύμβαση.

3.4.2 Υφίσταται σημαντικό έλλειμμα εναρμόνισης όσον αφορά τη νομοθεσία για τις ασφάλειες σε επίπεδο ΕΕ, με συνέπειες στην υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς σε αυτόν τον τομέα.

3.4.3 Ειδικότερα για τους μικρούς και μεσαίους ασφαλιστές (τους μεμονωμένους καταναλωτές και τις ΜΜΕ), ένας βαθμός εναρμόνισης είναι επιθυμητός/αναγκαίος, προκειμένου να αποφεύγονται η έλλειψη ισορροπίας και οι διακρίσεις (μαζικοί κίνδυνοι).

3.4.4 Στην προσέγγιση που θα ακολουθήσουμε υπό την έννοια της εναρμόνισης της νομοθεσίας για την ασφαλιστική σύμβαση, πρέπει να προχωρήσουμε κατά τρόπο σταδιακό και χωρίς να εισαγάγουμε υπερβολικά αυστηρές ρυθμίσεις, λαμβάνοντας υπόψη ότι η εναρμόνιση δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά μέσο για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, το οποίο θα πρέπει να υπόκειται στις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.

3.4.5 Στόχοι προτεραιότητας της εναρμόνισης οφείλουν να είναι:

— οι «υποχρεωτικοί κανόνες»

— ένα γενικό μέρος του δικαίου της ασφαλιστικής σύμβασης.

3.4.6 Όσον αφορά τη μορφή, το πρότυπο της σύμβασης που θα προέλθει από την εναρμόνιση θα μπορούσε να είναι «προαιρετικό», αλλά, από τη στιγμή που αυτό υιοθετηθεί, θα πρέπει να είναι δεσμευτικό, ως προς τους όρους και τα στοιχεία του, για τα μέρη.

3.4.7 Το κοινοτικό μέσο για την υιοθέτηση αυτού του προτύπου πρέπει να είναι ο κανονισμός, ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης εναρμόνιση.

3.4.8 Κατά την επεξεργασία του, οι προτάσεις οδηγίας του 1979 και 1980 της Επιτροπής, όπως αυτές τροποποιήθηκαν με τις προτάσεις του ΕΚ και της ΕΟΚΕ, θα μπορούσαν να αποτελούν την αφετηρία, αλλά θα πρέπει να αναμορφωθούν σε βάθος υπό το φως της εξέλιξης που επήλθε εντωμεταξύ στο δικαιο των ασφαλειών.

3.4.9 Η εναρμόνιση, στο πλαίσιο των προηγούμενων ορισθέντων ορίων, προορίζεται να διευκολύνει την αύξηση των διασυνοριακών ασφαλιστικών συναλλαγών και να συμβάλει στη μεγαλύτερη ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς σε αυτόν τον τομέα.

3.4.10 Τη νομική βάση για μία πρωτοβουλία αυτού του τύπου θα μπορούσε να αποτελεί το άρθρο 95 της Συνθήκης.

3.5 Ορισμένοι που συμμετείχαν στην ακρόαση ή απάντησαν στο ερωτηματολόγιο ανέφεραν ακόμη ότι:

3.5.1 Η εναρμόνιση πρέπει να είναι «προαιρετική» και να περιορίζεται στον ορισμό των βασικών εννοιών.

3.5.2 Η εναρμόνιση πρέπει να αφορά μόνο τις διασυνοριακές συμβάσεις και τα φυσικά πρόσωπα.

3.5.3 Η εναρμόνιση δεν αποτελεί γενική πανάκεια για την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεπαρκούς ανάπτυξης της εσωτερικής αγοράς των ασφαλειών.

3.5.4 Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις αλληλασφαλιστικές εταιρίες και στα ιδρύματα πρόνοιας και κοινωνικής ασφάλισης, εξαιτίας των ιδιαιτεροτήτων τους.

4. Η ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλίας σε κοινοτικό επίπεδο

4.1 Η εσωτερική αγορά και η ασφάλιση

4.1.1 Γενικές παρατηρήσεις όσον αφορά τη σχέση της εσωτερικής αγοράς και των ασφαλειών

4.1.1.1 Η ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά καλύπτει ένα χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα, επιτρέποντας την ελεύθερη διακίνηση των αγαθών, των ατόμων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων (άρθρο 14 (2) της Συνθήκης ΕΚ). Οι «ασφάλισεις» εμπίπτουν στο πεδίο της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών (άρθρα 49-55 της Συνθήκης ΕΚ) ή στο δικαίωμα ελεύθερης εγκατάστασης, ανάλογα με τις συνθήκες κάθε επιμέρους περίπτωσης. Οι ασφαλιστές που παρέχουν τις υπηρεσίες τους διασυνοριακά ή εγκαθίστανται οι ίδιοι σε άλλο κράτος μέλος αντιμετωπίζουν τον ανταγωνισμό των εθνικών ασφαλιστικών προϊόντων έναντι των δικών τους ασφαλιστικών συμβάσεων.

4.1.1.2 Ως αποτέλεσμα αυτού, η ποικιλία επιλογής που διαθέτουν οι δυνητικοί ασφαλισμένοι καθίσταται μεγαλύτερη. Σε ιδανική περίπτωση, η θετική επιλογή των πελατών που επιθυμούν τη σύναψη ασφαλιστικής σύμβασης θα πρέπει να αποτελεί την «αόρατη χείρα» που κατευθύνει την εσωτερική αγορά ασφαλειών.

4.1.1.3 Τα θέματα των ασφαλίσεων αφορούν και άλλες ελευθερίες: η ελεύθερη μεταφορά των ασφαλιστρω και των ασφαλιστικών αποδόσεων είναι εξασφαλισμένη (βλ. άρθρο 56 της Συνθήκης ΕΚ). Επιπλέον, οι ασφαλισμένοι που κάνουν χρήση της ελευθερίας τους βάσει του άρθρου 18 της Συνθήκης ΕΚ δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζουν αρνητικές συνέπειες σε σχέση με τις ασφαλιστικές συμβάσεις τους όταν αλλάζουν το συνήθη τόπο διαμονής τους από τη μία δικαιοδοσία σε άλλη.

4.1.2 Κατάσταση της εναρμόνισης του ασφαλιστικού δικαίου και δίκαιο για τις ασφαλιστικές συμβάσεις

4.1.2.1 Αυτό το ευρύ φάσμα σχέσεων μεταξύ των ασφαλίσεων (νομοθεσίας) και των ελευθεριών που παρέχει η Συνθήκη ΕΚ οδηγεί την ΕΚ στον εναρμονισμό σημαντικών τομέων της ασφαλιστικής νομοθεσίας για την (ομαλή) λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Η νομοθεσία για την επίβλεψη των ασφαλιστικών πράξεων έχει ουσιαστικά εναρμονισθεί στην ΕΚ και τον ΕΟΧ μέσω των αποκαλούμενων «τριών γενεών» οδηγιών στον τομέα των ασφαλίσεων.

4.1.2.2 Βάσει αυτών των επιτευγμάτων, θεσπίστηκε ένα σύστημα ενιαίας χορήγησης αδειών και ελέγχου στη χώρα της έδρας — όπως είχε ήδη υποδειχθεί από το ΔΕΚ στην απόφασή του, της 4ης Δεκεμβρίου 1986 ⁽¹⁵⁾ Ωστόσο, στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, η εναρμόνιση, κατά το μάλλον ή ήττον, περιορίζεται σε θέματα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και διεθνούς δικονομικού δικαίου ⁽¹⁶⁾.

4.1.2.3 Το ουσιαστικό δικαίο για τις ασφαλιστικές συμβάσεις εναρμονίστηκε μόνο σε ειδικούς τομείς και εντός αυτών των τομέων μόνο όσον αφορά συγκεκριμένα θέματα. Υφίσταται, για παράδειγμα, ένα σημαντικό σώμα εναρμονισμένου δικαίου στον τομέα της ασφάλισης αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων ⁽¹⁷⁾. Είναι γνωστό ότι υπάρχουν και κοινοί κανόνες στον τομέα της ασφάλισης νομικής προστασίας ⁽¹⁸⁾.

4.1.2.4 Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος των κανόνων του ουσιαστικού δικαίου για τις ασφαλιστικές συμβάσεις, δηλαδή το γενικό μέρος όσον αφορά τους κανόνες που ισχύουν σε όλους τους ασφαλιστικούς κλάδους, υπόκειται ακόμη στην εθνική νομοθεσία. Αυτή η παρατήρηση προκαλεί αναπόφευκτα το ερώτημα κατά πόσον η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ασφαλίσεων θα απαι-

τούσε την εναρμόνιση και στον τομέα του δικαίου για τα ασφαλιστήρια. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα θα ήταν καταφατική, εάν οι αποκλίσεις των εθνικών νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις αποτελούν εμπόδιο για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

4.2 Το δικαίο των ασφαλιστικών συμβάσεων αποτελεί εμπόδιο στη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς

4.2.1 Παρούσα κατάσταση: ανεπαρκής εσωτερική ασφαλιστική αγορά

4.2.1.1 Τα διαθέσιμα εμπειρικά δεδομένα δείχνουν ότι τα μέτρα που έχει λάβει μέχρι σήμερα η ΕΚ ⁽¹⁹⁾ έχουν μεν ενισχύσει σημαντικά τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς ⁽²⁰⁾ αλλά δεν έχουν ακόμη κατορθώσει να την ολοκληρώσουν. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στον τομέα της ασφάλισης μαζικών κινδύνων η οποία διασφαλίζεται από το άρθρο 49 κ. ε. της Συνθήκης ΕΚ και προβλέπεται από τις οδηγίες για το ασφαλιστικό δικαίο αλλά — στην πραγματικότητα — δεν χρησιμοποιείται σε μεγάλο βαθμό ούτε από τον ασφαλιστικό κλάδο ούτε από τους καταναλωτές.

4.2.2 Γενικό πλαίσιο της παρούσας κατάστασης

4.2.2.1 Η παρούσα κατάσταση όπως περιγράφεται ανωτέρω μπορεί να εξηγηθεί με την εξέταση του γενικού νομικού πλαισίου. Καθοριστικός παράγοντας είναι το γεγονός ότι η ασφάλιση συχνά αποκαλείται «νομικό προϊόν», το οποίο σημαίνει ότι το προϊόν που πωλείται από την ασφαλιστική εταιρεία είναι η ίδια η ασφαλιστική σύμβαση η οποία διαμορφώνεται από την αυτονομία των συμβαλλομένων και από το (υποχρεωτικό) δικαίο που εφαρμόζεται στη σύμβαση.

4.2.2.2 Δεν υπάρχει βέβαια κανένας λόγος ανησυχίας ως προς την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, εφόσον διασφαλίζεται η αυτονομία των συμβαλλομένων στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων και δίνεται η δυνατότητα στους συμβαλλομένους να διαμορφώνουν τα ασφαλιστικά προϊόντα σύμφωνα με τις αμοιβαίες προτιμήσεις τους.

4.2.2.3 Ωστόσο, ο τομέας των ασφαλίσεων διέπεται σε μεγάλο βαθμό από υποχρεωτικούς κανόνες. ⁽²¹⁾ Ορισμένοι από τους κανόνες αυτούς είναι συγχρόνως υποχρεωτικοί σε διεθνές επίπεδο.

⁽¹⁵⁾ Απόφαση του ΔΕΚ της 4ης Δεκεμβρίου 1986, ECR 1986, 3755 (Επιτροπή/Γερμανία).

⁽¹⁶⁾ Διεθνές δικονομικό δικαίο: κανονισμός του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 44/2001, της 22ας Δεκεμβρίου 2000 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001 L 12/1) (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 2002, αριθ. L 225/13) αριθρ. 8-14, διεθνές ιδιωτικό δικαίο: Σύμβαση για το ισχύον δικαίο στις συμβατικές υποχρεώσεις της 19ης Ιουνίου 1980, ΕΕ 1980 αριθ. L 166, αριθρ. 1 παρ. 3.4. Οδηγίες: Δεύτερη οδηγία του Συμβουλίου, 88/357/ΕΟΚ, της 22ας Ιουνίου 1988 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την πρωτασφάλιση, εκτός της ασφάλειας ζωής, και τη θέσπιση των διατάξεων που σκοπό έχουν να διευκολύνουν την πραγματική άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 73/239/ΕΟΚ, ΕΕ 1988 αριθ. L 172/1 (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 1992 αριθ. L 228/1) αριθρ. 2 γ) και δ) αριθρ. 3,5,7 και 8. Οδηγία 92/49/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 1992 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την πρωτασφάλιση, εκτός της ασφάλειας ζωής και για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 88/357/ΕΟΚ (τρίτη οδηγία για την πρωτασφάλιση εκτός της ασφάλειας ζωής) ΕΕ 1992 αριθ. L 228/1 (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 2003 αριθ. L 35/1) αριθρ. 1, α) και β), αριθρ. 27, 28, 30, 31. Οδηγία 2002/83/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Νοεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφάλιση ζωής, ΕΕ 2002 αριθ. L 345/1 αριθρ. 32, 33. Σχετικά με το διεθνές ιδιωτικό δικαίο των οδηγιών, βλ. Reichert-Facilides/d'Oliveira (eds.), International Insurance Contract Law in the EC, Deventer 1993; Reichert-Facilides (Hg.), Aspekte des internationalen Versicherungsvertragsrechts im EWR, Tübingen 1994.

⁽¹⁷⁾ Οδηγία 72/166/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24ης Απριλίου 1972 περί εναρμόνισης των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και με τον έλεγχο της υποχρέωσης προς ασφάλιση της ευθύνης αυτής, ΕΕ 1972 αριθ. L 103/1 (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 1984 αριθ. L 8/17). 84/5/ΕΟΚ: Δεύτερη οδηγία του Συμβουλίου της 30ής Δεκεμβρίου 1983 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών των σχετικών με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, ΕΕ 1984 αριθ. L 8/17 (τελευταία τροποποίηση ΕΕ 1990 αριθ. L 129/33). 90/232/ΕΟΚ: Τρίτη οδηγία του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 1990 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων, ΕΕ 1990 αριθ. L 129/33. Οδηγία 2000/26/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Μαΐου 2000, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την ασφάλιση της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων και για την τροποποίηση των οδηγιών 73/239/ΕΟΚ και 88/357/ΕΟΚ του Συμβουλίου (τέταρτη οδηγία ασφάλισης αυτοκινήτων), ΕΕ 2000 αριθ. L 181/65. Έχει προταθεί και Πέμπτη οδηγία από την Επιτροπή, στις 7 Ιουνίου 2002, COM (2002) 244 τελικό, ΕΕ 2002, αριθ. C 227 E/387.

⁽¹⁸⁾ 87/344/ΕΟΚ: Οδηγία του Συμβουλίου της 22ας Ιουνίου 1987 για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την ασφάλιση νομικής προστασίας, ΕΕ 1987 αριθ. L 185/77.

⁽¹⁹⁾ Όπως αναφέρονται στο σημείο 4.1.2.

⁽²⁰⁾ Βλ. EUROSTAT.

⁽²¹⁾ Οι κανόνες αυτοί καλούνται απόλυτα υποχρεωτικοί όταν οι συμβαλλόμενοι δεν μπορούν να παρεκκλίνουν από αυτούς μέσω συμφωνίας. Καλούνται ημι-υποχρεωτικοί όταν οι συμβαλλόμενοι μπορούν να συμφωνήσουν (μόνο) σε όρους ευνοϊκότερους για τον πελάτη από τους κανόνες δικαίου.

4.2.2.4 Πράγματι, το προϊόν ενός συγκεκριμένου ασφαλιστή διαμορφώνεται σε μεγάλο βαθμό από το εφαρμοστέο στην ασφαλιστική σύμβαση δίκαιο. Για το λόγο αυτόν, οι διαφορές των εθνικών ασφαλιστικών δικαίων μπορεί να αποτελούν εμπόδια στην εσωτερική αγορά. Το σχέδιο δράσης της Επιτροπής για ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων αναγνωρίζει σαφώς το γεγονός αυτό⁽²²⁾, το οποίο αποδεικνύεται επίσης κατωτέρω με την εξέταση της προοπτικής του ασφαλιστή (σημείο 4.2.3), του ασφαλιζόμενου (σημείο 4.2.4) και του ασφαλειομεσίτη (σημείο 4.2.5.).

4.2.3 Η προοπτική του ασφαλιστή

4.2.3.1 Οι ασφαλιστές είναι οι πάροχοι ασφαλιστικής κάλυψης. Ο σχεδιασμός των ασφαλιστικών συμβάσεων τους βασίζεται στον υπολογισμό του κινδύνου, για τον οποίο λαμβάνεται υπόψη το νομικό περιβάλλον στο οποίο πωλείται ένα συμβόλαιο. Ο ασφαλιστής που μπορεί να πωλήσει ένα προϊόν βάσει της ίδιας έννομης τάξης σε όλη την Κοινότητα μπορεί να συνενώσει τους κινδύνους που καλύπτονται στην ΕΚ, χωρίς στρεβλώσεις προερχόμενες από τις διαφορές στις εθνικές ασφαλιστικές νομοθεσίες. Ως αποτέλεσμα, οι διαφορές του ασφαλιστικού δικαίου δεν θα αποτελούσαν εμπόδιο στις ελευθερίες του ασφαλιστή.

4.2.3.2 Αντίθετα, αν το δίκαιο που εφαρμόζεται σε μία ασφαλιστική σύμβαση αλλάζει ανάλογα με τον τόπο στον οποίο συνάπτεται η σύμβαση, το διαφορετικό νομικό περιβάλλον κάθε κράτους μέλους θα επηρεάσει τον υπολογισμό του κινδύνου και συνεπώς θα επηρεασθεί η ισχύς του νόμου των μεγάλων αριθμών στον οποίο βασίζονται οι ασφαλιστικές εταιρείες.

4.2.3.3 Ως αποτέλεσμα, οι ασφαλιστές που πωλούν τις υπηρεσίες τους διασυνοριακά θα πρέπει να προσαρμόζουν το σχεδιασμό και τον υπολογισμό των ασφαλιστηρίων τους ανάλογα με το εφαρμοστέο δίκαιο. Αυτό θα συνιστούσε σοβαρό φραγμό στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

4.2.3.4 Μια σύντομη ματιά στους κοινοτικούς κανόνες για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο στον ασφαλιστικό τομέα δείχνει ότι ο ασφαλιστής υποχρεούται στην πραγματικότητα να προσαρμόζει τα ασφαλιστήρια στο νομικό περιβάλλον του κράτους μέλους στο οποίο πωλούνται. Σύμφωνα με το άρθρο 7 (1) (α) και (η) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες εκτός της ασφάλειας ζωής⁽²³⁾, την ασφαλιστική σύμβαση διέπει το δίκαιο του κράτους μέλους όπου βρίσκεται ο κίνδυνος και, σύμφωνα με το άρθρο 32 (1) της οδηγίας για την ασφάλιση ζωής⁽²⁴⁾, το δίκαιο του κράτους μέλους της ασφαλιστικής υποχρέωσης. Ο τόπος όπου βρίσκεται ο κίνδυνος ή ο τόπος της ασφαλιστικής υποχρέωσης καθορίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις από τη συνήθη διαμονή του ασφαλιζόμενου⁽²⁵⁾.

⁽²²⁾ ΕΕ 2003 C 63/1 (9 παρ. 47, 48): «Τα ίδια προβλήματα προκύπτουν ειδικότερα με τις ασφαλιστικές συμβάσεις».

⁽²³⁾ Βλ. ανωτέρω σημείωση 20.

⁽²⁴⁾ Βλ. ανωτέρω σημείωση 20.

⁽²⁵⁾ Βλ. άρθρο 2 (δ) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής· άρθρο 1, παρ. 1 (ζ) της οδηγίας για την ασφάλιση ζωής.

4.2.3.5 Ο ασφαλιστής μπορεί να αποφύγει αυτό το αποτέλεσμα επιλέγοντας το δίκαιο που είναι εφαρμοστέο στην ασφαλιστική σύμβαση (πιθανότατα το δίκαιο της χώρας όπου έχει την έδρα του) μέσω συμφωνίας με τον ασφαλιζόμενο. Ωστόσο, αυτή η επιλογή περιορίζεται σημαντικά από τους κανόνες του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στις οδηγίες για τις ασφάλειες. Στις ασφάλειες εκτός της ασφάλειας ζωής, οι οδηγίες παρέχουν ελευθερία επιλογής του δικαίου μόνο για τις ασφαλιστικές συμβάσεις που καλύπτουν υψηλούς κινδύνους⁽²⁶⁾. Στα κράτη μέλη — δηλαδή στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται ο κίνδυνος — δίνεται διακριτική ευχέρεια για την επέκταση του πεδίου αυτονομίας των συμβαλλομένων⁽²⁷⁾. Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, οι οδηγίες παρέχουν αυτονομία των συμβαλλομένων μόνο σε περιορισμένο βαθμό⁽²⁸⁾ και συνεπώς δεν αποφεύγουν τα περιγραφόμενα προβλήματα της διασυνοριακής πώλησης ασφαλιστικών συμβάσεων από τους ασφαλιστές. Στον τομέα των ασφαλειών ζωής το κράτος μέλος της ασφαλιστικής υποχρέωσης μπορεί να παράσχει αυτονομία των συμβαλλομένων⁽²⁹⁾. Στις άλλες περιπτώσεις, οι συμβαλλόμενοι έχουν πολύ περιορισμένη επιλογή του δικαίου⁽³⁰⁾.

4.2.3.6 Αυτές οι παρατηρήσεις σχετικά με την κατάσταση του ευρωπαϊκού διεθνούς δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων δείχνουν καθαρά ότι στις ασφάλειες μαζικών κινδύνων ο ασφαλιστής πρέπει, στις περισσότερες περιπτώσεις, να προσαρμόσει το προϊόν του στο νομικό περιβάλλον του τόπου συνήθους διαμονής του ασφαλιζόμενου⁽³¹⁾. Η επαχθής αυτή υποχρέωση οξύνεται περαιτέρω από το γεγονός ότι ο ασφαλιζόμενος μπορεί να αλλάξει τον τόπο της συνήθους διαμονής του μετά τη σύναψη της σύμβασης⁽³²⁾.

4.2.3.7. Η μόνη εξαίρεση στο ευρωπαϊκό διεθνές δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων είναι η ασφάλιση υψηλών κινδύνων στις ασφάλειες εκτός της ασφάλειας ζωής. Στην περίπτωση αυτή, ο

⁽²⁶⁾ Άρθρο 7 παρ. 1 (στ) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής (όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 27 της τρίτης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής)· όσον αφορά τον ορισμό των υψηλών κινδύνων, βλ. άρθρο 5 (δ) (i) της πρώτης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής.

⁽²⁷⁾ Βλ. άρθρο 7 παρ. 1 (α) και (δ) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής.

⁽²⁸⁾ Βλ. άρθρο 7 παρ. 1 (β), (γ) και (ε).

⁽²⁹⁾ Βλ. άρθρο 32 παρ. 1 της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής.

⁽³⁰⁾ Βλ. άρθρο 32 παρ. 2 της οδηγίας για την ασφάλεια ζωής.

⁽³¹⁾ Βλ. σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ΕΕ 2003 63/1 (9 sub 48): «Η κατάρτιση μίας ενιαίας ασφαλιστικής σύμβασης που θα μπορεί να διατίθεται με τους ίδιους όρους στις διάφορες ευρωπαϊκές αγορές έχει αποδειχθεί αδύνατη στην πράξη».

⁽³²⁾ Παρόλο που αυτή η αλλαγή δεν επηρεάζει το εφαρμοστέο δίκαιο γενικά, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της νέας συνήθους διαμονής μπορεί να επιβάλουν (διεθνώς) υποχρεωτικούς κανόνες του κράτους αυτού: δυνάμει του άρθρου 9 1) β) του κανονισμού για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση και την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, ο ασφαλιζόμενος έχει το δικαίωμα να εγείρει αγωγή κατά του ασφαλιστή στο κράτος μέλος της (νέας) διαμονής του. Τα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους μπορούν να επιβάλουν υποχρεωτικούς κανόνες σύμφωνα με το άρθρο 7 2) 2) της δεύτερης οδηγίας για τις ασφάλειες, εκτός της ασφάλειας ζωής και το άρθρο 32 4) 1 της οδηγίας για την ασφάλιση ζωής (υποχρεωτικοί κανόνες του Lex fori).

ασφαλιστής και ο ασφαλιζόμενος μπορούν να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο. Ωστόσο, ακόμη και σε περιπτώσεις ασφάλισης υψηλών κινδύνων, δικαστήριο του κράτους μέλους στο οποίο έχει τη διαμονή του ο ασφαλιζόμενος (το δικαστήριο που έχει τη δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 9 1) β) του κανονισμού — Βρυξέλλες — I ⁽³³⁾ μπορεί να επιβάλει τους υποχρεωτικούς κανόνες του ⁽³⁴⁾.

4.2.3.8 Κατά συνέπεια, οι ασφαλιστές θα είναι πολύ διστακτικοί στην παροχή των υπηρεσιών τους διασυνοριακά, τουλάχιστον όσον αφορά την ασφάλιση μαζικών κινδύνων. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι μια μεταβολή του ιδιωτικού διεθνούς νομικού καθεστώτος θα επέλυε το θέμα. Πράγματι, φαίνεται ότι τα προαναφερθέντα εμπόδια θα εξαλείφονταν αν οι συμβαλλόμενοι είχαν ελευθερία επιλογής του δικαίου και — ελλείψει τέτοιας επιλογής — το εφαρμοστέο δίκαιο θα καθοριζόταν από τον τόπο εγκατάστασης του ασφαλιστή. Ωστόσο, μια τέτοια μεταβολή του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου θα διακύβευε ουσιαστικά βασικές έννοιες του ασφαλιζόμενου και της προστασίας του καταναλωτή στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο: θα παραχωρούσε το δικαίωμα ελεύθερης επιλογής νομοθεσίας στον ασφαλιστικό τομέα και στις επιχειρήσεις σε περιπτώσεις που ο καταναλωτής προστατεύεται από το άρθρο 5 της Συνθήκης της Ρώμης σε άλλους τομείς. Παράλληλα, το πρόβλημα δεν θα μπορούσε να επιλυθεί πλήρως: τα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου ο ασφαλιζόμενος έχει τη διαμονή του θα συνέχιζαν να εφαρμόζουν τους διεθνώς υποχρεωτικούς κανόνες τους. Και κυρίως οι ασφαλιζόμενοι θα ήταν πολύ διστακτικοί στη σύναψη ασφαλιστικών συμβάσεων στο εξωτερικό γνωρίζοντας ότι θα απολέσουν την προστασία που τους προσφέρει η νομοθεσία της χώρας τους και θα υπάγονται στη δικαιοδοσία άγνωστου αλλοδαπού ασφαλιστικού δικαίου ⁽³⁵⁾.

4.2.4 Η προοπτική του ασφαλιζόμενου

4.2.4.1 Δυνάμει του ισχύοντος ιδιωτικού διεθνούς νομικού καθεστώτος, οι ασφαλιζόμενοι είναι ελεύθεροι να ζητούν ασφαλιστική κάλυψη σε άλλη χώρα. Γνωρίζοντας ότι (στις περισσότερες περιπτώσεις) θα προστατεύονται από το δίκαιο του κράτους μέλους της διαμονής τους, θα έχουν την ελευθερία διασυνοριακής σύναψης ασφαλιστικής σύμβασης. Ωστόσο, οι ασφαλιζόμενοι δεν θα μπορούν να αγοράσουν ξένα προϊόντα ακόμη και αν το επιθυμούσαν: η εφαρμοσιμότητα του δικαίου της χώρας καταγωγής τους πάντα μεταβάλλει τα συναφθέντα ασφαλιστήρια σε συμβάσεις που καθορίζονται λίγο-πολύ από το δίκαιο της ίδιας της χώρας καταγωγής τους. Και αν εξακολουθούν, παρόλα αυτά, να θέλουν να αγοράσουν ξένα ασφαλιστικά προϊόντα, θα αντιμετωπίσουν τη διστακτικότητα των ξένων ασφαλιστών να τους παράσχουν τέτοια κάλυψη.

4.2.4.2 Όπως καταδεικνύεται, αυτή η διστακτικότητα θα μπορούσε πιθανώς να αποφευχθεί με την τροποποίηση των κανόνων

⁽³³⁾ Βλ. ανωτέρω σημείωση 20.

⁽³⁴⁾ Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να αποφευχθεί από τον ασφαλιστή με την ενσωμάτωση ρήτρας δικαιοδοσίας παραδεκτής δυνάμει του άρθρου 13) 5) σε συνδυασμό με το άρθρο 14 (ήτοι αριθ. 5) του κανονισμού για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση και την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων και τη χορήγηση αποκλειστικής δικαιοδοσίας στα δικαστήρια του κράτους μέλους όπου έχει την έδρα του ο ασφαλιστής. Σε γενικές γραμμές, η προοπτική του ασφαλιστή είναι πολύ πιο ελπιδοφόρα στον τομέα της ασφάλισης υψηλών κινδύνων.

⁽³⁵⁾ Βλ. κατωτέρω 4.2.4.

⁽³⁶⁾ Βλ. ανωτέρω 4.2.3.

του διεθνούς δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων ⁽³⁶⁾. Ωστόσο, με μια τέτοια τροποποίηση του διεθνούς ιδιωτικού δικαίου, η διστακτικότητα του ασφαλιστή να παράσχει κάλυψη θα έδινε τη θέση της σε τουλάχιστον ισοδύναμη διστακτικότητα του ασφαλιζόμενου να αναζητήσει ξένη κάλυψη. Δεν μπορεί να αναμένεται να δημιουργηθεί εσωτερική ασφαλιστική αγορά με τον τρόπο αυτόν.

4.2.4.3 Πρέπει να επισημανθεί ακόμη μία πτυχή. Στην εσωτερική αγορά, ο ασφαλιζόμενος απολαύει ελεύθερης κυκλοφορίας (βλ. άρθρο 18 της συνθήκης ΕΚ). Ωστόσο, η μεταβολή της συνήθους διαμονής του μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για την ασφαλιστική κατάσταση του ασφαλιζόμενου. Κατά πρώτον, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο ασφαλιζόμενος μπορεί να επιβάλουν νέους διεθνώς υποχρεωτικούς κανόνες που επηρεάζουν το ασφαλιστήριο συμβόλαιο που συνήφθη στον προηγούμενο τόπο διαμονής. Δεύτερον, οι νομοθετικές διατάξεις για την υποχρεωτική ασφάλιση μπορεί να απαιτούν διαφορετική κάλυψη από αυτή που έχει αγοράσει ο ασφαλιζόμενος στον προηγούμενο τόπο διαμονής. Τρίτον, ο ασφαλιζόμενος μπορεί να επιθυμεί την κάλυψη των κινδύνων που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη από ένα ενιαίο ασφαλιστήριο συμβόλαιο.

4.2.4.4 Η παρούσα νομική κατάσταση δεν επιτρέπει πλήρως αυτά τα ευρωασφαλιστήρια, αντίθετα διαμορφώνονται τα λεγόμενα «συμβόλαια τύπου ομπρέλα» τα οποία ουσιαστικά συνίστανται σε αριθμό συμβάσεων ίσο με τον αριθμό των εμπλεκόμενων κρατών. Απαιτείται συνεπώς να προβλεφθεί η δυνατότητα «φορητού» ασφαλιστηρίου για τον «ευρωκινητικό» ασφαλιζόμενο ⁽³⁷⁾ ο οποίος ζει και εργάζεται σε διαφορετικά μέρη της ΕΚ στη διάρκεια της ζωής του.

4.2.5 Η προοπτική του ασφαλειομεσίτη

4.2.5.1 Οι μεσίτες, και ιδιαίτερα οι ασφαλιστικοί πράκτορες, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διανομή των ασφαλιστικών συμβάσεων και αποτελούν βασικό στοιχείο της εγκαθίδρυσης της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς. Μέσω της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών — η οποία διασφαλίζεται από τα άρθρα 49-55 της συνθήκης ΕΚ και τέθηκε σε εφαρμογή με την οδηγία για τους ασφαλειομεσίτες ⁽³⁸⁾ — οι μεσίτες συμβάλλουν ουσιαστικά στη δημιουργία και τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς. Ιδίως στον τομέα της ασφάλισης μαζικών κινδύνων, είναι πιθανότερο να προσπαθήσει ο πράκτορας να τοποθετήσει έναν κίνδυνο σε ξένη ασφαλιστική αγορά παρά ο ίδιος ο πελάτης.

4.2.5.2 Ωστόσο, οποιαδήποτε στοιχεία σχετικά με μια ξένη ασφαλιστική αγορά και τα προϊόντα της ελάχιστη σημασία έχουν για τον πράκτορα που αγνοεί το τοπικό δίκαιο. Δεδομένου ότι τα προϊόντα που πωλούνται σε μια ξένη ασφαλιστική αγορά σχεδιάζονται με βάση το τοπικό δίκαιο, ο ασφαλιστικός πράκτορας μπορεί να μην θεωρήσει ότι το περιεχόμενο και η τιμή του ασφαλιστηρίου

⁽³⁷⁾ Basedow, Die Gesetzgebung zum Versicherungsvertrag zwischen europäischer Integration und Verbraucherpolitik, in: Reichert-Facilides/Schnyder (Hg.), Versicherungsrecht in Europa – Kernperspektiven am Ende des 20. Jahrhunderts, ZSR 2000 (Beiheft 34) 13 - 30 (at p 20).

⁽³⁸⁾ Οδηγία 2002/92/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 9ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με την ασφαλιστική διαμεσολάβηση, ΕΕ L 9, 2003, σ.3.

θα παραμείνουν τα ίδια στο νομικό περιβάλλον του (ξένου) πελάτη του. Συνεπώς, οι πράκτορες δεν μπορούν να επωφεληθούν εύκολα από τις ξένες ασφαλιστικές αγορές για την τοποθέτηση μαζικών κινδύνων αλλά πρέπει να διαπραγματεύονται τις συμβάσεις σε ατομική βάση. Αυτό ενδέχεται να οδηγήσει σε απαγορευτικό κόστος συναλλαγών και συνεπώς να παρεμποδίσει τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς.

4.2.6 Παρόμοιες ανησυχίες για ασφάλειες που συνάπτονται από υποκαταστήματα

4.2.6.1 Αναφέρθηκε συχνά ότι οι ασφάλειες από τη φύση τους απαιτούν μία σχετική γεωγραφική εγγύτητα μεταξύ του ασφαλιστή και του πελάτη. Στο μέλλον, βάσει αυτής της παρατήρησης πιθανόν να διαφανεί ότι οι διασυννοριακές πωλήσεις στον τομέα των ασφαλειών δεν θα είναι τόσο συχνές όσο σε άλλους τομείς επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (π.χ. η πώληση βιβλίων μέσω του Διαδικτύου, κλπ.). Για λόγους που συνδέονται με τις σχέσεις με τους πελάτες, οι ασφαλιστές πιθανόν να προτιμούν να δραστηριοποιούνται σε άλλα κράτη μέλη μέσω υποκαταστημάτων ή θυγατρικών εταιρειών.

4.2.6.2 Οι εκφραστές αυτής της άποψης δεν επιχειρηματολογούν εναντίον της, κατ' αρχήν, εναρμόνισης της νομοθεσίας για τις ασφαλιστικές συμβάσεις. Μάλλον επιδιώκουν να καταδείξουν ότι ο αντίκτυπος θα περιορίζεται σε ένα μερίδιο των ασφαλιστικών συμβάσεων, το οποίο, επί του παρόντος, είναι δυνατόν να συνάπτεται διασυννοριακά, ή σε πελάτες που είναι πράγματι κινητικοί και εναλλάσσουν τον τόπο διαμονής τους μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών.

4.2.6.3 Ωστόσο, ο πραγματικός αντίκτυπος θα είναι σημαντικότερος. Εάν οι ασφαλιστικές συμβάσεις συνάπτονται σε άλλα κράτη μέλη μέσω υποκαταστημάτων («ιδρυμάτων») ή ακόμη μέσω θυγατρικών εταιρειών, θα εμφανισθούν τα ίδια προβλήματα για τους πελάτες, τους ασφαλειομεσίτες και τους ασφαλιστές. Οι ασφαλιστές θα πρέπει να προσαρμόζουν τα προϊόντά τους στις τοπικές συνθήκες, συμπεριλαμβανομένου και του τοπικού νομικού περιβάλλοντος. Ως αποτέλεσμα αυτού θα πρέπει να ανασχεδιάσουν τα προϊόντά τους. Ως εκ τούτου, μία ασφάλεια που σχεδιάστηκε σε ένα κράτος μέλος δεν θα μπορεί να πωληθεί σε άλλο κράτος μέλος μέσω ενός υποκαταστήματος, χωρίς σημαντικές τροποποιήσεις οφειλόμενες σε ένα διαφορετικό (νομικό) περιβάλλον. Οι ασφαλειομεσίτες και οι πελάτες θα αντιμετωπίζουν το πρόβλημα απλώς της μη εξεύρεσης ξένων ασφαλιστικών προϊόντων στις αγορές τους.

4.2.6.4 Η εναρμόνιση της νομοθεσίας των ασφαλιστικών συμβάσεων θα μείωνε σημαντικά το κόστος του προϊόντος που σχεδιάστηκε στην εσωτερική αγορά. Οι ασφαλιστές που εγκαθίστανται σε ένα άλλο κράτος μέλος θα μπορούν να περιορίζονται στην παροχή συμβουλών στους πελάτες μέσω των πρακτόρων τους, στο διακανονισμό των διεκδικήσεων μέσω των αρμόδιων περιφερειακών υποκαταστημάτων τους, κλπ. Ακόμη και εάν οι ασφαλιστές θα δραστηριοποιούνται μέσω θυγατρικών εταιρειών, οι ασφαλιστικοί όμιλοι θα μπορούν να μοιράζονται τις προσπάθειες και το κόστος σχεδιασμού του προϊόντος.

4.2.6.5 Ως αποτέλεσμα αυτού, οι πελάτες θα επωφελούνταν πραγματικά από την εσωτερική αγορά. Σε μία εσωτερική αγορά βασισμένη σε εναρμονισμένες νομοθεσίες για τις ασφαλιστικές συμβάσεις, οι καινοτομίες στον ασφαλιστικό τομέα θα μπορούσαν να υπερβούν τα σύνορα ευκολότερα. Οι ευρωπαίοι πελάτες θα απολάμβαναν πρόσβασης σε ασφαλιστικά προϊόντα ξένου σχεδιασμού.

4.3 Ειδικές παρατηρήσεις: εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων και διεύρυνση της ΕΕ

4.3.1 Την 1η Μαΐου 2004, 10 νέα κράτη μέλη θα ενταχθούν στην ΕΕ, 8 εκ των οποίων είναι χώρες σε στάδιο μετάβασης. Τα ασφαλιστικά τους δίκαια πρέπει να ευθυγραμμιστούν με το κοινοτικό κεκτημένο ως προϋπόθεση ένταξης στην ΕΚ⁽³⁹⁾. Προϋπόθεση της λειτουργίας των ασφαλιστικών αγορών στις χώρες αυτές είναι η θέσπιση σύγχρονης νομοθεσίας για το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων. Ενώ ορισμένα νέα κράτη μέλη έχουν προβεί στον εκσυγχρονισμό των νομοθεσιών τους, σε άλλα υφίσταται ακόμη η ανάγκη για την ανάληψη σχετικής δράσης.

4.3.2 Φαίνεται, συνεπώς, ότι η εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων θα εξυπηρετούσε τα συμφέροντα μιας διευρυμένης εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς βοηθώντας τα νέα κράτη μέλη να εκσυγχρονίσουν τα δικά τους και να αποφύγουν νέες διαφορές μεταξύ των εθνικών συστημάτων. Θα ήταν επωφέλες να γνωστοποιούσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το συντομότερο δυνατό στις αντίστοιχες χώρες πότε σχεδιάζει να εναρμονίσει το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων.

5. Η πρόταση οδηγίας της Επιτροπής που υποβλήθηκε το 1979

5.1. Όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή είχε την ευκαιρία, το 1979, να υποβάλει μία πρώτη πρόταση οδηγίας με σκοπό το συντονισμό των νομοθετικών, ρυθμιστικών και διοικητικών διατάξεων που διέπουν τις ασφαλιστικές συμβάσεις⁽⁴⁰⁾. Η εν λόγω πρόταση καταρτίστηκε ως συνέχεια του Γενικού Προγράμματος για την άρση των περιορισμών στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, το οποίο, σε θέματα πρωτασφάλισης, προέβλεπε το συντονισμό των νομοθετικών και διοικητικών κειμένων που ρυθμίζουν τις ασφαλιστικές συμβάσεις, στο βαθμό που οι αποκλίσεις μεταξύ των εν λόγω κειμένων ζημιώνουν τους ασφαλισμένους και τους τρίτους⁽⁴¹⁾.

5.2. Η προαναφερθείσα πρόταση θεωρούσε ανεπαρκή το συντονισμό που είχε επιτευχθεί με τις τότε υφιστάμενες οδηγίες για τις ασφαλίσσεις, και το γεγονός ότι, βάσει της Συνθήκης, απαγορεύεται οιαδήποτε διακριτική μεταχείριση σε θέματα παροχής υπηρεσιών, στηριζόμενη στο γεγονός ότι μια επιχείρηση δεν είναι εγκατεστημένη στο κράτος μέλος όπου παρέχεται η υπηρεσία.

⁽³⁹⁾ Βλ. Heiss, «Expanding the Insurance Acquis to Accession Candidates: From the Europe Agreements to Full Membership», in: Heiss (ed.), «An Internal Insurance Market in an Enlarged European Union», Karlsruhe 2002, 11 – 22.

⁽⁴⁰⁾ Έγγρ. COM(79) 355 τελικό της 10ης Ιουλίου 1979, ΕΕ 190/2 της 28ης Ιουλίου 1979.

⁽⁴¹⁾ ΕΕ της 15/01/1962, Τίτλος V, Γ) α).

5.2.1. Επί του προκειμένου, φρονούσε ότι θα ήταν σκόπιμη η εναρμόνιση της νομοθεσίας όσον αφορά «ορισμένα γενικής φύσεως ζητήματα που σχετίζονται ειδικότερα με την ύπαρξη της κάλυψης σε συνάρτηση με την πληρωμή των ασφαλιστρών, με τη διάρκεια της σύμβασης και με τη θέση των ασφαλισμένων που δεν είναι αντισυμβαλλόμενοι στην ασφαλιστική σύμβαση, καθώς επίσης και με τις συνέπειες της συμπεριφοράς του αντισυμβαλλόμενου κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης και κατά τη διάρκεια της ισχύος της, όσον αφορά τη δήλωση του κινδύνου και της ζημίας, καθώς και τις συνέπειες της στάσης του σε σχέση με τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται σε περίπτωση ζημίας».

5.2.2. Επίσης, η προαναφερόμενη Πρόταση φρονούσε ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να εξουσιοδοτούνται, για τα ζητήματα που ρυθμίζονται βάσει της παρούσας οδηγίας, να προβλέπουν διαφορετικές λύσεις, εκτός εάν αυτό προβλέπεται ρητά στο κείμενο της οδηγίας, διότι διαφορετικά θα ετίθεντο σε κίνδυνο οι στόχοι που επιδιώκει η πρόταση. Τούτο αποτελούσε ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ολικής εναρμόνισης στον εν λόγω τομέα ⁽⁴²⁾.

5.3 Η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της για το εν λόγω Σχέδιο ⁽⁴³⁾, εν συντομία και με ομόφωνη γνώμη των μελών της:

- α) παρατηρούσε ότι η Επιτροπή είχε περιοριστεί στο συντονισμό ορισμένων σημείων που θεωρούνταν καθοριστικής σημασίας, αλλά ότι, στη συνέχεια, θα έπρεπε να αποτελέσουν επίσης αντικείμενο εναρμόνισης και άλλα στοιχεία·
- β) εξέφραζε τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν προβλεπόταν καμία διαφοροποίηση μεταξύ των μαζικών κινδύνων, αφενός, και των εμπορικών ή βιομηχανικών κινδύνων, αφετέρου·
- γ) πρότεινε να εξαιρεθεί επίσης από το πεδίο εφαρμογής της και η ασφάλιση ασθενείας·

⁽⁴²⁾ Από τις διατάξεις της πρότασης προκύπτει, ειδικότερα, ότι αντικείμενο εναρμόνισης θα αποτελούσαν τα εξής:

- α) η τυποποιημένη δομή του ασφαλιστηρίου·
- β) το δικαίωμα εγγυητικής δήλωσης κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης, καθώς και οι ελάχιστες σχετικές τυπικές απαιτήσεις·
- γ) η γλώσσα σύναψης της σύμβασης·
- δ) το καθεστώς των δηλώσεων του ασφαλισμένου κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν την εκτίμηση και την αποδοχή του κινδύνου, και οι συνέπειες των εκουσίων παραλείψεων ή σφαλμάτων·
- ε) το καθεστώς των δηλώσεων του ασφαλισμένου κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, σχετικά με γεγονότα ή περιστάσεις που ενδέχεται να συνεπάγονται αύξηση του κινδύνου και οι συνέπειες από την μη τήρηση της σχετικής υποχρέωσης·
- στ) το καθεστώς του βάρους της απόδειξης σε περίπτωση μη τήρησης των προαναφερθεισών υποχρεώσεων·
- ζ) το καθεστώς των ασφαλιστρών σε περίπτωση μείωσης του κινδύνου·
- η) οι συνέπειες μη καταβολής του συνόλου ή μέρους των ασφαλιστρών κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης·
- θ) οι υποχρεώσεις του αντισυμβαλλόμενου σε περίπτωση ζημίας·
- ι) το καθεστώς που διέπει την καταγγελία της ασφαλιστικής σύμβασης·
- ια) η δυνατότητα των μερών να παρεκκλίνουν από τις διατάξεις που προβλέπονται στην οδηγία, υπό την προϋπόθεση ότι αυτό θα ευνοούσε περισσότερο τον αντισυμβαλλόμενο, τον ασφαλισμένο ή τον διγόμενο τρίτο.

Το καθεστώς της Πρότασης Οδηγίας προτεινόταν να ισχύει για όλες τις πρωτασφαλίσεις που δεν αφορούν ασφάλεια ζωής, με την εξαίρεση των κλάδων που σχετίζονται με:

- α) σιδηροδρομικά οχήματα·
- β) αεροσκάφη·
- γ) σκάφη θαλάσσιας, λιμναίας και ποτάμιας μεταφοράς·
- δ) μεταφορές εμπορευμάτων·
- ε) αστική ευθύνη που σχετίζεται με αεροσκάφη και σκάφη θαλάσσιας, λιμναίας και ποτάμιας μεταφοράς·
- στ) πιστώσεις και εγγυήσεις· και τούτο λαμβανομένων υπόψη των εγγενών ιδιαιτεροτήτων αυτών των κλάδων ασφαλίσης.

⁽⁴³⁾ Εισηγητής τον κ. DE BRUYN (EE C 146 της 16/6/80).

δ) εξέφραζε τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν ρυθμιζόταν η κατάσταση των συμβάσεων που συνάπτονται εκ μέρους ασφαλιστών εγκατεστημένων σε μία από τις χώρες μέλη και που αφορούν κινδύνους που βρίσκονται σε τρίτες χώρες, ούτε των συμβάσεων που συνάπτονται από αντισυμβαλλόμενους εγκατεστημένους εκτός της Κοινότητας·

ε) ζητούσε, για την πρόποσα προστασία των αντισυμβαλλομένων που είναι είτε μεμονωμένα πρόσωπα είτε ΜΜΕ, να θεοπιστούν ιδιαίτερως κανόνες σχετικοί με:

1. τις προθεσμίες σκέψης και το δικαίωμα υπαναχώρησης·
2. τις καταχρηστικές ρήτρες·
3. την ρητή αναφορά των εξαιρέσεων και των προθεσμιών·
4. την πρόποσα πληροφόρηση πριν από τη σύναψη της σύμβασης·

στ) ζητούσε να αποτελέσει επειγόντως αντικείμενο ειδικής οδηγίας ή προσεχούς φάσης συντονισμού το ζήτημα του δικαιώματος προσφυγής των διγομένων τρίτων.

5.4 Η ΕΟΚΕ ανέλυε στη συνέχεια, ειδικότερα, το καθένα από τα άρθρα της Πρότασης και διέτυπωνε διάφορες κριτικές παρατηρήσεις επ' αυτών, οι οποίες, ακόμη και σήμερα, αξίζει να σταθμιστούν δεόντως, ενόψει οιασδήποτε νέας πρωτοβουλίας επί του θέματος.

4.5 Επί της ίδιας αυτής Προτάσεως, είχε τότε την ευκαιρία να εκφέρει γνώμη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽⁴⁴⁾, το οποίο φρονούσε, κυρίως, ότι «η εναρμόνιση θα αποτελέσει εχέγγυο της προστασίας, στον ίδιο βαθμό, των αντισυμβαλλομένων σε ασφαλιστικές συμβάσεις, όποια κι εάν είναι η επιλογή τους για το εφαρμόσιμο δίκαιο».

5.5.1 Ειδικότερα, το ΕΚ διατύπωνε διάφορες προτάσεις τροπολογιών, και κυρίως όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας (κατάργηση των εξαιρέσεων), τα θεμελιώδη στοιχεία της ασφαλιστικής σύμβασης, τις υποχρεώσεις δήλωσης εκ μέρους του αντισυμβαλλόμενου σε ασφαλιστική σύμβαση, καθώς και τις συνέπειες της δήλωσης αυτής για τη διατήρηση της σύμβασης, είτε όσον αφορά τις αρχικές περιστάσεις είτε τις μεταβολές των περιστάσεων αυτών κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, τα αποδεικτικά στοιχεία που οφείλει να παράσχει ο αντισυμβαλλόμενος σε περίπτωση ζημίας και τις προϋποθέσεις για τη λύση της σύμβασης.

5.5.2 Από τις παρατηρήσεις του ΕΚ, καθίσταται σαφέστατη η πρόθεσή του, όπως εξάλλου ρητά αναφέρει, για την εξασφάλιση «μιας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των συμφερόντων του ασφαλιστή και του ασφαλιζόμενου».

⁽⁴⁴⁾ Βλ. ΕΕ C 265 της 13/10/80.

5.6 Ακολούθως προς τις παρατηρήσεις αυτές, η Επιτροπή είχε την ευκαιρία να εκπονήσει νέο τροποποιημένο κείμενο της Πρότασης της ⁽⁴⁵⁾, όπου αποδέχεται, ειδικότερα, διάφορες από τις υποδείξεις και προτάσεις που υπέβαλαν είτε η ΕΟΚΕ είτε το ΕΚ και όπου, για πρώτη φορά, επισύρεται η προσοχή στο γεγονός ότι «ο συντονισμός των νομοθετικών διατάξεων που αφορούν τις ασφαλιστικές συμβάσεις θα διευκόλυνε την παροχή υπηρεσιών σε ένα κράτος μέλος εκ μέρους ασφαλιστών άλλου κράτους μέλους», ως μία πρώτη νύξη σχετικά με τον προβληματισμό της υλοποίησης μιας ενιαίας αγοράς στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ⁽⁴⁶⁾.

5.6.1 Η Πρόταση αυτή της Επιτροπής όριζε ως ημερομηνία έναρξης της ισχύος της Οδηγίας την 1η Ιουλίου του 1983. Εντούτοις, ελλείπει πολιτικής βούλησης εκ μέρους των κρατών μελών, η Πρόταση αυτή τελικά δεν υιοθετήθηκε ποτέ.

5.7 *Πόσο επίκαιρη είναι η προαναφερόμενη Πρόταση της Επιτροπής του 1979/1980;*

5.7.1 Από τις απαντήσεις που ελήφθησαν στο Ερωτηματολόγιο που εστάλη δεόντως, και από τη δημόσια ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στις 16 Απριλίου 2004, προέκυψε μια γενικευμένη συναινεση ως προς το ότι η πρόταση αυτή, παρότι χρονολογείται άνω της εικοσαετίας, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί σοβαρά ως μια συμβολή που αξίζει, ακόμη και σήμερα, να ληφθεί υπόψη και να αποτελέσει μία καλή αφετηρία στα πλαίσια μιας νέας πρωτοβουλίας επί του θέματος.

5.7.2 Τονίστηκε, εντούτοις, επίσης ότι οι σημερινές ανάγκες εναρμόνισης των ασφαλιστικών συμβάσεων υπερβαίνουν κατά πολύ την πρόταση του 1980 και ότι οι κανόνες που θα πρέπει να προταθούν οφείλουν να στηρίζονται σε μια συζήτηση υπό το φως μιας εμπειριστατωμένης μελέτης συγκριτικού δικαίου.

6. Μέθοδοι εναρμόνισης

6.1 *Η εξεύρεση των καλύτερων λύσεων με τη χρήση συγκριτικών νομικών μεθόδων*

6.1.1 Πριν από κάθε προσπάθεια εναρμόνισης του ευρωπαϊκού δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, πρέπει να πραγματοποιηθούν προπαρασκευαστικές εργασίες συγκριτικού δικαίου. Οι εργασίες αυτές βρίσκονται ήδη σε προχωρημένο στάδιο σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Έχει ήδη ολοκληρωθεί συγκριτική μελέτη στον τομέα του γενικού δικαίου των συμβάσεων με την παρουσίαση των αρχών του ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων. Στον τομέα του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, έχει δημοσιευτεί και θα συνεχίσει να δημοσιεύεται σημαντικός όγκος αποτελεσμάτων συγκριτικών νομικών μελετών ⁽⁴⁷⁾. Το 1999, ο αποβιώσας καθηγητής Reichert-Facilides σύστησε την ομάδα έργου «Αναδιτύπωση του ευρωπαϊκού δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων». Τα μέλη της ομάδας αυτής είναι εμπειρογνώμονες σε θέματα ασφαλιστικού δικαίου και εκπροσωπούν διάφορες έννομες τάξεις (εντός και εκτός της ΕΚ).

⁽⁴⁵⁾ Έγγρ. COM(80) 854 τελικό, της 15/12/1980, ΕΕ C 355 της 31/12/1980.

⁽⁴⁶⁾ Ως προς τα επιμέρους σημεία, αξίζει να επισημανθούν στη νέα πρόταση της Επιτροπής:

- (α) η εξαίρεση της ασφάλισης ασθενείας, όπως είχε προτείνει η ΕΟΚΕ·
- (β) ο λεπτομερέστερος καθορισμός των διαδικασιών καταγγελίας της σύμβασης, με πρόκριση της δυνατότητας διατήρησης των συμβάσεων με τροποποιήσεις έναντι της απλής ανάκλησής τους·
- (γ) η βελτιωμένη διατύπωση του καθεστώτος του βάρους της απόδειξης.

⁽⁴⁷⁾ Βλ. Basedow/Fock (ed.), *Europäisches Versicherungsvertragsrecht*, Tübingen, Τόμοι I και II 2002, Τόμος III 2003· Reichert-Facilides (ed.), *Insurance Contracts: International Encyclopedia of Comparative Law* (υπό έκδοση).

6.1.2 Ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές για την εξεύρεση της «βέλτιστης λύσης» για το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων θα μπορούσαν να είναι οι εξής: πρώτον, πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στο βασικό σκοπό του συνόλου του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, ήτοι την παροχή νομικού πλαισίου για αποτελεσματική ανάληψη του κινδύνου εκ μέρους του ασφαλιστή και, κατά συνέπεια, τη διασφάλιση της καλής λειτουργίας των ιδίων των ασφαλιστικών συναλλαγών. Δεύτερον, είναι ουσιώδης η προσεκτική εξισορρόπηση των συγκρουόμενων συμφερόντων των συμβαλλομένων. Όσον αφορά την πτυχή αυτή, πρέπει να ληφθεί δεόντως υπόψη η παρούσα τάση παροχής σχετικά υψηλού βαθμού προστασίας στον ασφαλιζόμενο.

6.1.3 Βάσει των παρατηρήσεων αυτών, οι προσπάθειες για τη βελτίωση της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς πρέπει να εστιάζονται στους υποχρεωτικούς κανόνες. Οι κανόνες αυτοί αποτελούν απαραίτητο πλαίσιο για την αυτόνομη σύναψη συμβάσεων μεταξύ των συμβαλλομένων, συγχρόνως όμως συνιστούν εμπόδιο στην εσωτερική ασφαλιστική αγορά εφόσον δεν είναι εναρμονισμένοι. Ως αποτέλεσμα, οι ανάγκες ρύθμισης στον τομέα της ασφάλισης συνάδουν με τις απαιτήσεις εναρμόνισης της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς.

6.2 *Τα μέτρα εναρμόνισης πρέπει να προβλέπουν υψηλό επίπεδο προστασίας του ασφαλιζόμενου*

6.2.1 Οι νόμοι των ασφαλιστικών συμβάσεων — τουλάχιστον οι ημι-υποχρεωτικές διατάξεις τους — έχουν στόχο την προστασία του ασθενέστερου μέρους και θα μπορούσαν, από λειτουργική άποψη, να ονομάζονται νόμοι για την προστασία του καταναλωτή. Ωστόσο, κατά παράδοση η προστασία του ασφαλιζόμενου υπερβαίνει το γενικό καταναλωτικό δίκαιο: παράλληλα με τους μεμονωμένους πελάτες και οι μικροί επιχειρηματίες προστατεύονται όταν συνάπτουν ασφαλιστική σύμβαση.

6.2.2 Κατά την εναρμόνιση του ευρωπαϊκού καταναλωτικού δικαίου, η ΕΚ πρέπει να παράσχει στους καταναλωτές υψηλό επίπεδο προστασίας (βλ. λ.χ. άρθρο 95, παρ. 3, της συνθήκης ΕΚ). Η αρχή αυτή εφαρμόζεται επίσης στις νομοθετικές πράξεις που βασίζονται σε άλλα άρθρα της Συνθήκης ΕΚ τα οποία δίνουν στην ΕΚ νομοθετική εξουσία (στον τομέα του ασφαλιστικού δικαίου συνήθως το άρθρο 47, παρ. 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 55 της συνθήκης ΕΚ). Ως αποτέλεσμα, τα μέτρα για την εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων θα πρέπει να παρέχουν στους ασφαλιζόμενους υψηλό επίπεδο προστασίας.

6.3 *Ελάχιστα πρότυπα ή πλήρης εναρμόνιση;*

6.3.1 Από την ανάλυση των υφιστάμενων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η εσωτερική ασφαλιστική αγορά προκύπτει σαφώς ότι απαιτείται πλήρης εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων. Η εναρμόνιση μέσω ελάχιστων προτύπων θα έδινε τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να εφαρμόσουν υψηλότερο επίπεδο προστασίας, όπως προβλέπεται από το ευρωπαϊκό δίκαιο, και συνεπώς θα δημιουργούσε εμπόδια στην εσωτερική ασφαλιστική αγορά.

6.3.2 Η καθιέρωση ελάχιστων προδιαγραφών δεν θα ήταν επιζήμια για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς αν το ισχύον καθεστώς ιδιωτικού διεθνούς δικαίου αντικαθίστατο από κανόνες που θα προέβλεπαν την εφαρμογή του δικαίου του κράτους όπου έχει την έδρα του ο ασφαλιστής. Συνεπώς, κάθε ασφαλιστής θα σχεδίαζε το προϊόν του δυνάμει του δικαίου της χώρας του (παρέχοντας τουλάχιστον ένα ευρωπαϊκό ελάχιστο πρότυπο προστασίας) και θα μπορούσε να πωλήσει το προϊόν βάσει της εφαρμογής του δικαίου της «χώρας καταγωγής» σε όλα τα άλλα κράτη μέλη. Ο ασφαλιζόμενος θα ήταν βέβαιος ότι θα επωφελείτο από τα ελάχιστα πρότυπα προστασίας παρά το ότι θα υπαγόταν σε ξένο δίκαιο.

6.3.3 Ωστόσο, μια τέτοια τροποποίηση του καθεστώτος ιδιωτικού διεθνούς δικαίου δεν είναι ούτε πιθανή ούτε επιθυμητή. Κατά πρώτον, μια τέτοια τροποποίηση θα στερούσε τους καταναλωτές ασφαλιστικών υπηρεσιών από την προστασία του καταναλωτή που προβλέπεται από το άρθρο 5 της Σύμβασης της Ρώμης για την προστασία του «παθητικού» καταναλωτή ακόμη και σε τομείς στους οποίους έχει εναρμονιστεί το ουσιαστικό καταναλωτικό δίκαιο. Δεύτερον, θα επιβάλλονταν από τα δικαστήρια υποχρεωτικοί κανόνες του δικαίου του κράτους διαμονής του ασφαλιζόμενου· συνεπώς, θα εξακολουθούσαν να υπάρχουν εμπόδια στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Τρίτον, πρέπει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με τον κανονισμό για τη δικαιοδοσία και την αναγνώριση και την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, ο ασφαλιστής μπορεί να ασκήσει αγωγή κατά του ασφαλιζόμενου του μόνο στα δικαστήρια του κράτους διαμονής του ασφαλιζόμενου (βλ. άρθρο 12, παρ. 1, με ελάχιστες εξαιρέσεις) και είναι πολύ πιθανό και ο ασφαλιζόμενος να επιλέξει το ίδιο δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 9, παρ. 1 β), για να ασκήσει αγωγή.

6.3.4 Κατά συνέπεια, μια τροποποίηση του καθεστώτος ιδιωτικού διεθνούς δικαίου θα δημιουργούσε μια κατάσταση στην οποία τα δικαστήρια που θα είχαν τη δικαιοδοσία θα έπρεπε, στις περισσότερες περιπτώσεις, να εφαρμόσουν το ξένο δίκαιο. Κάτι τέτοιο θα καθιστούσε επαχθέστερες και πιο δαπανηρές τις δίκες για ασφαλιστικές υποθέσεις ακόμη και αν εναρμονιζόταν το ίδιο το ασφαλιστικό δίκαιο. Συνεπώς, δεν μπορεί να συστηθεί αυτή η προσέγγιση. Το καθεστώς ιδιωτικού διεθνούς δικαίου θα πρέπει κατ' αρχήν να παραμείνει ως έχει και το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων θα πρέπει να εναρμονιστεί πλήρως. Αυτή η διαπίστωση δεν αποκλείει τη δυνατότητα βελτίωσης του ισχύοντος καθεστώτος ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, δηλαδή για όσο διάστημα το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων δεν είναι εναρμονισμένο, ένας «ευρωκινητικός» πολίτης θα έχει τη δυνατότητα να επιλέγει μεταξύ του δικαίου της χώρας κατοικίας τους και του δικαίου της χώρας εθνικότητάς του.

6.4 Είναι αναγκαία η εναρμόνιση του γενικού δικαίου των συμβάσεων για την εσωτερική ασφαλιστική αγορά;

6.4.1 Το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων ενσωματώνεται με συστηματικό τρόπο στο γενικό δίκαιο των συμβάσεων. Από την παρατήρηση αυτή γεννάται το ερώτημα κατά πόσο οι στόχοι της εναρμόνισης του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων μπορούν να επιτευχθούν μόνο αν το σύνολο του δικαίου των συμβάσεων (ή τουλάχιστον το γενικό μέρος του) εναρμονιστεί ή μήπως μπορούν να επιτευχθούν και ανεξάρτητα. Μάλλον το τελευταίο φαίνεται να ισχύει.

6.4.2 Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, οι υποχρεωτικοί κανόνες είναι αυτοί που συνιστούν εμπόδιο στην εσωτερική ασφαλιστική αγορά και πρέπει συνεπώς να αποτελέσουν αντικείμενο εναρμόνισης. Ωστόσο, το γενικό δίκαιο των συμβάσεων είναι από τη φύση του μη υποχρεωτικό. Υπάρχουν ορισμένοι υποχρεωτικοί κανόνες. Αυτοί οι κανόνες δεν φαίνεται να είναι τόσο θεμελιωδώς διαφορετικοί στις έννομες τάξεις των κρατών μελών ώστε η εναρμόνιση να διαταράσσει τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς ούτε έχουν σημαντική επίδραση στο ασφαλιστικό προϊόν καθαυτό.

6.4.3 Υπάρχουν βέβαια και εξαιρέσεις. Ωστόσο, αυτές οι εξαιρέσεις μπορούν να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο της εναρμόνισης του ασφαλιστικού τομέα. Ένα παράδειγμα τέτοιων κανόνων έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο μέτρων με την οδηγία σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές⁽⁴⁸⁾, η οποία εφαρμόζεται επίσης στις ασφαλιστικές συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές⁽⁴⁹⁾. Προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς, το πεδίο εφαρμογής μιας ασφαλιστικής σύμβασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο θα έπρεπε να επεκταθεί σε όλους τους μαζικούς κινδύνους.

6.4.4 Στόχος των επιχειρημάτων αυτών δεν είναι να αμφισβητήσουν την εναρμόνιση του γενικού δικαίου των συμβάσεων. Το ζήτημα αυτό παραμένει στην αποκλειστική διακριτική ευχέρεια των οργάνων της ΕΚ. Στην πραγματικότητα, η εναρμόνιση του γενικού συμβατικού δικαίου θα διευκόλυνε το έργο της εναρμόνισης του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων. Τα επιχειρήματα που προβάλλονται προσπαθούν μόνο να καταδείξουν ότι η εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων μπορεί από μόνη της να επιτύχει τους στόχους της.

6.5 Θέσπιση προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξης ή εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις;

6.5.1 Η διαφορά ανάμεσα στην εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών και μία προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη

6.5.1.1 Το σχέδιο δράσης για ένα συνεκτικότερο ευρωπαϊκό δίκαιο των συμβάσεων επεσήμανε το ενδεχόμενο έκδοσης μιας προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξης αντί της εναρμόνισης ή της ενοποίησης των εθνικών δικαίων των συμβάσεων. Η βασική διαφορά μεταξύ των δύο προσεγγίσεων συνίσταται στο γεγονός ότι μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη δεν θα μετέβαλε τα εθνικά δίκαια των συμβάσεων όταν τα μέρη μιας σύμβασης δεν προσχωρούν ή απέχουν από την πράξη, ανάλογα από το κατά πόσο η εν λόγω πράξη χρησιμοποιεί μία προσέγγιση προσχώρησης ή αποχής. Με τον τρόπο αυτόν, δημιουργούνται παράλληλες έννομες τάξεις (η ευρωπαϊκή και οι εθνικές) και οι συμβαλλόμενοι μπορούν να επιλέγουν μεταξύ των συστημάτων αυτών.

⁽⁴⁸⁾ Οδηγία του Συμβουλίου 93/13/ΕΟΚ της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, ΕΕ 1993 αριθ. L 95/29.

⁽⁴⁹⁾ Θα μπορούσε να συμπεριληφθεί, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, ένας ειδικός κατάλογος συγκεκριμένων ασφαλιστικών καταχρηστικών ρητρών, βλ τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Η ασφαλιστική αγορά και οι καταναλωτές» (CES 116/98 της 29.01.98), και τη μελέτη που πραγματοποίησε το «Centre de Droit de la Consommation» του Πανεπιστημίου του Μονπελιέ εκ μέρους της Επιτροπής (σύμβαση ΑΟ-2600/93/009263) για τις καταχρηστικές ρήτρες σε ορισμένους κλάδους ασφάλισης, καθώς και των πλέον πρόσφατων προτάσεων της Επιτροπής για τις πιστώσεις που χορηγούνται σε καταναλωτές (COM(2002) 443).

6.5.1.2 Αντίθετα, η εναρμόνιση ή η ενοποίηση των εθνικών δικαιών των συμβάσεων θα αντικαθιστούσε τις παραδοσιακές έννοιες του εθνικού δικαίου των συμβάσεων από μια ευρωπαϊκή λύση. Οι συμβαλλόμενοι δεν θα μπορούσαν να επιλέξουν το εθνικό ή το ευρωπαϊκό μοντέλο.

6.5.2 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των δύο προσεγγίσεων

6.5.2.1 Από τη σκοπιά της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς, και οι δύο λύσεις παρουσιάζουν ένα προφανές πλεονέκτημα: άρουν τα νομικά εμπόδια για την εμπορία των ασφαλιών σε όλη την Ευρώπη και δίνουν στον ασφαλιζόμενο τη δυνατότητα ελεύθερης κυκλοφορίας εντός της Κοινότητας χωρίς αρνητικές συνέπειες, για το ασφαλιστήριο του που να οφείλονται στις διαφορές των νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις. Για το λόγο αυτόν, οποιαδήποτε από τις προσεγγίσεις αυτές είναι προτιμότερη από την παρούσα κατάσταση και η επιλογή μεταξύ των δύο καταλήγει να είναι ζήτημα πολιτικής και όχι αρχής.

6.5.2.2 Η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών για τις ασφαλιστικές συμβάσεις θα μπορούσε να αποδειχθεί περισσότερο επαχθής από τη θέσπιση προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξης. Δεδομένου ότι αυτή θα οδηγούσε στην αντικατάσταση των εθνικών «παραδόσεων» από μία ευρωπαϊκή λύση, οι εθνικές νομικές ελίτ (δικηγόροι και ακαδημαϊκοί) πιθανόν να δισταζαν να ανταποκριθούν στην έκκληση για εναρμόνιση.

6.5.2.3 Ένας άλλος διαφορούμενος παράγοντας είναι ο συσχετισμός ανάμεσα στην ένταση της παρέμβασης στο εθνικό δικαιο και στην ταχύτητα της επίτευξης αποτελεσμάτων για την εσωτερική αγορά. Δεδομένου ότι μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη δεν θα καταργούσε τους εθνικούς νόμους, ενδέχεται να γίνει αντιληπτή ως ήπια προσέγγιση και συνεπώς να φανεί ότι θα γίνει πιο εύκολα αποδεκτή στις αγορές. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει φόβος ότι μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη θα μπορούσε να θέσει τους φορείς της ενιαίας αγοράς (λ.χ. ασφαλιστικές εταιρείες και ασφαλειοεμίτες) σε θέση αναμονής — ο κάθε φορέας θα δισταζε να προπορευτεί, θα περίμενε από τον άλλο να προχωρήσει και θα προσπαθούσε να αξιοποιήσει τις (κακές) εμπειρίες των ανταγωνιστών. Ή μήπως η προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη θα θεωρείτο μια ευκαιρία που όλοι θα ήθελαν να εκμεταλλευτούν πρώτοι, δηλαδή μέσω της πώλησης ασφαλίσεων στο Διαδίκτυο; Βέβαια, η εναρμόνιση θα οδηγούσε σε άμεσα αποτελέσματα αφού κανείς φορέας δεν μπορεί να αποφύγει την εφαρμογή της. Από την άλλη πλευρά, η παρέμβαση μπορεί να θεωρηθεί εξαιρετικά, αν όχι υπερβολικά, έντονη.

6.5.2.4 Μια ανησυχία τεχνικής φύσης για την προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη αφορά το γεγονός ότι δεν μπορεί να αντικαταστήσει πλήρως την εναρμόνιση. Αυτό μπορεί να αποδειχθεί εύκολα αν εξεταστεί η ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την

κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων. Η εναρμόνιση της νομοθεσίας για την ασφάλιση αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων έχει μεγάλη σημασία για τη βασική κινητικότητα των πολιτών της ΕΚ, δεδομένου ότι παρέχει την αναγκαία προστασία στα θύματα ατυχημάτων. Είναι προφανές ότι η προστασία του θύματος δεν πρέπει να εξαρτάται από την επιλογή των συμβαλλόμενων μιας ασφαλιστικής σύμβασης υπέρ μιας ευρωπαϊκής πράξης. Κατά συνέπεια, μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη δεν θα μπορούσε να αντικαταστήσει την εναρμόνιση των εθνικών δικαιών ασφάλισης αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων.

6.5.2.5 Τέλος, τίθεται το ερώτημα κατά πόσο μια προαιρετικά εφαρμοζόμενη πράξη θα έχει ικανοποιητικά αποτελέσματα σε έναν τομέα όπως το ασφαλιστικό δικαιο το οποίο χαρακτηρίζεται από έλλειψη ισορροπίας μεταξύ των συμβαλλόμενων. Θα προέβαιναν οι συμβαλλόμενοι στη σωστή επιλογή ή η επιλογή θα γινόταν μονομερώς από τους ασφαλιστές μέσω ρητρών προαιρετικής συμμετοχής και εξαίρεσης στους γενικούς ασφαλιστικούς όρους τους;

6.5.2.6 Το κατά πόσο ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί μέσω της εναρμόνισης των εθνικών δικαιών ή μέσω της θέσπισης προαιρετικά εφαρμοζόμενης πράξης δεν αποτελεί πρωταρχική μέριμνα. Το ζήτημα απαιτεί, ωστόσο, προσεκτική εξέταση.

6.6 Κατάρτιση γενικών ασφαλιστικών όρων σε επίπεδο ΕΕ;

6.6.1 Θα μπορούσε, τέλος, να τεθεί το ερώτημα κατά πόσο η εναρμόνιση των δικαιών μπορεί να αντικατασταθεί από την κατάρτιση γενικών ασφαλιστικών όρων σε επίπεδο ΕΕ. Πράγματι, οι ανησυχίες για τους ασφαλιστές που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη κάθε μεμονωμένο νόμο κάθε κράτους μέλους θα μειώνονταν (αν και δεν θα εξαλείφονταν) αν αυτή η προσπάθεια καταβαλλόταν συλλογικά και με τη στήριξη των οργάνων της ΕΚ.

6.6.2 Ωστόσο, η προσέγγιση δεν μπορεί να τύχει ευνοϊκής υποδοχής. Καταρχάς, οι γενικοί όροι σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να λαμβάνουν υπόψη τις διαφορές των εθνικών δικαιών αλλά συνεχίζουν να απαιτούν ξεχωριστό υπολογισμό κινδύνων και μπορεί να είναι εις βάρος της κινητικότητας των πολιτών στην ΕΕ.

6.6.3 Επιπλέον, η προσέγγιση θα οδηγούσε στην καθιέρωση υποδειγματικών όρων με αρνητικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό στις ασφαλιστικές αγορές. Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι ένα από τα βασικά στάδια της δημιουργίας ενιαίας ασφαλιστικής αγοράς ήταν η κατάρτιση κάθε δικαιώματος συστηματικού ελέγχου, εκ μέρους των κρατών μελών, των γενικών ασφαλιστικών όρων πριν από την εισαγωγή τους στην αγορά⁽⁵⁰⁾. Ο έλεγχος αυτός οδηγεί σε έλλειψη πολυμορφίας ασφαλιστικών προϊόντων, μείωση των επιλογών των πελατών και, ως εκ τούτου, μείωση του ανταγωνισμού. Η κατάρτιση γενικών ασφαλιστικών όρων σε επίπεδο ΕΕ εγκυμονεί παρόμοιο κίνδυνο από διαρθρωτική άποψη.

⁽⁵⁰⁾ Βλ. άρθρο 29 της τρίτης οδηγίας για την ασφάλιση γενικών κλάδων· άρθρο 34 της οδηγίας για την ασφάλιση ζωής.

7. Τομείς εναρμόνισης

7.1 Όπως καταδείχθηκε ανωτέρω, η εναρμόνιση πρέπει να αφορά τους υποχρεωτικούς κανόνες του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων. Ένα άλλο ερώτημα είναι αν πρέπει να εναρμονιστούν όλοι οι τομείς του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων ή μόνο ορισμένοι.

7.2 Το ασφαλιστικό δίκαιο χωρίζεται συνήθως σε ένα γενικό μέρος, το οποίο περιλαμβάνει κανόνες που εφαρμόζονται σε όλες τις ασφαλιστικές συμβάσεις, και στο δίκαιο των ειδικών κλάδων ασφάλισης. Τίθεται το ερώτημα κατά πόσο η εσωτερική ασφαλιστική αγορά απαιτεί την εναρμόνιση των γενικών κανόνων, των ειδικών κανόνων για συγκεκριμένους κλάδους ή και των δύο.

7.3 Θεωρητικά, και τα δύο χρειάζονται εναρμόνιση: τόσο οι γενικοί κανόνες όσο και οι ειδικοί κανόνες του ασφαλιστικού δικαίου επηρεάζουν το προϊόν και συνεπώς παρεμποδίζουν τη λειτουργία της εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς. Για παράδειγμα, οι κανόνες για τις υποσχετικές εγγυήσεις, οι οποίοι συνήθως περιλαμβάνονται στο γενικό μέρος, επηρεάζουν το λόγο κινδύνου/ ασφαλιστρού εξίσου με τους ειδικούς κανόνες για την ασφάλιση ζωής λ.χ. που ρυθμίζουν αυτή τη συγκεκριμένη ασφάλιση. Συνεπώς, η εναρμόνιση δεν θα πρέπει καταρχήν να κάνει διαχωρισμό μεταξύ αυτών των δύο ειδών κανόνων.

7.4 Η εναρμόνιση μπορεί, ωστόσο, να επιτευχθεί κατά στάδια. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει να καταρτιστεί κατάλογος προτεραιοτήτων. Θα ήταν ενδεδειγμένο να εναρμονιστεί πρώτα το γενικό μέρος. Πολλοί ασφαλιστικοί κλάδοι δεν υπόκεινται σε ειδικούς και υποχρεωτικούς⁽⁵¹⁾ κανόνες αλλά μόνο σε γενικούς κανόνες δυνάμει των ισχυόντων εθνικών συστημάτων δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων. Συνεπώς, επιτακτικότερη είναι η εναρμόνιση των γενικών κανόνων του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων εφόσον είναι υποχρεωτικοί. Η εναρμόνιση αυτή θα καθιστούσε αμέσως δυνατή τη δημιουργία μιας εσωτερικής ασφαλιστικής αγοράς σε όλους τους κλάδους που δεν καλύπτονται από ειδικούς και υποχρεωτικούς νομικούς κανόνες. Ωστόσο, μόλις επιτευχθεί αυτός ο στόχος, θα πρέπει επίσης να καλυφθούν και οι κλάδοι που υπόκεινται σε ρυθμίσεις, όπως η ασφάλιση ζωής και υγείας.

7.5 Τα είδη των κανόνων που θα μπορούσαν να εναρμονιστούν στο πρώτο αυτό στάδιο θα μπορούσαν να είναι τα εξής:

- α) προ-συμβατικές υποχρεώσεις, και ιδίως παροχή πληροφοριών
- β) κατάρτιση της σύμβασης
- γ) ασφαλιστική σύμβαση, φύση, συνέπειες και τυπικοί όροι
- δ) διάρκεια της σύμβασης, ανανέωση και λήξη
- ε) ασφαλειομεσίτες
- στ) επιδείνωση του κινδύνου
- ζ) ασφάλιστρο
- η) καλυπτόμενα από τη σύμβαση συμβάντα

⁽⁵¹⁾ Πολλές διατάξεις για ειδικούς κλάδους που περιλαμβάνονται σε εθνικούς νόμους για το δίκαιο των ασφαλιστικών συμβάσεων δεν είναι υποχρεωτικές και, ως εκ τούτου, δεν αποτελούν εμπόδιο στην εσωτερική αγορά.

θ) ασφάλιση για λογαριασμό τρίτου.

8. Συμπεράσματα και συστάσεις

8.1 Οι ασφάλειες αποτελούν, επί του παρόντος, μία ουσιώδη υπηρεσία στις εμπορικές σχέσεις τόσο μεταξύ των επαγγελματιών όσο και μεταξύ αυτών και των καταναλωτών.

8.2 Ορισμένες από τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν τη σύναψη και την ισχύ της ασφαλιστικής σύμβασης, εν γένει, διαφέρουν στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών της ΕΕ.

8.3 Η εν λόγω κατάσταση συνιστά ένα από τα εμπόδια για τη διασυνοριακή εμπορία αυτού του χρηματοοικονομικού μέσου και, κατά συνέπεια, περιορίζει την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς στο σχετικό τομέα.

8.4 Μία σχετική εναρμόνιση των υποχρεωτικών κανόνων του αποκαλούμενου «γενικού μέρους» του ασφαλιστικού δικαίου θα μπορούσε να συμβάλει αποφασιστικά στην άρση μεγάλου αριθμού εμποδίων και δυσχερειών που αντιμετωπίζουν οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι ασφαλειομεσίτες, καθώς και οι ασφαλισμένοι ή οι αντισυμβαλλόμενοι, είτε είναι επαγγελματίες είτε καταναλωτές, κατά την πραγματοποίηση διασυνοριακών ασφαλιστικών συναλλαγών.

8.5 Αυτή την άποψη συμμερίζονται όλοι, ανεξαιρέτως, οι ενδιαφερόμενοι που συμμετείχαν στη σχετική διαβούλευση ή ακρόαση.

8.6 Όσον αφορά τον τρόπο υλοποίησης αυτής της εναρμόνισης, φαίνεται ότι πρέπει να ακολουθηθεί μία σταδιακή προσέγγιση, με σκοπό, σε πρώτη φάση, την ενδεχόμενη υιοθέτηση ενός μοντέλου ασφαλιστικής σύμβασης προαιρετικού αλλά δεσμευτικού ως προς όλους τους όρους και τα στοιχεία του.

8.7 Κατά την επεξεργασία του, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι προτάσεις για οδηγία της Επιτροπής του 1979 και 1980, υπό το φως των θεωρήσεων και των αναλύσεων που έγιναν επί αυτών από τους διάφορους ενδιαφερομένους, οι οποίοι εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών και τις ρυθμιστικές αρχές των κρατών μελών, και λαμβανομένης δεόντως υπόψη της εξέλιξης που έχει εντωμεταξύ επέλθει στον εν λόγω τομέα.

8.8 Το κοινοτικό μέσο προς χρησιμοποίηση πρέπει να είναι ο κανονισμός και νομική βάση το άρθρο 95 της Συνθήκης.

8.9 Βάσει των θεωρήσεων που παρατίθενται στην παρούσα γνωμοδότηση, Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να ασχοληθεί εκ νέου με την παρούσα υπόθεση και να προβεί σε μελέτες επί του συγκριτικού δικαίου και των εθνικών πρακτικών στον τομέα της ασφαλιστικής σύμβασης, προκειμένου να επιβεβαιωθεί η αναγκαιότητα, η καταλληλότητα και η δυνατότητα ανάληψης των εργασιών που θα οδηγήσουν στην εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων σε κοινοτικό επίπεδο.

8.10 Οι εν λόγω εργασίες θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν ήδη βάσει των ακαδημαϊκών μελετών επί του εν λόγω θέματος.

8.11 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή οι εργασίες που θα πραγματοποιηθούν κατ' αυτόν τον τρόπο να κοινοποιηθούν και να υποβληθούν σε δημόσια συζήτηση μέσω κυρίως μίας Πράσινης Βίβλου, η οποία αποτελεί απαραίτητη βάση για την επεξεργασία του κοινοτικού μέσου που θα θεωρηθεί το καταλληλότερο.

8.12 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι μόνο με την εκδήλωση σαφούς πολιτικής βούλησης εκ μέρους των κρατών μελών, υπό την έννοια της ενθάρρυνσης της εν λόγω πρωτοβουλίας

για την εναρμόνιση του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων, θα καταστεί δυνατή η προώθηση αυτής της σημαντικής συμβολής για την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

8.13 Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να συμμετάσχει στην εν λόγω πρωτοβουλία και να της αποδώσει τον αρμόζοντα βαθμό προτεραιότητας στην πολιτική ατζέντα του, ανανεώνοντας την υποστήριξή του στο στόχο εναρμόνισης των υποχρεωτικών κανόνων του γενικού μέρους του δικαίου των ασφαλιστικών συμβάσεων.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τουρισμός και αθλητισμός: οι μελλοντικές προκλήσεις για την Ευρώπη»

(2005/C 157/02)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Τουρισμός και αθλητισμός: οι μελλοντικές προκλήσεις για την Ευρώπη».

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 10 Νοεμβρίου 2004 με εισηγητή τον κ. PESCI.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 144 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 2 αποχές:

Προοίμιο

Η ανάπτυξη των ατόμων, των πόλεων και των λαών συντελείται μέσω της ανταλλαγής και της κοινής αποδοχής των θετικών αξιών, που απορρέουν από τον σεβασμό για τον άλλον και αποβλέπουν στην κοινή γνώση, την ανοχή, την υποδοχή και την αμοιβαία διάθεση ανταλλαγής εμπειριών και προοπτικών.

Σε μια κοινωνία που καθίσταται ολοένα και πιο δυναμική, και η οποία χαρακτηρίζεται από βαθύτατους κοινωνικούς, γεωπολιτικούς και τεχνολογικούς μετασχηματισμούς όπου η ανάπτυξη των αξιών πρέπει τουλάχιστον να συμβαδίζει με την υλική ανάπτυξη, είναι θεμελιώδους σημασίας η αξιοποίηση όλων των ευκαιριών, μεγάλων και μικρών, για την διατράνωση και την διάδοση των αξιών αυτών.

Οι τομείς που εκ φύσεως εκπληρώνουν την αποστολή αυτή, είναι ο τουρισμός και ο αθλητισμός. Οι τομείς αυτοί, οι οποίοι αποτελούν ασφαλώς κοινωνικά και πολιτιστικά φαινόμενα, εκτός της οικονομικής τους διάστασης, έχουν ιδιαίτερες σχέσεις μεταξύ τους, εφόσον μετέχουν ορισμένων βασικών αξιών όπως η πνευματική περιέργεια, η διάθεση για αλλαγή, η ανοικτή συνείδηση και η έντιμη αντιμετώπιση.

Εξάλλου ο τουρισμός και ο αθλητισμός μπορούν να συμβάλουν στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας, η οποία αποσκοπεί να καταστήσει την Ευρώπη έως το 2010 την ανταγωνιστικότερη οικονομία στον κόσμο που βασίζεται στη γνώση. Ο αυξανόμενος οικονομικός τους αντίκτυπος αποτελεί πράγματι τον μοχλό για τις οικονομίες των χωρών της Ένωσης.

Η συμβολή αυτή φαίνεται ακόμη πιο σημαντική μετά την έγκριση του ευρωπαϊκού συνταγματικού κειμένου όπου για πρώτη φορά ο τουρισμός αναγνωρίζεται ως τομέας κοινοτικής αρμοδιότητας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί το αποτέλεσμα αυτό ως ένα πρώτο βασικό βήμα προς μια ευρωπαϊκή πολιτική ανάπτυξης, στήριξης και συντονισμού του τομέα του τουρισμού και εκφράζει την ικανοποίησή της για το άρθρο του ευρωπαϊκού συνταγματικού κειμένου σχετικά με τον αθλητισμό.

1. Εισαγωγή

1.1 Ο τουρισμός και ο αθλητισμός αποτελούν δύο τομείς που στο μέλλον καλούνται να διαδραματίσουν ολοένα και σημαντικό-τερο ρόλο για την οικονομική και κοινωνική ευημερία. Ο καιρίος ρόλος τους έχει ομόφωνα αναγνωριστεί σε παγκόσμια κλίμακα.

1.2 Τα κράτη και οι κοινωνίες στηρίζονται ολοένα και περισσότερο στους τομείς αυτούς τους οποίους θεωρούν ως κατ' εξοχήν φορείς διάδοσης αξιών και θετικών μηνυμάτων και ανάπτυξης βιώσιμων οικονομιών από περιβαλλοντικής και κοινωνικής απόψεως.

1.3 Ανέκαθεν, ο αθλητισμός προσέλκυε μεγάλες μάζες ατόμων που μοιράζονται το ίδιο πάθος χάριν του οποίου ακολουθούν τα αθλητικά γεγονότα, από τα πιο μικρά έως τα πιο μεγάλα.

1.4 Σήμερα, ο τουρισμός παρέχει ένα ευρύ φάσμα αθλητικών εκδηλώσεων που κατά τα τελευταία χρόνια κυρίως συμβάλλουν με μεγάλη επιτυχία στην αναζωογόνηση περιοχών που έχουν περιπέσει σε μερικό ή ολικό μαρασμό⁽¹⁾.

1.5 Ορισμένες έδρες αθλητικών εκδηλώσεων έχουν γίνει τουριστικοί προορισμοί και αντιστρόφως και συνδέονται ολοένα και περισσότερο βρίσκοντας οι μεν στους δε νέα στοιχεία προσφοράς και ανάπτυξης.

1.6 Αυτό αύξησε την ικανότητα των επιμέρους προορισμών να προσελκύουν όχι μόνον νέους και λιγότερο νέους αλλά και κυρίως άτομα με διαφορετικές ικανότητες που μπορούν εν τέλει να βιώνουν την αθλητική εμπειρία σε συνδυασμό με τις διακοπές με νέο και πιο ευνοϊκό τρόπο.

1.7 Το 2002, ο αριθμός των ατόμων που επισκέφθηκαν την Ευρώπη για τουρισμό ανήλθε σε 411 εκατομμύρια, πράγμα που αντιστοιχεί σε επίδραση επί του ΑΕγχΠ άνω του 5 % και σε ποσοστό 58 % του παγκόσμιου τουρισμού. Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Τουρισμού (ΔΟΤ) προβλέπεται ότι έως το 2020, το ποσοστό της παγκόσμιας αγοράς τουρισμού της Ευρώπης θα μειωθεί στο 46 %, έστω κι αν η παρουσία τουριστών θα έχει διπλασιαστεί σχεδόν, λόγω των νέων ανταγωνιστών.

1.8 Στο πλαίσιο της παρούσης γνωμοδότησης, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε στη Ρώμη δημόσια ακρόαση με θέμα «Τουρισμός και αθλητισμός: οι μελλοντικές προκλήσεις για την Ευρώπη», στην οποία συμμετείχαν ιταλοί και ευρωπαίοι έγκριτοι εκπρόσωποι του τουριστικού και αθλητικού τομέα, καθώς και οι προϊστάμενοι της μονάδας «Τουρισμός» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η συνάντηση υπήρξε πολύτιμη λόγω των προτάσεων και των συστάσεων που διατυπώθηκαν⁽²⁾.

1.9 Κατόπιν της δημόσιας ακρόασης στη Ρώμη και δεδομένου ότι εφέτος η παγκόσμια ημέρα τουρισμού (27 Σεπτεμβρίου 2004) θα έχει ως θέμα «Αθλητισμός και τουρισμός: δύο ζωτικές δυνάμεις στην υπηρεσία της αμοιβαίας κατανόησης, του πολιτισμού και της ανάπτυξης της κοινωνίας», η ΕΟΚΕ χάραξε ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές για την μελλοντική και πιο ολοκληρωμένη πολιτική ανάλυσης και παρέμβασης στους δύο τομείς.

(1) Χαρακτηριστικό παράδειγμα της διαδικασίας αυτής είναι το Τορίνο που, χάρη στους προσεχείς ολυμπιακούς και παρα-ολυμπιακούς χειμερινούς αγώνες του 2006, αναβαθμίζει βιομηχανικές περιοχές και αξιοποιεί νέες ζώνες της περιφέρειας ενδυναμώνοντας την τοπική οικονομία σε όλους τους τομείς.

(2) Δημόσια ακρόαση «Τουρισμός και αθλητισμός» που διοργανώθηκε στη Ρώμη στις 22 Απριλίου 2004 στην έδρα της CNEL (Εθνικό συμβούλιο οικονομίας και Εργασίας).

1.10 Κατά την επόμενη πενταετία η Ευρώπη, που ήδη φιλοξένησε το Ευρωπαϊκό Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου στην Πορτογαλία (2004) και την 28η Ολυμπιάδα και Παραολυμπιάδα στην Ελλάδα (2004), θα είναι ο πρωταγωνιστής μιας σειράς αθλητικών εκδηλώσεων μοναδικού και παγκόσμιου ενδιαφέροντος, η επίδραση των οποίων όσον αφορά τις τουριστικές ροές και την οικονομία θα είναι τεράστια. Η μετακίνηση από το ένα μέρος στην Ευρώπη στο άλλο επισκεπτών από όλο τον κόσμο θα αποτελέσει ανεπανάληπτη ευκαιρία για όλους τους προορισμούς της ηπείρου.

2. Τουρισμός και αθλητισμός: οι μελλοντικές προκλήσεις για την Ευρώπη

2.1 Τα επόμενα συνεπώς έτη, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης όλης της υφηλίου θα επικεντρώσουν την προσοχή τους στην ήπειρό μας για μεγάλη χρονική περίοδο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα βρεθεί, λόγω αυτών των εκδηλώσεων⁽³⁾, στο επίκεντρο της επικοινωνίας μέσω διαφόρων τηλεοπτικών δικτύων και σε διαφορετικά επίπεδα. Θα γίνει συνεπώς λόγος για την Ευρώπη, στο ευρύ κοινό, και από άποψη πολιτική, κοινωνική, πολιτιστική, τουριστική και προφανώς αθλητική.

2.2 Η εν λόγω περίοδος των μεγάλων αθλητικών γεγονότων πρέπει συνεπώς να αποτελέσει για τις ευρωπαϊκές κοινωνίες κατ' αρχάς αφορμή προβληματισμού και εμπειρίας των αξιών από πολιτιστική και κοινωνική άποψη με την προοπτική της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.3 Είναι προφανές ότι μέσω των γεγονότων αυτών μπορεί να αναπτυχθεί και να διαδοθεί μια σημαντική δράση κατάρτισης και εκπαίδευσης του πληθυσμού των κρατών μελών και ολόκληρου του κόσμου. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να επιδειχθεί στους νέους και στις ομάδες ατόμων που δεν είναι πλήρως ενταγμένες στον κοινωνικό ιστό, μεταξύ των οποίων και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

2.4 Σε μια προοπτική τουριστικού ανταγωνισμού, τα επόμενα χρόνια, που είναι τόσο πλούσια σε μεγάλες αθλητικές συναντήσεις παγκόσμιας σημασίας, μπορούν να αποτελέσουν μια μεγάλη ευκαιρία για την ήπειρό μας, που θα μπορέσει με τον τρόπο αυτό να αναπτύξει και να αξιοποιήσει τις επιλογές της αγοράς με στόχο την ποιότητα της υποδοχής και τη βιωσιμότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

2.5 Η Ένωση αποτελείται πλέον από 25 κράτη μέλη με όλα τα πλεονεκτήματα που συνεπάγεται αυτό για τα 450 εκατομμύρια κατοίκων της νέας κοινοτικής επικράτειας. Θα υπάρξει συνεπώς μεγαλύτερος αριθμός προσβάσιμων προορισμών, πολίτες με μεγαλύτερη κινητικότητα, αθλητές και γεγονότα που θα πρέπει να ενσωματωθούν το ταχύτερο δυνατό σε προγράμματα και συστήματα της ηπείρου.

(3) Βλ. υποσ. 3.

3. Τουρισμός και αθλητισμός: ένα στρατηγικό δίδυμο για την Ευρώπη

3.1 Ο τουρισμός είναι μια βιομηχανία ειρήνης που ευνοεί την συνένωση των λαών και επιτρέπει την συμβίωση με βάση την ανοχή και τον αμοιβαίο σεβασμό.

3.2 Ο τουρισμός έχει αποδείξει ότι μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των όρων διαβίωσης εκατομμυρίων ατόμων στον κόσμο, και να ευνοήσει την πιο δίκαια και αλληλέγγυα οικονομική ανάπτυξη.

3.3 Ο αντίκτυπος του τουρισμού στην απασχόληση είναι σημαντικός. Στο ευρωπαϊκό επίπεδο, περισσότερες από 2 εκατομμύρια επιχειρήσεις λειτουργούν στον τομέα αυτό, απασχολώντας εργατικό δυναμικό άνω των 8 εκατομμυρίων εργαζομένων, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι συναφείς παραγωγικές δραστηριότητες.

3.4 Πράγματι, ο τουρισμός είναι ένας τομέας που συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας περισσότερο από άλλες παραγωγικές κατηγορίες.

3.5 Ωστόσο, είναι παράλληλα ένας τομέας ιδιαίτερα ευαίσθητος στην αρνητική οικονομική συγκυρία, στις διεθνείς κρίσεις και στα εποχιακά φαινόμενα που περιορίζουν την επίδρασή του στην απασχόληση μακράς διάρκειας. Έχει όμως πάντοτε επιδείξει μια ικανότητα συγκράτησης, χάρη στην παρουσία μιας ποικιλίας προσφορών που λόγω της τυπολογικής τους διαφορετικότητας αποτελούν ένα σύστημα ικανό να αντισταθμίσει και να απορροφήσει διαρθρωτικές και συγκυριακές κρίσεις.

3.6 Η πρόκληση των επόμενων ετών θα είναι η δημιουργία και διατήρηση ενός οικονομικά και κοινωνικά σταθερού πλαισίου σε όλη την Ευρώπη των 25 με την άρση κάθε μορφής κοινωνικού αποκλεισμού. Ο τουρισμός και ο αθλητισμός, μαζί με τον πολιτισμό, πρέπει να αποδώσουν συγκεκριμένους καρπούς, να είναι προσίτοι σε όλους, με την πρόβλεψη μορφών διευκόλυνσης των μειονεκτικών κοινωνικών κατηγοριών.

3.7 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη χαράξει την πορεία αυτή στην ανακοίνωση που εξέδωσε το Νοέμβριο 2001 με τίτλο «Προσέγγιση συνεργασίας για το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού»⁽¹⁾ και στην συμπληρωματική ανακοίνωση του Νοεμβρίου του 2003 με τίτλο «Βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού»⁽²⁾: τώρα απαιτείται η υλοποίηση των όσων περιλαμβάνονται σε αυτά τα έγγραφα.

3.8 Η ανάπτυξη όμως του ποιοτικού τουρισμού προϋποθέτει την ολοκλήρωση και άλλων παραγωγικών και/ή ψυχαγωγικών τομέων της κοινωνίας. Και ο αθλητισμός, πραγματική δεξαμενή αξιών, πολιτισμού, κανόνων και ιδεωδών, αποτελεί τον ιδανικό φορέα της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλα τα επίπεδα.

3.9 Ο αθλητισμός, όπως και ο τουρισμός, είναι συνεπώς βασικός συντελεστής της ανθρώπινης δραστηριότητας κατά τον ελεύθερο χρόνο και ταυτοχρόνως κινητήρια δύναμη για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη με μεγάλες δυνατότητες.

3.10 Όπως είναι γνωστό, οι αξίες αυτές που ανάγονται στις πρώτες ελληνικές ολυμπιάδες του 8ου αιώνα π.Χ., είναι πάντοτε επίκαιρες και αναγνωρίζονται ολοένα και περισσότερο από τις πολιτικές κατάρτισης για τους νέους.

3.11 Η οικονομική διάσταση του αθλητισμού κατά τα τελευταία έτη έχει αυξηθεί υπέρμετρα. Τα μεγάλα αθλητικά γεγονότα έχουν καταγραφεί ως σημαντικές στιγμές συλλογικής και κοινωνικής συνένωσης και είναι φορείς μηνυμάτων και αξιών προς όλο τον κόσμο και προς κάθε ηλικία.

3.12 Στα αθλητικά γεγονότα οφείλεται επίσης και η εμφάνιση νέων μορφών τουρισμού που συνδέουν τις παραδοσιακές διακοπές με τη δυνατότητα ασκήσεως μιας συγκεκριμένης αθλητικής δραστηριότητας. Από την άποψη αυτή, τα μεγάλα γεγονότα λειτουργούν ως καταλύτες και ωθούν τον κόσμο να ασχοληθεί με νέα αθλήματα.

3.13 Ο αθλητισμός από τη μια πλευρά επωφελείται των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών, και από την άλλη γεννά τον τουρισμό ο οποίος με τη σειρά του επωφελείται σημαντικά από τα αθλητικά γεγονότα που λαμβάνουν χώρα σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς. Αρκεί να σκεφτούμε τον αριθμό ατόμων που μετακινούνται για να παρακολουθήσουν το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Ποδοσφαίρου ή μια Ολυμπιάδα και κυρίως την προβολή της χώρας που φιλοξενεί τέτοια γεγονότα..

3.14 Στην παρούσα γνωμοδότηση θα εξεταστούν κυρίως, αν και όχι μόνον, τα μεγάλα αθλητικά γεγονότα τόσο από την άποψη του οικονομικού, πολιτιστικού και κοινωνικού οφέλους όσο και από την άποψη της προβολής των ευρωπαϊκών προορισμών.

3.15 Με τον όρο μεγάλο αθλητικό γεγονός, εννοείται γενικότερα και όχι αποκλειστικά το γεγονός κατά τη διάρκεια του οποίου μετακινείται σημαντικός αριθμός τουριστών που διανυκτερεύουν και συνεπώς συνεισφέρουν στην τουριστική οικονομία του προορισμού.

3.16 Το μεγάλο αθλητικό γεγονός μπορεί να αποτελέσει την ευκαιρία για την προβολή αξιών, συμπεριφορών και πρακτικών που μπορούν μετά να βιωθούν και να αναπτυχθούν επ' αόριστον σε εκδηλώσεις τοπικού χαρακτήρα⁽³⁾.

3.17 Η πλήρης σχέση μεταξύ τουρισμού και αθλητισμού εντάσσεται όμως σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, όπου εμπλέκονται η κοινωνική, η πολιτιστική και η περιβαλλοντική πτυχή. Πράγματι, ο σημερινός τουρίστας αναζητάει ολοένα και πιο ολοκληρωμένες διακοπές, που μπορούν δηλαδή να ικανοποιούν, παράλληλα με τον ελεύθερο χρόνο, τις πολιτιστικές και αθλητικές ανάγκες του.

(1) έγγρ. COM(2001) 665 τελικό

(2) έγγρ. COM (2003) 716 τελικό

(3) Τοπικά πρωταθλήματα, σχολικοί και ερασιτεχνικοί αγώνες, αθλητικές εκδηλώσεις σε περιφερειακό επίπεδο, αγώνες πανεπιστημίων κλπ.

4. Το θεσμικό επίπεδο

4.1 Τα προηγούμενα χρόνια η μόνη νομοθετική βάση για μια κοινοτική πολιτική του τουρισμού ήταν το άρθρο 3, στοιχείο τ, της Συνθήκης ΕΚ, όπου γινόταν γενικότερη αναφορά στην λήψη μέτρων στον τομέα του τουρισμού. Για έναν τομέα με τόσο σημαντικό αντίκτυπο στις οικονομίες των κρατών μελών της Ένωσης τούτο αποτελούσε πραγματική τροχοπέδη για την υλοποίηση μιας πραγματικά ευρωπαϊκής πολιτικής τουρισμού.

4.2 Ο τουρισμός είναι, πράγματι, ένας τομέας έντονα εγκάρσιος που περιλαμβάνει όλους τους τομείς παραγωγής και υπηρεσιών και απαιτεί την ύπαρξη αποτελεσματικών οικονομικών κλίμακας όχι μόνο για την εδαφική διαχείρισή τους αλλά επίσης και κατά την πολιτική διαδικασία λήψεως αποφάσεων που κατευθύνει τις επιλογές.

4.3 Ωστόσο, κυρίως από το 1999, παρατηρείται ανανέωση και αύξηση του ενδιαφέροντος για τον τουρισμό εκ μέρους των κοινοτικών θεσμικών οργάνων⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ έχει παρακολουθήσει με προσοχή αυτή τη νέα τάση και εκφράζει την πλήρη ικανοποίησή της για την εισαγωγή ενός *ad hoc* άρθρου για τον τουρισμό στο Σύνταγμα της Ευρώπης⁽²⁾.

4.4 Η κατάληξη αυτή ολοκληρώνει μια μακρόχρονη και ενίοτε αυστηρή περιθωριοποίηση του τουρισμού και αποτελεί την απαραίτητη εισαγωγή για μια θεσμική ολοκλήρωση και εξομοίωση του τομέα με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.5 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που ο τουρισμός θα μπορεί στο εξής να βασίζεται σε πραγματικά στοχοθετημένα και ειδικά ευρωπαϊκά μέτρα, προγράμματα και πρωτοβουλίες. Για το λόγο αυτό επιθυμεί τη δημιουργία ενός ενιαίου φορέα ελέγχου σε κοινοτικό επίπεδο, με βάση το παράδειγμα των ευρωπαϊκών οργανισμών που έχουν αρμοδιότητες σε συγκεκριμένους τομείς⁽³⁾.

4.6 Εξάλλου αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσανατολίζεται ήδη στη χάραξη μιας τουριστικής πολιτικής με σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλες τις μορφές της⁽⁴⁾.

4.7 Όσον αφορά την ευρωπαϊκή πολιτική στον τομέα του τουρισμού, αυτή βασίζεται σε ορισμένα βασικά έγγραφα: μεταξύ αυτών είναι ο Ευρωπαϊκός Χάρτης Αθλητισμού του 1992, η Συνθήκη του Άμστερνταμ που επικυρώνει την κοινωνική σημασία του και η Δήλωση που επισυνάπτεται στη Συνθήκη της Νίκαιας, η οποία αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητα του τομέα μεταξύ των κοινοτικών αρμοδιοτήτων.

(1) Με βάση το ευρωπαϊκό πρόγραμμα δράσης για την απασχόληση στον τομέα του τουρισμού του 1999 έως την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Μία προσέγγιση συνεργασίας για τον μελλοντικό ευρωπαϊκό τουρισμό» της 13ης Νοεμβρίου 2001, και έως το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 14ης Μαΐου 2002, ή το Ψήφισμα του Συμβουλίου για το μέλλον του ευρωπαϊκού τουρισμού της 21ης Μαΐου 2002 και τέλος έως την Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού» του Νοεμβρίου 2003.

(2) Άρθρο I-16 III-181β), Μέρος 3Α

(3) Για παράδειγμα: ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Αξιολόγηση Φαρμακευτικών Προϊόντων, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία, η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια Τροφίμων, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος κλπ.

(4) Η ΕΟΚΕ συμμετείχε στην εν λόγω διαδικασία με την γνωμοδότηση πρωτοβουλίας «Για έναν τουρισμό προσιτό σε όλους και κοινωνικά βιώσιμο» (ΕΕ C 32, της 5.2.2004) θέλοντας να συμβάλει στις μελλοντικές δράσεις παρέμβασης.

4.8 Χάρη, μεταξύ άλλων, στην ώθηση που δόθηκε στην Διάσκεψη Κορυφής της Νίκαιας, ο αθλητισμός αναγνωρίστηκε από το Σύνταγμα της Ευρώπης που εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 2004 όπου υπάρχει ειδικό άρθρο⁽⁵⁾.

4.9 Για να επισημάνει δε την κοινωνική και εκπαιδευτική σημασία του αθλητισμού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακήρυξε το 2004 «Ευρωπαϊκό έτος της εκπαίδευσης μέσω του αθλητισμού». Με τον τρόπο αυτό εφιστάται η προσοχή στον τομέα και διευκολύνεται η χρηματοδότηση σχεδίων κατάρτισης, ευαισθητοποίησης και ανάπτυξης των σχολικών και παράλληλων με το σχολείο δραστηριοτήτων όλης της ΕΕ.

4.10 Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας αυτής προωθήθηκε, έστω και με περιορισμένους πόρους, η κινητικότητα των φοιτητών, οι οποίοι μπόρεσαν να επισκεφτούν διάφορους τόπους εκτός του τόπου καταγωγής, συνδέοντας το ταξίδι και την ανακάλυψη με την άσκηση του αθλήματος που προτιμούν.

4.11 Οι όροι σύνδεσης τουρισμού, αθλητισμού και πολιτισμού αποτελούν μια από τις προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν τα επόμενα χρόνια για να βοηθηθεί η ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας και να επιτευχθεί υψηλότερο επίπεδο κοινωνικής ευημερίας για όλους.

4.12 Τούτο δε αποτελεί πρωταρχική αξία στο φως των προαναφερθέντων στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας, στους οποίους θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και η αλλαγή των οικονομικών συνθηκών των κρατών μελών της Ένωσης ώστε να διασφαλιστεί βιώσιμη και διαρκής ανάπτυξη.

4.13 Η επεξεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο αυτής της καινοτόμου στρατηγικής που αποσκοπεί στην οριζόντια συνένωση αθλητισμού, τουρισμού και πολιτισμού μπορεί να γίνει είτε μέσω ειδικών εργασιών (που θα λειτουργήσουν επίσης και στο εσωτερικό του Ευρωπαϊκού Φόρουμ τουρισμού ή ενός Ευρωπαϊκού Φόρουμ Αθλητισμού) είτε με την προαγωγή καινοτόμων πρωτοβουλιών (για παράδειγμα: ανταλλαγές φοιτητών, διεξαγωγή εκστρατειών ευαισθητοποίησης προκειμένου ο «αθλητικός» τουρίστας να συμμετέχει στην πολιτιστική και κοινωνική ζωή του τόπου όπου λαμβάνει χώρα το αθλητικό γεγονός, ή ακόμη, μαθήματα για την ανάπτυξη νέων αρμοδιοτήτων, κλπ). Από τη σκοπιά αυτή, είναι απαραίτητη στην συζήτηση αυτή η συμμετοχή τόσο της κοινωνίας των πολιτών όσο και των εταιρών του ιδιωτικού τομέα.

4.14 Η νομική αναγνώριση των δύο τομέων, τουρισμού και αθλητισμού, στον ευρωπαϊκό συνταγματικό χάρτη, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα για την υλοποίηση των στόχων αυτών, ιδιαίτερα για την προώθηση και την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων που λειτουργούν στους δύο τομείς.

5. Ασφάλεια και ολυμπιακή εκεχειρία

5.1 Τα επόμενα χρόνια, όπως έχει λεχθεί, θα είναι πλούσια σε αθλητικά γεγονότα και εκατομμύρια ατόμων θα διατρέξουν όλο τον κόσμο για να τα παρακολουθήσουν.

(5) Άρθρο I-6 και άρθρο III-282, Μέρος 54.

5.2 Στην περίοδο αυτή των μεγάλων μετακινήσεων, των μεγάλων αθλητικών γεγονότων και της έντονης παρουσίας των μέσων μαζικής ενημέρωσης επισημαίνεται το θέμα της ασφάλειας που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με αίσθημα ευθύνης, χωρίς τη δημιουργία αδικαιολόγητου πανικού, και με τη λήψη όλων των απαιτούμενων μέτρων πρόληψης και ελέγχου ώστε να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη διεξαγωγή κάθε αθλητικής εκδήλωσης.

5.3 Η συνεργασία και η προληπτική επεξεργασία κοινών στρατηγικών παρέμβασης συνιστούν, εν προκειμένω, καθοριστικής σημασίας στοιχεία για τη διαχείριση των μεγάλων αθλητικών εκδηλώσεων.

5.4 Συνεπώς η ασφάλεια θα πρέπει βρίσκεται στο επίκεντρο των οργανωτικών στρατηγικών των αθλητικών γεγονότων κατά τα επόμενα έτη και η πρόληψη πρέπει να αποτελέσει τον βασικό άξονα.

5.5 Τα Ηνωμένα Έθνη, κατά την Γενική Συνέλευση της 6ης Σεπτεμβρίου 2000, ψήφισαν δήλωση της οποίας το σημείο 10 διαβεβαιώνει: «Ζητούμε από τα κράτη μέλη να σεβαστούν την ολυμπιακή εκκεχειρία, μεμονωμένα και συλλογικά, σήμερα και στο μέλλον και να υποστηρίξουν τη Διεθνή Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων για τις προσπάθειες που καταβάλει όσον αφορά την προαγωγή της ειρήνης και της κατανόησης των ανθρώπων μέσω του αθλητισμού και του ολυμπιακού ιδεώδους».

5.6 Τα ίδια δήλωσαν πρόσφατα τόσο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών (12 Δεκεμβρίου 2003) όσο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (1η Απριλίου 2004). Ιδιαίτερα το ΕΚ τάχθηκε υπέρ της σύστασης από την ΔΟΕ (Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή) ενός Διεθνούς Ιδρύματος για την Ολυμπιακή Εκκεχειρία, που να έχει ως στόχο την περαιτέρω προώθηση των ιδεωδών της ειρήνης και της κατανόησης μέσω του αθλητισμού.

5.7 Η ΕΟΚΕ στη συμβολή της, για το ζήτημα της ασφάλειας, υπογραμμίζει την ανάγκη διάδοσης της ολυμπιακής εκκεχειρίας ως «καθολικού μηνύματος» για όλες τις παγκόσμιες αθλητικές εκδηλώσεις των προσεχών ετών. Πράγματι, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι ο αθλητισμός μπορεί να συμβάλει στη διάδοση της καλλιέργειας του διαλόγου και στην αύξηση του αριθμού των συναντήσεων.

6. Ολοκληρωμένη αειφορία

6.1 Όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο τουρισμός και ο αθλητισμός δημιουργούν πολύπλοκες σχέσεις που επηρεάζουν το κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό περιβάλλον. Και η πολυπλοκότητα επιτείνεται με την ευκαιρία εκδηλώσεων μεγάλων διαστάσεων (μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις).

6.2 Η διοργάνωση των εκδηλώσεων πρέπει συνεπώς να βασίζεται σε όλες τις αρχές της βιωσιμότητας: κοινωνικοπολιτιστικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές. Θα πρέπει να εφαρμόζονται στον αθλητισμό και στους αθλητικούς προορισμούς οι κατευθυντήριες

γραμμές που ισχύουν για τη βιωσιμότητα στον τομέα του τουρισμού και οι οποίες υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην προαναφερθείσα πρόσφατη ανακοίνωσή της με τίτλο «Βασικές κατευθύνσεις για την αειφορία του ευρωπαϊκού τουρισμού»⁽¹⁾ και οι οποίες περιλαμβάνονται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: «Για έναν τουρισμό προσιτό σε όλους και κοινωνικά βιώσιμο»⁽²⁾.

6.3 Από κοινωνικής και πολιτιστικής σκοπιάς, η αθλητική εκδήλωση θα πρέπει ειδικότερα να γίνεται αφορμή αξιολόγησης των πολιτιστικών ταυτοτήτων και ανταλλαγών. Προτείνεται συνεπώς να υποστηριχθούν πρωτοβουλίες και εκδηλώσεις τουριστικού και αθλητικού χαρακτήρα που εμπλέκουν περισσότερες περιφέρειες διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών (κατά το πρότυπο του προγράμματος Interreg).

6.4 Από κοινωνικοοικονομικής σκοπιάς, τονίζεται ότι πρέπει να λαμβάνεται κατά κύριο λόγο υπόψη ο τοπικός πληθυσμός ως πρωταρχικός συντελεστής της εκδήλωσης. Κατά τον σχεδιασμό υπηρεσιών και υποδομών, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η πιθανή χρήση τους στο μέλλον από τους κατοίκους. Ο τοπικός πληθυσμός πρέπει να αποτελεί το σημείο αναφοράς για την αύξηση της απασχόλησης και της κατάρτισης σε σχέση με τις ίδιες τις εκδηλώσεις.

6.5 Σε ό,τι αφορά την αειφορία του περιβάλλοντος, και όχι μόνον, έχουν ήδη αναπτυχθεί πρότυπα για τη μέτρηση της χωρητικότητας των προορισμών και των συναφών υπηρεσιών. Είναι σκόπιμο να υποστηριχθεί η διάδοση και εφαρμογή των προτύπων αυτών ακόμη και στις αθλητικές εκδηλώσεις καθώς και, όπως λέχθηκε προηγουμένως, μία ολοκληρωμένη προσέγγιση με προοπτική την κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον.

6.6 Θα πρέπει συνεπώς να προσδιοριστούν και υποστηριχθούν τα πρότυπα σχεδιασμού, διαχείρισης και ανάπτυξης των εκδηλώσεων αυτών με σκοπό τη μεγιστοποίηση της χρήσης και της προστιθέμενης αξίας, κυρίως προς όφελος του τόπου της κοινότητας υποδοχής που συχνά υφίσταται τις αρνητικές συνέπειες και σπανίως μόνο επωφελείται.

6.7 Οι μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις μπορούν να αποτελέσουν και ευκαιρία για την ανάπτυξη αρμοδιοτήτων και τεχνολογίας υψηλού επιπέδου, που να είναι χρήσιμες για τον τουριστικό και αθλητικό προορισμό μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα όσον αφορά το πνεύμα της υποδοχής και της θετικής προδιάθεσης προς τον τουρίστα. Μπορούν εξάλλου να χρησιμεύσουν στη διάδοση των βέλτιστων πρακτικών στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης του τουρισμού και του αθλητισμού.

6.8 Η διοργάνωση σύνθετων εκδηλώσεων προϋποθέτει αρχικώς τη χαρτογράφηση των πιθανών συγκρούσεων όσον αφορά τη χρήση των πόρων, των υπηρεσιών, των χώρων και της συναφούς τους ποιότητας μεταξύ των πολιτών και των προσωπικών επισκεπτών.

⁽¹⁾ Έγγρ. COM(2003) 716 τελικό

⁽²⁾ ΕΕ C 32, της 5.2.2004.

6.9 Θεμελιώδους σημασίας είναι εν προκειμένω η διακυβέρνηση μεταξύ των φορέων υποστήριξης, των φορέων διοργάνωσης, των τοπικών εκπροσώπων, των εκπροσώπων των τελικών δικαιούχων, των εκπροσώπων των κοινωνικών συμφερόντων και γενικότερα όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

6.10 Οι αθλητικές εκδηλώσεις θα πρέπει να ενταχθούν στον μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο προγραμματισμό της τοπικής αρχής και της χώρας υποδοχής. Ιδιαίτερος θα πρέπει να εξεταστούν οι επιπτώσεις που θα έχουν στην συνολική εικόνα των τουριστικών/αθλητικών προορισμών.

6.11 Είναι γνωστό ότι η εποχιακή εργασία είναι συχνά ένα από τα εμπόδια ανάπτυξης του τουρισμού: συνεπώς οι αθλητικές εκδηλώσεις μπορούν να αποτελέσουν επίσης και στοιχία στήριξης μιας πολιτικής για την ανάπτυξη του τουρισμού και της οικονομίας του καθ' όλη τη διάρκεια του έτους με τη βελτιστοποίηση των εσόδων και με τη διασφάλιση σταθερής απασχόλησης και για μακρά περίοδο.

6.12 Είναι σκόπιμο να εφαρμοσθούν και υποστηριχθούν δράσεις παρακολούθησης των εκδηλώσεων που διεξάγονται ή πρόκειται να διεξαχθούν ούτως ώστε να προσδιοριστεί ένα πρότυπο εμπειριών όσον αφορά το σχεδιασμό και τη διαχείριση των αθλητικών εκδηλώσεων με πλήρη σεβασμό των κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών παραγόντων που προαναφέρθηκαν. Συγκεκριμένα, είναι σκόπιμο να υποστηριχθεί μια δράση παρακολούθησης όσον αφορά τη χρήση των εγκαταστάσεων και την εκ των υστέρων χρησιμοποίηση των έργων υποδομής και υπηρεσιών με προορισμό μια συγκεκριμένη εκδήλωση.

6.13 Τονίζεται γενικότερα η δυνατότητα υιοθέτησης μέτρων, δράσεων και συστάσεων που περιλαμβάνονται στο πολυετές ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού με την κατάρτιση μιας Ατζέντας 21 για τον αθλητισμό και για τους προορισμούς που παρέχουν τις μεγαλύτερες δυνατότητες διοργάνωσης και φιλοξενίας παρόμοιων εκδηλώσεων.

6.14 Οι ορθές πρακτικές και οι θετικές και αρνητικές εμπειρίες σχεδιασμού και διαχείρισης των τουριστικοαθλητικών εκδηλώσεων θα πρέπει να συστηματοποιηθούν, να διαδοθούν και να κοινοποιούνται για να διευκολυνθεί η καλύτερη δυνατή διεξαγωγή των προσεχών μεγάλων εκδηλώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

7. Τουρισμός, αθλητισμός και κατάρτιση

7.1 Τονίζεται ότι είναι σκόπιμο να ενισχυθεί σε όλα τα επίπεδα η κατάρτιση και η εκπαίδευση στο πλαίσιο των πολιτικών που αφορούν τον αθλητισμό και τον τουρισμό.

7.2 Η προσέγγιση αυτή απορρέει επίσης και από τη Δήλωση για τον Αθλητισμό που επισυνάπτεται στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Νίκαιας το Δεκέμβριο του 2000 όπου υπογραμμίζεται ότι «Η Κοινότητα, πρέπει να λαμβάνει υπόψη, την κοινωνική, εκπαιδευτική και πολιτιστική αποστολή του αθλητισμού, στις οποίες στηρίζεται η ιδιαιτερότητά του, έτσι ώστε να τηρούνται και να προωθούνται η δεοντολογία και οι διάφορες

μορφές αλληλεγγύης που είναι απαραίτητες για να διαφυλάσσεται ο κοινωνικός του ρόλος».

7.3 Η ολοκλήρωση και η αξιοποίηση των κοινών θετικών αξιών τουρισμού και αθλητισμού μπορούν να αποτελέσουν ισχυρά μέσα ολοκλήρωσης σε επίπεδο λαών, τοπικών κοινοτήτων και κρατών.

7.4 Η σειρά των εκδηλώσεων που άρχισε το 2004 φαίνεται συνεπώς ότι έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία για τον στόχο που προτείνεται: να καταστεί δυνατή η διαβίβαση στοιχείων και κατευθυντήριων γραμμών κατάρτισης μέσω των μεγάλων γεγονότων, που θα τύχουν τεράστιας προβολής στο κοινό και στους θεσμικούς φορείς.

7.5 Η ένταξη των δέκα νέων χωρών στην ΕΕ είναι ένα στοιχείο που ενισχύει τη δυνατότητα αυτή. Η ανάληψη μιας εκπαιδευτικής δράσεως για την γνωριμία της ΕΕ και των λαών της, η αμοιβαία ανταλλαγή των αξιών τους αθλητισμού, της νομιμότητας και της ανταγωνιστικότητας μπορούν να επεκταθούν και στα νέα κράτη μέλη με τη χρήση των ισχυρών μέσων μαζικής ενημέρωσης.

7.6 Μεταξύ των κεντρικών αξιών που θα πρέπει να αναπτυχθούν και να διαδοθούν είναι και οι αξίες της ανοχής, του ανοιγματος και της υποδοχής καθώς και της διαθεσιμότητας έναντι των λαών και των διαφορών εθνών. Η ανταλλαγή αυτών των αξιών στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης προϋποθέτει, αφενός, ανάλογη βασική εκπαίδευση αλλά και επιμόρφωση των ενηλίκων που απασχολούνται στον τομέα του τουρισμού και του αθλητισμού και, αφετέρου, μια ουσιαστική ανταλλαγή εμπειριών η οποία θα πρέπει να ενθαρρυνθεί. Οι τουρίστες συνδέουν το ταξίδι τους και με ορισμένες προσδοκίες όσον αφορά το σεβασμό των προαναφερθεισών αξιών.

7.7 Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να επιδειχθεί στο πλαίσιο των αθλητικών και τουριστικών εκδηλώσεων και στη διάδοση του δικαιώματος άσκησης των διαφόρων αθλημάτων και συμμετοχής στις σχετικές εκδηλώσεις όλων των τμημάτων του πληθυσμού, ιδιαίτερα δε των ασθενέστερων: νέοι, ηλικιωμένοι, άτομα με ειδικές ανάγκες.

7.8 Όπως πράγματι προκύπτει από την προαναφερθείσα Δήλωση για τον Αθλητισμό που επισυνάπτεται στα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Νίκαιας το 2000, «Η άσκηση σωματικών και αθλητικών δραστηριοτήτων συνιστά, για τα άτομα με ειδικές, σωματικές ή πνευματικές ανάγκες, εξέχον μέσο ατομικής ανάπτυξης, αποκατάστασης, κοινωνικής ένταξης και αλληλεγγύης...»

7.9 Οι δράσεις αυτές υπέρ των ασθενέστερων ομάδων του πληθυσμού πρέπει να προωθούνται από τα κεντρικά και τοπικά θεσμικά όργανα, τις εθνικές ομοσπονδίες, τους αθλητικούς ομίλους, στις ενώσεις και τους αθλητικούς συλλόγους, τους μη επαγγελματικούς συλλόγους, τα σχολεία.

7.10 Πράγματι, το σχολικό περιβάλλον είναι το γονιμότερο έδαφος για την διάδοση των θετικών αξιών και της αμοιβαίας γνώσης, εφόσον η σχέση μεταξύ αθλητισμού, τουρισμού και κατάρτισης μπορεί πράγματι να αξιοποιηθεί καλύτερα από την περίοδο της σχολικής ηλικίας.

7.11 Προτείνεται συνεπώς να συνεχιστεί η προαγωγή της κινητικότητας και των ανταλλαγών φοιτητών μέσω της διοργάνωσης αθλητικών συναντήσεων στο πρόγραμμα των οποίων θα συμπεριλαμβάνονται και μαθήματα γνώσης και εμβάθυνσης των τοπικών, κοινωνικών και πολιτιστικών πραγματικότητων.

7.12 Προτείνεται επίσης η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών ειδικότερα στον τομέα ανταλλαγής πληροφοριών για τις βέλτιστες πρακτικές συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής του αθλητικού τουρίστα στην πολιτική και κοινωνική ζωή του τόπου όπου διεξάγεται το αθλητικό γεγονός, κατά τρόπον ώστε να μειωθούν τα φαινόμενα βίας και μη ανοχής και να τονωθεί αμοιβαίως η ανάπτυξη.

7.13 Ενδιαφέρον θα είχε επίσης να μελετηθεί και η οργάνωση μαθημάτων για την ανάπτυξη νέων αρμοδιοτήτων όσον αφορά τη διοργάνωση αθλητικών και τουριστικών εκδηλώσεων που θα λαμβάνουν υπόψη όλα τα στοιχεία της κοινωνικής ανάπτυξης, της ολοκληρωμένης αειφορίας, της επικοινωνίας και του μάρκετινγκ που συνδέονται με τον κόσμο του τουρισμού.

8. Συμπεράσματα

8.1 Ο τουρισμός και ο αθλητισμός μπορούν να θεωρηθούν ως εργαστήρια για την ανάπτυξη, την ανταλλαγή και την κατανόηση θετικών αξιών, που εμπνέονται από σεβασμό για τους άλλους και αποσκοπούν στην αμοιβαία γνώση, ανοχή και υποδοχή. Πρόκειται πράγματι για τομείς που εκ φύσεως έχουν την αποστολή αυτή και ο ρόλος τους είναι ιδιαίτερα σημαντικός στο πλαίσιο μιας ολοένα και δυναμικότερης κοινωνίας, η οποία χαρακτηρίζεται από έντονες κοινωνικές και πολιτιστικές, γεωπολιτικές και τεχνολογικές αλλαγές.

8.2 Ο τουρισμός και ο αθλητισμός μπορούν εξάλλου να συμβάλουν στην υλοποίηση των στόχων που τέθηκαν στη στρατηγική της Λισσαβώνας. Πράγματι, ο αυξανόμενος οικονομικός τους αντίκτυπος θα μπορούσε να αποτελέσει τον οδηγό για την οικονομία της ΕΕ, ιδίως εάν αξιοποιηθούν πλήρως όλες οι δυνατότητες επεξεργασίας και διάδοσης των δεξιοτήτων που συνδέονται με αυτούς τους δύο τομείς.

8.3 Η ενσωμάτωση του τουρισμού και του αθλητισμού στην τελική έκδοση του Συντάγματος της Ευρώπης είναι ιστορικής σημασίας για τους δύο τομείς. Η ΕΟΚΕ εύχεται την ανάληψη σημαντικής δράσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο σε αυτούς τους τομείς και προτείνει την χρήση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού για να διασφαλιστεί η ανταλλαγή γνώσεων και δεξιοτήτων και η σύγκριση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

8.4 Ο αθλητισμός και ο τουρισμός είναι δύο πολύπλοκοι και ανομοιογενείς τομείς και για αυτό το λόγο είναι πολύ δύσκολο να μελετηθούν από κοινού και να συγκριθούν από οικονομική και κοινωνική άποψη. Η ΕΟΚΕ προτείνει συνεπώς τη δημιουργία ενός «**Κοινού Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου**» και μιας τράπεζας δεδομένων που θα συλλέγουν, θα συγκεντρώνουν και θα διαδίδουν στα κράτη μέλη γνώσεις και καλύτερες μεθόδους για την ανάπτυξη των δύο τομέων.

8.5 Εξάλλου η ΕΟΚΕ εύχεται η ΕΕ να προωθήσει **μελέτες και έρευνες** που θα καταστήσουν δυνατή τη συγκριτική ανάλυση σε ευρωπαϊκό επίπεδο του οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού αντίκτυπου του δίδυμου τουρισμός-αθλητισμός.

8.6 Η παροχή της δυνατότητας πρόσβασης όλων στον τουρισμό και στον αθλητισμό καθώς και η χάραξη πολιτικών για την υποστήριξη αυτής της πρόσβασης πρέπει να είναι προτεραιότητα σε όλες τις δράσεις ανάπτυξης των δύο τομέων, και να λαμβάνονται υπόψη όλα τα τμήματα του πληθυσμού, δηλαδή οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, τα άτομα με ειδικές ανάγκες αλλά και οι οικονομικά ασθενέστεροι. Εν προκειμένω τονίζεται η σημασία μιας εκστρατείας ευαισθητοποίησης και του ιδιωτικού τομέα για να συνειδητοποιηθεί ότι η δυνατότητα πρόσβασης και η αειφορία αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις για την ύπαρξη μεγαλύτερης ανταγωνιστικότητας στην αγορά.

8.7 Προτείνεται η δημιουργία ενός **Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τον Τουρισμό**, με στόχο τη διαφύλαξη της ιδιαιτερότητας του τομέα αυτού, την ανάλυση των κρίσεων, τον καθορισμό πιθανών προσανατολισμών ανάπτυξης και τον προσδιορισμό καινοτόμων μέσων για την αειφόρο ανάπτυξη που θα πρέπει να ενσωματωθούν στις διαρθρωτικές δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

8.8 Ο τουρισμός και ο αθλητισμός είναι δύο πολύπλοκα και πολύπλευρα φαινόμενα, με μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης. Η παρούσα γνωμοδότηση υποστηρίζει την ανάγκη οριζόντιας ολοκλήρωσης αυτών των τομέων σε ευρωπαϊκή κλίμακα, αρκεί αυτές οι δυνατότητες να καταστούν συγκεκριμένες τόσο από κοινωνικοοικονομικής πλευράς όσο και από πολιτιστικής πλευράς. Επίσης, κατά την εφαρμογή των μέτρων, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη συνεχούς παρακολούθησης της αειφορίας τους υπό το πρίσμα όλων των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών συμπεριλαμβανομένων και των περιβαλλοντικών.

8.9 Η παρούσα γνωμοδότηση αποκαλείται από την ΕΟΚΕ «**Δήλωση της Ρώμης για τον τουρισμό και τον αθλητισμό**» για την καλύτερη εδραίωση και διάδοσή της σε όλες τις σημαντικές εκδηλώσεις του τουριστικού και αθλητικού τομέα σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς μία ευρωπαϊκή στρατηγική για τη νανοτεχνολογία»

COM(2004) 338 τελικό

(2005/C 157/03)

Στις 12 Μαΐου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του, στις 10 Νοεμβρίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. **PEZZINI**.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, στις 15 Δεκεμβρίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 151 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Προοίμιο

1.1 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η γνωμοδότηση που ακολουθεί αφορά έναν εν μέρει νέο τομέα, ο οποίος χαρακτηρίζεται από ένα λεξιλόγιο το οποίο είναι συχνά ελάχιστα γνωστό ή, εν πάση περιπτώσει, ελάχιστα χρησιμοποιούμενο. Για αυτό το λόγο θεωρήθηκε χρήσιμο να συμπεριληφθεί στη γνωμοδότηση μία σύντομη σειρά ορισμών και να εκτεθεί η κατάσταση της έρευνας και των εφαρμογών στον τομέα της νανοτεχνολογίας στην Αμερική και στην Ασία.

1.2 Πίνακας περιεχομένων της γνωμοδότησης

2. Ορισμοί

3. Εισαγωγή

4. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

5. Οι κυριότερες εξελίξεις στην Αμερική και στην Ασία

6. Γενικές παρατηρήσεις

7. Ειδικές παρατηρήσεις

8. Συμπεράσματα

2. Ορισμοί

2.1 **Νανο.** Υποδεικνύει το ένα δισεκατομμυριοστό ενός συνόλου. Στην προκειμένη περίπτωση, όταν αναφερόμαστε σε διαστάσεις, χρησιμοποιούμε το πρόθεμα «νανο» για να υποδείξουμε το ένα δισεκατομμυριοστό του μέτρου.

2.2 **Μικρο.** Υποδεικνύει το ένα εκατομμυριοστό ενός συνόλου. Εν προκειμένω, το ένα εκατομμυριοστό του μέτρου.

2.3 **Νανοεπιστήμες.** Οι νανοεπιστήμες αντιπροσωπεύουν μία νέα προσέγγιση των παραδοσιακών επιστημών (Φυσικής, Χημείας, Βιολογίας, Ηλεκτρονικής) όσον αφορά τη βασική δομή και συμπεριφορά της ύλης σε επίπεδο ατόμων και μορίων και αποτελούν στην πράξη τις επιστήμες που εξετάζουν τις δυνατότητες των ατόμων στους διάφορους επιστημονικούς κλάδους ⁽¹⁾.

2.4 **Νανοτεχνολογίες.** Οι νανοτεχνολογίες καθιστούν δυνατό το χειρισμό των ατόμων και των μορίων κατά τρόπο ώστε να δημιουργηθούν νέες επιφάνειες και νέα αντικείμενα τα οποία — χάρη στη διαφορετική τους σύνθεση και στη νέα διάταξη των ατόμων — προσλαμβάνουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην καθημερινή μας ζωή ⁽²⁾. Οι νανοτεχνολογίες είναι συνεισώς οι τεχνολογίες του δισεκατομμυριοστού του μέτρου.

2.5 **Παράλληλα με τον ορισμό που προαναφέρθηκε, θεωρείται σκόπιμο να παρατεθεί άλλος ένας, πιο πλήρης νοήματος από επιστημονική άποψη. Με τον όρο νανοτεχνολογία υποδεικνύεται μία πολυεπιστημονική προσέγγιση της δημιουργίας υλικών, συσκευών και συστημάτων με έλεγχο της ύλης σε νανοκλίμακα.**

2.6 **Νανομηχανική.** Οι διαστάσεις ενός αντικειμένου αρχίζουν να αποκτούν σημασία για τον προσδιορισμό των ιδιοτήτων του όταν η κλίμακα των διαστάσεων περνά από ένα νανόμετρο σε μερικές δεκάδες νανόμετρα (πρόκειται για αντικείμενα αποτελούμενα από μερικές δεκάδες έως μερικές χιλιάδες άτομα). Σε αυτή την κλίμακα διαστάσεων, ένα αντικείμενο αποτελούμενο από 100 άτομα σιδήρου έχει φυσικές/χημικές ιδιότητες εντελώς διαφορετικές από ένα αντικείμενο αποτελούμενο από 200 άτομα σιδήρου, ακόμη και εάν αμφότερα κατασκευάζονται με τα ίδια άτομα. Κατ' αναλογία οι μηχανικές και ηλεκτρομαγνητικές ιδιότητες ενός στερεού που αποτελείται από νανοσωματίδια διαφέρουν ριζικά από τις ιδιότητες ενός παραδοσιακού στερεού ίδιας χημικής συνθέσεως και επηρεάζονται από τις ιδιότητες των επιμέρους μονάδων που το συνθέτουν.

2.7 Τούτο αποτελεί μία θεμελιώδη επιστημονική και τεχνολογική καινοτομία, η οποία διαφοροποιεί τον τρόπο προσέγγισης της δημιουργίας και της μεταχείρισης των υλικών σε όλους τους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας. Ως εκ τούτου, η νανοτεχνολογία δεν αποτελεί καινούρια επιστήμη, συμπληρωματική προς τη χημεία, τη φυσική ή τη βιολογία, αλλά έναν νέο τρόπο αντιμετώπισης της χημείας, της φυσικής ή της βιολογίας.

2.8 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι ένα νανοδομικό υλικό ή σύστημα αποτελείται από μονάδες νανομετρικών διαστάσεων (οι αποτελούμενες από μεμονωμένα άτομα χημικές δομές με τις οποίες είμαστε εκ παραδόσεως εξοικειωμένοι δεν θεωρούνται πλέον σημαντικές) που διαδέχονται, ως εκ τούτου, ιδιαίτερες ιδιότητες οι οποίες συνδυάζονται σε σύνθετες δομές. Καθίσταται επομένως σαφές ότι τα παραγωγικά υποδείγματα που βασίζονται στη συναρμογή μεμονωμένων ατόμων και μορίων, τα οποία είναι όλα ίδια μεταξύ τους, απαιτείται να τροποποιηθούν και να αντικατασταθούν από προσεγγίσεις στο πλαίσιο των οποίων **οι διαστάσεις θα συνιστούν καθοριστική παράμετρο.**

⁽¹⁾ Συνέντευξη του Επιτρόπου BUSQUIN (σύνοψη στη δημοσίευση IP/04/820 της 29ης Ιουνίου 2004).

⁽²⁾ Πρβλ. υποσημείωση 1.

2.9 Για τον ποσοτικό υπολογισμό της επαναστατικής εμβέλειας της νανοτεχνολογίας μπορούμε να φανταστούμε κάτι αντίστοιχο με την ανακάλυψη ενός νέου περιοδικού πίνακα των στοιχείων, αλλά εκτενέστερου και πολυπλοκότερου από αυτόν που γνωρίζουμε και ότι οι περιορισμοί που επιβάλλονται από τα διαγράμματα φάσεως (για παράδειγμα δυνατότητα αναμειξεως δύο υλικών) μπορούν να αρθούν.

2.10 Πρόκειται λοιπόν για τεχνολογίες βασισμένες σε ανιούσα προσέγγιση (bottom-up) οι οποίες καθιστούν δυνατή τη μετάβαση από τη δυναμική των μεμονωμένων λειτουργιών σε ένα σύνολο. Οι τεχνολογίες αυτές αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό εφαρμογών, μεταξύ άλλων, στους ακόλουθους τομείς: υγειονομική περίθαλψη, τεχνολογίες της πληροφορίας, επιστήμες των υλικών, μεταποιητική βιομηχανία, ενέργεια, ασφάλεια, αεροδιαστημικές επιστήμες, οπτική, ακουστική, χημεία, είδη διατροφής, περιβάλλον.

2.11 Χάρη στις εν λόγω εφαρμογές, ορισμένες εκ των οποίων είναι ήδη εφικτές και χρησιμοποιούμενες από τους πολίτες⁽³⁾, είναι ρεαλιστικό να υποστηριχθεί ότι «οι νανοτεχνολογίες θα μπορέσουν να βελτιώσουν σημαντικά την ποιότητα ζωής, την ανταγωνιστικότητα της μεταποιητικής βιομηχανίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη»⁽⁴⁾.

2.12 **Μικροηλεκτρονική.** Κλάδος της ηλεκτρονικής που ασχολείται με την ανάπτυξη ολοκληρωμένων κυκλωμάτων τα οποία υλοποιούνται σε μία «ενιαία περιοχή ημιαγωγού» εξαιρετικά περιορισμένων διαστάσεων. Η μικροηλεκτρονική τεχνολογία είναι πλέον σε θέση να κατασκευάζει μεμονωμένα εξαρτήματα με διαστάσεις περίπου 0,1 μικρόμετρο, δηλαδή 100 νανόμετρα⁽⁵⁾.

2.13 **Νανοηλεκτρονική.** Επιστήμη που ασχολείται με τη μελέτη και την παραγωγή κυκλωμάτων χρησιμοποιώντας τεχνολογίες και υλικά διαφορετικά από το «πυρίτιο» τα οποία λειτουργούν βάσει αρχών αισθητά διαφορετικών από τις υφιστάμενες⁽⁶⁾.

2.13.1 Η νανοηλεκτρονική αρχίζει να καθίσταται ένα από τα θεμέλια των νανοτεχνολογιών, ακριβώς όπως συμβαίνει επί του παρόντος με την ηλεκτρονική η οποία απαντάται στο σύνολο των επιστημονικών κλάδων και των βιομηχανικών διεργασιών⁽⁷⁾.

2.13.2 Οι εξελίξεις στον τομέα των ηλεκτρικών/ηλεκτρονικών εξαρτημάτων υπήρξαν ραγδαίες. Σε διάστημα μερικών δεκαετιών, ξεκινήσαμε από τις βαλβίδες, περάσαμε στους ημιαγωγούς, στα τσιπ (ολοκληρωμένα κυκλώματα), στα μικροτσιπ για να φθάσουμε σήμερα στα νανοτσιπ τα οποία συντίθενται από στοιχεία που αποτελούνται από λίγες εκατοντάδες άτομα έκαστο. Ένα νανοτσιπ μπορεί να περιλαμβάνει πληροφορίες αντίστοιχες προς το περιεχόμενο 25 τόμων της εγκυκλοπαίδειας Britannica⁽⁸⁾.

⁽³⁾ Πρβλ. σημ. 6.15 των συμπερασμάτων.

⁽⁴⁾ Πρβλ. υποσημείωση 1.

⁽⁵⁾ Κέντρο Μικρο και Νανοηλεκτρονικής της Πολυτεχνικής Σχολής του Μιλάνου (Centro micro e nanoelettronica del Politecnico di Milano). Καθ. Alessandro Spinelli.

⁽⁶⁾ Ένθα ανωτέρω.

⁽⁷⁾ Οι επενδύσεις στον τομέα της νανοηλεκτρονικής ανέρχονται επί του παρόντος σε 6 δισεκατομμύρια ευρώ (€) τα οποία κατανέμονται ως εξής: 1/3 σε εφαρμογές νανο και μικρο, 1/3 στη διαγνωστική, 1/3 σε υλικά (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα).

⁽⁸⁾ Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα - 2003.

2.13.3 Οι επιστήμονες και οι κατασκευαστές ηλεκτρονικών εξαρτημάτων συνειδητοποίησαν γρήγορα ότι όσο μικρότερο είναι το τσιπ τόσο ταχύτερα πραγματοποιείται η ροή των πληροφοριών⁽⁹⁾. Συνεπώς, οι νανοηλεκτρονική καθιστά δυνατή την ταχύτερη διαχείριση πληροφοριών σε εξαιρετικά περιορισμένο χώρο.

2.14 **Μικροσκόπιο σάρωσης βάσει του φαινομένου σήραγγος.** Το όργανο αυτό, για το οποίο οι εφευρέτες του τιμήθηκαν με το Βραβείο Νόμπελ, ορίζεται επίσης ως «ο φακός του 21ου αιώνα» και χρησιμεύει για να «βλέπουμε» την ύλη σε ατομική κλίμακα. Λειτουργία: η ακίδα του μικροσκοπίου μετακινείται παράλληλα σε μία επιφάνεια. Για την πρόκληση του φαινομένου σήραγγος, τα ηλεκτρόνια (όχι τα άτομα) μετακινούνται από την επιφάνεια προς την ακίδα με αποτέλεσμα να παράγεται ηλεκτρικό ρεύμα του οποίου η ένταση είναι τόσο υψηλότερη όσο μικρότερη είναι η απόσταση μεταξύ της επιφάνειας και της ακίδας. Το ρεύμα αυτό μετατρέπεται, με υπολογισμό του ύψους, καθιστώντας δυνατό να καταγραφεί η τοπογραφία της επιφάνειας ενός υλικού σε νανοκλίμακα.

2.14.1 **Φαινόμενο σήραγγος.** Στην κλασική μηχανική ένα σωματίδιο που βρίσκεται μέσα σε μία οπή και διαθέτει μία δεδομένη ενέργεια μπορεί να εξέλθει από την οπή αυτή μόνον εάν η προαναφερθείσα ενέργεια είναι αρκετή για να το κάνει να υπερπηδήσει το «στόμιο» της οπής αυτής καθ'εαυτής. Αντίθετα, στην κβαντική μηχανική, λόγω της αρχής της απροσδιοριστίας, η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική. Εφόσον το σωματίδιο βρίσκεται περιορισμένο στην οπή, η απροσδιοριστία σχετικά με τη θέση του θα είναι μικρή και, άρα, η απροσδιοριστία ως προς την ταχύτητά του θα είναι μεγάλη. Επομένως, το σωματίδιο αυτό έχει ορισμένες πιθανότητες να βρει επαρκή ενέργεια για να μπορέσει να εξέλθει από την οπή, παρότι η μέση ενέργειά του δεν θα επαρκούσε για να διαπεράσει το φράγμα⁽¹⁰⁾.

2.15 **Νανωσώληνες άνθρακα.** Αποτελούν προϊόν μιας ιδιαίτερης διευθέτησης ατόμων του άνθρακα. Οι νανωσώληνες συμπεριλαμβάνονται μεταξύ των ανθεκτικότερων και ελαφρύτερων υλικών που είναι γνωστά έως σήμερα και είναι έξι φορές ελαφρύτεροι και εκατό φορές ανθεκτικότεροι από το ατσάλι. Έχουν διάμετρο λίγα νανόμετρα και μήκος που μπορεί να υπερβαίνει πολλά μικρόμετρα.⁽¹¹⁾

2.16 **Αυτοσυναρμολόγηση μακρομορίων.** Είναι η διεργασία που χρησιμοποιείται στο εργαστήριο για τη μίμηση της φύσης: «Ό,τι ζει είναι αυτοσυναρμολογημένο». Με τη διεργασία της αυτοσυναρμολόγησης δημιουργούνται διαπαφές μεταξύ ηλεκτρονικών κυκλωμάτων και βιολογικών ιστών και επιδιώκεται η αρμονική συνύπαρξη της πληροφορικής και της βιολογίας. Ο στόχος, ο οποίος δεν φαίνεται πια και τόσο μακρινός στους επιστήμονες, έγκειται στην επανάκτηση της ακοής για τους κωφούς και της όρασης για τους τυφλούς⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ Πρβλ. σημ. 3.3.1.

⁽¹⁰⁾ Tullio REGGE: «Il vuoto dei fisici» (Το κενό πεδίο των φυσικών), L'Astronomia (Αστρονομία), αριθ. 18 Σεπτέμβριος-Οκτώβριος 1982.

⁽¹¹⁾ Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα - 2003.

⁽¹²⁾ Διάφορα πειράματα βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο και έχει ήδη αρχίσει «διάλογος» διεπικοινωνίας μεταξύ ενός νευρωνίου κοχλία και ενός ηλεκτρονικού τσιπ.

2.17 **Βιομηχανική** ⁽¹³⁾. Η επιστήμη η οποία μελετά τους νόμους στους οποίους βασίζονται οι συναρμογές των μορίων που υπάρχουν στη φύση. Η γνώση των νόμων αυτών θα μπορέσει να συντελέσει στη δημιουργία **τεχνητών** νανοκινητήρων, βασισμένων στις ίδιες αρχές με εκείνες που ισχύουν στη φύση ⁽¹⁴⁾.

3. Εισαγωγή

3.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά τη σαφήνεια με την οποία έχει συνταχθεί η ανακοίνωση για τη νανοτεχνολογία, συμμερίζεται τους λόγους οι οποίοι υπαγόρευαν στην Επιτροπή την έγκαιρη διατύπωση θεμελιωμένων συστάσεων επί του θέματος και, τέλος, χαιρετίζει τις πολυάριθμες δημοσιεύσεις, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται και CD-ROM, που απευθύνονται είτε σε εξειδικευμένο κοινό είτε στους νέους.

3.1.1 Ειδικά τα CD-ROM, τα οποία προετοιμάστηκαν με παιδαγωγικό σκοπό, φαίνεται ότι αποτελούν εξαιρετικά χρήσιμα πολιτιστικά μέσα για τη διάδοση των αναγκαίων πληροφοριών σχετικά με τις νανοτεχνολογίες σε ένα ευρύ κοινό, που μερικές φορές είναι νεανικό και συχνά ανειδίκευτο.

3.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο εν λόγω τομέας, ο οποίος μπορεί να προσφέρει νέες και καρποφόρες ανακαλύψεις σε πολυάριθμες εκφάνσεις της ζωής των πολιτών, απαιτείται να διαδοθεί μέσω μιας γλώσσας όσο το δυνατόν πιο προσιτής σε όλους. Επιπλέον, οι έρευνες σχετικά με νέα προϊόντα πρέπει να μπορούν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις και στα αιτήματα των καταναλωτών που είναι ευαισθητοποιημένοι σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης.

3.2.1 Ιδιαίτερο ρόλο μπορούν να διαδραματίσουν επίσης οι δημοσιογράφοι και οι παράγοντες των μέσων μαζικής ενημέρωσης, κυρίως του ειδικευμένου τύπου, που καλούνται να μεταδίδουν πρώτοι τις ειδήσεις σχετικά με τις επιτυχίες που σημειώνουν οι ερευνητές οι οποίοι καταβάλλουν μεγάλη προσπάθεια στον επιστημονικό τομέα για την επίτευξη απτών αποτελεσμάτων.

3.2.2 Οι σημερινοί δείκτες εξέλιξης όσον αφορά τις νανοτεχνολογίες επικεντρώνονται κυρίως σε τέσσερις συνιστώσες: 1) δημοσιεύσεις ⁽¹⁵⁾· 2) διπλώματα ευρεσιτεχνίας· 3) εκκινήσεις νέων επιχειρήσεων (start-up)· 4) κύκλος εργασιών. Όσον αφορά τις δημοσιεύσεις, η ΕΕ κατέχει την πρώτη θέση με ποσοστό 33 %, ακολουθούμενη από τις ΗΠΑ με ποσοστό 28 %. Για την Κίνα δεν υπάρχουν διαθέσιμα επακριβή ποσοστά, αλλά φαίνεται ότι ακόμη και σε αυτή τη χώρα οι δημοσιεύσεις βρίσκονται σε άνοδο. Ως προς τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, την πρώτη θέση καταλαμβάνουν οι ΗΠΑ με ποσοστό 42 %, ακολουθούμενες από την ΕΕ με ποσοστό 36 %. Όσον αφορά τη σύσταση νέων επιχειρήσεων, επί 1.000 αμιγώς νανοτεχνολογικών επιχειρήσεων, 600 ακμάζουν στις ΗΠΑ

⁽¹³⁾ Από την ελληνική λέξη *μίμηση*, μίμηση της φύσης.

⁽¹⁴⁾ Όπως π.χ. η αυτόνομη κίνηση των σπερματοζωαρίων.

⁽¹⁵⁾ Πρόκειται για ποσοτικό και όχι ποιοτικό στοιχείο· θα ήταν σκόπιμο να γίνει διεξοδικότερη αξιολόγηση, όπως υποδεικνύεται από την βρετανική Royal Society.

⁽¹⁶⁾ Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα.

και 350 στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Βάσει των στοιχείων που άπτονται του κύκλου εργασιών, προβλέπεται αύξηση από το υφιστάμενο ποσό των 50 δις ευρώ (€) σε περίπου 350 δις ευρώ το 2010, με προοπτική να επιτευχθεί το ποσό των 1 000 δις ευρώ κατά το 2015 ⁽¹⁶⁾.

3.3 Οι νανοεπιστήμες και οι νανοτεχνολογίες αντιπροσωπεύουν όχι μόνο μια νέα προσέγγιση στον τομέα της επιστήμης και της τεχνολογίας των υλικών, αλλά και, προπαντός, ένα από τα πλέον ελπιδοφόρα και σημαντικά πολυεπιστημονικά μέσα για την υλοποίηση παραγωγικών συστημάτων, εξαιρετικά καινοτόμων επινοήσεων και εφαρμογών ευρέος φάσματος, στους διάφορους κοινωνικούς τομείς.

3.3.1 Σε νανοκλίμακα, τα συμβατικά υλικά αποκτούν ιδιότητες διαφορετικές από εκείνες των αντίστοιχων μακροσκοπικών υλικών, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνεται η δημιουργία συστημάτων με βελτιωμένη λειτουργία και απόδοση. Η ριζική καινοτομία της νανοτεχνολογίας έγκειται στο γεγονός ότι με τη μείωση των διαστάσεων ενός υλικού μεταβάλλονται οι φυσικές και χημικές του ιδιότητες. «Τούτο καθιστά δυνατή την υλοποίηση στρατηγικών παραγωγής παρεμφερών προς την προσέγγιση που χρησιμοποιείται στη φύση για τη δημιουργία πολυσύνθετων συστημάτων, με ορθολογική χρήση της ενέργειας και ελαχιστοποίηση τόσο της αναγκαίας πρώτης ύλης όσο και των ελαττωματικών προϊόντων» ⁽¹⁷⁾.

3.3.2 Κατά συνέπεια, οι παραγωγικές διεργασίες που σχετίζονται με τις νανοτεχνολογίες προϋποθέτουν μία νέα προσέγγιση, με συνολική συνεκτίμηση αυτών των νέων ιδιοτήτων προκειμένου να διασφαλισθεί ότι το ευρωπαϊκό οικονομικό και κοινωνικό σύστημα θα αποκομίσει τα μέγιστα δυνατά οφέλη.

3.4 Η νανοτεχνολογική προσέγγιση εκτείνεται σε όλους τους τομείς παραγωγής. Επί του παρόντος, η νανοτεχνολογική προσέγγιση έχει ήδη διεισδύσει σε ορισμένες παραγωγικές διεργασίες των ακόλουθων τομέων: της ηλεκτρονικής ⁽¹⁸⁾· της χημείας ⁽¹⁹⁾· της φαρμακευτικής ⁽²⁰⁾· της μηχανικής ⁽²¹⁾· της αυτοκινητοβιομηχανίας και της αεροδιαστημικής ⁽²²⁾, της μεταποίησης ⁽²³⁾ και της κοσμητικής.

3.5 Η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να χρησιμοποιήσει τις νανοτεχνολογίες για να δώσει μια ισχυρή ώθηση στην υλοποίηση των στόχων που τέθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας μέσω της ανάπτυξης της κοινωνίας της γνώσης και να μετατρέψει την Ευρώπη στην πιο δυναμική και ανταγωνιστική δύναμη παγκοσμίως, η οποία θα διαδίδει συνοχή, θα σέβεται το περιβάλλον και θα συμβάλλει στη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, πιο εξειδικευμένης απασχόλησης και νέων επαγγελματικών προσεγγίσεων.

⁽¹⁷⁾ Πηγή: Πανεπιστήμιο του Μιλάνου, Τμήμα Φυσικής, Διεπιστημονικό Κέντρο Νανοδομικών Υλικών και Διεπαφών (Centro interdisciplinare materiali e interfacce nanostrutturate).

⁽¹⁸⁾ Πρβλ. Technology Roadmap for Nanoelectronics, European Commission IST Programme Future and emergine technologies, second edition 2000 Τεχνολογικός «Οδικός Χάρτης» Νανοηλεκτρονικής, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πρόγραμμα ΤΚΠ – Μελλοντικές και Αναδυόμενες Τεχνολογίες, 2η έκδοση 2000).

⁽¹⁹⁾ Νανοδομικές πρόσθετες ύλες για πολυμερή, βερνίκια, λιπαντικά.

⁽²⁰⁾ Νανοδομικά διανύσματα δραστικών συστατικών, διαγνωστικά συστήματα.

⁽²¹⁾ Επιφανειακές επεξεργασίες μηχανικών εξαρτημάτων για τη βελτίωση της διάρκειας ζωής και των επιδόσεών τους.

⁽²²⁾ Ελαστικά, δομικά υλικά, συστήματα ελέγχου και παρακολούθησης.

⁽²³⁾ Τεχνικά και «έξυπνα» υφάσματα.

3.6 Στον τομέα των νανοτεχνολογιών, σύμφωνα με την Επιτροπή, η Ευρώπη φαίνεται να είναι σε θέση να επωφεληθεί από ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό σημείο εκκίνησης το οποίο θα πρέπει όμως να μπορέσει να μετουσιωθεί σε πραγματικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για τη βιομηχανία και την κοινωνία της Ευρώπης και να εξασφαλίσει την ικανοποιητική απόδοση των υψηλών επενδύσεων που απαιτούνται στον τομέα της έρευνας.

3.6.1 Το βασικότερο πρόβλημα έγκειται στην κατανόηση της στρατηγικής σημασίας των τεχνολογιών αυτών, οι οποίες υπεισέρχονται σε πολυάριθμους οικονομικούς και κοινωνικούς τομείς. Ομοίως απαιτείται να επιδιωχθεί η ανάπτυξη μιας απολύτως ολοκληρωμένης πολιτικής στον τομέα των νανοτεχνολογιών και των νανοεπιστημών η οποία να διαθέτει σταθερούς πόρους και να τυγχάνει της υποστήριξης του ιδιωτικού, του βιομηχανικού, του χρηματοοικονομικού και του εκπαιδευτικού κλάδου.

4. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

4.1 Η Επιτροπή, με την υπό εξέταση ανακοίνωση, επιθυμεί να εγκαινιαστεί δημόσιος διάλογος σε θεσμικό επίπεδο ενόψει της ανάληψης μίας συνεκτικής πρωτοβουλίας με στόχο:

- να αυξάνονται οι επενδύσεις και ο συντονισμός της E&A ώστε να ενισχύεται η βιομηχανική εκμετάλλευση των νανοτεχνολογιών και να διατηρούνται παράλληλα η επιστημονική αριστεία και ο ανταγωνισμός·
- να αναπτύσσονται υποδομές E&A («πόλοι αριστείας») που θα είναι ικανές να αντιμετωπίσουν το διεθνή ανταγωνισμό και θα συνεκτιμούν τις ανάγκες τόσο της βιομηχανίας όσο και των ερευνητικών φορέων·
- να προάγεται η διεπιστημονική εκπαίδευση και κατάρτιση του ερευνητικού προσωπικού καθώς και ένα ισχυρότερο επιχειρηματικό πνεύμα·
- να εξασφαλίζονται ευνοϊκές συνθήκες για μεταφορά τεχνολογίας και καινοτομία ως εγγύηση ότι η ευρωπαϊκή αριστεία στην E&A θα καταλήγει σε προϊόντα και διεργασίες που παράγουν πλούτο·
- να ενσωματώνονται εγκαίρως τα κοινωνικά κριτήρια στη διαδικασία της E&A·
- να αντιμετωπίζονται αποφασιστικά τυχόν δυνητικοί κίνδυνοι για τη δημόσια υγεία, την ασφάλεια, το περιβάλλον και τους καταναλωτές, με παραγωγή των δεδομένων που απαιτούνται για εκτίμηση των κινδύνων, ενσωμάτωση της εκτίμησης των κινδύνων σε κάθε βήμα του κύκλου ζωής των προϊόντων της νανοτεχνολογίας, προσαρμογή των μεθοδολογιών που υπάρχουν και, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, ανάπτυξη νέων·
- να συμπληρώνονται οι ανωτέρω δράσεις με την κατάλληλη συνεργασία για ενδεδειγμένες πρωτοβουλίες σε διεθνές επίπεδο.

4.2 Ειδικότερα, η Επιτροπή προτείνει να αναπτυχθούν οι ακόλουθες δράσεις:

- δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Χώρου της Έρευνας για τη Νανοτεχνολογία·

— ανάπτυξη υποδομών βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας και πανεπιστημιακών υποδομών υψηλού επιπέδου, ανοικτών στις εταιρείες, ειδικά στις ΜΜΕ·

— προαγωγή των επενδύσεων σε ανθρώπινο δυναμικό, σε επίπεδο ΕΕ/κρατών μελών·

— ενίσχυση της δράσεως όσον αφορά τη βιομηχανική καινοτομία, τα συστήματα κατοχύρωσης με διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τη μετρολογία και την τυποποίηση, τις κανονιστικές ρυθμίσεις και την προστασία της ασφάλειας, της υγείας, του περιβάλλοντος, των καταναλωτών και των επενδυτών για μία υπεύθυνη ανάπτυξη·

— εδραίωση μίας σχέσης Επιστήμης/Κοινωνίας βασισμένης στην εμπιστοσύνη και στο συνεχή και ανοικτό διάλογο·

— διατήρηση και επίταση μιας ισχυρής και συγκροτημένης διεθνούς συνεργασίας, βάσει κοινής ονοματολογίας και κοινού κώδικα ορθής συμπεριφοράς, σε συνδυασμό με την ανάληψη κοινής προσπάθειας για την αποτροπή του αποκλεισμού από την εξέλιξη των νανοτεχνολογιών·

— συντονισμός των στρατηγικών και υλοποίηση των δράσεων ολοκληρωμένης πολιτικής σε κοινοτική επίπεδο, με ενδεδειγμένη χρηματοδότηση και κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό.

5. Οι κυριότερες εξελίξεις στην Αμερική, στην Ασία και στην Ωκεανία

5.1 Η αμερικανική εμπειρία καταδεικνύει ότι το Εθνικό Πρόγραμμα Νανοτεχνολογίας (National Nanotechnologies Initiative — NNI) — το οποίο δρομολογήθηκε το 2001 ως πρόγραμμα βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας για το συντονισμό της δράσης των διαφόρων αμερικανικών φορέων που δραστηριοποιούνται στον εν λόγω τομέα — έλαβε, για το φορολογικό έτος 2005, χρηματοδότηση υψηλότερη του ενός δισεκατομμυρίου δολλαρίων, υπερδιπλασιάζοντας έτσι τον αρχικό προϋπολογισμό του για το έτος 2001. Οι εν λόγω χρηματοδοτικές πιστώσεις διατίθενται ειδικότερα για τη βασική και την εφαρμοσμένη έρευνα, για την ανάπτυξη των κέντρων αριστείας και των υποδομών και, τέλος, για την αξιολόγηση και τη διερεύνηση των επιπτώσεων στην κοινωνία, κυρίως όσον αφορά τις ηθικές και νομικές παραμέτρους, την ασφάλεια και τη δημόσια υγεία, αλλά και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

5.1.1 Στο πλαίσιο του NNI χρηματοδοτούνται άμεσα δέκα ομοσπονδιακοί φορείς και συντονίζονται διάφοροι άλλοι. Το Εθνικό Ίδρυμα Επιστήμης (NSF), η επιστημονική υπηρεσία του Υπουργείου Ενέργειας (DoE), το Υπουργείο Άμυνας, το Εθνικό Ινστιτούτο Υγείας (NIH) έλαβαν σημαντικές αυξήσεις του ποσού της αντίστοιχης χρηματοδότησής τους, με ιδιαίτερη εστίαση στις νανοτεχνολογίες. Ειδικότερα, το Υπουργείο Ενέργειας επένδυσε τεράστια ποσά και κατόρθωσε να δημιουργήσει πέντε μεγάλα έργα υποδομής, εν προκειμένω ερευνητικά κέντρα στον τομέα της επιστήμης σε νανοκλίμακα, ανοικτά στους ερευνητές ολόκληρης της επιστημονικής κοινότητας. Από τη δική του πλευρά, το Πρόγραμμα Νανοτεχνολογίας του Υπουργείου Άμυνας ενισχύθηκε συν τω χρόνω με διάφορες συνεισφορές, προερχόμενες μεταξύ άλλων και από τις περιζήτητες υπηρεσίες των Ενόπλων Δυνάμεων των ΗΠΑ.

5.1.2 Οι εν λόγω σημαντικές εξελίξεις κατέστησαν δυνατές χάρη στην ψήφιση, το Δεκέμβριο του 2003, ενός θεμελιώδους νόμου για την αμερικανική πολιτική στον τομέα της ναυοτεχνολογίας: του «Νόμου για την Έρευνα και την Ανάπτυξη της Ναυοτεχνολογίας στον 21ο αιώνα». Δυνάμει του νόμου αυτού προβλέπεται, μεταξύ άλλων, η ίδρυση Εθνικής Υπηρεσίας Συντονισμού των Ναυοτεχνολογιών με τα ακόλουθα καθήκοντα:

— επαναπροσδιορισμό των στόχων, των προτεραιοτήτων και των παραμέτρων αξιολόγησης·

— συντονισμό των φορέων και των λοιπών δραστηριοτήτων σε ομοσπονδιακό επίπεδο·

— πραγματοποίηση επενδύσεων στο πλαίσιο των προγραμμάτων E&A, των ναυοτεχνολογιών και των συνδεδεμένων επιστημών·

— ίδρυση, σε ανταγωνιστική βάση, διεπιστημονικών κέντρων ναυοτεχνολογικής έρευνας ευρισκόμενων σε διάφορες γεωγραφικές τοποθεσίες και χωρίς να αποκλείεται η συμμετοχή του Κράτους ή του κλάδου της βιομηχανίας·

— επιτάχυνση της ανάπτυξης των εφαρμογών στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων και των δραστηριοτήτων εκκίνησης επιχειρήσεων (start-up)·

— διασφάλιση εξειδικευμένης εκπαίδευσης και κατάρτισης, κατά τρόπο ώστε να διαμορφωθεί και, εν συνεχεία, να εδραιωθεί μία τεχνολογική και μηχανική θεώρηση των ναυοεπιστημών·

— προάσπιση των ηθικών, νομικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων κατά την ανάπτυξη των ναυοτεχνολογιών και διοργάνωση «διασκέψεων συναίνεσης» και δημόσιων συζητήσεων με τους πολίτες και με την κοινωνία των πολιτών·

— προώθηση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ της ακαδημαϊκής κοινότητας και των βιομηχανικών κύκλων, του Κράτους, της κεντρικής κυβέρνησης και των περιφερειακών αρχών·

— διαμόρφωση ενός σχεδίου για τη χρήση των ομοσπονδιακών προγραμμάτων όπως το «Small Business Innovation Research Program» και το «Small Business Technology Transfer Research Program», με στόχο να υποστηριχθεί η εκτεταμένη ναυοτεχνολογική ανάπτυξη εντός του επιχειρηματικού, έστω και ελάσσονος, ιστού.

5.1.3 Για την υποστήριξη του προαναφερθέντος νόμου, το Εθνικό Ινστιτούτο Τυποποίησης και Τεχνολογίας (NIST) δρομολόγησε ένα ειδικό πρόγραμμα, με σκοπό την ανάπτυξη της παραγωγής στον τομέα των ναυοτεχνολογιών, το οποίο είναι εστιασμένο στα εξής: στη μετρολογία, στην αξιοπιστία και στα ποιοτικά πρότυπα, στον έλεγχο των διαδικασιών και στη βελτίωση των μεταποιητικών πρακτικών. Χάρη στην «Manufacturing Extension Partnership», τα αποτελέσματα του εν λόγω προγράμματος θα μπορέσουν να επεκταθούν και στις MME.

5.1.4 Ο προαναφερθείς νόμος προέβλεψε επίσης την καθιέρωση ενός συστήματος διαλογής («clearinghouse») της ενημέρωσης, με στόχο τα εξής:

— την ενασχόληση με την εμπορία των ναυοτεχνολογιών και με τη μεταφορά των τεχνολογιών και των νέων εννοιών σε προϊόντα της αγοράς και σε προϊόντα για στρατιωτική χρήση·

— την προβολή των βέλτιστων πρακτικών που υλοποιούνται από τα πανεπιστήμια και από τα εργαστήρια, είτε κυβερνητικά είτε ιδιωτικά, και είναι κατάλληλες για μεταφορά προς εμπορική χρήση·

5.1.5 Έχει επίσης προβλεφθεί η δημιουργία ενός Αμερικανικού Κέντρου Προετοιμασίας για τη Ναυοτεχνολογία, με αποστολή την πραγματοποίηση, το συντονισμό, τη συλλογή και τη διάδοση μελετών σχετικά με τις ηθικές, νομικές, εκπαιδευτικές, περιβαλλοντικές και εργασιακές επιπτώσεις των ναυοτεχνολογιών, καθώς και την έγκαιρη πρόβλεψη των δυνητικών προβλημάτων με σκοπό την πρόληψη τυχόν αρνητικών συνεπειών.

5.1.6 Τέλος, το οργανωτικό πλαίσιο που προβλέπεται από τον εν λόγω νόμο συμπληρώνεται με τη δημιουργία ενός μεταποιητικού κέντρου για τα ναυούλικά, αρμόδιου για την ενθάρρυνση, την ανάληψη και το συντονισμό των ερευνών σχετικά με τις νέες μεταποιητικές τεχνολογίες, αλλά και για τη συλλογή και τη διάδοση των αποτελεσμάτων τους προκειμένου να διευκολυνθεί η μεταφορά τους στην αμερικανική βιομηχανία.

5.1.7 Ο ως άνω νόμος προβλέπει επίσης, για το χρονικό διάστημα 2005-2008, το ύψος της αντίστοιχης χρηματοδότησης των κυριότερων ομοσπονδιακών φορέων και υπουργείων, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται οι εξής: NSF, DoE, NASA, και NIST ⁽²⁴⁾.

5.2 Στην περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού, έπειτα από την ανακοίνωση της αμερικανικής πρωτοβουλίας NNI, παρατηρήθηκαν αξιοσημείωτες αλλαγές από πλευράς επιστημονικής πολιτικής για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, με τη λήψη αποφάσεων που επιδιώκουν να αποκτήσει η εν λόγω περιοχή εξέχουσα θέση στην ανάπτυξη των ναυοτεχνολογιών. Οι ναυοτεχνολογίες κατέστησαν «απόλυτη προτεραιότητα» σε πολυάριθμες χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού με συνολική δαπάνη η οποία υπερέβη κατά το 2003 το ποσό του 1,4 δις δολ. ΗΠΑ: το 70 % του ποσού αυτού αφορά μεν την Ιαπωνία, αλλά σημαντικότερες επενδύσεις αναφέρεται ότι πραγματοποιήθηκαν και στην Κίνα, στη Νότια Κορέα, στην Ταϊβάν, στο Χογκ-Κογκ, στην Ινδία, στη Μαλαισία, στην Ταϊλάνδη, στο Βιετνάμ και στη Σιγκαπούρη, χωρίς να παραβλέπεται η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία.

⁽²⁴⁾ Οι πολυετείς χρηματοδοτικές πιστώσεις που προβλέπονται από το νόμο της 3.12.2003 κατανέμονται ως εξής:

(α) **Εθνικό Ίδρυμα Επιστήμης**

- (1) 385 000 000 δολ. ΗΠΑ για το 2005·
- (2) 424 000 000 δολ. ΗΠΑ για το 2006·
- (3) 449 000 000 δολ. ΗΠΑ για το 2007·
- (4) 476 000 000 δολ. ΗΠΑ για το 2008.

(β) **Υπουργείο Ενέργειας**

- (1) 317 000 000 δολ. ΗΠΑ για το φορολογικό έτος 2005·
- (2) 347 000 000 δολ. ΗΠΑ για το φορολογικό έτος 2006·
- (3) 380 000 000 δολ. ΗΠΑ για το φορολογικό έτος 2007·
- (4) 415 000 000 δολ. ΗΠΑ για το φορολογικό έτος 2008.

(γ) **Εθνική Υπηρεσία Αεροναυτικής και Διαστήματος (NASA)**

- (1) 34 100 000 δολ. ΗΠΑ για το έτος 2005·
- (2) 37 500 000 δολ. ΗΠΑ για το έτος 2006·
- (3) 40 000 000 δολ. ΗΠΑ για το έτος 2007·
- (4) 42 300 000 δολ. ΗΠΑ για το έτος 2008.

(δ) **Εθνικό Ινστιτούτο Τυποποίησης και Τεχνολογίας**

- (1) 68 200 000 δολ. ΗΠΑ για το έτος 2005·
- (2) 75 000 000 δολ. ΗΠΑ για το έτος 2006·
- (3) 80 000 000 δολ. ΗΠΑ για το έτος 2007·
- (4) 84 000 000 δολ. ΗΠΑ για το έτος 2008.

(ε) **Υπηρεσία Περιβαλλοντικής Προστασίας**

- (1) 5 500 000 δολ. ΗΠΑ για το φορολογικό έτος 2005·
- (2) 6 050 000 δολ. ΗΠΑ για το φορολογικό έτος 2006·
- (3) 6 413 000 δολ. ΗΠΑ για το φορολογικό έτος 2007·
- (4) 6 800 000 δολ. ΗΠΑ για το φορολογικό έτος 2008.

5.3 Από τα μέσα της δεκαετίας του '80, η Ιαπωνία έθεσε σε εφαρμογή διάφορα πολυετή προγράμματα (από 5 έως 10 έτη) στον τομέα των νανοεπιστημών και των νανοτεχνολογιών. Το πρόγραμμα E&A του 2003 για τη νανοτεχνολογία και τα υλικά ανήλθε περίπου σε 900 εκατομμύρια δολ. ΗΠΑ, ενώ διάφορες θεματικές ενότητες σχετικές προς τις νανοτεχνολογίες περιλαμβάνονται συγχρόνως και σε προγράμματα σχετικά με τη βιοεπιστήμη, το περιβάλλον, την κοινωνία των πληροφοριών: κατ'αυτόν τον τρόπο, η συνολική χρηματοδότηση του εν λόγω τομέα υπολογίζεται σε 1,5 δις δολ. ΗΠΑ κατά το 2003, με προβλεπόμενη αύξηση της τάξεως του 20 % για το 2004. Ακόμη και ο ιδιωτικός τομέας της Ιαπωνίας κάνει αισθητή την παρουσία του με δύο μεγάλες εταιρείες (*trading-house*), την Mitsui & Co και την Mitsubishi Corporation. Εκτεταμένες επενδύσεις σε νανοτεχνολογίες πραγματοποιούν εξάλλου οι μεγαλύτερες ιαπωνικές επιχειρήσεις, όπως η NEC, Hitachi, η Fujitsu, η NTT, η Toshiba, η Sony, η Sumitomo Electric, η Fuji Xerox και άλλες.

5.3.1 Η Κίνα έχει προβλέψει τη χρηματοδότηση των νανοτεχνολογιών, στο πλαίσιο του τρέχοντος πενταετούς προγράμματος για το 2001-2005, με ποσό υπολογιζόμενο σε 300 εκατομμύρια δολ. ΗΠΑ. Σύμφωνα με το κινεζικό Υπουργείο Επιστήμης και Τεχνολογίας, στον εν λόγω τομέα δραστηριοποιούνται περίπου 50 πανεπιστήμια, 20 ιδρυτήματα και περισσότερες από 100 επιχειρήσεις. Για την εξασφάλιση ενδεδειγμένου συστήματος εμπορίας των νανοτεχνολογιών, δημιουργήθηκε — μεταξύ Πεκίνου και Σαγκάης — ένα Κέντρο Μηχανικής και μία βάση για τη νανοτεχνολογική βιομηχανία. Επιπλέον, η κινεζική κυβέρνηση διέθεσε 33 εκατομμύρια δολ. ΗΠΑ για την ίδρυση Εθνικού Ερευνητικού Κέντρου για τις νανοεπιστήμες και τις τεχνολογίες, με στόχο τη βελτίωση του συντονισμού των επιστημονικών και ερευνητικών προσπαθειών στον εν λόγω τομέα.

5.3.2 Το 2002, η Κινεζική Ακαδημία Επιστημών (CAS) ίδρυσε το CASNEC (Κέντρο Μηχανικής Νανοτεχνολογιών της CAS, με συνολικό προϋπολογισμό ύψους 6 εκατομμυρίων δολ. ΗΠΑ), ως βάση για την επιτάχυνση της εμπορίας των νανοεπιστημών και των νανοτεχνολογιών. Στο Χογκ-Κογκ οι δύο κυριότερες πηγές χρηματοδότησης των νανοτεχνολογιών είναι το Grant Research Council (Ερευνητικό Συμβούλιο Grant) και το Innovation and Technology Fund (Ταμείο Καινοτομίας και Τεχνολογίας), με συνολικό προϋπολογισμό ο οποίος ανήλθε σε 20,6 εκατομμύρια δολ. ΗΠΑ κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 1998 και 2002. Για την περίοδο 2003-2004, το Πανεπιστήμιο Hkust και το Πολυτεχνείο διέδωσαν στα δικά τους κέντρα νανοτεχνολογίας περίπου 9 εκατομμύρια δολ. ΗΠΑ.

5.3.3 Στην Αυστραλία και στη Νέα Ζηλανδία, το Australia Research Council (Αυστραλιανό Ερευνητικό Συμβούλιο — ARC) διπλασίασε, σε μία πενταετία, τους χρηματοδοτικούς του πόρους για την ανάπτυξη ανταγωνιστικών σχεδίων, ενώ συγχρόνως προγραμματίζει τη δημιουργία 8 κέντρων αριστείας, ευρισκόμενων σε διάφορες γεωγραφικές τοποθεσίες, για την εις βάθος ενασχόληση με θεματικές ενότητες όπως η Κβαντική Τεχνολογία Υπολογιστών, η Κβαντική Ατομική Οπτική Υπολογιστών, η φωτοβολταϊκή, η προηγμένη φωτονική τεχνολογία και τα οπτικά συστήματα ακριβείας.

5.3.4 Από τη πλευρά του, το Νεοζηλανδικό MacDiarmid Institute for Advanced Materials and Nanotechnology (Ινστιτούτο Προηγμένων Υλικών και Νανοτεχνολογίας MacDiarmid) συντονίζει την προηγμένη έρευνα και την κατάρτιση στις επιστήμες των υλικών και των νανοτεχνολογιών της Νέας Ζηλανδίας, βάσει ισχυρής συνεργασίας ανάμεσα σε πανεπιστήμια και σε διάφορους εταίρους μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται η εταιρεία Industry Research Ltd (IRL) και το (IGNS).

5.3.5 Το Ινστιτούτο MacDiarmid εστιάζει ειδικότερα τις δραστηριότητές του στους ακόλουθους τομείς: νανομηχανική των υλικών, οπτοηλεκτρονική⁽²⁵⁾, υπεραγωγοί, νανοσωλήνες άνθρακα, ελαφρά υλικά και σύνθετα ρευστά, συστήματα αισθητήρων και απεικόνισης και, τέλος, νέα υλικά για την αποθήκευση της ενέργειας.

6. Γενικές παρατηρήσεις

6.1 Η ευρεία διάδοση των νανοτεχνολογιών σε παγκόσμια κλίμακα, στην Αμερική, στην Ασία και στην Ωκεανία, καταδεικνύει ότι είναι επιτέλους καιρός να αναληφθεί μία συνολική και συντονισμένη ευρωπαϊκή δράση με στόχο, αφενός, τη διασφάλιση της αναγκαίας χρηματοδότησης για τη βασική και την εφαρμοσμένη έρευνα σε κοινοτικό και σε εθνικό επίπεδο και, αφετέρου, την ταχεία μεταφορά των τεχνολογιών αυτών σε νέα προϊόντα, διεργασίες και υπηρεσίες.

6.2 Μια κοινή στρατηγική σε ευρωπαϊκή κλίμακα θα πρέπει να περιστρέφεται γύρω από τους ακόλουθους άξονες:

- επίταξη των συνδυασμένων προσπαθειών στον τομέα της E&TA, της επιστημονικής και τεχνολογικής επίδειξης και εκπαίδευσης, στο πλαίσιο της υλοποίησης του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και Καινοτομίας (EXEK)·
- ενδυνάμωση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ της βιομηχανίας και της ακαδημαϊκής κοινότητας (στον τομέα της έρευνας, της εκπαίδευσης και της προηγμένης κατάρτισης)·
- επιτάχυνση της ανάπτυξης βιομηχανικών και πολυεπιστημονικών εφαρμογών, καθώς και του οικονομικού και κοινωνικού πλαισίου, του νομικού και κανονιστικού πλαισίου και του φορολογικού και δημοσιονομικού πλαισίου εντός των οποίων θα πρέπει ενταχθούν οι πρωτοβουλίες για νέες επιχειρήσεις και καινοτόμες επαγγελματικές προσεγγίσεις·
- διαφύλαξη των παραμέτρων που άπτονται της ηθικής, του περιβάλλοντος, της υγείας και της ασφάλειας, καθ'όλη τη διάρκεια των επιστημονικών εφαρμογών. Προάσπιση των σχέσεων με την κοινωνία των πολιτών, καθώς και της κανονιστικής ρύθμισης των πτυχών που αφορούν τη μετρολογία και την τεχνική τυποποίηση·
- ενισχυμένος ευρωπαϊκός συντονισμός των πολιτικών και των μέτρων, των δομών και των δικτύων αρμοδίων φορέων, με στόχο τη διατήρηση και τη μεγιστοποίηση των υφιστάμενων επιπέδων ανταγωνιστικότητας από πλευράς επιστημονικής και τεχνολογικής ανάπτυξης και εφαρμογών·
- άμεση ανάμειξη των χωρών που προσχώρησαν πρόσφατα στη διαδικασία μελέτης και εφαρμογής των νανοεπιστημών, μέσω στοχοθετημένων παρεμβάσεων, μέσω χρησιμοποίησης των χρηματοδοτήσεων που προβλέπονται στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ⁽²⁶⁾ και, τέλος, μέσω κοινών προγραμμάτων των οποίων η διαχείριση θα πραγματοποιείται μαζί με ήδη αναγνωρισμένα ερευνητικά κέντρα της ΕΕ⁽²⁷⁾.

⁽²⁵⁾ Οπτοηλεκτρονική τεχνική που ενώνει τους κλάδους της οπτικής και της ηλεκτρονικής. Μελετά μηχανισμούς που μετατρέπουν ηλεκτρονικά σήματα σε οπτικά και αντιστρόφως (αναγνώστης CD, συστήματα laser, κλπ.).

⁽²⁶⁾ ΕΤΠΑ - Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης: ένα από τα Διαρθρωτικά Ταμεία το οποίο, εντός του άξονα IV (τοπικά αναπτυξιακά συστήματα), μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση υποδομών και εξοπλισμού στον τομέα της έρευνας.

ΕΚΤ - Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο: ένα άλλο Διαρθρωτικό Ταμείο το οποίο, εντός του άξονα III (ανθρώπινο δυναμικό), μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση της κατάρτισης των ερευνητών και της ενημέρωσης των επιχειρηματιών.

⁽²⁷⁾ Τα CD-ROM και οι πρόσφατες δημοσιεύσεις της ΓΔ Έρευνα προβαίνουν σε εκτενή παρουσίαση των ευρωπαϊκών ερευνητικών κέντρων και των σχετικών εξειδικεύσεων. Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να απευθυνθείτε στη διεύθυνση: <http://cordis.lu/nanotechnology>

6.3 Η δημιουργία σημαντικής κρίσιμης μάζας που διαθέτει υψηλή προστιθέμενη αξία αναμένεται να οδηγήσει στην υλοποίηση και στην ανάπτυξη κοινής στρατηγικής. Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις και οι εταιρείες παροχής υπηρεσιών, ιδιαίτερα οι μικρότερες σε διαστάσεις εξ αυτών, θα έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα αυτής της στρατηγικής για την ανάπτυξη τους από πλευράς καινοτομίας και ανταγωνιστικότητας και, συγχρόνως, να παρέχουν τη δική τους συμβολή με την ενεργοποίηση διευρωπαϊκών δικτύων αριστείας, από κοινού με πανεπιστήμια, δημόσια και ιδιωτικά ερευνητικά κέντρα και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

6.4 Η ανάπτυξη μίας τέτοιας στρατηγικής πρέπει να συνδέεται στενά με την εξέλιξη της κοινωνίας. Τούτο σημαίνει ότι η εν λόγω στρατηγική οφείλει να αιτιολογείται επαρκώς από τη σημαντική συνεισφορά που πρέπει να μπορεί να προσφέρει όχι μόνο στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας που βασίζεται στη γνώση, αλλά και, κυρίως, προς όφελος της ανθρώπινης υγείας, του περιβάλλοντος, της ασφάλειας και της ποιότητας ζωής των ευρωπαίων πολιτών. Τούτο σημαίνει επίσης ότι η προαναφερθείσα στρατηγική πρέπει να συμπορεύεται με τη ζήτηση νανοτεχνολογίας εκ μέρους των πολιτών, των επιχειρήσεων και των διαφόρων οργανώσεων, διότι αυτή είναι πρωτίστως η ζήτηση για την οποία επιβάλλεται να εξευρεθούν συγκεκριμένες λύσεις.

6.5 Η δέσμευση του συνόλου της κοινωνίας έναντι της διαδικασίας εισαγωγής των νανοτεχνολογιών απαιτείται να διασφαλίζεται με την καθιέρωση διαφανών και ασφαλών συνθηκών καθ'όλη την πορεία της εν λόγω διαδικασίας: από τη βασική έρευνα έως την ανάπτυξη, την επίδειξη και την εφαρμογή των αποτελεσμάτων, με τη μορφή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών που διατίθενται στην αγορά. Προς το σκοπό αυτό, ενδείκνυται η σύναψη συμφωνιών ξεκάθαρων και κατανοητών από όλους τους πολίτες, διαμέσου των οποίων να καταδεικνύεται ότι είναι εφικτή η διασφάλιση σταθερής παρακολούθησης και αξιολόγησης των κινδύνων καθ'όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής και διάθεσης των προϊόντων που προκύπτουν από αυτές τις νέες τεχνολογίες.

6.6 Για την επίτευξη μίας ικανοποιητικής σχέσης μεταξύ Επιστήμης και Κοινωνίας στον τομέα των νανοτεχνολογιών πρέπει να αποφευχθεί η παρακώλυση ή η τροχοπέδηση της ανάπτυξης τους, αντίθετα από ό,τι συνέβη πρόσφατα κατά την εξάπλωση άλλων νέων τεχνολογιών.

6.7 Επιπλέον, μείζονος σημασίας θεωρείται τόσο η δημιουργία ευρωπαϊκών υποδομών, όσο και η ανάπτυξη νέων επιστημονικών και ακαδημαϊκών πολυτομεακών προσεγγίσεων. Τούτο προϋποθέτει επίσης την εξασφάλιση της απόλυτης εμπιστοσύνης των φορολογουμένων και των αρμοδίων για τη χάραξη πολιτικής, καθώς και την ενημέρωσή τους κατά τρόπο ώστε να συνειδητοποιήσουν πλήρως τα πλεονεκτήματα της νανοτεχνολογικής επανάστασης.

6.8 Συνεπώς, η ανάπτυξη της νανοτεχνολογίας δεν αποτελεί μόνο μία μεγάλη πνευματική και επιστημονική πρόκληση αλλά επίσης και κυρίως πρόκληση για το σύνολο της κοινωνίας δεδομένου ότι ορισμένα φαινόμενα για τα οποία οι επιστημονικοί

νόμοι είναι γνωστοί σε μακροκλίμακα μεταβάλλονται, διευρύνονται, περιορίζονται ή εξαλείφονται σε νανοκλίμακα, με συνέπειες που μπορούν να επηρεάσουν, ενίοτε ακόμη και ριζικά, τις πρακτικές εφαρμογές. Είναι δε γεγονός ότι αναπτύσσονται νέες μεταποιητικές τεχνικές, νέες προσεγγίσεις, διαφορετικές τυπολογίες παροχής υπηρεσιών και νέα επαγγέλματα για τη διαχείρισή τους.

6.8.1 Η ταχεία αυτή μετατροπή επιβάλλει τη χάραξη στρατηγικής για τη δημιουργία και/ή την επανειδίκευση διευθυντικών στελεχών, που να είναι σε θέση να διαχειριστούν τη μετάβαση, να επιχειρήσουν νέα διακυβέρνηση αυτής της διαδικασίας, να θέσουν σε ενέργεια νέες επαγγελματικές ικανότητες και να προσελκύσουν τους καλύτερους εγκέφαλους σε παγκόσμιο επίπεδο.

6.9 Η διαμόρφωση των κοινοτικών δημοσιονομικών προοπτικών για το διάστημα 2007-2013, όπως προτάθηκαν προσφάτως από την Επιτροπή, χρήζει αξιολόγησης και επαναπροσδιορισμού σε συνάρτηση με τις προκλήσεις αυτής της νέας τεχνολογικής επανάστασης. Αρκεί να σκεφθεί κανείς ότι για τις νανοτεχνολογίες το Αμερικανικό Κογκρέσο ενέκρινε τη διάθεση ποσού άνω των 700 εκατ. ευρώ, μόνον για το φορολογικό έτος 2004. Κατά το 2003, και σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Εθνικού Επιστημονικού Ιδρύματος των ΗΠΑ (National Science Foundation — NSF) οι επενδύσεις που πραγματοποιήσαν στον εν λόγω τομέα οι διάφορες κυβερνητικές οργανώσεις ανά τον κόσμο υπερέβησαν τα 2.700 εκατ. ευρώ τα οποία κατανεμήθηκαν ως εξής:

- περίπου 700 εκατομμύρια ευρώ στις ΗΠΑ (στα οποία πρέπει να προστεθούν ακόμη 250 εκατομμύρια τα οποία διαχειρίζεται το Υπουργείο Άμυνας, DoD)·
- 720 εκατομμύρια ευρώ στην Ιαπωνία·
- λιγότερο από 600 εκατομμύρια ευρώ στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης της Ελβετίας·
- περίπου 720 εκατομμύρια ευρώ στον υπόλοιπο κόσμο.

6.10 Μελλοντικά, η ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής στον τομέα της νανοτεχνολογίας παγκοσμίως υπολογίζεται ότι θα ανέλθει σε 1.000 δις ευρώ, εντός διαστήματος 10-15 ετών, με συνακόλουθη ανάγκη εξασφάλισης νέου εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού στον εν λόγω τομέα άνω των 2 εκατομμυρίων ατόμων.

6.10.1 Ακόμη και υπό αυτό το πρίσμα, επιβεβαιώνεται η εγκυρότητα του αξιώματος σύμφωνα με το οποίο «νανοτεχνολογία = πρόδος για τη Στρατηγική της απασχόλησης⁽²⁸⁾»: πράγματι, η ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης κρίνεται κυρίως από την ικανότητα ενσωμάτωσης, με ευαισθησία και επίγνωση της κατάστασης, των νέων «κοιτασμάτων» από πλευράς απασχόλησης και πρόδου.

6.11 Η ενίσχυση των χρηματοοικονομικών πόρων και του ανθρώπινου δυναμικού, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, καθώς και ο συντονισμός τους σε κοινοτική κλίμακα είναι συνεπώς κεφαλαιώδους σημασίας προκειμένου να διασφαλισθεί η επιτυχία της στρατηγικής της Ένωσης στον εν λόγω τομέα.

⁽²⁸⁾ Πρβλ. τη Διαδικασία του Λουξεμβούργου (1997), του Κάρνιφ (1998), της Κολωνίας (1999) και της Λισαβώνας (2000) όσον αφορά τη χρησιμοποίηση της ανάπτυξης προκειμένου να αυξηθεί και να βελτιωθεί η απασχόληση.

6.12 Αλλά και στην Ασία και στην Αμερική, η υιοθέτηση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης των διαφόρων πολιτικών που επηρεάζουν άμεσα ή έμμεσα την ανάπτυξη του συγκεκριμένου τομέα απεδείχθη απολύτως αναγκαία για την εκ των προτέρων αντιμετώπιση των νέων αναγκών όσον αφορά μία νέα επιχειρηματικότητα, μία νέα εκπαίδευση και ένα νέο νομικό, κανονιστικό και τεχνικο-ρυθμιστικό πλαίσιο.

6.13 Όπως κατέδειξαν πολυάριθμες μελέτες που πραγματοποιήθηκαν έως σήμερα ⁽²⁹⁾, οι ναυοτεχνολογίες επιτρέπουν την παραγωγή, το χειρισμό και την τοποθέτηση αντικειμένων, διασφαλίζοντας συγχρόνως μία προενεργό τεχνολογική προσέγγιση σε ευρεία κλίμακα και με ανταγωνιστικό κόστος επεξεργασίας και παραγωγής.

6.14 Μακροπρόθεσμα, η επιστήμη θα είναι σε θέση να παράσχει τα μέσα συναρμολόγησης ναοαντικειμένων κατά τρόπο ώστε να σχηματίζουν πολυσύνθετα συστήματα, ικανά να επιτελούν λειτουργίες τις οποίες τα μεμονωμένα μέρη δεν είναι σε θέση να φέρουν εις πέρας. Όμως αυτό αποτελεί το τελευταίο οχυρό και, παρότι δεν είναι ακόμη εύκολο να υπολογισθεί πότε θα καταστεί διαθέσιμο, θα πρέπει ωστόσο να επιδιωχθεί με ενδεδειγμένα μέσα στήριξης.

6.15 Έχουν ήδη κατασκευασθεί και τεθεί στη διάθεση των καταλωτών διάφορα «έξυπνα» υλικά ⁽³⁰⁾, όπως:

- υλικά υψηλής αντοχής για τον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας και της αεροδιαστημικής·
- λιπαντικά υψηλής απόδοσης·
- ναοσωματίδια για τη μείωση των τριβών·
- επεξεργασία των επιφανειών των μηχανικών μερών·
- εξαιρετικά μικρά «έξυπνα» στικ, με μνήμη χωρητικότητας 1 000 MB ⁽³¹⁾·
- ευέλικτα CD τα οποία μπορούν να περιέχουν πάνω από 20 ώρες μουσικής·
- αυτοκαθαριζόμενες επιφάνειες από ύφασμα, κεραμικό υλικό και γυαλί ⁽³²⁾·
- τζάμια με ηλεκτρικά ρυθμιζόμενη διαφάνεια·
- υπερανθεκτικά τζάμια, ακόμη και σε εξαιρετικά υψηλές θερμοκρασίες·
- ναοδομικά ελάσματα που ανθίστανται στη χάραξη και στη διάβρωση·
- διαγνωστικά συστήματα·

⁽²⁹⁾ Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Έρευνα.

⁽³⁰⁾ Πρόκειται για ναοδομικές επιφάνειες οι οποίες διαθέτουν διαφορετικά χαρακτηριστικά από τις παραδοσιακές.

⁽³¹⁾ Πρόκειται για εξαιρετικά χρήσιμα εργαλεία, τα οποία επιτρέπουν την απονημόνευση αναρτίμων δεδομένων, φωτογραφιών και μουσικών κομματιών.

⁽³²⁾ Η ιδιαίτερη δομή των επιφανειών, εμπλουτισμένη με ιδιαίτερα είδη ατόμων εμποδίζει τη βρωμία και τη σκόνη να έρθουν σε άμεση επαφή με το ύφασμα, το κεραμικό υλικό και το γυαλί.

— ειδικά βερνίκια, προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις προστασίας των τοίχων και των κτηρίων·

— βερνίκια που εμποδίζουν τη γραφή ή τη ζωγραφική με ψεκαστήρα (γκράφιτι) για να μην λερώνονται οι τοίχοι, τα σιδηροδρομικά βαγόνια και άλλα αντικείμενα.

6.15.1 Πολλές νέες εφαρμογές, εκ παραλλήλου με όσες προαναφέρθηκαν, είτε χρησιμοποιούνται ήδη είτε βρίσκονται στο στάδιο της τελειοποίησης και πολύ σύντομα αναμένεται να είναι διαθέσιμες στην καθημερινή ζωή, σηματοδοτώντας μία εξέλιξη ή/και μία επανένσταση στον τομέα της «δομτικής» ⁽³³⁾ και συμβάλλοντας επομένως στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών.

6.16 Χάρη στη βιομηχανική, η οποία εξετάζει τη δυνατότητα διεπαφής μεταξύ ηλεκτρονικών κυκλωμάτων και βιολογικών ιστών, σε ένα εγγύς μέλλον θα καταστεί δυνατή η διέγερση της ακοής σε άτομα που αντιμετωπίζουν ακουστικά προβλήματα και η επανεργοποίηση της λειτουργίας της όρασης σε άτομα που πάσχουν από οπτικές διαταραχές.

6.16.1 Στο εργαστήριο έχουν ήδη κατασκευασθεί διάφορα είδη μικροκινητήρων ⁽³⁴⁾ που είναι σε θέση να επιτύχουν έναν προκαθορισμένο στόχο, όπως παραδείγματος χάρη η εξάλειψη ενός μολυσμένου κυττάρου για να αποτραπεί η μετάδοση της μόλυνσης και στα άλλα κύτταρα. Αντίθετα, οι επεμβάσεις που πραγματοποιούνται επί του παρόντος στα άρρωστα σημεία του οργανισμού πλήττουν και τα υγιή κύτταρα, προκαλώντας συχνά σοβαρές βλάβες στα όργανα του σώματος.

6.16.2 Η τεχνική που εφαρμόζεται στην επιστήμη είναι πλέον ήδη σε θέση να επιδείξει πολυάριθμα απτά αποτελέσματα τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν άμεσα στην καθημερινή ζωή, παρότι το κόστος τους παραμένει δυστυχώς ακόμη εξαιρετικά υψηλό. Για να καταστεί το κόστος πιο προσιτό, απαιτείται να καταστεί η γνώση των νέων δυνατοτήτων αντικείμενο πολιτισμικής κληρονομιάς για όλους και να επιτευχθεί η διαφοροποίηση βαθιά ριζωμένων διαδικασιών και συνηθειών οι οποίες τις περισσότερες φορές παρακωλύουν και επιβραδύνουν τις αλλαγές.

6.17 Ο τομέας κλωστοϋφαντουργικών ειδών, ειδών ένδυσης και υποδηματοποιίας έχει καταδειχθεί — όσον αφορά τις παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής — ότι αντιμετωπίζει κρίση σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση διότι δυσχεραίνεται περαιτέρω εξαιτίας προϊόντων προερχομένων από χώρες στις οποίες, αφενός, δεν πληρούνται τα θεμελιώδη εργασιακά πρότυπα και, αφετέρου, δεν συνυπολογίζονται οι δαπάνες που απαιτούνται τόσο για την προστασία του περιβάλλοντος όσο και για την εξασφάλιση συνθηκών υγιεινής και ασφάλειας στους χώρους εργασίας.

6.17.1 Τα «έξυπνα» ή/και τεχνικά υφάσματα, τα οποία σχεδιάζονται επίσης με τη βοήθεια ναοσωματιδίων, εξαπλώνονται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και παρουσιάζουν αύξηση της τάξεως του 30 % ετησίως. Μεταξύ των εν λόγω υφασμάτων ιδιαίτερο ρόλο διαδραματίζουν τα υφάσματα που έχουν σχεδιασθεί με γνώμονα την ασφάλεια σε όλες τις εκφάνσεις: από την οδική ασφάλεια έως την προστασία από τη ρύπανση, από χημικούς παράγοντες, από αλλεργιογόνα προϊόντα, από ατμοσφαιρικούς παράγοντες κ.ά. ⁽³⁵⁾

⁽³³⁾ Από τη λατινική λέξη *domus*, υποδεικνύει την επιστήμη που εξετάζει την εξέλιξη του σπιτιού από κάθε άποψη.

⁽³⁴⁾ Το Πανεπιστήμιο της Grenoble έχει ήδη πειραματισθεί με πολυάριθμα είδη μικροκινητήρων με βάση την κινητίνη.

⁽³⁵⁾ Πρβλ. γνωμοδότηση CESE 967/2004 Ε.Ε. αριθ. C 302 της 7/12/2004 και μελέτες που πραγματοποιήθηκαν από το Πανεπιστήμιο της Γάνδης και του Μπέργκαμο (κλωστοϋφαντουργικός τομέας).

6.18 Οι νανοτεχνολογίες ανατρέπουν και την Ιατρική ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την πρόωρη διάγνωση και θεραπεία σοβαρών ογκολογικών ή νευροεκφυλιστικών διαταραχών που συνδέονται με τη γήρανση. Κατάλληλα διαμορφωμένα νανοσωματίδια μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως δείκτες για τη διάγνωση με υψηλή αποτελεσματικότητα λοιμωδών παραγόντων ή ιδιαίτερων μεταβολιτών ή ως φορείς φαρμάκων που ελευθερώνονται σε συγκεκριμένες ζώνες ή όργανα που πάσχουν από πολύ εντοπισμένες διαταραχές. Ήδη χρησιμοποιούνται τέτοιου είδους συστήματα σε διάφορα πειράματα.

7. Ειδικές παρατηρήσεις

7.1 Η νανοτεχνολογική προσέγγιση των νέων υλικών έγκειται στη δημιουργία νέων λειτουργικότητων, χάρη στη χρήση εξαρτημάτων νανομετρικών διαστάσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα επ'αυτού αποτελούν οι τεχνολογίες παραγωγής και μετατροπής υλικών υψηλής αντοχής και απόδοσης στους τομείς της αυτοκινητοβιομηχανίας και της αεροναυτικής, τομείς στους οποίους η Ευρώπη βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση έναντι των κυριότερων ανταγωνιστών της. Έχει ευρέως καταδειχθεί ότι τα νανοδομικά συστήματα έχουν δυνατότητα σημαντικής μείωσης της τριβής μεταξύ δύο εφραπτόμενων επιφανειών και, ως εκ τούτου, της φθοράς τους.

7.1.1 Για καθαρά επεξηγηματικούς λόγους που οπωσδήποτε δεν καλύπτουν πλήρως τους διάφορους τομείς εμπορικών εφαρμογών των νανοτεχνολογιών, μπορούμε να αναφέρουμε την ανάπτυξη νανοδομικών επιφανειών και υλικών για τη μείωση της τριβής και της φθοράς. Τα συστήματα αυτά έχουν ουσιαστικό ρόλο κατά το σχεδιασμό νέων βιομηχανικών διεργασιών υψηλής απόδοσης και περιορισμένου περιβαλλοντικού αντικτύπου. Ποσοστό περίπου 25 % της ενέργειας που καταναλώνεται ανά τον κόσμο ξοδεύεται σε φαινόμενα τριβής, ⁽³⁶⁾ ενώ οι απώλειες λόγω φθοράς των μηχανικών μερών υπολογίζονται σε ποσοστό το οποίο κυμαίνεται από 1,3 έως 1,6 % του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕγχΠ) μίας βιομηχανοποιημένης χώρας. Οι δαπάνες που σχετίζονται με προβλήματα τριβής, φθοράς και λίπανσης εκτιμώνται σε περίπου 350 δις ευρώ ετησίως και κατανέμονται στους ακόλουθους τομείς: μεταφορές επιφανείας (46,6 %), βιομηχανικές διεργασίες παραγωγής (33 %), παροχή ενέργειας (6,8 %), αεροναυτική (2,8 %), οικιακή κατανάλωση (0,5 %), λοιποί τομείς (10,3 %) ⁽³⁷⁾.

7.1.2 Απαιτείται, κατά συνέπεια, να δημιουργηθούν νέες τεχνολογικές πλατφόρμες βάσει προσεγγίσεων οι οποίες να συνεκτιμούν τόσο τις ιδιαιτερότητες των νανοτεχνολογιών όσο και, προπαντός, το γεγονός ότι οι λειτουργίες και οι διαστάσεις συμπίπτουν, δηλαδή ότι ο έλεγχος των διαστάσεων συμπίπτει με τον έλεγχο των λειτουργιών. **Εν προκειμένω, εξαιρετικά ενδεικτικό είναι το παράδειγμα της λίπανσης: εάν σε μία επιφάνεια ενσωματωθούν νανοσωματίδια ενδεδειγμένων διαστάσεων, τότε η χρήση λιπαντικών ουσιών παύει να είναι απαραίτητη διότι η λειτουργία αυτή επιτελείται πλέον από τα νανοσωματίδια, χάρη στις νέες διαστάσεις.**

⁽³⁶⁾ Πηγή: Εθνικά Εργαστήρια Oakridge, ΗΠΑ.

⁽³⁷⁾ Ένδα ανωτέρω.

7.1.3 Τα νανοδομικά υλικά και οι νανοδομικές επιστρώσεις — που περιλαμβάνουν δηλαδή μέρη νανομετρικών διαστάσεων — είναι σε θέση να επιφέρουν σημαντική μείωση των προαναφερθέντων ποσοστών. Παραδείγματος χάρη, η μείωση κατά 20 % του συντελεστή τριβής του κιβωτίου ταχυτήτων ενός αυτοκινήτου μπορεί να περιορίσει τις ενεργειακές απώλειες σε ποσοστό κυμαινόμενο μεταξύ 0,64 % και 0,80 %, γεγονός το οποίο συνεπάγεται εξοικονόμηση της τάξεως των 26 δις ευρώ ετησίως, μόνο στον τομέα των μεταφορών.

7.1.4 Ο έλεγχος και η τεχνολογία της μηχανικής των επιφανειών είναι ζωτικής σημασίας για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Σε έκθεση του Υπουργείου Εμπορίου και Βιομηχανίας του Ηνωμένου Βασιλείου περιγράφεται η κατάσταση της βιομηχανίας που σχετίζεται με τη μηχανική των επιφανειών κατά το χρονικό διάστημα 1995-2005 και κατά το 2010 ⁽³⁸⁾. Από την έκθεση αυτή προκύπτει ότι η αγγλική αγορά στον τομέα των διεργασιών τροποποίησης επιφανειών ανερχόταν, το 1995, σε περίπου 15 δις ευρώ και επηρέαζε την παραγωγή αγαθών αξίας γύρω στα 150 δις ευρώ, εκ των οποίων τα 7 δις αφορούσαν την ανάπτυξη τεχνολογιών για την προστασία των επιφανειών από τη φθορά. Για το 2005, ο εν λόγω τομέας αναμένεται ότι θα φθάσει περίπου τα 32 δις ευρώ, επηρεάζοντας βιομηχανικές διεργασίες υπολογιζόμενες σε 215 δις ευρώ.

7.1.5 Η προβολή αυτών των αριθμητικών στοιχείων στην ευρωπαϊκή αγορά αντιστοιχεί σε ποσό 240 δις ευρώ για την επεξεργασία των επιφανειών, με επίπτωση σε άλλους παραγωγικούς τομείς της τάξεως των 1 600 δις ευρώ.

7.2 Η βιομηχανική ανάπτυξη, για να μπορέσει να επωφεληθεί από τις νανοτεχνολογίες ⁽³⁹⁾, θα πρέπει να βασίζεται στην ικανότητα συνδυασμού παραδοσιακών τεχνολογικών και μεταποιητικών διεργασιών (προσέγγιση εκ των άνω προς τα κάτω) με καινοτόμες διεργασίες κατάλληλες για την παραγωγή, το χειρισμό και την ενσωμάτωση των νέων νανομετρικών διαστάσεων συστατικών σε ήδη υφιστάμενες ή σε νέες πλατφόρμες.

7.2.1 Η επιλογή μιας προσέγγισης βασισμένης στη διακυβέρνηση θεωρείται μείζονος σημασίας. Παράλληλα με τις γενικές πρωτοβουλίες που προορίζονται για τους καταναλωτές, κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθούν και στοχοθετημένες πρωτοβουλίες προσανατολισμένες στα συνδικάτα, στις τοπικές αρχές και στις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, κατά τρόπο ώστε να προαχθεί η συμμετοχή του συνόλου του οικονομικού, του πολιτικού και του κοινωνικού συνεκτικού ιστού. Τα κέντρα εμπειρογνομούσης θα μπορούσαν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο προς το σκοπό αυτό ⁽⁴⁰⁾, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των τοπικών και των ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών και συμβάλλοντας στην καθιέρωση ευνοϊκού κλίματος για τις καινοτομίες που βασίζονται στις νανοτεχνολογίες. Σε αυτό το πλαίσιο, θα ήταν σκόπιμο, αφενός, να συμπεριληφθούν πρωτοβουλίες για την αξιολόγηση του αντικτύπου της νανοτεχνολογίας στον τομέα της υγείας και του περιβάλλοντος και, αφετέρου, να συνδυασθούν οι πρωτοβουλίες που υποστηρίζονται από την ΕΕ (προσέγγιση εκ των άνω προς τα κάτω) με εξειδικευμένες πρωτοβουλίες που προωθούνται από το τοπικό επίπεδο (προσέγγιση εκ των κάτω προς τα άνω).

⁽³⁸⁾ A. Matthews, R. Artley and P. Holiday, 2005 Revisited: The UK Surface Engineering Industry to 2010, NASURF, Dera, 1998 (Επανεκδοση 2005: Η βιομηχανία του Ηνωμένου Βασιλείου στον τομέα της μηχανικής των επιφανειών έως το 2110).

⁽³⁹⁾ Σημ.: Δεν υφίσταται βιομηχανική ανάπτυξη των νανοτεχνολογιών, αλλά βιομηχανική ανάπτυξη η οποία επωφελεται από τις νανοτεχνολογίες.

⁽⁴⁰⁾ Πρβλ., μεταξύ άλλων, την εμπειρία από τον τεχνολογικό πόλο SERVITEC (Υπηρεσίες Τεχνολογικής Καινοτομίας) στο Dalmine του Μπέργκαμο.

7.3 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συνειδητοποιεί και υπογραμμίζει τις σημαντικότερες δυνατότητες που παρέχει η ανάπτυξη των νανοεπιστημών και των νανοτεχνολογιών για την υλοποίηση της Στρατηγικής της Λισσαβώνας. Η ενοποίηση της επιστήμης που βασίζεται στην υλική μονάδα της φύσης, η οποία παρατηρείται σε νανοκλίμακα, συνεπάγεται την εξασφάλιση νέων βάσεων για το συγκερασμό των γνώσεων, της καινοτομίας, της τεχνολογίας και της ανάπτυξης.

7.4 Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η προσπάθεια συντονισμού φαίνεται να είναι ακόμη μάλλον κατακερματισμένη, παρά τις απόπειρες που σημειώθηκαν με το Έκτο Πρόγραμμα-Πλαίσιο. Οι προσπάθειες μοιάζουν να επικεντρώνονται στον εξορθολογισμό της χρησιμοποίησης των πόρων. Παρά το γεγονός ότι η βασική έρευνα προωθείται σε πολύ μεγάλο βαθμό, όπως και η ανάπτυξη νέων βιομηχανικών διεργασιών, ωστόσο εξακολουθεί να θεωρείται ανεπαρκής η προώθηση και η υποστήριξη πρωτοβουλιών οι οποίες να συγκεκριμενοποιούνται σημειώνοντας πρόοδο έναντι των τεχνολογιών μαζικής παραγωγής. Σε ακόμη πιο εμβρυϊκή κατάσταση φαίνεται να βρίσκεται η υποστήριξη των προσπαθειών που καταβάλλονται για τη χάραξη μίας ευρωπαϊκής διακυβέρνησης.

7.5 Σε επίπεδο κρατών μελών, η καθιέρωση πραγματικού συντονισμού θα ήταν μεν ζωτικής σημασίας, παρότι μέχρι στιγμής δεν έχει επιτευχθεί κάτι τέτοιο στην περίπτωση της εφαρμογής της έρευνας. Σε πολυάριθμες ευρωπαϊκές χώρες οι επιχειρήσεις, και ιδιαίτερα οι ΜΜΕ, αντιμετωπίζουν τις ακόλουθες δυσκολίες:

- έλλειψη βασικών γνώσεων σχετικά με τις νανοεπιστήμες και τις νανοτεχνολογίες·
- απουσία επαγγελματικών προσόντων αντίστοιχων προς τις απαιτήσεις των επιχειρήσεων·
- αδυναμία αξιολόγησης του αντικτύπου των νέων τεχνολογιών από πλευράς τεχνολογικών διεργασιών και επίδρασης στην αγορά·
- δυσκολία εξεύρεσης και αξιολόγησης «νανοδομικών» πρώτων υλών·
- αδυναμία ενσωμάτωσης νανοτεχνολογικών διεργασιών στις παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής·
- δυσκολία αξιολόγησης της εξέλιξης μίας αγοράς βασισμένης σε νανοπροϊόντα·
- ανεπαρκή σύνδεση με τα πανεπιστήμια και με τα κέντρα καινοτομίας.

7.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί μείζονος σημασίας τη δημιουργία, διαμέσου της έρευνας, χρήσιμων συστημάτων για τον τομέα της δημόσιας υγείας και για την καθημερινή ζωή των πολιτών, βασισμένων ολόένα και περισσότερο στην αρχή της «μίμησης», η οποία προέρχεται από την ελληνική λέξη *μίμηση* και αναφέρεται εν προκειμένω στη μίμηση της φύσης.

7.7 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τη δημιουργία του θεματικού δικτύου «Nanoforum»⁽⁴¹⁾ και ευελπιστεί ότι οι δημοσιεύσεις στις οποίες θα προβεί το εν λόγω δίκτυο θα μεταφράζονται και θα κοινοποιούνται σε όλα τα κράτη μέλη. Η γλώσσα που θα χρησιμοποιείται στις δημοσιεύσεις αυτές θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο απλή και κατανοητή από ένα ευρύ κοινό. Τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα απαιτείται να έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα του θεματικού δικτύου.

7.7.1 Η ΕΟΚΕ είναι εξάλλου πεπεισμένη ότι η «Πλατφόρμα για την ευρωπαϊκή τεχνολογία στον τομέα της νανοηλεκτρονικής», η οποία προτάθηκε από την Ομάδα Υψηλού Επιπέδου⁽⁴²⁾, θα σημειώσει ακόμη μεγαλύτερη επιτυχία εφόσον καταστεί δυνατή, σε στενή συνεργασία με την Επιτροπή, η περαιτέρω αποτροπή περιττών και επαχθών αλληλοεπικαλύψεων στον τομέα της έρευνας.

7.8 Η ΕΟΚΕ είναι επίσης της γνώμης ότι, έως το 2008, οι επενδύσεις στον εν λόγω τομέα και εντός της ΕΕ θα αυξηθούν από τα υφιστάμενα τρία δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως σε οκτώ δισεκατομμύρια, με την πραγματοποίηση περιοδικών επαληθεύσεων εκ μέρους της Επιτροπής όσον αφορά τις ακόλουθες παραμέτρους:

- αύξηση των μεριδίων αγοράς·
- δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις προοριζόμενες στην έρευνα·
- αύξηση του αριθμού των φοιτητών που ασχολούνται με μελέτες για τις νανοτεχνολογίες.

8. Συμπεράσματα

8.1 Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει πλήρως τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας της 24ης Σεπτεμβρίου 2004 για το σημαντικό ρόλο και τις δυνατότητες των νανοεπιστημών και των νανοτεχνολογιών. Από τα έως τώρα επιτευχθέντα αποτελέσματα προκύπτει ότι είναι σημαντικό να τελειοποιηθούν οι γνώσεις και να κατασκευασθούν κατάλληλα όργανα που επιτρέπουν παρεμβάσεις επί των ατόμων κατά τρόπο ώστε να δημιουργηθούν νέες δομές και να τροποποιηθούν τα χαρακτηριστικά εκείνων που ήδη υπάρχουν.

8.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά σχετικά την **άμεση εκκίνηση μιας κοινής στρατηγικής, ολοκληρωμένης και υπεύθυνης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο**, που να αφορά συγκεκριμένα: την ανάπτυξη κοινών προσπαθειών ΕΤΑ, επίδειξης και επιστημονικής και τεχνολογικής κατάρτισης· τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ βιομηχανίας και ακαδημαϊκού κόσμου· την επιταχυνόμενη ανάπτυξη των βιομηχανικών και πολυτομεακών εφαρμογών· τον ενισχυμένο ευρωπαϊκό «ανοικτό» συντονισμό των πολιτικών, των μέτρων, των διαρθρώσεων και των δικτύων των συντελεστών. Στα πλαίσια της στρατηγικής αυτής θα πρέπει ιδιαίτερα να διασφαλιστεί ήδη εξαρχής και κατά τη διάρκεια όλου του κύκλου ζωής, και σε διεθνές επίπεδο, η προστασία των ηθικών και περιβαλλοντικών πτυχών, της υγείας και ασφάλειας, των επιστημονικών εφαρμογών καθώς και η ενδεδειγμένη τεχνική τυποποίηση.

⁽⁴¹⁾ Το δίκτυο Nanoforum αποτελείται από τα εξής ιδρύματα: Istitute of Nanotechnology (UK), σε ρόλο συντονιστή· UDI Technologiezentrum (DE)· CEA-LETI (FR)· CMP Cientifica (ES)· Nordic Nanotech (DK)· Malsch Technovaluation (NL).
<http://www.nanoforum.org>

⁽⁴²⁾ Πρβλ. προηγούμενη υποσημείωση: έκθεση «Οραμα για το 2020» που δημοσιεύθηκε στις 29 Ιουνίου 2004.

8.3 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει με σθένος ότι **η στρατηγική αυτή πρέπει να στηρίζεται στερεά στην ανάπτυξη της κοινωνίας** με την έννοια θετικών συνεισφορών όχι μόνο όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας αλλά, και κυρίως, της ανθρώπινης υγείας, του περιβάλλοντος και της ασφάλειας, καθώς και της ποιότητας ζωής των πολιτών.

8.3.1 Στο σημείο αυτό, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι έχει σημασία **να διασφαλιστεί υπεύθυνα και αιεφόρος ανάπτυξη των νανοτεχνολογιών, ήδη από το αρχικό στάδιο**, προκειμένου να ικανοποιηθούν οι δικαιολογημένες προσδοκίες της κοινωνίας των πολιτών σε θέματα περιβαλλοντικών, υγειονομικών, ηθικών, βιομηχανικών και οικονομικών πτυχών.

8.3.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά την **αισθητή αύξηση των πόρων για τη βασική έρευνα**, δεδομένου ότι η τεχνολογική και βιομηχανική αριστεία βασίζεται πάντοτε στην επιστημονική.

8.3.3 **Ο στόχος του 3 %⁽⁴³⁾ που αποφασίστηκε στην Βαρκελώνη** θα πρέπει να επιτευχθεί με τη διάθεση των ενδεδειγμένων κονδυλίων στον τομέα των νανοεπιστημών, της εφαρμοσμένης ανάπτυξης τους και της σύγκλισης μεταξύ νανοτεχνολογιών, βιοτεχνολογιών, τεχνολογιών της πληροφορίας και τεχνολογιών της γνώσεως.

8.3.4 Οι **κοινοτικές δημοσιονομικές προοπτικές για το 2007 — 2013**, που πρότείνει πρόσφατα η Επιτροπή, θα πρέπει να αξιολογηθούν και να επαναδιατυπωθούν σε σχέση με τις προκλήσεις αυτής της νέας νανοτεχνολογικής επανάστασης.

8.3.5 Η επιθυμητή αύξηση των πόρων θα πρέπει να αντανακλάται στην κατανομή κατάλληλων χρηματοδοτικών πόρων στο προσεχές έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο. Εν πάση περιπτώσει, το ποσό πρέπει να είναι σχετικό με όσα προβλέπονται σε άλλες χώρες όπως για παράδειγμα, στις ΗΠΑ.

8.4 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η Ευρώπη οφείλει να προωθήσει **ένα σχέδιο δράσης σε υψηλό επίπεδο, μαζί με έναν συγκεκριμένο οδικό χάρτη και με μία ολοκληρωμένη προσέγγιση**, που να επιτυγχάνει την αναγκαία συσπείρωση όλων των φορέων της κοινωνίας των πολιτών γύρω από ένα κοινό όραμα. Το όραμα αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει σαφείς και επακριβείς στόχους για την επιτυχή αντιμετώπιση των αναγκών από πλευράς οικονομικής και κοινωνικής προόδου και βελτίωσης της ποιότητας ζωής, της ασφάλειας και της υγείας για όλους.

8.5 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, πρέπει να δημιουργηθούν τεχνολογικές πλατφόρμες με υψηλή κρίσιμη μάζα και υψηλή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία, οι οποίες να συνενώνουν τους δημόσιους και τους ιδιωτικούς παράγοντες — επιστημονικούς, βιομηχανικούς, δημοσιονομικούς και διοικητικούς — που αναπτύσσουν δράση στους διάφορους συγκεκριμένους τομείς εφαρμογής.

8.6 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι επείγει **η δημιουργία ευρωπαϊκών υποδομών υψηλού επιπέδου και η ενίσχυση των κέντρων υποδομής ειδικότητας**. Η θέση και η εξειδίκευση των κέντρων αυτών θα πρέπει να επιλέγεται υπό συνθήκες στενής συνεργασίας μεταξύ ευρωπαϊκών οργάνων και τοπικών φορέων, κατά τρόπο ώστε να προσδιορίζονται ομοιογενείς βιομηχανικοί θύλακες για την εξειδίκευση των εμπορευμάτων κατά τόπους, ενδεχομένως

εκεί όπου ήδη υπάρχουν εγκαταστάσεις E&TA με αδιαφιλονίκητη κρίσιμη μάζα.

8.6.1 Τα **κέντρα υποδομής ειδικότητας** θα πρέπει να εξασφαλίζουν **τις ικανότητες για την πραγματοποίηση και μεταβίβαση έρευνας** υψηλής ποιότητας που να προσανατολίζεται στην εφαρμογή και στην καινοτομία, μέσω της χρησιμοποίησης των νανοτεχνολογιών, ιδιαίτερα σε τομείς όπως **η νανοηλεκτρονική, οι νανοβιοτεχνολογίες, η νανοϊατρική**.

8.7 Προπαντός στην περίπτωση ενός τόσο ευαίσθητου θέματος, επιβάλλεται να παρασχεθούν διαβεβαιώσεις και εγγυήσεις για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας των ερευνητών. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η επιτυχής επίλυση, κατά τρόπο σαφή και ικανοποιητικό, του προβλήματος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας αποτελεί πρωταρχική προϋπόθεση για την εξασφάλιση της επιτυχίας της εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα των νανοτεχνολογιών. Πιστεύει ωστόσο ότι είναι απαραίτητο να εξεταστεί στο άμεσο μέλλον η δημιουργία σε ευρωπαϊκό επίπεδο ενός **γραφείου βοήθειας για τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που άπτονται των νανοτεχνολογιών** προκειμένου να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις των ερευνητών, των επιχειρήσεων και των ερευνητικών κέντρων.

8.8 Η Επιτροπή οφείλει, από κοινού με τα κράτη μέλη, να καταβάλει περισσότερες προσπάθειες και να προωθήσει εμπειριστο-τομμένες μελέτες εκ μέρους των πανεπιστημίων και των ερευνητικών κέντρων προκειμένου να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα του διπλώματος ευρεσιτεχνίας με απλές και οικονομικά προσιτές διαδικασίες, ιδίως σε έναν τόσο καινοτόμο τομέα.

8.8.1 Όσον αφορά τη διεθνή συνεργασία, οι εργασίες για την ασφάλεια και την τυποποίηση των μέτρων και των διεργασιών θα πρέπει να επιταχυνθούν σε συνεργασία με χώρες εκτός της ΕΕ. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται να επιδειχθεί στην Κίνα, η οποία πραγματοποιεί αξιοσημείωτες επενδύσεις στον τομέα της νανοτεχνολογίας. Εξάλλου, οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία ακολουθούν επίσης ιδιαίτερα επιθετική πολιτική στον εν λόγω τομέα (ενδεικτικά αναφέρεται η συμφωνία μεταξύ της Κίνας και της Πολιτείας της Καλιφόρνιας για τη δημιουργία Κέντρων Αριστείας βιοϊατρικής νανοτεχνολογίας).

8.8.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι απαιτείται ακόμη μεγαλύτερη προσπάθεια, μεταξύ άλλων μέσω της **προτοβουλίας για την μεγέθυνση** που προωθήθηκε τον Δεκέμβριο 2003, **για την αύξηση του αριθμού των νανοτεχνολογικών επιχειρήσεων** στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Προς το σκοπό αυτό, απαιτείται η διαρκής προαγωγή και βελτίωση των σχέσεων μεταξύ των πανεπιστημίων των νανοτεχνολογικών κέντρων καινοτομίας και των επιχειρήσεων.

8.8.3 Πρέπει να προωθηθούν δράσεις που αποβλέπουν στην ανάπτυξη βιομηχανικών διαδικασιών που βασίζονται στις νανοτεχνολογίες (από τις νανοτεχνολογίες ως την νανομεταποίηση), τόσο για τις μεγάλες όσο και για τις μικρές επιχειρήσεις: το αμερικανικό παράδειγμα για την ανάπτυξη ενός σχεδίου για τη χρησιμοποίηση ομοσπονδιακών προγραμμάτων, όπως το καινοτόμο ερευνητικό πρόγραμμα για τις μικρές επιχειρήσεις και το ερευνητικό πρόγραμμα για τη μεταβίβαση τεχνολογίας στις μικρές επιχειρήσεις, θα πρέπει να ακολουθηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να υποστηριχθεί η διεξοδική ανάπτυξη των νανοτεχνολογιών σε όλο τον επιχειρηματικό ιστό.

⁽⁴³⁾ Ο δημόσιος τομέας (τα κράτη μέλη και η Κοινότητα) και η βιομηχανία θα πρέπει να διαθέσουν το 3 % του ευρωπαϊκού ΑεγχΠ για την έρευνα και την ανάπτυξη.

8.8.4 Σημαντικό ρόλο επί τούτου μπορούν να διαδραματίσουν τα συνδικάτα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Θα ήταν ίσως σκόπιμο να προαχθούν ορισμένες **δράσεις «έντονης ευαισθητοποίησης»**, εκ μέρους της ΓΔ Έρευνα σε συνεργασία με τη ΓΔ Επιχειρήσεις, με τη **συμμετοχή όλων των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων** κατά το πρότυπο της θετικής εμπειρίας της Τεργέστης ⁽⁴⁴⁾.

8.8.5 Κατά την ΕΟΚΕ, θα ήταν σημαντικό να δημιουργηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο ένα κέντρο ανταλλαγής πληροφοριών ⁽⁴⁵⁾, για να διευκολύνει:

- την εμπορία των νανοτεχνολογιών και τη μεταβίβαση των τεχνολογιών και των νέων εννοιών στα προϊόντα της αγοράς και στα στρατιωτικά προϊόντα,
- τη διάδοση των καλύτερων πρακτικών που επιτυγχάνουν τα πανεπιστήμια και τα δημόσια και ιδιωτικά εργαστήρια, με σκοπό την εμπορική τους χρήση.

8.9 Εκ παραλλήλου με τις ευρωπαϊκές πλατφόρμες, και σε σχέση με αυτές, καλό θα ήταν να δημιουργηθούν ορισμένες **πλατφόρμες σε παγκόσμιο κλίμακα**, οι οποίες να συνδέονται με χώρες του ΟΗΕ και να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τα **ακόλουθα προβλήματα**:

- διπλώματα ευρεσιτεχνίας·
- ηθικοί κανόνες·
- διευθέτηση της κοινωνικής συναίνεσης·
- περιβαλλοντικές παράμετροι·
- βιώσιμη ανάπτυξη·
- ασφάλεια των καταναλωτών.

8.10 Η **Ευρωπαϊκή Γράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ)**, διαμέσου και του **Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ΕΤΑΕ)**, θα μπορούσε να διευκολύνει τη χορήγηση πιστώσεων διαχειριζόμενων από κοινού με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, με τις περιφερειακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που ειδικεύονται στη δανειοδότηση των επιχειρήσεων, με τις εταιρείες επιχειρηματικών κεφαλαίων και με τις συμπράξεις εγγυοδοσίας προκειμένου να ενθαρρυνθεί η σύσταση και η ανάπτυξη επιχειρήσεων που εστιάζουν την παραγωγή τους σε νανοπροϊόντα.

8.10.1 Μία θετική εμπειρία, η οποία κατά το παρελθόν απέφερε εξαιρετικά αποτελέσματα παρότι αυτά επικεντρώνονταν κατά κύριο λόγο στον περιβαλλοντικό τομέα, όπως η εμπειρία από το **πρόγραμμα** Ανάπτυξη και Περιβάλλον, θα μπορούσε να βρει μιμητές

με στόχο να προαχθεί η ανάπτυξη νέων προϊόντων βασισμένων στις **νανοτεχνολογίες** ⁽⁴⁶⁾.

8.11 Η έρευνα και ο δυνητικός αντίκτυπος της επί των προϊόντων απαιτείται να έχουν ως κύριο γνώμονα τη ζήτηση εκ μέρους των πολιτών και να σέβονται τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στα πλαίσια αυτά πρέπει να τοποθετηθούν πρωτοβουλίες για την **αξιολόγηση του αντίκτυπου των νανοτεχνολογιών επί της υγείας και του περιβάλλοντος**, συνδυάζοντας όσες προωθήθηκαν από την ΕΕ (εκ των άνω προς τα κάτω) με άλλες που εισηγήθηκαν και προωθήθηκαν τοπικώς (εκ των κάτω προς τα άνω).

8.12 Ο **διάλογος με την κοινή γνώμη** πρέπει να είναι συνεχής και επιστημονικά τεκμηριωμένος. Οι νέες τεχνολογίες, οι οποίες προκύπτουν από τη χρήση των ατόμων, οφείλουν να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια και να παρέχουν στους πολίτες τη βεβαιότητα ότι δεν εγκυμονούν δυνητικούς κινδύνους για την υγεία και το περιβάλλον. Η ιστορία μας διδάσκει ότι οι φόβοι και οι ανησυχίες που εκφράζονται έναντι νέων προϊόντων οφείλονται συχνά σε άγνοια της πραγματικότητας.

8.12.1 Αυτός είναι ένας ακόμη λόγος για τον οποίο η ΕΟΚΕ προσβλέπει στην εδραίωση σταθερής και στενής σχέσης μεταξύ των αποτελεσμάτων της έρευνας και των παγκοσμίως αναγνωρισμένων **ηθικών αρχών**, για τις οποίες θα απαιτηθεί **διεθνής διάλογος**.

8.13 Ιδιαίτερη **προσοχή** απαιτείται να επιδειχθεί στις **νέες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης**, προπαντός κατά το στάδιο της υλοποίησης και της ανάπτυξης της τεχνολογικής πλατφόρμας ⁽⁴⁷⁾, προκειμένου να διασφαλισθεί η ισχυρή παρουσία και η στενή σύνδεσή τους με τα ευρωπαϊκά κέντρα αριστείας.

8.14 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο συντονισμός της έρευνας στο ευρύ πεδίο των νανοεπιστημών- όπου η βασική έρευνα εμπίπτει στην αρμοδιότητα του προς σύσταση Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Ερευνών (ΕΣΕ)- οφείλει να παραμείνει στην αρμοδιότητα της Επιτροπής η οποία, από κοινού με το Κοινοβούλιο και με το Συμβούλιο, μπορεί να εγγυηθεί στους ευρωπαίους πολίτες την μεγαλύτερη δυνατή προστιθέμενη αξία, καθώς και μια πιο διαδεδομένη, ενδεδειγμένη και αντικειμενική χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

8.15 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να της υποβάλλει ανά διετία έκθεση για την ανάπτυξη των νανοτεχνολογιών, προκειμένου να εξακριβώνει τα στάδια προόδου του σχεδίου δράσης που υιοθετήθηκε και να προτείνει ενδεχόμενες τροποποιήσεις και αναθεωρήσεις.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁴⁴⁾ Νανοφόρουμ που πραγματοποιήθηκε στην Τεργέστη το 2003, παρουσία άνω των 1 000 ατόμων.

⁽⁴⁵⁾ Πρβλ. τον Αμερικανικό Νόμο για τις Νανοτεχνολογίες του Δεκεμβρίου 2003.

⁽⁴⁶⁾ Το πρόγραμμα Ανάπτυξη και Περιβάλλον, διαχειριζόμενο από το ΕΤΑΕ σε συνεργασία με διάφορα ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συνέβαλε μέσω χρηματοδοτήσεων και ευχερέστερης χορήγησης πιστώσεων, στη βελτίωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων στις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

⁽⁴⁷⁾ Πρβλ. σημ. 6.3.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κώδικας οδικής κυκλοφορίας και ευρωπαϊκή ταξινόμηση οχημάτων»

(2005/C 157/04)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Κώδικας οδικής κυκλοφορίας και ευρωπαϊκή ταξινόμηση οχημάτων».

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Οκτωβρίου 2004, με εισηγητή τον κ. Jorge PEGADO LIZ.

Κατά την 413η σύνοδο ολομελείας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 147 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή: σκοπός και αιτιολόγηση της γνωμοδότησης

1.1 Κατά τη συνεδρίασή της στις 29 Ιανουαρίου 2004, η ΕΟΚΕ δέχθηκε το αίτημα του τμήματος TEN που ζητούσε να καταρτισθεί γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα έναν ευρωπαϊκό κώδικα οδικής κυκλοφορίας.

1.2 Καθώς η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων είναι μία από τις θεμελιώδεις ελευθερίες που κατοχυρώνονται στη Συνθήκη ⁽¹⁾ και εφόσον ένας από τους στόχους της ΕΕ είναι η κατάργηση των συνόρων μεταξύ των κρατών μελών ⁽²⁾, διαδικασία που ενισχύεται με την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽³⁾, και όταν μάλιστα ο τομέας των μεταφορών αποτελεί αντικείμενο κοινής πολιτικής της Κοινότητας ⁽⁴⁾, φαίνεται να αποκτά πρωταρχική σημασία η προσέγγιση των νομοθεσιών σχετικά με την οδική κυκλοφορία, ιδίως λόγω των συνεπειών που θα έχει στην εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς ⁽⁵⁾.

1.3 Δεν θα ήταν άσκοπο να υπενθυμίσουμε τη σημασία της οδικής μεταφοράς προσώπων και εμπορευμάτων στην Ευρώπη των 15, καθώς και τη ραγδαία αύξηση που παρουσιάζει αυτή η μορφή μεταφορών τα τελευταία χρόνια.

Με βάση τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, μπορούμε να καταλήξουμε, συγκεκριμένα, στα εξής συμπεράσματα:

- με αναφορά το έτος 2001, ο τομέας των χερσαίων μεταφορών απασχολεί 3,9 εκατομμύρια άτομα·
- η οδική μεταφορά φορτίων αντιπροσωπεύει το 45 % του συνολικού όγκου των μεταφορών και αυξήθηκε κατά 120 % από το 1970·
- η οδική μεταφορά επιβατών αντιπροσωπεύει το 86,8 % της συνολικής μεταφοράς επιβατών και αυξήθηκε κατά 128 % από το 1970·
- ο κύκλος εργασιών (με στοιχεία του 2000) της χερσαίας μεταφοράς επιβατών (55 455 εκατομμύρια ευρώ) και εμπορευμάτων (220 787 εκατομμύρια ευρώ) αντιπροσωπεύει το 49 % περίπου του συνολικού κύκλου εργασιών στον τομέα των μεταφορών (566 193 εκατομμύρια ευρώ) (δεν υπάρχουν στοιχεία για την Ελλάδα) ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Άρθρο 39 κ. επ. της ΣΕΚ.

⁽²⁾ Άρθρο 2, τέταρτη περίπτωση, της ΣΕΕ και άρθρο 61 κ. επ. της ΣΕΚ.

⁽³⁾ Πρωτόκολλο αριθ. 2 της ΣΕΕ.

⁽⁴⁾ Άρθρο 70 κ. επ. της ΣΕΚ.

⁽⁵⁾ Άρθρο 95 κ. επ. της ΣΕΚ.

⁽⁶⁾ Πρβλ. «EU. Energy and Transport in figures», ΓΔ Ενέργεια και Μεταφορές, σε συνεργασία με την EUROSTAT (2003).

1.4 Όμως, η οδική μεταφορά προσώπων και εμπορευμάτων ρυθμίζεται από πολλές και διαφορετικές εθνικές κανονιστικές διατάξεις, ακόμη και στο επίπεδο των βασικών αρχών και κανόνων που ρυθμίζουν την οδήγηση αυτοκινήτων.

1.4.1 Από την άλλη μεριά, βρίσκονται ταυτόχρονα σε ισχύ διάφορες διεθνείς συμβάσεις με διαφορετικά πεδία εφαρμογής και, σε κάποιες περιπτώσεις, συγκρουόμενες διατάξεις.

1.4.2 Συνέπεια των ανωτέρω είναι ότι οι οδηγοί έχουν να αντιμετωπίσουν μια σειρά διαφορετικών νομικών καθεστώτων όταν επιχειρούν μια απλή μετακίνηση με αυτοκίνητο στην Ευρώπη, με αποτέλεσμα να υπόκεινται σε διαφορετικούς και ενίοτε αντιφατικούς κανόνες.

1.4.3 Η κατάσταση αυτή οξύνθηκε ιδιαίτερα με την πρόσφατη διεύρυνση της ΕΕ και την προσχώρηση νέων κρατών μελών, τα οποία επίσης διαθέτουν δικούς τους κανόνες για την οδήγηση αυτοκινήτων.

1.5 Σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας είναι να ωθήσει την Επιτροπή να εξετάσει κατά πόσον είναι αναγκαίο και σκόπιμο να αναληφθεί νομοθετική πρωτοβουλία για την εναρμόνιση των κανόνων οδήγησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έστω και με την αναγνώριση ορισμένων παρεκκλίσεων, και προς τούτο αναδεικνύονται με αναλύσεις συγκριτικού δικαίου οι διαφορές στα νομικά καθεστώτα που διέπουν τους κώδικες οδικής κυκλοφορίας των διαφόρων κρατών μελών, καθώς και οι πιθανές λύσεις για την εναρμόνιση αυτών των καθεστώτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

1.6 Για την εκπόνηση της γνωμοδότησης κρίθηκε απαραίτητο να ζητηθεί η γνώμη των κυριότερων ενδιαφερομένων (εκπροσώπων των χρηστών του οδικού δικτύου, των κατασκευαστών αυτοκινήτων και των ρυθμιστικών φορέων). Επομένως, διοργανώθηκε δημόσια ακρόαση, η οποία πραγματοποιήθηκε εκ παραλλήλου με τη διεξαγωγή της δεύτερης συνεδρίασης της ομάδας μελέτης, στις 17 Μαΐου 2004, και στην οποία παραβρέθηκαν προσωπικότητες του εν λόγω τομέα.

1.6.1 Προκειμένου να διευκολυνθεί η συζήτηση, αλλά και να συλλεχθούν πληροφορίες, καταρτίστηκε ένα ερωτηματολόγιο, για το οποίο ζητήθηκε η άποψη των μελών της ομάδας.

2. Ιστορικό της πρωτοβουλίας

2.1 Η ιδέα της επεξεργασίας ενός κώδικα οδικής κυκλοφορίας με οικουμενική εμβέλεια δεν είναι πρωτόγνωρη. Μάλιστα, όσον αφορά ειδικότερα την Ευρώπη, υπήρξε ήδη κάποιο σχετικό ιστορικό, όπως π.χ. η προσδοκία για κωδικοποίηση στον τομέα αυτό που εκδηλώθηκε επ' ευκαιρία του Όγδοου Διεθνούς Νομικού Συνεδρίου για την Οδική Μετακίνηση και Κυκλοφορία⁽⁷⁾.

2.2 Επίσης, κατά την 38η Διάσκεψη του Γερμανικού Συμβουλίου των αρμοδίων για την κυκλοφορία δικαιοδοτικών οργάνων, τον Ιανουάριο του 2000, η Ομάδα εργασίας IV υποστήριξε ότι η εναρμόνιση των ευρωπαϊκών κανόνων κυκλοφορίας αποτελεί σημαντικό στόχο⁽⁸⁾.

2.3 Η Επιτροπή έχει ήδη αναλάβει διάφορες πρωτοβουλίες που πηγάζουν από παρόμοιες ανησυχίες και αναζητούν τον ίδιο στόχο, δίχως ωστόσο να έχει υιοθετήσει μέχρι σήμερα πλήρως την ιδέα της κατάρτισης ενός καθεαυτού ευρωπαϊκού κώδικα οδικής κυκλοφορίας⁽⁹⁾.

⁽⁷⁾ Dott. Argante Righetti, Procuratore Pubblico, Bellinzona – Ticino, *Criteri di applicazione delle norme di circolazione per i veicoli stranieri in caso di difformità fra la Convenzione di Ginevra e la legislazione interna degli Stati aderenti*, Automobile Club di Perugia, 8-10 Σεπτεμβρίου 1961.

⁽⁸⁾ Το ζήτημα θα πρέπει να συζητηθεί, είτε κατά τις προαναγγελθείσες 5ες Ευρωπαϊκές Ημερίδες σχετικά με το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας στην Ευρώπη, που θα πραγματοποιηθούν στην Γρένες, τον Οκτώβριο του 2004, είτε κατά το 1ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Οδικής Κυκλοφορίας, που θα πραγματοποιηθεί στη Λισσαβώνα από τις 24 έως τις 26 Νοεμβρίου 2004, με θέμα «Κινητικότητα στη Διευρυμένη Ευρώπη: οι προκλήσεις και οι ευθύνες του τομέα της οδικής κυκλοφορίας».

⁽⁹⁾ Επισημαίνονται, σχετικά, τα εξής κείμενα: η Πράξη του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 1998 για την κατάρτιση σύμβασης σχετικά με τις αποφάσεις έκπτωσης από το δικαίωμα οδήγησης (ΕΕ C 216 της 10/07/98, ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2411/98, της 3ης Νοεμβρίου 1998 (ΕΕ L 299 της 10.11.98), σχετικά με την αναγνώριση στην ενδοκοινοτική κυκλοφορία του διακριτικού σημείου του κράτους μέλους εγγραφής των οχημάτων με κινητήρα και των ρυμολκωμένων τους, οι οδηγίες 1999/37/ΕΚ και 2003/127/ΕΚ, της 29ης Απριλίου 1999 και 23ης Δεκεμβρίου 2003 αντίστοιχα, σχετικά με τα έγγραφα κυκλοφορίας οχημάτων (ΕΕ L 138 της 01.06.99 και ΕΕ L 10 της 16.01.04), το Ψήφισμα του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2000, για την ενίσχυση της οδικής ασφάλειας (ΕΕ C 218 της 31/07/2000), η Σύσταση της Επιτροπής, της 6ης Απριλίου 2004, για την επιβολή του νόμου στον τομέα της οδικής ασφάλειας (ΕΕ L 111 της 17/04/04), η Απόφαση της Επιτροπής, της 23ης Δεκεμβρίου 2003, όσον αφορά τις τεχνικές προδιαγραφές για την εφαρμογή του άρθρου 3 της οδηγίας 2003/102/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την προστασία των πεζών και άλλων ευάλωτων χρηστών του οδικού δικτύου (ΕΕ L 31 της 04/02/04), η Οδηγία 2004/11/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για την τροποποίηση της οδηγίας 92/24/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τις συσκευές περιορισμού της ταχύτητας ή συναφή συστήματα περιορισμού της ταχύτητας ορισμένων κατηγοριών οχημάτων με κινητήρα (ΕΕ L 44 της 14/02/04), η Απόφαση της Επιτροπής, της 2ας Απριλίου 2004, για την εφαρμογή της οδηγίας 72/166/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τους ελέγχους ασφάλισης της αστικής ευθύνης που προκύπτει από την κυκλοφορία αυτοκινήτων οχημάτων (ΕΕ L 105 της 14/04/04), η πρόταση οδηγίας της 21ης Οκτωβρίου 2003 για την ευρωπαϊκή άδεια οδήγησης (COM(2003) 621 τελικό), η Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινών κανόνων για ορισμένες οδηγίες μεταφοράς εμπορευμάτων (COM(2004) 47 τελικό της 02/02/04) και η πρόταση κανονισμού σχετικά με τη σταδιακή κατάρτιση των ελέγχων στα κοινά σύνορα όσον αφορά την πρόσβαση των υπηρεσιών των κρατών μελών που είναι υπεύθυνες για την έκδοση αδειών κυκλοφορίας οχημάτων στο σύστημα πληροφοριών Σένγκεν (COM(2003) 510 τελικό, της 21.08.03). Επίσης, οι κανονισμοί αριθ. 39, 60, 62, 71, 73, 78, 101 και 103 της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (ΟΕΕ/ΗΕ) επιδιώκουν παρόμοιο στόχο πληροφόρησης (ΕΕ L 95 της 31.03.04).

2.4 Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει στα πορίσματα πρόσφατης μελέτης που εκπονήθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Ενέργειας και Μεταφορών της Επιτροπής, όπου προβάλλονται οι λόγοι που καθιστούν αναγκαία την εναρμόνιση των κανόνων οδικής κυκλοφορίας και των μέτρων ουσιαστικής εφαρμογής τους, μέσω μελλοντικών νομοθετικών πρωτοβουλιών σε επίπεδο ΕΕ⁽¹⁰⁾.

2.5 Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ, σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της, έχει επισύρει την προσοχή στην ανάγκη αύξησης της «ελεύθερης κυκλοφορίας των οχημάτων εντός της Ένωσης», καλώντας τις εθνικές αρχές να αναλάβουν τις ευθύνες τους «προς την κατεύθυνση της κατάρτισης ορισμένου είδους εσωτερικών διατάξεων που δυσχεραίνουν για τους υπηκόους τους τη χρήση οχημάτων με άδεια κυκλοφορίας άλλου κράτους μέλους»⁽¹¹⁾.

3. Συνοπτική επισκόπηση του συμβατικού δικαίου και του πεδίου εφαρμογής του

3.1 Οι διεθνείς κανόνες που ρυθμίζουν την οδική κυκλοφορία θεσπίστηκαν στο πλαίσιο διαφορετικών συμβάσεων, εκ των οποίων οι κυριότερες είναι η Σύμβαση των Παρισίων του 1926, η Σύμβαση της Γενεύης του 1949 και η Σύμβαση της Βιέννης του 1968.

3.2 Η **Διεθνής Σύμβαση περί Κυκλοφορίας Αυτοκινήτων**, που υπεγράφη στις 24 Απριλίου 1926 στο Παρίσι από 40 κράτη, με σκοπό τη διευκόλυνση του διεθνούς τουρισμού, ισχύει σήμερα σε περισσότερες από 50 χώρες.

3.2.1 Σε γενικές γραμμές, οι σκοποί της σύμβασης ήταν οι εξής:

- θέσπιση ελάχιστων τεχνικών προδιαγραφών για τα αυτοκίνητα, καθώς και για την ταξινόμηση και τα φώτα τους, και αναφορικά με την αναγνώρισή τους σε κάθε κράτος που επισκέπτονται·
- ρύθμιση της έκδοσης και ισχύος των διεθνών πιστοποιητικών για τα αυτοκίνητα, με σκοπό τη νομιμοποίηση της εισόδου και της κυκλοφορίας τους στον χώρο εφαρμογής της σύμβασης·
- αναγνώριση ορισμένων διπλωμάτων οδήγησης και ορισμός των χαρακτηριστικών των διεθνών αδειών οδήγησης αυτοκινήτων (διεθνή διπλώματα οδήγησης), οι οποίες ισχύουν στα συμβαλλόμενα κράτη όπου τα εν λόγω διπλώματα δεν αναγνωρίζονται, δίχως ωστόσο να χορηγούνται·

⁽¹⁰⁾ «Comparative Study of Road Traffic Rules and corresponding enforcement actions in the Member States of the European Union», που εκπονήθηκε από την TIS.PT, Consultores em Transportes, Inovação e Sistemas, S.A, και ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 2004.

⁽¹¹⁾ Βλ. Γνωμοδότηση CESE 304/2004 για την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της σύμβασης εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν της 14ης Ιουνίου 1985 σχετικά με τη σταδιακή κατάρτιση των ελέγχων στα κοινά σύνορα όσον αφορά την πρόσβαση των υπηρεσιών των κρατών μελών που είναι υπεύθυνες για την έκδοση αδειών κυκλοφορίας οχημάτων στο σύστημα πληροφοριών Σένγκεν» [COM(2003) 510 τελικό], εισηγητής της οποίας ήταν ο σύμβουλος κ. Barros Vale. Βλ. επίσης, μεταξύ άλλων, τη γνωμοδότηση CESE 507/2004 για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την άδεια οδήγησης», με εισηγητή τον κ. Jan Simons, και τη γνωμοδότηση CESE 207/2004, με θέμα τις «Τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών για ασφαλή και ευφυή οχήματα», με εισηγητή τον κ. V. Ranocchiaro.

δ) δημιουργία ορισμένων (έξι) πινακίδων αναγγελίας κινδύνου που τα συμβαλλόμενα κράτη θα υποχρεούνται να χρησιμοποιούν στους δρόμους τους·

ε) καθιέρωση ενός συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τους οδηγούς που είναι εφοδιασμένοι με διεθνή πιστοποιητικά και άδειες, οι οποίοι εμπλέκονται σε σοβαρά ατυχήματα ή παραβιάζουν τις εσωτερικές νομικές διατάξεις σχετικά με την οδική κυκλοφορία.

3.2.2 Η σύμβαση αυτή διευκόλυνε μεν τις τελωνειακές διαδικασίες, αλλά δεν απάλλαξε τους οδηγούς από την υποχρέωση γνώσης και τήρησης των εσωτερικών κανόνων που ρυθμίζουν την οδική κυκλοφορία.

3.2.3 Από την άλλη, η έναρξη ισχύος της σύμβασης προϋπέθετε την κύρωσή της από κάθε κράτος και εξαρτιόταν από την κατάθεση της αντίστοιχης πράξης κύρωσης. Κατά κανόνα, η σύμβαση ίσχυε αποκλειστικά στο μητροπολιτικό έδαφος των συμβαλλόμενων κρατών, ενώ η εφαρμογή της στα εδάφη που τελούσαν υπό οιαδήποτε μορφή διοίκησης ήταν συνάρτηση ρητής δήλωσης.

3.3 Η **Σύμβαση για τη Μετακίνηση στους Δρόμους**, που υπεγράφη στη Γενεύη στις 19 Σεπτεμβρίου 1949 από 17 κράτη, βρίσκεται σήμερα σε ισχύ σε περισσότερες από 120 χώρες και οδήγησε στην κατάργηση της σύμβασης του 1926 στα συμβαλλόμενα και τα προσχωρήσαντα κράτη.

3.3.1 Η εν λόγω σύμβαση ανέπτυξε περαιτέρω τις αρχές που κατοχυρώνονταν στην προηγούμενη σύμβαση, με γνώμονα την εξέλιξη που σημειώθηκε στην αυτοκινητοβιομηχανία και με αυξημένη μέριμνα για το θέμα της οδικής ασφάλειας.

3.3.2 Δεν καθιερώνει σήματα κυκλοφορίας, ορίζει ωστόσο ότι τα κράτη πρέπει να υιοθετήσουν ομοιόμορφη οδική σηματοδότηση και να τη χρησιμοποιούν στον αυστηρά αναγκαίο βαθμό.

3.3.3 Οι κανόνες οδικής κυκλοφορίας που θεσπίζονται στη σύμβαση αυτή είναι ελάχιστοι. Δεν υπήρξαν αξιόλογες εξελίξεις πέρα από τη μέριμνα για θέματα διασταύρωσης οχημάτων, παραχώρησης προτεραιότητας και χρήσης φώτων.

3.3.4 Η έναρξη ισχύος της σύμβασης αυτής έγινε με τις ίδιες διαδικασίες, ενώ η συμβολή της στην εναρμόνιση μετριάζεται από την ευχέρεια των κρατών να μη δεσμεύονται από ορισμένες διατάξεις της και να απορρίπτουν τις τροποποιήσεις της.

3.4 Η **Σύμβαση για την Οδική Κυκλοφορία**, της 8ης Νοεμβρίου 1968, υπογράφηκε στη Βιέννη από 37 κράτη και ισχύει σήμερα σε περίπου 100 χώρες. Στις χώρες αυτές, η σύμβαση άρει

τα αποτελέσματα των συμβάσεων του 1926 και του 1949 από τη στιγμή που κυρωθεί και κατατεθεί η αντίστοιχη πράξη κύρωσης.

3.4.1 Πρόκειται για το πληρέστερο από τα συμβατικά κείμενα από άποψη ρύθμισης της οδικής κυκλοφορίας, καθώς αφιερώνει στο θέμα ολόκληρο κεφάλαιο με τριάντα άρθρα και ρυθμίζει τους ελιγμούς που αποτελούν τον ουσιαστικό πυρήνα των σύγχρονων κωδίκων. Υπερβαίνοντας τις μινιμαλιστικές ανησυχίες των προγενέστερων συμβάσεων, που περιορίζονταν στη διασταύρωση οχημάτων και τα σχετικά σήματα, η Σύμβαση του 1968 όχι μόνον καθιερώνει τις αρχές που θα τηρούνται από τους οδηγούς κατά τους πιο παρακινδυνευμένους ελιγμούς (π.χ. προσπέραση, αλλαγή κατεύθυνσης, προφυλάξεις που πρέπει να τηρούνται έναντι των πεζών), αλλά επιπλέον ρυθμίζει τη στάση, τη στάθμευση, την είσοδο και έξοδο επιβατών, την κυκλοφορία σε σήραγγες, εν ολίγοις όλες τις καταστάσεις που χαρακτηρίζουν την οδική κυκλοφορία.

3.4.2 Η Σύμβαση προχώρησε πέρα από τα προγενέστερα κείμενα, καθώς υποχρέωσε τα συμβαλλόμενα και τα προσχωρόντα κράτη να προσαρμόσουν επί της ουσίας τις ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις τους προς τους κανόνες οδήγησης που η ίδια θεσπίζει, παρέχοντας στους οδηγούς το πλεονέκτημα να είναι εξοικειωμένοι με το ουσιαστικό μέρος των κανόνων οδήγησης όταν μετακινούνται σε άλλες συμβαλλόμενες χώρες.

3.4.3 Παρά ταύτα, εξακολουθούσε να υπάρχει δυνατότητα απόρριψης των τροποποιήσεων της σύμβασης από τα κράτη.

3.5 Με βάση την επισκόπηση αυτή, εύκολα διαπιστώνεται ότι στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ήδη διευρύνθηκε με την προσχώρηση άλλων 10 κρατών, βρίσκονται σε ισχύ τρεις διεθνείς συμβάσεις, όχι πάντα με παρόμοιο τρόπο⁽¹²⁾, γεγονός που απέχει από τον στόχο της εναρμόνισης των κανόνων που διέπουν την οδική κυκλοφορία, ιδίως δε εάν προστεθούν στο κείμενο των συμβάσεων και οι 25 εθνικές νομοθεσίες σε διαρκή μεταλλαγή⁽¹³⁾.

3.6 Ορισμένα εμπόδια έχουν ήδη αρθεί, ή αίρονται σταδιακά, όπως η κατάργηση των συνόρων, οι προϋποθέσεις για την έγκριση των οχημάτων και των εξαρτημάτων τους, η αμοιβαία αναγνώριση των διπλωμάτων οδήγησης και η εναρμόνιση των κανόνων τους. Παραμένει ωστόσο ο ουσιαστικός πυρήνας της οδικής κυκλοφορίας: οι κανόνες και η σηματοδότησή της.

3.7 Ως προς τον υπόλοιπο κόσμο, οι συμβάσεις διευκολύνουν τις διαδικασίες στα τελωνεία και παρέχουν τη δυνατότητα οδήγησης οχημάτων εντός του κοινοτικού χώρου. Ωστόσο, οι υπήκοοι τρίτων χωρών που επισκέπτονται την Ευρωπαϊκή Ένωση θα βρεθούν αντιμέτωποι με τόσες νομοθεσίες για την οδική κυκλοφορία όσα είναι τα κράτη που την απαρτίζουν.

⁽¹²⁾ Για παράδειγμα: μεταξύ της Πορτογαλίας και της Γερμανίας ισχύει η Σύμβαση του 1926· μεταξύ της Πορτογαλίας και του Βελγίου, αυτή του 1949· μεταξύ της Γερμανίας και του Βελγίου, η Σύμβαση του 1968. Το φάσμα θα διευρυνθεί ακόμη περισσότερο εάν λάβουμε υπόψη τα κράτη που ετοιμάζονται να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Άλλα παραδείγματα: μεταξύ Γερμανίας, Ιρλανδίας και Ολλανδίας, ισχύει η Σύμβαση του 1926· μεταξύ Ολλανδίας, Πορτογαλίας και Σουηδίας, η Σύμβαση του 1949· μεταξύ Φινλανδίας, Ιταλίας, Αυστρίας και Λετονίας, εκείνη του 1968. Οι διαφοροποιήσεις αυτές έγκεινται στην προσχώρηση ή μη των κρατών στην πλέον πρόσφατη πράξη. Έτσι, όταν δύο ή περισσότερες χώρες προσχωρούν στην πλέον πρόσφατη πράξη, οι προγενέστερες συμβάσεις δεν ισχύουν πλέον μεταξύ τους, εξακολουθούν όμως να εφαρμόζονται στις σχέσεις τους με τις χώρες που δεν προσχώρησαν στην πλέον πρόσφατη σύμβαση.

⁽¹³⁾ Λόγου χάρι, στην Πορτογαλία έχει σχεδόν ολοκληρωθεί η γενική αναθεώρηση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, ενώ η Ιταλία μόλις πρόβη σε παρόμοια αναθεώρηση.

4. Ορισμένες προφανείς διαφορές στις διατάξεις εθνικού δικαίου

4.1 Από μία συνοπτική μελέτη συγκριτικού δικαίου προκύπτει αδιαμφισβήτητα ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις διατάξεις εθνικού δικαίου για τη ρύθμιση της κυκλοφορίας, σε τομείς ιδιαίτερα σημαντικούς, οι οποίες αποτελούν πραγματικούς φραγμούς στην ελεύθερη κυκλοφορία και θέτουν, ενδεχομένως, σε κίνδυνο την ασφάλεια των προσώπων και των αγαθών, συμβάλλοντας έτσι στην έξαρση των ατυχημάτων σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

4.2 Στα στοιχεία που παρατίθενται στη συνέχεια, ελήφθησαν ειδικότερα υπόψη οι παρατηρήσεις που περιλαμβάνονται στην προαναφερθείσα μελέτη που εκπονήθηκε για την Επιτροπή, όπου τα συγκεκριμένα ζητήματα εξετάζονται διεξοδικά ⁽¹⁴⁾.

4.3 Ως απλό παράδειγμα, παραθέτουμε ορισμένες καταστάσεις ιδιαίτερα σημαντικές και ανησυχητικές:

Ταχύτητα εκτός κατοικημένων περιοχών σε οδούς με φυσικό διαχωρισμό κατευθύνσεων κυκλοφορίας

BE	120 Km/h
PT	90 Km/h
UK	70 MPH (112 Km/h)

Σοβαρές υπερβάσεις

BE	+ 10 Km/h
PT	+ 30 Km/h

Αλκοολαμία

SE	0,2
UK	0,8

Υποχρέωση εξοπλισμού του ελαφρού οχήματος με φορητό φαρμακείο

EL	Ναι
FR	Όχι

Κόκκινο + κίτρινο φως: προετοιμασία για επανεκκίνηση του οχήματος

DK/FI	Ναι
NL/ES	Όχι

⁽¹⁴⁾ Πρόκειται για τη μελέτη τα στοιχεία της οποίας δίδονται ανωτέρω, στην υποσημείωση 10.

Υποχρέωση παραχώρησης προτεραιότητας στους ποδηλάτες που κινούνται σε κυκλικό κόμβο

DE	Ναι
PT	Όχι

Προτεραιότητα των μέσων μαζικής μεταφοράς όταν φεύγουν από τις στάσεις

ES	Ναι
IT	Όχι

Υποχρέωση χρήσης φώτων πορείας την ημέρα έξω από τις κατοικημένες περιοχές

IT	Ναι
LU	Όχι

Πινάκίδα απαγόρευσης στάθμευσης

IE	Λευκό φόντο και κόκκινο περιγράμμα
Υπόλοιπα κράτη	Μπλε φόντο και κόκκινο περιγράμμα

Απαγόρευση αποβίβασης επιβατών προς τη λωρίδα κυκλοφορίας

PT	Ναι
IE	Όχι

4.4 Ωστόσο, όπως προκύπτει αναλυτικά από τη μελέτη που προαναφέρθηκε, παρόμοιες διαφοροποιήσεις παρατηρούνται και σε ζητήματα όπως είναι οι απαιτήσεις για την απόκτηση άδειας οδήγησης, η οδική σηματοδότηση, οι υποχρεωτικοί εξοπλισμοί ασφαλείας, η διέλευση πεζών, οι κανόνες προτεραιότητας, η χρήση των φώτων, η επιβίβαση και αποβίβαση επιβατών, η χρήση ειδικών λωρίδων κυκλοφορίας, η προσπέραση, η ταξινόμηση των οχημάτων, το είδος ελαστικών, η χρήση ρυμουλκούμενων οχημάτων ή ακόμη και τα σήματα κυκλοφορίας, μεταξύ άλλων. Συνολικά καταμετρούνται 45 διαφορές που αφορούν θεμελιώδεις και συνήθεις κανόνες της καθημερινής οδικής κυκλοφορίας.

4.5 Επιπλέον, πέραν του ότι εμφανίζονται ουσιαστικές διαφορές ήδη στο επίπεδο της απλής διατύπωσης των βασικών κανόνων κυκλοφορίας, η κατάσταση γίνεται σαφώς σοβαρότερη στο επίπεδο της ερμηνείας και εφαρμογής των συγκεκριμένων κανόνων στα διάφορα κράτη μέλη, γεγονός που οφείλεται όχι μόνον στη διαφορετική αξιολόγηση της παραβίασής τους, αλλά και στις μεγάλες διαφοροποιήσεις που παρουσιάζει ο κατάλογος των ποινών που εφαρμόζονται για τις αντίστοιχες παραβάσεις.

5. Σύνοψη της ακρόασης της 17ης Μαΐου 2004

5.1 Η δημόσια ακρόαση, που πραγματοποιήθηκε στις 17 Μαΐου 2004 με την παρουσία εκπροσώπων διαφόρων ιδιωτικών οργανώσεων που εκπροσωπούν τα συμφέροντα των αυτοκινητιστών, της αυτοκινητοβιομηχανίας, της οδικής ασφάλειας και πρόληψης, του Γραφείου AIT & FIA και της TIS-PT, της επιχείρησης που συντόνισε την προαναφερθείσα μελέτη⁽¹⁵⁾, χάρη στις αξιόλογες συμβολές που παρουσιάστηκαν, παρείχε την ευκαιρία να διευκρινιστούν και να διασαφηνιστούν διάφορες σημαντικές για την παρούσα γνωμοδότηση πτυχές, αντικατοπτρίζοντας τις απόψεις των κυριότερων ενδιαφερομένων μερών της κοινωνίας των πολιτών.

Από την πλευρά τους, διάφοροι φορείς συμπλήρωσαν τις παρεμβάσεις τους υποβάλλοντας κείμενα ως απάντηση στο Ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε δεόντως.

5.2 Από το σύνολο των παρεμβάσεων και των ανακοινώσεων, μπορεί να τονιστεί η γενικευμένη αποδοχή του περιεχομένου και της σκοπιμότητας της πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ για κάποια εναρμόνιση των κανόνων οδικής κυκλοφορίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ομοίως, ορισμένοι συμμετέχοντες έδειξαν ανοιχτοί όσον αφορά την δυνατή και ευκατὰ προσέγγιση των συστημάτων καταχώρισης και αριθμών κυκλοφορίας των αυτοκινήτων οχημάτων.

5.3 Από την άποψη αυτή, τονίστηκαν ιδιαίτερα τα εξής:

- α) η απόφαση-πλαίσιο της ΕΕ της 8ης Μαΐου 2003, για τη διασυνοριακή αναγνώριση και εκτέλεση των χρηματικών ποινών που οφείλονται λόγω παραβάσεων του Κώδικα Κυκλοφορίας, προϋποθέτει και προαπαιτεί την ενοποίηση των κανόνων οδικής κυκλοφορίας στην Ευρώπη·
- β) παράλληλα, έχει σημασία να ληφθούν υπόψη οι διαδικαστικοί κανόνες για τον ορισμό και την επιβολή των κυρώσεων ή προστίμων και οι δυνατότητες προσφυγής στη δικαιοσύνη για προστασία, στα διάφορα κράτη μέλη·
- γ) πράγματι, οι κανόνες οδήγησης αυτοκινήτων διαφέρουν κατά πολύ, και σε σημαντικούς τομείς, στα διάφορα κράτη μέλη, γεγονός που ενέχει αυξημένους κινδύνους για τους αυτοκινητιστές που οδηγούν οχήματα σε χώρα διαφορετική από εκείνη απ' όπου προέρχονται·

⁽¹⁵⁾ Βλ. σημεία 2.4 και 4.

δ) οι κυριότερες διαφορές που επισημάνθηκαν, πέρα από εκείνες που αναφέρονται στη μελέτη της εταιρίας συμβούλων TIS-PT, αφορούν τα εξής:

- τα επίπεδα αλκοολαιμίας,
- τα όρια ταχύτητας,
- τα σήματα κυκλοφορίας, τα σήματα των τροχονόμων και τη σηματοδότηση επί του οδοστρώματος,
- τις ποινές που σχετίζονται με τις παραβάσεις και τους διαδικαστικούς κανόνες για την επιβολή τους,
- τον απαιτούμενο εξοπλισμό ασφαλείας·

ε) κατά τη διαδικασία νομοθετικής προσέγγισης για την ενδεχόμενη εναρμόνιση των κανόνων κυκλοφορίας σε κοινοτικό επίπεδο, θα πρέπει να υιοθετηθεί μια σταδιακή μεθοδολογία (*step-by-step*)·

στ) η πλήρης εναρμόνιση δεν φαίνεται άμεσα εφικτή, εκτός απ' ό,τι αφορά καθοριστικές και θεμελιώδεις πτυχές·

ζ) στις πτυχές αυτές θα πρέπει απαραίτητως να περιλαμβάνονται τα εξής:

- η οδική ασφάλεια υπό τις διάφορες εκφάνσεις της,
- ο υποχρεωτικός εξοπλισμός των αυτοκινήτων οχημάτων (π.χ. εφεδρικές λυχνίες, προειδοποιητικό τρίγωνο, λυσιχέρεις συσκευές κινητής τηλεφωνίας (*hands-free*), αερόσακοι κ.λπ.),
- τα σήματα κυκλοφορίας και η σηματοδότηση επί του οδοστρώματος,
- τα κριτήρια για τη χορήγηση άδειας οδήγησης,
- η άδεια οδήγησης με ενιαίο σύστημα κυρώσεων (*point-system*),
- η φύση των κυρώσεων για τις πλέον σοβαρές παραβάσεις·

η) για την νομοθετική αυτή προσέγγιση, θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως πρότυπο η Σύμβαση της Βιέννης·

θ) πριν από την οιαδήποτε πρόταση, θα πρέπει να εκπονηθούν μελέτες κόστους/οφέλους, ανάλογες με εκείνες που έχουν ήδη εκπονηθεί για ορισμένους κλάδους των μεταφορών ή για κάποιες πρωτοβουλίες στον τομέα της οδικής ασφάλειας⁽¹⁶⁾·

ι) όλως ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην πραγματική εφαρμογή των κανόνων κυκλοφορίας, στον έλεγχο της και στην επιβολή κυρώσεων για τις παραβάσεις.

5.4 Ως πτυχές παράλληλες και συμπληρωματικές προς οποιαδήποτε πρωτοβουλία στους υπό εξέταση τομείς, αναφέρθηκαν, κυρίως, οι ακόλουθες:

- α) η ενοποίηση των συστημάτων αυτόματης πληρωμής διοδίων για γέφυρες και αυτοκινητοδρόμους⁽¹⁷⁾·

⁽¹⁶⁾ Βλ. την Έκθεση του European Transport Safety Council θέμα «Cost Effective EU Transport Safety Measures» (2003) και την Τελική Έκθεση με θέμα «Cost-Benefit Analysis of Road Safety Improvements» της ICF Consulting Ltd, Λονδίνο 12 Ιουνίου 2003.

⁽¹⁷⁾ Βλ. Οδηγία 2004/52 της 29ης Απριλίου 2004 σχετικά με τη διαλειτουρητικότητα των συστημάτων οδικών τηλεδιοδίων στην Κοινότητα (ΕΕ L 166 της 30/04/04).

- β) η τυποποίηση των ορισμών του βάρους και των διαστάσεων των οχημάτων και των σχετικών περιορισμών·
- γ) τα ελάχιστα επίπεδα εκπαίδευσης των οδηγών, ανάλογα με τους τύπους οχημάτων·
- δ) η συμπερίληψη, στην εκπαίδευση αυτή, εμπειριστωμένων γνώσεων πρώτων βοηθειών·
- ε) ο καθορισμός ελαχίστων προτύπων ποιότητας για την κατασκευή των οδικών υποδομών·
- στ) εκπαιδευτικές εκστρατείες για την κυκλοφορία και την πρόληψη ατυχημάτων στα διάφορα επίπεδα της εκπαίδευσης, καθώς επίσης και για τους ενήλικους.
- β) σήματα των οδηγών·
- γ) ταχύτητα οδήγησης (όχι αναγκαστικά τα μέγιστα όρια ταχύτητας)·
- δ) προτεραιότητα: γενικός κανόνας, στις διασταυρώσεις, τις διακλαδώσεις, τους κυκλικούς κόμβους και μεταξύ οχημάτων·
- ε) προσπέραση·
- στ) αλλαγή κατεύθυνσης·
- ζ) όπισθεν πορεία·
- η) αντιστροφή της κατεύθυνσης της πορείας·
- θ) στάση και στάθμευση·

6. Πεδίο εφαρμογής και εμβέλεια ενός ευρωπαϊκού κώδικα οδικής κυκλοφορίας

6.1 Σε συνέχεια της ακρόασης που αναφέρεται στο σημείο 5 και ως απόρροια αυτής, κατέστη σαφής η επιθυμία για μια πορεία προς κάποια εναρμόνιση των κανόνων οδικής κυκλοφορίας, χωρίς όμως αυτοί να περιορίζονται στους κανόνες οδήγησης, αλλά επεκτείνοντάς τους και στις οδικές υποδομές και την ασφάλεια.

6.2 Από την ίδρυσή της, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προβεί στην έκδοση αναρίθμητων νομοθετικών πράξεων σχετικών με την οδική κυκλοφορία: δίπλωμα οδήγησης, έγκριση οχημάτων και κατασκευαστικών στοιχείων τους, κανόνες για τις μεταφορές, ασφάλιση αυτοκινήτων κ.λπ. Αυτό που εξετάζεται εδώ είναι η θέσπιση κανόνων κυκλοφορίας, με στόχο την εναρμόνισή τους, η οποία θα μπορέσει να καταστεί μέσον για την επίτευξη άλλων στόχων, και ειδικότερα της οδικής ασφάλειας, χάρη στην ασφαλή γνώση περί της συμπεριφοράς που πρέπει να υιοθετείται κατά την οδήγηση.

6.3 Όπως ήδη αναφέρθηκε, η Σύμβαση της Βιέννης του 1968 περιλαμβάνει το πληρέστερο κείμενο για θέματα οδικής κυκλοφορίας, με σαφές μέλημα εξαντλητικής θεώρησης, και με την ιδιαιτερότητα ότι πρόκειται για το διεθνές νομικό μέσον που έχει υιοθετηθεί από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και περιλαμβάνει εντολή προς τα συμβαλλόμενα και τα προσχωρούντα κράτη να συμμορφώσουν το εσωτερικό τους δίκαιο με το κείμενο της Σύμβασης. Δεδομένου ότι πρόκειται για το πλέον γνωστό και αποδεκτό από τις ευρωπαϊκές χώρες κείμενο, η Σύμβαση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως σημείο εκκίνησης για μια ευρύτερη συζήτηση σχετικά με τον Ευρωπαϊκό Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας.

6.4 Η πρόταση, λοιπόν, που υποβάλλεται είναι να εναρμονιστούν οι κανόνες κυκλοφορίας που απαρτίζουν τον κεντρικό πυρήνα των πλέον σύγχρονων ευρωπαϊκών κωδίκων κυκλοφορίας, και οι οποίοι προτείνεται να είναι, ενδεικτικά και όχι αποκλειστικά:

- α) γενικοί κανόνες οδήγησης οχημάτων, εκκίνηση και θέση πορείας, πολλαπλές κατευθύνσεις και παράλληλες λωρίδες κυκλοφορίας, διασταυρώσεις, διακλαδώσεις και κυκλικοί κόμβοι, απόσταση μεταξύ ρεϊθρων και πεζοδρομίων, ταχύτητα και απόσταση μεταξύ οχημάτων·

- ι) χωρητικότητα και διαστάσεις των οχημάτων, μεταφορά προσώπων και φορτίου, επιβίβαση και αποβίβαση επιβατών, διαδικασίες φορτοεκφόρτωσης·
- ια) φωτισμός των αυτοκινήτων και χρήση των φώτων·
- ιβ) κυκλοφορία με επείγουσα αποστολή και σε ειδικές λωρίδες (λ.χ. αυτοκινητόδρομοι και εξομοιούμενες οδοί, ισόπεδες διαβάσεις, λωρίδες αποκλειστικής κυκλοφορίας συγκεκριμένων οχημάτων, επί τροχιών ή όχθι)·
- ιγ) οιοπνευματώδη και ψυχοτρόπες ουσίες·
- ιδ) χρήση εξαρτημάτων ασφαλείας (ζώνες ασφαλείας και ειδικά εξαρτήματα συγκράτησης για παιδιά)·
- ιε) υποχρεωτικά έγγραφα·
- ιστ) συμπεριφορά σε περίπτωση ατυχήματος ή βλάβης·
- ιζ) ομοιόμορφος ορισμός και ομοιόμορφοι κανόνες για τους διάφορους χρήστες των δημοσίων οδών και, ειδικότερα, για μοτοσυκλέτες, τετράτροχα, τρίκυκλα, δίκυκλα με κινητήρα και χωρίς κινητήρα και χρήστες πατινιών και σανιδών με ρόδες, καθώς και για τους οδηγούς με ειδικές ανάγκες·
- ιη) κυκλοφορία πεζών και προφυλάξεις που πρέπει να τηρούν οι οδηγοί·
- ιθ) ειδικοί κανόνες που πρέπει να τηρούν οι οδηγοί αυτοκινήτων σχετικά με μαζικές συγκοινωνίες και με ειδικές μεταφορές και οχήματα·
- κ) μεταφορά ζώων·

6.5 Οι κανόνες οδικής κυκλοφορίας πρέπει να συμπληρωθούν, να διασαφηνιστούν ή να εισαχθούν σε αυτούς εξαιρέσεις μέσω σημάτων κυκλοφορίας, τα οποία δύνανται να περιλαμβάνουν διάφορες ενδείξεις για την ενίσχυση της οδικής ασφάλειας. Πρέπει, λοιπόν, επίσης, να ενοποιηθεί η σήμανση, τόσο ως προς τη μορφή όσο και ως προς το περιεχόμενο, ή ακόμη ως προς τους κανόνες τοποθέτησής της, καθώς και την αξία της σε συνάρτηση με τους κανόνες κυκλοφορίας, διασφαλίζοντας την καλύτερη διαχείρισή της από απόψεως ποσότητας και ορατότητας.

6.6 Η σήμανση δεν εξαντλείται στα σήματα οδικής κυκλοφορίας. Σημασία έχει επίσης να εναρμονιστούν τα σήματα των τροχονόμων, οι φωτεινοί σηματοδότες, τα σήματα των οδηγών και η σηματοδότηση επί του οδοστρώματος.

6.7 Η μη τήρηση των επιταγών που προκύπτουν από τους κανόνες και τη σήμανση της οδικής κυκλοφορίας συνιστούν παράβαση, γεγονός που προϋποθέτει την ύπαρξη ενιαίων κανόνων για τις διαδικασίες ελέγχου, κυρίως όσον αφορά τον έλεγχο της ταχύτητας και την ανίχνευση της αλκοολαιμίας και των ψυχοτρόπων ουσιών, πρώτα όμως είναι αναγκαίο να συμφωνήσουν τα κράτη σχετικά με τις αξιόμιτες πράξεις που συνιστούν παράβαση, ούτως ώστε να αποτραπεί το ενδεχόμενο κάτι που σε ένα κράτος συνιστά παράβαση να μην συνιστά παράβαση σε άλλο κράτος. Πρέπει, επομένως, να ενοποιηθούν οι παραβάσεις.

6.8 Κατά συνέπεια, είναι σημαντικό να μελετηθούν και να τελειοποιηθούν απλουστευμένοι μηχανισμοί για την προώθηση της ενιαίας ερμηνείας ενός Ευρωπαϊκού Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, καθόσον οι σχετικές με τις οδικές παραβάσεις διαδικασίες πρέπει να είναι ταχείες, διαφορετικά οι σχετικοί κανόνες θα απολέσουν μέρος από την αποτελεσματικότητά τους (κατά βάθος, επιζητείται μια απλουστευμένη διαδικασία για τα προδικαστικά ζητήματα των οποίων επιλαμβάνεται το Δικαστήριο).

7. Ενιαία ταξινόμηση των αυτοκινήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο

7.1 Καθώς έχει διαπιστωθεί ότι οι προϋποθέσεις, τα μέσα και οι διαδικασίες για την ταξινόμηση των αυτοκινήτων οχημάτων διαφέρουν επίσης σε μεγάλο βαθμό από το ένα κράτος μέλος στο άλλο, κατά την ακρόαση μελετήθηκε η δυνατότητα προόδου προς την καθιέρωση ενιαίας ταξινόμησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μια επιλογή που συγκέντρωσε πολλές θετικές απόψεις.

7.2 Σταθμίστηκαν, επίσης, τα υπέρ και τα κατά της ύπαρξης ενός κεντρικού ευρωπαϊκού μητρώου ιδιοκτητών αυτοκινήτων, το οποίο θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα κυριότερα ζητήματα που αφορούν τέλη, βάρη και άλλες επιβαρύνσεις που επιβάλλονται στα αυτοκίνητα και τον τρόπο κατοχής ή χρήσης τους και επισημάνθηκαν τα πλεονεκτήματα της επιλογής παρόμοιας λύσης για το σύνολο των νομικών πράξεων που αφορούν τα αυτοκίνητα οχήματα στον ενδοκοινοτικό χώρο, για την πρόληψη φαινομένων απάτης και κλοπής αυτοκινήτων και για την καταστολή των τροχαίων παραβάσεων που διαπράττουν οδηγοί άλλων κρατών μελών.

7.3 Εκτιμάται ότι οι προϋποθέσεις υπάρχουν προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος ως προς την εισαγωγή ενιαίας ταξινόμησης των αυτοκινήτων, που θα συνδέεται με τα αυτοκίνητα οχήματα και όχι με τους ιδιοκτήτες ή κατόχους τους, με αξιοποίηση της εμπειρίας που έχει αντληθεί από το σύστημα ενημέρωσης που αφορά τον αριθμό κυκλοφορίας και τον εντοπισμό των ιδιοκτητών στα πλαίσια των ασφαλίσεων των αυτοκινήτων (3η Οδηγία).

7.4 Οι δυνατότητες αγοράς, ασφάλισης και καταχώρισης αυτοκινήτου οχήματος σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, οι οποίες θα αυξηθούν κατά τον τρόπο αυτόν, θα αποτελέσουν αποφασιστική συμβολή για την αύξηση των διασυνοριακών συναλλαγών αυτοκινήτων, για την αύξηση της κινητικότητας των πολιτών και του τουρισμού και για την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς⁽¹⁸⁾.

7.5 Εξάλλου, ένα ενιαίο ευρωπαϊκό σύστημα καταχώρισης αυτοκινήτων φαίνεται άκρως επιθυμητό, πέραν του ότι είναι εφικτό χωρίς υπερβολικό κόστος, εάν προηγηθεί μια πρώτη φάση μεγαλύτερου συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ των υφισταμένων εθνικών καταχωρίσεων, και παρουσιάζει τεράστια πλεονεκτήματα από την άποψη της ακριβούς γνώσης της κυριότητας (ιδιοκτησίας ή άλλου νομικού καθεστώτος) των οχημάτων, της νομικής ασφάλειας κατά τις συναλλαγές που αφορούν οχήματα, της πρόληψης των κλοπών και της απάτης, καθώς και του ευχερέστερου ελέγχου και της επιβολής κυρώσεων για τις παραβάσεις που διαπράττονται σε οποιοδήποτε κράτος μέλος.

8. Η νομική βάση και το κατάλληλο κοινοτικό μέσο παρέμβασης

8.1 Στην παρούσα φάση, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι το πλέον κατάλληλο νομικό μέσον για την εφαρμογή μιας πρωτοβουλίας με την εμβέλεια που προτείνεται εδώ, θα είναι μια οδηγία ελάχιστης εναρμόνισης.

8.2 Η νομική βάση για την υιοθέτησή της, θα πρέπει να λάβει υπόψη την επίδραση της πρωτοβουλίας ως μέσου υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς και ως μηχανισμού για την αύξηση της ελευθερίας κυκλοφορίας των ευρωπαίων πολιτών στον κοινοτικό χώρο.

9. Συμπεράσματα και συστάσεις

A) Σχετικά με έναν Ευρωπαϊκό Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας

9.1 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι ένας ορισμένος βαθμός εναρμόνισης των νομοθεσιών, όσον αφορά τους κανόνες οδικής κυκλοφορίας, όχι μόνον συνιστά αποτελεσματικό μέσον για την επιτάχυνση της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, αλλά διασφαλίζει και την ασφαλέστερη κυκλοφορία των αυτοκινήτων.

9.2 Από την άλλη πλευρά, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η εναρμόνιση αυτή ενδέχεται να συμβάλει αποφασιστικά στην αύξηση της οδικής ασφάλειας και στην πρόληψη των συμβάντων και, κατά τον τρόπο αυτόν, να καταστήσει πιο ουσιαστική την ελευθερία κυκλοφορίας των ευρωπαίων πολιτών.

9.3 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι υφίστανται οι προϋποθέσεις για την έναρξη προπαρασκευαστικών εργασιών για κοινοτική νομοθετική πρωτοβουλία με τους προαναφερόμενους στόχους, η οποία να λαμβάνει υπόψη τις διάφορες απόψεις που διατυπώθηκαν και τις δυσχέρειες που αναφέρονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

⁽¹⁸⁾ Ορισμένα μέλη της Ομάδας Μελέτης πρότειναν το ενδεχόμενο να προωθηθεί, ήδη από τώρα, ένα καθεστώς που θα καθιστά δυνατή τη διεθνική αγορά και καταχώριση αυτοκινήτων για όλες τις περιπτώσεις προσώπων που, για επαγγελματικούς λόγους, διαμένουν προσωρινά σε διαφορετικό κράτος μέλος ή μετακινούνται σε αυτό τακτικά και αναγκαστικά. Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κώδικας οδικής κυκλοφορίας και ευρωπαϊκή ταξινόμηση οχημάτων»

9.4 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, στην παρούσα φάση, θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα της χρήσης οδηγίας ελάχιστης εναρμόνισης, με πρότυπο τη Σύμβαση της Βιέννης, όπου θα ορίζονται οι θεμελιώδεις κανόνες οδικής κυκλοφορίας και σηματοδότησης, οι προϋποθέσεις πιστοποίησης της ικανότητας και χορήγησης της άδειας οδήγησης, καθώς και η υφή των παραβάσεων και των αντίστοιχων ποινών, ως πρώτο βήμα για την καθιέρωση Ευρωπαϊκού Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας.

Β) Σχετικά με την Ενιαία Ταξινόμηση Οχημάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο

9.5 Η ΕΟΚΕ φρονεί, ακόμα, ότι η νομική ασφάλεια κατά τη χρήση των αυτοκινήτων οχημάτων θα αυξηθεί κατά πολύ με τη δημιουργία ενιαίου συστήματος ταξινόμησης για τα αυτοκίνητα οχήματα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, χάρη στη μεγαλύτερη ευχέρεια ιχνηλασίας.

9.6 Επίσης, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ένα δεσμευτικό κοινοτικό μέσον θα μπορέσει να ορίσει τις βάσεις για τη δημιουργία ενιαίου συστήματος ταξινόμησης των αυτοκινήτων, αξιοποιώντας την εμπειρία που έχει ήδη αποκτηθεί στο επίπεδο της συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων εθνικών φορέων.

9.7 Σύμφωνα με όσα προηγούνται, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να δρομολογήσει τις αναγκαίες προκαταρκτικές μελέτες για την ανάλυση κόστους/οφέλους σχετικά με τους διαφόρους προς εναρμόνιση τομείς.

Γ) Συνολικά

9.8 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να θέσει σε δημόσια συζήτηση, μέσω «Πράσινου Βιβλίου», το αντικείμενο της παρούσας πρωτοβουλίας, προκειμένου να συγκεντρώσει τις απόψεις και τις παρατηρήσεις όσο το δυνατόν περισσότερων ενδιαφερομένων.

9.9 Εν τω μεταξύ, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προωθήσει, με τη σειρά της, τις διενεργούμενες μελέτες, οι οποίες οδηγούν σε όλο και μεγαλύτερη εναρμόνιση των διαφόρων πτυχών που σχετίζονται με την οδήγηση αυτοκινήτων γενικά, καθώς και με την αυξημένη ασφάλεια των ιδίων των οχημάτων.

9.10 Η ΕΟΚΕ επισύρει την προσοχή των κρατών μελών στην αναγκαιότητα και την καταλληλότητα της στιγμής για την υιοθέτηση μέτρων όλο και στενότερης συνεργασίας και συντονισμού στον τομέα των κανόνων οδικής κυκλοφορίας, της πρόληψης ατυχημάτων και της παροχής πρώτων βοηθειών, καθώς και της αποζημίωσης των θυμάτων.

9.11 Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα υποστηρίξει ανεπιφύλακτα την παρούσα πρωτοβουλία και παρακινεί την Επιτροπή και το Συμβούλιο να επιδιώξουν την υλοποίηση των προαναφερόμενων στόχων.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Προαγωγή των θαλάσσιων μεταφορών και της πρόσληψης και εκπαίδευσης των ναυτικών»

(2005/C 157/05)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Προαγωγή των θαλάσσιων μεταφορών και της πρόσληψης και εκπαίδευσης των ναυτικών».

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Οκτωβρίου 2004 με εισηγητή τον κ. CHAGAS.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 137 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Το 1996 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ιρλανδική Προεδρία του Συμβουλίου Υπουργών της ΕΕ διοργάνωσαν μια διεθνή διάσκεψη στο Δουβλίνο με τίτλο «Είναι ο ναυτικός της Ευρωπαϊκής Ένωσης απειλούμενο είδος;», στην οποία αναγνωρίστηκε ότι οι ευρωπαίοι ναυτικοί έχουν ζωτική σημασία για τη βιωσιμότητα της ναυτιλιακής βιομηχανίας της Ευρώπης. Διατυπώθηκαν διάφορες προτάσεις για να δημιουργηθεί και πάλι, σε επαρκείς αριθμούς, ένα σώμα ναυτικών με προσόντα υψηλού επιπέδου. Το ίδιο έτος η Επιτροπή παρουσίασε μια ανάλυση της κατάστασης στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Προς μια νέα ναυτιλιακή στρατηγική»⁽¹⁾. Οι ίδιες ανησυχίες αντικατοπτρίστηκαν και σε ένα ψήφισμα της 24ης Μαρτίου 1997 σχετικά με μία νέα στρατηγική για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της κοινοτικής ναυτιλίας⁽²⁾. Το Συμβούλιο Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης επικρότησε την ανακοίνωση της Επιτροπής και, μεταξύ άλλων, αναγνώρισε ότι χρειάζονται θετικά μέτρα για να προωθηθεί η απασχόληση των κοινοτικών ναυτικών.

1.2 Στην ανακοίνωσή της σχετικά με την εκπαίδευση και την πρόσληψη ναυτικών⁽³⁾, η Επιτροπή αναγνώρισε μια κατακόρυφη πτώση της προσφοράς καλά εκπαιδευμένων ναυτικών, ιδίως αξιωματικών, τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Τόσο ο στόλος της ΕΕ όσο και ο αριθμός των ναυτικών της έχουν μειωθεί σημαντικά από τις αρχές της δεκαετίας του 1980. Ο κλάδος των τακτικών επιβατικών και πορθμειακών γραμμών στην ΕΕ αποτελεί, ωστόσο, εξαίρεση, καθώς εξακολουθεί να εξυπηρετείται κυρίως από σκάφη νηολογημένα στην ΕΕ και επανδρωμένα κατά κύριο λόγο με υπηκόους της ΕΕ. Ο κλάδος, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή έχουν ασχοληθεί επανειλημμένα με το ζήτημα της συρρίκνωσης του αριθμού των ναυτικών της ΕΕ και της έλλειψης ναυτικών με τα κατάλληλα προσόντα, όμως τα μέτρα που αποφασίστηκαν για να σταματήσει και να αντιστραφεί αυτή η τάση ήταν ως επί το πλείστον αναποτελεσματικά.

1.3 Διάφορες μελέτες και έρευνες προσπάθησαν να προσδιορίσουν και να αντιμετωπίσουν αυτή την πτώση του αριθμού των ναυτικών στην ΕΕ. Μερικά από τα έργα αυτά είναι:

— η μελέτη του 1996 για τα ναυτιλιακά επαγγέλματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (που χρηματοδοτήθηκε από την Επιτροπή),

— η κοινή μελέτη FST/ECSA του 1998 (που χρηματοδοτήθηκε από την Επιτροπή)⁽⁴⁾,

— τα ερευνητικά έργα METHAR⁽⁵⁾ και METNET⁽⁶⁾ (που χρηματοδοτήθηκαν και τα δύο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή βάσει του προγράμματος ETA Μεταφορών του 4ου και του 5ου προγράμματος-πλαίσου αντιστοίχως).

1.4 Η ενημερωμένη έκθεση του 2000 για το ανθρώπινο δυναμικό του Βαλτικού και Διεθνούς Ναυτιλιακού Συμβουλίου (BIMCO) και της Διεθνούς Ομοσπονδίας Εφοπλιστών (ISF)⁽⁷⁾, που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2000, είναι ίσως η πληρέστερη μέχρι σήμερα μελέτη της παγκόσμιας προσφοράς και ζήτησης ναυτικών για την εμπορική ναυτιλία. Στην έκθεση αυτή υπολογίστηκε ότι υπήρχε έλλειψη 16 000 αξιωματικών ή 4 % του ανθρώπινου δυναμικού. Οι προβολές για τους αξιωματικούς για το 2010, που εξαρτώνται από την οικονομική μεγέθυνση, τις δεξιότητες των πληρωμάτων, τις απώλειες και την αύξηση της εκπαίδευσης, δείχνουν, μετά την ανάλυση ευαισθησίας, είτε πλεόνασμα της τάξεως του 11 % είτε έλλειμμα 24 %. Η επόμενη ενημέρωση, που θα δημοσιευθεί το 2005, πιθανότατα θα διαπιστώνει έλλειμμα. Σύμφωνα με την κοινή μελέτη FST/ECSA του 1998⁽⁸⁾, η ΕΕ πλήττεται ακόμη πιο σοβαρά, με εκτιμώμενη έλλειψη περίπου 13 000 αξιωματικών το 2001, οι οποίοι θα ανέλθουν σε περίπου 36 000 το 2006.

1.5 Μία πρόσφατη μελέτη⁽⁹⁾ που διεξήχθη στο Ηνωμένο Βασίλειο (HB), από το Πανεπιστήμιο του Κάρντιφ, κατά παραγγελία του Υπουργείου Μεταφορών, του Επιμελητηρίου Εμπορικής Ναυτιλίας και του Σωματείου Ναυτικών του HB, επεσήμανε σημαντική έλλειψη όσον αφορά τον αριθμό των διαθέσιμων ναυτικών με τα κατάλληλα προσόντα για την πλήρωση θέσεων απασχόλησης του ναυτιλιακού τομέα στην ξηρά στο Ηνωμένο Βασίλειο.

⁽⁴⁾ Πηγή: Κοινή μελέτη της Ομοσπονδίας των Ενώσεων Εργαζομένων στις Μεταφορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση (FST) και του Συνδέσμου Εφοπλιστών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECSA): «Βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης των ναυτικών της ΕΕ: Διερεύνηση των προτεραιοτήτων εξάσκησης και εκπαίδευσης των ναυτικών» (1998)

⁽⁵⁾ METHAR: Εναρμόνιση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων ναυτιλιακής εκπαίδευσης και εξάσκησης

⁽⁶⁾ METNET: Θεματικό δίκτυο για τη ναυτιλιακή εκπαίδευση, την εξάσκηση και την κινητικότητα των ναυτικών

⁽⁷⁾ BIMCO/ISF Manpower Update: «Η παγκόσμια ζήτηση και προσφορά ναυτικών» - Απρίλιος 2000

⁽⁸⁾ Βλ. υποσημείωση 3

⁽⁹⁾ Πηγή: Μελέτη με τίτλο «The UK economy's requirements for people with experience of working at sea 2003 [Οι απαιτήσεις της οικονομίας του HB για άτομα με πείρα από εργασία στη θάλασσα 2003]», που διενεργήθηκε από το Πανεπιστήμιο του Κάρντιφ στο Ηνωμένο Βασίλειο κατά παραγγελία του Υπουργείου Μεταφορών, του Επιμελητηρίου Εμπορικής Ναυτιλίας και του Σωματείου Ναυτικών του HB

⁽¹⁾ COM(96) 81 τελικό, 8.4.1997

⁽²⁾ EE C 109, 8.4.1997, σ. 1

⁽³⁾ COM(2001) 188 τελικό, 6.4.2001. Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: EE C 80, 3.4.2002, σ. 9

1.6 Η Επιτροπή έχει αναγνωρίσει ότι οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του συστήματος μεταφορών⁽¹⁰⁾. Παρόλο που ανελήφθησαν διάφορες πρωτοβουλίες για την προαγωγή αυτού του είδους των μεταφορών, ιδίως στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις των θαλάσσιων μεταφορών, δεν επιτεύχθηκε καμία σημαντική υλική βελτίωση όσον αφορά την απασχόληση των ναυτικών της ΕΕ. Η χωρητικότητα των πλοίων έπαιξε να μειώνεται σε ορισμένα κράτη μέλη και σε μερικά σημειώθηκε μάλιστα και αύξηση, αλλά ο αριθμός των ναυτικών της ΕΕ συνεχίζει να συρρικνώνεται.

2. Οι συστάσεις της Επιτροπής για την προαγωγή της πρόσληψης και εκπαίδευσης των ναυτικών και των θαλάσσιων μεταφορών⁽¹¹⁾

2.1 Παρότι αναγνωρίζει ότι η απασχόληση και η εκπαίδευση είναι δύο θέματα για τα οποία είναι κατ' αρχήν αρμόδια τα κράτη μέλη, η Επιτροπή διατύπωσε τις ακόλουθες επισημάνσεις και συστάσεις όσον αφορά τις δράσεις προτεραιότητας:

- α) κάλεσε τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν την ορθή εφαρμογή του ισχύοντος κοινοτικού και διεθνούς δικαίου για τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας και την ποιότητα των δραστηριοτήτων επί του πλοίου, προκειμένου να βελτιωθούν οι κοινωνικές συνθήκες, ως μέσο πρόσληψης και διατήρησης προσωπικού υψηλού επιπέδου·
- β) αναγνώρισε τον αυξημένο ανταγωνισμό από το φθηνότερο εργατικό δυναμικό τρίτων χωρών στις τακτικές επιβατικές και πορθμειακές γραμμές στο εσωτερικό της Ένωσης. Παρότι έχει προτείνει λύση για αυτό το πρόβλημα, επεσήμανε την ανάγκη παράλληλων ρυθμίσεων από πλευράς των κοινωνικών εταίρων·
- γ) συνέστησε να διοργανώσουν τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι συντονισμένες εκστρατείες πληροφόρησης σε εθνική και σε ευρωπαϊκή κλίμακα, για να βελτιωθεί η εικόνα του ναυτικού κλάδου και να λάβουν οι νέοι αντικειμενικά δεδομένα σχετικά με τις ευκαιρίες και τις δεσμεύσεις μιας ναυτικής σταδιοδρομίας·
- δ) συνέστησε στους πλοιοκτήτες να διερευνήσουν τις δυνατότητες βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της εκ περιτροπής διαμονής των ναυτικών στη θάλασσα και στην ξηρά και της αμοιβής τους·
- ε) συνέστησε να διασφαλιστεί η διατήρηση ενός υψηλής ποιότητας συστήματος ναυτικής εκπαίδευσης στην ΕΕ και να εξασφαλίσουν τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι επαρκή αριθμό θέσεων για δοκίμους στα πλοία·
- στ) συνέστησε στα κράτη μέλη και στους κοινωνικούς εταίρους να διερευνήσουν και να εκμεταλλευθούν τις ευκαιρίες που προσφέρουν τα διαθέσιμα κοινοτικά μέσα για τη χρηματοδοτική στήριξη της ναυτικής εκπαίδευσης·
- ζ) αναγνώρισε το ενδεχόμενο να στηρίξει η Κοινότητα τις προσπάθειες του κλάδου να αντιστρέψει τη σημερινή έλλειψη ναυτικών από την ΕΕ, επιχορηγώντας ορισμένα ad hoc ερευνητικά έργα μέσω του βου προγράμματος-πλαισίου.

2.1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εξέφρασε την άποψη⁽¹²⁾ ότι όλοι οι αποδέκτες της ανακοίνωσης της Επιτροπής για την εκπαίδευση και την πρόσληψη των ναυτικών θα πρέπει να αποδώσουν ιδιαίτερη σημασία στις συστάσεις της. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ αναφέρθηκε στη μέγιστη δυνατή αξιοποίηση από τα κράτη μέλη των κρατικών ενισχύσεων για τις θαλάσσιες μεταφορές και άλλων υφιστάμενων κοινοτικών μέτρων στήριξης. Η ΕΟΚΕ επέστησε την προσοχή στην ανάγκη βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας επί του πλοίου, κύρωσης και εφαρμογής των σχετικών διεθνών προτύπων και, όπου είναι απαραίτητο, λήψης κατάλληλων μέτρων για τη βελτίωση του κοινωνικού γοήτρου και της επαγγελματικής ικανοποίησης των ναυτικών επαγγελματιών. Η ΕΟΚΕ επέστησε επίσης την προσοχή στην ανάγκη συνεργασίας και προαγωγής του επαγγέλματος από τα κράτη μέλη και τους κοινωνικούς εταίρους.

2.2 Αναγνωρίζοντας ότι οι θαλάσσιες μεταφορές είναι ένα θέμα για το οποίο είναι κατ' αρχήν αρμόδια τα κράτη μέλη, η Επιτροπή διατύπωσε τις ακόλουθες επισημάνσεις και συστάσεις όσον αφορά τις δράσεις προτεραιότητας, δίνοντας σημαντική έμφαση στις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, αλλά χωρίς να περιορίζει τα μέτρα μόνο σε αυτόν τον τομέα:

- α) μεταξύ των νομοθετικών δράσεων επεσήμανε την εφαρμογή της οδηγίας σχετικά με ορισμένες διατυπώσεις για τα πλοία κατά τον κατάπλου ή/και απόπλου από λιμένες των κρατών μελών (IMO-FAL), την υλοποίηση του προγράμματος Marco Polo, την τυποποίηση και εναρμόνιση των διατροφικών μονάδων φόρτωσης, τις θαλάσσιες αρτηρίες και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των θαλάσσιων μεταφορών·
  - β) μεταξύ των τεχνικών δράσεων επεσήμανε τη σύνταξη ενός οδηγού τελωνειακών διατυπώσεων για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, τον εντοπισμό και την άρση των εμποδίων για πιο επιτυχείς από ό,τι σήμερα θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, την προσέγγιση των εθνικών εφαρμογών και τη μηχανογράφηση των κοινοτικών τελωνειακών διατυπώσεων και, τέλος, την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη·
  - γ) μεταξύ των επιχειρησιακών δράσεων επεσήμανε τη δημιουργία ενιαίων διοικητικών θυρίδων, τη διασφάλιση του ζωτικού ρόλου των Εστιάκων Σημείων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, τη διασφάλιση της ορθής λειτουργίας και της καθοδήγησης των Κέντρων Προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, την προώθηση της εικόνας των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων ως επιτυχούς εναλλακτικής λύσης μεταφοράς και τη συλλογή στατιστικών δεδομένων.
- 2.2.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστήριξε την ανακοίνωση της Επιτροπής σε μια γνωμοδότηση⁽¹³⁾ σχετικά με το πρόγραμμα δράσης για την προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων. Η ΕΟΚΕ επέστησε, ωστόσο, την προσοχή στην ανάγκη εξάλειψης των συμφορήσεων, ώστε να μπορέσουν οι θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων να ενταχθούν αποτελεσματικά στις διατροφικές μεταφορές. Εξέφρασε επίσης ανησυχία για ορισμένα συναφή θέματα και τόνισε τη σημασία της συνεχούς παρακολούθησης των δράσεων που θα αναληφθούν.

⁽¹⁰⁾ COM(2003) 155 τελικό, 7.4.2003

⁽¹¹⁾ Βλ. υποσημείωση 3

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ ΕΕ C 80, 3.4.2002, σ. 9

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ ΕΕ C 32, 5.2.2004, σ. 67

3. Οι συστάσεις του Συμβουλίου για την προαγωγή της πρόσληψης και εκπαίδευσης των ναυτικών και των θαλάσσιων μεταφορών

3.1 Το Συμβούλιο αναγνώρισε⁽¹⁴⁾ τη γενική δομή και τις κατευθύνσεις πολιτικής της ανακοίνωσης της Επιτροπής για την εκπαίδευση και την πρόσληψη των ναυτικών⁽¹⁵⁾. Κατ' αυτόν τον τρόπο αναγνώρισε τη σημασία της ναυτιλίας στο παγκόσμιο και το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Αναγνώρισε επίσης ότι οι θαλάσσιες μεταφορές είναι ο πιο αποτελεσματικός, ο πιο οικολογικός και ο πιο φθηνός τρόπος μεταφοράς.

3.2 Αν και αναγνώρισε τον ανταγωνιστικό χαρακτήρα της ναυτιλίας, το Συμβούλιο τόνισε επίσης τη σημασία της καταπόλεμης της ναυτιλίας που δεν πληροί τις ισχύουσες προδιαγραφές, τόσο μέσω της ενσωμάτωσης των διεθνών προδιαγραφών στις εθνικές νομοθεσίες όσο και μέσω της συμπλήρωσης των κενών του διεθνούς δικαίου, υπογραμμίζοντας έτσι τη σημασία της εφαρμογής και της τήρησης της υφιστάμενης νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων των νομοθετημάτων για τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, επειδή οι ναυτικοί αποτελούν βασικό στοιχείο της ασφάλειας των πλοίων.

3.3 Αναγνώρισε ρητώς τη σημασία του ανθρώπινου παράγοντα για μια ναυτιλία υψηλής ποιότητας, καθώς και την ανάγκη ευμενούς επιρροής της κοινής γνώμης τόσο ως προς την εικόνα όσο και ως προς την ελκυστικότητα της ναυτικής σταδιοδρομίας.

3.4 Αναγνώρισε τον θετικό αντίκτυπο των κατευθυντήριων γραμμών της Κοινότητας για τις κρατικές ενισχύσεις στον ναυτιλιακό τομέα και τη σημασία τους για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας των στόλων των κρατών μελών και την αύξηση του αριθμού των σκαφών στα νηολόγια τους.

3.5 Αναγνωρίζοντας τη σημασία των θαλάσσιων μεταφορών, το Συμβούλιο επεσήμανε και διατύπωσε συστάσεις, μεταξύ άλλων, για τα εξής ειδικά θέματα:

- α) τη σύντομη δημοσίευση αναθεωρημένων κατευθυντήριων γραμμών της Κοινότητας για τις κρατικές ενισχύσεις στον ναυτιλιακό τομέα, προκειμένου να εξασφαλιστεί η διατήρηση της ανταγωνιστικότητάς του, η προαγωγή των ναυτιλιακών γνώσεων και η απασχόληση των ευρωπαίων ναυτικών·
- β) τη βελτίωση της εικόνας της ναυτιλίας με σχετικές ενέργειες των κρατών μελών·
- γ) την περαιτέρω προώθηση της ποιοτικής ναυτιλίας μέσω της αυστηρότερης συμμόρφωσης με τα νομοθετήματα του ΔΝΟ και της ΔΟΕ, καθώς και με την κοινοτική νομοθεσία για την εφαρμογή από το κράτος της σημαίας και τον έλεγχο από το κράτος του λιμένα·
- δ) τη δυνατότητα καθιέρωσης ενός ευρωπαϊκού συστήματος ανταμοιβής της ποιότητας, για την αναγνώριση των ποιοτικών φορέων εκμετάλλευσης που συμμορφώνονται, μεταξύ άλλων, με τις προδιαγραφές ασφαλείας, τις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας των ναυτικών, τις εγγυήσεις αξιοπλοίας και την προστασία του περιβάλλοντος, ως κινήτρου για την προώθηση της ποιοτικής ναυτιλίας·

⁽¹⁴⁾ 2515η συνεδρίαση του Συμβουλίου, 5.6.2003, 9686/03 (Ανακοίνωση Τύπου 146)

⁽¹⁵⁾ Βλ. υποσημείωση 3

ε) την πρόθεση της Επιτροπής να δημοσιεύσει μία έκθεση για την δυνατότητα ανάπτυξης ειδικών διαδικασιών αναγνώρισης των πιστοποιητικών ικανότητας στο εσωτερικό της Κοινότητας, μέσω της συμμόρφωσης με τις απαιτήσεις της Διεθνούς Σύμβασης για τα Πρότυπα Εκπαίδευσης, Έκδοσης Πιστοποιητικών και Τήρησης Φυλακών των Ναυτικών (Σύμβαση STCW), την οποία επικρότησε·

στ) τη συμβολή των κοινωνικών εταίρων στις προσπάθειες των κρατών μελών και της Επιτροπής να προσελκύσουν νέους στο επάγγελμα του ναυτικού, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας ελκυστικών συνθηκών εργασίας και αμοιβής. Στις προσπάθειες αυτές θα πρέπει επίσης να συμπεριληφθεί η προαγωγή της απασχόλησης γυναικών όχι μόνο στην ξηρά, αλλά και στη θάλασσα·

ζ) τη διασφάλιση και τη διατήρηση επαρκούς επιπέδου απασχόλησης υπηκόων της ΕΕ στα πλοία και στις εταιρείες των ευρωπαϊών πλοιοκτητών και, ιδιαίτερα, την προώθηση σταδιοδρομιών με προοπτικές κινητικότητας, προαγωγής και μελλοντικής απασχόλησης, μέσω της υπογραφής συμβάσεων σταδιοδρομίας με νεαρούς αξιωματικούς. Συμπληρωματικά, θα πρέπει να βελτιωθούν οι συνθήκες εργασίας και διαβίωσης με την αξιοποίηση των σύγχρονων μέσων της τεχνολογίας και των επικοινωνιών·

η) τη σημασία των συμβάσεων που αφορούν τα πρότυπα εργασίας, π.χ. των συμβάσεων της ΔΟΕ.

4. Οι απόψεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την προαγωγή της πρόσληψης και εκπαίδευσης των ναυτικών και των θαλάσσιων μεταφορών

4.1 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει ασχοληθεί επανειλημμένα με το θέμα της προαγωγής των θαλάσσιων μεταφορών και των ναυτικών επαγγελματιών. Ειδικότερα, στο πρόσφατο ψήφισμά του σχετικά με τη βελτίωση της ασφαλείας στη θάλασσα (P5_TA_PROV(2004)0350), που εκδόθηκε μετά το ατύχημα του πετρελαιοφόρου Prestige στα ανοιχτά των ακτών της Γαλικίας στην Ισπανία, διατύπωσε ορισμένες προτάσεις, οι οποίες, αν εφαρμοστούν, θα συμβάλουν σημαντικά, άμεσα ή έμμεσα, στην προαγωγή της ναυτιλίας της ΕΕ, ωφελώντας τόσο τους πλοιοκτήτες όσο και τους ναυτικούς της.

4.2 Μεταξύ άλλων, η ΕΟΚΕ σημειώνει με ενδιαφέρον τις ακόλουθες συστάσεις, που περιλαμβάνονται στην εν λόγω έκθεση:

4.2.1 «[Το ΕΚ] ζητεί σφαιρική και συνεκτική ευρωπαϊκή πολιτική για τη θάλασσα που θα αποσκοπεί στην δημιουργία ευρωπαϊκού χώρου ασφαλείας στη θάλασσα· φρονεί ότι η πολιτική αυτή πρέπει να βασίζεται συγκεκριμένα στα εξής μέτρα:

— την απαγόρευση των πλοίων που δεν πληρούν τις προδιαγραφές,

— ...

— την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, εργασίας και κατάρτισης των απασχολούμενων στο ναυτικό τομέα ...»

4.2.2 «[Το ΕΚ] υπογραμμίζει ότι για την ασφάλεια στη θάλασσα είναι απαραίτητο να λαμβάνουν οι ναυτικοί αντάξια αμοιβή και να τεθεί τέλος στην υπερεκμετάλλευση που συμβαίνει σε αρκετά πλοία· καλεί την Επιτροπή να εγκύψει στην εναρμόνιση και την επαναξιολόγηση του επαγγέλματος αυτού σε ευρωπαϊκή κλίμακα με νομοθετικά μέσα και να ενεργήσει αναλόγως στο πλαίσιο του ΔΝΟ.»

4.2.3 «[Το ΕΚ] ζητεί να ληφθούν μέτρα για την αναβάθμιση του γοήτρου των ναυτικών επαγγελμάτων, ώστε να καταστούν ελκυστικότερα για τους νέους γενικώς και για τους ευρωπαίους νέους ειδικότερα.»

5. Γενικές παρατηρήσεις και σχόλια

5.1 Αναγνωρίζεται ο ζωτικός ρόλος της ναυτιλίας στο πλαίσιο του εν εξελίξει προγράμματος για την αιφώρο ανάπτυξη στην ΕΕ. Η σημασία των θαλάσσιων μεταφορών επισημάνθηκε σε μία Λευκή Βίβλο της Επιτροπής με τίτλο «Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών»⁽¹⁶⁾ και περιγράφηκε σε ένα έγγραφο ναυτιλιακής πολιτικής με τίτλο «Η νομοθεσία και οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις θαλάσσιες μεταφορές»⁽¹⁷⁾.

5.2 Η ναυτιλία μεταφέρει το 40,7 % της αξίας και το 69,9 % του βάρους των εισαγωγών/ εξαγωγών της ΕΕ⁽¹⁸⁾. Τα ποσοστά αυτά είναι σημαντικά υψηλότερα για τα κράτη μέλη με νησιωτικό χαρακτήρα. Οι θαλάσσιες μεταφορές είναι ο πιο σημαντικός τρόπος μεταφοράς για το εξωτερικό εμπόριο της ΕΕ.

5.3 Η ναυτιλία μεταφέρει το 12 % της αξίας και το 19,7 % του βάρους του ενδοκοινοτικού εμπορίου⁽¹⁹⁾. Για τα απομακρυσμένα νησιά και για ορισμένες περιφέρειες τα ποσοστά αυτά είναι σημαντικά υψηλότερα, όπως συμβαίνει ιδίως για το ΗΒ και την Ιρλανδία, που εξαρτώνται σχεδόν αποκλειστικά από τις θαλάσσιες μεταφορές για την οικονομική τους ευμάρεια και ευημερία.

5.4 Μια υγιής και ακμάζουσα βιομηχανία θαλάσσιων μεταφορών συμβάλλει στη βιωσιμότητα και των άλλων τρόπων μεταφοράς. Επιπλέον, μια επιτυχημένη βιομηχανία θαλάσσιων μεταφορών βοηθά στη βιωσιμότητα και την ευημερία ολόκληρου του ναυτιλιακού τομέα, παρέχοντας ιδίως τους απαιτούμενους εκπαιδευμένους ναυτικούς υψηλής ποιότητας που θα στελεχώσουν αργότερα τους υποτομείς των υπηρεσιών, της χρηματοδότησης, της αναψυχής και της ναυπήγησης. Παρότι είναι δυνατή κάποια υποκατάσταση, οι εναλλακτικές μέθοδοι εκπαίδευσης δεν είναι πάντοτε επιθυμητοί ή εφικτοί.

5.5 Πρέπει να γίνει διάκριση ανάμεσα στους κατώτερους ναυτικούς και τους αξιωματικούς. Φαίνεται πως οι πλοιοκτήτες προτιμούν να προσλαμβάνουν αξιωματικούς από την ΕΕ, παρά το υψηλότερο κόστος εργασίας.

⁽¹⁶⁾ Λευκή Βίβλος «Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2010: η ώρα των επιλογών» - Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2001

⁽¹⁷⁾ Έγγραφο ναυτιλιακής πολιτικής «Η νομοθεσία και οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις θαλάσσιες μεταφορές» - Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2002

⁽¹⁸⁾ Η ενέργεια και οι μεταφορές της ΕΕ σε αριθμούς - Στατιστικό φυλλάδιο 2003 - Ευρωπαϊκή Επιτροπή

⁽¹⁹⁾ Βλ. υποσημείωση 16

5.6 Σημαντικός αριθμός αξιωματικών της ΕΕ απασχολείται στη θάλασσα σε περιοχές υψηλού κινδύνου και κέρδους και σε ανώτερες θέσεις σε όλο τον κλάδο σε διάφορους τύπους πλοίων. Η πείρα των ανθρώπων αυτών αξιοποιείται εκτενώς τόσο στις ναυτιλιακές εταιρείες όσο και στη διαχείριση στόλων εντός και εκτός της ΕΕ.

5.7 Σημαντικός αριθμός αξιωματικών της ΕΕ έχει αντικατασταθεί με ναυτικούς από τρίτες χώρες σε πλοία νηολογημένα στην ΕΕ. Η απασχόληση των αξιωματικών της ΕΕ περιορίζεται όλο και περισσότερο στα εξειδικευμένα σκάφη, όπως εκείνα που χρησιμοποιούνται στον τομέα της ενέργειας ανοικτής θαλάσσης. Η αντικατάσταση αυτή είναι αποτέλεσμα των μέτρων μείωσης του κόστους που εφαρμόζουν οι πλοιοκτήτες, προσπαθώντας να περιορίσουν τις δαπάνες τους σε εργατικό δυναμικό ώστε να παραμείνουν ανταγωνιστικές ή/και να αυξήσουν την αποδοτικότητά τους.

5.8 Αναγνωρίζεται ότι οι θαλάσσιοι λιμένες είναι ζωτικοί κόμβοι μεταφορών με μεγάλη σημασία για την προαγωγή του εμπορίου και της οικονομικής ανάπτυξης των κρατών μελών. Η σημασία των θαλάσσιων λιμένων ως κόμβων μεταφορών, υποστηριζόμενη από στατιστικά δεδομένα, περιλαμβάνεται στην ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Οργάνωσης Θαλάσσιων Λιμένων για το 2003⁽²⁰⁾. Οι θαλάσσιοι λιμένες της ΕΕ στηρίζονται σε ναυτικούς με υψηλό επίπεδο προσόντων και πείρας, οι οποίοι απασχολούνται σε διάφορες θέσεις. Εύκολα αναγνωρίσιμες ομάδες είναι οι πλοηγοί και οι διευθυντές των λιμένων, αλλά έμπειροι ναυτικοί απασχολούνται και σε εργασίες λιμενικής διαχείρισης και υλικοτεχνικής μέριμνας.

5.9 Στην ΕΕ παράγονται σημαντικά έσοδα από την παροχή εξειδικευμένων ναυτιλιακών υπηρεσιών. Εκτός από την άμεση διαχείριση και λειτουργία των στόλων, οι υπηρεσίες αυτές εκτείνονται και σε τομείς όπως ο μεσιτικός, ο νομικός και ο χρηματοπιστωτικός.

5.10 Σημαντικά ανεπτυγμένη στην ΕΕ είναι, επίσης, η κατασκευή εξοπλισμού, συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού ασφαλείας για τα πλοία και τη βιομηχανία αναψυχής. Αρκετοί πρώην ναυτικοί απασχολούνται σε αυτόν τον υποτομέα, τόσο στην ανάπτυξη όσο και στις πωλήσεις.

5.11 Η ναυπηγική δραστηριότητα, παρότι πλήττεται εκτενώς από τον ανταγωνισμό, ιδίως από την Άπω Ανατολή, είναι σημαντική για τις οικονομίες ορισμένων κρατών μελών και ορισμένων περιφερειών. Σήμερα επικεντρώνεται κυρίως στα πολεμικά πλοία, στα κρουαζιερόπλοια και στα πολύ εξειδικευμένα σκάφη. Υπάρχει, επίσης, σημαντική δραστηριότητα επισκευής πλοίων και κατασκευής πλοίων για τον τομέα της ενέργειας ανοικτής θαλάσσης.

5.12 Υπάρχει επίσης σημαντική ζήτηση έμπειρων ναυτικών με προσόντα υψηλού επιπέδου στους ρυθμιστικούς οργανισμούς των κρατών μελών της ΕΕ. Τέτοιου είδους προσωπικό είναι ουσιώδες για τη διασφάλιση της κατάλληλης επιθεώρησης των πλοίων στο πλαίσιο της εφαρμογής από το κράτος της σημαίας και του ελέγχου από το κράτος του λιμένα για την εγγύηση της ασφάλειας στη θάλασσα και της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

⁽²⁰⁾ Ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Οργάνωσης Θαλάσσιων Λιμένων 2003

5.13 Οι ναυτικές ακαδημίες στην Κοινότητα παρέχουν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και εξάσκησης σε υπηκόους τρίτων χωρών, συντελώντας έτσι στην ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, στη διατήρηση της θαλάσσιας ζωής και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος.

5.14 Έμπειροι ναυτικοί της ΕΕ με προσόντα υψηλού επιπέδου απαιτούνται, επίσης, για τη βιώσιμη ανάπτυξη των υποτομέων που σχετίζονται με τη ναυτιλιακή υποδομή και τις υπηρεσίες. Η κοινή πρόταση του Συνδέσμου Εφοπλιστών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ECSA) και του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Μεταφορών (ETF) για ένα έργο⁽²¹⁾ χαρτογράφησης της εξέλιξης της σταδιοδρομίας στις ναυτιλιακές βιομηχανίες έχει γίνει δεκτή και τα συμπεράσματά της αναμένεται να είναι διαθέσιμα εντός του 2005.

5.15 Δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις που να υποδηλώνουν ότι οι νεαροί ευρωπαίοι πολίτες δεν επιθυμούν να ξεκινήσουν σταδιοδρομία στον ναυτιλιακό κλάδο. Όπου υπάρχουν αποτελεσματικές εκστρατείες προώθησης που προσφέρουν ευκαιρίες απασχόλησης στη ναυτιλία, προσελκύουν σημαντικό αριθμό αιτήσεων από υποψηφίους.

6. Το επάγγελμα του ναυτικού

6.1 Αναγνωρίζεται ότι υπάρχει αυξανόμενη γήρανση του ανθρώπινου δυναμικού και ότι τα σημερινά επίπεδα των προσλήψεων δεν επαρκούν για την αντικατάσταση του σημερινού αριθμού ναυτικών της ΕΕ. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους ανώτερους αξιωματικούς, οι οποίοι δεν προσλαμβάνονται μόνο σε σκάφη με σημαίες κρατών μελών της ΕΕ, αλλά έχουν ζήτηση και σε πλοία με ξένες σημαίες. Δεδομένου του χρόνου που απαιτείται για να εκπαιδευτούν αυτά τα άτομα και για να αποκτήσουν την απαραίτητη πείρα, πρέπει να αναγνωριστεί ότι η κατάσταση αρχίζει πλέον να γίνεται κρίσιμη σε ορισμένα κράτη μέλη.

6.2 Η ελκυστικότητα της ναυτικής σταδιοδρομίας φαίνεται ότι διαφέρει σημαντικά ανάμεσα στα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι διαφορές αυτές είναι ίσως συνέπεια των διαφορετικών οικονομικών συνθηκών, γεωγραφικών θέσεων ή πολιτιστικών παραδόσεων.

6.3 Έχει διατυπωθεί ο ισχυρισμός ότι οι νέοι είναι όλο και πιο απρόθυμοι να περνούν μεγάλες χρονικές περιόδους στη θάλασσα, επειδή το θεωρούν κοινωνικά και οικονομικά μη ελκυστικό. Ωστόσο, λίγα είναι τα επαγγέλματα που παρέχουν παρατεταμένες περιόδους αδείας, για να μπορεί το άτομο να επιδίεται σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες και ταξίδια.

6.4 Υπάρχουν εμπειρικά στοιχεία από το Ηνωμένο Βασίλειο, που δείχνουν πως όπου υπάρχουν αποτελεσματικές εκστρατείες προώθησης, που παρέχουν καλύτερη γνώση της σταδιοδρομίας στον ναυτιλιακό κλάδο, εκεί υπάρχει και επαρκής αριθμός αιτήσεων από νέους ανθρώπους για τις προσφερόμενες θέσεις ασκουμένων.

6.5 Προς όφελος της βιωσιμότητας των βιομηχανιών των ναυτιλιακών υποδομών και ως τμήμα μιας εκστρατείας προώθησης για την προσέλκυση νέων στο επάγγελμα του ναυτικού, είναι σημαντικό να προσφέρεται «σταδιοδρομία στη ναυτιλία» και όχι «σταδιοδρομία στη θάλασσα». Κατ' αυτόν τον τρόπο γίνεται σαφές ότι οι ευκαιρίες που διατίθενται είναι ευρύτερες και μειώνεται η αντίσταση των νέων και των γονέων τους σε μια σταδιοδρομία σ' αυτόν τον κλάδο.

⁽²¹⁾ Πρόταση κοινού έργου των ECSA και ETF για τη χαρτογράφηση της εξέλιξης της σταδιοδρομίας στις ναυτιλιακές βιομηχανίες 2004

6.6 Στη ναυτική εκπαίδευση και εξάσκηση, εκτός από την τήρηση των διατάξεων της Διεθνούς Σύμβασης για τα Πρότυπα Εκπαίδευσης, Έκδοσης Πιστοποιητικών και Τήρησης Φυλακών των Ναυτικών (Σύμβαση STCW) και του Διεθνούς Κώδικα Διαχείρισης της Ασφάλειας (Κώδικας ISM), πρέπει να διασφαλίζεται ότι τα μαθήματα προσαρμόζονται στις εξελίξεις, ανταποκρίνονται στις ανάγκες του κλάδου και εφοδιάζουν το άτομο για τις τεχνολογικές αλλαγές.

6.7 Οι ναυτικοί από τον αλιευτικό και τον στρατιωτικό κλάδο αποτελούν μία χρήσιμη, αν και περιορισμένη δεξαμενή πρόσθετου ανθρώπινου δυναμικού για τη ναυτιλιακή βιομηχανία. Λόγω της συρρίκνωσης τόσο της αλιευτικής βιομηχανίας όσο και των Πολεμικών Ναυτικών της ΕΕ, οι διαθέσιμοι ναυτικοί για πρόσληψη στον ναυτιλιακό τομέα, είτε στη θάλασσα είτε στην ξηρά, μειώνονται. Οι σημαντικές μειώσεις του όγκου του κοινοτικού αλιευτικού στόλου είναι απίθανο να παράσχουν αξιόλογους αριθμούς εργαζομένων, λόγω της γήρανσης του ανθρώπινου δυναμικού.

6.8 Η διατήρηση κοινοτικών πληρωμάτων είναι, επίσης, σημαντική για την διατήρηση μιας ευρωπαϊκής βάσης ναυτικών δεξιοτήτων. Εξάλλου, τα ευρωπαϊκά πληρώματα μπορούν να αποτελέσουν αξιόλογη πηγή για την πρόσληψη αξιωματικών διαμέσου κατάλληλης κατάρτισης.

7. Οι θαλάσσιες μεταφορές

7.1 Αναγνωρίζεται ότι έχουν αναληφθεί ορισμένες πρωτοβουλίες για την προαγωγή των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων στα κράτη μέλη. Σε μερικές περιπτώσεις οι πρωτοβουλίες αυτές βρίσκονται ως επί το πλείστον σε βρεφικό στάδιο και τα αποτελέσματά τους δεν έχουν ακόμη προσδιοριστεί. Ωστόσο, φαίνεται πως υπάρχει ελάχιστη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών. Πρωτοβουλίες όπως η χάραξη «θαλάσσιων αρτηριών» είναι χρήσιμες για τη βελτίωση της εικόνας της ναυτιλίας. Για τη μέγιστη αξιοποίηση των θαλάσσιων μεταφορών, θα πρέπει να συμμετάσχουν όλα τα κράτη μέλη σε συνεργατικά μέτρα.

7.2 Αν και αναγνωρίζεται ότι οι κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για τη στήριξη μέτρων υπέρ της ναυτιλίας έχουν ουσιώδη σημασία για την εξασφάλιση θεμιτού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών και για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, η αποτελεσματικότητα αυτού του είδους των μέτρων είναι αμφισβητήσιμη, δεδομένης της συνεχιζόμενης συρρίκνωσης της απασχόλησης ναυτικών από την ΕΕ.

7.3 Υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν πως ορισμένα κράτη μέλη δεν επωφελούνται στο μέγιστο από τις διατάξεις που υπάρχουν σήμερα στο πλαίσιο των κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις. Επιπλέον, φαίνεται πως λείπει η βούληση για αλλαγές εκεί όπου είτε υπάρχουν είτε θεωρείται ότι υπάρχουν περιορισμοί.

7.4 Παρότι αναγνωρίζεται ότι αρμόδια για την προαγωγή της ναυτιλίας είναι κατ' αρχήν τα κράτη μέλη, η έλλειψη κεντρικού συντονισμού φαίνεται ότι εμποδίζει την ανάπτυξή της. Κατά συνέπεια, πρωτοβουλίες όπως το πρόγραμμα Marco Polo ή οι «θαλάσσιες αρτηρίες», που αποσκοπούν στην προώθηση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων, δεν είχαν ακόμη αρκετό χρόνο για να φέρουν αποτελέσματα.

8. Συστάσεις

8.1 Η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει τα κατάλληλα μέτρα και να προβεί σε συστάσεις, ώστε:

- α) να αξιολογήσει τα υφιστάμενα μέτρα για την ενθάρρυνση της προαγωγής των θαλάσσιων μεταφορών από τα κράτη μέλη,
- β) να αξιολογήσει τα υφιστάμενα μέτρα για την ενθάρρυνση της πρόσληψης και της εκπαίδευσης των ναυτικών στα κράτη μέλη,
- γ) να εκτιμήσει τον αριθμό των ναυτικών της ΕΕ που απαιτούνται για τη συντήρηση των ναυτικών υποδομών και των συναφών βιομηχανιών,
- δ) να εξετάσει τη λειτουργία και την καταλληλότητα των υφιστάμενων διατάξεων των κατευθυντήριων γραμμών για τις κρατικές ενισχύσεις σε σχέση με το πιστοποιητικό του 1ου επιπέδου της Σύμβασης STCW, όπως και των διατάξεων για τη σύνδεση της εκπαίδευσης με τα πιστοποιητικά του 2ου και του 3ου επιπέδου για την υπηρεσία/εκπαίδευση κατά τη διάρκεια της απασχόλησης σε πλοίο,
- ε) να διασφαλίσει ότι θα τεθούν προτεραιότητες που θα ενθαρρύνουν την πρόσληψη, την εκπαίδευση και τη διατήρηση υπηκόων της ΕΕ ως ναυτικών.

8.2 Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα και να προβούν σε συστάσεις, ώστε:

- α) να διασφαλίσουν την εφαρμογή και την τήρηση των βασικών και των ενοποιημένων Συμβάσεων της ΔΟΕ, των Συμβάσεων του ΔΝΟ με τις τροποποιήσεις τους και των οδηγιών της ΕΕ, ούτως ώστε να εξασφαλιστούν κατάλληλες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης,
- β) να παρέχουν επαρκή χρηματοδοτική στήριξη για εκπαίδευση, επωφελούμενα στο μέγιστο από τις υφιστάμενες κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις. Στη στήριξη αυτή θα πρέπει να συμπεριληφθούν, όπου ενδείκνυται, τα συστήματα φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης,
- γ) να επισημάνουν άλλα ενδεχόμενα μέτρα που απαιτούνται για την ενθάρρυνση της πρόσληψης και της εκπαίδευσης ναυτικών της ΕΕ,
- δ) να συνεργαστούν με τους κοινωνικούς εταίρους στη διοργάνωση αποτελεσματικών εκστρατειών προώθησης, για να προτρέψουν τους νέους να ακολουθήσουν σταδιοδρομία στη ναυτική βιομηχανία,
- ε) να διασφαλίσουν ότι διατίθεται επαρκής χρηματοδότηση για τη λειτουργία ιδρυμάτων εκπαίδευσης/κατάρτισης υψηλής ποιότητας για εξειδικευμένη ναυτική εκπαίδευση,
- στ) να ενθαρρύνουν την ευρύτερη στήριξη της εκπαίδευσης των ναυτικών από τις ναυτιλιακές βιομηχανίες,

- ζ) να εξασφαλίσουν τις απαραίτητες υποδομές των μεταφορών για τη διευκόλυνση και τη διεύρυνση της χρήσης των θαλάσσιων μεταφορών,
- η) να προωθήσουν τη χρήση των θαλάσσιων μεταφορών ως μέσου μεταφοράς φιλικού προς το περιβάλλον,
- θ) να εξασφαλίσουν τη διαθεσιμότητα ποικιλίας πλοίων για την αντιμετώπιση των στρατηγικών και των οικονομικών αναγκών,
  - ι) να διασφαλίσουν ότι δεν θεσπίζονται μέτρα που ποινικοποιούν το επάγγελμα του ναυτικού και να καταργήσουν ενδεχόμενα ισχύοντα μέτρα που αποσκοπούν στην ποινικοποίηση των ναυτικών και ιδιαίτερα των πλοιάρχων.

8.3 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα πρέπει:

- α) να διευκολύνουν προτάσεις της Επιτροπής για μέτρα προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών,
- β) να διευκολύνουν προτάσεις της Επιτροπής για μέτρα προώθησης της πρόσληψης και της εκπαίδευσης των ναυτικών,
- γ) να παρακολουθούν τις ενέργειες της Επιτροπής όσον αφορά τα μέτρα προώθησης των θαλάσσιων μεταφορών,
- δ) να παρακολουθούν τις ενέργειες της Επιτροπής όσον αφορά τα μέτρα προώθησης της πρόσληψης και της εκπαίδευσης των ναυτικών.

8.4 Οι πλοιοκτήτες θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε:

- α) να εξασφαλίσουν κατάλληλες εργασιακές και κοινωνικές συνθήκες, ώστε να ενθαρρύνουν την πρόσληψη και τη διατήρηση ναυτικών υψηλού επιπέδου από την ΕΕ,
- β) να επιδιώκουν την πρόσληψη προσωπικού υψηλού επιπέδου και να του παρέχουν την κατάλληλη εκπαίδευση,
- γ) να παρέχουν επαρκή αριθμό θέσεων εκπαίδευσης και μετέπειτα απασχόλησης, ώστε να διασφαλιστεί η προσφορά ανώτερων αξιωματικών από την ΕΕ,
- δ) να διερευνήσουν τρόπους ανάπτυξης της ναυτιλίας στο ενδοκοινοτικό και στο εξωτερικό εμπόριο της ΕΕ.

8.5 Οι συνδικαλιστικές ενώσεις θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε:

- α) να προωθήσουν τις σταδιοδρομίες στη ναυτιλιακή βιομηχανία,
- β) να επιδιώξουν τη διασφάλιση του υψηλού επαγγελματικού κύρους των ναυτικών της ΕΕ,
- γ) να συμμετάσχουν στην προώθηση της ναυτιλιακής βιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 86 της Συνθήκης στις κρατικές ενισχύσεις υπό μορφή αντιστάθμισης για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας που χορηγούνται σε επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος» και το «Σχέδιο οδηγίας της Επιτροπής για την τροποποίηση της οδηγίας 80/723/ΕΟΚ περί της διαφάνειας των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των δημοσίων επιχειρήσεων»

(2005/C 157/06)

Στις 19 Μαρτίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την πρόταση απόφασης και το σχέδιο οδηγίας της.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Οκτωβρίου 2004 με βάση την έκθεση του εισηγητή, κ. HERNANDEZ BATALLER, και του συνεισηγητή, κ. BURANI.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 140 ψήφους υπέρ και 9 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Το άρθρο 3 στοιχείο ζ) της Συνθήκης ΕΚ ορίζει ότι η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει «ένα καθεστώς που εξασφαλίζει ανάθετο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά». Ουσιώδες τμήμα αυτού του καθεστώτος είναι η συνεχής άσκηση αποτελεσματικού ελέγχου, προκειμένου να αποφευχθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού εξαιτίας των ενισχύσεων που χορηγούνται από τα κράτη μέλη.

1.2 Η ανάγκη ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων έχει επισημανθεί από πολλά διαδοχικά Ευρωπαϊκά Συμβούλια. Στα συμπεράσματά του της 24ης Μαρτίου 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης ανέφερε ότι «το ύψος των κρατικών ενισχύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να περιοριστεί και το σύστημα να καταστεί διαφανέστερο. Προς το σκοπό αυτόν (...) τα κράτη μέλη θα πρέπει να επιδείξουν τάσεις μείωσης των κρατικών ενισχύσεων ως ποσοστού του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος μέχρι το 2003, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη αναπροσανατολισμού των ενισχύσεων προς οριζόντιους στόχους κοινού ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των στόχων της συνοχής».

1.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζει τώρα μια πρόταση για τη ρύθμιση των κρατικών ενισχύσεων υπό μορφή αντιστάθμισης για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας που χορηγούνται σε επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, η οποία απαρτίζεται από μία απόφαση και ένα ειδικό κοινοτικό πλαίσιο και από την τροποποίηση της οδηγίας 80/723/ΕΟΚ περί της διαφάνειας των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των δημοσίων επιχειρήσεων⁽¹⁾.

1.4 Η πρόταση αυτή έχει ως στόχο την εφαρμογή των κανόνων της Συνθήκης και, ιδιαίτερα, των κανόνων περί ανταγωνισμού, στις χρηματοδοτικές αντιστάθμισεις που χορηγούν τα κράτη μέλη σε ορισμένες υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος (ΥΓΟΣ), για να καλύψουν το σύνολο ή μέρος των ειδικών δαπανών που απορρέουν από τις υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας.

1.4.1 Η πρόταση διακρίνει, ωστόσο, διάφορες κατηγορίες αντιστάθμισεων, περιορίζοντας από αυτήν την άποψη το πεδίο εφαρμογής της. Έτσι, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής των νέων διατάξεων εκείνες οι αντιστάθμισεις που πληρούν τα τέσσερα κριτήρια που καθόρισε το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις αποφάσεις του για τις υποθέσεις Altmark⁽²⁾ και Enirisorse⁽³⁾: όταν, δηλαδή, η δικαιούχος επιχείρηση είναι πράγματι επιφορτισμένη με την εκπλήρωση σαφώς καθορισμένων υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας· οι παράμετροι βάσει των οποίων υπολογίζεται η αντιστάθμιση έχουν προσδιοριστεί προηγουμένως αντικειμενικά και με διαφάνεια· η αντιστάθμιση δεν υπερβαίνει το μέτρο του αναγκαίου για την κάλυψη του συνόλου ή μέρους των δαπανών που πραγματοποιούνται για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εσόδων και ενός ευλόγου κέρδους· και, εάν η επιλογή της επιχειρήσεως που επιφορτίζεται με την εκπλήρωση των εν λόγω υποχρεώσεων δεν έχει πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τις βέλτιστες διαδικασίες σύναψης δημόσιων συμβάσεων, το ύψος της αντιστάθμισεως έχει υπολογιστεί βάσει ανάλυσης των δαπανών στις οποίες θα προέβαινε μια μέση επιχείρηση, με χρηστή διαχείριση και κατάλληλα εξοπλισμένη για την εκπλήρωση της αποστολής της, προκειμένου να εκπληρώσει αυτές τις υποχρεώσεις επιτυχάνοντας και ένα εύλογο κέρδος. Κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, οι αντιστάθμισεις αυτές δεν εμπίπτουν στις διατάξεις της Συνθήκης για τις «κρατικές ενισχύσεις».

1.4.2 Εξαιρούνται επίσης από το πεδίο εφαρμογής της πρότασης οι οικονομικές ενισχύσεις «ήσσονος σημασίας» που ρυθμίζονται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 69/2001 της Επιτροπής, της 12ης Ιανουαρίου 2001⁽⁴⁾, καθώς και εκείνες που προορίζονται για ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες ραδιοτηλεοπτικών μεταδόσεων⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003 για την υπόθεση C-280/00 (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

⁽³⁾ Απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2003 για τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-34/01 έως C-38/01 (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

⁽⁴⁾ ΕΕ L 10 της 13.1.2001, σ. 30. Πρόκειται για τις οικονομικές ενισχύσεις που χορηγούνται στην ίδια επιχείρηση και το ποσό των οποίων δεν υπερβαίνει τις 100 000 ευρώ σε περίοδο τριών ετών. Σημειωτέον ότι ο κανονισμός αυτός δεν εφαρμόζεται στον τομέα των μεταφορών και στις δραστηριότητες που σχετίζονται με την επεξεργασία ή την εμπορία των προϊόντων που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι της Συνθήκης.

⁽⁵⁾ Συγκεκριμένα, εκείνες που καθορίζονται στα σημεία 49-56 της ανακοίνωσης της Επιτροπής που δημοσιεύθηκε στην ΕΕ C 320 της 15.11.2001.

⁽¹⁾ Πρόταση οδηγίας για την τροποποίηση της οδηγίας 2000/52/ΕΚ (ΕΕ L 193 της 29.7.2000, σ. 75).

1.4.3 Ακόμη, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 73 της Συνθήκης ΕΚ και των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 1191/69⁽¹⁾ και 1107/70⁽²⁾ του Συμβουλίου, εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας πρότασης ορισμένες ενισχύσεις που χορηγούνται στον τομέα των επιγειών — σιδηροδρομικών, οδικών και εσωτερικών πλωτών — μεταφορών, ιδίως στην περίπτωση επιχειρήσεων που παρέχουν αποκλειστικά αστικές, προαστιακές ή περιφερειακές μεταφορές.

1.4.4 Τέλος, βάσει συλλογισμών της ίδιας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που λαμβάνουν υπόψη τους ειδικούς στόχους της κοινής πολιτικής μεταφορών, αποκλείονται επίσης από το πεδίο εφαρμογής της πρότασης οι αντισταθμίσεις για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας στους τομείς των αεροπορικών ή των θαλάσσιων μεταφορών⁽³⁾, εκτός από τις θαλάσσιες μεταφορές όπου η δημόσια υπηρεσία συνίσταται στην εξυπηρέτηση νησιών με όγκο διακίνησης κάτω των 100 000 επιβατών ετησίως.

1.4.5 Κατά συνέπεια, το πεδίο εφαρμογής της πρότασης, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 της απόφασης, καλύπτει, εκτός από την προαναφερθείσα υπηρεσία της σύνδεσης νησιών, τις κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται ως αντισταθμίσεις για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας σε επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητα σε όλους τους τομείς που διέπονται από τη Συνθήκη ΕΚ και πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- 1) χορηγούνται σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών εκτός φόρων, για όλες τις δραστηριότητές τους, μικρότερο συνολικά των ... [ποσό που θα προσδιοριστεί αργότερα]⁽⁴⁾ για τις δύο χρήσεις που προηγούνται της ανάθεσης της ΥΓΟΣ και το ετήσιο ύψος τους για την εν λόγω υπηρεσία παραμένει χαμηλότερο των ... [ποσό που θα προσδιοριστεί αργότερα]⁽⁵⁾ για τα πιστωτικά ιδρύματα, το πρώτο ποσό αντικαθίσταται με ... [ποσό που θα προσδιοριστεί αργότερα] του συνολικού ισολογισμού,
- 2) χορηγούνται σε νοσοκομεία τα οποία αναπτύσσουν δραστηριότητες ΥΓΟΣ,
- 3) χορηγούνται σε επιχειρήσεις κοινωνικής κατοικίας που αναπτύσσουν δραστηριότητες ΥΓΟΣ.

1.4.6 Η εφαρμογή της απόφασης στους τομείς αυτούς δεν προδικάζει τη συμβατότητα των κρατικών ενισχύσεων με τη Συνθήκη κατ' εφαρμογή του άρθρου 86 παράγραφος 2 της ΣΕΚ, όταν πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Έτσι, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει να γίνει διάκριση μεταξύ των ενισχύσεων μεγάλου ύψους, που δύνανται να προκαλέσουν σημαντικές

⁽¹⁾ ΕΕ L 156 της 28.6.1969, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 1893/91 (ΕΕ L 169 της 29.6.1991, σ. 1).

⁽²⁾ ΕΕ L 130 της 15.6.1970, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 543/97 (ΕΕ L 84 της 26.3.1997, σ. 6).

⁽³⁾ Υπάρχουν, ωστόσο, κανόνες που εφαρμόζονται σε αυτούς τους τομείς στον κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2408/92 του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1992 (ΕΕ L 240 της 24.8.1992, σ. 8) για την πρόσβαση των κοινοτικών αερομεταφορέων σε δρομολόγια ενδοκοινοτικών αεροπορικών γραμμών, όπως τροποποιήθηκε τελευταία από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1882/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 284 της 31.10.2003, σ. 1), και στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3577/92 του Συμβουλίου της 7ης Δεκεμβρίου 1992 (ΕΕ L 364 της 12.12.1992, σ. 7) σχετικά με τις θαλάσσιες ενδομεταφορές.

⁽⁴⁾ Ο οριστικός καθορισμός των εν λόγω ποσών θα γίνει βάσει των αποτελεσμάτων της διαβούλευσης που έχει ξεκινήσει η Επιτροπή για το περιεχόμενο της πρότασης.

⁽⁵⁾ Το τελευταίο αυτό όριο μπορεί να καθοριστεί λαμβάνοντας υπόψη έναν ετήσιο μέσο όρο που αντιπροσωπεύει την παρούσα αξία του αθροίσματος των αντισταθμίσεων που χορηγήθηκαν κατά τη διάρκεια της σύμβασης ή σε περίοδο πέντε ετών.

στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό, από τη μία πλευρά, και των ενισχύσεων χαμηλότερου ύψους, από την άλλη.

1.4.7 Επίσης, η πρόταση καθιστά ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη διαφάνειας των οικονομικών σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και των δημόσιων επιχειρήσεων, ή των επιχειρήσεων στις οποίες έχουν ανατεθεί υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας, μέσω της τροποποίησης της ισχύουσας οδηγίας 80/723/ΕΟΚ με την εισαγωγή ενός νέου ορισμού της «επιχείρησης που υποχρεούται να τηρεί χωριστούς λογαριασμούς», ο οποίος, ανεξάρτητα από τον νομικό χαρακτηρισμό των αντισταθμίσεων για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας, επιβάλλει την τήρηση χωριστών λογαριασμών όταν οι επιχειρήσεις που λαμβάνουν τις εν λόγω αντισταθμίσεις αναπτύσσουν και άλλες δραστηριότητες εκτός της ΥΓΟΣ.

1.4.8 Τέλος, οι διατάξεις της πρότασης εφαρμόζονται με την επιφύλαξη των αυστηρότερων ειδικών διατάξεων για τις υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας που προβλέπονται σε τομεακές κοινοτικές νομοθετικές ρυθμίσεις και μέτρα και των κοινοτικών διατάξεων που ισχύουν για τις δημόσιες συμβάσεις.

1.4.9 Σε κάθε περίπτωση, η πρόταση περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της «μόνο στις υπηρεσίες που συνιστούν υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος κατά την έννοια του άρθρου 86 παράγραφος 2» της ΣΕΚ, παρόλο που δεν παρέχει κανέναν ορισμό αυτής της έννοιας.

1.4.10 Άλλες διατάξεις της πρότασης είναι πιο συγκεκριμένες, όπως εκείνες που σχετίζονται με το συμβιβασμό και την απαλλαγή από την υποχρέωση κοινοποίησης των ενισχύσεων, με τις απαιτήσεις για την ανάθεση αποστολής δημόσιας υπηρεσίας και με τον υπολογισμό του ύψους της αντιστάθμισης.

1.4.11 Έτσι, το άρθρο 2 της πρότασης απόφασης ορίζει πως, όταν πληρούνται οι όροι που καθορίζονται στην παρούσα απόφαση, οι αντισταθμίσεις για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας είναι συμβατές με την κοινή αγορά και απαλλάσσονται από την υποχρέωση προηγούμενης κοινοποίησης που προβλέπεται στο άρθρο 88 παράγραφος 3 της Συνθήκης.

1.4.12 Σύμφωνα με το άρθρο 4 της πρότασης απόφασης, η αποστολή δημόσιας υπηρεσίας πρέπει να ανατίθεται με επίσημη πράξη (νομοθετικής, κανονιστικής ή συμβατικής φύσεως), η οποία πρέπει να προσδιορίζει την ακριβή φύση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, καθώς και τις επιχειρήσεις και τη γεωγραφική περιοχή που αφορά.

1.4.13 Αυτό το τελευταίο σημείο εξετάζεται με μεγάλη συντομία τόσο στο άρθρο 5 της απόφασης όσο και στα σημεία 12-23 του σχετικού κοινοτικού πλαισίου. Βασικά, προβλέπεται ότι το ποσό της αντιστάθμισης δεν δύναται να υπερβαίνει τις δαπάνες που προκύπτουν από την εκτέλεση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εσόδων και ενός ευλόγου κέρδους για την εκτέλεση αυτών των υποχρεώσεων.

1.4.14 Οι δαπάνες που καταλογίζονται στην ΥΓΟΣ μπορούν να καλύπτουν όλο το μεταβλητό κόστος για την παροχή της ΥΓΟΣ, μια κατάλληλη συνεισφορά στις πάγιες δαπάνες και κατάλληλη απόδοση των κεφαλαίων που διατίθενται για την ΥΓΟΣ⁽¹⁾. Οι δαπάνες για τις δραστηριότητες που δεν συνδέονται με την ΥΓΟΣ δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να καταλογιστούν στην ΥΓΟΣ. Κατά γενικό κανόνα, ο υπολογισμός των δαπανών «πρέπει να πραγματοποιείται σύμφωνα με τις γενικά αποδεκτές αρχές λογιστικής».

1.4.15 Τα έσοδα πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον όλα τα έσοδα που προκύπτουν από την ΥΓΟΣ. Ως «εύλογο κέρδος», πάλι, νοείται ένα ποσοστό απόδοσης του κεφαλαίου που λαμβάνει υπόψη τον κίνδυνο ή την έλλειψη κινδύνου για την επιχείρηση λόγω της κρατικής παρέμβασης⁽²⁾.

1.4.16 Τέλος, το κράτος πρέπει να διενεργεί τακτικούς ελέγχους προκειμένου να εξασφαλίζει ότι δεν υπάρχει υπερβολική αντιστάθμιση, δηλ. αντιστάθμιση που δεν είναι απαραίτητη για τη λειτουργία της ΥΓΟΣ, δεδομένου ότι αποτελεί κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά. Ωστόσο, αν το ύψος της υπερβολικής αντιστάθμισης δεν υπερβαίνει το 10 % της ετήσιας αντιστάθμισης, μπορεί να αφαιρεθεί από το επόμενο έτος. Ενδέχεται, πάλι, δεδομένης της ετήσιας μεταβλητότητας των δαπανών ορισμένων ΥΓΟΣ, να είναι απαραίτητη για τη λειτουργία τους αντιστάθμιση υψηλότερη του 10 %· στην περίπτωση αυτή, το κράτος πρέπει να προβάλει σε περιοδικό τομεακό ισολογισμό ο οποίος να μην υπερβαίνει τα τρία έτη, και η υπερβολική αντιστάθμιση να επιστρέφεται μετά το πέρας αυτής της περιόδου.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η πρόταση αυτή εκπληρώνει τη δέσμευση που ανέλαβε η Επιτροπή έναντι του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λάκεν, τον Δεκέμβριο του 2001, να βελτιώσει την ασφάλεια δικαίου στον τομέα των αντιστάθμισεων για την παροχή δημόσιας υπηρεσίας και, πιο συγκεκριμένα, να θεσπίσει ένα κοινοτικό πλαίσιο στήριξης για τις κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται σε επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση ΥΓΟΣ⁽³⁾.

2.2 Είναι σαφές ότι δεν υπάρχει ασφάλεια δικαίου όσον αφορά τους κανόνες που εφαρμόζονται στη χρηματοδότηση των υπηρεσιών γενικού συμφέροντος και, ιδιαίτερα, όσον αφορά την εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, παρόλο που, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, η νομολογία του Ευρωπαϊκού

Δικαστηρίου — αποφάσεις Almark και Enirisorse — έχει θεσπίσει ορισμένα νομικά κριτήρια υποχρεωτικής εφαρμογής σε αυτόν τον τομέα.

2.3 Τα κριτήρια αυτά πρέπει, ωστόσο, να διευκρινιστούν περαιτέρω, ιδίως όσον αφορά τις μεθόδους υπολογισμού των δαπανών (διαφάνεια, παράμετροι) και τη φύση των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας που αποτελούν αντικείμενο αντιστάθμισης⁽⁴⁾.

2.4 Από αυτή την άποψη, η πρόταση είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για τους οικονομικούς φορείς, διότι, μέχρι να τεθεί σε ισχύ το σχετικό κοινοτικό πλαίσιο, οποιαδήποτε οικονομική ενίσχυση λαμβάνουν ως πάροχοι υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος χωρίς να έχει κοινοποιηθεί στην Επιτροπή, ανεξαρτήτως του ύψους της, μπορεί να είναι παράνομη.

2.5 Συνεπώς, οι φορείς αυτοί δεν προστατεύονται από ενδεχόμενες αγωγές που θα αμφισβητούσαν τη νομιμότητα αυτής της ενίσχυσης ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων των κρατών μελών.

2.6 Η ανάγκη διευκρίνισης είναι ακόμη πιο επιτακτική από τη στιγμή που υπάρχουν δύο ιδίως τομείς — η χρηματοδότηση και η ανάθεση συμβάσεων — όπου η διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών ως προς τον καθορισμό και τον σχεδιασμό των αποστολών των ΥΓΟΣ έρχεται συχνά σε αντίθεση με ορισμένους θεμελιώδεις κανόνες του κοινοτικού δικαίου.

2.7 Έτσι, τα κράτη μέλη έχουν ευρεία διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων για την αναγκαιότητα και τον τρόπο χρηματοδότησης της παροχής των ΥΓΟΣ, αφού, ελλείψει κοινοτικής εναρμόνισης, ο βασικός περιορισμός αυτής της ευχέρειας είναι ο σεβασμός της κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία του ανταγωνισμού⁽⁵⁾, με την επιφύλαξη της εκπλήρωσης των κοινωνικών τους αποστολών, του πλήρους σεβασμού της αρχής της επικουρικότητας, η οποία αποτελεί δεσμευτικό νομικό κανόνα συνταγματικής φύσεως που πρέπει να τηρείται τόσο από την Ένωση όσο και από τα κράτη μέλη, και της μη αμφισβήτησης του κοινοτικού κεκτημένου.

2.8 Θα ήταν σκόπιμο να εξετάσει η Επιτροπή πώς θα μπορούσε να εξηγήσει σαφώς για ποιον λόγο υποβάλλεται κάθε πρόταση (νομική βάση, αναγκαιότητα, αναλογικότητα) και γιατί πρέπει να υποβληθεί σε κοινοτικό επίπεδο (κριτήρια επικουρικότητας, ποιοτικοί ή/και ποσοτικοί δείκτες), προς όφελος των ορθών πρακτικών και της συμβατότητας με το πρωτόκολλο σχετικά με την εφαρμογή των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

⁽¹⁾ Βλ. απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου της 3ης Ιουλίου 2003 για τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-83/01P, C-93/01P και C-94/01P, Chronopost (δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

⁽²⁾ Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 4 της απόφασης, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον προσδιορισμό του ευλόγου κέρδους σε περίπτωση παραχώρησης αποκλειστικών ή ειδικών δικαιωμάτων, και το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος μπορεί να θεσπίσει επίσης κριτήρια παροχής κινήτρων σε συνάρτηση με την ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας.

⁽³⁾ COM(2001) 598 τελικό.

⁽⁴⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «Εκθεση για τη δημόσια διαβούλευση σχετικά με το Πράσινο Βιβλίο για τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας», Βρυξέλλες, 29.3.2004, SEC(2004) 326, σσ. 27-28.

⁽⁵⁾ Έτσι, μπορούν να προσφύγουν σε διάφορους μηχανισμούς χρηματοδότησης, όπως η άμεση στήριξη από τον κρατικό προϋπολογισμό, τα ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, οι συνεισφορές από τους φορείς που δραστηριοποιούνται στην αγορά, ο καθορισμός προτύπου τιμολογίου ή η αλληλέγγυα χρηματοδότηση των ΥΓΟΣ (βλ. έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM(2004) 374, σ. 13).

2.9 Αυτοί και άλλοι λόγοι συνηγορούν υπέρ της θετικής υποδοχής της πρότασης της Επιτροπής, η οποία, κατ' ουσίαν, ωθεί τις δημόσιες αρχές των κρατών μελών προς την εκπλήρωση ορισμένων θεμελιωδών υποχρεώσεων όπως η διαφανής εφαρμογή των διαδικασιών ανάθεσης των δημόσιων συμβάσεων και η επαγρύπνηση έναντι των πιθανών επιζημιών για τον ελεύθερο ανταγωνισμό συνεπειών της ανεπαρκούς εκπλήρωσης των αποστολών ΥΓΟΣ από τις αρμόδιες επιχειρήσεις (1).

2.10 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μιας νομοθετικής πρότασης η οποία να συντελεί στην επέκταση των κριτηρίων που έχει προτείνει το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, για να εξαιρεθούν οι αντισταθμίσεις των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας από τις διατάξεις της Συνθήκης σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Πρέπει, ωστόσο, να επισημανθούν ορισμένα τυπικά και ουσιαστικά ζητήματα που τίθενται με την ανάλυση της πρότασης.

3.2 Οι τρεις βασικοί στόχοι της πρότασης είναι συνοπτικά οι εξής: πρώτον, η εξασφάλιση της συμβατότητας με την κοινή αγορά των δημόσιων ενισχύσεων «χαμηλού σχετικά» ύψους που χορηγούνται σε επιχειρήσεις επιφορτισμένες με την παροχή ΥΓΟΣ· δεύτερον, η ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου όσον αφορά τις αντισταθμίσεις για την παροχή ΥΓΟΣ που υπερβαίνουν το ποσό αυτό, μέσω ενός κοινοτικού πλαισίου που καθορίζει τα κριτήρια αξιολόγησής τους· και, τρίτον, ο καθορισμός των κριτηρίων σύμφωνα με τα οποία αυτές οι αντισταθμίσεις μπορούν να θεωρηθούν κρατική ενίσχυση.

3.3 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, οι διατάξεις της πρότασης θα πρέπει να επεκταθούν σε κάθε αντιστάθμιση σαφώς καθορισμένης και σταθερής υποχρέωσης δημόσιας υπηρεσίας η οποία αντιστοιχεί στις πρόσθετες δαπάνες που επιβάλλει η εκπλήρωση αυτής της υποχρέωσης, χωρίς να τις υπερβαίνει, όπως καταδεικνύεται από τους χωριστούς λογαριασμούς που τηρεί η δικαιούχος επιχείρηση· και όλα αυτά με την επιφύλαξη της διενέργειας εκ των υστέρων ελέγχου και της επιβολής κυρώσεων από την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

3.4 Ωστόσο, η πρόταση δεν οριοθετεί με σαφήνεια το πεδίο εφαρμογής της, το οποίο, ιδίως στην περίπτωση της απόφασης, καθορίζεται βάσει ανομοιογενών κριτηρίων, τα οποία είτε εξαιρούν ορισμένες καταστάσεις ή τομείς (βλ. σημεία 1.4.2 και 1.4.4 ανωτέρω) είτε τους οριοθετούν γενικά βάσει κριτηρίων περισσότερο ποσοτικής παρά ποιοτικής φύσεως (βλ. σημείο 1.4.5 ανωτέρω).

(1) Βλ. σχετικά «Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με το Πράσινο Βιβλίο για τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας», Βρυξέλλες, 17.12.2003, έγγρ. Α5-0484/2003 τελικό, ΡΕ 323.188, σσ. 11-13. Επίσης, «Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών σχετικά με το Πράσινο Βιβλίο για τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας», ΕΕ C 73 της 23.3.2004, σ. 7, ιδίως σσ. 10-11.

3.5 Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τη χρήση, σε ορισμένες διατάξεις της πρότασης, ασαφών νομικών εννοιών όπως ο υπολογισμός των δαπανών που συνδέονται με την ΥΓΟΣ «σύμφωνα με τις γενικά αποδεκτές αρχές λογιστικής» ή, ακόμη, ο περιορισμός του πεδίου εφαρμογής της στις «υπηρεσίες που συνιστούν υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος κατά την έννοια του άρθρου 86 παράγραφος 2» της ΣΕΚ, έννοια η οποία, ως γνωστόν, δεν ορίζεται ούτε στις Συνθήκες ούτε στο παράγωγο κοινοτικό δίκαιο.

3.6 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ και για λόγους ομοιομορφίας με τους άλλους τρόπους μεταφοράς, θα πρέπει να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής της πρότασης όλες οι θαλάσσιες μεταφορές εξυπηρέτησης νησιών, εκτός και αν η Επιτροπή δικαιολογήσει επαρκώς τη συμπερίληψή τους στην πρόταση.

3.7 Από την άποψη αυτή και δεδομένου του έντονου τεχνικού-λειτουργικού χαρακτήρα των στόχων της πρότασης, κρίνεται λογικό να ζητήσουμε από την Επιτροπή να καταβάλει μεγαλύτερη προσπάθεια οριοθέτησης της έννοιας της ΥΓΟΣ έναντι άλλων εννοιών με τις οποίες συχνά αλληλοεπικαλύπτεται στις συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, όπως οι έννοιες της δημόσιας υπηρεσίας και της υπηρεσίας γενικού συμφέροντος (?). Στην πράξη, οι γενικοί όροι με τους οποίους εξακολουθεί η Επιτροπή να αντιλαμβάνεται την έννοια της ΥΓΟΣ εξαιρούν από την έννοια αυτή δραστηριότητες μεγίστου κοινωνικού συμφέροντος όπως η χρηματοδότηση της έρευνας για τη βελτίωση της υγείας ή η προστασία των καταναλωτών (?).

3.8 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, ενώπιον της ανάγκης νομικής διευκρίνισης, σε υπερεθνικό επίπεδο, των εννοιών της «υπηρεσίας γενικού συμφέροντος» και της «υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος», δεν είναι εξίσου επιτακτικό να οριστούν στον ίδιο βαθμό και οι κοινωνικές υπηρεσίες, για δύο τουλάχιστον λόγους: πρώτον, επειδή οι υπηρεσίες αυτές είναι σημαντικές για την κοινοτική έννομη τάξη μόνο σε περίπτωση που προσπορίζουν στον πάροχό τους οικονομικό όφελος και, δεύτερον, επειδή στην περίπτωση αυτή εμπίπτουν αναγκαστικά σε μία από τις δύο προηγούμενες κατηγορίες.

3.9 Επιπλέον, η πρόταση δεν ασχολείται με την κατηγοριοποίηση ορισμένων τρόπων χρηματοδότησης των ΥΓΟΣ, όπως η αλληλέγγυα χρηματοδότηση, λαμβανομένων υπόψη των προβλημάτων πρόσβασης σε ορισμένες εθνικές αγορές (π.χ. ασφάλειες), ούτε με τον καθορισμό των κριτηρίων για την αξιολόγηση των ορθών πρακτικών σε κοινοτικό επίπεδο, ο οποίος θα είχε, μεταξύ άλλων, το πλεονέκτημα ότι θα αποσαφηνίζε τη νομιμότητα της αποκαλούμενης «εκμετάλλευσης της αφρόκρεμας της αγοράς» («cream skimming») (?).

3.10 Η πρόταση επιβάλλει τα ίδια κριτήρια σεβασμού του βασικού ρυθμιστικού πλαισίου της εσωτερικής αγοράς χωρίς να κάνει διάκριση μεταξύ των τομέων και χωρίς να λαμβάνει υπόψη την αντίδραση των φορέων της αγοράς.

(2) Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει ασχοληθεί επανειλημμένα με αυτό το θέμα, και για την τελευταία φορά στη γνωμοδότησή της της 11ης Δεκεμβρίου 2003 σχετικά με το «Πράσινο Βιβλίο για τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας», ΕΕ C 80 της 30.3.2004, σ. 66.

(3) Βλ. το Παράρτημα 1 («Ορισμοί») του «Λευκού Βιβλίου σχετικά με τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας», COM(2004) 374, σ. 26.

(4) Η οποία μπορεί να αμφισβητηθεί, ιδίως στους ελευθερωμένους τομείς, εξαιτίας της εξίσωσης των τιμών και της διασταυρούμενης χρηματοδότησης μεταξύ των κερδοφόρων και των ζημιωγόνων υπηρεσιών.

3.11 Ξεκινά, έτσι, από μια εσφαλμένη αρχή ίσης αντιμετώπισης καταστάσεων που διαφέρουν. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η διανομή πόσιμου νερού, η αποχέτευση των πόλεων ή η ανακύκλωση των αποβλήτων εξισώνονται με τη διανομή ηλεκτρικού ρεύματος ή φυσικού αερίου, τομείς που δεν λειτουργούν υπό τις ίδιες συνθήκες (π.χ. σεβασμού του περιβάλλοντος, υποδομών κλπ.) ούτε σε συγκρίσιμες αγορές: οι πρώτες αναπτύσσονται σε τοπικό ή περιφερειακό πλαίσιο, ενώ οι δεύτερες σε εθνικό, διακρατικό ή διεθνές. Δεν είναι σωστό να εξισώνονται μέσω των ίδιων υπερεθνικών κανόνων χρηματοδότησης.

3.12 Παρόμοια ανομοιογένεια υπάρχει και στην ελκυστικότητα των διάφορων τομέων για τους φορείς παροχής των ΥΓΟΣ. Για την παροχή ορισμένων υπηρεσιών απαιτούνται ειδικές υποδομές και εξοπλισμοί, γεγονός που λογικά επιφέρει αύξηση του κόστους ή ακόμη και απόρριψη των ιδιωτικών επενδύσεων λόγω της χαμηλής βραχυπρόθεσμης και μεσοπρόθεσμης αποδοτικότητας.

3.13 Επιπλέον, η πρόταση, η νομική βάση της οποίας είναι το άρθρο 86 παράγραφος 3 της ΣΕΚ, αναπαράγει την ασυμμετρία που υπάρχει στις Συνθήκες ανάμεσα στη ρύθμιση του δικαίου του ανταγωνισμού, που ερμηνεύει τις ΥΓΟΣ ως παρεκκλίσεις από το άρθρο 86, παράγραφος 2 της Συνθήκης, και στη θετική τους αναγνώριση στο άρθρο 16 της ΣΕΚ και στο άρθρο 36 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Η προσέγγιση αυτή σχετικοποιεί την ουσιαστική αξία των ΥΓΟΣ τόσο στην πολιτική δράση της ΕΕ — κοινωνική και εδαφική συνοχή — όσο και στην εγγύηση βασικών δικαιωμάτων των πολιτών, όπως η ελεύθερη κυκλοφορία.

3.14 Τα προβλήματα που θέτει η πρόταση άπτονται, έτσι, της ίδιας της βάσης της νομοθετικής τεχνικής που χρησιμοποιεί η Επιτροπή, τουλάχιστον σε δύο ζητήματα: τον λειτουργικό της στόχο και τη ρυθμιστική της αποτελεσματικότητα. Όσον αφορά το πρώτο, η τεχνική της πρότασης θυμίζει τη γνωστή τυπολογία των κανονισμών απαλλαγής κατά κατηγορία, που χρησιμοποιείται συχνά στο κοινοτικό νομικό σύστημα για τον ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά. Με την πρακτική ομαδοποίηση διαφορετικών καταστάσεων κατ' αυτόν τον τρόπο υπάρχει κίνδυνος συγκαλυμμένης εναρμόνισης, η οποία προσπαθεί να επιβάλει διά της ρυθμιστικής οδού μια

ενιαία λύση για την πολύπλοκη πραγματικότητα των ΥΓΟΣ, ενώ αυτό που απαιτείται στην πραγματικότητα είναι μια λεπτομερέστερη νομική προσέγγιση ευρύτερης εμβέλειας.

3.15 Η παρατήρηση αυτή μας οδηγεί στο δεύτερο ζήτημα: τη ρυθμιστική αποτελεσματικότητα της πρότασης. Ελλείπει προηγούμενης πρότασης οδηγίας-πλαίσιο — όπως έχει ζητήσει έντονα η ΕΟΚΕ ⁽¹⁾ — η οποία να παγιώνει τους στόχους και τις βασικές ρυθμιστικές αρχές των ΥΓΟΣ και να διευκρινίζει τις έννοιες που χρησιμοποιούνται στις Συνθήκες και στις τομεακές οδηγίες, καθώς και τους όρους για την παρέμβαση των διάφορων φορέων ⁽²⁾, η παρούσα πρόταση δεν εξασφαλίζει από μόνη της το επίπεδο της ασφάλειας δικαίου που απαιτεί αυτός ο τομέας της εσωτερικής αγοράς.

3.16 Χωρίς την προαναφερθείσα νομική υποδομή, προβλέπονται αναριθμητές διαφωνίες όσον αφορά την εφαρμογή και την ερμηνεία, με πιθανό επακόλουθο την κατάρρευση των αρμόδιων δικαστικών οργάνων. Η εφαρμογή της ενδέχεται να προκαλέσει, εκ των πραγμάτων, παραβιάσεις της αρχής της επικουρικότητας, η οποία, στο σημερινό στάδιο της διαδικασίας ολοκλήρωσης, απολαύει υψηλού επιπέδου προστασίας, όπως φαίνεται από το άρθρο I-9 του ειδικού πρωτοκόλλου που είναι προσαρτημένο στο σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, το οποίο εκπόνησε η Ευρωπαϊκή Συνέλευση.

3.17 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να μην παρεμποδιστεί ο στόχος της ενίσχυσης της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής από την πρακτική εφαρμογή του προβλεπόμενου πλαισίου. Είναι απαραίτητο να διατηρηθούν, έστω και προσανατολισμένες προς τον στόχο της συνοχής και όπως ορίζει η Συνθήκη, οι κρατικές ενισχύσεις που αποσκοπούν στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης των περιφερειών με ιδιαίτερα χαμηλό επίπεδο διαβίωσης ή με σοβαρό πρόβλημα ανεργίας, όπως και οι ενισχύσεις που αποσκοπούν στην προώθηση της ανάπτυξης συγκεκριμένων δραστηριοτήτων ή συγκεκριμένων οικονομικών ζωνών.

3.18 Θα πρέπει ίσως να αναπτυχθεί μια νέα προσέγγιση της πολιτικής των κρατικών ενισχύσεων σε κοινοτικό επίπεδο, αφού γίνεται όλο και πιο πολύπλοκη η σχέση της Επιτροπής με τις περιφερειακές ή/και τοπικές αρχές, με τις οποίες θα πρέπει να συνεργάζεται άμεσα σε όλα τα θέματα που σχετίζονται με τις ενισχύσεις που χορηγούν.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ ΕΕ C 241 της 7.10.2002, σημείο 4.4.

⁽²⁾ Βλ. σημεία 3.1 έως 3.5 της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ της 11ης Δεκεμβρίου 2003 σχετικά με το «Πράσινο Βιβλίο για τις υπηρεσίες κοινής ωφελείας» (βλ. υποσημείωση αριθ. 19 ανωτέρω).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την αναγνώριση πιστοποιητικών ναυτικής ικανότητας τα οποία εκδίδονται από τα κράτη μέλη και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/25/ΕΚ»

COM(2004) 311 τελικό– 2004/0098 (COD)

(2005/C 157/07)

Στις 6 Μαΐου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 80, παράγραφος 2, της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Νοεμβρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. **Chagas**.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε με 140 ψήφους υπέρ και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Ιστορικό

1.1 Στις 26 Απριλίου 2004, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση οδηγίας για την αναγνώριση των πιστοποιητικών ναυτικής ικανότητας τα οποία εκδίδονται από τα κράτη μέλη και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/25/ΕΚ⁽¹⁾, που αποσκοπεί στην πρόβλεψη απλουστευμένης διαδικασίας αναγνώρισης πιστοποιητικών ικανότητας που εκδίδονται από τα κράτη μέλη.

1.2 Οι απαιτήσεις σχετικά με την εκπαίδευση, την πιστοποίηση και την τήρηση φυλακών για ναυτικούς προδιαγράφονται από τη σύμβαση του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού με τίτλο «Πρότυπα εκπαίδευσης, έκδοσης πιστοποιητικών και τήρησης φυλακών των ναυτικών», 1978, όπως έχει τροποποιηθεί (σύμβαση STCW). Μεταξύ άλλων, η σύμβαση θέτει συγκεκριμένα κριτήρια όσον αφορά την αναγνώριση πιστοποιητικών ναυτικής ικανότητας εκδιδόμενων από τα Μέρη για πλοίαρχο, αξιωματικό ή ραδιοτηλεγραφήτη.

1.3 Οι διεθνείς αυτές απαιτήσεις έχουν μεταφερθεί στην κοινοτική νομοθεσία μέσω της οδηγίας 2001/25/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 2001,⁽²⁾ όπως έχει τροποποιηθεί τελευταία με την οδηγία 2003/103/ΕΚ⁽³⁾, σχετικά με ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης ναυτικών (η οδηγία). Συνεπώς, από τα κράτη μέλη απαιτείται να εκδίδουν πιστοποιητικά ναυτικής ικανότητας σύμφωνα με τα εν λόγω πρότυπα.

1.4 Όσον αφορά την αναγνώριση πιστοποιητικών ικανότητας μεταξύ κρατών μελών, η οδηγία προβλέπει ότι η αναγνώριση πιστοποιητικών ικανότητας για ναυτικούς υπηκόους ή όχι κρατών μελών υπόκειται στις διατάξεις των οδηγιών 89/48/ΕΟΚ⁽⁴⁾ και 92/51/ΕΟΚ⁽⁵⁾ σχετικά με το γενικό σύστημα αναγνώρισης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το γενικό σύστημα καθορίζει

διαδικασία αναγνώρισης πιστοποιητικών επαγγελματικών προσόντων ναυτικών η οποία συνεπάγεται τη σύγκριση της εκπαίδευσης και κατάρτισης που έχουν απαιτηθεί, καθώς και των αντίστοιχων προσόντων. Σε περίπτωση ουσιωδών διαφορών, οι εν λόγω ναυτικοί είναι δυνατόν να υπόκεινται σε ειδικά αντισταθμιστικά μέτρα. Παρατηρείται σήμερα το παράδοξο φαινόμενο στην ΕΕ να είναι η αμοιβαία αναγνώριση μεταξύ των κρατών μελών πιο δύσκολη από την αναγνώριση πιστοποιητικών τρίτων χωρών.

1.5 Η Επιτροπή προτείνει την αυτόματη αποδοχή από τα κράτη μέλη όλων των πιστοποιητικών ναυτικής ικανότητας που εκδίδονται από άλλο κράτος μέλος σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας. Ο κύριος στόχος του προτεινόμενου μέτρου είναι να εξασφαλισθεί ότι επιτρέπεται σε όλους τους ναυτικούς που έχουν αναγνωρισθεί σε κάποιο κράτος μέλος και κατέχουν τέτοια πιστοποιητικά ικανότητας να υπηρετούν σε πλοία που φέρουν τη σημαία οποιουδήποτε κράτους μέλους χωρίς περαιτέρω απαιτήσεις.

1.6 Επιπλέον, η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι σκόπιμη η εισαγωγή, στο κοινοτικό δίκαιο, των απαιτήσεων της σύμβασης STCW όσον αφορά γλωσσικές δεξιότητες για ναυτικούς. Οι εν λόγω απαιτήσεις πρέπει να παρέχουν τη δυνατότητα αποτελεσματικής επικοινωνίας στα πλοία με ταυτόχρονη διευκόλυνση της ελεύθερης διακίνησης επαγγελματιών.

1.7 Η πρόταση της Επιτροπής επιδιώκει την τροποποίηση της οδηγίας 2001/25/ΕΚ και προβλέπει επίσης τα εξής:

— Την υποχρέωση των κρατών μελών να εκδίδουν μέτρα πρόληψης και επιβολής κυρώσεων για δόλιες πρακτικές συνδέομενες με πιστοποιητικά ναυτικής ικανότητας, και

— Την τακτική εκτίμηση της συμμόρφωσης των κρατών μελών προς τις απαιτήσεις της οδηγίας 2001/25/ΕΚ, όπως έχει τροποποιηθεί.

(1) Οδηγία αριθ. 2001/25/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Απριλίου 2001, για το ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης των ναυτικών.

(2) Βλέπε υποσημείωση 1.

(3) Οδηγία 2003/103/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Νοεμβρίου 2003, περί τροποποίησης της οδηγίας 2001/25/ΕΚ για το ελάχιστο επίπεδο εκπαίδευσης των ναυτικών.

(4) Οδηγία 89/48/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1988 σχετικά με ένα γενικό σύστημα αναγνώρισης των διπλωμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που πιστοποιούν επαγγελματική εκπαίδευση ελάχιστης διάρκειας τριών ετών.

(5) Οδηγία 92/51/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 18ης Ιουνίου 1992 σχετικά με ένα δεύτερο γενικό σύστημα αναγνώρισης της επαγγελματικής εκπαίδευσης, το οποίο συμπληρώνει την οδηγία 89/48/ΕΟΚ.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη διευκόλυνσης της αναγνώρισης από όλα τα κράτη μέλη πιστοποιητικών ναυτικής ικανότητας που έχουν εκδοθεί εντός της Ένωσης σύμφωνα με τις ελάχιστες απαιτήσεις της οδηγίας 2001/25/ΕΚ, όπως έχει τροποποιηθεί.

2.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη διασφάλισης περαιτέρω σχολαστικής και συνεχούς συμμόρφωσης προς τις υφιστάμενες απαιτήσεις.

2.3 Η ΕΟΚΕ, σημειώνει ότι το Συμβούλιο, στα συμπεράσματά του της 5ης Ιουνίου 2003, υπογράμμισε την ανάγκη ενίσχυσης της κινητικότητας ναυτικών εντός της Ένωσης ⁽⁶⁾.

2.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει περαιτέρω ότι το ισχύον γενικό σύστημα για την αναγνώριση επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι τρόπον τινά δύσκαμπτο και, ως εκ τούτου, η αμοιβαία αναγνώριση πιστοποιητικών ικανότητας μεταξύ των κρατών μελών προλαμβάνεται από την εφαρμογή των γενικών διατάξεων της σύμβασης.

2.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απλούστερη τη διαδικασία που εισήχθη πρόσφατα για την αναγνώριση πιστοποιητικών ικανότητας εκδιδόμενων εντός της Ένωσης και από την άποψη αυτή, οι ναυτικοί με αναγνωρισμένα προσόντα σε κάποιο κράτος μέλος πιθανόν να περιέλθουν σε μειονεκτική θέση. Οι προτεινόμενες αλλαγές που συμφωνούν με τις διεθνείς απαιτήσεις, θα πρέπει να εξουδετερώσουν το πιθανό αυτό μειονέκτημα.

2.6 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει περαιτέρω ότι ορισμένα κράτη μέλη προορίζουν για τους υπηκόους τους τις θέσεις του πλοιάρχου και του υποπλοιάρχου εμπορικών πλοίων, όπως επιβεβαιώνεται άλλωστε από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στις υποθέσεις C-47/02 και C-405/01. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι κράτη μέλη μπορεί να εμποδίζουν την ελεύθερη διακίνηση των ναυτικών και να προορίζουν έτσι τις εν λόγω θέσεις για τους υπηκόους τους. Οι Κάτω Χώρες και το Ηνωμένο Βασίλειο έχουν τις λιγότερο περιοριστικές πολιτικές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την απασχόληση μη υπηκόων.

2.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να υφίσταται κοινή γλώσσα εργασίας την οποία κατανοούν και στην οποία είναι σε θέση να επικοινωνούν όλοι οι ναυτικοί, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό σε καταστάσεις ανάγκης και για τη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών επί του πλοίου.

2.8 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την Επιτροπή που επικεντρώνει την προσοχή της σε πρόσφατη μελέτη του Διεθνούς Ναυτικού Οργανισμού ⁽⁷⁾ σχετικά με την εξάπλωση των πιστοποιητικών ικανότητας που αποτελούν προϊόντα απάτης και προτρέπει τα κράτη μέλη να λάβουν και να εφαρμόσουν όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να προλαμβάνουν τη δόλια απόκτηση, δόλια έκδοση και παραποίηση των πιστοποιητικών ναυτικής ικανότητας.

⁽⁶⁾ Σχετικά με την προώθηση της ναυτιλίας και του ναυτικού επαγγέλματος εντός της Ένωσης.

⁽⁷⁾ Μελέτη με αντικείμενο δόλιες πρακτικές σχετικές με αποδεικτικά ικανότητας και θεωρήσεις, Διεθνές κέντρο έρευνας για ναυτικούς (SIRC), 2001.

2.9 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη καθιέρωσης ενός αποτελεσματικότερου και πιο ευέλικτου συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης πιστοποιητικών μεταξύ των κρατών μελών και θεωρεί ότι αποτελεί πάγια ανάγκη η εφαρμογή διαδικασιών προκειμένου να αντιμετωπισθεί ενεργώς η ψευδής πιστοποίηση. Τα κράτη μέλη υποδοχής πρέπει να διαθέτουν ενδεδειγμένες διαδικασίες ώστε το πιστοποιητικό που εκδίδεται από άλλο κράτος μέλος να μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε πλοίο του κράτους μέλους υποδοχής.

2.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το κράτος μέλος υποδοχής παράλληλα με την απαίτηση για ελάχιστα πρότυπα όσον αφορά τις γλωσσικές δεξιότητες όλων των κατόχων πιστοποιητικού, θα πρέπει επιπροσθέτως να ικανοποιεί τις απαιτήσεις σχετικά με τη γνώση του ναυτικού δικαίου του εν λόγω κράτους μέλους. Επιπλέον, κρίνεται σκόπιμη η έκδοση πιστοποιητικού «αναγνώρισης».

2.11 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια στη Θάλασσα διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο διασφαλίζοντας τη συμμόρφωση και τη συνοχή των κρατών μελών καθώς και τον ελάχιστο διοικητικό φόρτο. Κάτι τέτοιο, θεωρείται απαραίτητο για την εξασφάλιση υψηλού επαγγελματικού επιπέδου των ναυτικών που πιστοποιούνται στα κράτη μέλη.

2.12 Η ΕΟΚΕ αποδέχεται μεν τον σημαίνοντα ρόλο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα, αναγνωρίζει όμως τους περιορισμούς του. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στην ανάγκη να διατεθούν οι κατάλληλοι οικονομικοί, ανθρώπινοι και τεχνικοί πόροι.

2.13 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στις ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις της δυνατότητας να προσλαμβάνεται απεριόριστος αριθμός υπηκόων ενός κράτους μέλους σε πλοία διαφορετικού κράτους μέλους. Ενώ αναγνωρίζει ότι αυτό συμβιβάζεται με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων και αποτελεί μερικές φορές αναγκαιότητα, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι είναι αναγκαίο, η παντελής έλλειψη περιορισμών όσον αφορά τον αριθμό των εκδιδόμενων πιστοποιητικών μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη συνέχιση της απασχόλησης των ναυτικών σε ορισμένα κράτη μέλη. Τέλος, η διατήρηση και η ανάπτυξη της βάσης των ναυτιλιακών δεξιοτήτων στην ΕΕ μπορεί να επηρεασθεί.

2.14 Η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη να συνεργαστούν με τους κοινωνικούς εταίρους προκειμένου να καθιερώσουν ένα ισορροπημένο καθεστώς απασχόλησης στα πλαίσια του οποίου θα διασφαλιστεί η διατήρηση και η ανάπτυξη της βάσης των ναυτιλιακών δεξιοτήτων της ΕΕ.

2.15 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την απογοήτευσή της για το γεγονός ότι, ενώ η Επιτροπή κατά το παρελθόν εξέτασε το ζήτημα της αναγνώρισης υπηκόων τρίτων χωρών και επί του παρόντος την αμοιβαία αναγνώριση των πιστοποιητικών ναυτικής ικανότητας, εντούτοις, δεν επιδιώκει σήμερα την εφαρμογή προστατευτικών κοινωνικών διατάξεων για όλους τους ναυτικούς που απασχολούνται σε πλοία που φέρουν σημαία χώρας της ΕΕ.

3 Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Άρθρο 1

Η οδηγία εφαρμόζεται στα ναυτικά επαγγέλματα που ασκούνται από υπηκόους κρατών μελών και αλλοδαπούς που κατέχουν πιστοποιητικό ικανότητας το οποίο έχει εκδοθεί από κράτος μέλος. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να μην επεκταθεί η διάταξη ώστε να συμπεριλάβει πιστοποιητικά που εκδόθηκαν αρχικά από τρίτη χώρα και μετέπειτα θεωρήθηκαν σε κράτος μέλος.

3.2 Άρθρο 3

Στην παράγραφο 2 προβλέπεται ότι κάθε ναυτικός που κατέχει ενδεδειγμένο πιστοποιητικό ικανότητας ή οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό ικανότητας, όπως ορίζεται στην παράγραφο 1, επιτρέπεται να υπηρετεί επί πλοίων που φέρουν τη σημαία άλλου κράτους μέλους. Προς τούτο, θα πρέπει να εκδίδεται επίσημο έγγραφο αναγνώρισης. Το εν λόγω έγγραφο απαιτείται για την πρόληψη της δόλιας χρήσης των πιστοποιητικών και την πιστοποίηση των γλωσσικών δεξιοτήτων και των γνώσεων στον τομέα του ναυτικού δικαίου στο κράτος μέλος υποδοχής.

3.3 Άρθρο 4

Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι οι ναυτικοί πρέπει να αποκτούν την απαιτούμενη γλωσσική επάρκεια όπως καθορίζεται στα μέρη A-II/1, A-III/1, A-IV/2 και A-II/4 του κώδικα STCW. Ωστόσο, η διάταξη είναι ασαφής ως προς το ότι είναι δύσκολο τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν την εφαρμογή της διάταξης δεδομένου ήδη ότι τα κράτη μέλη υποδοχής έχουν την αρμοδιότητα να διαπιστώνουν την ικανότητα των ναυτικών να εκτελούν τα καθήκοντά τους. Εφόσον οι ως άνω όροι ικανοποιούνται, μπορεί να χορηγηθεί η ενδεδειγμένη αναγνώριση από το κράτος μέλος υποδοχής.

3.4 Άρθρο 5

Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις διατάξεις που αφορούν την πρόληψη της απάτης. Η χρήση ψευδών πιστοποιητικών ναυτικής ικανότητας εγκυμονεί σοβαρό κίνδυνο για την ασφάλεια της ζωής στη θάλασσα και προκαλεί σοβαρή καταστροφή στο θαλάσσιο περιβάλλον υπονομεύοντας τα ναυτικά επαγγέλματα. Η έκδοση του πιστοποιητικού αναγνώρισης θα μπορούσε να συμβάλει στην πρόληψη της δόλιας χρήσης των πιστοποιητικών.

3.5 Άρθρο 6

Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια στη Θάλασσα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα

κράτη μέλη θεσπίζουν και εκτελούν τα ενδεδειγμένα μέτρα για την πρόληψη και την επιβολή κυρώσεων για τη δόλια χρήση των πιστοποιητικών.

3.6 Άρθρο 7

Η ΕΟΚΕ δηλώνει ικανοποιημένη και επικροτεί το γεγονός ότι η Επιτροπή, επικουρούμενη από τον Οργανισμό, επαληθεύει, σε χρονικά διαστήματα όχι μεγαλύτερα των πέντε ετών, τη συμμόρφωση των κρατών μελών προς εφαρμογή των απαιτήσεων για την κατάρτιση και την πιστοποίηση που προβλέπονται στην οδηγία 2001/25/ΕΚ.

4 Συμπέρασμα

4.1 Με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων που διατυπώνονται παραπάνω, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση της Επιτροπής.

4.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ανάγκη αποσυμφόρησης του συστήματος αναγνώρισης πιστοποιητικών από τα κράτη μέλη. Εντούτοις, η αυτόματη αναγνώριση δεν θα πρέπει να αποκλείει την ανάγκη διασφάλισης των κατάλληλων γλωσσικών δεξιοτήτων, γνώσης του ναυτικού δικαίου και πρόληψης της δόλιας χρήσης πιστοποιητικών ικανότητας. Ως εκ τούτου, αυτό απαιτεί να διαθέσουν τα κράτη μέλη υποδοχής κατάλληλες διαδικασίες.

4.3 Η ΕΟΚΕ, παρότι θεωρεί επιθυμητό ένα αποτελεσματικό και αξιόπιστο σύστημα αναγνώρισης των πιστοποιητικών ικανότητας που έχουν εκδοθεί εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκφράζει εντούτοις ανησυχίες μήπως η Επιτροπή δεν εξετάσει το θέμα της μελλοντικής απασχόλησης των πολιτών της ΕΕ και της διατήρησης και ανάπτυξης της ευρωπαϊκής βάσης ναυτικών δεξιοτήτων.

4.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον ρόλο που επιδιώκεται να διαδραματίσει ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Ασφάλεια στη Θάλασσα για την εξασφάλιση της πλήρους συμμόρφωσης με τις διαδικασίες και ζητεί από την Επιτροπή να φροντίσει ώστε να του διατίθενται επαρκείς πόροι τόσο στο επίπεδο των κρατών μελών όσο και στο ευρωπαϊκό επίπεδο.

4.5 Η ΕΟΚΕ, αν και συμφωνεί ως προς τη σημασία που αποδίδει η Επιτροπή στην εκπαίδευση και την κατάρτιση των ναυτικών για τη διατήρηση της ασφάλειας στη θάλασσα και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, εκφράζει την ανησυχία ότι δεν ελήφθησαν πρόσθετα μέτρα για να διασφαλιστεί ότι οι υπηκοοί τρίτων χωρών δεν θα αποτελούν αντικείμενο εκμετάλλευσης στα πλοία των κρατών μελών.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις εναρμονισμένες Υπηρεσίες Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας στις εσωτερικές πλωτές οδούς της Κοινότητας»

COM(2004) 392 τελικό– 2004/0123 (COD)

(2005/C 157/08)

Στις 8 Ιουνίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 71 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία της πληροφορίας», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Νοεμβρίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. **Simons**.

Κατά την 413η σύνοδο ολομελείας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 144 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Στις 25 Μαΐου 2004, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε μία πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις εναρμονισμένες Υπηρεσίες Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας (ΥΠΕΝ) στις εσωτερικές πλωτές οδούς της Κοινότητας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδιώκει, κατ' αυτόν τον τρόπο, να ενθαρρύνει την ανάπτυξη της εσωτερικής ναυσιπλοΐας μελλοντικώς με την ενσωμάτωση και εναρμόνιση των υφισταμένων τηλεματικών υπηρεσιών που έχουν εισαχθεί τα τελευταία έτη στα διάφορα κράτη μέλη.

1.2 Το πολιτικό πλαίσιο της εν λόγω πρότασης οδηγίας συνιστά η προώθηση διαφορετικών μέσων μεταφοράς, εναλλακτικά προς τις οδικές μεταφορές, για την επίλυση των προβλημάτων της κατακερματισμένης πολιτικής μεταφορών των προηγούμενων ετών, η οποία θεωρείται ως αιτία των σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα το ευρωπαϊκό σύστημα μεταφορών.

Η εσωτερική ναυσιπλοΐα διαθέτει επαρκές δυναμικό, από την άποψη των υποδομών και της τεχνικής των πλοίων, ώστε να μπορέσει να καταλάβει ένα σημαντικό μεγαλύτερο μερίδιο του όγκου των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων στην Ευρώπη. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα μπορεί να καλύψει μεγάλο μέρος της ευρωπαϊκής επικράτειας, χάρη στις μεγάλες διασυνοριακές πλωτές οδούς αλλά και τις πολυάριθμες εθνικές πλωτές οδούς. Χαρακτηριστικό στοιχείο του κλάδου είναι η εισαγωγή καινοτομιών σε διάφορους τομείς. Δεδομένου ότι άρχισε να αναδεικνύεται ως εναλλακτική λύση προς τις οδικές μεταφορές, η εσωτερική ναυσιπλοΐα έχει κατορθώσει ήδη να κατακτήσει νέες αγορές.

1.3 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει υπογραμμίσει επανειλημμένα τη σημασία των εσωτερικών πλωτών μεταφορών για την κοινοτική αγορά σε διάφορες γνωμοδοτήσεις

(πρωτοβουλίας) αλλά και στο πλαίσιο διαβουλεύσεων και συμπερασμάτων διάφορων επιτροπών. (1) Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην εξάλειψη των εμποδίων που σχετίζονται με τις υποδομές και αντιμετωπίζονται τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ καλεί εκ νέου τα κράτη μέλη της Ένωσης να μεριμνήσουν ιδιαίτερα για την εφαρμογή των απαραίτητων μέτρων συντήρησης των πλωτών οδών. Η κατάλληλη συντήρηση των πλωτών οδών αποτελεί, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, βασική προϋπόθεση, χωρίς την οποία θα ήταν άσκοπη η καθιέρωση προηγμένων υπηρεσιών πληροφόρησης στον τομέα των εσωτερικών πλωτών μεταφορών. Το γεγονός ότι δεν πληρείται ακόμη η προϋπόθεση αυτή, ήδη δημιουργεί εμπόδια που απειλούν την περαιτέρω ανάπτυξη της εσωτερικής ναυσιπλοΐας. (2)

1.4 Στο πλαίσιο της στρατηγικής του Λευκού Βιβλίου, η Επιτροπή έχει δεσμευθεί να συνδράμει περαιτέρω τον τομέα ώστε αυτός να προσαρμοσθεί στις νέες ανάγκες της αγοράς. Επιπλέον, ενθαρρύνει σθεναρά την ανάπτυξη των σύγχρονων Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ/ICT), με σκοπό κυρίως τη βελτίωση της διαχείρισης της κυκλοφορίας και των μεταφορών στην εσωτερική ναυσιπλοΐα.

(1) Πρόκειται για το έγγραφο DI CESE 48/2002 rev. που περιέχει τις κοινές δηλώσεις που υιοθετήθηκαν κατά την 5η συνεδρίαση της Μικτής Συμβουλευτικής Επιτροπής ΕΕ / Ρουμανία, στις 23 και 24 Μαΐου 2002 στο Βουκουρέστι σχετικά με το θέμα: «Η Βελτιστοποίηση του Δούναβη ως διαδρόμου του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών», εισηγήτρια η κυρία Μπρεδήμα-Σαββοπούλου· η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Εφαρμογή του διαρθρωτικού διαλόγου στους πανευρωπαϊκούς διαδρόμους μεταφορών» ΕΕ C 85 της 8.4.2002, εισηγήτρια: η κυρία Alleweldt· η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Το μέλλον του διευρωπαϊκού δικτύου πλωτών οδών», ΕΕ C 80 της 3ης Μαρτίου 2002, εισηγητής: ο κύριος Lenvaux, καθώς και η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Προς ένα πανευρωπαϊκό καθεστώς εσωτερικής ναυσιπλοΐας» ΕΕ C 10 της 14.1.2004, εισηγητής ο κύριος Simons.

(2) Αναφέρουμε ως παράδειγμα την περίπτωση της Ολλανδίας όπου έχουν σταματήσει οι επενδύσεις για τη συντήρηση των πλωτών οδών από το 2004 ενώ χρειάζονται επενδύσεις ύψους τουλάχιστον 35 εκατομ. ευρώ προκειμένου να ξεπεραστεί η σημερινή στασιμότητα και να προληφθεί κάθε ενδεχόμενη στασιμότητα στο μέλλον. Ωστόσο, οι απαιτούμενοι πόροι δεν θα είναι διαθέσιμοι πριν το 2007.

Στη Γερμανία οι ανάγκες σε επενδύσεις αντικατάστασης για την περίοδο 2000-2020 εκτιμώνται σε 11 δις ευρώ. Αυτό αναλογεί σε 500 εκατομ. ευρώ ανά έτος, ενώ το νέο σχέδιο για το εθνικό δίκτυο μεταφορών στηρίζεται στο ποσό των 440 εκατομ. ευρώ ως ετήσιο μέσο όρο των απαραίτητων επενδύσεων συντήρησης για την περίοδο 2001-2015 (έκθεση Planco «Potenziale und Zukunft der deutschen Binnenschiffahrt» (Οι δυνατότητες και το μέλλον της γερμανικής εσωτερικής ναυσιπλοΐας), Νοέμβριος 2003).

1.5 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι η εφαρμογή του σχεδίου των ΥΠΕΝ εξασφαλίζει τη συμβατότητα και διαλειτουργικότητα μεταξύ των υφιστάμενων και των μελλοντικών συστημάτων ΥΠΕΝ στην Ευρώπη. Με τον τρόπο αυτό, οι ευρωπαίοι προμηθευτές εξοπλισμού θα ενθαρρυνθούν να παράγουν υλισμικό και λογισμικό για τις ΥΠΕΝ με εύλογο και προσιτό κόστος.

1.6 Οι διεθνείς επιτροπές εσωτερικής ναυσιπλοΐας, η κεντρική επιτροπή για τη ναυσιπλοΐα στο Ρήνο και η επιτροπή για τη ναυσιπλοΐα στο Δούναβη, υποστηρίζουν την ανάπτυξη και την εφαρμογή των ΥΠΕΝ. Η κεντρική επιτροπή για τη ναυσιπλοΐα στο Ρήνο υιοθέτησε ήδη, για το σκοπό αυτό, τις προβλεπόμενες κατευθύνσεις και τεχνικές προδιαγραφές της οδηγίας, τις οποίες επεξεργάστηκε η Διεθνής Ένωση Ναυσιπλοΐας (PIANC).

2. Οι χρήστες και η σημασία των Υπηρεσιών Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας (ΥΠΕΝ) για την εσωτερική ναυσιπλοΐα

2.1 Σύμφωνα με την πρόταση οδηγίας, το σχέδιο των Υπηρεσιών Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας, αποτελεί την πιο ουσιαστική αλλαγή στον τομέα εδώ και δεκαετίες. Το σχέδιο αποσκοπεί στην εισαγωγή υπηρεσιών παροχής πληροφοριών για τη βελτίωση του προγραμματισμού και της διαχείρισης της κυκλοφορίας και των μεταφορών. Προς τούτο, θα πρέπει να ενσωματωθούν οι τηλεματικές εφαρμογές που έχουν αναπτυχθεί σε εθνικό επίπεδο αυτόνομα σε ένα ενιαίο διεπιχειρησιακό σύστημα.

2.2 Η εισαγωγή των ΥΠΕΝ θα ευνοήσει, σύμφωνα με την πρόταση, ολόκληρο τον τομέα της ευρωπαϊκής εσωτερικής ναυσιπλοΐας. Η αναζωογόνηση των εσωτερικών πλωτών μεταφορών με την εισαγωγή των ΥΠΕΝ αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον εξαιτίας και της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Συγχρόνως, οι ΥΠΕΝ θα διευκολύνουν και το έργο των αρμοδίων αρχών, ιδίως όσον αφορά τη διαχείριση της κυκλοφορίας και την παρακολούθηση των επικίνδυνων εμπορευμάτων. Θα ενισχυθεί η ασφάλεια και θα βελτιωθεί η κατάσταση του περιβάλλοντος, διότι οι ενδιαφερόμενοι θα ενημερώνονται καλύτερα και θα συντομευτεί ο χρόνος αντίδρασης σε περίπτωση έκτακτων περιστατικών.

2.3 Τα πλεονεκτήματα από την εισαγωγή των εναρμονισμένων Υπηρεσιών Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας θα πρέπει να αφορούν τόσο τις υπηρεσίες που σχετίζονται με την κυκλοφορία όσο και εκείνες που σχετίζονται με τις μεταφορές. Αυτό συνεπάγεται ότι τα πλεονεκτήματα της οδηγίας θα πρέπει να είναι τόσο προς όφελος των εθνικών αρχών όσο και της εσωτερικής ναυσιπλοΐας. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η οδηγία εξυπηρετεί τους σκοπούς τόσο του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού δικαίου.

2.4 Οι διαφορετικοί στόχοι και αφετηρίες, ανάλογα με τους ιδιωτικούς ή δημόσιους σκοπούς για τους οποίους χρησιμοποιείται το σύστημα, απαιτούν την ιδιαίτερη παρακολούθηση των πληροφοριών και των υπηρεσιών, με σκοπό την αποφυγή της ακατάλληλης χρήσης τους. Θα πρέπει να διασφαλίζεται σαφώς η προστασία των προσωπικών δεδομένων στον τομέα των ηλεκτρο-

νικών επικοινωνιών, εφόσον τα δεδομένα προορίζονται για δημόσια χρήση.

3. Τα πλεονεκτήματα των ΥΠΕΝ για τη μελλοντική ανάπτυξη της εσωτερικής ναυσιπλοΐας

3.1 Οι Υπηρεσίες Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας θεωρούνται στην πρόταση οδηγίας ως στήριξη της ενδεχόμενης μετατόπισης των μεταφορών προς το πλοίο καθώς και για την εντονότερη ένταξη της εσωτερικής ναυσιπλοΐας σε έναν σχεδιασμό διατροπικών μεταφορών που να προσφέρει οφέλη για το κοινωνικό σύνολο. Σύμφωνα με την εξεταζόμενη πρόταση, προσδοκείται ότι οι ΥΠΕΝ θα προσφέρουν τέσσερα στρατηγικά πλεονεκτήματα, δηλαδή:

- μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα,
- βέλτιστη χρήση των υποδομών,
- βελτιωμένη ασφάλεια και κάλυψη από κινδύνους,
- καλύτερη προστασία του περιβάλλοντος.

3.2 Σχετικά με την πρώτη πτυχή, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι η αυξημένη ανταγωνιστικότητα συμβάλλει γενικά στη βελτίωση της θέσης του τομέα σε σχέση με άλλα μέσα μεταφοράς. Οι προτεινόμενες υπηρεσίες δεν θα πρέπει να συντελέσουν σε περαιτέρω επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας της εσωτερικής ναυσιπλοΐας στα νέα και στα μελλοντικά κράτη μέλη, δεδομένου ότι ο κλάδος αυτός έχει εξασθενήσει λόγω της γενικότερης οικονομικής κατάστασης στα νέα κράτη μέλη. Η κατανομή των πόρων για την πραγματοποίηση αυτών των υπηρεσιών πρέπει να αντικατοπτρίζει την πτυχή αυτή. (1)

3.3 Ο αποτελεσματικότερος προγραμματισμός των δρομολογίων αναμένεται να περιορίσει τις περιόδους αναμονής, καθώς και τις απώλειες απόδοσης, μέσω των κατάλληλων ρυθμίσεων της ταχύτητας. Επιπλέον, οι ΥΠΕΝ αναμένεται να προωθήσουν την ενσωμάτωση των εσωτερικών πλωτών μεταφορών στις αλυσίδες πολλαπλών μέσων μεταφοράς, μέσω σημείων διεπαφής πληροφοριών που θα είναι κοινές για όλους τους φορείς της αλυσίδας εφοδιασμού.

3.4 Θα πρέπει να αξιοποιηθούν περαιτέρω τα αναγνωρισμένα πλεονεκτήματα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, όπως είναι η ασφάλεια και η προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας σε σύγκριση με άλλους τρόπους μεταφοράς. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα θεωρείται σήμερα ο ασφαλέστερος τρόπος μεταφοράς (2).

3.5 Η εσωτερική ναυσιπλοΐα θα κατορθώσει να διατηρήσει το προβάδισμα που έχει σε σύγκριση με άλλα μέσα μεταφοράς, ακόμη και κάτω από τις σημερινές συνθήκες, στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος. Παρά τις σχετικά συντηρητικές αντιλήψεις, σύμφωνα με πρόσφατα δημοσιευμένη μελέτη για τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της εσωτερικής ναυσιπλοΐας (3), μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η εσωτερική ναυσιπλοΐα είναι σε θέση να συμβάλει στη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης της αλυσίδας μεταφορών. Συνεπώς, αυτό μπορεί να συνδράμει στην υλοποίηση των στόχων του Κιότου για τη μείωση της εκπομπής ρύπων.

(1) Όλες οι χώρες από τις οποίες διέρχεται ο Δούναβης ήδη συμμετέχουν στα προγράμματα ΥΠΕΝ Lead για την εναρμόνιση των υπηρεσιών στον τομέα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας (για παράδειγμα το COMPRI: Consortium, Operational Management Platform 2002-2005, στο οποίο συμμετείχαν 11 χώρες μεταξύ των οποίων η Σλοβακία, η Ουγγαρία, η Ρουμανία και η Βουλγαρία). Σύμφωνα με εκτιμήσεις οι υπηρεσίες εσωτερικής ναυσιπλοΐας θα συμβάλουν στον ριζικό εκσυγχρονισμό της ναυσιπλοΐας στο Δούναβη. (Via Donau: «Strategy and achievements on the implementation of RIS in the Danube region», 13.10.2004).

(2) Ενέργεια και μεταφορές της ΕΕ σε αριθμούς, Στατιστικό εγχειρίδιο 2003, Τμήμα 3: Μεταφορές, Κεφάλαιο 6: Ασφάλεια

(3) Royal Haskoning: «Περιβαλλοντικές επιδόσεις της εσωτερικής ναυσιπλοΐας», 27η Ιανουαρίου 2004

3.6 Η απόφαση των ευρωπαϊών υπουργών περιβάλλοντος, της 28ης Ιουνίου 2004, να ορίσουν για το έτος 2010 ποσοστιαίο όριο 0,1 % όσον αφορά την περιεκτικότητα των καυσίμων σε θείο για τα πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας, αντικατοπτρίζει επίσης την ευαισθητοποίηση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας για το περιβάλλον. Η υψηλή περιεκτικότητα των καυσίμων σε θείο θέτει σε κίνδυνο την ανθρώπινη υγεία και ενδέχεται να οδηγήσει σε οξίνιση του εδάφους και των υδάτων. Η εσωτερική ναυσιπλοΐα συμβάλλει στην αντιμετώπιση των εν λόγω κινδύνων, προασπίζοντας την εικόνα της ως του φιλικότερου προς το περιβάλλον τρόπου μεταφοράς. Ο ευρωπαϊκός στόλος εσωτερικής ναυσιπλοΐας χρησιμοποιεί σήμερα κατά κύριο λόγο καύσιμα με χαμηλότερη από 0,2 % ποσοστιαία περιεκτικότητα σε θείο.

Παράλληλα με την κατασκευή κινητήρων με χαμηλότερη εκπομπή ρύπων, η χρήση λιγότερο ζημιογόνων καυσίμων επιτρέπει στον τομέα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, σε σύγκριση με άλλους τρόπους μεταφοράς, να παρουσιάζει θετικό περιβαλλοντικό ισοζύγιο.

Με το δηλωμένο όφελος που θα προκύψει από την εισαγωγή Υπηρεσιών Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας, η οποία θα επιφέρει περαιτέρω μείωση της κατανάλωσης ενέργειας στη εσωτερική ναυσιπλοΐα, υποστηρίζεται και η υλοποίηση των στόχων που έχει θέσει ο κλάδος σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος.

4. Η πρόταση οδηγίας και το πεδίο εφαρμογής της

4.1 Η οδηγία θα υποχρεώνει τα κράτη μέλη να διευκολύνουν τη θέσπιση πλαισίου εισαγωγής και χρήσης εναρμονισμένων Υπηρεσιών Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας (ΥΠΕΝ) και να διαμορφώσουν κανονιστικό πλαίσιο για την εγκαθίδρυση και την περαιτέρω ανάπτυξη των υπηρεσιών αυτών. Σημείο αφετηρίας αποτελεί η άμεση ενσωμάτωση των υφιστάμενων τεχνολογιών (άρθρο 1).

4.2 Ο περιορισμός του πεδίου εφαρμογής των ΥΠΕΝ σε όλες τις εσωτερικές πλωτές οδούς της κλάσης IV και άνω είναι, κατά την ΕΟΚΕ, αναγκαίος. Επικροτείται η δυναμική επιλογή για την κατάταξη των εσωτερικών πλωτών οδών σύμφωνα με την ευρωπαϊκή διαβάθμιση.

4.3 Η οδηγία καθορίζει τις ιδιαίτερες υποχρεώσεις των κρατών μελών σε ό,τι αφορά την παροχή των δεδομένων που απαιτούνται για την εκτέλεση ενός δρομολογίου, την παροχή ηλεκτρονικών ναυτικών χαρτών και πληροφοριών προς τους κυβερνήτες πλοίων και τις αρχές.

Η υποχρέωση των κρατών, όσον αφορά τις πλωτές οδούς της κλάσης Va και άνω σύμφωνα με την ταξινόμηση των ευρωπαϊκών πλωτών οδών, να διαθέτουν στους χρήστες των ΥΠΕΝ ενημερωμένους ηλεκτρονικούς ναυτικούς χάρτες προκαλεί επιφυλάξεις σχετικά με τα δίκτυα πλωτών οδών της Γερμανίας, του Βελγίου, της Τσεχίας και της Πολωνίας (άρθρο 4).

4.4 Η οδηγία δεν υποχρεώνει **κατ' αρχήν** τους ιδιώτες χρήστες, δηλαδή τους κυβερνήτες πλοίων, να εγκαταστήσουν τον εξοπλισμό που είναι απαραίτητος για τη συμμετοχή στις ΥΠΕΝ. Τα κράτη μέλη όμως πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα, προκειμένου να

ενθαρρύνουν τους χρήστες και τα πλοία να συμμορφωθούν στις απαιτήσεις εξοπλισμού που προβλέπονται στην οδηγία. Προκειμένου να πληρούται η απαίτηση αυτή και να τονωθεί η χρήση των υπηρεσιών από τους κυβερνήτες πλοίων, η παροχή κινητήρων εκ μέρους των κρατών μελών για τον κατάλληλο συμπληρωματικό εξοπλισμό των πλοίων είναι, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, εξίσου αναγκαία με την παροχή των απαιτούμενων δεδομένων.

Για λόγους διαφάνειας και λαμβανομένης υπόψη της αρχής του εθελοντικού χαρακτήρα, θα πρέπει να αποφευχθεί η υποχρεωτική καθιέρωση της χρήσης των υπηρεσιών. Οι μέθοδοι και η ώθηση για την όσο το δυνατό ευρύτερη χρήση του συστήματος από τους κυβερνήτες πλοίων ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που επιδιώκει η οδηγία, θα πρέπει εξάλλου να αποτελούν το κύριο στοιχείο της υποχρέωσης που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη να εισαγάγουν τις ΥΠΕΝ.

4.5 Οι τεχνικές προδιαγραφές για το σχεδιασμό, την εγκατάσταση και εφαρμογή των υπηρεσιών καθορίζονται μέσω των τεχνικών κατευθύνσεων (κατευθύνσεις ΥΠΕΝ). Για τη διασφάλιση ενός ενιαίου συστήματος, οι εν λόγω κατευθύνσεις θα πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να συνάδουν με τις υφιστάμενες κατευθύνσεις και προδιαγραφές των αρμόδιων διεθνών οργανισμών.

4.6 Η χρήση των δεδομένων στο πλαίσιο των Υπηρεσιών Πληροφοριών Εσωτερικής Ναυσιπλοΐας (ΥΠΕΝ) για δημόσιους και επιχειρηματικούς οικονομικούς σκοπούς προϋποθέτει την ιδιαίτερη προστασία των προσωπικών δεδομένων των κυβερνητών πλοίων. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή για την προστασία των δεδομένων, όσον αφορά κυρίως διάφορα ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και την περαιτέρω διοχέτευσή τους σε δημόσιες αρχές.

4.7 Για την εφαρμογή και την υλοποίηση της προτεινόμενης οδηγίας, η Επιτροπή συγκροτεί μία επιτροπή, σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με τις λεπτομέρειες άσκησης των αρμοδιοτήτων εκτέλεσης που ανατίθενται στην Επιτροπή της 28ης Ιουνίου 1999 (1999/468/ΕΚ). Προκειμένου να εξασφαλιστεί η εφαρμογή της οδηγίας στο πλαίσιο των στόχων που έχουν τεθεί και της αρχικής επιδίωξης για την προώθηση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, η εν λόγω επιτροπή θα πρέπει να απαρτίζεται από εκπροσώπους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά, κατά την ΕΟΚΕ, και από εκπροσώπους των επαγγελματικών οργανώσεων για τις εργασίες διαβούλευσης (άρθρο 11).

5. Εφαρμογή της οδηγίας

5.1 Αποδοχή εκ μέρους των χρηστών

Κατά την ΕΟΚΕ, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην εισαγωγή και την εφαρμογή της οδηγίας. Οι τυποποιημένες υπηρεσίες εσωτερικής ναυσιπλοΐας θα πρέπει να παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες, ικανές να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ναυσιπλοΐας. Έρευνες σχετικά με την τηλεματική, που διεξήχθησαν στα κράτη μέλη της ΕΕ, κατέδειξαν ότι οι εσωτερικές πλωτές μεταφορές δεν διαθέτουν ακόμη σε ικανοποιητικό βαθμό δυνατότητες αξιοποίησης των ΥΠΕΝ.

Προκειμένου να ενισχυθεί η αποδοχή από τους χρήστες αλλά και η εφαρμογή της οδηγίας από τους κυβερνήτες πλοίων, κρίνει η ΕΟΚΕ αναγκαία τη λήψη συνοδευτικών μέτρων για την εκπλήρωση των απαιτήσεων του εξοπλισμού. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει συνεπώς την κοινή πρόταση των υπουργείων μεταφορών της Ολλανδίας και της Αυστρίας για την υποβολή στην Επιτροπή κοινής πρότασης εφαρμογής των ΥΠΕΝ. Η πρόταση αυτή προωθεί την ενίσχυση των προγραμμάτων εφαρμογής στα (μελλοντικά) κράτη μέλη με πόρους ανάλογων ευρωπαϊκών προγραμμάτων ενίσχυσης, κυρίως με την προοπτική της εισαγωγής των ΥΠΕΝ στις οικονομικά λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές.

Η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών πληροφόρησης στην εσωτερική ναυσιπλοία, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εντατική χρησιμοποίησή τους εκ μέρους των κυβερνητικών πλοίων. Τα γενικά σχέδια που πρόκειται να καταρτισθούν θα πρέπει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, να ανταποκρίνονται σε αυτή την αξίωση.

5.2 Κόστος

Όπως αναφέρεται και στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης οδηγίας, οι ευρωπαίοι προμηθευτές εξοπλισμού θα πρέπει να ενθαρρύνονται για την παραγωγή υλισμικού και λογισμικού για τις ΥΠΕΝ με εύλογο και προσιτό κόστος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστηρίζει ότι η εισαγωγή του σχεδίου των ΥΠΕΝ θα αυξήσει τη συμβατότητα και διαλειτουργικότητα μεταξύ των σημερινών και των νέων ΥΠΕΝ σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Παρόμοια ενθάρρυνση προϋποθέτει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, ότι η Επιτροπή θα προσφέρει κατάλληλα κίνητρα και θα εντείνει τον έλεγχο. Σε αυτό μπορεί να συμβάλουν η τακτική πληροφόρηση αλλά και οι δημοσιεύσεις.

Εκτός από το υψηλό κόστος του υλισμικού και λογισμικού των ΥΠΕΝ, το υψηλό κόστος επικοινωνίας που βαρύνει τους κυβερνήτες πλοίων περιορίζει έως σήμερα τη μετάδοση δεδομένων και την διαδικτυακή επικοινωνία μέσω της κινητής τηλεφωνίας. Η προώθηση επικοινωνιακών συστημάτων που να ανταποκρίνονται βέλτιστα στις απαιτήσεις της εσωτερικής ναυσιπλοίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποδοτικά έναντι του κόστους, είναι σημαντική, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, για την εφαρμογή της οδηγίας.

6. Τεκμηρίωση των συστάσεων που ακολουθούν

6.1 Η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση στον οικονομικό τομέα, είναι η υλοποίηση του αναπτυξιακού της δυναμικού. Προκειμένου να ανταποκριθεί στην πρόκληση αυτή θα πρέπει να χαράξει και να υποστηρίξει βιώσιμα σχέδια ανάπτυξης. Οι εμπορευματικές μεταφορές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κοινοτική αγορά. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει συνοχή στην πολιτική συγκοινωνιών και μεταφορών, ο τομέας αυτός αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα τα οποία οφείλονται κυρίως στη συμφόρηση των οδικών μεταφορών, στην έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των σιδηροδρομικών οργανισμών και στην περιορισμένη ελευθερία πρόσβασης στην αγορά.

6.2 Το μέλλον της Ευρώπης είναι μεταξύ άλλων και τα ύδατα. Τα ύδατα και οι υδάτινοι άξονες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνία μας. Το 50 % του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατοικεί σε παραθαλάσσιες περιοχές ή στις όχθες ενός από

τους 15 μεγαλύτερους ποταμούς της Ευρώπης. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα αναβαθμίσει ακόμη περισσότερο το ρόλο της εσωτερικής ναυσιπλοίας στην εσωτερική αγορά. Πολλά από τα νέα κράτη μέλη διαθέτουν πλωτές οδούς που χρησιμοποιούνται για τις μεταφορές εμπορευμάτων. Στο πλαίσιο της πολιτικής που έχει ανακοινώσει η Επιτροπή, οι εσωτερική ναυσιπλοία αυτή καθ' αυτή αλλά και ως μέρος της αλυσίδας διατροφικών μεταφορών μπορεί να διαδραματίζει έναν ιδιαίτερο ρόλο για την οικονομική ολοκλήρωση των νέων κρατών μελών αλλά και για την αξιοποίηση του αναπτυξιακού δυναμικού τους.

6.3 Η σωστή λειτουργία των μεταφορών εμπορευμάτων εξαρτάται από την ύπαρξη αποτελεσματικών υποδομών. Η σωστή επισκευή και συντήρηση των υφιστάμενων υποδομών στο δίκτυο της εσωτερικής ναυσιπλοίας καθώς και η εξάλειψη των εμποδίων, αποτελούν βασική προϋπόθεση για την ενθάρρυνση των συνδυασμένων μεταφορών και την ενίσχυση του ρόλου της εσωτερικής ναυσιπλοίας. Η κατάλληλη συντήρηση των πλωτών οδών αποτελεί, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, βασική προϋπόθεση, χωρίς την οποία θα ήταν άσκοπη η καθιέρωση προηγμένων υπηρεσιών πληροφόρησης στον τομέα των εσωτερικών πλωτών μεταφορών. Το γεγονός ότι δεν πληρείται ακόμη η προϋπόθεση αυτή, ήδη δημιουργεί εμπόδια που απειλούν την περαιτέρω ανάπτυξη της εσωτερικής ναυσιπλοίας. Η ΕΟΚΕ καλεί, συνεπώς, τα κράτη μέλη να λάβουν κατάλληλα μέτρα και να διαθέσουν τους απαραίτητους πόρους.

7. Συστάσεις γενικού χαρακτήρα

7.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την καθιέρωση θεσμικού πλαισίου για τις εναρμονισμένες υπηρεσίες πληροφοριών εσωτερικής ναυσιπλοίας στις εσωτερικές πλωτές οδούς της Κοινότητας, με τις προϋποθέσεις που περιγράφονται ανωτέρω. Οι εναρμονισμένες υπηρεσίες πληροφοριών, υπό την προϋπόθεση ότι χαιρούν ευρείας αποδοχής, μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη του επιδιωκόμενου στόχου, δηλαδή τη μετατόπιση των μεταφορικών ροών προς την κατεύθυνση της εσωτερικής ναυσιπλοίας ως εναλλακτικού μέσου μεταφοράς που διαθέτει αναπτυξιακό δυναμικό και πλεονεκτήματα όσον αφορά την ασφάλεια και την προστασία του περιβάλλοντος.

Η σημαντικότερη οικονομική πρόκληση που αντιμετωπίζει σήμερα η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η αξιοποίηση του αναπτυξιακού δυναμικού της. Είναι γι αυτό απαραίτητο να ενισχυθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Οι μεταφορές εμπορευμάτων έχουν ιδιαίτερη σημασία στην εσωτερική αγορά. Ωστόσο, ο τομέας αντιμετωπίζει τεράστια προβλήματα όπως η κυκλοφοριακή συμφόρηση στο οδικό δίκτυο, που απειλεί την οικονομική ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η λύση πρέπει να αναζητηθεί στις διατροφικές μεταφορές και στην ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω της ευκολότερης πρόσβασης σε «ευφείς» τρόπους μεταφοράς.

Η οικονομική ανάπτυξη στην Ευρώπη εξαρτάται επομένως από την ύπαρξη ισχυρής και ισορροπημένης πολιτικής μεταφορών, γεγονός το οποίο οφείλουν να αναγνωρίσουν απόλυτα οι ευρωπαίοι πολιτικοί ιδύνοντες.

Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να καθιερωθεί και να διασφαλιστεί το κατάλληλο πλαίσιο, προκειμένου να αποδίδεται πολιτική προτεραιότητα στην ανάπτυξη της εσωτερικής ναυσιπλοίας.

Λαμβανομένων υπόψη των επιτυχιών που σημειώθηκαν όσον αφορά τη μετατόπιση των μεταφορικών ροών προς τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, θεωρούμε και στον τομέα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας θα μπορούσαν να σημειωθούν συγκρίσιμες επιτυχίες, εφόσον ληφθούν εύστοχα μέτρα και με την προϋπόθεση ότι θα υπάρξει κατάλληλη πολιτική υποστήριξη.

7.2 Το όφελος που θα προκύψει για την εθνική οικονομία από την αποσυμφόρηση του οδικού δικτύου, την ένταξη της εσωτερικής ναυσιπλοΐας στην αλυσίδα των συνδυασμένων μεταφορών και από την προστασία των φυσικών πόρων μέσω της ακόμη αποτελεσματικότερης χρήσης της χωρητικότητας των πλοίων, ενισχύει την αξίωση για την προώθηση της τηλεματικής στην εσωτερική ναυσιπλοΐα σε ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς και την αξίωση για εναρμόνιση των υπηρεσιών στον τομέα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας. Με στόχο την αποτελεσματική εφαρμογή των μέτρων που προβλέπει η οδηγία, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις ακόλουθες συστάσεις τις οποίες θεωρεί απαραίτητες για την εισαγωγή των υπηρεσιών εσωτερικής ναυσιπλοΐας:

- Υιοθέτηση των υφισταμένων τεχνικών κατευθύνσεων που έχουν θεσπισθεί από άλλους σχετικούς διεθνείς οργανισμούς, στο πλαίσιο της οδηγίας για τις ΥΠΕΝ,
- Υποχρέωση των κρατών μελών να διαθέτουν ενημερωμένους ηλεκτρονικούς ναυτικούς χάρτες για τις ευρωπαϊκές εσωτερικές πλωτές οδούς της κλάσης Va και άνω, σύμφωνα με την κατάταξη των ευρωπαϊκών εσωτερικών πλωτών οδών,
- Προστασία των δεδομένων από ακατάλληλη χρήση,

Βρυξέλλες, 24 Νοεμβρίου 2004.

- Διαβούλευση με τις επαγγελματικές οργανώσεις, στο πλαίσιο της επιτροπής που έχει συσταθεί ή που πρόκειται να συσταθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εφαρμογή της οδηγίας.

8. Ειδικές παρατηρήσεις

8.1 Είναι αναγκαίο να ληφθούν συνοδευτικά μέτρα ενόψει της εφαρμογής της οδηγίας επί των πλοίων εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

Αφενός, η εσωτερική ναυσιπλοΐα δεν διαθέτει ακόμη σε ικανοποιητικό βαθμό δυνατότητες αξιοποίησης των ΥΠΕΝ, αφετέρου η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών πληροφόρησης στην εσωτερική ναυσιπλοΐα εξαρτάται από την όσο δυνατό εντατικότερη αξιοποίησή τους από τους κυβερνήτες πλοίων. Στο πλαίσιο της κατάρτισης των γενικών σχεδίων, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η αξίωση αυτή με τη συμπερίληψη κατάλληλων μέτρων, τα οποία αφορούν τα εξής:

- επεξεργασία πρότασης για την υλοποίηση των ΥΠΕΝ.
- την ενθάρρυνση και την υποστήριξη των κυβερνητών πλοίων για την εισαγωγή των αναγκαίων εξοπλισμών των πλοίων, προκειμένου το σύστημα να μπορεί να είναι αποδοτικό, σύμφωνα με τους στόχους που ορίζονται στην οδηγία.
- την προώθηση αποδοτικών, ως προς το κόστος, επικοινωνιακών συστημάτων, τα οποία να ανταποκρίνονται βέλτιστα στις απαιτήσεις του τομέα της εσωτερικής ναυσιπλοΐας.
- την παρακολούθηση του κόστους παραγωγής του υλισμικού και λογισμικού των ΥΠΕΝ.

8.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά να εφαρμοστούν τα μέτρα αυτά με στόχο την αποτελεσματική εφαρμογή της πρότασης οδηγίας.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου για την ίδρυση Κοινοτικής Υπηρεσίας Ελέγχου της Αλιείας και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2847/93 για τη θέσπιση συστήματος ελέγχου που εφαρμόζεται στην Κοινή Αλιευτική Πολιτική»

COM(2004) 289 τελικό — 2004/0108 (CNS)

(2005/C 157/09)

Στις 14 Μαΐου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Νοεμβρίου 2004 με εισηγητή τον **κ. SARRÓ IPAR-RAGUIRRE**.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 138 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 7 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Την 1η Ιανουαρίου 2003 άρχισε να ισχύει η μεταρρύθμιση της κοινής αλιευτικής πολιτικής (Κ.Α.Π.), που βασικός της στόχος ήταν η προστασία και η βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων. Για το λόγο αυτό, θεσπίστηκαν μία σειρά κανόνες υποχρεωτικής συμμόρφωσης τόσο για τον κοινοτικό αλιευτικό τομέα όσο και για τα κράτη μέλη.

1.2 Ο Κανονισμός 2371/2002⁽¹⁾ ρυθμίζει στο κεφάλαιο V το κοινοτικό καθεστώς ελέγχου και επιθεώρησης της αλιείας, οριοθετεί σαφώς τις αρμοδιότητες τόσο των κρατών μελών όσο και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θεσπίζει τους μηχανισμούς συνεργασίας και του συντονισμού που θα πρέπει να υπάρχουν μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ αυτών και της Επιτροπής για να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με τους κανόνες της Κ.Α.Π..

1.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι η εφαρμογή των κανόνων της Κ.Α.Π. από τα κράτη μέλη απαιτεί μία στέρεα οργανωτική διάρθρωση του ελέγχου και της επιθεώρησης, σε κοινοτική κλίμακα, όπως επίσης επαρκή μέτρα ελέγχου και επιθεώρησης και τέλος κατάλληλη στρατηγική για τη συντονισμένη εφαρμογή των μέσων αυτών.

1.4 Σύμφωνα με τη νέα πρόταση Κανονισμού⁽²⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτίθεται να συγκροτήσει μια Κοινοτική Υπηρεσία Ελέγχου της Αλιείας (Υπηρεσία) ως ειδικό θεσμικό οργανισμό της Κοινότητας που αποβλέπει σε ενιαία και αποτελεσματική εφαρμογή των κανόνων της κοινής αλιευτικής πολιτικής από όλα τα κράτη μέλη, οργανώνει τον επιχειρησιακό συντονισμό των δραστηριοτήτων ελέγχου και επιθεώρησης της αλιείας εκ μέρους των κρατών μελών και προωθεί την συνεργασία μεταξύ τους.

1.5 Για το σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει η Υπηρεσία να συντονίζει τις επιχειρήσεις ελέγχου και επιθεώρησης των κρατών μελών που έχουν την προέλευσή τους στην υποχρέωση

ελέγχου και εποπτείας της Κοινότητας· να συντονίζει την προώθηση των εθνικών μέσων ελέγχου και επιθεώρησης που πραγματοποιούνται από τα κράτη μέλη· να βοηθά τα κράτη μέλη να διαβιβάζουν στην Επιτροπή και σε τρίτους πληροφορίες σχετικά με τις αλιευτικές δραστηριότητες και τις δραστηριότητες ελέγχου και επιθεώρησης· και τέλος να βοηθά τα κράτη μέλη να εκπληρώνουν τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν στα πλαίσια της Κ.Α.Π..

1.6 Επιπλέον, η Επιτροπή προτείνει να μπορεί η Υπηρεσία να παρέχει επί πληρωμή συμβατικές υπηρεσίες στα κράτη μέλη και να τα βοηθεί να καταρτίσουν επιθεωρητές, να αγοράζουν από κοινού εξοπλισμούς ελέγχου και επιθεώρησης και να συντονίζει κοινά πειραματικά σχέδια ελέγχου και επιθεώρησης.

1.7 Η πρόταση Κανονισμού θεσπίζει ότι η Υπηρεσία είναι όργανο της Κοινότητας με ίδια νομική οντότητα και ίδιο προσωπικό. Η Επιτροπή προτείνει να διαθέτει η Υπηρεσία Διοικητικό Συμβούλιο που συγκροτείται από έναν εκπρόσωπο κάθε κράτους μέλους του οποίου τα σκάφη ασκούν αλιευτικές δραστηριότητες έμβιων θαλάσσιων πόρων, τέσσερις εκπροσώπους της Επιτροπής και τέσσερις εκπροσώπους του αλιευτικού τομέα που ορίζονται από την Επιτροπή επίσης. Επιπλέον θα υπάρχει εκτελεστικός διευθυντής.

1.8 Σύμφωνα με την Επιτροπή, η Υπηρεσία χρηματοδοτείται μέσω συνεισφοράς της Κοινότητας, των αμοιβών για υπηρεσίες που παρέχονται στα κράτη μέλη αλλά και από τα τέλη για τις εκδόσεις, δραστηριότητες κατάρτισης ή και οποιαδήποτε άλλη παρεχόμενη υπηρεσία.

1.9 Τέλος, η Επιτροπή προβλέπει ότι η Υπηρεσία θα αρχίσει τις δραστηριότητές της το 2006, με προϋπολογισμό 4,9 εκατ. ευρώ και με προσωπικό 38 ατόμων τον πρώτο χρόνο και 5,2 εκατ. ευρώ και 49 άτομα το 2007. Η έδρα της υπηρεσίας ορίστηκε στην Ισπανία.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2371/2002 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 2002, για τη διατήρηση και βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στα πλαίσια της κοινής αλιευτικής πολιτικής. (ΕΕ L 358 της 31.12.2002)

⁽²⁾ COM(2004) 289 τελικό της 28.04.2004.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πέρα από την ενιαία και αποτελεσματική εφαρμογή της Κ.Α.Π. (*) προέβλεπε τη δημιουργία κοινοτικού οργάνου ελέγχου της αλιείας (Κ.Ο.Ε.Α.). Η πρόταση Κανονισμού υποβλήθηκε από την Επιτροπή χωρίς προηγουμένως να έχει πραγματοποιηθεί μελέτη σκοπιμότητας. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός αυτό.

2.2 Η ΕΟΚΕ δέχεται θετικά την πρόταση δημιουργίας της Υπηρεσίας εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και συμερίζεται τους στόχους της επίτευξης αποτελεσματικής εφαρμογής της Κ.Α.Π. καθώς και τον ενιαίο χαρακτήρα των δραστηριοτήτων επιθεώρησης και συμμόρφωσης με τους κανόνες σε όλη την ΕΕ. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση της αναγκαιότητας ενιαίας και αποτελεσματικής συμμόρφωσης με τους κανόνες της Κ.Α.Π., ωστόσο για το λόγο αυτό θεωρεί ότι ο τομέας θα πρέπει να τους αποδεχτεί και να τους κατανοήσει. Για να καταστεί δυνατό αυτό, ο τομέας θα πρέπει να συμμετάσχει από την αρχή στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων, αρχίζοντας από τη συνεργασία για την κατάρτιση των επιστημονικών γνωμοδοτήσεων, οι οποίες πρόκειται να προσανατολίσουν τις στρατηγικές και τα μέτρα διατήρησης των αλιευτικών πόρων. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η Υπηρεσία επίσης θα πρέπει να επιδώσει την ανάλυση της βελτίωσης των επιστημονικών γνωμοδοτήσεων, ενισχύοντας τη συμμετοχή του τομέα στην κατάρτισή τους. Στο τελευταίο αυτό σημείο θα πρέπει να συμπεριληφθούν τα καθήκοντα της υπηρεσίας που απαριθμεί το άρθρο 4 της πρότασης Κανονισμού.

2.3 Λαμβάνοντας υπόψη ότι η Υπηρεσία θα είναι η πρώτη υπηρεσία που αποκλειστικά ασχολείται με τα ζητήματα που συσχετίζονται με την αλιευτική δραστηριότητα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση Κανονισμού θα πρέπει να προβλέψει τη δυνατότητα να μπορεί η υπηρεσία να διευρύνει τα καθήκοντά της στο μέλλον.

2.4 Με την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Υπηρεσία μπορεί να βοηθήσει τα κράτη μέλη και την Επιτροπή με τεχνικό και επιστημονικό τρόπο για την πραγματική εφαρμογή των κανόνων της Κ.Α.Π., ειδικότερα για την αποτελεσματικότητα και τις δυνατότητες ελέγχου των μέσων επιθεώρησης και ελέγχου που προτείνουν. Επίσης, θα μπορούσε να αναλάβει την κατάρτιση των επιθεωρητών και του ειδικευμένου προσωπικού για τον έλεγχο αυτό, με τη συγκρότηση ειδικού κέντρου επιμόρφωσης. Τέλος, η υπηρεσία μπορεί να χρησιμεύσει ως εργαλείο για την προσπάθεια εναρμόνισης των κυρώσεων στα διάφορα κράτη μέλη.

2.5 Η πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου θεσπίζει ότι ο επιχειρησιακός συντονισμός της υπηρεσίας θα συμπεριλάβει την επιθεώρηση και τον έλεγχο, από το πρώτο σημείο πώλησης των προϊόντων της αλιείας, των αλιευτικών δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται στην επικράτεια των κρατών μελών, σε κοινοτικά ύδατα ή έξω από τα κοινοτικά ύδατα από κοινοτικά αλιευτικά σκάφη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πεδίο εφαρμογής του επιχειρησιακού συντονισμού της Υπηρεσίας θα πρέπει να είναι ευρύτερο. Από τη μία πλευρά, θα πρέπει να συμπεριλάβει την επιθεώρηση και τον έλεγχο όχι μόνο από το πρώτο σημείο πώλησης των προϊόντων της

αλιείας αλλά σε όλη την αγροοικιστική αλυσίδα δηλαδή από τη στιγμή της αλιείας έως την κατάληξη στον καταναλωτή. Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει επίσης να συμπεριλάβει στις λειτουργίες συντονισμού τον έλεγχο των προϊόντων αλιείας που προέρχονται από αλιευτικά σκάφη με σημαίες τρίτων χωρών, ειδικότερα εκείνων που προβαίνουν σε παράνομη, μη δηλωμένη και μη ρυθμιζόμενη αλιεία.

2.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμη τη δυνατότητα να παρέχει ενίσχυση υπηρεσίας τόσο στην Κοινότητα όσο και στα κράτη μέλη στις σχέσεις τους με τις τρίτες χώρες και με τις περιφερειακές οργανώσεις αλιείας, όπως επίσης κατευθύνει με αυτές, από τη στιγμή που αυτό θα έχει ενισχύσει τη διατήρηση και τη βιώσιμη εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων στα ύδατα των τρίτων αυτών χωρών καθώς και στα διεθνή ύδατα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι με την έννοια αυτή ο προϋπολογισμός θα πρέπει να διαθέσει στην Υπηρεσία επαρκή οικονομικά μέσα για να διασφαλίσει αυτή την αποστολή, προς όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης της αλιείας.

2.7 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ιδέα που περιέχεται στο άρθρο 6 της πρότασης Κανονισμού για την ίδρυση κοινοτικού κέντρου παρακολούθησης της αλιείας προκειμένου να οργανωθεί ο επιχειρησιακός συντονισμός κοινών δραστηριοτήτων ελέγχου και επιθεώρησης. Ωστόσο, θεωρεί ότι η πρόταση Κανονισμού θα πρέπει να έχει πιο ρητή σχετικά με τις λειτουργίες του κέντρου αυτού, επιδιώκοντας την αποφυγή επικαλύψεων σε σχέση με τις αρμοδιότητες των κρατών μελών. Από τη στιγμή που θα αρχίσει να λειτουργεί, η ΕΟΚΕ θεωρεί ουσιαστική τη συμμόρφωση της ΚΥΕΑ με τους κανόνες τήρησης του απορρήτου που περιλαμβάνονται στο άρθρο 33 της πρότασης του Συμβουλίου.

2.8 Η μορφή των κοινών σχεδίων ανάπτυξης μέσων που εξετάζεται στο κεφάλαιο III της πρότασης της Επιτροπής θεωρείται από την ΕΟΚΕ θεμελιώδης για την πραγματική ενιαία και ισορροπημένη εφαρμογή της πολιτικής του ελέγχου εκ μέρους των διαφόρων κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ κρίνει κατάλληλο το περιεχόμενο των κοινών σχεδίων ανάπτυξης μέσων, τη διαδικασία υιοθέτησης και την εκτέλεση και αξιολόγησή τους και θεωρεί ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεργαστούν στενά με την υπηρεσία για την υλοποίησή τους. Η ΕΟΚΕ κρίνει κατάλληλο το περιεχόμενο των κοινών σχεδίων ανάπτυξης μέσων, τη διαδικασία υιοθέτησης και την εκτέλεση και αξιολόγησή τους και θεωρεί ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεργαστούν στενά με την υπηρεσία για την υλοποίησή τους.

2.9 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ η ετήσια αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας κάθε κοινού σχεδίου ανάπτυξης μέσων που προβλέπεται στην πρόταση του Κανονισμού είναι απαραίτητη για να επιβεβαιωθεί ότι τηρούνται επαρκώς εκ μέρους των διαφόρων αλιευτικών σκαφών οι υφιστάμενοι κανόνες διατήρησης και ελέγχου.

2.10 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση συγκρότησης δικτύου πληροφοριών μεταξύ της Επιτροπής, της Υπηρεσίας και των αρμόδιων Αρχών των κρατών μελών, θεωρεί ωστόσο ότι η Υπηρεσία και η ίδια η Επιτροπή θα πρέπει να φροντίσουν ιδιαίτερα για την εξασφάλιση της διατήρησης του απορρήτου των στοιχείων που αποκτούνται και διαδίδονται όπως απαιτείται από τα κράτη μέλη στο άρθρο 17.2 της πρότασης Κανονισμού.

(*) COM(2003) 130 τελικό της 21.03.2003

2.11 Σε ό,τι αφορά την εσωτερική διάρθρωση και τη λειτουργία της Υπηρεσίας, η πρόταση Κανονισμού θεσπίζει ότι η Υπηρεσία είναι όργανο της Κοινότητας και θα έχει ίδια νομική προσωπικότητα. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με τη διευκρίνιση αυτή δεδομένου ότι η Υπηρεσία θα πρέπει να είναι Όργανο στην υπηρεσία όλης της Κοινότητας, ότι θα πρέπει να δρα με πλήρη διαφάνεια, χωρίς να επηρεάζεται από τα ιδιαίτερα συμφέροντα της Επιτροπής ή των κρατών μελών. Με την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για την έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά τη μορφή πρόσληψης από την Υπηρεσία των υπαλλήλων που θα την συγκροτήσουν καθώς πρόκειται για υπαλλήλους που διορίζονται ή αποσπώνται από την Επιτροπή ή τα κράτη μέλη σε προσωρινή βάση.

2.12 Είναι σκόπιμη η εφαρμογή για το προσωπικό της Υπηρεσίας του Κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, του καθεστώτος που ισχύει σε άλλα κοινοτικά όργανα και των κοινοτικών κανόνων που έχουν υιοθετηθεί από κοινού από τα όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, όπως ότι θα πρέπει να προσδιοριστούν με σαφήνεια οι συμβατικές και εξωσυμβατικές ευθύνες της Υπηρεσίας και του προσωπικού της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Από την άλλη πλευρά η ΕΟΚΕ θεωρεί λογικό το ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είναι αρμόδιο για τις διενέξεις που μπορεί να προκύψουν ως συνέπεια των συμβάσεων που υπογράφονται από την υπηρεσία αλλά και αυτών που αναφέρονται στην καταβολή αποζημιώσεων.

2.13 Το θεμελιώδες τμήμα της διάρθρωσης της Υπηρεσίας που παρουσιάζει η Επιτροπή στο άρθρο 25 είναι όπως και σε οποιαδήποτε επιχείρηση, δημόσια ή ιδιωτική, το Διοικητικό Συμβούλιο. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί με ανησυχία την υπερβολική εξάρτηση αυτού του Διοικητικού Συμβουλίου από την Επιτροπή, που διαθέτει 10 ψήφους έναντι του ενός ψήφου που διαθέτει κάθε κράτος μέλος των οποίων τα σκάφη ασκούν αλιευτικές δραστηριότητες που αφορούν θαλάσσιους έμβιους πόρους. Ως ανώτερο τα κράτη μέλη θα έχουν από κοινού 20 ψήφους, και για το λόγο αυτό η Επιτροπή θα είναι εύκολο να επιβάλλει τις αποφάσεις της. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι όπως και στις υπόλοιπες περιπτώσεις κάθε εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα πρέπει να έχει απλώς μία ψήφο.

2.14 Η Επιτροπή προτείνει επιπλέον τον ορισμό τεσσάρων αντιπροσώπων του αλιευτικού τομέα ως τμήμα του Διοικητικού Συμβουλίου, χωρίς δικαίωμα ψήφου. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο αριθμός των εκπροσώπων του τομέα που προτείνεται από την Επιτροπή είναι πολύ περιορισμένος και θα πρέπει να διευρυνθεί τουλάχιστον σε οκτώ. Αναφέροντας συγκεκριμένα ότι θα οριστούν από τις ευρωπαϊκές οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων και ότι θα πρέπει να έχουν δικαίωμα ψήφου. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η πρόταση κανονισμού θα πρέπει να καθορίσει τα ελάχιστα κριτήρια που θα πρέπει να καλύπτουν οι εκπρόσωποι του τομέα προκειμένου να αποτελέσουν τμήμα του Διοικητικού Συμβουλίου. Επιπλέον, η πρόταση Κανονισμού πρέπει να αναφέρει ότι οι εκπρόσωποι του τομέα θα έχουν επίσης δικαίωμα να ορίζουν αναπληρωτές στο Διοικητικό Συμβούλιο.

2.15 Η Επιτροπή προτείνει οι συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου να συγκαλούνται από τον Πρόεδρό του και ότι το Συμβούλιο να πραγματοποιεί τακτική συνεδρίαση άπαξ του έτους ή κατόπιν πρωτοβουλίας του Προέδρου ή κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής ή του ενός τρίτου των κρατών μελών που αντιπροσωπεύονται στο Διοικητικό Συμβούλιο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση θα πρέπει να αναφέρει το ένα τρίτο των μελών του Διοικητικού

Συμβουλίου της Υπηρεσίας, δεδομένου ότι οι εκπρόσωποι του τομέα μπορούν επίσης να έχουν συμφέρον να συνεδριάζει το Διοικητικό Συμβούλιο.

2.16 Η πρόταση Κανονισμού θεσπίζει στην παράγραφο 4 του άρθρου 27 τη δυνατότητα απαγόρευσης της παρουσίας των εκπροσώπων του αλιευτικού τομέα στο Διοικητικό Συμβούλιο όταν το προς εξέταση θέμα είναι απόρρητο ή έχει προκύψει σύγκρουση συμφερόντων. Η ΕΟΚΕ προτείνει να διαγραφεί η παράγραφος αυτή δεδομένου ότι στην πράξη αυτό σημαίνει σημαντικό περιορισμό της συμμετοχής των εκπροσώπων του αλιευτικού τομέα στις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου.

2.17 Μεταξύ των καθηκόντων που η πρόταση Κανονισμού προβλέπει για το Διοικητικό Συμβούλιο συγκαταλέγεται η έγκριση γενικής ενημερωτικής έκθεσης της Υπηρεσίας του προηγούμενου έτους καθώς και το πρόγραμμα εργασίας της για το επόμενο έτος, με την υποχρέωση διαβίβασης του στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Επιτροπή, στο Λευκό Συνέδριο και στα κράτη μέλη. Για λόγους καλύτερης διαφάνειας και συμμετοχής του αλιευτικού τομέα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει επίσης να υφίσταται η υποχρέωση διαβίβασης του στην CCPA.

2.18 Το άρθρο 29 της πρότασης Κανονισμού απαιτεί από τους εκπροσώπους του τομέα που ανήκουν στο Διοικητικό Συμβούλιο να υποβάλλουν δήλωση συμφερόντων στην οποία να αναφέρουν την απουσία οποιονδήποτε συμφερόντων τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν την ανεξαρτησία τους ή την ύπαρξη οποιονδήποτε άμεσων ή έμμεσων συμφερόντων τα οποία θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι επηρεάζουν την ανεξαρτησία τους. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η δήλωση αυτή συμφερόντων δεν έχει οποιαδήποτε σημασία και δεν είναι καθόλου αναγκαία, δεδομένου ότι ο οποιοσδήποτε εκπρόσωπος του τομέα που είναι ακόμη ενεργός ή που μπορεί να ελεγχθεί έχει άμεσο συμφέρον με την αλιεία πράγμα που μπορεί να επηρεάσει την ανεξαρτησία του. Αν ωστόσο χρειαστεί η δήλωση συμφερόντων θα πρέπει να επεκταθεί και στα υπόλοιπα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου.

2.19 Η ΕΟΚΕ επίσης ανησυχεί για την υπερβολική εξουσία απόφασης που θα έχει η Επιτροπή όσον αφορά την εκλογή τον ορισμό, την διάρθρωση εργασίας και την αποπομπή του εκτελεστικού διευθυντή. Με την έννοια αυτή, το άρθρο 31 της πρότασης Κανονισμού πρέπει να διευκρινίζει ότι η αποπομπή του εκτελεστικού διευθυντή, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής, θα πρέπει να γίνει, όπως ακριβώς και ο ορισμός του, με πλειοψηφία των δύο τρίτων του Διοικητικού Συμβουλίου. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο κατάλογος των ενδεχόμενων υποψηφίων για τη θέση του εκτελεστικού διευθυντή θα πρέπει προηγουμένως να ανακοινώνεται στον ΣΕΣΕ προκειμένου αυτός να μπορεί να εκφράζει την μη δεσμευτική άποψη του όσον αφορά τους υποψηφίους.

2.20 Ο προϋπολογισμός της Υπηρεσίας τουλάχιστον στη διάρκεια των πρώτων ετών από τη δημιουργία και τη θέσπιση της, θα πρέπει κυρίως να προέρχεται από τη συμβολή της Κοινότητας μέσω του γενικού προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεδομένου ότι οι άλλες πηγές εισοδημάτων, όπως τα τέλη για τις υπηρεσίες που προσφέρονται στα κράτη μέλη και τα έσοδα από τις δημοσιεύσεις ή τις δραστηριότητες επιμόρφωσης, δεν μπορούν να ενεργοποιηθούν πριν περάσει ένας ορισμένος καιρός. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα πρώτα τρία έτη λειτουργίας της υπηρεσίας θα πρέπει να υπάρξει μία ορισμένη ευελιξία στον προϋπολογισμό, δεδομένου ότι στην πρόταση της Επιτροπής υπάρχει μία υπερβολική αυστηρότητα.

2.21 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εκφράσει την υποστήριξή της στο σύστημα εκτέλεσης και ελέγχου του προϋπολογισμού που προβλέπεται στην πρόταση Κανονισμού, ειδικότερα του ελέγχου προβλέψεων επίσηων λογαριασμών της Υπηρεσίας από το Ελεγκτικό Συνέδριο, όπως επίσης και από την απεριόριστη εφαρμογή στην Υπηρεσία των διατάξεων του κανονισμού ΕΚ1073/1999⁽¹⁾ σελίδα 14 για την καταπολέμηση της νοθείας, της διαφθοράς και άλλων παράνομων δραστηριοτήτων. Η προσχώρηση της Υπηρεσίας στη διοργανική συμφωνία της 25ης Μαΐου 1999 σχετικά με τις εσωτερικές ανακρίσεις που διεξάγονται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) είναι θεμελιώδης.

2.22 Η πρόταση Κανονισμού που τροποποιεί τον Κανονισμό (ΕΟΚ) αριθ. 2847/93⁽²⁾ με τον οποίο θεσπίζεται καθιερωτός έλεγχος που ισχύει για την Κ.Α.Π. με αντικατάσταση του άρθρου 34 γ), και όπου προβλέπονταν ότι τα προγράμματα ελέγχου και επιθεώρησης των αλιευτικών επιχειρήσεων που θεσπίζει η Επιτροπή δεν μπορούσαν να έχουν διάρκεια πάνω από δύο χρόνια, ενώ παράλληλα η ευθύνη υιοθέτησης των κατάλληλων μέτρων, τόσο για τους ανθρώπινους πόρους όσο και για τους υλικούς πόρους ανήκε στα κράτη μέλη. Με την υιοθέτηση που προβλέπει η πρόταση τα χρόνια αυτά γίνονται τρία ή αντιστοιχούν στην περίοδο που ορίζεται στο αντίστοιχο πρόγραμμα ανάκτησης ενώ παράλληλα θεσπίζεται ότι τα κράτη μέλη θα εφαρμόζουν τα προγράμματα ελέγχου και επιθεώρησης μέσω προγραμμάτων κοινής εφαρμογής. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει την τροποποίηση αυτή.

2.23 Με στόχο να μπορέσει να ανταποκριθεί στις προβλεφθείσες προθεσμίες και σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο άρθρο 40 για την έναρξη των δραστηριοτήτων της Υπηρεσίας η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η παρούσα πρόταση Κανονισμού θα πρέπει να αρχίσει να ισχύει από τον Ιανουάριο του 2005 ούτως ώστε να μπορέσει η Υπηρεσία να αρχίσει τις δραστηριότητές της από την 1η Ιανουαρίου 2006.

3. Συμπέρασμα

3.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της στην Επιτροπή για τη δημιουργία της Κ.Υ.Ε.Α., και την παροτρύνει να της χορηγήσει επαρκείς πόρους προκειμένου να μπορέσει η Υπηρεσία αυτή να εκπληρώσει τους στόχους. Παράλληλα υποδεικνύει στην Επιτροπή να προβλέψει την δυνατότητα διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων της και την καλεί να συμμορφωθεί με τις προθεσμίες που προβλέπονται στην πρόταση Κανονισμού.

3.2 Επίσης, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει υπόψη της τις παρατηρήσεις που επισημαίνονται στη γνωμοδότηση και ειδικότερα τις ακόλουθες:

3.2.1. Ο κανονισμός πρέπει να προβλέψει τη δυνατότητα διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων της Υπηρεσίας.

— Η Υπηρεσία πρέπει επίσης να επιδώξει την ανάλυση της βελτίωσης των επιστημονικών γνωμοδοτήσεων, ενισχύοντας τη συμμετοχή του τομέα στην κατάρτισή τους·

— Η Υπηρεσία μπορεί να υποβοηθήσει τα κράτη μέλη και την Επιτροπή, τεχνικώς και επιστημονικώς, για την πραγματική εφαρμογή των κανόνων της ΚΑΠ· ειδικότερα για την αποτελεσματικότητα και τις δυνατότητες ελέγχου των προτεινόμενων μέτρων επιθεώρησης και ελέγχου.

— Η Υπηρεσία μπορεί να αναλάβει να ενισχύσει την επιμόρφωση των επιθεωρητών και του ειδικευμένου προσωπικού για τον έλεγχο, μέσω της συγκρότησης κέντρου ειδικής επιμόρφωσης.

— Η Υπηρεσία μπορεί να συμβάλει στην αναγκαία προσπάθεια εναρμόνισης των κυρώσεων στα διάφορα κράτη μέλη.

3.3. Το πεδίο εφαρμογής του λειτουργικού συντονισμού της Υπηρεσίας πρέπει να είναι ευρύτερο. Από τη μία πλευρά, πρέπει να περιλαμβάνει την επιθεώρηση και τον έλεγχο, όχι μόνο από το πρώτο σημείο πώλησης των αλιευτικών προϊόντων, αλλά και σε όλη την επισιτιστική αλυσίδα· δηλαδή, από τη στιγμή της αλίευσης έως τον τελικό καταναλωτή. Από την άλλη πλευρά, πρέπει μεταξύ των καθηκόντων της να συμπεριλάβει το συντονισμό του ελέγχου των αλιευτικών προϊόντων που προέρχονται από τα αλιευτικά σκάφη τρίτων χωρών, ειδικότερα εκείνων που ασκούν παράνομη, μη δηλωθείσα και μη ρυθμιζόμενη αλιεία.

3.4. Η Υπηρεσία πρέπει να αποτελέσει όργανο στην υπηρεσία όλης της Κοινότητας, που δρα με πλήρη διαφάνεια και ανεξαρτησία, χωρίς να επηρεάζεται από τα ιδιαίτερα συμφέροντα της Επιτροπής ή των κρατών μελών.

3.5. Το Διοικητικό Συμβούλιο πρέπει να αποτελεί ισορροπημένη εκπροσώπηση των κρατών μελών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και των εκπροσώπων του τομέα.

3.6. Ο αριθμός των εκπροσώπων του τομέα στο Διοικητικό Συμβούλιο που προτείνεται από την Επιτροπή είναι πολύ περιοριστικός, και γ'αυτό πρέπει να διευρυνθεί τουλάχιστον σε οκτώ, αναφέροντας ρητά ότι θα οριστούν από τις ευρωπαϊκές οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων και θα διαθέτουν δικαίωμα ψήφου.

3.7. Η Υπηρεσία πρέπει να τηρεί αυστηρώς τους κανόνες εμπιστευτικότητας που περιέχονται στο άρθρο 33 της πρότασης Κανονισμού.

3.8. Η παράγραφος 4 του άρθρου 27 της πρότασης Κανονισμού πρέπει να διαγραφεί.

3.9. Η δήλωση ενδιαφέροντος των εκπροσώπων του τομέα που περιέχεται στο άρθρο 29 είναι άστοχη και περιττή. Διαφορετικά πρέπει να απαιτείται από όλα τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου.

3.10. Τέλος, ο Κανονισμός πρέπει να είναι πιο ρητός σχετικά με τα καθήκοντα του Κοινοτικού Κέντρου παρακολούθησης των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ D.O. L 136 της 31/05/1999

⁽²⁾ D.O. L 261 της 20/10/1993

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και “Το ευρωπαϊκό Σχέδιο Δράσεως 2004-2010 για την σχέση περιβάλλοντος και υγείας”»

(COM(2004) 416 τελικό)

(2005/C 157/10)

Στις 10 Ιουνίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, κατήρτισε τη γνωμοδότησή του στις 16 Νοεμβρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του **κ. BRAGHIN**.

Κατά την 413η σύνοδο ολομελείας της της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 146 ψήφους υπέρ και 2 κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Σύνοψη της γνωμοδότησης

1.1 Η ΕΟΚΕ θεωρώντας στρατηγικά και πρωταρχικά τα ζητήματα που σχετίζονται με το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία, κρίνοντας όμως ανεπαρκές το προτεινόμενο πρόγραμμα όσον αφορά την διαρθρωμένη και πλήρη παρουσίαση συγκεκριμένων ενεργειών αλλά και τον προσδιορισμό των σχετικών με την υλοποίησή τους προθεσμιών καλεί το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να υποστηρίξουν την Επιτροπή στην κατάρτιση ενός πιο συγκεκριμένου σχεδίου δράσεως προκειμένου οι θεματικές αυτές να αντιμετωπισθούν με ολοκληρωμένο τρόπο, με καλύτερα προσδιορισμένους στόχους και με σαφείς υποδείξεις για την κατάρτιση κατάλληλων κοινοτικών και εθνικών πολιτικών.

1.2 Στην οπτική αυτή, υποδεικνύει να προωθηθεί με ανανεωμένη δέσμευση η συνεργασία μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων αρχών, με συνεχή συμμετοχή εμπειρογνομόνων και ενδιαφερόμενων παραγόντων προκειμένου ειδικά να:

— προσδιοριστούν οι δυνατότητες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τώρα προκειμένου να διοχετευθούν στους προσδιορισμένους στόχους τα ειδικά ερευνητικά προγράμματα που σχετίζονται με το θέμα αυτό, αλλά και οι δράσεις που προβλέπονται από το πρόγραμμα δράσης στο πεδίο της δημόσιας υγείας και το κοινοτικό πρόγραμμα στα θέματα του περιβάλλοντος·

— εξετάσει από τώρα, στη συζήτηση που μόλις άρχισε για το 7ΠΠ, την προβληματική Περιβάλλον και Υγεία ως πρωταρχικό πεδίο, και το ίδιο να γίνει στη μελλοντική συζήτηση για το νέο πρόγραμμα δράσης στο πεδίο της δημόσιας υγείας·

— προσδιοριστούν οι χρηματοδοτικοί πόροι που θα πρέπει να διοχετευθούν, στα πλαίσια αυτών των προγραμμάτων, στους τρεις μεγάλους στόχους που έχουν χαρακτηριστεί ως πρωταρχικοί (και για τους οποίους η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως) και τις 13 δράσεις που έχουν εξαγγελθεί·

— αναπτυχθούν επιστημονικές μεθοδολογίες για την αξιολόγηση των κινδύνων και για την εναρμόνιση και επικύρωση των μεθόδων, με τρόπο ώστε να τεθούν σε στέρεα επιστημονική βάση οι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν·

— εφαρμοστούν και να ενθαρρυνθούν οι δραστηριότητες συνεργασίας και συγκριτικής αξιολόγησης προκειμένου να επιταχυνθεί η ολοκλήρωση της συλλογής των πληροφοριών που είναι αναγκαίες για μία αποτελεσματική δράση και για να προσδιοριστούν οι επιτυχείς παρεμβάσεις, σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, που μπορούν να επεκταθούν και σε άλλες περιοχές·

— οριστούν με μεγαλύτερη ακρίβεια οι υπευθυνότητες και οι αρμοδιότητες των εμπλεκόμενων αρχών, προσδιορίζοντας αποτελεσματικές διαδικασίες συνεργασίας και συντονισμού των δράσεων και των πόρων που έχουν προβλεφθεί για την υλοποίησή τους.

1.3 Η ΕΟΚΕ ζητεί να καταβληθεί περαιτέρω προσπάθεια για τον προσδιορισμό των συγκεκριμένων βημάτων που απαιτούνται για να ξεπεραστεί η απλή γνωστική προσέγγιση και για να υπάρξει αληθινό πρόγραμμα δράσης με σαφείς στόχους και, όπου είναι δυνατό, ποσοτικά εκφρασμένους, και συνεπώς καλεί την Επιτροπή να επιταχύνει την εφαρμογή του σχεδίου και να προσδιορίσει τους στόχους και τις δράσεις που αρμόζουν ιδιαίτερα σ'αυτή την δεύτερη περίοδο του ίδιου του σχεδίου.

1.4 Η ΕΟΚΕ τονίζει, τέλος, την πολιτική ευθύνη όλων των κοινοτικών οργάνων αλλά και των κρατών μελών προκειμένου στις διεξαγόμενες συζητήσεις για τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των δραστηριοτήτων της για την περίοδο 2007-2013, να ληφθούν υπόψη οι ουσιαστικοί στόχοι που προσδιορίστηκαν στην παρούσα ανακοίνωση, και παράλληλα η Επιτροπή να διαθέσει εγκαίρως την απαραίτητη τεκμηρίωση προκειμένου να επιτευχθεί μία πιο στοχοθετημένη διάθεση των πόρων βάσει των προτεραιοτήτων που έχουν προσδιοριστεί και για τις οποίες εκφράστηκε ευρεία αποδοχή.

2. Σύνοψη της Ανακοίνωσης της Επιτροπής

2.1 Η Επιτροπή εγκαινίασε, τον Ιούνιο 2003, Στρατηγική για το Περιβάλλον και την Υγεία (αναφερόμενη εν προκειμένω ως πρωτοβουλία SCALE⁽¹⁾), προτείνοντας μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που συνεπάγεται στενότερη συνεργασία μεταξύ των τομέων της υγείας, του περιβάλλοντος και της έρευνας. Η προστιθέμενη αξία έγκειται στην ανάπτυξη ενός κοινοτικού συστήματος ολοκλήρωσης των σχετικών με το περιβάλλον, το οικοσύστημα και την υγεία του ανθρώπου πληροφοριών. Αυτό θα προσδώσει μεγαλύτερη αποδοτικότητα στην αξιολόγηση του συνολικού αντίκτυπου του περιβάλλοντος στην υγεία του ανθρώπου, συνεκτιμώντας παράγοντες όπως οι επιδράσεις συνδυασμού παραγόντων, η συνδυασμένη έκθεση και οι σωρευτικές επιδράσεις. Απώτερος στόχος της στρατηγικής είναι η διαμόρφωση ενός «πλαisiού σχέσης αίτιου-αιτιατού», το οποίο θα εξασφαλίσει τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την ανάπτυξη κοινοτικής πολιτικής που θα αντιμετωπίζει τις πηγές και την πορεία των επιπτώσεων των παραγόντων πίεσης στην υγεία.

2.2 Η ευρωπαϊκή στρατηγική δίνει ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά, δεδομένου ότι η έκθεση και ευαισθησία τους είναι μεγαλύτερες απ' ό,τι στους ενήλικες. Το ζητούμενο είναι πλέον η υλοποίηση των υποχρεώσεων εις ό,τι αφορά τα δικαιώματα των παιδιών για την ανάπτυξη και διαβίωσή τους σε υγιές περιβάλλον.

2.3 Στην πρωτοβουλία SCALE συμμετείχαν πάνω από 150 εμπειρογνώμονες που χωρίστηκαν σε 9 τεχνικές ομάδες εργασίας, και αντίστοιχος αριθμός εκπροσώπων των κρατών μελών όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέλη των εθνικών υπηρεσιών, ερευνητικά κέντρα, Πανεπιστήμια, υγειονομικές και περιβαλλοντικές υπηρεσίες, όπως επίσης εκπρόσωποι του παραγωγικού κόσμου και των διαφόρων οργανώσεων, που έχουν συμβάλει στην προδιάθεση των συστάσεων μέσα από συμβουλευτικές ομάδες, συντονιστικές ομάδες, περιφερειακές διασκέψεις, Φόρουμ, άτυπες συνεδριάσεις των κρατών μελών.

2.4 Το σχέδιο δράσης για την περίοδο 2004-2010⁽²⁾, έχει ως σκοπό την εξασφάλιση της επιστημονικής πλαισίωσης της ΕΕ, ώστε το σύνολο των 25 κρατών μελών της ΕΕ να μειώσει τις αρνητικές επιπτώσεις ορισμένων περιβαλλοντικών παραγόντων στην υγεία· επίσης, παράλληλος στόχος είναι η στήριξη της βελτίωσης της συνεργασίας μεταξύ των φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του περιβάλλοντος, της υγείας και της έρευνας.

2.5 Οι προτάσεις του προγράμματος δράσης διαρθρώνονται σε τρεις κύριες θεματικές:

- βελτίωση της αλυσίδας πληροφόρησης, ούτως ώστε να γίνει κατανοητή η σχέση μεταξύ πηγών ρύπανσης και επιπτώσεων στην υγεία (δράσεις 1-4).
- Κάλυψη του γνωστικού χάσματος, μέσω της ενίσχυσης της έρευνας και της αντιμετώπισης των αναδυόμενων ζητημάτων στον τομέα της σχέσης περιβάλλοντος και υγείας (δράσεις 5-8).

(1) Ανακοίνωση της Επιτροπής για μια Ευρωπαϊκή Στρατηγική για το Περιβάλλον και την Υγεία - COM(2003) 338 τελικό., για την οποία η ΕΟΚΕ κατήρτησε τη γνωμοδότηση της στη διάρκεια της 404ης συνόδου ολομέλειας στις 10 Δεκεμβρίου 2003 (εισηγητής ο κ. ΕHNMARK) - ΕΕ C 80 της 30.3.2004.

(2) Ανακοίνωση της Επιτροπής - Το σχέδιο ευρωπαϊκής δράσης για το περιβάλλον και την υγεία 2004-2010 (COM(2004) 416 τελικό.) της 9ης Ιουνίου 2004, τ. I και II.

— Αναθεώρηση πολιτικών και βελτίωση της επικοινωνίας (δράσεις 9-13).

2.6 Το πρόγραμμα δράσης επιδιώκει ειδικότερα την καλύτερη κατανόηση των συνδέσμων μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων και των αναπνευστικών ασθενειών, των αναστατώσεων της νευρολογικής ανάπτυξης, των καρκίνων και των αρνητικών επιπτώσεων στο ενδοκρινολογικό σύστημα, παθολογίες όλες αυτές με αυξανόμενες συνέπειες στα βρέφη. Το πρόγραμμα θα προωθήσει ερευνητικές δραστηριότητες που αποβλέπουν στη βελτίωση και στην επεξεργασία της γνώσης των αιτιακών σχέσεων και στην εφαρμογή υγειονομικής παρακολούθησης προκειμένου να επιτευχθεί ένα συγκεκριμένο πλαίσιο όσον αφορά τη διάδοση των ασθενειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

2.7 Μία άλλη σημαντική πτυχή του σχεδίου ενημέρωσης είναι η παρακολούθηση της έκθεσης σε παράγοντες κινδύνου που υπάρχουν στο περιβάλλον, στους οποίους περιλαμβάνονται και αυτοί που σχετίζονται με τη διατροφή, το οικιακό περιβάλλον αλλά και με συμπεριφορές που μπορούν να συνδεθούν με παράγοντες κινδύνου για την υγεία, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι ειδικοί τρόποι ζωής.

2.8 Για την υλοποίηση του προγράμματος η Επιτροπή δεσμεύεται να προωθήσει τη συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την ασφάλεια των τροφίμων όπως επίσης με τους κυριότερους ενδιαφερόμενους φορείς (κράτη μέλη, εθνικές περιφερειακές και τοπικές αρχές, υγειονομική, περιβαλλοντική και ερευνητική κοινότητα, βιομηχανικό τομέα, γεωργικό τομέα και τα ενδιαφερόμενα μέλη) καθώς και με διεθνείς οργανώσεις όπως η ΠΟΥ, ο ΟΟΣΑ και οι αρμόδιες υπηρεσίες των Ηνωμένων Εθνών.

2.9 Το 2007, η Επιτροπή θα προβεί σε ενδιάμεση επανεξέταση της εφαρμογής του σχεδίου δράσης. Η Επιτροπή θα υλοποιήσει τις δράσεις μέσω των υφιστάμενων πρωτοβουλιών και προγραμμάτων, τα οποία έχουν ήδη δεσμεύσει πόρους, όπως, π.χ. το πρόγραμμα για την δημόσια υγεία, το έκτο πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και υπό τον επιχειρησιακό προϋπολογισμό των περιών ο λόγος υπηρεσιών.

3. Προβληματικά ζητήματα εντός του πεδίου του σχεδίου δράσης

3.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αυξανόμενη προσοχή που δείχνουν τόσο η Επιτροπή όσο και τα κράτη μέλη για τα ζητήματα που σχετίζονται με το περιβάλλον και την υγεία, και υποστηρίζει την αναγκαιότητα μίας σαφούς στρατηγικής και ενός αποτελεσματικού σχεδίου δράσης προκειμένου οι θεματικές αυτές να αντιμετωπισθούν με ολοκληρωμένο τρόπο και να συμβάλουν στην κατάρτιση κατάλληλων κοινωνικών και εθνικών πολιτικών, που θα κατορθώσουν τόσο να συμβάλλουν στην ευημερία και στην ποιότητα ζωής του πληθυσμού μέσω μίας διαδικασίας βιώσιμης ανάπτυξης.

3.1.1 Η προπαρασκευαστική εργασία υπήρξε ιδιαίτερα πολύπλοκη και διαρθρώθηκε σε μία σειρά ομάδες εργασίας και σε συνεδριάσεις που συνεχίστηκαν με έντονο ρυθμό έως το περασμένο έτος. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει αυτή την προσπάθεια και αναγνωρίζει το έγκυρο της εργασίας που έχει επιτελεσθεί από όλους τους συμμετέχοντες και ιδιαίτερα από τους εμπειρογνώμονες στα διάφορα τεχνικά όργανα, διαπιστώνει ωστόσο ότι ο περιορισμένος διαθέσιμος χρόνος δεν επέτρεψε να αναλυθεί εξονυχιστικά μία τόσο πολύπλοκη προβληματική για θέματα που παραμένουν ακόμη λίγο γνωστά: συνεπώς η ανακοίνωση δεν κατορθώνει γενικότερα να παρουσιάσει ένα διαρθρωμένο και πλήρες σύνολο συγκεκριμένων δράσεων, ούτε επίσης να προσδιορίσει σαφείς προθεσμίες για την υλοποίησή τους.

3.1.2 Η διαφορετική ευρύτητα των αρμοδιοτήτων της Επιτροπής και των κρατών μελών στο πεδίο του «περιβάλλοντος» και στο πεδίο της «υγείας» σίγουρα κατέστησε πολύπλοκότερο τον προσδιορισμό των σχετικών ευθυνών και συνεπώς των προς υπόδειξη ενεργειών με σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να καταβάλουν πρόσθετη προσπάθεια συντονισμού τόσο για να επιταχυνθεί η διαδικασία των βασικών γνώσεων και η ανταλλαγή πληροφοριών και στοιχείων, όσο και για να προσδιορισθούν οι κατάλληλοι πόροι για τις προβλεπόμενες δράσεις.

3.1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί συνεπώς το σχέδιο δράσης ως την αφετηρία μίας διαδικασίας, και όχι την κατάληξή της, και στην οπτική αυτή κατήρτισε τις παρατηρήσεις που ακολουθούν.

3.2 Η ΕΟΚΕ εφιστά ειδικότερα την προσοχή στην απαίτηση κατάλληλης χρηματοδότησης, στο βαθμό που το εν λόγω σχέδιο δράσης δεν διαθέτει ειδικούς πόρους για την επίτευξη των δράσεων που περιλαμβάνει αλλά βασίζεται στη δυνατότητα ενσωμάτωσης κάθε επιμέρους δράσης στα πλαίσια πρωτοβουλιών που έχουν ήδη αναληφθεί καθώς και προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται ήδη από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως είναι το κοινοτικό πρόγραμμα για τη δημόσια υγεία, το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο για το περιβάλλον (που ωστόσο αναφέρεται μόνο στο δεύτερο κεφάλαιο) το έκτο πρόγραμμα δράσης για την έρευνα.

3.2.1 Η προσέγγιση αυτή μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμη για να αποφευχθεί ο κατακερματισμός των πόρων καθώς και οι ανώφελες επικαλύψεις σχεδίων που αποβλέπουν στα ίδια αποτελέσματα ωστόσο υποβάλλει τις στρατηγικές προτεραιότητες που έχουν προσδιορισθεί σε μηχανισμούς και διαρθρώσεις προγραμμάτων που έχουν καταρτιστεί με διαφορετικούς στόχους και κατευθύνονται προς επιδιώξεις που δεν συμπίπτουν αναγκαστικά με αυτές που προσδιορίζονται στην παρούσα ανακοίνωση.

3.2.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί στρατηγικό και πρωταρχικό το στόχο της επίτευξης μίας καλής κατάστασης υγείας του πληθυσμού, ειδικότερα των πιο αδύναμων στρωμάτων του (συνεπώς πρώτων των παιδιών για τα οποία προορίζεται η δράση SCALE στο βαθμό που είναι μία από τις πιο ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, αλλά στο

μέλλον και των ηλικιωμένων ατόμων και των εργαζομένων που εκτίθενται σε παράγοντες κινδύνου). Κρίνει σκόπιμο να προσδιορισθούν το συντομότερο δυνατό οι χρηματοδοτικοί πόροι που πρέπει να διοχετευθούν σε σαφή θέματα και συγκεκριμένους στόχους και ότι η αναγκαιότητα αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη στις εξελισσόμενες συζητήσεις για τον προϋπολογισμό της Ένωσης από το 2007 έως το 2013 και την κατανομή του.

3.3 Μία άλλη λεπτή πτυχή είναι η αλληλεπίδραση με άλλους οργανισμούς και αυτόνομες υπηρεσίες σε νομικό και δημοσιονομικό επίπεδο. Πολλές από τις δράσεις θα υλοποιηθούν με την κοινή συμμετοχή σε σχέδια που έχουν προκύψει από τη διεθνή συνεργασία, και αυτό θα δώσει μεγαλύτερη εμβέλεια στις προβλεπόμενες πρωτοβουλίες, με κίνδυνο όμως να ζημιωθεί η εστίαση και η ταχύτητα επίτευξης των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων. Οι προβλεπόμενοι μηχανισμοί συντονισμού και συνεργασίας δεν διασφαλίζουν πράγματι ότι υπάρχει ενιαία και σαφής πρόθεση κατά την ανάπτυξη της δράσης, ούτε επίσης είναι εύκολο να προσδιορίζονται οι ευθύνες προώθησης των επί μέρους φάσεων που συγκροτούν τις προβλεπόμενες δράσεις.

3.3.1 Η πολυμέρεια των φορέων που συμμετέχουν και η ποικιλία των αρμοδιοτήτων και των επαγγελματικών πόρων τους, (αρκεί να σκεφτούμε από τη μία πλευρά οργανισμούς όπως η Π.Ο.Υ. και η Υπηρεσία Περιβάλλοντος και από την άλλη τις περιφερειακές αν όχι και τις τοπικές αρχές) αποτελεί παράγοντα που αυξάνει την πολυπλοκότητα της δράσης, με κίνδυνο να συσσωρευθούν οι καθυστερήσεις όσον αφορά τον προσδιορισμό των στόχων και των κατάλληλων μέσων για την επίτευξή τους.

3.3.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ευχή να υπάρξει σαφής προσδιορισμός των ρόλων και των ευθυνών των επιμέρους παραγόντων, (ειδικότερα της Επιτροπής αφενός και αφετέρου των κρατών μελών και των περιφερειακών και τοπικών αρχών) και σαφής κατανομή των αρμοδιοτήτων, σε συνάρτηση με την τυπολογία της δράσης και τις σχετικές αρμοδιότητες βάσει της Συνθήκης. Η σημερινή ανακοίνωση δεν διασαφηνίζει πράγματι αυτά τα ζωτικά ζητήματα, επιβεβαιώνοντας τους φόβους της ΕΟΚΕ, που έχουν επισημανθεί σε προηγούμενη γνωμοδότηση της για την ευρωπαϊκή στρατηγική σχετικά με το περιβάλλον και την υγεία (1).

3.4 Οι ειδικές δράσεις που περιέχονται στο κεφάλαιο II δεν προσδιορίζουν σαφείς στόχους προς επίτευξη, αλλά αποτελούν κυρίως ενδείξεις αναγκών και — στην καλύτερη των υποθέσεων — μέσα που η Επιτροπή, από κοινού με τα άλλα ενδιαφερόμενα μέλη μπορεί να ενεργοποιήσει προκειμένου να υπάρξει ανταπόκριση σε ανάγκες και κενά των γνώσεων. Δυστυχώς, επιβεβαιώνεται ο φόβος, που είχε ήδη εκφραστεί από την ΕΟΚΕ (2), ότι η έλλειψη συγκεκριμένων στόχων, έστω των αποκαλούμενων «στόχων της χλιετίας» θα αποτελέσει σοβαρό κενό, σε σημείο που θα θέσει σε αμφισβήτηση την αξιοπιστία του προγράμματος.

(1) Εισηγητής ο κ. Ehnmark), σημείο 6.4 – ΕΕ C 80 30.3.2004

(2) Ιδ. σημείο 5.3

3.5 Οι προβλεπόμενες δράσεις παρουσιάζουν ως κοινό χαρακτηριστικό μία ορισμένη λεπτομέρεια των ενδείξεων για την πρώτη διετία ή τριετία, ενώ παραμένουν γενικόλογες εάν και όχι τελείως ασαφείς για την επόμενη τετραετία. Η διάρθρωση αυτή δημιουργεί αμηχανία, στο βαθμό που το πρόγραμμα θα πρέπει να αποτελέσει την πρακτική υλοποίηση μίας στρατηγικής η οποία εξ'ορισμού αποβλέπει σε σημαντικά αποτελέσματα μακροπρόθεσμα. Ούτε ισχύει η αιτιολογία ότι η έλλειψη αυτή προκύπτει από την έλλειψη προσδιορισμού έως σήμερα των πόρων που θα είναι διαθέσιμοι για την δεύτερη τετραετία: η σαφήνεια των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων αποτελεί προϋπόθεση προκειμένου να τεθούν στη διάθεση των υπεύθυνων πολιτικών παραγόντων, ικανοποιητικοί πόροι ως προς τη σημασία της στρατηγικής αυτής.

3.6 Η ενδιάμεση αξιολόγηση που προβλέπεται το 2007 δεν μπορεί να θεωρηθεί επαρκής: η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι θα πρέπει να γίνουν δύο ενδιάμεσες αξιολογήσεις, μία το 2006 και μία το 2008.

3.6.1 Η πρώτη προθεσμία θα επιτρέψει να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα μίας σειράς προγραμμάτων ή/και δράσεων που βρίσκονται στη φάση της ολοκλήρωσης (και δεν αναφέρονται στην παρούσα ανακοίνωση) και να αξιολογηθούν εγκαίρως όσα έχουν υλοποιηθεί την πρώτη διετία. Αυτό θα αποτελέσει σταθερό σημείο αναφοράς πριν την προώθηση των δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν βάσει των νέων χορηγήσεων του προϋπολογισμού από το 2007.

3.6.2 Η δεύτερη προθεσμία θα επιτρέψει να αποφασιστούν εγκαίρως βάσει ειδικής αξιολόγησης οι επόμενες φάσεις των επόμενων κύκλων του προγράμματος προωθώντας την διευρυνση προς άλλους ευαίσθητους τρόπους (όπως για παράδειγμα ο γηραιός πληθυσμός) βάσει μίας πιο εμπεριστατωμένης αξιολόγησης όσων έχουν υλοποιηθεί αλλά και των εμποδίων που προέκυψαν.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η πρώτη ομάδα δράσεων αποβλέπει στη βελτίωση της αλυσίδας ενημέρωσης, αναπτύσσοντας μία ολοκληρωμένη περιβαλλοντική και υγειονομική ενημέρωση προκειμένου να κατανοηθούν καλύτερα οι συνδέσεις μεταξύ των πηγών ρύπανσης και των επιπτώσεων στην υγεία. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της που αυτή η ανάγκη ενημέρωσης είναι τόσο μεγάλη ακόμη, παρά το γεγονός τη υιοθέτησης κοινοτικού προγράμματος δράσης 1999-2003 για τις ασθένειες που συνδέονται με τη ρύπανση⁽¹⁾ καθώς και του προγράμματος δράσης στα θέματα της υγειονομικής παρακολούθησης στα πλαίσια της δράσης στον τομέα της δημόσιας υγείας⁽²⁾. Λυπάται επίσης για το γεγονός ότι δεν επισυνάπτονται στην ανακοίνωση οι εκθέσεις αξιολόγησης σχετικά με όσα έχουν υλοποιηθεί βάσει των προγραμμάτων αυτών, και με τα ειδικά κενά που θα πρέπει να καλυφθούν στην πρώτη φάση υλοποίησης του προγράμματος.

4.1.1 Στις δύο προτεινόμενες δράσεις («ανάπτυξη περιβαλλοντικών δεικτών υγείας» και «ανάπτυξη ολοκληρωμένης παρακολούθησης του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων, ούτως ώστε να καταστεί δυνατός ο καθορισμός της επακόλουθης

ανθρώπινης έκθεσης») κυριαρχεί η γνωστική πτυχή, και απ'αυτό προκύπτει μία ασθενής κατανόηση των προϋποθέσεων ανάπτυξης των δράσεων στην δεύτερη περίοδο του σχεδίου. Ακόμη και σε κατάσταση γνωστικών ελλείψεων, οι στόχοι της συγκρισιμότητας και της δυνατότητας πρόσβασης στα στοιχεία για την υγεία προκειμένου να καταστεί δυνατή η αλληλοσυσχέτιση και η ενσωμάτωση των σημερινών βάσεων δεδομένων θα έπρεπε να γίνουν ρητά με την υπόδειξη, αν χρειαστεί, ότι θα διατεθούν και χρηματοδοτικοί ακόμη πόροι που απαιτούνται για τις αναγκαίες μεθοδολογικές μελέτες και για τη δικτύωση των σημερινών βάσεων δεδομένων μακροπρόθεσμα για τη συγκρότηση μίας μελλοντικής ευρωπαϊκής τράπεζας δεδομένων.

4.1.1.1 Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει ότι, για την ολοκλήρωση της περιβαλλοντικής παρακολούθησης και της παρακολούθησης της ανθρώπινης υγείας, πρέπει το συντομότερο δυνατό να προσδιοριστούν ερευνητικές δραστηριότητες, τόσο σε κλινικό και επιδημιολογικό πεδίο όσο και σε πειραματικό, που θα αποβλέπουν στη βελτίωση και τον εμπλουτισμό της γνώσης των αιτιακών σχέσεων μεταξύ ειδικών περιβαλλοντικών και παθολογικών παραγόντων.

4.1.2 Η δράση για την «βιοπαρακολούθηση» (που σημαίνει την εξακρίβωση μέσω βιολογικών δεικτών της περιβαλλοντικής έκθεσης, των ασθενειών, των διαταραχών ή γενετικής προδιάθεσης) μοιάζει περισσότερο με έκθεση των δυσκολιών, έστω και πραγματικών, παρά με προσδιορισμό δράσης. Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει να γίνουν γρήγορα ρητοί τόσο οι στόχοι όσο και η εντολή έτσι ώστε να καταστεί ένα αποτελεσματικό και ειδικά αξιόπιστο λειτουργικό μέσο, τόσο σε κοινοτικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

4.1.2.1 Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει ότι, βάσει των δραστηριοτήτων που προωθούν οι διάφορες τεχνικές ομάδες εργασίας που έχουν συγκροτηθεί ως τώρα, πρέπει να προσδιοριστούν τα πρωταρχικά πεδία και οι βέλτιστες διαδικασίες συντονισμού μεταξύ των ειδικευμένων λειτουργικών κέντρων ώστε να προκύψουν τα βέλτιστα αποτελέσματα στη δράση της βιοεποπτείας. Επιπλέον υποδεικνύει την προώθηση ειδικών μελετών (ειδικότερα μητέρας-βρέφους) που θα αξιολογήσουν επαρκώς τους βιοσημειωτές έκθεσης.

4.1.3 Στα πλαίσια της δράσεως 4 («ενίσχυση του συντονισμού και των κοινών δραστηριοτήτων») προτείνεται αναλόγως η συγκρότηση συμβουλευτικής ομάδας και μία γενικότερη υποστήριξη «στις ανάγκες ανταλλαγών μεταξύ των αρμόδιων αρχών». Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι τελείως ανεπαρκείς αυτές οι προθέσεις, μη κρίνοντας επαρκή τη συγκρότηση της συμβουλευτικής ομάδας για την επίτευξη του στόχου των τακτικών ανταλλαγών επικοινωνίας και ορθών πρακτικών. Εκφράζει για το λόγο αυτό την ευχή τα κράτη μέλη, των οποίων οι αρμοδιότητες σε θέματα προστασίας της υγείας και του περιβάλλοντος είναι κατανοημένες σε πολλά Υπουργεία, να προβλέψουν το συντομότερο δυνατό έναν Οργανισμό ή μία Υπηρεσία που θα είναι πλήρως υπεύθυνη και εξοπλισμένη με τις κατάλληλες εξουσίες και τα κατάλληλα μέσα για να συντονιστούν οι προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή και για το λόγο αυτό καλεί την Επιτροπή να αποκτήσει επιτέλους καταλληλότερες διαρθρώσεις συντονισμού και να προτείνει πιο αποφασιστικά μέσα για να διευκολυνθεί η διαδικασία αυτή.

⁽¹⁾ ΕΕ C 19 21.1.1998

⁽²⁾ ΕΕ C 174 17.6.1996

4.2 Η δεύτερη ομάδα δράσεων αποβλέπει στην «ολοκλήρωση των σημερινών γνώσεων με ενίσχυση της έρευνας». Η ανάγνωση όμως των συγκεκριμένων προτεινόμενων δράσεων επιβεβαιώνει ότι επιδιώκεται κυρίως η παγίωση των θεμελιωδών βάσεων και όχι η κατάρτιση συγκεκριμένων σχεδίων έρευνας. Η δράση 5 έγκειται πράγματι στην ανάλυση όσων έχουν υλοποιηθεί για το θέμα αυτό από το ΚΚΕρ, ή στα υφιστάμενα ερευνητικά προγράμματα, και όχι στη διοργάνωση διασκέψεων για το θέμα αυτό, η δράση 6 επιχειρεί κυρίως «να επικεντρώσει την έρευνα επί των ασθενειών των ενοχλήσεων και της έκθεσης» και δεν αποβλέπει στην ανάλυση των αιτιών και των μηχανισμών των προβλεπόμενων παθολογιών, και στη δημιουργία ευρωπαϊκού δικτύου έρευνας, χωρίς να αναφέρονται σαφείς ενδείξεις έρευνας, τέλος η δράση 7 αποβλέπει στην συγκρότηση μεθοδολογικού συστήματος για την αξιολόγηση των κινδύνων, λαμβάνοντας υπόψη τις πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις και το εξωτερικό κόστος, καθώς και μεθοδολογικό σύστημα για την εναρμόνιση και την κατοχύρωση των μεθόδων αυτών.

4.2.1 Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει ότι θα πρέπει να καλυφθεί το σημερινό κενό επιδημιολογικών δεδομένων ευρείας κλίμακος, ειδικότερα εκείνων για τις νευρικής φύσεως διαταράξεις της συμπεριφοράς στην Ευρώπη, για τις οποίες λείπουν μεν οι επιστημονικές γνώσεις ειδικά για την παιδική ηλικία όμως υφίστανται επαρκείς μαρτυρίες που αποδίδουν αιτιολογικό, ακόμη και αποκλειστικό, ρόλο σε ορισμένους περιβαλλοντικούς παράγοντες.

4.2.2 Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει να τεθεί η διακλαδική έρευνα για το περιβάλλον και την υγεία μεταξύ των θεμάτων προτεραιότητας στα πλαίσια του 7ου προγράμματος-πλαίσιο για την έρευνα και ότι από τώρα στην υλοποίηση στα ειδικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται ήδη θα πρέπει να διατεθούν ικανοί πόροι για να ολοκληρωθούν οι γνώσεις και να προσδιοριστούν τα μέσα και οι μέθοδοι αποτελεσματικών παρεμβάσεων στον τομέα του περιβάλλοντος και της υγείας.

4.2.3 Η δράση 8 («εξασφάλιση του εντοπισμού και της αντιμετώπισης των δυνητικών κινδύνων στον τομέα της σχέσης περιβάλλοντος και υγείας») παρουσιάζει πιο συγκεκριμένους στόχους, και αποβλέπει στη βελτίωση των προβλέψεων και της προετοιμασίας του υγειονομικού τομέα στις ακραίες κλιματολογικές αλλαγές και σε άλλες παγκόσμιες περιβαλλοντικές απειλές. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους στόχους αυτούς έστω και αν δεν συνδέονται στενά με το γενικότερο στόχο της προστασίας της υγείας των παιδιών που χαρακτηρίζει την πρωτοβουλία SCALE. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ευχή ο τύπος δράσης να επιτρέψει τον προσδιορισμό μεσοπρόθεσμα του κατάλληλου προγράμματος με χρηματοδοτική αυτοδυναμία που δεν θα παραμείνει εντός (όπως προτείνεται τώρα) ενός τόσο λίγου κατάλληλου πλαισίου, και μάλιστα χωρίς ειδικούς πόρους.

4.3 Οι άλλες δράσεις που έχουν ληφθεί υπόψη (δράσεις 9 και 10), και αποβλέπουν στη βελτίωση της επικοινωνίας με την ανάπτυξη της επιμόρφωσης και της εκπαίδευσης έχουν πτυχές κάποιου ενδιαφέροντος αλλά δεν αποτελούν σταθερή βάση επί της οποίας θα θεμελιωθεί μία στρατηγική σελίδα επικοινωνίας και επιμόρφωσης για να κατευθυνθεί σ'αυτές η δράση των κρατών μελών, δηλαδή οι υπεύθυνοι σ'αυτό το πεδίο δράσης, αλλά και για να επιτευχθούν πιο κατάλληλες συμπεριφορές εκ μέρους των πολιτών. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι «η ευαισθητοποίηση και η δραστηριοποίηση των πολιτών θα καταστούν απολύτως απαραίτητες, και ότι ακριβώς στο πεδίο αυτό θα πρέπει οι κοινωνικοί εταίροι και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών να δραματίσουν σημαντικό ρόλο» (!).

4.3.1 Οι τελευταίες προτεινόμενες δράσεις (δράσεις 11, 12 και 13), που αποβλέπουν στην επανεξέταση και την προσαρμογή της προοπτικής για τη μείωση των κινδύνων που έχουν άμεση σχέση με τις ασθένειες που λαμβάνονται κατά προτεραιότητα υπόψη (αναπνευστικές ασθένειες, ενοχλήσεις της νευρολογικής ανάπτυξης, καρκίνος και αρνητικές συνέπειες στο ενδοκρινολογικό σύστημα) περιλαμβάνουν πρωτοβουλίες όπως είναι η προώθηση πειραματικών σχεδίων ή η ενθάρρυνση της συγκρότησης στοιχείων ή ο συντονισμός των εξελισσόμενων δράσεων ή απλώς η δέσμευση «να παρακολουθούμε τις εξελίξεις σε σχετικά με τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία». Γενικώς, οι δράσεις αυτές μοιάζουν περισσότερο με κατάλογο ορθών προθέσεων παρά με την εξακρίβωση συγκεκριμένων και εξαντλητικών πτυχών των καταστάσεων σημαντικού κινδύνου. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι οι δράσεις αυτές δεν είναι στο ύψος της σοβαρότητας των ζημιών στην υγεία που έχουν ήδη προσδιοριστεί σε προηγούμενη ανακοίνωση για την στρατηγική, ούτε κατάλληλες για να υπάρξει σε λογικές χρονικές προθεσμίες μία πραγματική μείωση των κινδύνων.

4.3.2 Η ΕΟΚΕ υποδεικνύει ειδικότερα να θεωρηθεί ως επείγουσα η έρευνα για τους παράγοντες που έχουν επιπτώσεις στην ποιότητα της ατμόσφαιρας στην κατοικία και στα γραφεία (όπως αναφέρεται στη δράση 12) και να προσδιορισθεί σαφώς και όχι μακρινή προθεσμία για την επίτευξη επιστημονικής μαρτυρίας που θα επιτρέψει την επανεξέταση των συστάσεων του 1999 για τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία. Η έλλειψη συγκεκριμένων στόχων και αποτελεσμάτων σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα δημιουργεί στην ΕΟΚΕ το φόβο ότι οι δράσεις αυτές δεν θα χρησιμεύσουν ούτε στην εξέλιξη αποτελεσματικών διαδικασιών συντονισμού για όσα έχουν ήδη διατυπωθεί σε κοινοτικό επίπεδο, ούτε για συντονισμένη δράση με τα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προτύπων μη βάνουσης παγίδευσης για ορισμένα είδη ζώων»

COM(2004) 532 τελικό -2004/0183 (COD)

(2005/C 157/11)

Στις 14 Σεπτεμβρίου 2004 και σύμφωνα με το Άρθρο 175 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Νοεμβρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Donnelly.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 60 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ο κανονισμός για τις παγίδες με σιαγόνες

1.1 Το 1989, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα για την απαγόρευση των παγίδων με σιαγόνες στην ΕΕ και το εμπόριο γούνας και προϊόντων γούνας από χώρες που χρησιμοποιούν παγίδες με σιαγόνες για τη σύλληψη ζώων.

Η Επιτροπή, ακολούθως, υπέβαλε πρόταση κανονισμού για το θέμα αυτό, η οποία ενεκρίθη από το Συμβούλιο το 1991⁽¹⁾. Ο κανονισμός απαγορεύει τη χρήση παγίδων με σιαγόνες στην ΕΕ από την 1η Ιανουαρίου 1995 και την εισαγωγή γούνων 13 καταγεγραμμένων ειδών από τρίτες χώρες, εκτός εάν πληρούνται μία από τις εξής προϋποθέσεις:

- Εφαρμογή κατάλληλων διοικητικών ή νομοθετικών διατάξεων για την απαγόρευση της χρήσης παγίδων με σιαγόνες ή
- Εφαρμογή των διεθνώς συμφωνηθέντων προτύπων μη βάνουσης παγίδευσης εις ό,τι αφορά τα εν λόγω 13 ζωικά είδη (Παράρτημα Ι του κανονισμού της ΕΕ).

1.2 Αξίζει να σημειωθεί ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στη γνωμοδότησή του ζητεί την απαγόρευση των πωλήσεων των παγίδων με σιαγόνες και την απαγόρευση της εμπορίας γούνας και προϊόντων γούνας από παγιδευθέντα ζώα με παγίδες με σιαγόνες. Η γνωμοδότηση αυτή δεν ελήφθη υπόψη από το Συμβούλιο στη διάσκεψη του 1991.

1.3 Παρά το γεγονός ότι η χρήση παγίδων απαγορεύεται στην ΕΕ από το 1995, το μέτρο αυτό δεν αφορά χώρες που εξαγουν προϊόντα γούνας που προέρχονται από παγιδευθέντα ζώα με χρήση παγίδων με σιαγόνες.

Η ΕΟΚΕ σε γνωμοδότησή της, το 1990⁽²⁾, υπογραμμίζει τη σημασία της επίτευξης συνοχής στο ζήτημα αυτό, στηρίζοντας την απαγόρευση των παγίδων με σιαγόνες σε ευρωπαϊκό επίπεδο και προτείνοντας τη διεθνή απαγόρευσή τους.

2. Η συμφωνία

2.1 Μετά την κοινοτική νομοθεσία για τις παγίδες με σιαγόνες η ανάγκη για τη θέσπιση προτύπων μη βάνουσης παγίδευσης σε διεθνές επίπεδο κατέστη επείγουσα. Οι διαπραγματεύσεις για τη σύναψη συμφωνίας έλαβαν χώρα μεταξύ της ΕΕ, του Καναδά, της Ρωσίας και των ΗΠΑ. Ωστόσο, μόνο ο Καναδάς, η Ρωσία και η ΕΕ προσυπέγραψαν. Οι ΗΠΑ δεν αποτέλεσαν μέρος της συμφωνίας επειδή οι αρμοδιότητες στον τομέα αυτό είναι αποκεντρωμένες στο πλαίσιο του πολιτειακού συστήματος των ΗΠΑ. Ωστόσο, οι ΗΠΑ συμφώνησαν στην εφαρμογή ελαστικότερης μορφής συμφωνίας.

2.2 Σκοπός της συμφωνίας είναι να αποτρέψει ενδεχόμενες εισαγωγές προϊόντων γούνας στην Ευρώπη άγριων παγιδευθέντων ζώων από χώρες που επέτρεπαν τις παγίδες με σιαγόνες.

2.3 Σύμφωνα με τη γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η συμφωνία κρίνεται πλήρως ακατάλληλη και αναποτελεσματική και έπρεπε να είχε απορριφθεί και να καθιερωθεί η απαγόρευση της εισαγωγής γούνας και προϊόντων γούνας από άγρια ζωικά είδη που κατονομάζονται στη συμφωνία.

2.4 Η συμφωνία που ορίζει συγκεκριμένα πρότυπα τα οποία πρέπει να τηρούνται κατά την παγίδευση των ζώων, επικυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1997. Τα πρότυπα παγίδευσης που περιλαμβάνονται στη συμφωνία απηχούν τα εφαρμοστέα πρότυπα που ισχύουν στη Ρωσία, τον Καναδά και τις ΗΠΑ. Η χρήση του όρου «μη βάνουση» προκάλεσε έντονες συζητήσεις, δεδομένου ότι τα εν λόγω πρότυπα βασίζονται στην παραδοχή ιδιαίτερα βάνουσης μεταχείρισης των παγιδευθέντων ζώων.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση σχετικά με πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την εισαγωγή ορισμένων ειδών γούνας, ΕΕ C 168 της 10.7.1990, σελ. 32

⁽¹⁾ Κανονισμός του Συμβουλίου 3254/91, ΕΕ L 308, 9/11/1991

2.5 Επιστημονικές γνωμοδοτήσεις (συμπεριλαμβανομένης της γνωμοδότησης της επιστημονικής και κτηνιατρικής επιτροπής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) επιβεβαίωσαν ότι οι μη βάνουσες μέθοδοι παγίδευσης που περιέχονταν στη συμφωνία δεν απαγόρευαν την πρόκληση απαράδεκτων επιπέδων πόνου στα ζώα.

2.6 Η επιστημονική επιτροπή τόνισε ότι τα αναγκαία κριτήρια για την εκτίμηση του βαθμού μη βαναυσότητας είναι ο χρόνος που απαιτείται για την απώλεια των αισθήσεων και της συνείδησης και ο βαθμός πόνου και άγχους που προκαλούνται στο ζώο κατά το διάστημα αυτό. Η επιτροπή συμπέρανε ότι προκειμένου μια φονική παγίδα να θεωρείται «μη βάνουσα», το ζώο θα πρέπει να χάνει τις αισθήσεις του ακαριαία, ή τουλάχιστον εντός ολίγων δευτερολέπτων. Αντίθετα, η συμφωνία όρισε μέγιστο χρόνο τα 5 λεπτά και, ως εκ τούτου, η χρήση του όρου «μη βάνουσα» κρίνεται ακατάλληλη.

2.7 Η επιτροπή απεφάνθη επίσης ότι η κλίμακα τραυματών που συμπεριλαμβάνεται στη συμφωνία δεν έχει έγκυρη επιστημονική βάση σε σύγκριση με άλλες καθιερωμένες μεθόδους για την εκτίμηση των κακών συνθηκών αιχμαλωσίας των ζώων.

2.8 Επί του παρόντος, έχουν επικυρώσει τη συμφωνία η ΕΕ και ο Καναδάς, ενώ αναμένεται η επικύρωσή της από τη Ρωσία. Για το λόγο αυτό, εκκρεμεί η θέση της σε ισχύ. Ωστόσο, ο Καναδάς και η ΕΕ συμφώνησαν ότι οπωσδήποτε θα εφαρμόσουν τις διατάξεις της συμφωνίας κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου.

3. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

3.1 Η πρόταση οδηγίας της Επιτροπής **για τη θέσπιση προτύπων μη βαναυσότητας παγίδευσης για ορισμένα είδη ζώων** ⁽¹⁾ στοχεύει στη μεταφορά της συμφωνίας σχετικά με τα πρότυπα μη βαναυσότητας παγίδευσης στην κοινοτική νομοθεσία σύμφωνα με την απόφαση 98/142/ΕΚ και 98/487/ΕΚ του Συμβουλίου.

3.2 Η πρόταση αφορά 19 είδη άγριας πανίδας (5 από τα οποία ζουν στην ΕΕ), καθώς περιγράφεται στο Παράρτημα 1.

3.3 Η πρόταση προβλέπει ορισμένες υποχρεώσεις και απαιτήσεις που αφορούν τις μεθόδους παγίδευσης, τη χρήση των παγίδων, τους παγιδευτές, την έρευνα, τις κυρώσεις και την πιστοποίηση. Επίσης, το κείμενο απαριθμεί σειρά ενδεχόμενων παρεκκλίσεων και δύο παραρτήματα (Παράρτημα II και III) που συνδέονται με τα πρότυπα μη βαναυσότητας παγίδευσης και τη δοκιμή των μεθόδων παγίδευσης.

⁽¹⁾ COM(2004) 532 τελικό

3.4 Η πρόταση υπογραμμίζει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν την εφαρμογή αυστηρότερης νομοθεσίας σχετικά με το εν λόγω ζήτημα και ότι εξακολουθεί να ισχύει ο κανονισμός του 1991 για την απαγόρευση της χρήσης παγίδων με σιαγόνες στην ΕΕ. Η εφαρμογή και η έναρξη ισχύος εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και των αρμόδιων αρχών τους. Η πρόταση δεν συμπεριλαμβάνει κονδύλιο κοινοτικού προϋπολογισμού και, ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη θα διαθέσουν τους αναγκαίους οικονομικούς πόρους για την κάλυψη των δαπανών.

II. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

4. Η χρήση του όρου «πρότυπα μη βαναυσότητας παγίδευσης»

4.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, τίθεται υπό αμφισβήτηση η χρήση του όρου «μη βάνουσα» ⁽²⁾ στην πρόταση. Το άρθρο 2 ορίζει τις «μεθόδους παγίδευσης» αλλά δεν περιλαμβάνει τον ορισμό των «προτύπων μη βαναυσότητας παγίδευσης». Μάλιστα, το κείμενο της συμφωνίας (στο οποίο βασίζεται η παρούσα πρόταση) αναγνωρίζει εκ προοιμίου την απουσία διεθνών προτύπων μη βαναυσότητας παγίδευσης, και γενικά συνδέει την λέξη «μη βάνουσα» με πρότυπα «που εξασφαλίζουν ικανοποιητικές συνθήκες αιχμαλωσίας για τα παγιδευμένα ζώα».

4.2 Κατά τη διαπραγμάτευση της συμφωνίας, η επιστημονική και κτηνιατρική επιτροπή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁽³⁾ σχολίασε ότι τα πρότυπα που προβλέπονται στην πρόταση δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν «μη βάνουσα» (καθώς υπογραμμίστηκε ήδη ανωτέρω), δεδομένου ότι ο μέγιστος χρόνος που προβλεπόταν για να μην αισθάνεται πόνος το ζώο υπερέβαινε κατά πολύ το επιτρεπτό χρονικό όριο (ακαριαίος θάνατος). Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στα ημι-υδρόβια θηλαστικά που θανατώνονται με ασφυξία κάτω από την επιφάνεια του νερού, καθώς υπολογίστηκε ότι χρειάζεται έως και 15 λεπτά προκειμένου να επέλθει ο θάνατός τους.

4.3 Η ΕΟΚΕ συνεπώς συνιστά να αντικατασταθεί ο όρος «μη βάνουσα» με εναλλακτικό και καταλληλότερο όρο στο κείμενο της τελικής νομοθεσίας της ΕΕ, τουλάχιστον μέχρις ότου τα πρότυπα παγίδευσης ανταποκρίνονται τις ανωτέρω απαιτήσεις.

⁽²⁾ Τον Φεβρουάριο του 1994 η επιτροπή εργασίας που συγκρότησε ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO) για να εξετάσει τα μη βάνουσα πρότυπα παγίδευσης, αποφάσισε να αφαιρέσει τις λέξεις «μη βάνουσα» από την επικεφαλίδα των προτύπων. Κατά τη συνεδρίαση αυτή αποφασίστηκε να αφαιρεθούν όλες οι αναφορές στις λέξεις «μη βάνουσα» ή «μη βαναυσότητα». Δεν κατέστη δυνατή η επίτευξη συμφωνίας για τα πρότυπα παγίδευσης στα πλαίσια του ISO. Κατά τις διαπραγματεύσεις του ISO, οι ευρωπαίοι κτηνίατροι τόνισαν ότι οιοσδήποτε τρόπος θανάτωσης ενός ζώου διαρκεί περισσότερο από 15 δευτερόλεπτα δεν μπορεί να οριστεί ως μη βάνουσος τρόπος θανάτωσης και φυσικά δεν μπορούν να εξεταστούν οι «παγίδες εμβλαπίσεως». Τα σημεία αυτά, μεταξύ άλλων, δεν λήφθηκαν υπόψη κατά την σύνταξη του τελικού κειμένου της συμφωνίας.

Η γνώμη της Επιστημονικής Κτηνιατρικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (1994) κατέληγε ότι μια παγίδα θανάτωσης μπορεί να θεωρηθεί «μη βάνουσα» όταν το ζώο χάνει τις αισθήσεις του ακαριαίως και ότι πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στον σχεδιασμό των παγίδων, προκειμένου να λαμβάνεται υπόψη η συμπεριφορά των ειδών που δεν αποτελούν στόχο και να αποφεύγεται η σύλληψη ή ο τραυματισμός τους. Η Επιτροπή κατέληγε ότι η προτεινόμενη σκάλα τραυματισμού, που στερείτο επιστημονικής βάσεως, είναι απαράδεκτη ως μέτρο της «βαναυσότητας».

⁽³⁾ Γνώμη της επιστημονικής επιτροπής που συγκροτήθηκε βάσει του κανονισμού CITES, 1995. Γνώμη της επιστημονικής επιτροπής, ΓΔ «Γεωργία», 1994.

5. Παγίδες

5.1 Η πρόταση καλύπτει δύο είδη παγίδων: τις φονικές παγίδες και τις ακινητοποιητικές παγίδες. Σε σύγκριση με τις φονικές παγίδες, τα πρότυπα που ορίζονται στην οδηγία δεν ανταποκρίνονται πλήρως στα επιστημονικά πρότυπα που συμφωνήθηκαν από την Κοινότητα, τα οποία προτείνουν τον ακαριαίο θάνατο ή το ανώτατο επιτρεπτό χρονικό όριο των 30 δευτερολέπτων μέχρι να επέλθει ο θάνατος. Σχετικά με τις ακινητοποιητικές μεθόδους παγίδευσης (παγίδες που χρησιμοποιούνται για να παγιδεύονται τα ζώα ζώα), η πρόταση δεν διευκρινίζει τις παγίδες ή τους σκοπούς της ακινητοποίησης των ζώων. Επιπλέον, η πρόταση δεν προβλέπει πρότυπα για τις συνθήκες αιχμαλωσίας σε περίπτωση θανάτωσης των ακινητοποιημένων ζώων.

Αυτό συνεπάγεται ότι στην περίπτωση κατά την οποία ένα ζώο παγιδευτεί σε ακινητοποιημένη παγίδα και θανατωθεί μετέπειτα, δεν ρυθμίζεται η μέθοδος θανάτωσής του. Επιπλέον, η πρόταση δεν διασφαλίζει ότι οι νόμιμες μέθοδοι θανάτωσης δεν θα θανατώσουν εξ' αβλεψίας ή δεν θα ακινητοποιήσουν ζωικά είδη που δεν αποτελούν στόχο. Τα πρότυπα παγίδευσης θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι ο κίνδυνος αυτός περιορίζεται στο ελάχιστο.

6. Δοκιμές

6.1 Η πρόταση προβλέπει τεχνικές διατάξεις για τις δοκιμές των μεθόδων παγίδευσης, οι οποίες δεν αποκλείουν τη χρήση ζώντων ζώων. Για τις μετρήσεις σε περιφραγμένο χώρο και τις μετρήσεις πεδίου ορίζονται ελάχιστες προδιαγραφές. Επιπλέον, οι δοκιμές που πραγματοποιούνται από ένα συμβαλλόμενο της συμφωνίας μπορούν να αναγνωρίζονται από τους αντισυμβαλλόμενους.

6.2 Ωστόσο, για να ισχύουν τα αποτελέσματα, οι δοκιμές πρέπει να πραγματοποιούνται υπό τους ίδιους όρους για τους οποίους σχεδιάστηκαν οι παγίδες. Συνεπώς, οι παράμετροι, οι οποίες βασίζονται στα πορίσματα των δοκιμών σε περιφραγμένο χώρο δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εκτίμηση των συνθηκών αιχμαλωσίας των ζώων άγριας πανίδας. Για τους ανωτέρω λόγους δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται σε καμία περίπτωση δοκιμές σε ζώα, αλλά να εξετασθεί αποκλειστικά το ενδεχόμενο των διαθέσιμων δοκιμών με ηλεκτρονική εξομίωση.

7. Παρεκκλίσεις

7.1 Η πρόταση απαριθμεί εκτενές φάσμα πιθανών παρεκκλίσεων, το οποίο εάν εφαρμοσθεί, θα μπορούσε να θέσει σε αμφισβήτηση το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να επιτραπούν οι παρεκκλίσεις που συνδέονται με τη δημόσια ασφάλεια και την υγεία των ανθρώπων και των ζώων. **Στην περίπτωση αυτή, οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να ενημερώσουν και να συμβουλευθούν τους φορείς της περιοχής (π.χ. γεωργούς) όπου παρουσιάζονται τέτοια προβλήματα.** Η ΕΟΚΕ διατηρεί ορισμένες επιφυλάξεις αναφορικά με τις λοιπές προτεινόμενες παρεκκλίσεις.

7.2 Επειδή είναι δύσκολο να εφαρμοστεί ένα αποτελεσματικό σύστημα παρακολούθησης και εφαρμογής της νομοθεσίας στην άγρια φύση, όπου και πραγματοποιείται η παγίδευση των ζώων, οι προτεινόμενες παρεκκλίσεις εκ μέρους της Επιτροπής (εξαιρουμένων των ανωτέρω), θα υπέσκαπταν τη διαφάνεια και την υποχρέωση λογοδοσίας των συμβαλλομένων μερών της συμφωνίας.

8. Παγιδευτές

8.1 Η πρόταση προβλέπει ότι θα πρέπει να θεσπισθεί σύστημα χορήγησης αδείας και εκπαίδευσης των παγιδευτών. Ωστόσο, η αδειοδότηση δεν εμπίπτει στην οδηγία και ο έλεγχος των μεθόδων παγίδευσης που εφαρμόζουν οι παγιδευτές είναι ουσιαστικά ανεφάρμοστος, δεδομένου ότι θα πρέπει να διεξαχθεί στην άγρια πανίδα. Η ΕΟΚΕ συνιστά την καθιέρωση αυστηρού συστήματος για την χορήγηση αδείας παγιδευτή που θα πρέπει να εναρμονισθεί σε κοινοτικό επίπεδο.

9. Πιστοποίηση

9.1 Η πρόταση της Επιτροπής εναποθέτει την πιστοποίηση των μεθόδων παγίδευσης στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και συνιστά την αμοιβαία αναγνώριση μεταξύ των κρατών μελών.

Παρά το γεγονός ότι το σύστημα αυτό μπορεί να εφαρμοσθεί ορθά στην ΕΕ, κρίνεται σκόπιμη η καθιέρωση διεθνούς συστήματος πιστοποίησης. Πράγματι, πρέπει να καθιερωθεί σύστημα πιστοποίησης και σύστημα ιχνηλασιμότητας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών της συμφωνίας. Το σύστημα αυτό μπορεί να συμβάλει στην εξασφάλιση της διαφάνειας και της αποτελεσματικής εφαρμογής της συμφωνίας.

10. Κυρώσεις (ποινές)

10.1 Η πρόταση της Επιτροπής αναφέρεται στην ενδεχόμενη επιβολή διοικητικών κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης της νομοθεσίας. Ωστόσο, δεδομένου ότι ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν τις διατάξεις του ποινικού κώδικα σε περίπτωση παράβασης της νομοθεσίας που αφορά τις συνθήκες αιχμαλωσίας των ζώων, η ΕΟΚΕ συνιστά την επιβολή των κυρώσεων σύμφωνα με τα εθνικά συστήματα.

11. Συμπεράσματα

11.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα πρότυπα μη βίανυσης παγίδευσης που περιλαμβάνονται στην πρόταση δεν πρέπει να ορίζονται ως μη βίανυσα, καθώς απηχούν απλώς τα πρότυπα που επισημαίνονται στη συμφωνία. Τα πρότυπα που ορίζονται στη συμφωνία θεωρούνται κατώτερα από τα υφιστάμενα πρότυπα στην νομοθεσία της ΕΕ για τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων. Η ΕΟΚΕ, συνεπώς, συνιστά να αντικατασταθεί ο όρος «μη βίανυση» με καταλληλότερο όρο στο τελικό κείμενο της νομοθεσίας.

11.2 Όσον αφορά τις παγίδες, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να εξετασθούν αποκλειστικά οι παγίδες που προκαλούν ακαριαίο θάνατο και να οριστεί σαφώς ο σκοπός χρήσης των ακινητοποιητικών παγίδων. Επιπλέον σε περίπτωση θανάτωσης ακινητοποιημένων ζώων, η μέθοδος θανάτωσης, θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να ρυθμίζεται από την νομοθεσία περί μεταχείρισης των ζώων.

11.3 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ θα πρέπει να απαγορευθεί η θανάτωση με ασφυξία, καθώς όπως συμπέρανε η επιστημονική και κτηνιατρική επιτροπή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, πρόκειται για βίαιη μέθοδο θανάτωσης του ζώου με βραδεία απόπνιξη κάτω από την επιφάνεια του νερού.

11.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι παρά τις δοκιμές των παγίδων που προτείνει η οδηγία δεν υφίσταται επιστημονική βάση για την εφαρμογή των παραμέτρων αγρίας πανίδας βάσει των δοκιμών που πραγματοποιούνται σε περιφραγμένο χώρο. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ συνιστά να μην πραγματοποιούνται δοκιμές σε ζώοντα ζώα αλλά να γίνεται εφαρμογή της διαθέσιμης ηλεκτρονικής εξομοίωσης.

11.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πλειονότητα των παρεκκλίσεων που περιέχονται στην πρόταση επιτρέπουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, στους εμπλεκόμενους παράγοντες να διαφύγουν της εφαρμογής της νομοθεσίας, και για το λόγο αυτό, συνιστά να χορηγηθούν από τις αρμόδιες αρχές παρεκκλίσεις που βασίζονται στη δημόσια ασφάλεια και την υγεία των ανθρώπων και των ζώων. Η πτυχή αυτή

είναι σημαντική δεδομένου ότι οι έλεγχοι και η παρακολούθηση στην άγρια φύση πραγματοποιούνται με δυσκολία.

11.6 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα πρέπει να τεθεί σε εφαρμογή στην ΕΕ διαφανές σύστημα χορήγησης αδείας σε παγι-δευτές. Η πρόταση εναποθέτει στις αρχές των κρατών μελών τη θέσπιση προδιαγραφών εκπαίδευσης και εκχώρησης αδείας σε παγι-δευτές. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της ότι κάτι τέτοιο θα οδηγήσει σε ένα μη εναρμονισμένο σύστημα, το οποίο δε διασφα-λίζει την εφαρμογή των πρότυπων μεταχείρισης των ζώων.

11.7 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να εφαρμοσθεί σύστημα αποτελεσματικής πιστοποίησης και ιχνηλασιμότητας μεταξύ των συμβαλλομένων μερών της συμφωνίας προκειμένου να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική εφαρμογή της πρότασης.

11.8 Η ΕΟΚΕ συνιστά να επιβάλλονται κυρώσεις σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία περί συνθηκών μεταχείρισης των ζώων σε περίπτωση παράβασης της προτεινόμενης νομοθεσίας.

11.9 Η ΕΟΚΕ συνιστά να τεθούν μικρότερες προθεσμίες για την υλοποίηση των διατάξεων που προβλέπονται στην πρόταση. Σύμφωνα με την πρόταση, οι παγίδες θα πρέπει να είναι σύμφωνες με τα προτεινόμενα πρότυπα από το 2009 και οι μέθοδοι παγίδευσης από το 2012. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι όλες οι διατάξεις πρέπει να εναρμονιστούν το ταχύτερο δυνατό.

Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 87/328/ΕΟΚ σχετικά με την αποθήκευση σπέρματος βοοειδών που προορίζεται για το ενδοκοινοτικό εμπόριο»

COM(2004) 563 τελικό — 2004/0188 (CNS)

(2005/C 157/12)

Στις 20 Σεπτεμβρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής όσον αφορά την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Νοεμβρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Leif E. Nielsen.

Κατά τη 413η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με ψήφους 139 υπέρ και με 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Περίληψη των προτάσεων της Επιτροπής

1.1 Η οδηγία του Συμβουλίου 88/407/ΕΟΚ καθορίζει τις υγειονομικές απαιτήσεις που ισχύουν για το ενδοκοινοτικό εμπόριο και για τις εισαγωγές σπέρματος βοοειδών. Παρά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην οποία περιέχονται σοβαρές επιφυλάξεις, η οδηγία τροποποιήθηκε το 2003 προκειμένου να επιτραπεί η αποθήκευση του σπέρματος όχι μόνο σε «κέντρα συλλογής σπέρματος» (με ίδια παραγωγή) αλλά και σε «κέντρα αποθήκευσης σπέρματος» (χωρίς ίδια παραγωγή) ⁽¹⁾.

1.2 Προκειμένου «να αποφευχθεί οποιαδήποτε σύγχυση όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής και τους ορισμούς» η Επιτροπή προτείνει τώρα μία τροποποίηση στην αντίστοιχη οδηγία του Συμβουλίου 87/328 για την αποδοχή στην αναπαραγωγή βοοειδών αναπαραγωγής καθαρόαιμου γένους, σύμφωνα με την οποία τα σχετικά «κέντρα αποθήκευσης σπέρματος» εξομοιώνονται στο μέλλον με τα «κέντρα συλλογής σπέρματος» όσον αφορά τη συλλογή, την επεξεργασία και τη φύλαξη σπέρματος βοοειδών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η Επιτροπή θα έπρεπε να έχει αντιληφθεί ότι είναι ανάγκη να τροποποιηθεί η οδηγία 87/328, λόγω των επιπτώσεων της, μετά την τροποποίηση της οδηγίας του Συμβουλίου 88/407/ΕΟΚ, ώστε να αποκατασταθεί η απαραίτητη συνοχή στη νομοθεσία της ΕΕ. Έτσι, θα μπορούσε να έχουν αποφευχθεί η υφιστάμενη σύγχυση και

η ανασφάλεια όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής και τους ορισμούς καθώς και η επιπλέον σημερινή νομοθετική διαδικασία.

2.2 Λόγω της νέας διατύπωσης του άρθρου 4 της οδηγίας 87/328, η πρόταση δίνει επίσης την εντύπωση ότι αυξάνεται ακόμη ο αριθμός των κέντρων σε σχέση με τα επιτρεπόμενα κέντρα αποθήκευσης, προκειμένου να έχουν και αυτά τη δυνατότητα «να συλλέγουν και να επεξεργάζονται το σπέρμα των βοοειδών» με αποτέλεσμα να καθιερωθεί ένα «παράλληλο σύστημα κέντρων συλλογής ή αποθήκευσης σπέρματος» συγχρόνως με τα υπάρχοντα. Σε μια τέτοια περίπτωση αυτό δεν θα είχε νόημα και με μια προσεκτικότερη ανάγνωση των κειμένων φαίνεται ότι αυτό δεν θα πραγματοποιηθεί. Κατόπιν των ανωτέρω, η τροποποίηση πρέπει να διατυπωθεί με τρόπο που να μην επιτρέπει παρανοήσεις.

3. Συμπέρασμα

3.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει, παρά την αντίθεση της το 2002, ότι τα κέντρα διανομής σπέρματος βοοειδών νομιμοποιήθηκαν με την οδηγία του Συμβουλίου 2003/43 και ότι η προτεινόμενη τροποποίηση, που θα έπρεπε να έχει εισαχθεί συγχρόνως με την απόφαση το 2003, είναι απαραίτητη για τη συνοχή της νομοθεσίας της ΕΕ. Επειδή η τροποποίηση μπορεί να αποτελέσει αφορμή για παρανοήσεις θα πρέπει η διατύπωση της να χαρακτηρίζεται από μεγάλη ακρίβεια.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Οδηγία 2003/43/ΕΕ, Ε.Ε. L 143 της 11.6.2003, σ. 23

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: Μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυμένη Ευρώπη»

COM (2004) 274 τελικό

(2005/C 157/13)

Στις 20 Απριλίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανακοίνωση: «Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: Μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυμένη Ευρώπη».

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών στην οποία ανατέθηκαν οι σχετικές εργασίες της ΕΟΚΕ, κατήρτισε τη γνωμοδότησή της στις 2 Δεκεμβρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. VAN IERSEL και του συνεισηγητή κ. LEGELIUS.

Κατά την 413η σύνοδο ολομελείας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 142 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 9 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

Σύνοψη

Μετά από πολλά χρόνια η βιομηχανική πολιτική αποτελεί και πάλι προτεραιότητα στην Ευρωπαϊκή ατζέντα. Φυσικά, κατά την τελευταία δεκαετία ελήφθησαν συγκεκριμένα μέτρα βιομηχανικής πολιτικής και πραγματοποιήθηκαν θεματικές προσεγγίσεις που ωστόσο δεν ήταν πάντοτε κατάλληλα συντονισμένες ή εξισορροπημένες από την άποψη των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Το μεταβαλλόμενο παγκόσμιο πλαίσιο -με τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Κίνα και την Ινδία να διαδραματίζουν μείζονα ρόλο- απαιτεί επανεξέταση και ενισχυμένες προσπάθειες. Ήρθε η ώρα για μια επανεκτίμηση της μεταποιητικής βιομηχανίας και για διασάφηση των πολύπλοκων αλληλεξαρτήσεων μεταξύ βιομηχανίας και υπηρεσιών.

Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ανάγκη για αφύπνιση της δημόσιας συνείδησης αποτελεί σημαντική πρόκληση. Το κοινό θα πρέπει να έχει πρόσβαση σε διαφανή στοιχεία και αναλύσεις ώστε να προαχθεί η δημόσια συναίνεση και στήριξη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ολόθερμα τους τρεις στρατηγικούς άξονες: «βελτίωση της νομοθεσίας», ολοκληρωμένη προσέγγιση σε επίπεδο ΕΕ, τομεακές πολιτικές με συγκεκριμένα και προσαρμοσμένα μέτρα. Βελτίωση της νομοθεσίας σημαίνει προσεκτική και συνεχή αξιολόγηση των εφαρμοζόμενων και των νέων μέτρων. Ολοκληρωμένη προσέγγιση σημαίνει αποτελεσματικό συντονισμό των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών. Μία τελείως νέα πτυχή του εγγράφου της Επιτροπής αποτελεί η τομεακή διάσταση και οι ειδικά προσαρμοσμένες προσεγγίσεις. Παρά το ότι υπάρχουν ορισμένοι κοινοί παρονομαστές, η εικόνα ποικίλλει από τομέα σε τομέα. Η Επιτροπή έχει διεξαγάγει ορισμένες τομεακές προσεγγίσεις και προβλέπονται περισσότερες. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρακτική αυτή ως βάση για μια βιομηχανική πολιτική «νέου τύπου».

Η ΕΟΚΕ θεωρεί την βιομηχανική πολιτική χρήσιμο εργαλείο που θα φέρει την ευρωπαϊκή οικονομία στο προσκήνιο της ανταγωνιστικότητας, της γνώσεως και της αειφορίας όπως επιδιώκει η στρατηγική της Λισσαβώνας. Προς τούτο, οι αναλύσεις και πολιτικές θα πρέπει να ευθυγραμμιστούν στενότερα προς την δυναμική των διαφόρων εμπλεκόμενων τομέων και επιχειρήσεων. Η βιομηχανική πολιτική «νέου τύπου» πρέπει όντως να βασιζέται στη συμμόρφωση της αγοράς και στην διαδικασία απελευθέρωσης. Ωστόσο, περιλαμβάνει επίσης ιδιαίτερα τομεακά χαρακτηριστικά,

όπως οι συνεχιζόμενες διαβουλεύσεις στον τομέα των επιχειρήσεων, οι ρυθμίσεις, η άρση των μη εμπορικών φραγμών, η Ε&Α, το εμπόριο και η στοχοθετημένη διαχείριση ανθρωπίνων πόρων. Επιπλέον, προϋποθέτει την συγκρότηση τεχνολογικής πλατφόρμας που μπορεί να προκαλέσει νέες συμπράξεις μεταξύ ιδιωτικών φορέων και δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην Ευρώπη, π.χ. μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων και επιχειρήσεων.

Καλό θα ήταν να βελτιωθεί ο συντονισμός στο εσωτερικό της Επιτροπής (π.χ. υπό την αιγίδα της ΓΔ Επιχειρήσεις) και στο Συμβούλιο των Υπουργών προκειμένου να προωθηθεί η ορατότητα και να ενθαρρυνθούν οι συνέργειες. Θα ήταν ιδιαίτερα επιθυμητό να υιοθετηθεί ένα ενδιάμεσο σχέδιο δράσεως από την Επιτροπή και το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η βιομηχανική πολιτική «νέου τύπου» πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την προετοιμασία της ενδιάμεσης αναθεώρησης της στρατηγικής της Λισσαβώνας το Μάρτιο του 2005.

1. Εισαγωγή

1.1 Η βιομηχανική πολιτική εντάχθηκε εξ αρχής στην ατζέντα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η Συνθήκη για την ίδρυση της ΕΚΑΧ υιοθέτησε συγκεκριμένους στόχους και μέσα για τους τομείς του άνθρακα και του χάλυβα. Η Συνθήκη περί ιδρύσεως της ΕΟΚ, προέβλεπε μια πολύ γενικότερη προσέγγιση στην οποία βασικό ζήτημα ήταν και είναι η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς.

1.2 Έχουν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα στον τομέα της βιομηχανικής πολιτικής σε κοινοτικό επίπεδο, που αποσκοπούν στην επίτευξη παρεμφερών στόχων, στον τομέα του περιβάλλοντος, της έρευνας και της ανάπτυξης (Ε&Α) ή στον κοινωνικό τομέα. Με την πάροδο του χρόνου, οι θεματικές προσεγγίσεις αντικατέστησαν τις τομεακές προσεγγίσεις, χωρίς να εξασφαλίζεται πάντοτε ορθός συντονισμός ή ισορροπία από τη σκοπιά των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

1.3 Εκτός από τις γενικές πολιτικές, ορισμένες τομεακές πολιτικές εξετάστηκαν υπό το πρίσμα της απελευθέρωσης της αγοράς, όπως οι τομείς της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών. Δρομολογήθηκαν ορισμένα ευρωπαϊκά βιομηχανικά σχέδια, όπως π.χ. το ερευνητικό πρόγραμμα Galileo.

1.4 Οι συνεχείς βιομηχανικές μεταλλαγές και η παγκοσμιοποίηση απαιτούν σήμερα περαιτέρω προσαρμογές όσον αφορά την προσέγγιση στον τομέα της βιομηχανίας και της δημόσιας διοίκησης για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας. Τον περασμένο Ιούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε μια εντυπωσιακή ανάλυση της κατάστασης και των προοπτικών των ευρωπαϊκών βιομηχανικών τομέων στο σημερινό σφαιρικό πλαίσιο, η οποία χαρακτηρίζεται από έντονο δυναμισμό σε άλλες περιοχές του κόσμου. ⁽¹⁾ Ο δυναμισμός αυτός μπορεί να επηρεάσει τις επενδυτικές στρατηγικές των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Η Ευρώπη χρειάζεται ένα ποιοτικό τεχνολογικό άλμα προς τα εμπρός για να υποστηριχθεί η ανταγωνιστικότητα στους περισσότερους τομείς.

1.5 Στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβώνας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και οι άλλες μορφές του Συμβουλίου, όπως το Ecofin και το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας, συζητήσαν και συζητούν ορισμένες ανακοινώσεις και συγκεκριμένες προτάσεις της Επιτροπής για τη βελτίωση των μακρο- και μικροοικονομικών συνθηκών στη βιομηχανία. Στα εν λόγω έγγραφα και στις συζητήσεις υπερισχύει μια οριζόντια προσέγγιση πολιτικής. Επί σειρά ετών, απλώς αποφεύγονταν η έκφραση «βιομηχανική πολιτική». Παρέπεμπε σε πολλές αναμνήσεις κρατικής παρέμβασης και κρατικών ενισχύσεων που παρεμπόδιζαν τη δημιουργία ενός επί ίσοις όροις ανταγωνισμού σε μια ομαλώς λειτουργούσα εσωτερική αγορά. Εν τω μεταξύ, τέτοιου είδους παρεμβάσεις καταργήθηκαν σταδιακά.

1.6 Επί του παρόντος, εξετάζονται νέες απόψεις στη βιομηχανική πολιτική. Στο πλαίσιο αυτό, εγκρίθηκε το 2002 ανακοίνωση με θέμα «Η βιομηχανική πολιτική σε μια διευρυμένη Ευρώπη» ⁽²⁾.

1.7 Το 2003, το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ανέθεσε στο Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας να αναθεωρήσει «σε τακτική βάση τα οριζόντια και τομεακά ζητήματα» ⁽³⁾.

1.8 Η Επιτροπή εξέδωσε δεύτερη ανακοίνωση για τη βιομηχανική πολιτική τον Απρίλιο του 2004 η οποία και αποτελεί το αντικείμενο του παρόντος εγγράφου ⁽⁴⁾.

1.9 Οι εν λόγω πρωτοβουλίες και τα πορίσματα των τρεχουσών συζητήσεων οδήγησαν τον Επίτροπο κ. Liikanen, το Μάιο του 2004, να δηλώσει ότι αντίθετα με τις προβλέψεις που διατυπώθηκαν στα μέσα της δεκαετίας του 90 η βιομηχανική πολιτική της ΕΕ επανέρχεται μεταξύ των πρώτων θεμάτων της ευρωπαϊκής πολιτικής ατζέντας ⁽⁵⁾.

1.10 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την αλλαγή της στάσης όσον αφορά τη βιομηχανική πολιτική, η οποία γίνεται έγκαιρα. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη ότι είναι σκόπιμη η αποφυγή των σφαλμάτων του

παρελθόντος και η απόδοση της δέουσας προσοχής στα βιομηχανικά συμφέροντα και στην τομεακή διάσταση. Η εμπειρία και η γνώση στο πεδίο αυτό που εκπροσωπούνται με την επιτροπή ΣΕΒΜ, ενδεχομένως να συνεισφέρουν στο μέλλον. Οι ορθές βιομηχανικές και τομεακές προσεγγίσεις θα συμβάλουν σημαντικά στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

2. Οι απόψεις της Επιτροπής σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον

2.1 Επί του παρόντος, κείμενο θέμα αποτελούν οι μεταβολές στο πλαίσιο της παγκόσμιας οικονομίας. Οι μεταβολές αυτές συνεπάγονται νέες προσεγγίσεις. Κατά την άποψη της Επιτροπής η μελλοντική βιομηχανική πολιτική δομείται γύρω από τρεις άξονες:

- Η βιομηχανία δεν θα πρέπει να υφίσταται υπέρμετρη επιβάρυνση από τη νομοθεσία και τους κανονισμούς. Αυτό συνεπάγεται προσεκτική αξιολόγηση των ισχυόντων και των νέων μέτρων·
- Κρίνεται αναγκαία μια ολοκληρωμένη πολιτική για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας ⁽⁶⁾
- Οι τομεακές πολιτικές που προβλέπουν τη λήψη ειδικών μέτρων και μέτρων προσαρμογής είναι επιθυμητές.

2.2 Η προσέγγιση αυτή, την οποία ανακοίνωσε με προσοχή η Επιτροπή το 2002, σηματοδοτεί μια καινοτομία. Το προηγούμενο έγγραφο της Επιτροπής για τη βιομηχανική πολιτική χρονολογείται από το 1990 ⁽⁷⁾. Έκτοτε, ορισμένοι αποφασιστικοί παράγοντες παραγκώνισαν τη βιομηχανική πολιτική για να ευνοήσουν κυρίως τις οριζόντιες πολιτικές.

2.3 Το 2000, η στρατηγική της Λισσαβώνας φέρει την ευρωπαϊκή βιομηχανία στο προσκήνιο όσον αφορά τους τομείς της γνώσης και της ανταγωνιστικότητας. Μέχρι σήμερα η στρατηγική αυτή δεν έχει προωθηθεί ενεργά. Αντίθετα, περιορίστηκαν οι ρυθμοί αύξησης της παραγωγικότητας και αυξήθηκε η ανεργία. Επιπλέον, εκφράζονται φόβοι όσον αφορά τη μετεγκατάσταση των βιομηχανιών ⁽⁸⁾.

2.4 Για τους λόγους αυτούς κρίνεται σκόπιμη η εκπόνηση ακριβέστερων αναλύσεων στους εξής τομείς:

- Παραγωγικότητα και ανεργία·
- Ποια είναι τα πραγματικά δεδομένα όσον αφορά την μετεγκατάσταση;
- Ποιος είναι ο πραγματικός αντίκτυπος της βιομηχανίας για την Ευρώπη και εντός αυτής;

⁽¹⁾ Η θέση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας στο διεθνή καταμερισμό της εργασίας: κατάσταση και προοπτικές, Ιούλιος 2004, έκθεση που υπέβαλε η ΓΔ «Εμπόριο» και καταρτίστηκε από τους φορείς CEPICIREM (Ευρωπαϊκό Κονσόρτιο για την Ανάλυση της Πολιτικής Εμπορίου - ECTA).

⁽²⁾ COM(2002) 714 τελικό, 11-12-2002. Η ΕΟΚΕ εξέδωσε γνωμοδότηση στις 17-7-2003 (Επίσημη Εφημερίδα C 234, 30-9-2003, σελίδες 76-85). Στην εν λόγω γνωμοδότηση συμμετείχε η ΣΕΒΜ και διατίθεται στην ακόλουθη ιστοσελίδα: http://www.esc.eu.int/ccmi/documents/docs/divers/di_ces25-2003_fin_rev_di_en.doc.

⁽³⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, σημ. 21, εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 20/21-3-2003.

⁽⁴⁾ «Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: Μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυμένη Ευρώπη», COM(2004) 274 τελικό.

⁽⁵⁾ Δήλωση του **Επιτρόπου κ. Liikanen** με θέμα την Ευρωπαϊκή Ημέρα Βιομηχανικής Πολιτικής στις 27 Μαΐου 2004, SPEECH/04/268.

⁽⁶⁾ Το στόχο αυτό επεξεργάζεται έγγραφο της Επιτροπής: «Ορισμένα κύρια θέματα για την ανταγωνιστικότητα στην Ευρώπη - προς μια ολοκληρωμένη προσέγγιση», COM(2003) 704 τελικό.

⁽⁷⁾ Η Έκθεση Bangemann.

⁽⁸⁾ Βλέπε τη σχετική γνωμοδότηση της ΣΕΒΜ με θέμα «Η έκταση και οι επιπτώσεις της μετεγκατάστασης επιχειρήσεων», που καταρτίζεται επί του παρόντος.

— Με ποιο τρόπο θα υλοποιηθεί η ολοκληρωμένη πολιτική της ΕΕ στον τομέα της βιομηχανίας;

— Με ποιο τρόπο μπορούν να καθορισθούν και να καταρτισθούν οι τομεακές προσεγγίσεις;

2.5 Το έγγραφο της Επιτροπής του 2002⁽⁹⁾ προβλέπει την ατζέντα των μεταλλαγών προσδίδοντας νέο περιεχόμενο στη «βιομηχανική πολιτική». Ωστόσο, διατυπώνει την πολιτική χρησιμοποιώντας ασαφείς όρους, ενώ συγκεκριάζει όλες τις πολιτικές που αφορούν τη βιομηχανία, χωρίς να παρουσιάζει συγκεκριμένες μεθόδους και διαδικασίες ως προς τη λήψη αποφάσεων και το συντονιστικό ρόλο που διαδραματίζουν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, και ιδιαίτερα η Επιτροπή.

2.6 Το έγγραφο «Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών» του Απριλίου 2004, που δημοσιεύθηκε υπό την αιγίδα του Επιτρόπου κ. Liikanen και της ΓΔ «Επιχειρήσεις» συνεισφέρει σημαντικά στο σκοπό αυτό. Το εν λόγω έγγραφο εστιάζει την ανάλυση του ακριβώς στον πυρήνα του προβλήματος:

— Παρουσιάζοντας ορισμένα ερμηνευτικά στοιχεία για θέματα που συνδέονται με την παραγωγή και την απασχόληση στη μεταποιητική βιομηχανία, καθώς και τις ανά την υφήλιο εξελίξεις:

— Παρουσιάζοντας τις τομεακές εξελίξεις, που δίδουν ακριβέστερη εικόνα των διακυβευόμενων ανά τομέα σε μια πολύ διαφορετική προοπτική.

2.7 Η Επιτροπή ορθώς ξεκινά από την τρέχουσα δυναμική, δίδοντας ταυτόχρονα έμφαση στο γεγονός ότι η δυναμική αυτή μπορεί να διακρίνεται από θετικό πνεύμα για τον εντοπισμό των προβλημάτων και για την ενίσχυση των συντελεστών ανάπτυξης.

2.8 Η γενική ανάλυση επιβεβαιώνει την επιβράδυνση όσον αφορά την αύξηση της παραγωγικότητας στην Ευρώπη, τη διαφορά που υπάρχει σε σύγκριση με τις εξελίξεις στις ΗΠΑ και διαπιστώνει την αποθαρρυντική απόδοση της βιομηχανίας, ιδιαίτερα σε τομείς υψηλής τεχνολογίας. Η σχετική μείωση των δαπανών των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων στον τομέα Ε&Α που οφείλεται εν μέρει στην έλλειψη επαρκούς επένδυσης στον ιδιωτικό τομέα σε σχέση με τις αμερικάνικες επιχειρήσεις, είναι —κατά την Επιτροπή— αρκετά προφανής, με αξιοσημείωτες εξαιρέσεις τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Επιπλέον, οι βασισμένες στη γνώση ικανότητες στην Κίνα και στην Ινδία σημειώνουν ταχεία επέκταση.

2.9 Η Επιτροπή αναφέρει — και αξίζει να την αναφέρουμε και εμείς εδώ— την έρευνα που αφορά μεγάλες εταιρείες και διενεργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Στρογγυλή Τράπεζα Βιομηχανιών (ERT) το 2002, από την οποία προκύπτει ότι ορισμένες από τις εταιρείες αυτές σκοπεύουν να εγκατασταθούν εκτός Ευρώπης για να αναπτύξουν νέες οικονομικές δραστηριότητες σε περίπτωση που δεν βελτιωθεί το κανονιστικό πλαίσιο⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ Βλ. υποσημείωση αριθ. 1

⁽¹⁰⁾ «Η ευρωπαϊκή πρόκληση», μήνυμα της Ευρωπαϊκής Στρογγυλής Τράπεζας Βιομηχανιών στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Μάρτιος 2003.

2.10 Παρά το γεγονός ότι η ευρωπαϊκή βιομηχανία παρουσιάζει αρκετά καλή απόδοση στους παραδοσιακά ισχυρούς τομείς, όπως η μηχανολογία, τα χημικά προϊόντα, οι τηλεπικοινωνίες και οι αυτοκινητοβιομηχανίες, εμφανίζονται νέοι ανταγωνιστές. Η Κίνα και η Ινδία αρχίζουν να συναγωνίζονται με επιτυχία τόσο στους παραδοσιακούς τομείς όσο και στους τομείς υψηλής τεχνολογίας. Σε αυτό το σημείο προκύπτει άμεση σχέση με την μετεγκατάσταση και επανεγκατάσταση των ευρωπαϊκών βιομηχανιών.

2.11 Σε παγκόσμιο επίπεδο εκτυλίσσεται διαδικασία προσαρμογών. Οι προσαρμογές αυτές κρίνονται σκόπιμες λόγω της παγκοσμιοποίησης, δημιουργώντας επίσης νέες ευκαιρίες. Στο πλαίσιο αυτό, διαπιστώνονται αποκλίνουσες αναλύσεις, ενώ η Επιτροπή επισημαίνει την εμφάνιση ορισμένων ανησυχητικών ενδείξεων.

2.12 Στο πλαίσιο της διεύρυνσης, οι επενδύσεις της πρώην ΕΕ-15 στα νέα κράτη μέλη αυξάνουν. Δεδομένου ότι οι επενδύσεις αυτές πραγματοποιούνται πλέον εντός της ΕΕ, η εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς καθίσταται ολοένα και πιο αναγκαία όσον αφορά τα περιβαλλοντικά και εργασιακά πρότυπα, για παράδειγμα.

2.13 Καθώς οι εταιρείες καλούνται να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό στις ανοιχτές αγορές στο πλαίσιο που ορίζει ο ΠΟΕ, η Επιτροπή κρίνει ότι εμπίπτει στην αρμοδιότητα της ΕΕ και των κρατών μελών να παρέχουν σαφείς απαντήσεις όσον αφορά τη διαδικασία των δυναμικών μεταλλαγών με:

— Τη «βελτίωση της νομοθεσίας»·

— Την ολοκληρωμένη προσέγγιση των διαφορετικών πολιτικών με γνώμονα την ανταγωνιστικότητα·

— Τη συνεκτίμηση των ιδιαίτερων αναγκών των διαφόρων βιομηχανικών τομέων.

2.14 Η Επιτροπή υποστηρίζει την εμπεριστατωμένη αξιολόγηση του αντίκτυπου όσον αφορά τις τρέχουσες ρυθμίσεις και τη νομοθεσία καθώς και τα επικείμενα μέτρα. Κρίνεται σκόπιμη η στενότερη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και της ΕΕ, καθώς πολλοί κανόνες εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο. Η Επιτροπή επιμένει ότι το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας διαδραματίζει σημαίνοντα και διαφανή ρόλο στη διαδικασία αυτή.

2.15 Η Επιτροπή εκτιμά ότι μπορεί να εξασφαλισθεί η συνέργεια μεταξύ των πολιτικών, εφόσον προωθούνται καλύτερα συντονισμένες διαβουλεύσεις μεταξύ των νομοθετών, σε εκ του σύνεγγυς συνεργασία με τους επιχειρηματικούς κύκλους στον τομέα της βιομηχανίας.

2.16 Το ίδιο ισχύει και για τους τομείς Ε&Α. Αναμφισβήτητα, κάτι τέτοιο θα έχει οικονομικές επιπτώσεις στην ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο. Αυτό εγγίζει τον πυρήνα της στρατηγικής της Λισαβώνας. Τον επόμενο χρόνο η Επιτροπή θα προτείνει νέες κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά την έρευνα στη μεταποιητική βιομηχανία και στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων για την καινοτομία. Οι τεχνολογικές πλατφόρμες ενδεχομένως να διαδραματίσουν πολύ χρήσιμο ρόλο.

2.17 Ορισμένες πολιτικές στοχεύουν άμεσα στη δημιουργία ευνοϊκού κλίματος για την ανταγωνιστικότητα, π.χ. πολιτική του ανταγωνισμού και άρση των εμπορικών φραγμών. Ωστόσο, η Επιτροπή εκτιμά ότι σε ορισμένες περιπτώσεις οι πολιτικές αυτές απαιτούν μεγαλύτερη προσοχή κατά την εφαρμογή τους.

2.18 Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι πολιτικές συνοχής μπορούν να προωθήσουν επιθυμητές περιφερειακές και διαρθρωτικές αλλαγές όσον αφορά τη λειτουργία της αγοράς εργασίας⁽¹⁾. Το ίδιο ισχύει όσον αφορά το συγκεκριμένο της βελτιωμένης βιώσιμης ανάπτυξης με την ανταγωνιστικότητα.

2.19 Εφόσον το παγκόσμιο πλαίσιο αποτελεί το πεδίο άσκησης οικονομικών δραστηριοτήτων, η Επιτροπή τάσσεται υπέρ του θεμιτού ανταγωνισμού με βάση τα διεθνή πρότυπα. Τα πρότυπα της ΕΕ είναι γενικά υψηλότερα από ότι σε άλλες ανά την υφήλιο ανταγωνιστικές περιοχές. Συνεπώς, στο μέλλον θα πρέπει να υπάρξει ορισμένη εξίσωση των προτύπων μέσω των διμερών διαπραγματεύσεων ή στο πλαίσιο του ΠΟΕ. Το πρόβλημα αυτό δεν θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με την προσαρμογή των προτύπων της Ευρώπης προς εκείνα του υπόλοιπου κόσμου. Θα ήταν προτιμότερο, όπως συνέβη με την εφαρμογή του πρωτοκόλλου του Κιότο, να προβεί η Ευρώπη σε πρωτοβουλίες για την ανύψωση των προτύπων των άλλων μερών του κόσμου ενεργώντας κατάλληλα σε όλα τα διεθνή ιδρύματα.

2.20 Όλα τα εν λόγω θέματα έχουν συζητηθεί σε τακτά χρονικά διαστήματα στο παρελθόν σε επίπεδο ΕΕ, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στην «ανταγωνιστικότητα». Οι ραγδαίες εξελίξεις στις παγκόσμιες αγορές περιορίζουν τις επιλογές της Ευρώπης.

2.21 Το ιδιαίτερα νέο στοιχείο στο έγγραφο της Επιτροπής είναι η τομεακή διάσταση. Για πολλά χρόνια η Επιτροπή εκπονεί εμπειροστατωμένες μελέτες σε τομείς, βασισμένη συχνά στη διαβούλευση με τις τομεακές οργανώσεις σε επίπεδο ΕΕ.

2.22 Έχουν διατυπωθεί ενδιαφέρουσες προτάσεις που συζητήθηκαν επίσης στην ΕΟΚΕ, όσον αφορά για παράδειγμα τη φαρμακοβιομηχανία (CESE 842/2004), την κλωστοϋφαντουργία και την ένδυση (CESE 62/2004 fin· CCMΙ Συμπληρωματική γνωμοδότηση CESE 528/2004), το ναυπηγοεπισκευαστικό τομέα (CESE 397/2004 fin· CCMΙ Συμπληρωματική Γνωμοδότηση CESE 478/2004), το χώρο του διαστήματος (CESE 501/2004), τη χημική βιομηχανία (CESE 524/2004· CCMΙ Ενημερωτική Έκθεση CESE 242/2004, καταρτίζεται επί του παρόντος) και τις βιοεπιστήμες και βιοτεχνολογία (CESE 1010/2002· CESE 920/2003).

2.23 Η εικόνα ποικίλλει ανά τομέα. Βεβαίως, υπάρχουν κοινότητες παρονομαστές όπως είναι η απαίτηση για ποιότητα που συνιστά ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, οι ΤΠΕ ως νέες «πρώτες ύλες», η αύξηση της κεφαλαιουχικής έντασης και του διεθνούς ανταγωνισμού. Εντούτοις, οι διαφορές μεταξύ των τομέων είναι έκδηλες:

(1) Η Επιτροπή αναφέρει, μεταξύ άλλων παραγόντων, ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στην «ανταγωνιστικότητα» στην περιφερειακή πολιτική, και να ληφθεί το αποτέλεσμα της ειδικής ομάδας για την απασχόληση στην Ευρώπη υπό την προεδρία του κ. **Wim Kok**, που συστάθηκε στη 1-4-2003. Στο πλαίσιο αυτό θεωρείται σκόπιμο να δει κανείς τη σχετική γνωμοδότηση της ΣΕΒΜ για τις βιομηχανικές μεταλλαγές και την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.

τομείς υψηλής και χαμηλής τεχνολογίας, εντάσεως εργατικού δυναμικού και κεφαλαίου, καταναλωτικών και κεφαλαιουχικών αγαθών, οι λίγοι βασικοί παράγοντες της αγοράς, οι τομείς που χαρακτηρίζονται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις κλπ. Πρόκειται για μια συναρπαστική εικόνα που, κατά την Επιτροπή, δεν έχει ληφθεί δεόντως υπόψη από τους φορείς χάραξης πολιτικής επί σειρά ετών.

2.24 Στην ατζέντα επιστρέφουν ακόμα οι τομεακές αναλύσεις και προσεγγίσεις στο πλαίσιο της «βιομηχανικής πολιτικής». Στο παρόν έγγραφο, η Επιτροπή δεν επεξεργάζεται περαιτέρω πρωτοβουλίες όσον αφορά τους αναφερθέντες τομείς.

2.25 Παράλληλα με τους τομείς αυτούς, η Επιτροπή σχεδιάζει νέες δραστηριότητες. Το επόμενο έτος, ανακοινώνονται μελέτες στον τομέα της μηχανολογίας, της οικολογικής βιομηχανίας, της αυτοκινητοβιομηχανίας, στον τομέα των μη σιδηρούχων μετάλλων και στον τομέα των τεχνολογιών της πληροφορικής και επικοινωνίας.

3. Ευνοώντας τη «νέου τύπου» βιομηχανική πολιτική — Απόψεις της ΕΟΚΕ

3.1 Η ΕΟΚΕ συμμαρτίζεται την άποψη ότι η δυναμική της παγκόσμιας οικονομίας απαιτεί νέα προσέγγιση. Επικροτεί το γεγονός ότι μετά από μια μακρά περίοδο, η «βιομηχανική πολιτική» επιστρέφει ως προτεραιότητα στην ατζέντα της ΕΕ. Ορισμένες πτυχές της ευρωπαϊκής βιομηχανίας (όπως η περιβαλλοντική) εντάσσονταν στην ατζέντα κατά την τελευταία δεκαετία, αλλά το Συμβούλιο των Υπουργών αμέλησε να εξετάσει πολιτικές που θα βελτίωναν με συνέπεια τους όρους της συνολικής παραγωγής και θα στήριζαν κατά τρόπο προορατικό ένα περιβάλλον που θα ευνοούσε τις επενδύσεις (προστιθέμενης αξίας).

3.2 Εκ των υστέρων, και λαμβάνοντας υπόψη την παρούσα εξέλιξη προς μια καλύτερα στοχοθετημένη βιομηχανική προσέγγιση, καλό θα ήταν να υπενθυμιστούν οι κυριότεροι παράγοντες που συνέβαλαν στο να θεωρείται η βιομηχανική πολιτική ως ταμπού:

— Η αποτυχία της κρατικής παρέμβασης, στη μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων, για να καταστεί η βιομηχανία ισχυρότερη και ανταγωνιστικότερη μακροπρόθεσμα ·

— Η εξάλειψη των αδικαιολόγητων από οικονομική άποψη στρεβλώσεων της αγοράς και η προώθηση του επί ίσοις όροις ανταγωνισμού στις βιομηχανικές δραστηριότητες στην Ευρώπη, αν και πρέπει ακόμη να εξεταστούν κατάλληλα σε επίπεδο ΕΕ, τα ειδικά μέτρα που υιοθετήθηκαν σε ορισμένα κράτη μέλη, προκαλώντας στρεβλώσεις του ανταγωνισμού·

— Η συνολική και επιτυχής έμφαση στην απελευθέρωση των αγορών·

- Οι υπέρμετρες απαιτήσεις της «νέας οικονομίας» και της μεταβιομηχανικής εποχής·
- Η επικέντρωση του ενδιαφέροντος στην εφαρμογή της ONE και των κατάλληλων μακροοικονομικών πολιτικών·
- Η περιορισμένη επίδραση των αρμοδίων για τα βιομηχανικά συμφέροντα υπουργείων σε ορισμένα κράτη μέλη.

3.3 Η πλειονότητα των στοιχείων που παρουσιάζει η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της, είναι γνωστά εδώ και πολλά χρόνια. Ο τρόπος παρουσίασης, ωστόσο, και οι συνδέσεις μεταξύ των διαφορετικών τομέων ανάλυσης και της προτεινόμενης δράσης, διαφέρουν από προηγούμενα έγγραφα. Σήμερα, ακόμη περισσότερο σε σύγκριση με το παρελθόν, οι αναλύσεις και οι πολιτικές συνδέονται αμεσότερα με τη δυναμική των διαφόρων εμπλεκόμενων τομέων και επιχειρήσεων.

3.4 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ιδέα να πραγματοποιούνται περισσότερες ενδελεχείς μελέτες όσον αφορά τις τομεακές εξελίξεις σε συνεργασία με τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Αυτές μπορούν να ενισχύσουν την αναγκαία «αίσθηση της επείγουσας ανάγκης» που υπήρξε επίσης στόχος της στρατηγικής της Λισσαβώνας το 2000, αλλά αργότερα υποβαθμίστηκε, κυρίως διότι το Συμβούλιο και τα κράτη μέλη δεν εφάρμοσαν τις αποφάσεις και τις πολιτικές που είχαν προαποφασίσει. Αυτό συνεπάγεται, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ότι η νέου τύπου βιομηχανική πολιτική θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στην ενδιάμεση αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας το 2005. Η βιομηχανική πολιτική ενδεχομένως να αποτελέσει βασικό πυλώνα της στρατηγικής στο μέλλον.

3.5 Η «νέου τύπου» βιομηχανική πολιτική βασίζεται, πράγματι, στη συμμόρφωση προς την αγορά και σε μια διαδικασία απελευθέρωσης αλλά περιλαμβάνει και άλλους παράγοντες, όπως κλαδικά χαρακτηριστικά, την εναρμόνιση της νομοθεσίας έναντι της εσωτερικής αγοράς, την άρση των μη δασμολογικών φραγμών, την τεχνολογία και Ε&Α και τους ανθρώπινους πόρους.

3.6 Η εν λόγω βιομηχανική πολιτική ουδόλως θα πρέπει να καταφεύγει σε εσφαλμένες πολιτικές του παρελθόντος που χαρακτηρίζονται από διαφορών τύπων στρεβλώσεις της αγοράς. Η οικονομική πειθαρχία που επέφερε η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) οδήγησε επίσης σε σύγχυση όσον αφορά την οικονομική ή άλλου είδους κρατική παρέμβαση στον τομέα των επιχειρήσεων. Είναι γενικά αποδεκτό ότι η μακροπρόθεσμη παρέμβαση και η δημόσια χρηματοδοτική στήριξη, με εξαίρεση λίγες συγκεκριμένες αιτιολογημένες περιπτώσεις, δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντα των επιχειρήσεων.

3.7 Λαμβανόμενων υπόψη των πρόσφατων παγκοσμίων εξελίξεων και μετά από ορισμένα έτη προσπάθειών όσον αφορά την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας, ιδιαίτερα όσον αφορά την προβληματική οικονομική μεγέθυνση στην Ευρώπη, την παραγωγικότητα, την εφαρμογή των ΤΠΕ/ICT και την αναδιανομή των επενδύσεων, έχει έρθει η κατάλληλη στιγμή για την επαναξιολόγηση της μεταποιητικής βιομηχανίας και, συνεπώς, για τομεακές επενδύσεις και συγκεκριμένες δράσεις. Οι δράσεις αυτές θα πρέπει να εστιάζονται στις δραστηριότητες που ταιριάζουν καλύτερα με τις

κοινωνικοοικονομικές συνθήκες στην Ευρώπη, ιδιαίτερα τις δραστηριότητες που χρησιμοποιούν εντατικά υψηλά εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό τόσο σε επιχειρησιακούς όσο και σε διοικητικούς τομείς (για παράδειγμα, την κατασκευή κατάλληλα προσαρμοσμένων εξοπλισμών και βιομηχανικών συστημάτων: σε θέματα ρομποτικής, οργάνων, εξοπλισμών ελέγχου κτλ.).

3.8 Πολύ σημαντικό ζήτημα είναι η ευαισθητοποίηση του κοινού όσον αφορά την ανάγκη υγιούς βιομηχανίας. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, θα πρέπει να διατεθούν στο κοινό διαφανή στοιχεία και αναλύσεις. Ομοίως, οι ευρωπαϊκοί και εθνικοί φορείς λήψεως αποφάσεων θα πρέπει να αποδώσουν ιδιαίτερη προσοχή σε πτυχές όπως η συνοχή των πολιτικών της ΕΕ, η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών εντός της ΕΕ και η σχετική ευθυγράμμιση των ευρωπαϊκών και παγκόσμιων προτύπων (π.χ. ΠΟΕ).

3.9 Η δημόσια ευαισθητοποίηση μπορεί να προωθήσει τη συναινεση και τη δημόσια στήριξη. Η βιομηχανική πολιτική δε μπορεί να περιοριστεί σε επιλεγμένες ομάδες ατόμων που εμπλεκονται άμεσα στην κυβέρνηση ή στις επιχειρήσεις. Το θέμα αυτό απασχολεί την κοινωνία σε μεγάλο βαθμό. Η ευρωστία της ευρωπαϊκής μεταποιητικής βιομηχανίας εξυπηρετεί το συμφέρον του συνόλου. Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες σε όλους τους σχετικούς τομείς για την προώθηση της προβολής, π.χ. στον τομέα της εκπαίδευσης, όχι μόνο της επαγγελματικής αλλά και της γενικής εκπαίδευσης, με σκοπό την τόνωση των τεχνικών δεξιοτήτων.

3.10 Η κοινή γνώμη πρέπει να συνειδητοποιήσει περισσότερο το στενό συσχετισμό που υφίσταται μεταξύ των διαφόρων κρίκων της βιομηχανικής αλυσίδας. Για παράδειγμα, το σύνολο της σιδηροβιομηχανίας, συμπεριλαμβανομένης και της αυτοκινητοβιομηχανίας, εξαρτάται από τον εφοδιασμό της με χάλυβα σε επαρκή ποσότητα και σε προσιτή τιμή. Από την πλευρά της, η παραγωγή χάλυβα εξαρτάται από τον εφοδιασμό της σε επαρκή ποσότητα και σε προσιτή τιμή με πρώτες ύλες.

3.11 Άμεσα συνδεδεμένη με αυτό, είναι η ανάγκη να αποσαφηνισθεί η εσωτερική σχέση ανάμεσα στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες. Η οικονομία μετατοπίζεται πράγματι προς τις υπηρεσίες, αλλά πολλές υπηρεσίες εξαρτώνται άμεσα από τη βιομηχανία λόγω των υπεργολαβιών και αυτό θα εξακολουθήσει να ισχύει. Από την άλλη πλευρά, οι «πολύπλοκες» υπηρεσίες διαδραματίζουν νευραλγικό ρόλο στην ανάπτυξη υψηλής ποιότητας και προηγμένης τεχνολογίας στον τομέα της βιομηχανίας. Για πολλούς λόγους αυτό αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο. Με γνώμονα τη δυναμική της σημερινής εποχής, τείνει να εξαφανισθεί το όριο που διακρίνει τη βιομηχανία από τις υπηρεσίες.

3.12 Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η Επιτροπή πρέπει να δραματίσει ενεργό ρόλο στη διαδικασία αυτή. Εντάσσοντας τη βιομηχανική πολιτική στην ατζέντα εξυπηρετείται αφ' αυτού ο στόχος της ευαισθητοποίησης. Μπορούν, ωστόσο, να πραγματοποιηθούν περισσότερα. Καταρχήν, θα πρέπει να βελτιωθούν οι αναλύσεις, τα δεδομένα και η ορθή δημοσίευσή τους σχετικά με:

- Τη βιομηχανική Ευρώπη, όσον αφορά την παραγωγή και την απασχόληση

— Τους μεμονωμένους τομείς και τους ομίλους επιχειρήσεων («clusters»)

— Τη διάδραση μεταξύ της βιομηχανίας και των υπηρεσιών

— Τις τεχνολογικές διασυνδέσεις

— Την ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών

— Τις παγκόσμιες συγκρίσεις.

3.13 Οι αναλύσεις πρέπει να συνεκτιμήσουν επίσης τις διαφορές στη δομή των κρατών μελών δεδομένου ότι ορισμένες χώρες και περιφέρειες διαθέτουν ισχυρότερη βιομηχανική βάση σε σύγκριση με άλλες. Η εις βάθος γνώση των κυριότερων βιομηχανικών τομέων θα καταστήσει την συζήτηση πιο αντικειμενική σχετικά με τις νέες τάσεις και τις συνέπειες της δυναμικής στην παγκόσμια οικονομία.

3.14 Τα ορθά δεδομένα αποτελούν τη βάση κάθε τομειακής προσέγγισης. Πολλές μελέτες εκπονούνται σε επιχειρηματική και σε εθνική ή και ακαδημαϊκή κλίμακα⁽¹²⁾. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της συγκέντρωσης των αποτελεσμάτων τέτοιων μελετών σε κοινοτικό επίπεδο με την υποστήριξη της Eurostat προκειμένου να δημιουργηθούν αξιόπιστες και δυναμικές ευρωπαϊκές βάσεις δεδομένων στον τομέα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών και να εκπονηθούν αναλύσεις SWOT (Πλεονεκτήματα, Αδυναμίες, Ευκαιρίες και Απειλές). Οι ολοκληρωμένες και σαφείς στατιστικές θα παρέχουν μια συνεχή εικόνα των εξελισσόμενων μεταλλαγών. Η Eurostat διαθέτοντας πείρα 50 ετών από τις στατιστικές της ΕΚΑΧ θα μπορούσε να αποτελέσει παράδειγμα ύστερα από κατάλληλη προσαρμογή.

3.15 Η Επιτροπή ορθά υπογραμμίζει την ολοκληρωμένη προσέγγιση για πολιτικές σχετικά με τα εθνικά συστήματα φορολόγησης εταιρειών, τις φορολογικές διατυπώσεις, τα πρότυπα, το εμπόριο, τη διανοητική ιδιοκτησία, την Ε&Α, το περιβάλλον, την αγορά εργασίας, την κατάρτιση και εκπαίδευση. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει πλήρως το στόχο αυτό, ο οποίος για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν είχε επιτευχθεί, όχι μόνο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και σε ορισμένο αριθμό κρατών μελών.

3.16 Δεν είναι η πρώτη φορά που προβάλλεται η ολοκληρωμένη προσέγγιση. Δυστυχώς είναι πολύ δύσκολο να υλοποιηθεί μια τέτοια προσέγγιση σε ένα περίπλοκο περιβάλλον στο οποίο τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα πρέπει να έρθουν σε συμφωνία με 25 κράτη μέλη. Εφικτή λύση ενδεχομένως να αποτελούσε ο καθορισμός του ενδιάμεσου σχεδίου δράσης που θα αξιολογείται σε ετήσια βάση από το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας σε συνεργασία με την Επιτροπή⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Πολύ ενδιαφέρον παράδειγμα αποτελεί η μελέτη «Η σημασία των ανταγωνιστικών μεταποιητικών βιομηχανιών στην ανάπτυξη του τομέα των υπηρεσιών», Βρέμη, Δεκέμβριος 2003 που διατίθεται στην ακόλουθη ιστοθέση: <http://www.bmwi.de/Navigation/Service/bestellservice,di-d=31812,render=renderPrint.html>

⁽¹³⁾ Ο στόχος αυτός έχει άμεση σχέση με την αποτελεσματική οικονομική διακυβέρνηση. Η σημασία ενός διαφανούς και ορατού πλαισίου, ειδικά όσον αφορά το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας, υπογραμμίζεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ»

3.17 Θεωρείται επίσης σκόπιμο, κάθε πολιτική που επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας στο συγκεκριμένο σχέδιο δράσης να συνεκτιμά ισόρροπα τους διάφορους στόχους πολιτικής της ΕΕ. Κάτι τέτοιο δεν συνέβαινε πάντοτε στο παρελθόν⁽¹⁴⁾. Συνεπώς, κρίνεται σκόπιμη η βελτιωμένη αξιοποίηση των συνεργιών μεταξύ των πολιτικών της Κοινότητας.

3.18 Αναμένεται ότι, αφού εξετασθούν και εγκριθούν από το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας οι διαδικαστικοί κανόνες και το ενδιάμεσο σχέδιο, θα καθιερωθούν παρόμοια πρότυπα στα κράτη μέλη για τη βιομηχανία γενικά και για ζητήματα της αρμοδιότητας των κρατών μελών. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η επιρροή των υπουργείων που είναι αρμόδια για τα συμφέροντα της βιομηχανίας στα κράτη μέλη.

3.19 Η βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, την απλοποιημένη και αποτελεσματική νομοθεσία σε κοινοτικό επίπεδο. Βεβαίως, δε θα πρέπει να περιορίζεται στους νέους κανονισμούς. Η «βελτίωση της νομοθεσίας», συνδέεται τόσο με το παρελθόν όσο και με το μέλλον. Θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εξέτασης η πρόταση της Ολλανδικής Προεδρίας να επικεντρωθεί η προσοχή στην απλοποίηση της νομοθεσίας και τη μείωση του διοικητικού φόρτου⁽¹⁵⁾. Είναι αναγκαίο να συντονιστούν οι οδηγίες και οι κανονισμοί που έχουν γενικούς σκοπούς (οριζόντιες πολιτικές) και αναφέρονται στην ασφάλεια του τομέα της βιομηχανίας, την εξοικονόμηση ενέργειας, τα απόβλητα κλπ., καθώς συνδέονται μεταξύ τους, και ορισμένες φορές τα αποτελέσματά τους είναι αντίθετα. Οι οδηγίες που αφορούν το περιβάλλον έχουν ιδιαίτερο αντίκτυπο. Επειδή οι οδηγίες αυτές εστιάζονται κυρίως σε στόχους, χωρίς να εναρμονίζουν τις διαδικασίες εφαρμογής, η ακατάλληλη εφαρμογή τους από τις εθνικές αρχές μπορεί να οδηγήσει σε στρέβλωση των αγορών. Η αξιολόγηση του αντίκτυπου και η εφαρμογή τους έχουν την ύψιστη σημασία δεδομένου ότι η αξιοπιστία των πολιτικών εξαρτάται από την αποτελεσματικότητά τους.

3.20 Ορισμένες πτυχές παρουσιάζουν συγκεκριμένο ενδιαφέρον για τα νέα κράτη μέλη που δεν θα πρέπει να αρκестούν στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων για λόγους κόστους. Προκειμένου να ενισχυθεί το διαρκές δυναμικό που παρουσιάζουν οι οικονομίες τους, θα πρέπει να διαφοροποιηθεί η βιομηχανική δραστηριότητά τους. Παραοιάζονται μεγάλες προκλήσεις στο μέλλον, όπως είναι η βελτίωση των περιβαλλοντικών πολιτικών, η επικέντρωση του ενδιαφέροντος στην κατάρτιση και στη βελτίωση των ικανοτήτων και η ανάληψη δέσμευσης από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη μέσω του τομειακού κοινωνικού διαλόγου.

3.21 Ο έλεγχος της αγοράς θα πρέπει να ενισχυθεί όσον αφορά τα προϊόντα που προέρχονται εκτός της ΕΕ. Θεμιτός ανταγωνισμός μπορεί να εξασφαλισθεί μόνο εφόσον επικρατούν συγκρίσιμες καταστάσεις παγκοσμίως. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καταβάλει μεγαλύτερες προσπάθειες για να διασφαλιστεί ότι τηρούνται από όλους τους παγκόσμιους παράγοντες τα κατάλληλα πρότυπα όσον αφορά την εργασία, το περιβάλλον και τα προϊόντα.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε επίσης ομιλία του **κ. Liikanen** στις 27 Μαΐου για την ενεργό βιομηχανική πολιτική (βλ. υποσημείωση αρ. 4).

⁽¹⁵⁾ Βλ. επίσης COM(2004) 274, κεφάλαιο 5, σελίδα 41.

3.22 Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο της βιομηχανικής πολιτικής είναι η διαφύλαξη θεμιτών όρων ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο όσον αφορά το εμπόριο. Οι πρακτικές τρίτων χωρών που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό, όπως οι κρατικές ενισχύσεις και το νταμπινγκ, πρέπει να αποτελούν αντικείμενο συστηματικής και αναλυτικής παρακολούθησης εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Τα μέτρα εμπορικής πολιτικής πρέπει να εφαρμόζονται αποφασιστικά όταν πληρούνται τα κατάλληλα κριτήρια.

3.23 Παράλληλα με τη «βελτίωση της νομοθεσίας» και την προώθηση των συνεργιών μεταξύ των κοινοτικών πολιτικών, η τομεακή προσέγγιση αποτελεί τον τρίτο πυλώνα για τη «νέου τύπου» βιομηχανική πολιτική: μια προσέγγιση που βασίζεται στη συμμόρφωση με τους κανόνες της αγοράς και των ανοικτών αγορών και συνάδει με τις επιθυμητές οριζόντιες πολιτικές. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει πλήρως το στόχο αυτό, που έχει ήδη δρομολογηθεί. Καθώς η τομεακή προσέγγιση εστιάζεται στα ειδικά χαρακτηριστικά και εξελίξεις των επιμέρους τομέων, μπορεί επίσης να είναι επωφελής για τους άλλους δύο πυλώνες και συγκεκριμένα την «βελτίωση της νομοθεσίας» και την προώθηση των συνεργιών μεταξύ των πολιτικών της ΕΕ. Η περιβαλλοντική πολιτική, η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και τα προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης μπορούν να διατυπωθούν και να εφαρμοστούν με μεγαλύτερη επιτυχία όταν εντάσσονται σε μια τομεακή προσέγγιση.

3.24 Οι τομεακές αναλύσεις θα δείξουν τη δυναμική των εξελίξεων στο παγκόσμιο πλαίσιο. Θα πρέπει να εντάξουν την εικόνα την ευρωπαϊκής βιομηχανίας στην προοπτική των άλλων εταιρών και ανταγωνιστών στην παγκόσμια σκηνή. Οι αναλύσεις αυτές θα παρουσιάσουν τη διάδραση ανάμεσα στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες και θα λάβουν επίσης δεόντως υπόψη τις κοινωνικές πτυχές, όπως είναι οι βιομηχανικές σχέσεις και η απασχόληση. Τέλος, οι τομεακές αναλύσεις θα συμβάλουν στον εντοπισμό των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις ως συνέπεια των συγκεκριμένων κοινοτικών κανόνων και της κοινοτικής νομοθεσίας. Επομένως, σε αρχικό στάδιο οι επιχειρήσεις θα πρέπει να διαβουλεύονται συχνότερα — εφόσον έχουν εκπονήσει αξιολογήσεις των επιπτώσεων — προκειμένου να καθοριστούν οι επιθυμητοί κανόνες και διαδικασίες σε κοινοτικό επίπεδο.

3.25 Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να επεκταθεί η μεθοδολογία της Επιτροπής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, βασιζόμενη στην ανάλυση, τη διαβούλευση και τη δράση (σελίδα 19). Η Επιτροπή ορθά παραπέμπει στα παραδείγματα των G10, STAR 21 και LeaderShip.

3.26 Το LeaderShip 2015⁽¹⁶⁾ αποτελεί ιδανικό παράδειγμα, υπό τον όρο ότι εκτελείται ορθώς. Στόχος είναι η εξασφάλιση αποδοτικού μέλλοντος για τις ναυπηγοεπισκευαστικές βιομηχανίες σε μία ανοικτή αγορά. Η υπόθεση προσέγγισε την Επιτροπή στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Οδήγησε σε από κοινού προσδιορισμό των προβλημάτων. Καθόρισε οκτώ τομείς δράσης από τη σκοπιά της

βιομηχανίας ή της Επιτροπής. Αποτελεί τη βάση για ένα γόνιμο κοινωνικό διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους στο πλαίσιο της διαδικασίας εκσυγχρονισμού.

3.27 Ενδεχομένως να ακολουθήσουν ανάλογες διαδικασίες και για άλλους τομείς. Δεν υπάρχει ένα και μόνο υπόδειγμα. Καθώς εμπλέκονται τα ίδια τα κράτη μέλη και οι πολιτικές τους, είναι επιθυμητό να υπάρχουν εξατομικευμένες προσεγγίσεις ως συνέπεια των τομεακών αναλύσεων, οδηγώντας στην ανάληψη δεσμεύσεων εκ μέρους της βιομηχανίας, της Επιτροπής και των κρατών μελών. Όσον αφορά τα κράτη μέλη, οι δεσμεύσεις αυτές μπορούν να συμβάλουν επίσης στην προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών και της βέλτιστης πρακτικής. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ τα τομεακά παρατηρητήρια σε επίπεδο ΕΕ θα μπορούσαν να αποδειχθούν πολύ χρήσιμα και θα πρέπει να συγκροτηθούν.

3.28 Λόγω της εξαιρετικά σημαντικής πτυχής της «γνώσης» και της E&A και λόγω του φαινομένου της παγκόσμιας «κινήτικότητας των εγκεφάλων» (επιστήμονες, ερευνητές, διοικητικά στελέχη και επαγγελματίες) η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη σύσταση τεχνολογικών πλατφορμών στις οποίες αναμένεται να συμμετάσχουν ενεργά οι βιομηχανικοί τομείς και οι επιχειρήσεις. Οι πλατφόρμες δεν πρέπει να περιορίζονται μόνο στις επιχειρήσεις, αλλά να συμπεριλαμβάνουν επίσης άλλους βασικούς παράγοντες όπως είναι τα προηγμένα τεχνολογικά ινστιτούτα και τα πανεπιστήμια. Οι πλατφόρμες αυτές μπορούν να δημιουργήσουν επίσης νέες συμπράξεις ιδιωτικού και δημοσίου τομέα και αντίστροφα⁽¹⁷⁾.

3.29 Είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί κατάλληλο ευρωπαϊκό περιβάλλον για τη γνώση που να προκύπτει από αποτελεσματικές συνεργείες μεταξύ των πανεπιστημίων, των τεχνολογικών ιδρυμάτων και της βιομηχανίας με σκοπό την προώθηση της εφαρμοσμένης τεχνολογίας. Πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τομέων. Επιπλέον, η καθιέρωση μιας οικονομίας που να βασίζεται στη γνώση πρέπει να συνοδεύεται από τα μέσα που απαιτούνται για την δια βίου κατάρτιση, που μπορεί επίσης να διοργανωθεί στα πλαίσια των ιδρυμάτων και των πανεπιστημίων. Ακόμη, η άποψη αυτή μπορεί να ενθαρρυνθεί με την ανάληψη τομεακών πρωτοβουλιών. Στα πλαίσια αυτά, ο ρόλος της τεχνικής και διοικητικής διαχείρισης θα πρέπει να ενισχυθεί, εν όψει της κινητικότητας εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

3.30 Στο πλαίσιο αυτό, και προκειμένου να δοθεί συνέχεια στα προγράμματα που υλοποιούνται σε άλλα μέρη της υφελίου, πρέπει να προωθηθούν βασικές πρωτοβουλίες για τη δημιουργία συνεργιών σε διάφορους τομείς (π.χ. ερευνητικό πρόγραμμα Galileo, αμυντική βιομηχανία), για την τόνωση της συνεργασίας μεταξύ των κέντρων γνώσης και της βιομηχανίας, με την εδραίωση των αναγκαίων συνθηκών για τη δημιουργία ομάδων συμφερόντων (π.χ. Airbus) και ομίλων («cluster»)· οι τελευταίοι, μπορούν να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα και να ενθαρρύνουν την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.⁽¹⁸⁾

⁽¹⁶⁾ Βλέπε το έγγραφο της Επιτροπής COM(2003) 717 τελικό και τις αντίστοιχες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ ΕΕ C 241 της 28.9.2004.

⁽¹⁷⁾ Όσον αφορά τις τεχνολογικές πλατφόρμες, πρβλ. την συμπληρωματική γνωμοδότηση της ΣΕΒΜ για την ανακοίνωση της Επιτροπής «Η επιστήμη και η τεχνολογία, κλειδιά του μέλλοντος της Ευρώπης - Κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής της Ένωσης υπέρ της έρευνας» (COM(2004) 533 τελικό), CCMI/015, εισηγητής: Van Iersel.

⁽¹⁸⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές και οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή» (ΕΕ C 241 της 28.9.2004), ιδιαίτερα τα σημεία 1.4, 3 και 10.i).

3.31 Οι ανθρώπινοι πόροι έχουν σήμερα, περισσότερο από ποτέ, κεφαλαιώδη σημασία. Στην εν εξελίξει διαδικασία των βιομηχανικών μεταλλαγών, την ευθύνη φέρουν τόσο η διαχείριση και οι εργαζόμενοι όσο και οι οργανώσεις τους. Δίδεται, μεταξύ άλλων, έμφαση στην ποιότητα, την επαγγελματική συνείδηση, τις ικανότητες και τα κίνητρα. ⁽¹⁹⁾

3.32 Στο σημείο αυτό, πρέπει να ληφθεί επαρκώς υπόψη το γεγονός ότι οι νέοι δεν προσελκύονται από την ιδέα της εργασίας στη βιομηχανία, διότι η εικόνα της δεν είναι ιδιαίτερα θετική. Αυτό οδήγησε, μεταξύ άλλων, στην σπάνιν εξειδικευμένης εργασίας.

3.33 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι στο πλαίσιο της επιδιωκόμενης τομεακής προσέγγισης, οι τομεακοί κοινωνικοί διάλογοι θα ενισχύσουν τη δέσμευση των εργαζομένων και των οργανώσεών τους με γνώμονα την προσαρμογή και την ποιότητα. Οι εξατομικευμένες προσεγγίσεις σε τομεακό επίπεδο θα προωθήσουν επίσης τις συζητήσεις μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε συγκεκριμένα θέματα που αφορούν τις αρμοδιότητες, την προσαρμοστικότητα και τις ικανότητες των εργαζομένων.

3.34 Προκειμένου να προωθηθεί η εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων που βασίζονται σε τομεακές αναλύσεις, καθένα από τα μέτρα αυτά πρέπει να συζητηθεί στο Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η μορφή αυτή του Συμβουλίου πρέπει να διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στην ανανεωμένη βιομηχανική πολιτική προσφέροντας μία γενική πλατφόρμα για τα διάφορα διακυβευόμενα συμφέροντα. Κατάλληλες τομεακές αναλύσεις που θα πραγματοποιηθούν από την Επιτροπή και το Συμβούλιο και τέλος διαπραγματεύσεις για τα μέτρα που πρέπει να υιοθετηθούν στους προαναφερθέντες τομείς θα ενισχύσουν επίσης τη δέσμευση των εθνικών αρχών, οι οποίες παράλληλα με τις επιχειρήσεις θα διαδραματίσουν εξέχοντα ρόλο στη δημιουργία ενός μελλοντικού επί ίσοις όροις ανταγωνισμού.

3.35 Σε ένα τέτοιο περιβάλλον και σε αυτή την προσέγγιση δεν υπάρχει περιθώριο για μια πολιτική «επιλογής νικητών», όπως ορθά επεσήμανε ο πρώην Επίτροπος κ. **Liikanen**. Το ίδιο ισχύει για τους «εθνικούς πρωταθλητές». ⁽²⁰⁾ Αυτό θα έδινε σε λάθος βάση όλη τη συζήτηση για τη «νέου τύπου» βιομηχανική πολιτική. Η οδηγία σκοπεύει στην προώθηση ευνοϊκού κλίματος για την ενθάρρυνση της ανάληψης κινδύνων από την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Μια πολιτική για την ενδυνάμωση των νικητών ή την υποστήριξη τους κρίνεται σκοπιμότερη. ⁽²¹⁾ Θα πρέπει να (επαν-)ξετασθούν τα χρηματοδοτικά και άλλα μέσα για την υλοποίηση του στόχου αυτού.

4. Ειδικά συμπεράσματα

4.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής (ειδικότερα του Επίτροπου κ. **Liikanen** και της ΓΔ «Επιχειρήσεις») για την επανένταξη της «βιομηχανικής πολιτικής» ως προτεραιότητας

⁽¹⁹⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές : σημερινή κατάσταση και προοπτικές- μια ολοκληρωμένη προσέγγιση» (ΕΕ C 10 της 14.1.2004), σημεία 2.2.2.14 και 3.9.

⁽²⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 5.

⁽²¹⁾ Ομοίως.

⁽²²⁾ Πρβλ. την γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ» (ΕΕ C 74 της 23.3.2005, που υιοθετήθηκε στις 15 Σεπτεμβρίου 2004)

στην ατζέντα της ΕΕ επί πλέον των οριζόντιων πολιτικών. Η πρωτοβουλία αυτή συνάδει με παρεμφερείς διαδικασίες στα διάφορα κράτη μέλη και μπορεί να προωθήσει κοινές απόψεις για το θέμα σε ολόκληρη την Ένωση. Θα συμβάλει στον βελτιωμένο προσδιορισμό των τρόπων και μέσων για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας. Προσδοκάται ότι θα συμβάλει επίσης στον καθορισμό κατάλληλων και συγκεκριμένων στόχων κατά την ενδιάμεση αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας το 2005.

4.2 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι ενόψει της «νέου τύπου» βιομηχανικής πολιτικής, είναι επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθεί ένα θεσμικό πλαίσιο εμπιστοσύνης στην ορθή κατανομή των καθηκόντων εντός της Ένωσης — ποιος είναι υπεύθυνος για τι και πότε; — και στην εφαρμογή στα κράτη μέλη των στόχων και των οδηγιών που υιοθετούν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και οι διάφοροι σχηματισμοί του. ⁽²²⁾

4.3 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τα τρία στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη «νέου τύπου» βιομηχανική πολιτική: τις βελτιωμένες ρυθμίσεις, την προώθηση των συνεργιών μεταξύ των διαφορετικών κοινοτικών πολιτικών και την ανάπτυξη της τομεακής διάστασης. Με βάση τη διαφάνεια και την ορατότητα επιδιώκεται βελτιωμένος συντονισμός της Επιτροπής (π.χ. υπό την αιγίδα της ΓΔ «Επιχειρήσεις») και του Συμβουλίου των Υπουργών. Ένας καλύτερος συντονισμός θα πρέπει επίσης να οδηγήσει στην τόσο αναγκαία και καρποφόρο συνεργεία πολιτικών. Προς τούτο, θα ήταν ευπρόδεκτο ένα ενδιάμεσο σχέδιο δράσης το οποίο να εγκριθεί από την Επιτροπή και το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας και το οποίο να αξιολογείται σε ετήσια βάση.

4.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανάλυση και πολλές συστάσεις της έκθεσης «Αντιμετωπίζοντας την πρόκληση». Ωστόσο, δυστυχώς η έκθεση δεν αναφέρεται στην βιομηχανική πολιτική «νέου τύπου» ⁽²³⁾ ως χρήσιμο εργαλείο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στις παγκόσμιες αγορές. Ειδικότερα, η τομεακή ανάλυση και η ανάγκη για καλά συντονισμένες πολιτικές στο πλαίσιο αυτό θα έπρεπε να είχαν τονιστεί. Η ΕΟΚΕ προσυπογράφει την πρόταση για τα εθνικά σχέδια δράσεων. Προκειμένου να αυξηθεί η αποδοτικότητα τόσο των σχεδίων δράσεων όσο και των πολιτικών της Ενώσεως, καθένα απ' αυτά θα πρέπει να συντονιστεί αποτελεσματικά από το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα στοιχεία αυτά θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την προετοιμασία της ενδιάμεσης επανεξέτασης της στρατηγικής της Λισσαβώνας το Μάρτιο του 2005.

4.5 Η ΕΟΚΕ δίδει έμφαση στην ανάγκη τόνωσης της ευαισθητοποίησης, θεωρώντας αναγκαία τη συναίνεση και τη δημόσια υποστήριξη. Θα πρέπει να καταστεί σαφές ότι η ευρωπαϊκή κοινωνία, στο σύνολό της, συμμετέχει στις παγκόσμιες βιομηχανικές μεταλλαγές και απαιτεί να καταβληθούν προσπάθειες σε ευρύτερο πεδίο, πέραν των επιχειρήσεων.

⁽²³⁾ «Αντιμετωπίζοντας την πρόκληση», η στρατηγική της Λισσαβώνας για την μεγέθυνση και την απασχόληση, έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου με πρόεδρο τον Wim Kok, Νοέμβριος 2004.

4.6 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι τομεακές αναλύσεις μπορούν και θα συνεισφέρουν θετικά για την καλύτερη κατανόηση όσων διακυβεύονται. Κάτι τέτοιο θα ευνοήσει επίσης τη στενή συνεργασία των εμπλεκόμενων μερών στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα καθώς και τις εξατομικευμένες προσεγγίσεις και τις επιδιωκόμενες ρυθμίσεις των πολιτικών σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο, προκειμένου να προωθηθεί η δημιουργία νέων ευκαιριών που θα συμβάλουν στην υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Τα τομεακά πλαίσια αποτελούν επίσης κατάλληλο όχημα για την ανάπτυξη των κοινωνικών διαλόγων, αποσκοπώντας στην ευρεία προώθηση της κοινής ευθύνης και στην ενίσχυση της ποιότητας των ανθρωπίνων πόρων.

4.7 Μια τομεακή προσέγγιση στην κατεύθυνση αυτή θα αυξήσει επίσης τη γνώση σχετικά με τις παγκόσμιες τάσεις και τις βιομηχανικές μεταλλαγές στις υπηρεσίες της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ συνιστά

να εμβαδύνουν οι υπάλληλοι της Επιτροπής τις πρακτικές τους γνώσεις σε ό,τι αφορά όσα διακυβεύονται στον ιδιωτικό τομέα. Η ΣΕΒΜ και το Παγκόσμιο Κέντρο Παρακολούθησης των Βιομηχανικών Μεταλλαγών μπορούν να συμβάλουν ως συμβουλευτικοί εταίροι στις τομεακές αναλύσεις χωρίς να υποσκάπτουν το ρόλο των κοινωνικών συντελεστών.

4.8 Λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις σε άλλες μεγάλες περιοχές του κόσμου —δαπάνες, αρμοδιότητες και τον συνδυασμό των δύο — αποφασιστικοί συντελεστές στον τομέα της ανταγωνιστικότητας είναι η γνώση, η ποιότητα, τόσο των εταιρειών όσο και των ανθρωπίνων πόρων και δεξιοτήτων, και η κατάλληλη οργάνωση. Αυτό συνεπάγεται ότι οι συγκεκριμένες πολιτικές και τα μέτρα που θα ληφθούν στους τομείς αυτούς, θα είναι αποφασιστικής σημασίας για την Ευρώπη.

Βρυξέλλες, 2 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης»

COM(2004) 279 τελικό — 2004/0084 (COD)

(2005/C 157/14)

Στις 18 Μαΐου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 25 Νοεμβρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση της **κας Sharma**.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της στις 15-16 Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση, με ψήφους 147 υπέρ, 1 κατά και 6 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Βασικός στόχος της πρότασης είναι η αύξηση της διαφάνειας και της σαφήνειας της νομοθεσίας σχετικά με την ίση μεταχείριση και η διευκόλυνση της αποτελεσματικής εφαρμογής της μέσω της ενίσχυσης του κοινοτικού κεκτημένου και της αποτροπής της οπισθοδρόμησης. Η ενοποίηση της νομοθεσίας θεωρείται αναγκαία, προκειμένου να αποκτήσει σαφή δομή, να καταστεί ευπρόσιτη και ευανάγνωστη και να συμβάλει έτσι στην επίτευξη των στόχων της κοινωνικο-οικονομικής πολιτικής της Κοινότητας για περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης για τις γυναίκες.

1.2 Η ενοποίηση των διατάξεων των οδηγιών για την πρόσβαση στην απασχόληση, την ίση αμοιβή, την επαγγελματική κοινωνική ασφάλιση και το βάρος της απόδειξης παρέχει τη δυνατότητα να παρουσιαστεί ένα ενιαίο, συνεκτικό κείμενο χωρίς αντιφατικούς ορισμούς. Η πρόταση συνεκτιμά τις πρόσφατες εξελίξεις της ευρωπαϊκής νομολογίας, ενημερώνοντας το ισχύον παράγωγο δίκαιο

σύμφωνα με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που διευκρινίζουν και αναπτύσσουν περαιτέρω την έννοια της ισότητας των δύο φύλων. Χρησιμεύει επίσης για την εγγύηση υψηλού επιπέδου ασφάλειας δικαίου, μέσω της ενοποίησης των διατάξεων των οδηγιών που αφορούν το ίδιο θέμα. Όλα αυτά γίνονται στο πλαίσιο του νέου πολιτικού περιβάλλοντος, το οποίο παρουσιάζει την Ένωση διαφανέστερη, πιο κατανοητή και πλησιέστερη στην καθημερινή ζωή των πολιτών.

1.3 Η οδηγία εφαρμόζεται στον ενεργό πληθυσμό, συμπεριλαμβανομένων των αυτοαπασχολούμενων, των εργαζομένων των οποίων η δραστηριότητα διακόπτεται λόγω ασθένειας, μητρότητας, ατυχήματος ή μη ηθελημένης ανεργίας και των προσώπων που αναζητούν εργασία, και στους συνταξιούχους και ανάπηρους εργαζομένους, καθώς και στους εξ αυτών έλκοντες δικαιώματα, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ή/και την πρακτική.

2. Ιστορικό

2.1 Η Συνθήκη του Άμστερνταμ ενίσχυσε τις αρμοδιότητες της Κοινότητας όσον αφορά την ισότητα ανδρών και γυναικών και καθιέρωσε τον στόχο της εξάλειψης των ανισοτήτων σε όλους τους τομείς της ζωής των πολιτών και την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων. Η άνιση μεταχείριση δεν παραβαίνει μόνο μια θεμελιώδη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά αποτελεί επίσης ανασταλτικό παράγοντα για την οικονομική μεγέθυνση και την ευημερία των εθνικών οικονομιών.

2.2 Η ίση μεταχείριση αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων της μεγέθυνσης και της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, κοινωνική και περιβαλλοντικής στην ΕΕ. Η Ευρώπη θα χρειαστεί να βασιστεί, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, σε πολύ υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στον ενεργό πληθυσμό, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη δημιουργία ενός θεμελιού ίσων δικαιωμάτων εξασφαλισμένων σε όλους.

2.3 Από έρευνες προκύπτει ότι η διακριτική μεταχείριση λόγω φύλου, καθώς και η έλλειψη ειδικής στήριξης των εργαζομένων με οικογενειακές υποχρεώσεις, συνιστούν σημαντικό εμπόδιο που παρακωλύει εξ αρχής την ανάπτυξη της απασχόλησης των γυναικών.

2.4 Εξέλιξη της νομοθεσίας περί ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών

Η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών είναι θεμελιώδης για την κοινωνική έννοια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ήδη από το 1978, η αρχή της ίσης αμοιβής για τους άνδρες και τις γυναίκες όπως ορίζεται στο άρθρο 119 της Συνθήκης ΕΟΚ (άρθρο 141 της ΣΕΚ), αποτελούσε μια από τις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου σύμφωνα με το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ⁽¹⁾.

— Η πρώτη οδηγία περί ίσης μεταχείρισης, η οποία υιοθετήθηκε το 1975, αφορά την ισότητα των αμοιβών. ⁽²⁾

— Ακολούθησε η οδηγία περί ίσης μεταχείρισης στην απασχόληση, το 1976. ⁽³⁾ Η οδηγία αυτή τροποποιήθηκε εκτενώς το 2002 από την οδηγία 2002/73 όπου οριζόταν η «παρενόχληση» και η «σεξουαλική παρενόχληση» ⁽⁴⁾

⁽¹⁾ ΕΕ της 8.4.1976 C-43/75 (Defrenne II), Συλλογή της Νομολογίας 1976, σελ. 455.

⁽²⁾ Οδηγία 75/117/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Φεβρουαρίου 1975 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών που αφορούν την εφαρμογή της αρχής της ισότητας των αμοιβών μεταξύ εργαζομένων ανδρών και γυναικών.

⁽³⁾ Οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 9ης Φεβρουαρίου 1976 περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας.

⁽⁴⁾ Οδηγία 2002/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23.9.2002 που τροποποιεί την οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 9ης Φεβρουαρίου 1976 περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας.

— Το 1978, υιοθετήθηκε οδηγία για τα προβλεπόμενα συστήματα ασφάλισης ⁽⁵⁾.

— Το 1986, υιοθετήθηκε οδηγία που εισήγαγε την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης ⁽⁶⁾. Η οδηγία αυτή τροποποιήθηκε αργότερα ⁽⁷⁾.

— Το 1986 υιοθετήθηκε οδηγία σχετικά με την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών που ασκούν ανεξάρτητη δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της γεωργικής (με διατάξεις για την προστασία της μητρότητας). ⁽⁸⁾

— Το 1995 συνάφθηκε συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια μεταξύ των ευρωπαϊκών διακλαδικών οργανώσεων, η οποία το 1992 εγκρίθηκε οδηγία για την προστασία των εγκύων εργαζομένων στο πλαίσιο των μέτρων για την υγεία και την ασφάλεια, συμπεριλαμβάνοντας ως θεσμικό δικαίωμα την άδεια μητρότητας διάρκειας τουλάχιστον 14 εβδομάδων, την απαλλαγή από την εργασία για προγεννητικές εξετάσεις και την προστασία έναντι της απόλυσης ⁽⁹⁾.

— Έλαβε αργότερα τη μορφή οδηγίας, που καταδεικνυει ότι η ίση μεταχείριση σημαίνει επίσης εφαρμογή μέτρων και στους άνδρες, και αναγνώριζε τη σημασία της συμμετοχής του πατέρα στη φροντίδα των παιδιών ⁽¹⁰⁾. Μεταγενέστερα, η οδηγία αυτή τροποποιήθηκε και επεκτάθηκε και στο Ηνωμένο Βασίλειο ⁽¹¹⁾.

— Το 1997 υιοθετήθηκε η οδηγία για το βάρος της απόδειξης, ⁽¹²⁾ η οποία αργότερα επεκτάθηκε για να καλύψει και το Ηνωμένο Βασίλειο ⁽¹³⁾

⁽⁵⁾ Οδηγία 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19ης Δεκεμβρίου 1978 περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισεως.

⁽⁶⁾ Οδηγία 86/378/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24ης Ιουλίου 1986 για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

⁽⁷⁾ Οδηγία 96/97/ΕΚ του Συμβουλίου της 20ης Δεκεμβρίου 1996 που τροποποιεί την οδηγία 86/378/ΕΟΚ της 24ης Ιουλίου 1986 για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στα επαγγελματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

⁽⁸⁾ Οδηγία 86/613/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 1986 σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν ανεξάρτητη δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της γεωργικής, καθώς και για την προστασία της μητρότητας.

⁽⁹⁾ Οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 1992 σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων.

⁽¹⁰⁾ Οδηγία 96/34/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Ιουνίου 1996 σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια, που συνήφθη από την UNICE, τη CEEP και τη CES.

⁽¹¹⁾ Οδηγία 97/75/ΕΚ του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1997 για την τροποποίηση και την επέκταση, στο Ηνωμένο Βασίλειο, της οδηγίας 96/34/ΕΚ, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια που συνήφθη από την UNICE, τη CEEP και τη CES.

⁽¹²⁾ Οδηγία 97/80/ΕΚ του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1997 σχετικά με το βάρος απόδειξης σε περίπτωση διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου.

⁽¹³⁾ Οδηγία 98/52/ΕΚ του Συμβουλίου της 13ης Ιουλίου 1998 για την επέκταση στο Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας της οδηγίας 97/80/ΕΚ σχετικά με το βάρος απόδειξης σε περιπτώσεις διάκρισης εξαιτίας του φύλου

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων διαδραμάτιζε ανέκαθεν σημαντικό ρόλο, συμβάλλοντας αποτελεσματικά στην άμβλυση των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών στο εργασιακό περιβάλλον. Το Δικαστήριο ερμηνεύει το κοινοτικό δίκαιο και, φυσικά, αναπτύσσει τις ατελείς νομικές έννοιες της σχετικά πρόσφατης κοινοτικής νομοθεσίας σε ένα συνεκτικό νομοθετικό σύστημα⁽¹⁾. Στον τομέα των ίσων ευκαιριών, το δικαστήριο χρησιμοποιεί κυρίως την έννοια της άμεσης και έμμεσης διάκρισης για την επίτευξη της αποτελεσματικής εφαρμογής της νομοθεσίας περί ίσης μεταχείρισης⁽²⁾, έχοντας ωστόσο καταστήσει σαφές ότι η προστασία κατά των διακρίσεων λόγω φύλου εφαρμόζεται και για τους άνδρες.⁽³⁾

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ συγχάιρει την Επιτροπή για το έργο της να απλοποιήσει και να καταστήσει πιο προσιτό το σύνολο των οδηγιών περί ισότητας των δύο φύλων. Η ισότητα ανάμεσα στα δύο φύλα αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής και οικονομικής ζωής και η νομοθεσία πρέπει, κατά συνέπεια, να είναι σαφής και ευανάγνωστη για όλους.

3.2 Η τριακονταετής διαδικασία ανάπτυξης της νομοθεσίας για την ισότητα των δύο φύλων κατέληξε στην κατάρτιση 12 οδηγιών. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Επιτροπή ενοποιεί τώρα επτά από τις οδηγίες αυτές με κοινό θέμα την ίση μεταχείριση σε μια ενιαία αναδιατυπωμένη έκδοση.⁽⁴⁾ Η Επιτροπή επέλεξε να αναδιατυπώσει τις επτά αυτές οδηγίες, επειδή διαπιστώνονται πολλά κοινά σημεία μεταξύ τους, που προκαλούν επαναλήψεις και επικαλύψεις, καθώς και ασυνέπειες στους ορισμούς.

3.3 Η διαδικασία της αναδιατύπωσης εκσυγχρονίζει, διευκρινίζει και απλοποιεί τις επτά οδηγίες σε μία, μειώνοντας το συνολικό μήκος των κειμένων και ενσωματώνοντας ένα και μοναδικό σύνολο «ορισμών», συμπεριλαμβανομένων των ορισμών για την άμεση και έμμεση διάκριση και την παρενόχληση. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την κίνηση αυτή ενόψει της διεύρυνσης και της δέσμευσης που έχει αναλάβει η Επιτροπή για τη βελτίωση του ρυθμιστικού περιβάλλοντος.

3.4 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι πέντε οδηγίες για την ισότητα των δύο φύλων έχουν παραλειφθεί από την αναδιατύπωση, λόγω έλλειψης κοινών σημείων.⁽⁵⁾ Πρόκειται για τις δύο οδηγίες για τη

γονική άδεια που διαμορφώθηκαν σε σύμπραξη με τις οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων και δεν θεωρείται ότι εμπίπτουν στην ίση μεταχείριση, την οδηγία σχετικά με την προστασία των εγκύων και των μητέρων εργαζομένων που εμπίπτει στη νομοθεσία για την υγεία και την ασφάλεια, την οδηγία για την ίση μεταχείριση σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και την οδηγία σχετικά με τα δικαιώματα των γυναικών που ασκούν ανεξάρτητη δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της γεωργικής.

3.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την άποψη της Επιτροπής ότι η συμπεριληψη των εν λόγω οδηγιών θα δυσχέραινε και θα επιμήκυνε την αναδιατύπωση της οδηγίας. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η οδηγία 86/613/ΕΟΚ⁽⁶⁾ χρήζει άμεσης επανεξέτασης λόγω του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων γυναικών και των γυναικών που ασκούν γεωργική δραστηριότητα. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το συγκεκριμένο νομοθέτημα χωλαίνει σε περιεχόμενο και δεν παρέχει επαρκή προστασία στις γυναίκες. Δεδομένης της σημασίας του για τους στόχους της Λισσαβόνας, κρίνεται σκόπιμη η άμεση ενημέρωσή του.

3.6 Η Επιτροπή προέβη σε δύο προσθήκες στις οδηγίες που αντικατοπτρίζουν άμεσα την πάγια νομολογία και, συνεπώς, απλώς αποσαφηνίζουν την ισχύουσα νομοθεσία. Οι προσθήκες αυτές αφορούν την ίση αμοιβή (άρθρο 4) και τις επαγγελματικές συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων (άρθρο 6)⁽⁷⁾. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Η ενσωμάτωση της νομολογίας στην αναδιατύπωση της οδηγίας της προσδίδει σαφήνεια και σκοπό.

3.7 Η κωδικοποίηση είναι τεχνική εργασία και η Επιτροπή δήλωσε ότι δεν υπάρχουν προσθήκες ως προς το περιεχόμενο των οδηγιών, με εξαίρεση το άρθρο 21, τη διάταξη για τους φορείς προώθησης ίσης αμοιβής, στις «Οριζόντιες διατάξεις» του Τίτλου III. Η συμπεριληψη των «Οριζόντιων διατάξεων» σε ολόκληρη την οδηγία αυξάνει, έστω οριακά, τις αρμοδιότητες των φορέων ισότητας, διευρύνοντας το πεδίο εφαρμογής τους. Αυτό ενδέχεται να ανοίξει τον δρόμο για περαιτέρω επέκταση των αρμοδιοτήτων τους μελλοντικά. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, ενώ το περιεχόμενο των οδηγιών δεν έχει αλλάξει, η ενημέρωση και ο εκσυγχρονισμός τους, σε συνδυασμό με την παράγωγη νομολογία, ενδεχομένως να επιφέρουν αλλαγές σε μακροπρόθεσμο επίπεδο.

⁽¹⁾ Streinz, Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 4η έκδοση, Χαϊδελβέργη 1999, παράγραφος 494.

⁽²⁾ Από τις υποθέσεις C-96/80 Jenkins, C-170/84 Bilka κατά Weber von Hartz, C-171/88 Rinner-Kühn και C-184/89 Nimz κατά Freie und Hansestadt Hamburg.

⁽³⁾ ΔΕΚ, υπόθεση C-450/93 Kalanke και υπόθεση C-409/95 Marschall.

⁽⁴⁾ Οδηγία 75/117/ΕΟΚ του Συμβουλίου, οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, οδηγία 86/378/ΕΟΚ του Συμβουλίου, οδηγία 96/97/ΕΚ του Συμβουλίου, οδηγία 97/80/ΕΚ του Συμβουλίου, οδηγία 98/85/ΕΚ του Συμβουλίου και οδηγία 2002/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου.

⁽⁵⁾ Οδηγία 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, οδηγία 86/613/ΕΟΚ του Συμβουλίου, οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου, οδηγία 96/34/ΕΚ του Συμβουλίου και οδηγία 97/75/ΕΚ του Συμβουλίου.

⁽⁶⁾ Οδηγία 86/613/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 1986 σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών που ασκούν ανεξάρτητη δραστηριότητα, συμπεριλαμβανομένης της γεωργικής, καθώς και για την προστασία της μητρότητας.

⁽⁷⁾ Το άρθρο 4 της νέας οδηγίας αντικατοπτρίζει την άποψη του Δικαστηρίου ότι «συναφώς, αρκεί να σημειωθεί ότι από κανένα στοιχείο του γραμματος του άρθρου 141 παράγραφος 1 της Συνθήκης ΕΚ δεν προκύπτει ότι η δυνατότητα εφαρμογής της διατάξεως αυτής περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις στις οποίες οι άνδρες και οι γυναίκες παρέχουν εργασία στον ίδιο εργοδότη», ενώ το άρθρο 6 διευκρινίζει ότι η οδηγία αυτή ισχύει επίσης για συστήματα κοινωνικής ασφάλισης που αφορούν μια συγκεκριμένη κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων, εάν οι σχετικές παροχές χορηγούνται λόγω της σχέσεως εργασίας, τελούν σε άμεση συνάρτηση με το χρόνο υπηρεσίας και το ύψος τους υπολογίζεται βάσει του τελευταίου μισθού.

4. Συμπέρασμα

4.1 Η ισότητα των δύο φύλων υποστηρίζεται από τριακονταετή νομοθεσία και, παρότι η ΕΟΚΕ επαινεί την Επιτροπή για την κίνησή της να απλοποιήσει και να καταστήσει πιο ευανάγνωστη την οδηγία, δεν μπορεί να επιτευχθεί πραγματική ισότητα σε ολόκληρη την Ευρώπη χωρίς τη θετική σύμπραξη όλων των κρατών μελών για την ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ανταλλαγή και προώθηση των ορθών πρακτικών στον τομέα αυτό είναι ένας συγκεκριμένος τρόπος για την επίτευξη προόδου και αναγνωρίζει πλήρως το ζωτικό ρόλο των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταιρών στον τομέα αυτό και επισημαίνει τις δραστηριότητές τους στα πλαίσια του «Προγράμματος εργασίας των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταιρών 2003-2005». Η Επιτροπή πρέπει να πράξει περισσό-

τερα για την προώθηση της ίσης μεταχείρισης, της ισότητας ευκαιριών και της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών στην ευρωπαϊκή οικονομία επιδιώκοντας την επίτευξη των στόχων που τέθηκαν στη Λισσαβόνα.

4.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο να παροτρύνει τα κράτη μέλη να εκδώσουν ενημερωτικό εγχειρίδιο, το οποίο να υπογραμμίζει τα βασικά χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών οδηγιών για την ισότητα των δύο φύλων όπως μεταφέρθηκαν στις εθνικές νομοθεσίες, τις υποχρεώσεις των εργοδοτών και τα δικαιώματα των εργαζομένων, προκειμένου να εξαλειφθεί η άγνοια που περιβάλλει την ίση μεταχείριση και να αυξηθούν τα οφέλη για την οικονομία.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών — Μελέτη για τις σχέσεις μεταξύ νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης»

(COM(2004) 412 τελικό)

(2005/C 157/15)

Στις 4 Ιουνίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Νοεμβρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του **κ. PARIZA CASTAÑOS**.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 138 ψήφους υπέρ, 0 ψήφους κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης

1.1 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης τον Ιούλιο του 2003 τόνισε την ανάγκη να διερευνηθούν «νόμιμα μέσα μετανάστευσης υπηκόων τρίτων χωρών στην Ένωση, ανάλογα με τις ικανότητες υποδοχής των κρατών, μέσα στα πλαίσια μιας ενισχυμένης συνεργασίας με τις χώρες καταγωγής». Στην παρούσα ανακοίνωση, η Επιτροπή παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας μελέτης που ζήτησε το Συμβούλιο για τις σχέσεις μεταξύ νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης. Διερωτάται εάν η ύπαρξη νόμιμων οδών για την εισδοχή μεταναστών μειώνει ή όχι τα κίνητρα για παράνομη μετανάστευση. Μετά την ανακοίνωση αυτή, η Επιτροπή θα δημοσιεύσει ένα Πράσινο Βιβλίο για τις νόμιμες οδούς μετανάστευσης.

1.2 Στο **πρώτο μέρος**, η Επιτροπή αναλύει τους υφιστάμενους διαύλους νόμιμης μετανάστευσης για εργασιακούς λόγους. Η εισδοχή υπηκόων τρίτων χωρών για εργασιακούς σκοπούς είναι ένα

θέμα που διέπεται από τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, γι' αυτό και οι σχετικές πολιτικές είναι πολύ διαφορετικές μεταξύ τους. Μερικά κράτη έχουν τις πόρτες τους κλειστές στη μετανάστευση για εργασιακούς λόγους, ενώ άλλα έχουν πολιτικές που επιτρέπουν την εισοδο αλλοδαπών εργαζομένων εάν αυτοί διαθέτουν προσφορά θέσης απασχόλησης, εφαρμόζοντας την αρχή της εθνικής προτίμησης. Ορισμένα κράτη δέχονται επίσης αυτοαπασχολούμενους. Οι περισσότεροι οικονομικοί μετανάστες γίνονται αρχικά δεκτοί με προσωρινή άδεια παραμονής, διάρκειας ενός έως πέντε ετών.

1.3 Ο αριθμός των οικονομικών μεταναστών που δέχονται κάθε χρόνο τα κράτη μέλη αποφασίζεται επίσης με πολύ διαφορετικές μεθόδους. Ορισμένα κράτη μέλη δέχονται μόνο εργαζόμενους με υψηλή ειδίκευση (π.χ. το γερμανικό σύστημα πράσινης κάρτας και

το πρόγραμμα για μετανάστες υψηλής ειδίκευσης του Ηνωμένου Βασιλείου). Άλλα κράτη μέλη (αρκετά κράτη της Νότιας Ευρώπης) δέχονται επίσης εργαζομένους χαμηλής ειδίκευσης μέσω ποικίλων διαδικασιών. Μερικά κράτη μέλη χρησιμοποιούν ένα σύστημα ποσοτώσεων (π.χ. η Ιταλία). Άλλα κράτη μέλη, όπως η Ισπανία, έχουν υπογράψει διμερείς συμφωνίες με ορισμένες χώρες για να επιτρέψουν την εισδοχή υπηκόων τους. Η ανακοίνωση της Επιτροπής αναλύει τα διάφορα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση της μετανάστευσης.

1.4 Η Επιτροπή αναλύει επίσης τα μέτρα νομιμοποίησης που έλαβαν διάφορες χώρες (π.χ. το Βέλγιο). Τα μέτρα αυτά, από τη μία πλευρά, κρίνονται θετικά για την ενσωμάτωση των μεταναστών στην κοινωνία και την αποφυγή της εργασιακής τους εκμετάλλευσης, από την άλλη όμως κατακρίνονται, επειδή ενθαρρύνουν την παράνομη μετανάστευση.

1.5 Στο **δεύτερο μέρος**, η Επιτροπή τονίζει ότι υπάρχουν πολλές μορφές παράνομης μετανάστευσης και ότι είναι πολύ δύσκολο να αποκτηθούν επακριβή δεδομένα. Παρόλο που η ακριβής κλίμακα της παράνομης μετανάστευσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι γνωστή, υπολογίζεται πως είναι σημαντική, γι' αυτό και η μείωσή της αποτελεί προτεραιότητα τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε ευρωπαϊκό.

1.6 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι υπάρχει σαφής σύνδεση μεταξύ παραοικονομίας, μη ελεγχόμενης αγοράς εργασίας και παράνομης μετανάστευσης, ιδίως σε κλάδους όπως οι κατασκευές, η γεωργία, η εστίαση, οι υπηρεσίες καθαρισμού και οι οικιακές εργασίες. Στην ΕΕ, η σκιώδης οικονομία εκτιμάται ότι κυμαίνεται μεταξύ 7 % και 16 % του ΑΕγχΠ.

1.7 Ο αντίκτυπος των υφιστάμενων νόμων διαύλων, όπως οι διμερείς συμφωνίες, στη μείωση της παράνομης μετανάστευσης είναι πολύ δύσκολο να προσδιοριστεί. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν προβεί στις απαιτούμενες εκτιμήσεις. Δεν έχει αξιολογηθεί ούτε ο αντίκτυπος της πολιτικής θεωρήσεων στη μείωση της παράνομης μετανάστευσης.

1.8 Αναμένεται ότι η βελτίωση της συνεργασίας με τις χώρες καταγωγής θα είναι χρήσιμη για τη μείωση των παράνομων μεταναστευτικών ροών. Το γεγονός αυτό επισημάνθηκε στα Ευρωπαϊκά Συμβούλια του Τάμπερε, της Σεβίλλης και της Θεσσαλονίκης. Για την ώρα, όμως, η εμπειρία των κρατών μελών στη βελτίωση αυτής της συνεργασίας είναι περιορισμένη και τα αποτελέσματα, γενικά, δεν μπορούν να εκτιμηθούν με σαφήνεια. Η Επιτροπή δηλώνει ότι μπορεί να απαιτείται διαφορετική προσέγγιση των κινήτρων που παρέχονται στις τρίτες χώρες.

1.9 Στο **τρίτο μέρος**, η Επιτροπή παρουσιάζει τα συμπεράσματά της και τις μελλοντικές δράσεις. Καθώς δεν υπάρχουν αξιόπιστα και συγκρίσιμα δεδομένα σε επίπεδο ΕΕ, η Επιτροπή δεσμεύεται να δημοσιεύει ετήσια στατιστική έκθεση για τη μετανάστευση, για την οποία θα χρειαστεί συντονισμός και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών. Αναφέρει τα βήματα που έχουν γίνει μέχρι στιγμής: τη συγκρότηση της ομάδας εμπειρογνομόνων που είναι γνωστή ως «Επιτροπή για τη Μετανάστευση και το

Άσυλο» το 2002, την έγκριση της δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης το 2003 (και την ανάπτυξη του σχετικού πιλοτικού σχεδίου κατά τη διάρκεια του 2004) και τη δημιουργία ενός δικτύου Εθνικών Σημείων Επαφής για την Ενσωμάτωση. Στον τομέα της παράνομης μετανάστευσης, δημιουργήθηκε ένα σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και ενισχύθηκε η ανταλλαγή πληροφοριών.

1.10 Η Επιτροπή πιστεύει ότι, λόγω της δημογραφικής παρακμής και της γήρανσης του πληθυσμού, είναι πιθανό να συνεχιστεί και να αυξηθεί στην ΕΕ η πρόσληψη υπηκόων τρίτων χωρών και η μετανάστευση για οικονομικούς λόγους. Οι χώρες καταγωγής ζητούν, επίσης, επανειλημμένα περισσότερους νόμιμους διαύλους μετανάστευσης.

1.11 Η Επιτροπή εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι η πρόταση οδηγίας που δημοσίευσε το 2001 σχετικά με την εισδοχή εργαζομένων από τρίτες χώρες⁽¹⁾ δεν είχε υποστηρίξει από το Συμβούλιο. Διερωτάται κατά πόσο η εισδοχή οικονομικών μεταναστών πρέπει να ρυθμιστεί σε επίπεδο ΕΕ, με ποιο βαθμό εναρμόνισης και εάν πρέπει να διατηρηθεί η αρχή της κοινοτικής προτίμησης για την εγχώρια αγορά εργασίας. Αναφέρει ότι το σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης επιβεβαιώνει μεν την ευρωπαϊκή αρμοδιότητα σε θέματα μετανάστευσης, αλλά αφήνει τον καθορισμό του αριθμού των μεταναστών που θα γίνονται δεκτοί στα κράτη μέλη, και ότι είναι αναγκαίο τα μέτρα που θα ληφθούν στον τομέα αυτό να παρέχουν προστιθέμενη αξία σε επίπεδο ΕΕ. Κατά τη διάρκεια του 2004 η Επιτροπή θα δημοσιεύσει ένα Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την πρόταση οδηγίας και τις δυσκολίες που ανέκυψαν στο Συμβούλιο, ενώ κατά τα τέλη του έτους θα διοργανώσει μια δημόσια ακρόαση.

1.12 Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα μέτρα νομιμοποίησης επέτρεψαν μεν να αντιμετωπιστεί η παρουσία σημαντικού αριθμού παράνομων μεταναστών, αλλά δεν πρέπει να θεωρούνται ενδεδειγμένος τρόπος διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών. Στο μέλλον χρειάζεται περαιτέρω ανάλυση των διαδικασιών νομιμοποίησης, προκειμένου να προσδιοριστούν και να συγκριθούν οι διάφορες πρακτικές στο πλαίσιο της Επιτροπής για τη Μετανάστευση και το Άσυλο.

1.13 Η ενσωμάτωση των υπηκόων τρίτων χωρών είναι ένας σημαντικός στόχος, ο οποίος, κατά την άποψη της Επιτροπής, πρέπει να συμπεριλαμβάνεται σαφώς στις μελλοντικές προτάσεις. Στο πλαίσιο του στόχου αυτού, μεγάλη σημασία έχει η ένταξη στην αγορά εργασίας, για την οποία η Επιτροπή υπενθυμίζει την αναγκαιότητα μέτρων όπως η μείωση της διαφοράς του ποσοστού ανεργίας ανάμεσα στους υπηκόους τρίτων χωρών και στους υπηκόους των κρατών μελών της ΕΕ. Η Επιτροπή αναφέρεται, επίσης, στη σκοπιμότητα της διευκόλυνσης της κινητικότητας των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία έχει ήδη εγκριθεί από την οδηγία του 2003 σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες⁽²⁾ και από τον κανονισμό 1408/71. Επίσης απαραίτητη είναι η βελτίωση της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων των υπηκόων τρίτων χωρών.

(1) COM(2001) 386 τελικό.

(2) Οδηγία 2003/109/ΕΚ.

1.14 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η αδήλωτη εργασία είναι σημαντικός παράγοντας έλλξης για την παράνομη μετανάστευση, γι' αυτό πρωταρχικός στόχος πρέπει να είναι η μετατροπή της αδήλωτης εργασίας σε νόμιμη απασχόληση, κάτι που προβλέπεται ήδη μεταξύ των κατευθυντήριων γραμμών της πολιτικής για την απασχόληση.

1.15 Η ανάπτυξη κοινοτικής πολιτικής για την επιστροφή συγκαταλέγεται επίσης στις προτεραιότητες των μέσων μεταναστευτικής πολιτικής, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι οι παράνομοι μετανάστες θα επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους. Η Επιτροπή προτείνει την δημιουργία χρηματοδοτικού μέσου διαχείρισης της επιστροφής και την πειραματική εφαρμογή του το 2005 και το 2006.

1.16 Τέλος, η Επιτροπή αναφέρει ότι η μελέτη επιβεβαίωσε πως η ενίσχυση της συνεργασίας με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης είναι απαραίτητη για τη μείωση της παράνομης μετανάστευσης και την οργάνωση της νόμιμης. Πρέπει να συγκεντρωθούν όλες οι διαθέσιμες πληροφορίες, για να εξακριβωθεί σε ποια κατάσταση βρίσκεται αυτή η συνεργασία και μέχρι πού φθάνει. Πρέπει επίσης να διερευνηθούν ιδέες όπως η ανάπτυξη προγραμμάτων κατάρτισης των εργαζομένων στις χώρες καταγωγής, προκειμένου να προσληφθούν αργότερα για να καλύψουν τις ανάγκες της αγοράς εργασίας που υπάρχουν στην ΕΕ, ή η μερική τροποποίηση της πολιτικής θεωρήσεων, για να προσδιοριστούν ορισμένες κατηγορίες στις οποίες η θεώρηση θα χορηγείται ευκολότερα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί ιδιαίτερα τη δημοσίευση αυτής της ανακοίνωσης της Επιτροπής, η οποία θα δώσει νέα ώθηση στην κοινοτική πολιτική μετανάστευσης. Οι συζητήσεις στο Συμβούλιο συναντούν πολλές δυσκολίες, λόγω της ελάχιστα συνεργάσιμης στάσης ορισμένων κυβερνήσεων. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της ότι υπάρχει σαφής σύνδεση μεταξύ της νόμιμης και της παράνομης μετανάστευσης. Όταν δεν υπάρχουν κατάλληλοι, διαφανείς και ευέλικτοι διαύλοι για τη νόμιμη μετανάστευση, αυξάνεται η παράνομη⁽¹⁾. Επίσης απαραίτητη είναι μια καλή πολιτική χορήγησης ασύλου και μια εναρμονισμένη νομοθεσία, που να εξασφαλίζει την ενδεδειγμένη προστασία των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας.

2.2 Στην ανακοίνωση της Επιτροπής για τη μετανάστευση, την ένταξη και την απασχόληση⁽²⁾ και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης εκφράστηκε η εκτίμηση ότι κατά τα προσεχή έτη θα αυξηθεί σημαντικά στην ΕΕ η μετανάστευση εργαζομένων από τρίτες χώρες για οικονομικούς λόγους. Αύξηση των οικονομικών μεταναστών παρατηρείται τόσο σε δραστηριότητες με υψηλή ειδίκευση όσο και σε δραστηριότητες με χαμηλή. Όπως έχει δηλώσει η ΕΟΚΕ, είναι απαραίτητο να διεκπεραιώνεται η μετανάστευση μέσω νόμιμων και διαφανών οδών, για να αποφευχθούν τα προβλήματα που παρατηρούνται σήμερα στις αγορές εργασίας: προς τούτο, απαιτείται επαρκής συνεργασία μεταξύ των αρχών και των κοινωνικών εταίρων.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την κοινοτική πολιτική μετανάστευσης, ΕΕ C 260 της 17.9.2001, εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS.

⁽²⁾ COM(2003) 336 τελικό.

2.3 Είναι ακατανόητο γιατί το Συμβούλιο δεν υιοθέτησε την οδηγία για την εισοδο και τη διαμονή υπηκόων τρίτων χωρών για εργασιακούς λόγους, την οποία πρότεινε η Επιτροπή το 2001. Η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της⁽³⁾, θεώρησε θετική, αν και ανεπαρκή την πρόταση της Επιτροπής και πρότεινε να υπάρχουν δύο δίαυλοι για την εισδοχή εργαζομένων: όχι μόνο η απόκτηση άδειας εργασίας και διαμονής ήδη από τη χώρα προέλευσης, αλλά και η δυνατότητα απόκτησης προσωρινής άδειας διαμονής για την αναζήτηση απασχόλησης. Η Επιτροπή, προτείνοντας αυτή την οδηγία, εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από το Τάμπερε: το Συμβούλιο, όμως, με τη στάση του, απομακρύνθηκε από αυτόν τον στόχο.

2.4 Κατόπιν της ερώτησης της Επιτροπής, η ΕΟΚΕ δηλώνει ότι είναι **όντως** απαραίτητο να ρυθμιστεί η εισδοχή των οικονομικών μεταναστών στο επίπεδο της ΕΕ, πράγμα για το οποίο είναι απαραίτητο να επιτευχθεί υψηλός βαθμός νομοθετικής εναρμόνισης, όπως προβλέπει το σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη ζητήσει σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της⁽⁴⁾ να αποκτηθεί σύντομα η ΕΕ κοινή πολιτική μετανάστευσης και εναρμονισμένη νομοθεσία. Η ΕΟΚΕ θα μελετήσει το Πράσινο Βιβλίο, που καταρτίζει αυτόν τον καιρό η Επιτροπή, και θα εκδώσει σχετική γνωμοδότηση.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Οι νόμιμοι διαύλοι που υπάρχουν σήμερα για τη μετανάστευση για εργασιακούς σκοπούς είναι ανεπαρκείς. Οι διμερείς συμφωνίες, οι ποσοτώσεις, τα προγράμματα για την εισδοχή εργαζομένων με υψηλή ειδίκευση και τα υπόλοιπα μέσα που διατίθενται σήμερα δεν επαρκούν για τη διεκπεραίωση της οικονομικής μετανάστευσης μέσω των νόμιμων οδών, γι' αυτό συνεχίζει να αυξάνεται η παράνομη μετανάστευση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη πρέπει να αποκτήσουν ανοικτή νομοθεσία, η οποία να επιτρέπει την μετανάστευση για εργασιακούς λόγους μέσω νόμιμων και διαφανών διαύλων, τόσο για τους εργαζομένους με υψηλή ειδίκευση όσο και για τις λιγότερο ειδικευμένες εργασίες.

3.2 Σε ορισμένα κράτη μέλη αποφασίστηκε να επιτρέπεται η μετανάστευση μόνο στους εργαζομένους με υψηλή ειδίκευση: στην ανακοίνωση της Επιτροπής αναλύονται οι εμπειρίες της Γερμανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρόκειται για εμπειρίες πολύ περιορισμένες, που, αν και αξίζουν θετική αποτίμηση, δεν επαρκούν για την ικανοποίηση των αναγκών που υπάρχουν στους συγκεκριμένους τομείς απασχόλησης. Τα κράτη μέλη πρέπει, επιπλέον, να αποκτήσουν νέα νομικά μέσα για τη μετανάστευση των λιγότερο ειδικευμένων εργαζομένων που χρειάζονται οι αγορές εργασίας τους, οι οποίοι καταφεύγουν σήμερα στην παραοικονομία, στη μη ελεγχόμενη αγορά εργασίας και στην παράνομη μετανάστευση, ιδίως σε κλάδους όπως οι οικιακές υπηρεσίες, η υγειονομική περίθαλψη, οι προσωπικές υπηρεσίες, η γεωργία, η εστίαση, οι κατασκευές και ορισμένες άλλες υπηρεσίες.

⁽³⁾ ΕΕ C 80 της 3.4.2002 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την κοινοτική πολιτική μετανάστευσης, ΕΕ C 260 της 17.9.2001 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS) και γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για μια κοινή πολιτική κατά της παράνομης μετανάστευσης, ΕΕ C 149 της 21.6.2002 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

3.2.1. Είναι πολύ σημαντικό τα άτομα που επιθυμούν να έλθουν ως μετανάστες να διαθέτουν επαρκή και σαφή πληροφόρηση σχετικά με τα υφιστάμενα μέσα για τη νόμιμη μετανάστευση στα κράτη μέλη. Οι προξενικές υπηρεσίες θα πρέπει να διαβιβάζουν τις σχετικές πληροφορίες στις χώρες προέλευσης. Στα ευρωπαϊκά κράτη υποδοχής, οι μετανάστες θα πρέπει επίσης να ενημερώνονται για τα υφιστάμενα νομικά μέσα.

3.3 Από την άλλη πλευρά, οι διμερείς συμφωνίες μεταξύ των κρατών μελών και τρίτων χωρών για τη ρύθμιση της μετανάστευσης για εργασιακούς λόγους είναι πολύ θετική εμπειρία, αφού η διαχείριση γίνεται σε συνεργασία με τις χώρες καταγωγής, όπως ζητούν το Συμβούλιο, η Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η ΕΟΚΕ από το Τάμπερε και εξής. Το μεγαλύτερο μέρος αυτών των συμφωνιών χρησιμοποιείται για τη διαχείριση προσωρινών μεταναστών σε δραστηριότητες χαμηλής ειδίκευσης. Η ΕΟΚΕ θέλει, όμως, να επισημάνει ότι αυτές οι συμφωνίες μπορούν να είναι πιο αποτελεσματικές, εάν η διαχείρισή τους γίνεται σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους των κρατών μελών και των χωρών καταγωγής. Οι εμπειρίες αποκάλυψαν επίσης ορισμένα προβλήματα στα προξενικά γραφεία των κρατών μελών λόγω της έλλειψης προσωπικού ειδικευμένου στη μετανάστευση για εργασιακούς λόγους.

3.3.1 Η ΕΟΚΕ προτείνει επίσης να μπορέσει η ΕΕ να αποκτήσει τέτοιες ειδικευμένες υπηρεσίες δυνάμει των μέσων σύνδεσης και συνεργασίας της με διάφορες τρίτες χώρες. Οι συμφωνίες σύνδεσης και συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών μπορούν να συμπληρωθούν δυνατότητες μετανάστευσης για εργασιακούς λόγους και προγράμματα κατάρτισης. Η μετανάστευση των ειδικευμένων εργαζομένων από τις χώρες προέλευσης στην Ευρώπη μπορεί να μετατραπεί σε ένα νέο εμπόδιο για την ανάπτυξη των χωρών αυτών, γι' αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη θα πρέπει να συνεργαστούν με αυτές τις χώρες, έτσι ώστε η μετανάστευση να γίνει παράγοντας ανάπτυξης και όχι ένα νέο πρόβλημα.

3.3.2 Από την άλλη πλευρά, οι χώρες αυτές δεν έχουν ισόρροπη σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση σε ό,τι αφορά τις εμπορικές, τις χρηματοοικονομικές και τις τεχνολογικές συναλλαγές. Οι συμφωνίες σύνδεσης και συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των τρίτων χωρών πρέπει να περιλαμβάνουν νέα πολιτικά και οικονομικά μέσα που να είναι θετικά για την ανάπτυξη των χωρών αυτών. Μόνο έτσι θα μπορέσει να καθιερωθεί μια καλή συνεργασία για την πρόληψη της παράνομης μετανάστευσης. Εξίσου απαραίτητη είναι η καλή συνεργασία της ΕΕ και των αναπτυσσόμενων χωρών στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου.

3.4 Ορισμένα κράτη μέλη χρησιμοποιούν ένα σύστημα ποσοτώσεων για τη διαχείριση των διμερών συμφωνιών, κατόπιν αναλύσεως των αναγκών της αγοράς εργασίας σε συνεργασία με τις εργοδοτικές και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Λόγω του περιορισμένου ύψους αυτών των ποσοτώσεων και του επαχθούς γραφειοκρατικού συστήματος που συνεπάγονται, τα αποτελέσματα δεν είναι τα αναμενόμενα. Υπάρχουν περιπτώσεις κρατών όπου αυξάνεται πολύ η παράνομη μετανάστευση (Ισπανία), ενώ δεν έχουν καλυφθεί οι προβλεπόμενες ποσοτώσεις. Θα ήταν ίσως χρήσιμότερο ένα πιο ευέλικτο σύστημα διαχείρισης, π.χ. μέσω της χορήγησης προσωρινών θεωρήσεων για την αναζήτηση εργασίας, όπως πρότεινε η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της⁽¹⁾ σχετικά με την οδηγία για την είσοδο υπηκόων τρίτων χωρών για εργασιακούς λόγους.

(1) ΕΕ C 80 της 3.4.2002 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS)

3.5 Στην ΕΕ βρίσκονται πολλά άτομα «χωρίς χαρτιά», τα οποία, όπως δηλώνει η Επιτροπή, απασχολούνται σε αδήλωτες θέσεις εργασίας και στην παραοικονομία. Τα άτομα αυτά έχουν εισέλθει στην ΕΕ παράνομα ή με νόμιμη άδεια που έχει λήξει χωρίς να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους. Η ανακοίνωση της Επιτροπής αναλύει τις πολιτικές επιστροφής και τις νομιμοποιήσεις.

3.6 Η ΕΟΚΕ δεν συμμερίζεται τη δήλωση της Επιτροπής ότι «η μόνη συνεκτική προσέγγιση για την αντιμετώπιση όσων διαμένουν παράνομα είναι να εξασφαλιστεί ότι θα επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους»⁽²⁾. Η προσέγγιση αυτή δεν είναι ρεαλιστική, αφού τα συστήματα και τα μέσα επιστροφής δεν ενδεικνύονται για την αντιμετώπιση μιας κατάστασης στην οποία βρίσκονται εκατομμύρια άνθρωποι. Στη γνωμοδότηση⁽³⁾ για την Πράσινη Βίβλο σχετικά με μια κοινοτική πολιτική επιστροφής των παρανόμως διαμενόντων και στη γνωμοδότηση⁽⁴⁾ για την ανοικτή μέθοδο συντονισμού, η ΕΟΚΕ είχε ήδη εκφράσει τη θέση της: «... η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι είναι λάθος να θεωρείται ότι η ακούσια επιστροφή μπορεί να αποτελέσει την μοναδική ή κύρια απάντηση της ΕΕ στους μετανάστες» χωρίς έγγραφο «οι οποίοι σήμερα βρίσκονται ανάμεσά μας. Απαιτείται μια συνολική πολιτική, η οποία θα περιλαμβάνει τόσο δράσεις επιστροφής όσο και δράσεις νομιμοποίησης»⁽⁵⁾. «Εάν η πολιτική της ακούσιας επιστροφής δεν συνοδεύεται από μέτρα νομιμοποίησης, το αποτέλεσμα θα είναι να συνεχίσει να διατηρείται η παρούσα διάσταση του παράτυπα διαμενόντος πληθυσμού, με όλα όσα τούτο συνεπάγεται για την ενθάρρυνση της παραοικονομίας, την εκμετάλλευση του εργατικού δυναμικού και τον κοινωνικό αποκλεισμό»⁽⁶⁾. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να προωθήσει η κοινοτική πολιτική προγράμματα εκούσιας επιστροφής και να διαφυλάσσει την επιβεβλημένη επιστροφή μόνο για δεόντως αιτιολογημένες καταστάσεις, όπως έχει δηλώσει στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση για την Πράσινη Βίβλο σχετικά με μια κοινοτική πολιτική επιστροφής⁽⁷⁾.

3.7 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη δηλώσει ότι είναι σκόπιμο να τακτοποιηθεί η κατάσταση των πολυάριθμων ατόμων που βρίσκονται παράνομα στην ΕΕ, υπό ορισμένες προϋποθέσεις κοινωνικής και επαγγελματικής ενσωμάτωσης⁽⁸⁾. Έχουν δικίο το Συμβούλιο και η Επιτροπή που δηλώνουν ότι είναι απαραίτητο να μετατραπεί η αδήλωτη εργασία σε νόμιμη απασχόληση και, για τον σκοπό αυτό, απαιτείται η συνεργασία των ενδιαφερομένων, πολλοί από τους οποίους είναι παράνομοι μετανάστες, καθώς και η συνεργασία των κοινωνικών εταίρων⁽⁹⁾.

(2) Σημείο 3.3.2 της ανακοίνωσης.

(3) ΕΕ C 61 της 14.3.2003 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

(4) ΕΕ C 221 της 17.9.2002 (εισηγήτρια: η κα ZU EULENBURG).

(5) Βλ. σημείο 2.2 της γνωμοδότησης για την Πράσινη Βίβλο σχετικά με μια κοινοτική πολιτική επιστροφής των παρανόμως διαμενόντων.

(6) Βλ. σημείο 2.4. της ίδιας γνωμοδότησης.

(7) ΕΕ C 61 της 14.3.2003 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

(8) Γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την κοινοτική πολιτική μετανάστευσης, ΕΕ C 260 της 17.9.2001 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS), γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για μια κοινή πολιτική κατά της παράνομης μετανάστευσης, ΕΕ C 149 της 21.6.2002 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS) και γνωμοδότηση για την Πράσινη Βίβλο σχετικά με μια κοινοτική πολιτική επιστροφής των παρανόμως διαμενόντων, ΕΕ C 61 της 14.3.2003 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

(9) Γνωμοδότηση υπό κατάρτιση SOC/172 (εισηγητής: ο κ. HAHR).

3.8 Η παράνομη μετανάστευση συνδέεται στενά με την παραοικονομία και την αδήλωτη εργασία. Ωστόσο, η παραοικονομία είναι μια πραγματικότητα που υπερβαίνει τη μετανάστευση και τα χαρακτηριστικά της αδήλωτης εργασίας είναι παράγοντας έλξης για παράνομες μεταναστευτικές ροές. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ επικροτεί τις νομοθεσίες ορισμένων κρατών μελών, που επιτρέπουν τη νομιμοποίηση της κατάστασης αυτών των ατόμων, λαμβάνοντας υπόψη εργασιακά ή ανθρωπιστικά κριτήρια ή κριτήρια κοινωνικής ενσωμάτωσης. Κατά τον τρόπο αυτό μπορεί, επιπλέον, να αποφευχθεί η συσσώρευση πολλών παρανόμως διαμενόντων για τους οποίους ενδέχεται να χρειαστούν εξαιρετικές διαδικασίες νομιμοποίησης. Τα μέσα αυτά πρέπει να είναι διαφανή και να εφαρμόζονται με τη δέουσα ενημέρωση και τον δέοντα συντονισμό μεταξύ των κρατών μελών.

3.9 Επιβάλλεται η πλήρης ενσωμάτωση των μεταναστών στην ευρωπαϊκή αγορά εργασίας με την περαιτέρω προώθηση της κινητικότητάς τους. Η ΕΟΚΕ υποστήριξε ⁽¹⁾ την οδηγία για το καθεστώς του κατοίκου μακράς διάρκειας, η οποία θα επιτρέψει την κινητικότητα των μεταναστών που έχουν αυτό το καθεστώς στο εσωτερικό της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ υποστήριξε ⁽²⁾, επίσης, την επέκταση του κανονισμού 1408/71 στους υπηκόους τρίτων χωρών. Είναι σκόπιμο να επεκταθεί η δυνατότητα ελεύθερης διακίνησης και σε άλλες ομάδες μεταναστών, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, με τη χρήση του δικτύου EURES.

3.9.1. Η Επιτροπή δηλώνει ότι η πρόταση οδηγίας για τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά αναμένεται να αυξήσει επίσης την κινητικότητα για την παροχή διασυνοριακών υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ καταρτίζει αυτόν τον καιρό μια γνωμοδότηση ⁽³⁾, η οποία περιέχει ορισμένες προτάσεις για τη διόρθωση των προβλημάτων που θα δημιουργήσει αυτή η οδηγία.

3.10 Πολλοί μετανάστες δεν μπορούν να βρουν εργασία στον κλάδο που αντιστοιχεί στην κατάρτισή τους, επειδή οι αρχές των κρατών μελών δεν αναγνωρίζουν τα επαγγελματικά τους προσόντα. Η ΕΕ πρέπει να επεκτείνει τις οδηγίες σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, για να διευκολύνει την αναγνώριση των προσόντων που έχουν αποκτηθεί στη χώρα καταγωγής. Έτσι, θα αποφευχθούν καταστάσεις διακρίσεων και, επιπλέον, τα κράτη μέλη και οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις θα βελτιώσουν τις δυνατότητές τους με την εργασιακή συμβολή των μεταναστών και τις επαγγελματικές τους γνώσεις.

3.11 Δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για την αξιολόγηση του αντικτύπου της πολιτικής θεώρησης στη μείωση της παράνομης μετανάστευσης. Η απαίτηση της θεώρησης βραχείας διάρκειας για τους υπηκόους τρίτων χωρών μπορεί να μειώσει την παράνομη μετανάστευση που προέρχεται από αυτές τις χώρες, αλλά πρέπει να

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας σχετικά με το καθεστώς κατοίκου μακράς διάρκειας, ΕΕ C 36 της 8.2.2002 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS)

⁽²⁾ Γνωμοδότηση για τον κανονισμό 1408/71, ΕΕ C 157 της 25.5.1998 (εισηγητής: ο κ. LIVERANI).

⁽³⁾ Γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (εισηγητής: ο κ. METZLER, συνεισηγητής: ο κ. EHNMARK).

εξεταστεί ο κίνδυνος της αύξησης του αριθμού των ατόμων που πέφτουν θύματα των δικτύων παράνομης διακίνησης και σωματεμπορίας. Η πολιτική θεώρησης μπορεί να προκαλέσει σοβαρούς περιορισμούς με την άσκηση των διακρίσεων στην κινητικότητα των ατόμων, γι' αυτό και είναι απαραίτητη η ενδεικνυόμενη διαχείριση εκ μέρους των προξενικών αρχών, με διαφάνεια και με την εξάλειψη της διαφθοράς που μπορεί να υπάρχει.

3.12 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη δήλωση της Επιτροπής ότι η καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης πρέπει να παραμείνει βασικό μέρος της διαχείρισης της μετανάστευσης. Το άνοιγμα νόμιμων οδών για νόμιμη μετανάστευση, η μείωση της παραοικονομίας και της αδήλωτης εργασίας, η συνεργασία με τις χώρες καταγωγής κλπ. πρέπει να συνοδεύονται από επαρκή αποτελεσματικότητα του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.

3.13 Οι εγκληματικές οργανώσεις που εμπορεύονται ανθρώπους είναι πολύ ισχυρές και συνδέονται και με άλλες εγκληματικές δραστηριότητες. Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της ⁽⁴⁾ περισσότερη αποτελεσματικότητα στην καταπολέμηση των εγκληματικών δικτύων που επιδίδονται στη σωματεμπορία. Οι αρχές που είναι αρμόδιες για τη δικαιοσύνη και τις εσωτερικές υποθέσεις των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής πρέπει να βελτιώσουν τη συνεργασία τους. Η EUROPOL και η EUROJUST πρέπει να έχουν στη διάθεσή τους πιο ενδεδειγμένα πολιτικά, νομικά και διοικητικά μέσα. Είναι απαραίτητο να επιταχυνθούν οι εργασίες για τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Ελέγχου των Συνόρων, καθώς επίσης, μεσοπρόθεσμα, για τη δημιουργία Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής.

3.13.1 Ορισμένα ευρωπαϊκά εδάφη, όπως οι νήσοι της Μεσογείου (Μάλτα, Λαμπεντούσα, Κανάριοι κλπ.), αντιμετωπίζουν ειδικές δυσκολίες, καθώς αποτελούν ενδιάμεσους σταθμούς για την παράνομη μετανάστευση και δέχονται ενίοτε αριθμούς μεταναστών που υπερβαίνουν την ικανότητά τους να τους ενσωματώσουν. Γι' αυτό, είναι απαραίτητο να έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση ένα σύστημα αλληλεγγύης, για την επίλυση αυτών των καταστάσεων.

3.13.2 Κατά την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων και της σωματεμπορίας πρέπει πάντα να διασφαλίζεται η κάλυψη των θυμάτων από τη διεθνή ανθρωπιστική νομοθεσία και τις ευρωπαϊκές συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι παράνομως διαμενοντες ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες που χρήζουν ειδικής προστασίας, με προτεραιότητα στη ζωή και την ασφάλειά τους. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε ιδιαίτερη γνωμοδότηση ⁽⁵⁾ για τη βελτίωση της προστασίας των θυμάτων.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση για την παράνομη μετανάστευση, ΕΕ C 149 της 21.6.2002 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS), γνωμοδότηση σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα. ΕΕ C 108 της 30.4.2004 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS) και γνωμοδότηση για το πρόγραμμα ARGO, SOC/186 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση για την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με τον τίτλο παραμονής μικρής διάρκειας που χορηγείται στα θύματα της διευκόλυνσης της λαθρομετανάστευσης ή της διακίνησης ανθρώπων που συνεργάζονται με τις αρμόδιες αρχές, ΕΕ C 221 της 17.9.2002 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

3.14 Η ΕΟΚΕ έχει εκφραστεί υπέρ της εφαρμογής ανοικτής μεθόδου συντονισμού για την πολιτική μετανάστευσης και ασύλου⁽¹⁾. Σήμερα η ΕΕ διαθέτει μια «Επιτροπή για τη Μετανάστευση και το Άσυλο», η οποία επιτελεί θετικό έργο συντονισμού και διαβούλευσης, αλλά η εντολή της είναι ανεπαρκής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης ξεκίνησε ένα πειραματικό σχέδιο για τη δημιουργία ενός «Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης». Το δίκτυο αυτό αξίζει την υποστήριξη της ΕΟΚΕ, επειδή είναι ένα βήμα προς την κατεύθυνση της βελτίωσης του συντονισμού στην ΕΕ.

3.15 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι στους στόχους της ευρωπαϊκής πολιτικής για τη μετανάστευση περιλαμβάνονται και τα μέτρα κοινωνικής ενσωμάτωσης που είχε ζητήσει η ίδια⁽²⁾. Η υποδοχή των πρόσφατα αφιχθέντων μεταναστών, η ένταξη στην αγορά εργασίας, η γλωσσική κατάρτιση, η καταπολέμηση των διακρίσεων και η συμμετοχή στον δημόσιο, πολιτιστικό και πολιτικό βίο πρέπει να είναι στρατηγικοί στόχοι της ΕΕ. Για την ΕΟΚΕ, απολύτως απαραίτητο στοιχείο των πολιτικών ενσωμάτωσης είναι η συνεργασία των δημόσιων αρχών με τους κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

3.15.1. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να μεταδώσει στους ευρωπαίους πολίτες το μήνυμα ότι οι μετανάστες αποτελούν τμήμα της κοινότητάς μας και συμβάλλουν στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό εμπλουτισμό της Ευρώπης. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συνεχίσει να συνεργάζεται ενεργά με τα υπόλοιπα όργανα της ΕΕ για την επίτευξη των στόχων του Τάμπερε και την εφαρμογή μιας ενδεδειγμένης κοινής πολιτικής για τη μετανάστευση και μιας εναρμονισμένης νομοθεσίας. Για τον σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ θα συγκροτήσει ένα μόνιμο όργανο⁽³⁾ σε συνεργασία με την Επιτροπή, τους

κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Μόνο με την καταπολέμηση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των διακρίσεων θα μπορέσει να επιτευχθεί η ίση μεταχείριση και η ενσωμάτωση.

3.16 Η Ατζέντα Κοινωνικής Πολιτικής⁽⁴⁾ περιέχει σήμερα συγκεκριμένους στόχους σχετικά με την προαγωγή της ενσωμάτωσης, την καταπολέμηση των διακρίσεων και την εξασφάλιση της ίσης μεταχείρισης. Κατά τα προσεχή έτη, μερικές από τις κατευθυντήριες γραμμές της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ θα πρέπει να προσαρμόσουν τους στόχους τους, ως συνέπεια της αύξησης των μεταναστών.

3.17 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι το σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης έχει θέσει νέες βάσεις για την κοινοτική πολιτική για τη μετανάστευση και υπενθυμίζει ότι έχει υιοθετήσει μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας⁽⁵⁾, στην οποία προτείνει να καθιερωθεί στο σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης η δυνατότητα χορήγησης της ευρωπαϊκής ιθαγένειας στους υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν καθεστώς κατοίκου μακράς διάρκειας, προκειμένου να διευκολυνθεί η άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων τους και να προωθηθεί η ενσωμάτωσή τους. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης υιοθετήσει μία άλλη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας⁽⁶⁾, στην οποία προτείνει να κυρώσουν τα κράτη μέλη της ΕΕ τη «Διεθνή Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των διακινούμενων εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους», που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών⁽⁷⁾, με στόχο την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των προσώπων που μεταναστεύουν για οικονομικούς ή εργασιακούς λόγους σε ολόκληρο τον κόσμο, μέσω κατάλληλων νομοθεσιών και εθνικών ορθών πρακτικών. Η ΕΟΚΕ ζητά από το Συμβούλιο και την Επιτροπή, για άλλη μία φορά, να εξετάσουν το ενδεχόμενο κύρωσής της.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της κας ZU EULENBURG, ΕΕ C 221 της 17.9.2002.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση με τίτλο «Η μετανάστευση, η ένταξη και ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών», ΕΕ C 125 της 27.5.2002, και διάσκεψη που διοργανώθηκε από την ΕΟΚΕ και την Επιτροπή στις 9 και 10 Σεπτεμβρίου 2002 με τίτλο «Μετανάστευση: Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην ενσωμάτωση», τα συμπεράσματα της οποίας παρατίθενται στο παράρτημα της γνωμοδότησης CES 1613/2003.

⁽³⁾ Θα προσδιορισθεί (παρατηρητήριο, ετήσια διάσκεψη κ.ά.).

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την ενδιάμεση επανεξέταση της ατζέντας κοινωνικής πολιτικής, ΕΕ C 80 της 30.3.2004 (εισηγητής: ο κ. JAHIER).

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Η απόκτηση της ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης», ΕΕ C 208 της 3.9.2003 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Η Διεθνή Σύμβαση για τους διακινούμενους εργαζόμενους», CESE 960/2004 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

⁽⁷⁾ Ψήφισμα αριθ. 45/158 της 18ης Δεκεμβρίου 1990, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2003.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο περί της οργανωμένης εισόδου στην ΕΕ ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας και ενίσχυσης της δυνατότητας προστασίας των περιοχών καταγωγής "βελτίωση της πρόσβασης σε βιώσιμες λύσεις"»

(COM(2004) 410 τελικό)

(2005/C 157/16)

Στις 25 Αυγούστου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 25 Νοεμβρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση της κας LE NOUAIL-MARLIÈRE.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 139 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 9 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

1.1 Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί την απάντηση της Επιτροπής στο συμπέρασμα 26 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης, που πραγματοποιήθηκε στις 19 και 20 Ιουνίου 2003, και το οποίο καλεί την Επιτροπή «να διερευνήσει όλες τις παραμέτρους προκειμένου να εξασφαλιστεί πιο εύτακτη και οργανωμένη είσοδος στην ΕΕ ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας, και να εξετάσει τρόπους και μέσα για την ενίσχυση της δυνατότητας προστασίας των περιοχών καταγωγής των εν λόγω ατόμων».

1.2 Η παρούσα ανακοίνωση υποδιαιρείται σε τέσσερα κεφάλαια, εκ των οποίων **το πρώτο** είναι αφιερωμένο «στη διερεύνηση όλων των παραμέτρων προκειμένου να εξασφαλιστεί πιο εύτακτη και οργανωμένη είσοδος στην ΕΕ ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας».

1.3 Η επανεγκατάσταση έγκειται στην μεταφορά επί του εδάφους της ΕΕ ή του εδάφους τρίτων χωρών (Καναδάς, ΗΠΑ, Αυστραλία, κλπ.) προσφύγων που προέρχονται από μια πρώτη χώρα υποδοχής ή μιας χώρας διέλευσης και αποτελεί εξορισμού εύτακτη και οργανωμένη είσοδο στην ΕΕ. Θα μπορούσε να διαδραματίσει ρόλο στην κοινή πολιτική παροχής ασύλου της ΕΕ. Συνεπώς, η Επιτροπή θεωρεί ότι υφίστανται βάσιμοι λόγοι να προκριθεί μια προσέγγιση σε πανευρωπαϊκή κλίμακα όσον αφορά το θέμα αυτό και να συγκροτηθεί ένα κοινοτικό πρόγραμμα επανεγκατάστασης στο επίπεδο της ΕΕ.

1.4 **Το κεφάλαιο II** εξετάζει με ποιο τρόπο οι περιοχές καταγωγής θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν την καλύτερη δυνατή προστασία των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας και με ποιον τρόπο η ΕΕ θα μπορούσε να συμβάλει στην επίτευξη του έργου αυτού.

1.5 Τα μέτρα που προορίζονται να ενισχύσουν τις δυνατότητες προστασίας πρέπει να ενταχθούν στα πλαίσια μιας συντονισμένης και συστηματικής προσέγγισης του ζητήματος. Έτσι, είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός ενός συστήματος αναφοράς ως προς την αποτελεσματική προστασία προς το οποίο θα πρέπει να τείνουν οι χώρες υποδοχής, με τη βοήθεια και την εταιρική σχέση της ΕΕ. Προς τούτο, η ΕΕ πρέπει καταρχάς να αναλύσει τα μέτρα που

συνιστά η ίδια για την εγγύηση της προστασίας εκείνων που χρήζουν βοήθειας και τα οποία θέτουν την έμφαση στην προστασία έναντι των διώξεων και της απέλαισης, στη χρησιμοποίηση νόμιμης διαδικασίας και στη δυνατότητα διάθεσης επαρκών μέτρων διαβίωσης.

1.6 Τα συστατικά στοιχεία της προστασίας που αναφέρονται στη συνέχεια θα μπορούσαν αφενός, να θεωρηθούν ως κατάλληλοι δείκτες για να εκτιμηθούν οι δυνατότητες προστασίας μιας χώρας υποδοχής και για να καθοριστεί κατά πόσον είναι βιώσιμο το σύστημα προστασίας που εφαρμόζεται και αφετέρου να χρησιμοποιηθούν ως κατευθύνσεις για να καθοριστούν ένα σύστημα αναφοράς για την ενίσχυση των δυνατοτήτων:

- Προσχώρηση στα νομικά μέσα για την προστασία των προσφύγων, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών μέσων, καθώς και στις λοιπές Συνθήκες για τα ανθρώπινα δικαιώματα και το διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο, τήρηση των εν λόγω νομικών μέσων και άρση των επιφυλάξεων·
- Εθνικά νομικά πλαίσια: θέσπιση/τροποποίηση της νομοθεσίας για τους πρόσφυγες και το άσυλο·
- Καταχώρηση των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων και γραπτή, εμπειρισταωμένη πιστοποίηση της αίτησής τους·
- Εισδοχή και υποδοχή των αιτούντων άσυλο·
- Υποστήριξη της αυτάρκειας και της τοπικής ένταξης.

1.7 **Στο κεφάλαιο III** εξετάζονται οι τρόποι επίτευξης μιας ολοκληρωμένης σφαιρικής ισορροπημένης, ευέλικτης και προσαρμόσιμης στα εκάστοτε δεδομένα προσέγγισης των θεμάτων παροχής ασύλου και μετανάστευσης.

1.8 Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή προτείνει πολυετή περιφερειακά προγράμματα προστασίας της ΕΕ, με έναν κατάλογο και χρονοδιάγραμμα δράσεων και σχεδίων που θα εφαρμοστούν στον τομέα του ασύλου και της μετανάστευσης, τα οποία προγράμματα θα καταρτιστούν σε εταιρική σχέση με τις τρίτες χώρες της συγκεκριμένης περιοχής. Αυτά τα προγράμματα θα καταρτιστούν από κοινού με τα έγγραφα στρατηγικής ανά περιφέρεια και ανά χώρα, που αποτελούν το σφαιρικό πλαίσιο των σχέσεων της Κοινότητας με τις αναπτυσσόμενες χώρες και σύμφωνα με τους ίδιους κύκλους,

1.9 Τα περιφερειακά προγράμματα προστασίας της ΕΕ αποτελούν μια δέσμη μέτρων, εκ των οποίων ορισμένα ισχύουν ήδη ενώ άλλα βρίσκονται στο στάδιο επεξεργασίας ή εν αναμονή προτάσεως: μέτρα που προορίζονται για την ενίσχυση των δυνατοτήτων προστασίας, σύστημα καταχώρησης, πρόγραμμα επανεγκατάστασης στο επίπεδο της ΕΕ, βοήθεια για τη βελτίωση των τοπικών υποδομών, ενίσχυση για την τοπική ένταξη των ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας σε τρίτη χώρα, συνεργασία στον τομέα της νόμιμης μετανάστευσης, δράση για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, επαναπατρισμός.

1.10 Τέλος, στο **κεφάλαιο IV** εκτίθενται τα συμπεράσματα της παρούσας ανακοίνωσης και υποδεικνύεται ποιος είναι ο καλύτερος δρόμος για την επίτευξη των σχετικών αποτελεσμάτων και ζητείται συνεπώς η υποστήριξη του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση της Επιτροπής που στηρίζεται στις συστάσεις της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (ΥΑΗΕΠ), θεωρεί όμως ανεπαρκείς τις εγγυήσεις που παρέχει η ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τη διεθνή προστασία που αποτελεί κεκτημένο από το 1951. Είναι ατυχώς επιβεβλημένη πάντα η διασφάλιση του επιπέδου αυτού και μάλιστα η ανύψωσή του, διότι στο διεθνές πλαίσιο υφίστανται ακόμη καταστάσεις διακριτικής μεταχείρισης ένεκα μίσους που μπορεί να φθάσει έως την ένοπλη σύγκρουση, διακριτική μεταχείριση που διίγει κοινωνικές ομάδες πληθυσμών ή άτομα που ανήκουν σε κοινωνικές ομάδες και καταδιώξεις ατόμων ή ομάδων από κράτη ή από μη κρατικούς φορείς (ομάδες ή άτομα). Από την άποψη αυτή η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τις εργασίες που πραγματοποιούνται στους κόλπους της «Σύμβασης +» της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες με σκοπό τη βελτίωση και προσαρμογή του καθεστώτος του πρόσφυγα και της Σύμβασης της Γενεύης.

2.2 Στην πρόταση για τα προγράμματα επανεγκατάστασης θα έπρεπε να τονίζεται περισσότερο ότι ο στόχος της επανεγκατάστασης ως βιώσιμης λύσης είναι η το συντομότερο δυνατό αποκατάσταση των ατόμων που δικαιούνται του καθεστώτος του πρόσφυγα ή διεθνούς προστασίας κατά την έννοια της οδηγίας με βάση του όρους που απαιτούνται για την αναγνώριση του καθεστώτος (1), υπό κανονικές και αξιοπρεπείς συνθήκες ζωής κατά την έννοια της Σύμβασης της Γενεύης και του οδηγού των διαδικασιών της Ύπατης Αρμοστείας.

2.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι πρέπει να συμφωνηθεί μεταξύ των κρατών μελών ένα νομικό καθεστώς για την αναγνώριση και υποστήριξη των προγραμμάτων επανεγκατάστασης που υφίστανται ήδη σε ορισμένα κράτη μέλη και να επιδιωχθεί η υιοθέτηση κοινών κανόνων για την επέκταση των εν λόγω προγραμμάτων στα κράτη μέλη της ΕΕ που συμμετέχουν στη Σύμβαση της Γενεύης.

2.4 Τα προγράμματα αυτά θα είναι μια απάντηση στις ανάγκες των ατόμων που χρήζουν πραγματικά διεθνούς προστασίας κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951, και θα εμποδίσουν την «καταχρηστική εφαρμογή» δια της οποίας αμβλύνεται το καθεστώς του πρόσφυγα και το επίπεδο προστασίας του. Η ΕΟΚΕ συμπεριφέρεται την ανησυχία αυτή, υπενθυμίζει ωστόσο ότι:

— οι διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που είναι μέλη της Σύμβασης του 1951 ισχύουν, ενώ ορισμένα κράτη δεν μπαίνουν καν στον κόπο να δεχθούν ή να εξετάσουν τις σχετικές αιτήσεις, και αρνούνται την άδεια εισόδου χωρίς να εξετάζουν κατά πόσο η επιστροφή θέτει σε κίνδυνο τη ζωή του συγκεκριμένου ατόμου.

— Οι συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο σε ορισμένα κράτη μέλη μετατρέπονται σε συνθήκες «κράτησης» για τους αιτούντες άσυλο — των οποίων οι αιτήσεις έγιναν δεκτές αλλά δεν έχουν ακόμη εξεταστεί — και αποτελούν αντικείμενο εκθέσεων εκ μέρους των δημόσιων κοινωνικών υπηρεσιών που δείχνουν ότι συνεπάγονται τραυματικές εμπειρίες τόσο για τους ίδιους τους αιτούντες άσυλο όσο και για την κοινωνία του πολίτη. Η τελευταία διαμορφώνει έτσι μια καταστροφική αντίληψη για το ζήτημα της παροχής ασύλου γενικότερα.

— Οι συνθήκες παρουσίας των ΜΚΟ και των ενώσεων βοήθειας προς τους πρόσφυγες στα κέντρα υποδοχής πρέπει να βελτιωθούν, με την συνομολόγηση συμφωνιών εταιρικής σχέσης με τις αρχές της χώρας υποδοχής ή τουλάχιστον με την διασάφηση των δικαιωμάτων τους.

— Οι στόχοι της ανακοίνωσης θα έπρεπε να βελτιωθούν όσον αφορά κυρίως την ελεύθερη διακίνηση, η οικονομική ενίσχυση, και η συμμετοχή των ειδικευμένων οργανώσεων στη βοήθεια προς τους πρόσφυγες και τα προγράμματα υπέρ της κοινωνικής ένταξης.

2.5 Η σύγκυση που γίνεται μεταξύ των αιτούντων διεθνούς προστασίας και της καταπολέμησης της παράνομης μετανάστευσης, βάσει της οποίας υπονοείται ότι κάθε αίτηση παροχής ασύλου αποτελεί κατάχρηση δικαιώματος και είναι αβάσιμη και ότι η προστασία του καθεστώτος των προσφύγων έχει ως αναγκαία προϋπόθεση την ενδυνάμωση των γενικότερων κατασταλτικών μέτρων, δεν βελτιώνει ούτε διασαφηνίζει την αντίληψη της κοινής γνώμης όσον αφορά τις εν λόγω υποχρεώσεις.

2.6 Όπως τονίζεται στις εκθέσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2), στις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ (3) και στις συστάσεις των διεθνών οργανισμών (4), τα προγράμματα δεν θα πρέπει να υποκαταστήσουν την τήρηση των σχετικών διαδικασιών από τα κράτη μέλη και την εξέταση των ατομικών αιτήσεων.

(2) Βλ. την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Α5-0304/2001 (εισηγητής: ο κ. R. J. E. EVANS) για την ανακοίνωση της Επιτροπής «Για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας παροχής ασύλου και ομοιόμορφου καθεστώτος σε όλη την Ένωση για τα άτομα στα οποία χορηγείται άσυλο» (COM(2000)755 τελικό) και την έκθεση Α5-0291/2001 (εισηγητής: ο κ. R. G. WATSON) για την οδηγία όσον αφορά τις ελάχιστες προδιαγραφές σχετικά με τις διαδικασίες παροχής και αφαίρεσης του καθεστώτος πρόσφυγα. Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Α5-0144/2004 (εισηγητής: ο κ. Luis Marinho) σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Για την εγκαθίδρυση πιο προσιτών, πιο δικαιών και καλύτερα οργανωμένων συστημάτων χορήγησης ασύλου (COM(2003)315 τελικό)

(3) Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την ανακοίνωση της Επιτροπής «Για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας παροχής ασύλου και ομοιόμορφου καθεστώτος σε όλη την Ένωση για τα άτομα στα οποία χορηγείται άσυλο» (COM(2000)755 τελικό) στην ΕΕ C 260 της 17/09/2001 (εισηγητής: οι κ.κ. MENGGOZZI και PARIZA CASTANOS) καθώς και τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την οδηγία όσον αφορά τις ελάχιστες προδιαγραφές σχετικά με τις διαδικασίες παροχής και αφαίρεσης του καθεστώτος πρόσφυγα στην ΕΕ C 193 της 10/07/2001 (εισηγητής: ο κ. MELICIAS).

(4) Ειδικότερα η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες και τους εξόριστους (ECRE) και η οργάνωση Caritas Europe.

(1) Βλ. την οδηγία 2004/83/ΕΕ που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο στις 29.4.2004.

2.7 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι τα άτομα που επιχειρούν και τελικώς κατορθώνουν να περάσουν τα σύνορα της ΕΕ με την ελπίδα να ζητήσουν άσυλο εκεί δεν αποτελούν παρά μια μικρή πλειοψηφία (ένα τοις εκατό περίπου) των ατόμων που έχουν δικαίωμα να ζητήσουν άσυλο. Για την ορθή ποσοτικοποίηση των δεσμεύσεων και υποχρεώσεων της ΕΕ, πρέπει να αναφερθεί η έκθεση της ΥΑΗΕΠ 2003 στην οποία εκτίθεται ο αριθμός των ατόμων και των πληθυσμών που αναφέρονται στην Ύπατη Αρμοστεία ή εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Βάσει της αξιολόγησης των ευρωπαϊκών ΜΚΟ και των Οργάνων, συμπεριλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η ΕΟΚΕ εκφράζει τον φόβο μήπως οι δυνατότητες που παραχωρούνται στα κράτη μέλη όσον αφορά τον καθορισμό των κριτηρίων πρόσβασης στα προγράμματα επανεγκατάστασης οδηγήσουν σιγά σιγά σε άμβλυνση της προστασίας που εγγυώνται οι διατάξεις της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 και το Πρωτόκολλο Νέας Υόρκης του 1967.

3.2 Η αναγνώριση «εκ πρώτης όψεως» εκ μέρους των υπηρεσιών της ΥΑΗΕΠ των προσφύγων που ζητούν διεθνή προστασία στις χώρες πρώτης υποδοχής στις περιοχές προέλευσης δεν αποτελεί αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγας κατά τους όρους της Σύμβασης της Γενεύης, επιτρέπει όμως στην ΥΑΗΕΠ να προτείνει κατάλογο ατόμων που δικαιούνται να επωφεληθούν από ένα πρόγραμμα επανεγκατάστασης. Ανήκει στις αρχές της χώρας πρώτης υποδοχής, ή διέλευσης ή επανεγκατάστασης να αναγνωρίσουν το καθεστώς πρόσφυγα κατά τρόπο συμβατικό ή εν ειδεί επικουρικής προστασίας. Οι δικαιούχοι του προγράμματος επανεγκατάστασης θα πρέπει να έχουν αναγνωριστεί βάσει ενός από τα καθεστώτα διεθνούς προστασίας.

3.3 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι απαραίτητο να εξετάζονται ατομικώς οι αιτήσεις, ανεξαρτήτως εκλογιμότητας στα προγράμματα επανεγκατάστασης, (με δικαίωμα νομικής προσφυγής με ανασταλτικό αποτέλεσμα των μέτρων απέλασης ή επαναπροώθησης) και εκφράζει τον φόβο ότι εάν δεν αναληφθούν από κοινού οι σχετικές ευθύνες, θα δημιουργηθεί μια ακαθόριστη ζώνη μετακύλησης των ευθυνών, παρά τη Σύμβαση του Δουβλίνου 2 στην οποία δεν συμμετέχουν οι χώρες υποδοχής ή διέλευσης των περιοχών καταγωγής. Επιπλέον, οι όροι της αναγνώρισης ενός καθεστώτος διεθνούς προστασίας για την επιλεξιμότητα σε ένα πρόγραμμα επανεγκατάστασης θα μπορούσαν να οδηγήσουν τα κράτη μέλη που συμμετέχουν στα προγράμματα επανεγκατάστασης να περιορίσουν τον αριθμό των αναγνωρισμένων συμβατικών προσφύγων ή τον αριθμό των δικαιούχων επικουρικής προστασίας.

3.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής την οποία θεωρεί ως συμβολή της ΕΕ στην αποτελεσματική προστασία των προσφύγων που έχουν αναγνωριστεί με το καθεστώς του πρόσφυγα εφόσον τηρούνται οι νομικές εγγυήσεις των διαδικασιών και σεβασμού των ατομικών δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο υπό την έννοια των διεθνών συμβάσεων, ειδικότερα της Σύμβασης της Γενεύης και της Νέας Υόρκης και εφόσον δεν αμβλύνονται τα δικαιώματα εξέτασης και αναγνώρισης των προσφύγων, οι οποίοι δεν πληρούν τα κριτήρια επιλογής για την επιλεξιμότητά τους στα προγράμματα της επανεγκατάστασης. Η ΕΟΚΕ αντιθέτως δεν θα

συμφωνούσε εάν η ενίσχυση των ικανοτήτων των χωρών πρώτης υποδοχής ή διέλευσης στις περιοχές καταγωγής συνεπάγονταν την αποδέσμευση των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την αναγνώριση της θεσμικής και νομικής προστασίας του πρόσφυγα ή του δικαιούχου επικουρικής προστασίας.

3.5 Η ΕΟΚΕ συνιστά να εφαρμοσθούν και να αναθεωρηθούν οι εναρμονισμένες διαδικασίες που υιοθετήθηκαν από το Συμβούλιο στις 29 Απριλίου 2004 και να αποφευχθεί η χρησιμοποίηση της παρούσας οδηγίας ως πρόσχημα για την εξέταση των αιτήσεων στις περιοχές καταγωγής. Η ΕΟΚΕ αντιθέτως τονίζει ότι οι ελάχιστοι κανόνες που έχουν υιοθετηθεί πρέπει να ενθαρρύνουν τα κράτη μέλη, ώστε να εφαρμόσουν εγγυήσεις που υπερβαίνουν τους δεδομένους κανόνες.

3.6 Υπάρχουν ακόμη πολλές περιοχές που μπορεί να καταστούν πηγή προσφύγων, λόγω διακρίσεων, μη σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, λόγω διώξεων εκείνων που προασπίζονται ενεργώς τα δικαιώματα του ανθρώπου, φυσικών καταστροφών ή άλλων καταστροφών, λιμών κερδοσκοπιών, κλιματικών αλλαγών, συσσωρευτικών αιτίων. Έτσι, η ΕΟΚΕ διερωτάται κατά πόσο οι χώρες που είναι όμορες με τις χώρες καταγωγής των αιτούντων άσυλο είναι και οι πλέον ενδεδειγμένες για την υποδοχή, αναγνώριση και επιλογή όλων των προσφύγων που είναι επιλέξιμοι για τα προγράμματα επανεγκατάστασης. Επίσης η ΕΟΚΕ διερωτάται σοβαρά κατά πόσο οι δυνατότητες των αντιπροσωπειών της ΕΕ σε τρίτες χώρες μπορούν να ανταποκριθούν, χωρίς τη βοήθεια και την παρέμβαση της οργανωμένης κοινωνίας του πολίτη. Η ΕΟΚΕ συνιστά να εφαρμοστούν οι εναρμονισμένες διαδικασίες που υιοθετήθηκαν από το Συμβούλιο της 24ης Απριλίου 2004 και να αναθεωρηθούν πριν από την επόμενη φάση που συνίσταται στην αποκέντρωση της εξέτασης των αιτήσεων στις περιοχές καταγωγής.

3.7 Η ΕΟΚΕ φοβάται μήπως η βοήθεια που παρέχεται από τις ευρωπαϊκές, διεθνείς και τοπικές ενώσεις και ΜΚΟ, η οποία είναι ήδη δυσχερής, αποβεί αδύνατη λόγω της απομάκρυνσης, των επιπλέον δαπανών, του πολλαπλασιασμού των συνομιλητών που εκπροσωπούν τις δημόσιες αρχές ή λόγω των τεταμένων σχέσεων και λόγω της έλλειψης των απαραίτητων μέσων σε ορισμένες χώρες όσον αφορά τις τοπικές ενώσεις.

3.8 Παρόλο ότι είναι αναγκαίο να ελαφρυνθούν οι χώρες πρώτης υποδοχής ή διέλευσης στις περιοχές καταγωγής και να διευρυνθεί η συμβολή για τη διασφάλιση όρων κανονικής και αξιοπρεπούς ζωής στους πρόσφυγες, η ενδεχόμενη συνεργασία με τις χώρες πρώτης υποδοχής ή διέλευσης όσον αφορά τα προγράμματα επανεγκατάστασης δεν θα πρέπει κατά κανέναν τρόπο να υποκαταστήσει το ατομικό δικαίωμα αίτησης παροχής ασύλου σε έδαφος της ΕΕ ούτε τις υποχρεώσεις των κρατών μελών της Σύμβασης της Γενεύης, στις οποίες υποβάλλεται ατομική αίτηση παροχής ασύλου.

3.9 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι πρέπει να συνεχιστεί η «πολιτική» μεταχείριση των σχετικών ζητημάτων με τις χώρες καταγωγής, και ειδικότερα με τη βοήθεια την τήρηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, δεδομένου ότι οι χώρες μπορούν, κατά περίπτωση, να είναι χώρες καταγωγής, υποδοχής ή διέλευσης ανάλογα με την ατομική κατάσταση των ενδιαφερομένων, και με την από κοινού ανάλυση των υποχρεώσεων από τα κράτη όλων των περιοχών.

3.10 Δεν αποκλείεται καθόλου το ενδεχόμενο μαζικών μεταναστεύσεων. Η οδηγία σχετικά με τη μαζική εισροή⁽¹⁾ ισχύει μόνο για την περίπτωση μαζικής εισροής στην επικράτεια της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη δυσαρέσκειά της για το γεγονός ότι η ανακοίνωση δεν αναφέρεται στη συμπαράσταση που συνιστά ή στη δυνατότητα χρησιμοποίησης των προγραμμάτων επανεγκατάστασης που προβλέπονται στις περιπτώσεις αυτές.

4. Συμπεράσματα

4.1 Η διάνοιξη νόμιμων οδών μετανάστευσης πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες αποδημίας και μετανάστευσης, ενώ οι οδοί παροχής ασύλου πρέπει να αφορούν την παροχή ασύλου και να λαμβάνουν υπόψη κατά απόλυτο τρόπο τις ανάγκες προστασίας και αποκατάστασης των προσφύγων σε μια κανονική και αξιοπρεπή ζωή, ανεξαρτήτως των μέσων συνεργασίας και βοήθειας προς τις τρίτες χώρες όσον αφορά τα οικονομικά κοινωνικά θέματα και τα θέματα του βιώσιμου περιβάλλοντος της ΕΕ που συμπληρώνουν και δεν υποκαθιστούν τη διεθνή ατομική προστασία. Δεν πρέπει να γίνεται σύγχυση, έστω κι αν τα αποτελέσματα μπορούν να προέρχονται από συγγενή αίτια, δεν υφίσταται συστηματική αιτιακή σχέση μεταξύ των περιοχών χαμηλής ή μη ικανοποιητικής ολοκλήρωσης στην παγκόσμια οικονομία και του μη σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

4.2 Από πάσης πλευράς, οι επικρίσεις όσον αφορά την ανάπτυξη μιας κοινής πολιτικής παροχής ασύλου είναι αυστηρές, οι δε ΜΚΟ, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις σε εθνικό και διεθνές επίπεδο εκφράζουν ολοένα και σοβαρότατες ανησυχίες όσον αφορά τις υποσχέσεις που δεν τηρεί η ΕΕ. Εξ ου και η παρέμβαση της Επιτροπής με μια ανακοίνωση για την επεξεργασία και την εφαρμογή «βιώσιμων λύσεων».

4.3 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Επιτροπή και το Συμβούλιο δεν μπορούν πλέον να αγνοήσουν τις ανησυχίες που προκαλεί η υφιστάμενη κατάσταση εντός της οποίας οι δεσμεύσεις του Τάμπερε οδήγησαν στην κατάρτιση οδηγιών ή λήψη κανονιστικών μέτρων που τάχθηκαν υπέρ μιας προσέγγισης αντί μιας άλλης. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη διαμορφώνεται από πολλά και διάφορα ρεύματα, ότι δεν είναι ομοιογενής και μονολιθική, πράγμα που αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα μιας ανοιχτής κοινωνίας, βάσεις της οποίας είναι η δημοκρατία και το δίκαιο. Συνεπώς, η Επιτροπή στην προσέγγισή της και το Συμβούλιο στις αποφάσεις του θα πρέπει να διερμηνεύσουν τις δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν στο Ταμπέρε όσον αφορά τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας και δικαιοσύνης από την άποψη των δικαιωμάτων του πολίτη και των ατόμων κατά την έννοια του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που συνεπάγεται για τα κράτη.

4.4 Η επίταση των μέτρων ασφαλείας ως απάντηση στα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 δείχνει τα όρια της ερμηνείας

αυτής, τόσο με τα αποτελέσματα των διαφόρων εθνικών και ευρωπαϊκών εκλογών, συμπεριλαμβανομένου και του συνεχώς αυξανόμενου ποσοστού αποχής, όσο και με τις διάφορες ένοπλες συγκρούσεις που μετατράπηκαν σε χρόνιους εμφύλιους πολέμους και στον μη σεβασμό των καθολικών δικαιωμάτων του ανθρώπου.

4.5 Από δεκαετίας, η ΕΕ δέχθηκε και αναγνώρισε πρόσφυγες σε αριθμό δυσανάλογο προς τα κράτη μέλη, αλλά οι πραγματικές ανάγκες καταδεικνύουν ότι όποιο κι αν είναι το μερίδιο της ΕΕ στη διεθνή υποδοχή, τα προγράμματα στήριξης στις περιοχές καταγωγής (π.χ. Αφρική και Caswapame) όπως και τα προγράμματα επανεγκατάστασης στην ίδια την ΕΕ θα μπορούσαν να συμβάλουν στη βελτίωση της κατάστασης των προσφύγων ή των αιτούντων άσυλο που δικαιούνται διεθνούς προστασίας.

4.6 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση ανακοίνωσης με την επιφύλαξη των διευκρινίσεων που ακολουθούν:

- καλύτερη μεταχείριση των αιτήσεων παροχής ασύλου στο έδαφος του συνόλου των κρατών μελών και παύση της άρνησης υποδοχής, χωρίς εξέταση των αιτήσεων προς τις χώρες ή περιοχές καταγωγής κατά παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης, μέσω της μεταφοράς και ταχείας εφαρμογής από πλευράς κρατών μελών των οδηγιών για τις διαδικασίες «και τα επαγγελματικά προσόντα», με τη δυνατότητα χρησιμοποίησης κανόνων που υπερβαίνουν τους στοιχειώδεις κανόνες·
- βελτίωση των όρων παρουσίας των ΜΚΟ και των ενώσεων βοήθειας προς τους πρόσφυγες στα κέντρα υποδοχής, με τη σύναψη συμφωνιών σύμπραξης με τις αρχές της χώρας υποδοχής ή τουλάχιστον με τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους·
- επανεξέταση της αρχής της εξαίρεσης που παραχωρείται σε ορισμένα κράτη καταγωγής ή διέλευσης τα οποία χαρακτηρίζονται ως «πιο ασφαλείς τρίτες χώρες» αρχή η οποία στερεί τους αιτούντες άσυλο από τη δυνατότητα εξέτασης της ατομικής τους κατάστασης ή των δικαιωμάτων τους·
- να διευκρινιστεί εάν το συμβατικό καθεστώς της Γενεύης υπερέχει όσον αφορά τις διαδικασίες και τα δικαιώματα έναντι της επικουρικής προστασίας⁽²⁾
- να διευκρινιστεί εάν αναγνωρίζεται στους δικαιούχους των προγραμμάτων επανεγκατάστασης το καθεστώς πρόσφυγα κατά την έννοια της Σύμβασης της Γενεύης, και το καθεστώς πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας κατά την έννοια της οδηγίας «Προσόντα» που προβλέπει τον σεβασμό των βασικών δικαιωμάτων του σε οιαδήποτε περίπτωση και ότι δεν έχει δημιουργηθεί de facto ένας πληθυσμός «εκκρεμών περιπτώσεων» χωρίς συγκεκριμένα δικαιώματα στις χώρες επανεγκατάστασης είτε της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ή τρίτων.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004.

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Οδηγία 2001/55/ΕΕ

⁽²⁾ Βλ. την ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2004) 503 τελικό και τη σχετική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (SOC/185).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο “Ένα αποτελεσματικότερο κοινό ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου: επόμενο στάδιο, η ενιαία διαδικασία”»

(COM(2004) 503 τελικό — SEC(2004) 937)

(2005/C 157/17)

Στις 15 Οκτωβρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη» στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 25 Νοεμβρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση της κας LE NOUAIL-MARLIÈRE).

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε με 133 ψήφους υπέρ, καμία ψήφο κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Σύνοψη της ανακοίνωσης της Επιτροπής

1.1 Σκοπός της ανακοίνωσης της Επιτροπής που υποβλήθηκε προς εξέταση στην ΕΟΚΕ είναι η βελτίωση και επιτάχυνση των διαδικασιών αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα που δικαιούται διεθνή προστασία.

1.2 Η ανακοίνωση εξετάζει ποια θα ήταν τα πλεονεκτήματα μιας ταχύτερης και αποτελεσματικότερης ενιαίας διαδικασίας ασύλου και της απλούστευσης των διαδικασιών για τους αιτούντες. Μέλημά της φαίνεται να είναι μια ευνοϊκότερη πρόσληψη, εκ μέρους της κοινής γνώμης, της εξέτασης των αιτήσεων ασύλου και της ενδεχόμενης επιστροφής των προσώπων.

1.3. Η Επιτροπή αναφέρεται ακολουθώντας στην προστιθέμενη αξία για τα κράτη μέλη της εφαρμογής μιας τέτοιας διαδικασίας — λόγω της ενίσχυσης της συνεργασίας — και μιας κοινής μεθοδολογίας. Η διαδικασία και η μεθοδολογία χωρίζονται σε δύο διαδοχικά στάδια: ένα πρώτο στάδιο, καλούμενο προπαρασκευαστικό, και τα κοινοτικά νομοθετικά μέτρα.

1.4 Το προπαρασκευαστικό στάδιο αποτελείται από μια περίοδο διαβουλεύσεων και συζητήσεων μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την ενοποίηση των διαδικασιών αναγνώρισης των δύο καθεστώτων που προβλέπει η οδηγία για τις απαιτήσεις. (1).

(1) Βλ. οδηγία αριθ. 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για το καθεστώς των προσφύγων της 17/9/2002 και την γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στο φύλλο της ΕΕ αριθ. C 221 της 17/9/2002 (εισηγήτρια: η κα Le Nouail)

1.5 Το προπαρασκευαστικό στάδιο προβλέπεται να αρχίσει τον Ιανουάριο 2005 και να συνεχιστεί παράλληλα με την εφαρμογή της νομοθεσίας που απορρέει από «το πρώτο στάδιο του κοινού ευρωπαϊκού καθεστώτος ασύλου» επί του οποίου έχει ήδη επιτευχθεί συμφωνία (2).

1.6 Η Επιτροπή θα παρουσιάσει στο τέλος του 2004 το σχέδιο δράσης της για την «ενιαία θυρίδα».

1.7 Το προτεινόμενο προπαρασκευαστικό στάδιο έχει τέσσερις στόχους:

— προσανατολισμό και διευκρίνιση των συζητήσεων σχετικά με τα μέτρα που θα πρέπει να λάβει η ΕΕ για τη θέσπιση μιας ενιαίας διαδικασίας,

— απογραφή των αλλαγών που πρόκειται να επέλθουν,

(2) Βλ. απόφαση 2000/596/ΕΕ για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Ταμείου για τους πρόσφυγες και τη σχετική γνωμοδότηση στην ΕΕ αριθ. C 168 της 16.6.2000 (εισηγήτρια: κα Eulenburg), την οδηγία 2001/55/ΕΕ σχετικά με την παροχή προσωρινής προστασίας σε περίπτωση εισροής εκτοπισθέντων και τη σχετική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην ΕΕ αριθ. C 155 της 29/05/2001 (εισηγήτρια: η κα Cassina), την οδηγία για τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα, επί της οποίας επιτεύχθηκε συμφωνία στα πλαίσια του Συμβουλίου στις 19/11/2004 και τη σχετική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην ΕΕ αριθ. C 193 της 10/07/2001 (εισηγητής: ο κ. Melicías), την οδηγία 2003/9/ΕΕ σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη και τη σχετική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην ΕΕ αριθ. C 48 της 21/02/2001 (εισηγητές: κύριοι Mengozzi και Pariza Castaños), τον κανονισμό 343/2003 για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου (Δουβλίνο II) και τη σχετική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην ΕΕ αριθ. C 125 της 27/05/2002 (εισηγητής: κ. Sharma), την οδηγία αριθ. 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών και των απατρίδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, της 29/04/2004, και την γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην ΕΕ αριθ. C 221 της 17/9/2002 (εισηγήτρια: η κα. Le Nouail), την απόφαση για την ίδρυση Ευρωπαϊκού Ταμείου για τους πρόσφυγες για την περίοδο 2005-2010, επί της οποίας επιτεύχθηκε πολιτική συμφωνία στα πλαίσια του Συμβουλίου στις 8/06/2004, και τη σχετική γνωμοδότηση της ΕΕ C 241 της 28.9.2004.

- έναρξη των αλλαγών αυτών με την προσαρμογή των επιχειρησιακών πρακτικών πριν από τη νομοθετική δραστηριότητα ή παράλληλα με αυτή,
- τέλος, το προπαρασκευαστικό στάδιο θα χρησιμεύσει, επίσης, ως βάση διαβουλεύσεων.

1.8 Τα κοινοτικά νομοθετικά μέτρα συνιστούν το δεύτερο στάδιο ενοποίησης της διαδικασίας εξέτασης των αιτήσεων αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα υπό την έννοια της σύμβασης της Γενεύης του 1951, του συμπληρωματικού πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967, και της επικουρικής προστασίας υπό την έννοια της οδηγίας για την αναγνώριση και τις απαιτούμενες προϋποθέσεις⁽¹⁾.

1.9 Η ανακοίνωση της Επιτροπής αναφέρεται στις προβλεπόμενες λεπτομέρειες εφαρμογής που αφορούν τη νομοθετική προσέγγιση: επίπεδο φιλοδοξίας, χρονοδιάγραμμα λήψης των μέτρων, πεδίο εφαρμογής, άσκηση ενδίκου μέσου, εφαρμογή στο ακέραιο της σύμβασης της Γενεύης, διατήρηση της ποιότητας των αποφάσεων, επιστροφή και αλληλεπίδραση με άλλα μέσα.

1.10 Συνοπτικά, εφαρμόζεται μια ενιαία διαδικασία για την υποβολή αίτησης ασύλου και παροχής διεθνούς προστασίας, άσχετα από το καθεστώς που ενδέχεται να αναγνωρισθεί στον αιτούντα:

- καθεστώς πρόσφυγα υπό την έννοια της σύμβασης της Γενεύης του 1951 και του πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης του 1967
- καθεστώς δικαιούχου επικουρικής προστασίας υπό την έννοια της οδηγίας αριθ. 2004/83/EK του Συμβουλίου της 29.04.04⁽²⁾.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το επίπεδο φιλοδοξίας της Επιτροπής και συμμερίζεται την ανησυχία της σχετικά με την εφαρμογή στο ακέραιο της σύμβασης της Γενεύης του 1951 στα πλαίσια της ενιαίας διαδικασίας. Προς το σκοπό αυτό, σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας «περί ελάχιστων προδιαγραφών», τα δικαιώματα των προσφύγων πρέπει να εξετάζονται, σε πρώτο στάδιο, βάσει των διαδικασιών της σύμβασης του 1951 και η εξέταση της χορήγησης επικουρικής προστασίας πρέπει να διενεργείται, σε δεύτερο στάδιο, μόνον εφόσον δεν πληρούνται οι απαιτούμενοι όροι για την αναγνώριση του αρχικού συμβατικού καθεστώτος.

(1) Βλ. οδηγία αριθ. 2004/83/EK του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών και των απατρίδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, επί της οποίας επετεύχθη συμφωνία στα πλαίσια του Συμβουλίου στις 29/04/2004, στην ΕΕ αριθ. C 221 της 17/9/2002 (εισηγήτρια: η κα. LE NOUAIL).

(2) Βλ. οδηγία για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απατρίδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, επί της οποίας επετεύχθη συμφωνία στα πλαίσια του Συμβουλίου στις 29/04/2004.

2.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά να λαμβάνεται απαρεγκλίτως υπόψη η προτεραιότητα αυτή άσχετα από τη συνέχεια που θα δοθεί στην εφαρμογή ενιαίας διαδικασίας.

2.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά να αιτιολογείται κάθε αρνητική απόφαση για αίτηση διεθνούς προστασίας, ιδίως δε η απόρριψη της αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα υπό την έννοια της σύμβασης της Γενεύης του 1951, ακόμη και στις περιπτώσεις που αναγνωρίζεται η επικουρική προστασία. Η ΕΟΚΕ θεωρεί τις εγγυήσεις αυτές απολύτως αναγκαίες για τη διατήρηση της ακεραιότητας της σύμβασης της Γενεύης του 1951 που τονίζει η Επιτροπή.

2.4 Όσον αφορά τις ανάγκες επικουρικής προστασίας, η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να αναγνωρίσει ότι οι αιτούντες άσυλο δεν μπορούν να αξιολογήσουν το συμβατικό καθεστώς και το καθεστώς επικουρικής προστασίας, αντιμετωπίζουν δε πρόσθετες δυσκολίες στις χώρες στις οποίες διαμένουν όταν πρέπει να υποβάλουν νέα αίτηση με διαφορετική βάση σε περίπτωση που δεν τους αναγνωριστεί το καθεστώς της σύμβασης της Γενεύης του 1951, με αποτέλεσμα παρανοήσεις, αποδάρρυνση, και επαχθείς προθεσμίες.

2.5 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει υπόψη στην ανακοίνωσή της και κατά την εκκίνηση του προπαρασκευαστικού και του νομοθετικού σταδίου την αρχή της μη επαναπρώδησης (άρθρο 33 της σύμβασης της Γενεύης) και την ανάγκη για την πραγματική τήρηση του δικαιώματος άσκησης ενδίκου μέσου που θα αναστέλλει τα αποτελέσματα των αρνητικών αποφάσεων. Είναι ενδεχομένως σκόπιμη μια **αυτεπάγγελτη** (διοικητική) **εξέταση** των λόγων χορήγησης επικουρικής προστασίας μετά την εξέταση της δυνατότητας αναγνώρισης του καθεστώτος πρόσφυγα βάσει της σύμβασης της Γενεύης, καθώς και η υπαγωγή στο ίδιο δικαίωμα της άσκησης ενδίκου μέσου των μέτρων απομάκρυνσης που προβλέπουν οι διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις για τα δικαιώματα του ανθρώπου.

2.6 Βάσει των ανωτέρω, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες δεν θα πρέπει να αποκλείονται από τις διοικητικές επιτροπές για τις προσφυγές, ενώ σε περίπτωση μη ύπαρξης τέτοιων επιτροπών θα πρέπει να έχουν ελεύθερη πρόσβαση στους αιτούντες και στους φακέλους των αιτήσεων, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση και η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος άσκησης ενδίκου μέσου ενώπιον των δικαστηρίων.

2.7 Όσον αφορά τις τροπολογίες της οδηγίας «περί διαδικασιών παροχής ασύλου», η οποία εγκρίθηκε από το Συμβούλιο στις 19.11.04 και η οποία πρέπει να υποβληθεί εκ νέου στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της ώστε να περιλάβει και την επικουρική προστασία με την έννοια της οδηγίας «περί ελάχιστων προδιαγραφών» και να επανεξετάσει το χαρακτηρισμό τρίτων χωρών καταγωγής ή διελεύσης ως «ασφαλών τρίτων χωρών» οι οποίες στερούν από τους αιτούντες άσυλο τη δυνατότητα εξέτασης της ατομικής κατάστασής τους και των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτή.

2.8 Η ΕΟΚΕ συνιστά η εξέταση τυχόν σφαλμάτων και προβλημάτων των εφαρμοζόμενων διαδικασιών αναφορικά με τον καθορισμό του καθεστώτος των προσφύγων να διενεργείται κατά την προπαρασκευαστική διαδικασία.

2.9 Όσον αφορά της διμερείς συμφωνίες επανεισοχής, προκειμένου όλα τα κράτη μέλη να είναι σε θέση να τηρούν τις διεθνείς τους υποχρεώσεις και τις ευρωπαϊκές οδηγίες⁽¹⁾, το Συμβούλιο θα έπρεπε να έχει τη δυνατότητα στο προπαρασκευαστικό

στάδιο να δημιουργήσει ένα εναρμονισμένο σύστημα αλληλεγγύης των κρατών μελών (π.χ., ένα πρόγραμμα επανεγκατάστασης και «από κοινού ανάληψης των δαπανών»).

2.10 Η ΕΟΚΕ καλεί, επίσης, την Επιτροπή να επανεξετάσει τη αποκαλούμενη «ταχύρυθμη» διαδικασία. Με τη διαδικασία αυτή στερούνται οι αιτούντες άσυλο της ποιότητας μιας ουσιαστικής εξέτασης της προσωπικής κατάστασής τους καθώς και των σχετικών δικαιωμάτων τους και ειδικότερα του ανασταλτικού αποτελέσματος μιας προσφυγής με αποτέλεσμα να εκτίθενται στον κίνδυνο επιστροφής στην χώρα καταγωγής τους προτού εξεταστεί η προσφυγή τους από ένα αρμόδιο δικαστήριο.

2.11 Αναφορικά με τις δυνατότητες και τους λόγους επαναπρώθησης στις χώρες στις χώρες καταγωγής, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η επαναπρώθηση δεν είναι εφικτή λόγω πραγματικών εμποδίων που δεν συνδέονται με το καθεστώς του πρόσφυγα ή για ανθρωπιστικούς λόγους (λόγου χάρη, ασθένεια).

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004.

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Βλ. σημείο 3.13.1 της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών - Μελέτη για τις σχέσεις μεταξύ νόμιμης και παράνομης μετανάστευσης» (COM(2004)412 τελικό), της 15/16 Δεκεμβρίου 2004 (Εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στην κοινοτική εξωτερική βοήθεια»

(COM(2004) 313 τελικό — 2004/0048 COD)

(2005/C 157/18)

Στις 15 Αυγούστου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές Σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 9 Νοεμβρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. ZUFIAUR NARVAIZA.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, στις 15 και 16 Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 145 ψήφους υπέρ και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1. Η επιδίωξη μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας της αναπτυξιακής βοήθειας, με μείωση του κόστους των σχετικών συναλλαγών, επιβάλλει στην κοινότητα των χορηγών μια συνεχή προσπάθεια προσαρμογής, η οποία έχει αντικατοπτριστεί στις θέσεις της Επιτροπής Αναπτυξιακής Βοήθειας (ΕΑΒ) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ως οργάνου που συνενώνει τους χορηγούς και προσπαθεί να εναρμονίσει τις πολιτικές τους.

1.2. Κατόπιν της πείρας πολλών δεκαετιών, υπάρχει σήμερα σαφής συναίνεση ότι η άμεση ή έμμεση σύνδεση της βοήθειας με την αγορά αγαθών ή υπηρεσιών από τη χορηγό χώρα δεν είναι μόνο ασύμβατη με τους στόχους της προαγωγής της ανάπτυξης, αλλά μειώνει και την αποτελεσματικότητά της. Το γεγονός ότι οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών θα πρέπει να πραγματοποιούνται από τις δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις της δωρητριας χώρας, με την προφανή έλλειψη ανταγωνισμού, συνεπαγόταν πρόσθετο κόστος και ευνοούσε, επιπλέον, τις πρακτικές διαφθοράς. Αυτού του είδους οι πρακτικές δημιουργούσαν σειρά στρεβλώσεων στην εσωτερική αγορά και συνιστούσαν παράβαση των κανόνων της ΕΕ για τον ανταγωνισμό και, βασικά, των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων.

1.3. Γι' αυτό, τα τελευταία χρόνια αυτή η ανησυχία απασχόλησε τα προγράμματα εργασίας των χορηγών χωρών και συγκεκριμενοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2001, όταν η Επιτροπή Αναπτυξιακής Βοήθειας (ΕΑΒ) του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) υιοθέτησε μία «Σύσταση για την αποδέσμευση της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες». Η λογική που υπάρχει πίσω από τη σύσταση της ΕΑΒ είναι η μείωση του κόστους συναλλαγών της βοήθειας κατά 15-30 %. Σύμφωνα με δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας, η συνολική αποδέσμευση της ενίσχυσης θα μπορούσε να επιφέρει μείωση του κόστους συναλλαγών κατά 25 %.

1.4. Στο κοινοτικό πλαίσιο, αυτή η προσέγγιση συγκεκριμενοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2002 στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων που πραγματοποιήθηκε ταυτόχρονα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης για την προετοιμασία της Διεθνούς Διάσκεψης για

τη Χρηματοδότηση της Ανάπτυξης στο Monterrey. Το Συμβούλιο αυτό κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα εφαρμόσει τη σύσταση της ΕΑΒ σχετικά με την αποδέσμευση της αναπτυξιακής βοήθειας προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, διατηρώντας ταυτόχρονα το υφιστάμενο σύστημα προτιμησιακών τιμών στο πλαίσιο των σχέσεων της ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ. Οι θέσεις του Συμβουλίου και αργότερα του Κοινοβουλίου (Έκθεση σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τίτλο: «Αποδέσμευση: αύξηση της αποτελεσματικότητας της βοήθειας», COM(2002)639 — 2002/2284 (INI), A5-0190/2003) υποστηρίζουν την αποδέσμευση βάσει τριών προτεραιοτήτων που θα πρέπει να τηρηθούν: περιφερειακή και διαπεριφερειακή ολοκλήρωση, ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των αποδεκτριών χωρών και αποφυγή της στρέβλωσης του ανταγωνισμού μεταξύ των χορηγών και των δικαιούχων χωρών. Σε αυτές προστίθεται και η αρχή της αμοιβαιότητας και της συνεργασίας με τους διεθνείς οργανισμούς.

1.5. Αυτή η θέση αναπτύχθηκε σε μεταγενέστερες ανακοινώσεις των κοινοτικών οργάνων, οι οποίες παρατίθενται στην πρόταση κανονισμού. Έμεναν ακόμη να θεσπιστούν και συγκεκριμενοποιηθούν περαιτέρω οι όροι πρόσβασης στα διάφορα μέσα της κοινοτικής εξωτερικής βοήθειας και σε αυτό ανταποκρίνεται η παρούσα πρόταση.

1.6. Δεδομένου ότι παραμένει διαφορετική η νομική φύση των μέσων που εμπίπτουν στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης και εκείνων που εμπίπτουν στον κοινοτικό προϋπολογισμό, χρειάζονται δύο παράλληλες διαδικασίες. Η πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής «Η οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος. Προκλήσεις πολιτικής και δημοσιονομικά μέσα της διευρυμένης Ένωσης 2007-2013»⁽¹⁾ θεσπίζει το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται αυτή πρόταση κανονισμού. Δεν πρέπει να ξεχνάμε, ωστόσο, ότι η διαδικασία εγγραφής του ΕΤΑ στον προϋπολογισμό θα έχει επίδραση στο μέλλον, εάν τελικά το ΕΤΑ αποτελέσει τμήμα του κοινοτικού προϋπολογισμού. Για τον λόγο αυτό, η παρούσα πρόταση κανονισμού καλύπτει μόνο τα μέσα που εμπίπτουν στον κοινοτικό προϋπολογισμό. Όταν το ΕΤΑ ενταχθεί στον κοινοτικό προϋπολογισμό, τότε θα διέπεται και αυτό από τον κανονισμό που αναλύεται σήμερα⁽²⁾.

⁽¹⁾ COM(2004) 101 τελικό της 10.2.2004.

⁽²⁾ Είναι δύσκολο να προβλεφθεί αυτή τη στιγμή πότε θα ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία εγγραφής του ΕΤΑ στον κοινοτικό προϋπολογισμό.

1.7. Η πρόταση κανονισμού για την πρόσβαση στην εξωτερική κοινοτική βοήθεια φαίνεται, συνεπώς, σκόπιμη και σαφώς δικαιολογημένη, τόσο για τους προαναφερθέντες λόγους σχετικά με τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει τα κοινοτικά όργανα όσο και βάσει των κριτηρίων της επικουρικότητας και της αναλογικότητας που αναφέρονται στην αιτιολογική έκθεση της πρότασης κανονισμού.

2. Σχολιασμός των επιμέρους άρθρων

Άρθρο 1. Πεδίο εφαρμογής

2.1. Η ΕΟΚΕ δεν έχει καμία αντίρρηση και θεωρεί το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού ενδεδειγμένο, καθώς διευκρινίζεται σαφώς ότι ορισμένα μέσα όπως η στήριξη του προϋπολογισμού παραμένουν εκτός αυτού του πεδίου. Ο κατάλογος που παρατίθεται στο παράρτημα Ι είναι ικανοποιητικός.

Άρθρο 2. Ορισμός

2.2. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση που εκφράζεται στον κανονισμό σχετικά με την ερμηνεία του βάσει των όρων του δημοσιονομικού κανονισμού και των υπόλοιπων μέσων που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Άρθρο 3. Κανόνες επιλεξιμότητας

2.3. Η θέσπιση διαφορετικών κατηγοριών σε συνάρτηση με τα διάφορα μέσα φαίνεται λογική. Ο ειδικός χαρακτήρας των μέσων με γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής φαίνεται επίσης κατάλληλος ως τρόπος ενίσχυσης της περιφερειακής ικανότητας και ολοκλήρωσης. Λόγω της υφιστάμενης επί δεκαετίες παράδοσης της συνδεδεμένης βοήθειας και των αδρανειών που προκάλεσε, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιμείνει στην αναγκαιότητα ενθάρρυνσης της συμμετοχής φυσικών και νομικών προσώπων από τις αναπτυσσόμενες χώρες ή τις χώρες σε στάδιο μετάβασης που αναφέρονται στους καταλόγους της ΕΑΒ του ΟΟΣΑ. Η εφαρμογή της αρχής της αποσύνδεσης και του ανοίγματος των δημόσιων συμβάσεων αναμένεται να αποβεί επωφελής για τις παραλήπτριες χώρες της κοινοτικής βοήθειας.

Άρθρο 4. Κανόνες καταγωγής

2.4. Σε συνοχή με το προηγούμενο άρθρο, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με κάθε διασαφήνιση σχετικά με την προμήθεια υλικών και τους κανόνες καταγωγής. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην αναγκαιότητα της αυστηρότατης απαίτησης συμμόρφωσης με τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα και το σύνολο της εργασιακής και οικολογικής νομοθεσίας και των κανόνων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως έχει δηλώσει και σε προηγούμενες περιπτώσεις⁽¹⁾. Η αποδέσμευση της ενίσχυσης και το άνοιγμα των αγορών πρέπει να είναι συμβατά με την τήρηση υψηλών επιπέδων κοινωνικής και περιβαλλοντικής προστασίας.

Άρθρο 5. Αμοιβαιότητα με τρίτες χώρες

2.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την προσέγγιση του άρθρου να αξιολογείται όχι μόνο η τυπική αμοιβαιότητα, αλλά και η πραγματική. Η πείρα του παρελθόντος αυτό σε σχέση με το θέμα συνηθιστά αυτή τη στοιχειώδη επιφύλαξη και τη χορήγηση αμοι-

βαιότητας βάσει κριτηρίων διαφάνειας, συνοχής και αναλογικότητας. Η συμπερίληψη της φράσης «σε μέγιστο βαθμό» με αναφορά στις δικαιούχους χώρες στην παράγραφο 5 παραμένει για την ΕΟΚΕ επαχθής. Η ΕΟΚΕ θα πρότεινε να γίνει αναφορά στην αρχή της εταιρικής σχέσης (*partnership*), θεμελιώδη πυλώνα της κοινοτικής αναπτυξιακής πολιτικής, όπως και της ΕΑΒ, προκειμένου να αυξηθεί το ενδιαφέρον για τη συμμετοχή των δικαιούχων χωρών.

Άρθρο 6. Αποκλίσεις από τους κανόνες επιλεξιμότητας και καταγωγής

2.6. Για την ΕΟΚΕ η ύπαρξη εξαιρέσεων σε αυτού του τύπου τους κανονισμούς είναι λογική, προς όφελος της απαραίτητης ευελιξίας κατά την εφαρμογή τους. Οι λόγοι που αναφέρονται στον κανονισμό, δηλαδή η επείγουσα ανάγκη ή η μη διαδεσιμότητα των προϊόντων ή των υπηρεσιών στην αγορά, καθιστούν αυτές τις εξαιρέσεις επιβεβλημένες σε δεόντως δικαιολογημένες περιπτώσεις.

Άρθρο 7. Λειτουργίες στις οποίες ενέχονται διεθνή ιδρύματα ή τρίτες χώρες

2.7. Το γεγονός ότι ένα μεγάλο τμήμα της ενίσχυσης παρέχεται μέσω πολυμερών μηχανισμών ή μηχανισμών άλλου τύπου και ότι πολλές από τις δράσεις συγχρηματοδοτούνται επιβάλλει μian αναφορά του τύπου αυτού, η οποία είναι συνεπώς ενδεδειγμένη. Θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα, ιδίως στις περιπτώσεις αυτές, για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των χορηγών και της αμοιβαιότητας.

Άρθρο 8. Ανθρωπιστική βοήθεια

2.8. Ο ειδικός χαρακτήρας της ανθρωπιστικής βοήθειας, όλο και πιο απαραίτητης στη διεθνή σκηνή, οδήγησε στο να αναγνωριστούν ήδη στον κανονισμό 1257/96 ορισμένες εξαιρέσεις σε σχέση με την υπόλοιπη κοινοτική νομοθεσία και η νέα σύμβαση-πλαίσιο σύνδεσης που συνάπτει η Υπηρεσία Ανθρωπιστικής Βοήθειας (ECHO) με τις χρηματοδοτούμενες οργανώσεις διατηρεί αυτή τη λογική. Τούτο κρίνεται σκόπιμο, για λόγους ταχύτητας και αποτελεσματικότητας της αντίδρασης στις κρίσεις· σκόπιμη κρίνεται επίσης η εφαρμογή του παρόντος κανονισμού σε περίπτωση που απαιτείται δημόσια διαδικασία ανάθεσης συμβάσεων.

Άρθρο 9. Μηχανισμός Ταχείας Αντίδρασης

2.9. Είναι λογικό, όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, που γι' αυτόν τον τύπο μηχανισμών υφίστανται έκτακτες διαδικασίες και κριτήρια. Το σημείο που τροποποιείται είναι το άρθρο 6 (4) β.

Άρθρο 10. Εφαρμογή του κανονισμού

2.10. Σε συνοχή με τον στόχο του, ο κανονισμός τροποποιεί ειδικές παραγράφους των προηγούμενων κανονισμών που αναφέρονται στο παράρτημα. Η μεγάλη κανονιστική ανάπτυξη της δεκαετίας του 1990 και η ποικιλία των μέσων που αναπτύχθηκαν τότε καθιστούν σκόπιμη αυτή την εξειδίκευση σε καθένα από αυτά. Ωστόσο, ο όρος «περιστασιακά» δεν κρίνεται ιδιαίτερα ορθός.

(¹) Βλ. σχετικά τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τα ανθρώπινα δικαιώματα στην εργασία», εισηγητές: οι κ.κ. Putzhammer και Gafo Fernández, ΕΕ C 260 της 17.9.2001, σελ. 79-85. Επίσης τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το «Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων (ΣΓΠ)», εισηγητής: ο κ. Pezzini, ΕΕ C 112 της 30.4.2004.

Άρθρο 11. Έναρξη ισχύος

2.11. Η ΕΟΚΕ δεν έχει ιδιαίτερες παρατηρήσεις ως προς αυτό το σημείο.

3. Γενική αξιολόγηση

3.1. Η παρούσα πρόταση κανονισμού σχετικά με την πρόσβαση στην κοινοτική εξωτερική βοήθεια συμφωνεί με τις επικρατούσες αντιλήψεις μεταξύ των χορηγών χωρών και με τις προηγούμενες θέσεις των κοινοτικών οργάνων και των κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ δεν βρίσκει, συνεπώς, σε αυτήν τίποτε το ασύμβατο ή το αρνητικό για την αναπτυξιακή συνεργασία ή για την εξωτερική δράση της Ένωσης. Αντιθέτως θεωρεί ότι η πρόταση συμβάλλει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της κοινοτικής συνεργασίας και στον σεβασμό των περιφημών «τριών σίγμα»: συνοχή, συμπληρωματικότητα και συντονισμός.

3.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επιμείνει σε ορισμένες σημαντικές ιδέες και να συστήσει ορισμένες πτυχές που ο κανονισμός θα μπορούσε να ενσωματώσει με μεγαλύτερη αυστηρότητα και ακρίβεια:

3.3. Να επιμείνει στον πρωταγωνιστικό ρόλο που θα πρέπει να έχουν οι δικαιούχοι χώρες ως βασικοί παράγοντες της ανάπτυξής τους. Η αποδέσμευση δεν πρέπει να αποδειχθεί επιζήμια για τις χώρες αυτές και θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να προωθήσει τη μεγαλύτερη σύνδεση μαζί τους, όπως συνίσταται στα προαναφερθέντα διεθνή κείμενα και στις θέσεις των ίδιων των κοινοτικών οργάνων. Με τις ανωτέρω επιφυλάξεις, θα πρέπει να γίνει σύσταση στις δικαιούχες χώρες να συμπεριλάβουν και να εφαρμόσουν τις αρχές της διαφάνειας, της ισότητας, της αμοιβαίας αναγνώρισης και της αναλογικότητας στις δημόσιες συμβάσεις τους, παράλληλα με πρακτικές χρηστής διακυβέρνησης, που θα τους επιτρέψουν να προοδεύσουν τόσο πολιτικά όσο και οικονομικά και κοινωνικά.

3.4. Προκειμένου να καταστεί ακόμη πιο αποτελεσματική και αποδοτική η εφαρμογή του παρόντος κανονισμού, θα πρέπει να αναλυθεί σε βάθος ο κύκλος της κοινοτικής βοήθειας σε ό,τι αφορά το κόστος παροχής, το πραγματικό κόστος μεταφοράς και κινητοποίησης των πόρων κλπ., για να εντοπιστούν με μεγαλύτερη ακρίβεια οι συμφορήσεις του συστήματος και οι ανεπάρκειές του. Μολονότι το πνεύμα και το γράμμα του κανονισμού φαίνεται να κατευθύνονται προς απλοποιήσεις και βελτιώσεις, η ΕΟΚΕ παρατηρεί με ανησυχία ότι ενδέχεται να δημιουργηθούν νέοι ανελαστικοί κανόνες που αυξάνουν τη γραφειοκρατία και επιβραδύνουν την ταχεία χορήγηση της βοήθειας.

3.5. Ο σεβασμός των διεθνών κανόνων για κοινωνικοεργασιακά και περιβαλλοντικά θέματα θα πρέπει να διέπει όλο τον κανονισμό και θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι τίποτε στον κανονισμό δεν ευνοεί μέτρα εργασιακού, κοινωνικού ή περιβαλλοντικού «dumping». Ο σεβασμός του πρωταγωνιστικού ρόλου των κοινωνικών εταίρων των παραληπτριών χωρών της κοινοτικής βοήθειας και η ενθάρρυνση της αρχής του συνεταιρίζεσθαι δεν θα πρέπει να παραβλέψουν τον σεβασμό άλλων εργασιακών, οικολογικών και κοινωνικών κανόνων. Το άρθρο 4 της πρότασης κανονισμού θα πρέπει να συμπεριλάβει ρητή αναφορά σε αυτό το θέμα.

3.6. Το υπερβολικό βάρος της σύνδεσης της ενίσχυσης θεωρείται ομόφωνα ως ένας από τους περιορισμούς που παρουσίαζε το κυρίαρχο πρότυπο αναπτυξιακής συνεργασίας με συνέπεια τη μείωση της αποτελεσματικότητας και της αξιοπιστίας του, δεδομένου ότι παρείχε προτεραιότητα στα αγαθά και τις υπηρεσίες των «χορηγών». Η αποσύνδεση δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά θα πρέπει να εννοηθεί ως μέσο για μεγαλύτερο αντίκτυπο με χαμηλότερο κόστος. Με την έννοια αυτή, η μεγαλύτερη συμμετοχή των δικαιούχων χωρών είναι το κλειδί για να πάρουν στα δικά τους χέρια την ανάπτυξή τους, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή των κοινωνικών, εργατικών και εργοδοτικών οργανώσεων κάθε τύπου στη διαδικασία αυτή.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την επίτευξη αειφόρου γεωργικού προτύπου για την Ευρώπη μέσω της μεταρρυθμισμένης κοινής γεωργικής πολιτικής — μεταρρύθμιση στον τομέα της ζάχαρης»

COM(2004) 499 τελικό

(2005/C 157/19)

Στις 15 Ιουλίου 2004, η Επιτροπή αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να καταρτίσει γνωμοδότηση σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Νοεμβρίου 2004 (εισηγητής: ο κ. BASTIAN, και συνεισηγητής: ο κ. STRASSER).

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 137 ψήφους υπέρ, 21 ψήφους κατά και 11 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, 21 χώρες παράγουν ζάχαρη από ζαχαρότευτλα. Στα υπερπόντια εδάφη της Γαλλίας καθώς και στην Ισπανία, αν και σε μικρό ποσοστό, παράγεται ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο (280 000 τόνους). Συνολικά, η ετήσια ευρωπαϊκή παραγωγή ζάχαρης κυμαίνεται από 17 έως 20 εκατομμύρια τόνους ενώ η ετήσια κατανάλωση εκτιμάται σε 16 εκατομμύρια τόνους.

1.2 Τα ζαχαρότευτλα χρησιμοποιούνται για αμειψισπορά και καλλιεργούνται σε 2,2 εκατομμύρια εκτάρια από 350 000 γεωργούς (δηλαδή λίγο περισσότερο από 6 εκτάρια κατά μέσο όρο, ανά παραγωγό). Μεταποιούνται σε περίπου 200 εργοστάσια παραγωγής ζάχαρης τα οποία απασχολούν άμεσα σχεδόν 60 000 εργαζόμενους.

1.3 Στην Ευρωπαϊκή Ένωση παράγονται επίσης 500 000 τόνοι ισογλυκόζης και 250 000 τόνοι σιροπιού ινουλίνης και λειτουργεί βιομηχανία διύλισης ακατέργαστης ζάχαρης από ζαχαροκάλαμο (κατά μεγάλο μέρος, 1,5 εκατ. τόνοι, εισαγόμενης από τις χώρες ΑΚΕ⁽¹⁾).

1.4 Στον τομέα της ζάχαρης, της ισογλυκόζης και του σιροπιού ινουλίνης, το καθεστώς των ποσοστώσεων παραγωγής που προκύπτει από τον κανονισμό 1785/81 έχει ανανεωθεί πολλές φορές. Η τελευταία ανανέωση έγινε το 2001. Αφορά τις πέντε περιόδους εμπορίας 2001/2002 έως 2005/2006. Ο κανονισμός αυτός φέρει τον αριθμό 1260/2001 και παρουσιάζει, σε σχέση με τον προηγούμενο κανονισμό, κάποιες τροποποιήσεις όπως τον καθορισμό των τιμών έως τις 30 Ιουνίου 2006, την κατάργηση του καθεστώτος αποθεματοποίησης, την κατάργηση της χρηματοδότησης των εξόδων αποθεματοποίησης της μεταφερόμενης ζάχαρης, τη μείωση

των ποσοστώσεων κατά 115 000 τόνους και την ανάληψη από τους καλλιεργητές ζαχαρότευτλων και τις βιομηχανίες ζάχαρης του συνόλου των επιστροφών κατά την παραγωγή που χορηγούνται στη χημική βιομηχανία.

1.5 Στις 14 Ιουλίου 2004 η Επιτροπή παρουσίασε μία ανακοίνωση για τη μεταρρύθμιση στον τομέα της ζάχαρης που αποσκοπεί να συμπληρώσει το πρότυπο της αειφόρου ευρωπαϊκής γεωργίας [COM (2004) 499 τελικό].

1.6 Στο έγγραφο αυτό η Επιτροπή προτείνει την ριζική τροποποίηση του κανονισμού για τη ζάχαρη, τις τιμές και τις ποσοστώσεις από την 1η Ιουλίου 2005 και προτίθεται, ενδεχομένως, να προβεί σε νέες προτάσεις σχετικά με τις ποσοστώσεις και τις τιμές το 2008. Με τον τρόπο αυτό η Επιτροπή θέλει να εντάξει το καθεστώς της ζάχαρης στη λογική της μεταρρύθμισης της ΚΙΠ, να καταστήσει την ευρωπαϊκή αγορά ζάχαρης λιγότερο ελκυστική στις εισαγωγές, να μειώσει αισθητά τις εξαγωγές υπαγόμενης σε ποσοστώσεις ζάχαρης και να καταργήσει τις επιστροφές κατά την παραγωγή για τη ζάχαρη που πωλείται στη χημική βιομηχανία.

1.7 Η Επιτροπή προτείνει τη συγχώνευση των ποσοστώσεων Α και Β σε μία ενιαία ποσόστωση και τη μείωση των ποσοστώσεων ζάχαρης κατά 1,3 εκατομ. τόνους ακολουθούμενη από τρεις ετήσιες γραμμικές μειώσεις κατά 0,5 εκατ. τόνους/έτος, (δηλαδή η σωρευτική μείωση της ποσόστωσης παραγωγής να φθάσει τα 2,8 εκατομ. τόνους ή το 16 %).

1.8 Παράλληλα με αυτή τη μείωση των ποσοστώσεων ζάχαρης, η Επιτροπή προτείνει την αύξηση των ποσοστώσεων ισογλυκόζης κατά 100 000 τόνους για περίοδο τριών ετών (δηλαδή αύξηση 60 %) και τη διατήρηση των ποσοστώσεων της ινουλίνης.

(¹) ΑΚΕ : αναπτυσσόμενες χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού, που έχουν υπογράψει το Πρωτόκολλο για τη ζάχαρη και τη Συμφωνία του Κοτονού.

1.9 Προκειμένου να διασφαλιστεί η απαραίτητη αναδιάρθρωση του τομέα της ζάχαρης, η Επιτροπή προτείνει την ελεύθερη μεταφορά ποσοτώσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Προβλέπει επίσης τη δυνατότητα συγχρηματοδότησης με τα κράτη μέλη ενίσχυσης 250 ευρώ ανά τόνο ποσόστωσης ζάχαρης στα εργοστάσια ζάχαρης που δεν θα καταφέρουν να παραχωρήσουν τις ποσοτώσεις τους και που θα εγκαταλείψουν την παραγωγή ζάχαρης. Η ενίσχυση αυτή αποσκοπεί στην κάλυψη των δαπανών για την επανόρθωση της κατάστασης του περιβάλλοντος και την τήρηση των υποχρεώσεων έναντι των εργαζομένων.

1.10 Η Επιτροπή προτείνει την ιδιωτική αποθεματοποίηση⁽¹⁾ και την υποχρεωτική μεταφορά της υπαγόμενης σε ποσοτώσεις ζάχαρης σε αντικατάσταση του καθεστώτος παρέμβασης και του μηχανισμού αποχαρακτηρισμού που χρησιμεύουν για την εγγύηση των τιμών με την ισορροπία της αγοράς και την τήρηση των δεσμεύσεων προς τον ΠΟΕ.

1.11 Σχετικά με τις τιμές, η Επιτροπή προτείνει την αντικατάσταση της τιμής παρέμβασης της ζάχαρης από μία τιμή αναφοράς που θα χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό της ελάχιστης τιμής που πρέπει να τηρείται κατά τις εισαγωγές από τις χώρες ΑΚΕ και τις ΛΑΧ (Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες) καθώς και για την ενεργοποίηση μέτρων ιδιωτικής αποθεματοποίησης και μεταφοράς των πλεονασματικών ποσοτήτων στο επόμενο έτος. Οι θεσμικές τιμές στήριξης θα μειωθούν σε δύο στάδια. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή προτείνει μία τιμή αναφοράς 506 ευρώ ανά τόνο λευκής ζάχαρης για τις περιόδους 2005/2006 και 2006/2007 και 421 ευρώ ανά τόνο για την περίοδο 2007/2008 έναντι της σημερινής τιμής παρέμβασης 631,9 ευρώ ανά τόνο και της σταθμισμένης τιμής αγοράς Α+Β που εκτιμά σε 655 ευρώ.

1.11.1 Παράλληλα, η ελάχιστη σταθμισμένη τιμή των υπαγόμενων σε ποσοτώσεις ζαχαρότευτλων Α+Β από 43,6 ευρώ ανά τόνο σήμερα θα μειωθεί σε 32,8 ευρώ ανά τόνο τις περιόδους εμπορίας 2005/2006 και 2006/2007 (- 25 %) και 27,4 ευρώ ανά τόνο την περίοδο 2007/2008 (- 37 %). Η τιμή βάσης των ζαχαρότευτλων σήμερα είναι 47,67 ευρώ ανά τόνο. Η ΕΟΚΕ κατανοεί ότι η μείωση των τιμών θα είναι μεγαλύτερη σε ορισμένα κράτη μέλη απ' ό,τι σε άλλα, επειδή διαφέρει η αναλογία ποσοτώσεων Α και Β. Με βάση τη συμφωνία «όλα εκτός από όπλα», από το 2009 και μετά θα εισέλθει στην ευρωπαϊκή αγορά ζάχαρη από 49 λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, σε τιμές ευρωπαϊκής αγοράς και χωρίς την επιβολή ποσοτώσεων.

1.11.2 Η απώλεια εισοδήματος που θα προκύψει από τη μείωση της σταθμισμένης τιμής των υπαγόμενων σε ποσοτώσεις ζαχαρότευτλων θα αντισταθμιστεί, κατά την άποψη της Επιτροπής κατά 60 % από μία άμεση στήριξη του εισοδήματος (σύμφωνα με τους κανόνες της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ του 2003).

1.11.3 Η Επιτροπή υπολογίζει το δημοσιονομικό κόστος της άμεσης στήριξης του εισοδήματος των παραγωγών σε 895 εκατομ. ευρώ για τις περιόδους 2005/2006 και 2006/2007 και σε 1,340 δις ευρώ το έτος από την περίοδο 2007/2008.

⁽¹⁾ Η ιδιωτική αποθεματοποίηση επιτρέπει την προσωρινή απόσυρση από την αγορά μιας ορισμένης ποσότητας ζάχαρης, χωρίς αυτό να συνεπάγεται μείωση της ποσόστωσης. Υποχρεωτική μεταφορά σημαίνει αποθεματοποίηση και μεταφορά μιας ορισμένης ποσότητας ζάχαρης της ποσόστωσης της συγκομιδής n προς τη συγκομιδή n+1 με αντιστοιχη μείωση των ποσοτώσεων της συγκομιδής n+1.

1.12 Η Επιτροπή προτείνει την κατάργηση του καθεστώτος των επιστροφών κατά την παραγωγή για τη χημική και τη φαρμακευτική βιομηχανία⁽²⁾ και τους επιτρέπει να προμηθεύονται ζάχαρη Γ, όπως ο τομέας της αλκοόλης και των ζυμών.

1.13 Όσον αφορά το προτιμησιακό καθεστώς των σχέσεων με τους προμηθευτές ζάχαρης από τις χώρες ΑΚΕ, η Επιτροπή προτείνει τη διατήρηση του «Πρωτοκόλλου ΑΚΕ για τη ζάχαρη» που χαρακτηρίζεται από ποσοτώσεις εισαγωγής αλλά με μείωση της τιμής εγγύησης παράλληλα με τη μείωση τις τιμής των ζαχαρότευτλων. Για να προσαρμοστούν δε στις νέες συνθήκες, προτείνει την έναρξη διαλόγου με τις χώρες ΑΚΕ στη βάση ενός σχεδίου δράσης που θα υποβληθεί τέλη του 2004.

1.13.1 Προτείνει επίσης να καταργηθεί η ενίσχυση για το ραφιναρίσμα της ζάχαρης των χωρών ΑΚΕ και των Υπερπόντιων Διαμερισμάτων και να εξαλειφθεί με τον καιρό η έννοια «των μέγιστων αναγκών εφοδιασμού».

1.14 Για τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες η Επιτροπή δεν προβαίνει σε καμιά πρόταση για την ποσοτική διαχείριση των εισαγωγών. Όσον αφορά την τιμή εισαγωγής ζάχαρης από τις χώρες αυτές, ζητά την τήρηση της ελάχιστης τιμής ΑΚΕ. Για τα Βαλκάνια, η Επιτροπή προβλέπει τη διαπραγματεύση ποσόστωσης εισαγωγών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επισημαίνει ότι λόγω:

- της πρωτοβουλίας «Όλα εκτός από όπλα» του 2001 που απευθύνονταν στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, οι συνέπειες της οποίας στον τομέα της ζάχαρης δεν είχαν υπολογιστεί σωστά τότε από την Επιτροπή,
- της γενικότερης τάσης ανοίγματος της ευρωπαϊκής γεωργικής αγοράς λόγω των διαπραγματεύσεων στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου,
- των κινδύνων που απειλούν τις ευρωπαϊκές εξαγωγές ζάχαρης, λόγω της ομάδας του ΠΟΕ για τη ζάχαρη και του γύρου των διαπραγματεύσεων της Ντόχα

⁽²⁾ Ο κανονισμός 1265/2001 προβλέπει την χορήγηση επιστροφής στην παραγωγή (με στόχο να μειωθεί η διαφορά ανάμεσα στην τιμή παρέμβασης της ζάχαρης και της τιμής στην παγκόσμια αγορά) για τις ποσότητες ζάχαρης και ισογλυκόζης των ποσοτώσεων που χρησιμοποιούνται στη χημική και φαρμακευτική βιομηχανία (περίπου 400 000 τόνοι το έτος).

— και της μεταρρύθμισης της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής,

καθίσταται αναγκαία η τροποποίηση και η προσαρμογή της Κοινής Οργάνωσης της Αγοράς (ΚΟΑ) ζάχαρης που για 35 έτη λειτουργήσε καλά. Δεν πρόκειται συνεπώς για την αξιολόγηση της αναγκαιότητας της μεταρρύθμισης αλλά για την εξέταση της μορφής που πρέπει να έχει, της εμβέλειάς της και της ημερομηνίας εφαρμογής της.

2.2 Η Επιτροπή τάσσεται υπέρ της «ριζικής αναθεώρησης του κανονισμού για τη ζάχαρη» και αιτιολογεί την πρότασή της, υπογραμμίζοντας ότι το ισχύον σύστημα δέχεται επικρίσεις για **«έλλειψη ανταγωνισμού, πρόκληση στρεβλώσεων στην αγορά, υψηλές τιμές όσον αφορά τους καταναλωτές και τους χρήστες καθώς και τις επιδράσεις του στη διεθνή αγορά, ιδίως σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες»**. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την λύπη της που η Επιτροπή στηρίζεται σε γενικές επικρίσεις χωρίς να τις επαληθεύει με σοβαρές μελέτες. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει εν προκειμένω τη γνωμοδότησή της 30ής Νοεμβρίου 2000 ⁽¹⁾.

2.3 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η πρόταση της Επιτροπής επισπεύδει τις διεθνείς προθεσμίες και υπονομεύει την εντολή για διαπραγμάτευση στον ΠΟΕ, πράγμα που στερείται λογικής και είναι επιζήμιο για την υπεράσπιση των νόμιμων συμφερόντων της ευρωπαϊκής οικονομίας στον τομέα ζάχαρης και των προμηθευτών που έχει με προτιμησιακό καθεστώς. Επιπλέον με την επίσπευση αυτή η Επιτροπή δεν έχει πλέον τη δυνατότητα να διευθετήσει το θέμα της ζάχαρης εκτός ποσοτώσεων.

2.4 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για τις συνέπειες της προτεινόμενης μείωσης των τιμών και των ποσοτώσεων στην παραγωγή ζαχαρότευτλων και ζάχαρης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο εισόδημα πολλών οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στη βιωσιμότητα των βιομηχανικών και εμπορικών δραστηριοτήτων στον τομέα της ζάχαρης, στην απασχόληση στη βιομηχανία επεξεργασίας της ζάχαρης και στον αγροτικό τομέα, και στην πολυλειτουργικότητα, ιδίως στις μειονεκτικές και απόμακρες περιοχές καθώς και στα νέα κράτη μέλη στα οποία απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις για την αναδιάρθρωση. Αμφιβάλει κατά πόσο οι προτάσεις της Επιτροπής σέβονται το ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο, την πολυλειτουργικότητα και την αρχή της αειφορίας, όπως αυτή έχει οριστεί ομόφωνα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λουξεμβούργου, τον Δεκέμβριο του 1997 ⁽²⁾. Θεωρεί, επίσης ότι η πρόταση αναθεώρησης του κανονισμού είναι αντίθετη προς τη στρατηγική της Λισαβώνας, η οποία στοχεύει ρητά στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

2.5 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να μελετήσει εξονυχιστικά σε ποιες περιοχές θα κινδυνεύσει η παραγωγή ζαχαρότευτλων και η βιομηχανία επεξεργασίας ζάχαρης και πόσες θέσεις εργασίας απειλούνται άμεσα ή έμμεσα στον αγροτικό και στον βιομηχανικό τομέα συνολικά. Στην εκτίμηση του αντίκτυπου που παρουσίασε πέρυσι η Επιτροπή δεν υπάρχουν οι απαραίτητες πληροφορίες.

⁽¹⁾ ΕΕ C 116 της 20ής Απριλίου 2001, σ. 113-115, γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την κοινή οργάνωση της αγοράς στον τομέα της ζάχαρης: «Η ΟΚΕ ζητεί εξάλλου να συμμετέχει στις μελέτες που η Επιτροπή προτίθεται να ξεκινήσει για να αναλυθούν κυρίως οι επικρίσεις που έχουν γίνει στην ΚΟΑ ζάχαρης, η συγκέντρωση στην βιομηχανία επεξεργασίας τροφίμων και η μεταβιβασιμότητα των αλλαγών τιμής μεταξύ του παραγωγού και των καταναλωτών.»

⁽²⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας : SN 400/97, σελίδα 14, της 13.12.1997

2.6 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η μεταρρύθμιση που επέλεξε η Επιτροπή και η οποία συνίσταται στην ισορροπία της αγοράς μέσω της μείωσης των τιμών δεν θα μπορέσει να επιτύχει τον στόχο της. Επίσης, η επιλογή αυτή δεν εξασφαλίζει τη διατήρηση μακροπρόθεσμα της σταθερότητας της καλλιέργειας ζαχαρότευτλων και της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ζάχαρης και δεν τηρεί τις δεσμεύσεις της Ευρώπης έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών που της προμηθεύουν ζάχαρη με προνομιακό καθεστώς. Πράγματι, οι μειώσεις αυτές θα αφανίσουν πολλούς παραγωγούς των ευρωπαϊκών και των αναπτυσσόμενων χωρών και θα αποδυναμώσουν σημαντικά όσους παραγωγούς επιβιώσουν. Ταυτόχρονα, νέα μερίδια της παγκόσμιας αγοράς θα δοθούν στη Βραζιλία η οποία από τα έτη 2008/2009 θα μπορεί να εξαγει έμμεσα συνεχώς αυξανόμενα φορτία ζάχαρης προς την Ευρώπη μέσω των συμφωνιών SWAP ⁽³⁾ («τριγωνικές συναλλαγές») με τις Λιγότερο Αναπτυγμένες Χώρες, χωρίς κανένα όφελος για την γεωργική και κοινωνική ανάπτυξή τους.

2.7 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι μόνον μερικές χώρες, και βασικά η Βραζιλία, θα ωφεληθούν από τη μεταρρύθμιση αυτή της ΚΟΑ Ζάχαρης. Εν προκειμένω επισημαίνει ότι παραγωγή ζάχαρης της Βραζιλίας, που στηρίζεται ευρέως από την πολιτική για τη βιοαιθανόλη και από τη νομισματική πολιτική, πραγματοποιείται σε κοινωνικά, περιβαλλοντικά και από άποψη ιδιοκτησίας απαράδεκτες συνθήκες που εξηγούν όμως το πολύ χαμηλό κόστος παραγωγής της Βραζιλίας και κατά συνέπεια τις χαμηλές τιμές στην παγκόσμια αγορά.

2.8 Συνεπώς η ΕΟΚΕ δεν κατανοεί τη στάση της Επιτροπής να μην διαπραγματευτεί τις ποσοτώσεις προτιμησιακών εισαγωγών με τις ΛΑΧ, όπως εξάλλου το ζητούν. Τούτο θα ικανοποιούσε περισσότερο τα συμφέροντα των αναπτυσσόμενων και των φτωχότερων χωρών, και θα συνέβαλε στον ισόρροπο εφοδιασμό της αγοράς και σε τιμές λογικές για την Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στη θεμελιώδη αντίφαση στην οποία βρίσκεται η Επιτροπή η οποία, αφενός, αιτιολογεί τη ριζική μεταρρύθμιση της ΚΟΑ Ζάχαρης με την πρωτοβουλία «όλα εκτός από όπλα» και, αφετέρου, αρνείται να ικανοποιήσει το αίτημα των ΛΑΧ να έχουν προτιμησιακό καθεστώς ποσοτώσεων. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι είναι επείγοντως αναγκαίο να ορισθούν ποσοτώσεις για τις εισαγωγές από τα Βαλκάνια.

2.9 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η προτεινόμενη μείωση των τιμών και των ποσοτώσεων υπερβαίνουν την εντολή του ΠΟΕ και αποτελούν σημαντικό βήμα προς την πλήρη ελευθέρωση της αγοράς της ζάχαρης. Τούτο δεν παρέχει βιώσιμες προοπτικές στους καλλιεργητές ζαχαρότευτλων, στους εργαζόμενους στον τομέα της ζάχαρης και στους καταναλωτές των ευρωπαϊκών χωρών, αντιθέτως με τα όσα ισχυρίζεται η Επιτροπή.

⁽³⁾ Στη συγκεκριμένη περίπτωση πρόκειται για πώληση ζάχαρης από τη Βραζιλία προς μια λιγότερο αναπτυγμένη χώρα, κατανάλωση της εισαγόμενης αυτής ζάχαρης στη λιγότερο αναπτυγμένη χώρα και πώληση προς την Ευρωπαϊκή Ένωση της ποσότητας ζάχαρης της χώρας αυτής ανάλογης προς την ποσότητα ζάχαρης που αντικατέστησε με την εισαγόμενη από τη Βραζιλία ζάχαρη.

2.10 Η ΕΟΚΕ δεν συµµερίζεται την άποψη της Επιτροπής σύµφωνα µε την οποία η σηµαντική µείωση των τιµών της ζάχαρης θα ωφελήσει βασικά τους καταναλωτές ⁽¹⁾. Όπως και κατά τις προηγούµενες µεταρρυθµίσεις, αυτή η µείωση των τιµών της πρώτης ύλης δεν γίνεται σχεδόν καθόλου αντιληπτή στην αγορά. Τούτο ισχύει κυρίως για τα µεταποιηµένα προϊόντα όπως οι λεµονάδες και τα ζαχαρώδη προϊόντα (το 75 % της ζάχαρης καταναλώνεται στην Ευρώπη µε τη µορφή µεταποιηµένων προϊόντων). Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να παρακολουθεί προσεκτικά τον αντίκτυπο της µεταρρύθµισης στις τιµές των ζαχαρωδών προϊόντων.

2.11 Η ΕΟΚΕ συµµερίζεται τις ανησυχίες των χωρών ΑΚΕ για τον αρνητικό αντίκτυπο των προτάσεων µεταρρύθµισης στο εισόδηµα και στην απασχόληση όσων εργάζονται στους άµεσα συνδεδεµένους οικονοµικούς τοµείς καθώς και στην κοινωνική ισορροπία και στις προοπτικές ανάπτυξης των εν λόγω τοµέων.

2.12 Η ΕΟΚΕ γνωρίζει τους κινδύνους που απειλούν τις ευρωπαϊκές εξαγωγές ζάχαρης. Δεν µπορεί συνεπώς να καταλάβει πώς η προγραµµατισµένη από την Επιτροπή µείωση των ποσοστώσεων µεταξύ 2005 και 2009 οδηγεί σε µείωση των εξαγωγών µε µεγαλύτερες από τις αναγκαίες επιστροφές εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση χάσει το πάνελ που την φέρνει αντιµέτωπη µε τη Βραζιλία, την Αυστραλία και την Ταϊλάνδη. Φρονεί αντιθέτως ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, µέσω µιας προσαρµοσµένης ρύθµισης, θα µπορούσε να διατηρήσει όλες τις δυνατότητες εξαγωγών που απαιτεί και τις οποίες της αναγνωρίζουν διεθνείς συµφωνίες, και να προτείνει συνεπώς µικρότερη µείωση των ποσοστώσεων.

2.13 Φρονεί επίσης ότι ως αντάλλαγμα των πρωτοβουλιών αυτών όσον αφορά τις εξαγωγές και τις εισαγωγές, πρωτοβουλίες που οδηγούν σε περιορισµό των δυνατοτήτων για τους ευρωπαίους παραγωγούς, η Επιτροπή οφείλει να προτείνει µέτρα για τη διασφάλιση εναλλακτικών ευκαιριών κυρίως στον τοµέα των βιοκαυσίµων.

2.14 Η ΕΟΚΕ εκτιµά γενικά ότι η Επιτροπή δεν υπολόγισε σωστά τον αντίκτυπο της πρότασής της που οδηγεί σε µαζική µεταφορά πόρων του γεωργικού και µεταποιητικού τοµέα της Ευρώπης και των αναπτυσσόµενων χωρών προς τους µεγάλους διεθνείς ομίλους επιχειρήσεων τροφίµων και διανοµής και που, ταυτόχρονα, κατακερµατίζει ένα σηµαντικό τµήµα της ευρωπαϊκής βιοµηχανίας ζάχαρης και των χωρών ΑΚΕ προς αποκλειστικό σχεδόν όφελος των µεγάλων οικογενειών που κυριαρχούν στην παραγωγή ζάχαρης της Βραζιλίας, συχνά χωρίς να διασφαλίζεται ο σεβασµός των ανθρωπίνων δικαιωµάτων στην εργασία (Διακήρυξη της ΔΟΕ για τις Θεµελιώδεις Αρχές και τα Δικαιώµατα στην εργασία του Ιουνίου 1998 ⁽²⁾) ή η βιωσιµότητα (αποψίλωση του δάσους του Αµαζόνιου). Φρονεί ότι η πρόσβαση στην ευρωπαϊκή αγορά θα πρέπει να υπόκειται σε ορισµένους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς όρους.

⁽¹⁾ Βλέπε ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2004)499 τελικό, αρχή σηµείου 3.2. «Οικονοµικές επιπτώσεις».

⁽²⁾ «Διακήρυξη της ΔΟΕ για τις Θεµελιώδεις Αρχές και τα Δικαιώµατα στην εργασία» που ενέκρινε η Διεθνής Διάσκεψη Εργασίας κατά τη 86η σύνοδό της στις 18 Ιουνίου 1998.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ υπογραµµίζει ότι ο κανονισµός 1260/2001, που υιοθέτησε οµόφωνα το Συµβούλιο, ισχύει έως την 1η Ιουλίου 2006 και χρησίµευσε ως βάση διαπραγµάτευσης για την ένταξη των δέκα νέων κρατών µελών. Αδυνατεί συνεπώς να κατανοήσει την Επιτροπή που προτείνει η µεταρρύθµιση να πραγµατοποιηθεί την 1η Ιουλίου 2005 χωρίς αυτό να είναι απαραίτητο. Εξάλλου, οι γεωργοί έχουν ήδη οργανώσει τις αµειψισπορές τους για την περίοδο 2005/2006 και πραγµατοποιούν ήδη σε ορισµένες ευρωπαϊκές χώρες τη φθινοπωρινή σπορά ζαχαρότευτλων. Επίσης, από το 2001, έχουν πραγµατοποιηθεί πολλές επενδύσεις σε γεωργικό και βιοµηχανικό επίπεδο σύµφωνα µε τον Κανονισµό 1260/2001 και έως τη λήξη του.

3.2 Η ΕΟΚΕ ζητά συνεπώς ο νέος κανονισµός για τη ζάχαρη να εφαρµοστεί το νωρίτερο από 1ης Ιουλίου 2006. Εάν δεν γίνει αυτό, οι ενδιαφερόµενοι επαγγελµατικοί κύκλοι και τα νέα κράτη µέλη θα θεωρήσουν, και δικαίως, ότι υπάρχει απώλεια της αρχής της δικαιολογηµένης εµπιστοσύνης.

3.3 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η πρόταση της Επιτροπής αφήνει να συνεχιστεί η ΚΟΑ πέρα από το 2008 ενώ ο τοµέας ζαχαρότευτλων-ζάχαρης χρειάζεται προβλέψεις για τις αναγκαίες αναδιαρθρώσεις και επενδύσεις. Ζητά λοιπόν από την Επιτροπή να προτείνει έναν κανονισµό που να ισχύει από την 1η Ιουλίου 2006 έως τις 30 Ιουνίου 2012, πράγµα που αντιστοιχεί στην προθεσµία της ανανεωµένης ΚΓΠ.

3.4 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώµης ότι η Επιτροπή δεν αιτιολογεί τη µαζική µείωση των θεσµικών τιµών (κατά 33 % για τη ζάχαρη και κατά 37 % για τα ζαχαρότευτλα, σε δύο στάδια). Από υπολογισµούς όµως που µπορούν να επαληθευτούν προκύπτει ότι µία µείωση της τάξης του 20 % αρκεί για την αντιµετώπιση των νέων περιορισµών που αναµένονται από τον ΠΟΕ. Η ΕΟΚΕ επιθυµεί η Επιτροπή να µείνει σε αυτόν τον αριθµό. Από την άλλη πλευρά ζητά από την Επιτροπή να λάβει υπόψη την επιθυµία των ΛΑΧ να διαπραγµατευτούν προτιµησιακές ποσοστώσεις διότι τούτο θα µειώσει σηµαντικά, τα επόµενα χρόνια, την πίεση που ασκείται στην ευρωπαϊκή αγορά ζάχαρης και οι ΛΑΧ θα αποκτήσουν ικανοποιητικούς όρους εξαγωγών.

3.5 Η ΕΟΚΕ καταγγέλλει την αδυναµία των µέσων διαχείρισης της αγοράς που προτείνει η Επιτροπή προς αντικατάσταση της παρέµβασης. Είναι βέβαιο ότι η ιδιωτική αποθεµατοποίηση και η υποχρεωτική µεταφορά δεν διασφαλίζουν την προσαρµογή της τιµής στην αγορά στην τιµή αναφοράς.

3.6 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η πρόταση της Επιτροπής όσον αφορά την αποζημίωση της απώλειας εισοδήματος που θα υποστούν οι παραγωγοί με τη θέσπιση άμεσης ενίσχυσης. Υπογραμμίζει, ωστόσο, ότι μικρότερη μείωση των τιμών ή ο περιορισμός της μείωσης μόνο στο πρώτο στάδιο θα συμβάλει στο συνδυασμό οικονομίας στον προϋπολογισμό και αύξησης του συντελεστή αποζημίωσης, παραμένοντας ωστόσο εντός των ορίων των διαθέσιμων οικονομικών πόρων. Διευρύνεται για τον τρόπο ορθής και πρακτικής κατανομής στα κράτη μέλη ώστε να διασφαλιστεί ότι η ενίσχυση θα φτάσει πράγματι τους γεωργούς που αντιμετωπίζουν μείωση ή απώλεια του εισοδήματος τους από ζαχαρότευτλα. Με βάση το παράδειγμα των μέτρων που προβλέπει για το γάλα η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 2003, θα ήταν σκόπιμο, κατά την κατανομή των αντισταθμιστικών ενισχύσεων να λαμβάνεται υπόψη η τιμή αναφοράς που χορηγήθηκε στους γεωργούς κατά τα τελευταία δύο έτη, πριν από την έναρξη της ισχύος του νέου κανονισμού. Η ΕΟΚΕ επιμένει στην αναγκαιότητα διασφάλισης της διάρκειας αυτών των ενισχύσεων και διατήρησης του προϋπολογισμού για τη ζάχαρη.

3.7 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι εάν, αποδειχτεί αναγκαία η μείωση των ποσοστώσεων, θα πρέπει να περιοριστεί στο απαραίτητο και να εφαρμοστεί στη ζάχαρη και στα προϊόντα που την ανταγωνίζονται και υπόκεινται στο καθεστώς των ποσοστώσεων και με την ίδια αναλογία. Η προτεινόμενη από την Επιτροπή αύξηση της ποσότητας ισογλυκόζης δεν είναι δίκαιη διότι οδηγεί την Επιτροπή να αυξήσει τη μείωση των ποσοστώσεων ζάχαρης εις βάρος των καλλιεργητών ζαχαρότευτλων και της βιομηχανίας ζάχαρης.

3.7.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η απόφαση για τη απαραίτητη έκταση κάθε ενδεχόμενης μείωσης των ποσοστώσεων θα πρέπει να ληφθεί μόνο μετά από εξονυχιστική έρευνα εκ μέρους της Επιτροπής και με τη συνεκτίμηση των διαρθρωτικών προκλήσεων, των ενδεχόμενων παύσεων της παραγωγής ζάχαρης εντός ποσοστώσεων, των αναμενόμενων επιπτώσεων που θα έχουν οι συμφωνίες του ΠΟΕ και τα αποτελέσματα της έκκλησης της ειδικής ομάδας ΠΟΕ στην πράξη για την παραγωγή ζάχαρης εντός και εκτός ποσοστώσεων καθώς και για τις εμπορικές ροές ζάχαρης μεταξύ της ΕΕ και των τρίτων χωρών.

3.7.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διαθέτουν επαρκή περιθώρια ώστε να διαχειρίζονται εσωτερικά τις περιεκτές ποσοστώσεων, τόσο για τη ζάχαρη όσο και για τα ζαχαρότευτλα, με τη συνεκτίμηση των συμφερόντων όλων των ενδιαφερομένων και σύμφωνα με κριτήρια όπως η δίκαια κατανομή και η κοινωνική ωφέλεια. Ως εκ τούτου, ζητά από την Επιτροπή να διευκρινίζεται η δυνατότητα αυτή στις προτάσεις μεταρρύθμισης και στα νομοθετικά κείμενα.

3.8 Η κατάργηση των επιστροφών κατά την παραγωγή για την προμήθεια υπαγόμενης σε ποσόστωση ζάχαρης στη χημική και φαρμακευτική βιομηχανία θα έχει επίσης αρνητικό αποτέλεσμα στο επίπεδο των ποσοστώσεων και θα συμβάλει στην εμφάνιση ενός παράγοντα κινδύνου για τους μελλοντικούς όρους εφοδιασμού σε ζάχαρη των βιομηχανιών αυτών. Η ΕΟΚΕ ζητά συνεπώς τη διατήρηση των κανονισμών που ισχύουν σήμερα.

3.9 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, οι μεταφορές ποσοστώσεων, κυρίως διασυνοριακές, ενδέχεται να εμποδίσουν τη διατήρηση μιας αποδο-

τικής καλλιέργειας ζαχαρότευτλων σε πολυάριθμες περιοχές, με επίζημιες οικονομικές συνέπειες για τις οικογένειες που ασχολούνται με την καλλιέργεια ζαχαρότευτλων και για την απασχόληση, με αρνητικές οικολογικές συνέπειες στο επίπεδο των εκπεριτροπής καλλιεργείων καθώς και με αρνητικές συνέπειες στην γεωργική αγορά των καλλιεργείων αντικατάστασης. Η ΕΟΚΕ ζητά να παραμείνει ο έλεγχος της διαχείρισης των ποσοστώσεων στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και κάθε απόφαση σχετικά με την αναδιάρθρωση να αποτελεί προηγουμένως αντικείμενο διεπαγγελματικής συμφωνίας.

3.9.1 Αντί για ένα εμπόριο ποσοστώσεων, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η Επιτροπή θα πρέπει να μελετήσει τη σύσταση ενός ευρωπαϊκού ταμείου αναδιάρθρωσης της βιομηχανίας ζάχαρης το οποίο θα λαμβάνει υπόψη κυρίως τις ανάγκες επαγγελματικού αναπροσανατολισμού των γεωργών και των εργαζομένων στη βιομηχανία και θα χορηγεί, στην αρχή του διακανονισμού, αποζημιώσεις για τις διαθέσιμες ποσοστώσεις κατόπιν διεπαγγελματικής συμφωνίας μεταξύ του εργοστάσιου ζάχαρης και των καλλιεργητών ζαχαρότευτλων, πράγμα που θα μειώσει και την ανάγκη μείωσης των ποσοστώσεων.

4. Συμπεράσματα

4.1 Η ΕΟΚΕ, μολονότι αναγνωρίζει ότι η αναπροσαρμογή της ΚΟΑ για τη ζάχαρη είναι αναγκαία, θεωρεί ότι τα προτεινόμενα μέτρα είναι υπερβολικά προηγμένα και ότι η εφαρμογή τους θα έχει σημαντικές συνέπειες για την ευρωπαϊκή παραγωγή ζάχαρης αλλά και για την απασχόληση. Διαπιστώνει ότι δυστυχώς οι προτάσεις δεν αιτιολογούνται επαρκώς και ότι οι επιπτώσεις τους δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ικανοποιητικής αξιολόγησης, όπως θα έπρεπε.

4.2 Η ΕΟΚΕ ζητά ο κανονισμός για τη ζάχαρη να ισχύει από την 1η Ιουλίου 2006 έως τις 30 Ιουνίου 2013 καθώς και να ενημερωθούν εγκαίρως οι γεωργοί ώστε να μπορούν να καθορίσουν την χρήση των καλλιεργησίμων εκτάσεων για το 2005.

4.3 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ο κανονισμός θα πρέπει να ισχύει για μια περίοδο τουλάχιστον 6 ετών, ώστε ο ενδιαφερόμενος κλάδος να διαθέτει επαρκή προοπτική.

4.4 Ζητά να ανταποκριθεί η Ένωση στο αίτημα των ΛΑΧ και να διαπραγματευτεί τις ποσοστώσεις εισαγόμενης ζάχαρης. Επιμένει ότι πρέπει οπωσδήποτε να καταργηθούν οι SWAP και να καθιερωθούν κριτήρια κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας καθώς και της διατροφικής κυριαρχίας, η τήρηση των οποίων να αποτελεί προϋπόθεση για την πρόσβαση στην κοινοτική αγορά.

4.5 Επιμένει ότι πρέπει να καθοριστούν σύντομα ποσοστώσεις εισαγωγών ζάχαρης από τα Βαλκάνια.

4.6 Εκτιμά ότι η έκταση της προσαρμογής των τιμών και των ποσοστώσεων παραγωγής πρέπει να περιορίζεται αυστηρά στο πλαίσιο των διεθνών δεσμεύσεων και να εφαρμόζονται το ίδιο σε όλες τις γλυκαντικές ουσίες (ζάχαρη και τα ανταγωνιστικά προϊόντα που υπόκεινται στο καθεστώς των ποσοστώσεων). Η ζάχαρη, δεδομένου ότι είναι ευαίσθητο προϊόν, πρέπει να απολαμβάνει διαφοροποιημένης μεταχείρισης, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για το αναπτυξιακό πρόγραμμα της Ντόχα.

4.7 Συνιστά να διατηρηθεί το καθεστώς των παρεμβάσεων ως μέσο εγγύησης των τιμών.

4.8 Η ΕΟΚΕ δηλώνει ότι η τιμή του προϊόντος (ζαχαρότευτλα) πρέπει να αναγνωρίζει τις δαπάνες παραγωγής των καλλιεργητών. Λαμβάνει γνώση των προτάσεων σχετικά με τη μερική αποζημίωση των καλλιεργητών λόγω της απώλειας εισοδήματος που θα επιφέρει η μείωση της τιμής των ζαχαρότευτλων. Προτείνει να αυξηθούν οι αποζημιώσεις αυτές στο μέτρο του δυνατού. Υπογραμμίζει την ανάγκη να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα των ενισχύσεων καθώς και να διατηρηθεί ο προϋπολογισμός για τη ζάχαρη.

4.9 Ζητά τη διατήρηση των διατάξεων που ισχύουν για την προμήθεια της χημικής και φαρμακευτικής βιομηχανίας με ζάχαρη που υπόκειται σε ποσοτώσεις.

4.10 Εκτιμά δε ότι η Επιτροπή πρέπει να αναλάβει της ευθύνες της και να εκπονήσει ένα πραγματικό σχέδιο αναδιάρθρωσης της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ζάχαρης που να σέβεται τα συμφέροντα των εργοστασίων ζάχαρης, των καλλιεργητών ζαχαρότευτλων και των εργαζομένων στον τομέα αυτό.

4.11 Επιθυμεί να γνωρίζει τις προθέσεις της Επιτροπής σχετικά με την παραγωγή ζάχαρης εκτός ποσοτώσεων.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η επιστήμη και η τεχνολογία, κλειδιά του μέλλοντος της Ευρώπης — Κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής της Ένωσης υπέρ της έρευνας»

COM (2004) 353 τελικό

(2005/C 157/20)

Στις 17 Ιουνίου 2004 και, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης ΕΚ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω γνωμοδότηση.

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Νοεμβρίου 2004 με εισηγητή τον κ. WOLF.

Κατά την 413η Σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 83 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 **Το οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό μέλλον της Ευρώπης.** Η μελλοντική εξέλιξη της Ευρώπης και η θέση της μεταξύ των παγκόσμιων δυνάμεων καθορίζονται κυρίως από τον αναπόφευκτο ανταγωνισμό που κυριαρχεί στην παγκόσμια αγορά και η οποία χαρακτηρίζεται από αδιάλειπτες μεταβολές στις βιομηχανικές και οικονομικές διαρθρώσεις, στην κατάσταση της αγοράς εργασίας και της αγοράς πρώτων υλών. Καθίσταται όμως ολοένα σαφέστερο το γεγονός ότι η οικονομική μεγέθυνση, η επιτυχία και η οικονομική ισχύς αλλά και οι δυνατότητες που ανοίγουν όσον αφορά την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών και την πολιτισμική ανάπτυξη, εξαρτώνται καθοριστικά από τις διαθέσιμες γνώσεις και τις επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης.

1.2 **Ο διεθνής ανταγωνισμός.** Η Ευρώπη δεν ανταγωνίζεται πλέον μόνο τις παραδοσιακές βιομηχανικές χώρες όπως η ΗΠΑ, η Ιαπωνία ή η Ρωσία αλλά και τις ταχύτατα αναπτυσσόμενες οικονομικές δυνάμεις όπως η Κίνα, η Ινδία, η Νότια Κορέα, κτλ., δηλαδή

ολόκληρο τον οικονομικό χώρο της νοτιοανατολικής Ασίας. Ωστόσο, οι επιδόσεις στον επιστημονικό και τεχνολογικό τομέα δεν καθορίζουν μόνο την οικονομική ανταγωνιστικότητα και την επακόλουθη έλξη για επενδυτές, επιστήμονες και μηχανολόγους, αλλά και την πολιτισμική και πολιτική ακτινοβολία και άσκηση επιρροής. Η πραγματοποίηση των απαραίτητων επενδύσεων στην έρευνα και ανάπτυξη στην Ευρώπη μπορεί και πρέπει να συμβάλει στην εδραίωση της θέσης της Ευρώπης αλλά και σε μια βιώσιμη ανάπτυξη.

1.3 **Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας EXE⁽¹⁾.** Η έννοια «Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας» δημιουργήθηκε υπό το φως αυτής της πρόκλησης. Με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, τον Μάρτιο του 2000, αναδείχθηκε σε έννοια κλειδί

⁽¹⁾ EXE: Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας, βλέπε σχετικά τις γνωμοδοτήσεις CES 319/2000 και CESE 288/2003

και σε πλαίσιο αναφοράς για την πολιτική των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον τομέα της έρευνας, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των γνωστών, απαιτητικών στόχων της Λισαβόνας, του Γκέτεμποργκ και της Βαρκελώνης. Η προώθηση της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης εκ μέρους της Κοινότητας δύναται να προσδώσει μια ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία, να αναλάβει, υπό την έννοια της επικουρικότητας, την υλοποίηση δράσεων, οι οποίες υπερβαίνουν τις δυνατότητες των επιμέρους κρατών μελών, και, ταυτόχρονα να συνδέσει, να ενισχύσει και να αξιοποιήσει το ευρωπαϊκό επιστημονικό δυναμικό. Ακόμη, η έρευνα και ανάπτυξη προσφέρει σημαντική συμβολή στην προαγωγή της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας. Η επιστήμη και η έρευνα συνιστούν θεμελιώδη συστατικά στοιχεία του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

1.4 Διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας (ΕΧΕ). Όλες οι μεταγενέστερες ανακοινώσεις, αποφάσεις και πρωτοβουλίες για την χάραξη ευρωπαϊκής πολιτικής υπέρ της έρευνας οικοδομήθηκαν πάνω στην γόνιμη προσέγγιση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας. Σχετικά θα πρέπει να υπογραμμιστεί το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο και το πρόγραμμα Ευρατόμ, σε συνδυασμό με τα σχετικά μέσα για την προώθηση της έρευνας, καθώς και η πρωτοβουλία του «στόχου του 3 %»⁽¹⁾, και πολλές άλλες πτυχές που αφορούν λόγου χάριν το επάγγελμα του ερευνητή, τη σημασία της βασικής έρευνας, τον ενεργειακό εφοδιασμό, το διάστημα και τη βιοτεχνολογία, αλλά και το πλέγμα σχέσεων μεταξύ επιστήμης, πολιτών και κοινωνίας.

1.5 Οι γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ έως σήμερα. Η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει την ουσιαστική και σθεναρή υποστήριξη της για τις εκάστοτε, μέχρι σήμερα ληφθείσες, πρωτοβουλίες της Επιτροπής σε όλες τις σχετικές της γνωμοδοτήσεις⁽²⁾. Έχει υπογραμμίσει την καθοριστική σημασία της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης για την υλοποίηση των στόχων της Λισαβόνας — μεταγενέστερα και εκείνων του Γκέτεμποργκ και της Βαρκελώνης — καθώς και τη διασφάλιση μιας βιώσιμης οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής ευημερίας της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ έχει διατυπώσει συστάσεις σε πολλούς σημαντικούς επιμέρους τομείς, υποβάλλοντας ταυτόχρονα και δικές της προτάσεις. Σε πολλές περιπτώσεις διατύπωσε συστάσεις σχετικά με την ενίσχυση ορισμένων τομέων, αλλά ζήτησε επανειλημμένα και την υιοθέτηση διορθώσεων και εξέφρασε επιφυλάξεις. Οι επιφυλάξεις της επικεντρώνονται κυρίως στην τάση προς τη θέσπιση υπερβολικά μεγάλου αριθμού διατάξεων, περιφορικών κανόνων και γραφειοκρατικών διαδικασιών καθώς και στην τάση προς απότομες και αλματώδεις αλλαγές των διαδικασιών και των μέσων προώθησης, με αποτέλεσμα να προκαλείται αναποτελεσματικότητα, σύγχυση και δυσαρέσκεια.

2. Η ανακοίνωση της Επιτροπής

2.1 Η παρούσα ανακοίνωση της Επιτροπής αποτελεί αναμενόμενη συνέπεια αυτής της εξαιρετικά θετικής, εν συγκρίσει με την αρχική της προσέγγιση, εξέλιξης. Περιλαμβάνει ένα σύνολο στόχων και προβληματισμών όσον αφορά την προετοιμασία προτάσεων για το έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο E&A και το πρόγραμμα Ευρατόμ, στο πλαίσιο της «Ένωσης των 25», και βάσει των μέχρι σήμερα αποκτιθεισών εμπειριών από το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο E&A.

⁽¹⁾ Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης συμφωνήθηκε ότι οι επενδύσεις που διατίθενται για τους σκοπούς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης (E&A) στην ΕΕ θα έπρεπε να αυξηθούν συνολικά στο 3 % του Α.Εγχ.Π έως το 2010. Τα δύο τρίτα των επενδύσεων αυτών θα πρέπει να προέρχονται από τον ιδιωτικό οικονομικό τομέα και το ένα τρίτο από το δημόσιο τομέα (κράτη μέλη και ΕΕ). Βλ. σχετικά ΕΕ C 95 της 23.4.2003.

⁽²⁾ ΕΕ C 204 της 18.7.2000· ΕΕ C 221 της 7.8.2001· ΕΕ C 260 της 17.9.2001· ΕΕ C 94 της 18.4.2002· ΕΕ C 221 της 17.9.2002· ΕΕ C 61 της 14.3.2003· ΕΕ C 95 της 23.4.2003· ΕΕ C 234 της 30.9.2003· ΕΕ C 32 της 5.2.2004· ΕΕ C 110 της 30.4.2004· ΕΕ C 302 της 7.12.2004.

2.2 Κατ' αρχήν, η ανωτέρω ανακοίνωση συνοψίζει για άλλη μια φορά τους μέχρι σήμερα τιθέμενους στόχους και τα σχετικά ληφθέντα μέτρα, συγκρίνοντας ειδικότερα τον «στόχο του 3 %», στο πλαίσιο της διευρυμένης πλέον Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την σημερινή ισχύουσα κατάσταση, αλλά και με την αντίστοιχη κατάσταση στα κράτη, τα οποία ανταγωνίζονται την ΕΕ, παρέχοντας επιπλέον μια ικανοποιητική στοιχειοθέτηση αυτού. Υπογραμμίζεται η ώθηση που δημιουργούν οι δαπάνες του δημόσιου τομέα όσον αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις στον τομέα της έρευνας, καθώς και η ανάγκη να καταστεί το επάγγελμα του ερευνητή πιο ελκυστικό, προκειμένου να προαχθεί ο παγκόσμιος ανταγωνισμός των πλέον κορυφαίων επιστημόνων.

2.3 Στο ανωτέρω πλαίσιο στοιχειοθετείται επίσης η ανάγκη ουσιαστικής ενίσχυσης και επέκτασης της ερευνητικής πολιτικής της ΕΕ, η οποία πρέπει να συνδέεται με αντίστοιχη εντατικοποίηση — και σε καμία περίπτωση μείωση — των προσπαθειών των επιμέρους κρατών μελών προς αυτήν την κατεύθυνση.

2.4 Ακόμη, λαμβανομένων υπόψη των εμπειριών που αποκτήθηκαν κατά την εφαρμογή των προηγούμενων προγραμμάτων πλαισίου, σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο και τη λειτουργία τους, η Επιτροπή διατυπώνει έξι σημαντικούς στόχους:

- δημιουργία ευρωπαϊκών πόλων αριστείας⁽³⁾ μέσω συνεργασίας των εργαστηρίων·
- ανάληψη ευρωπαϊκών τεχνολογικών πρωτοβουλιών·
- ενίσχυση της δημιουργικότητας της βασικής έρευνας μέσω της τόνωσης του ανταγωνισμού μεταξύ ομάδων σε ευρωπαϊκό επίπεδο·
- αύξηση της ικανότητας προσέλκυσης κορυφαίων ερευνητών στην Ευρώπη·
- ανάπτυξη ερευνητικών υποδομών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος·
- ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των εθνικών προγραμμάτων έρευνας.

2.5 Από τις υπόλοιπες διατυπώσεις και προτάσεις που περιλαμβάνονται στην εν λόγω ανακοίνωση επισημαίνονται ακόμη οι ακόλουθες:

- πλήρης αξιοποίηση του δυναμικού της Ευρώπης των 25·
- πλήρης αξιοποίηση της συμπληρωματικότητας με τα διαρθρωτικά ταμεία·
- προσδιορισμός των ερευνητικών αντικειμένων μείζονος ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος·
- δύο νέα πεδία δράσης της Ένωσης: το διάστημα και η ασφάλεια·
- χρησιμοποίηση των πλέον αποτελεσματικών μηχανισμών υλοποίησης της ερευνητικής πολιτικής·
- βελτίωση της λειτουργίας του προγράμματος πλαισίου.

⁽³⁾ βλ. σχετικά σημείο 3.3

3. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

3.1 Στόχοι της Λισσαβόνας, του Γκέτεμποργκ και της Βαρκελώνης. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει και υποστηρίζει τους στόχους και τις πρωτοβουλίες που περιγράφονται στην ανωτέρω ανακοίνωση, και θεωρεί εξαιρετικά σημαντικά τα μέτρα που περιλαμβάνονται στις προτάσεις της Επιτροπής για την υλοποίηση των φιλόδοξων στόχων της Λισσαβόνας, του Γκέτεμποργκ και της Βαρκελώνης. Αναγνωρίζει με μεγάλη ικανοποίηση ότι πολλές από τις ειδικές συστάσεις της που έχουν περιληφθεί στις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της λαμβάνονται υπόψη στην παρούσα ανακοίνωση της Επιτροπής.

3.2 Ο στόχος του 3 %⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τον πρωτεύοντα στόχο του 3 %, ο οποίος προσανατολίζεται προς τις σημερινές επενδύσεις των παγκόσμιων ανταγωνιστών στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης. Ωστόσο, η υλοποίηση του στόχου αυτού σε ευρωπαϊκό επίπεδο απαιτεί σημαντική αύξηση των διαθέσιμων πόρων για το πρόγραμμα πλαίσιο συμπεριλαμβανομένου και του προγράμματος Ευρατόμ, βάσει των στόχων της Λισσαβόνας, αλλά και της νέας διευρυμένης Ευρώπης των 25 κρατών μελών.

3.2.1 Διπλασιασμός των απαραίτητων για το στόχο αυτό πόρων. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή προτείνει τον διπλασιασμό των διαθέσιμων πόρων για την εφαρμογή του συνόλου των μέτρων. Η πρόταση αυτή συμπίπτει με την σύσταση της ΕΟΚΕ, την οποία έχει ήδη εκφράσει στη γνωμοδότησή της για το έκτο πρόγραμμα πλαίσιο⁽²⁾.

3.2.2 Τα κράτη μέλη και η βιομηχανία. Ωστόσο, προκειμένου να πληρωθεί ο στόχος του 3 %, θα πρέπει να συμβαδίσει ο προτεινόμενος διπλασιασμός των πόρων με αντίστοιχη αύξηση των εθνικών προϋπολογισμών για την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, καθώς και των δαπανών της βιομηχανίας για τους προαναφερόμενους τομείς. Και στις δύο περιπτώσεις, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ανησυχία ότι καμία από τις δύο αυτές προϋποθέσεις δεν πληρείται ή δεν πληρείται επαρκώς. Στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης παρατηρείται μάλιστα ότι οι επενδύσεις στον τομέα αυτό μετατοπίζονται εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΟΚΕ συνιστά να διερευνηθούν τα αίτια αυτής της τάσης, ώστε να μπορούν να ληφθούν μέτρα για την προσέγγιση του στόχου του 3 % και όσον αφορά τη βιομηχανική έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη στην Ευρώπη.

3.2.3 Έκκληση της ΕΟΚΕ. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ καλεί εκ νέου το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη — καθώς και τη βιομηχανία — να λάβουν αποφάσεις προς αυτή την κατεύθυνση και να διασφαλίσουν την ανάλογη προσαρμογή και υλοποίηση των εκάστοτε εθνικών και ιδιωτικών προϋπολογισμών για την Ε&Α. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει πολύ καλά, ότι, εν όψει της σημερινής δύσκολης γενικότερης οικονομικής κατάστασης, η υλοποίηση του ανωτέρω αιτήματος δεν είναι απλή. Ωστόσο, η πρόταση της Επιτροπής για αύξηση των επενδύσεων στην έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη δεν είναι απλώς άκρως σημαντική, αλλά, στο πλαίσιο του παγκόσμιου ανταγωνισμού, από καιρό εκπρόθεσμη. **Μετά τα λόγια, πρέπει να ακολουθήσουν πλέον οι πράξεις.**

⁽¹⁾ ΕΕ C 112 της 30.4.2004.

⁽²⁾ Η αύξηση του προϋπολογισμού που προτείνεται στην εν λόγω γνωμοδότηση αφορούσε τις ανάγκες της Ευρώπης των 15, και πρέπει αναλόγως να προσαρμοστεί στα δεδομένα της Ευρώπης των 25 — ΕΕ C 260, 17.09.2001

3.2.4 Δυναμική ανάπτυξη. Πρέπει να αποφευχθεί όμως κάθε στατική θεώρηση αυτής της κατάστασης. Στα πλαίσια του παγκόσμιου ανταγωνισμού, η ευρωπαϊκή πολιτική πρέπει να προσαρμοστεί στις μελλοντικές εξελίξεις που αναμένεται να σημειωθούν εκτός Ευρώπης⁽³⁾. Αν επιτευχθεί καθυστερημένα ο στόχος του 3 %, θα αποτύχει η υλοποίηση των στόχων της Λισσαβόνας. Διότι μακροπρόθεσμα θα χρειαστεί ακόμη μεγαλύτερη αύξηση των επενδύσεων στην Ε&Α.

3.3 Ευρωπαϊκοί πόλοι αριστείας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον πρωταρχικό στόχο για τη δημιουργία ευρωπαϊκών πόλων αριστείας, διότι συμβάλει στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας για όλη την Ευρώπη, στη χάραξη κριτηρίων ποιότητας και στην αύξηση της ελκυστικότητας της ευρωπαϊκής έρευνας και ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό ενθαρρύνεται η προώθηση της διακρατικής συνεργασίας μεταξύ ερευνητικών κέντρων, πανεπιστημίων και επιχειρήσεων, η οποία πρέπει να αποτελέσει βασικό συστατικό στοιχείο της πολιτικής στήριξης της ΕΕ μέσω του προγράμματος Ε&Α (συν το ειδικό σκέλος Ευρατόμ), εστιάζοντας ιδιαίτερα στις θεματικές προτεραιότητες.

3.3.1 Προϋπόθεση. Ωστόσο, προϋπόθεση για την υλοποίηση του στόχου αυτού αποτελεί το γεγονός ότι υφίστανται ήδη εξαιρετικοί οργανισμοί ή ομάδες, από τη συνεργασία των οποίων μπορούμε να αναμένουμε την αριστεία.⁽⁴⁾

3.3.2 Ένα κατοχυρωμένο μέσο προώθησης. Πέραν τούτου, πρέπει να αποσαφηνιστεί ακόμη περισσότερο ότι οι «πόλοι αριστείας» δεν συνιστούν ένα νέο μέσο ενίσχυσης (σχετική ανάλυση παρακάτω), αλλά μια ευρύτερη συνολική έννοια, η οποία περιλαμβάνει το σύνολο των μέσων προώθησης που εξυπηρετούν τον ανωτέρω στόχο, όπως π.χ. τα «δίκτυα αριστείας», τα «ολοκληρωμένα έργα» ή τα «ειδικά στοχοθετημένα έργα έρευνας».

3.4 Μέσα για την προώθηση της έρευνας⁽⁵⁾ (διάθρωση των σχεδίων). Λαμβάνοντας υπόψη τον αξιόλογο στόχο της Επιτροπής για τη δημιουργία αποτελεσματικών μηχανισμών υλοποίησης, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει⁽⁶⁾ τις θέσεις της σχετικά με τη σαφήνεια, απλότητα, συνέχεια και, κατά κύριο λόγο, ευελιξία των μέσων για την προώθηση της έρευνας. Το τελευταίο σημαίνει ότι οι αιτούντες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόζουν τα μέσα αυτά στη βέλτιστη δομή και μέγεθος των δράσεων που απαιτούνται για το εκάστοτε έργο. Με τον τρόπο αυτόν αποφεύγεται η υλοποίηση έργων των οποίων το μέγεθος και η δομή προσαρμόζονται στα προκαθορισμένα μέσα αντί στις βέλτιστες επιστημονικές και τεχνικές απαιτήσεις. Τα μέσα για την προώθηση της έρευνας πρέπει να εξυπηρετούν τους όρους εργασίας και τις στοχοθετήσεις της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και όχι να τους παραβιάζουν. Το κόστος που συνεπάγονται η υποβολή των αιτήσεων και η διοικητική επεξεργασία πρέπει να έχουν κάποιο αντίκρισμα.

⁽³⁾ βλ. σημείο 1.2

⁽⁴⁾ (βλέπε σχετικά και το σημείο 4.2 κ.ε.ξ.)

⁽⁵⁾ βλ. σχετικά και σημείο 4.6

⁽⁶⁾ βλ. επίσης σημείο 5.4 του εγγράφου (ΕΕ C 95 της 23.4.2003)

3.5 Βασική έρευνα και ευρωπαϊκός ανταγωνισμός. Περαιτέρω, η ΕΟΚΕ επαναδιατυπώνει τη βασική της θέση, την οποία έχει περιγράψει σε πρόσφατη γνωμοδότησή της ⁽¹⁾ σχετικά με το εν λόγω θέμα, ότι, δηλαδή, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στην προώθηση της βασικής έρευνας — η οποία θα πρέπει να αποτελέσει και το θεμέλιο για όλα τα περαιτέρω στάδια των δραστηριοτήτων έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης — και μάλιστα, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού με ελεύθερη επιλογή των θεμάτων από τους αιτούντες. Ο ανταγωνισμός σε ευρωπαϊκό επίπεδο παρέχει ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία.

3.6 Διεθνής διάσταση της έρευνας. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι η διεθνής διάσταση της έρευνας, η οποία εκτείνεται πέρα από την επικράτεια της ΕΕ, είναι εξίσου δέουσας σημασίας. Η αριστεία στους τομείς της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης εξελίσσεται σήμερα σε ένα ευρύ, παγκόσμιο πεδίο δράσης ⁽²⁾, το οποίο χαρακτηρίζεται από την ανοιχτή συνεργασία και, παράλληλα, τον ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο. Και αυτή η πυχή χρήζει προώθησης και ιδιαίτερης προσοχής μέσω της λήψης κατάλληλων μέτρων (π.χ. προγράμματα κινητικότητας, σύναψη συμφωνιών συνεργασίας, κ.λπ.).

3.7 Πλέγμα σχέσεων και ισορροπία μεταξύ των κατηγοριών έρευνας ⁽³⁾. Ως προς το συγκεκριμένο ζήτημα, η ΕΟΚΕ εφιστά ξανά την προσοχή στο απαραίτητο για την καινοτομία και την πρόοδο πλέγμα σχέσεων και τη γόνιμη αλληλεπίδραση μεταξύ των επιμέρους ερευνητικών τομέων όπως η βασική έρευνα, η εφαρμοσμένη έρευνα (ή προκαταρκτική έρευνα) και η τεχνολογική ανάπτυξη (ανάπτυξη προϊόντων και διαδικασιών), καθώς και στη μετάβαση από τον έναν τομέα στον άλλο. Αυτό το πλέγμα σχέσεων έχει ιδιαίτερη σημασία για την ανταγωνιστικότητα της Ένωσης αλλά και για την υλοποίηση των στόχων της Λισσαβώνας και αφορά τόσο τη συνεργασία όσο και την αλληλοσυμπλήρωση μεταξύ της βιομηχανικής έρευνας και ανάπτυξης και της έρευνας στα πανεπιστήμια και σε ερευνητικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται από το κράτος. Ως εκ τούτου, πρέπει να αντανakλάται τόσο σε μια ισορροπημένη ενίσχυση των επιμέρους κατηγοριών όσο και στα επιμέρους καθήκοντα και υποθέματα των εκάστοτε θεματικών προτεραιοτήτων/δράσεων. Συνεπώς θα πρέπει να διασφαλίζεται στη βασική έρευνα η πρόσβαση σε όλους τους άξονες προώθησης του προγράμματος πλαισίου. Εξάλλου, σε αυτό το πλέγμα σχέσεων βασίζεται και η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ των κρατικών και των ιδιωτικών δαπανών για την έρευνα και την ανάπτυξη.

3.8. Αποτελεσματικοί μηχανισμοί υλοποίησης. Τέλος, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει και επιδοκιμάζει το στόχο για εφαρμογή των πλέον αποτελεσματικών μηχανισμών υλοποίησης εκτέλεσης και βελτίωση της εφαρμογής στην πράξη του προγράμματος πλαισίου. Στο πλαίσιο αυτό θεωρεί ότι υπάρχει επείγουσα ανάγκη για λήψη μέτρων που συνεπάγονται μικρότερο γραφειοκρατικό κόστος, είναι καλύτερα εναρμονισμένες με την επιστημονική κοινότητα και τη βιομηχανία, και ανταποκρίνονται στους εσωτερικούς τους κανόνες, εμπειρίες και όρους εργασίας. Οι πλέον σημαντικοί φορείς του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας είναι οι ερευνητές με τον ενθουσιασμό που τους διακρίνει για νέες ανακαλύψεις. Χρειάζονται, όμως, γι

αυτό κατάλληλο πλαίσιο δράσης και το βέλτιστο κανονιστικό πλαίσιο. Έχει ιδιαίτερη σημασία να ληφθεί υπόψη το γεγονός αυτό.

4. Ειδικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

4.1 Πρόσφατες γνωμοδοτήσεις. Μεγάλο μέρος των ακόλουθων παρατηρήσεων έχει ήδη επισημανθεί ή διατυπωθεί ρητώς στις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για την πολιτική της Ένωσης υπέρ της έρευνας ⁽⁴⁾.

4.2 Καθοριστικό κριτήριο. Το καθοριστικό κριτήριο για την επιλογή των σχεδίων και την προώθηση της έρευνας πρέπει να είναι η επιστημονική και τεχνολογική αριστεία, προκειμένου να διατηρηθεί ή να κατακτήσει η ΕΕ κορυφαίες θέσεις στον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Μόνο κατά αυτόν τον τρόπο μπορούν να επιτευχθούν οι στόχοι που διατυπώνονται στην ανωτέρω ανακοίνωση της Επιτροπής, δηλαδή η υλοποίηση της «αριστείας και καινοτομίας: κλειδιά της ευρωπαϊκής βιομηχανικής ανταγωνιστικότητας» και η «ενίσχυση της δημιουργικότητας της βασικής έρευνας μέσω της τόνωσης του ανταγωνισμού μεταξύ ομάδων σε ευρωπαϊκό επίπεδο».

4.2.1 Αριστεία. Η αριστεία συνιστά το αποτέλεσμα μιας πολύπλοκης, επίπονης και μακροχρόνιας διαδικασίας εξέλιξης και διαλογής, η οποία εφαρμόζεται σύμφωνα με τους κανόνες που έχει διαμορφώσει η ίδια η επιστημονική κοινότητα, και στο πλαίσιο της οποίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη πολλοί, σημαντικοί και αλληλένδετοι παράγοντες που την χαρακτηρίζουν.

4.2.2 Κοινωνία και πολιτική. Κατά συνέπεια, η κοινωνία και η πολιτική πρέπει να διασφαλίζουν την ύπαρξη ή τη δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων για τη διαμόρφωση και την απόκτηση της αριστείας.

4.2.3 Αποκλίνοντα κριτήρια. Η εφαρμογή αποκλινόντων, ξένων προς τον τιθέμενο στόχο ή κερδοσκοπικών κριτηρίων αυξάνουν το γραφειοκρατικό κόστος, οδηγούν σε παραπλάνηση και εγκυμονούν τον κίνδυνο λήψης εσφαλμένων αποφάσεων με όλες τις αρνητικές συνεπαγόμενες επιπτώσεις, όχι μόνο σε ό,τι αφορά την υλοποίηση των στόχων της Λισσαβώνας, αλλά και γενικότερα για το ευρωπαϊκό ερευνητικό κλίμα.

4.3 Το δυναμικό της Ευρώπης των 25. Παράλληλα, απαραίτητη κρίνεται και η ανάπτυξη και πλήρης αξιοποίηση του δυναμικού της Ευρώπης των 25, στόχος της Επιτροπής για τον οποίο η ΕΟΚΕ εκφράζει την πλήρη υποστήριξή της. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, πρέπει να δημιουργηθούν οι κατάλληλες προϋποθέσεις, εφόσον αυτές δεν υφίστανται ήδη, για την προώθηση της αριστείας στα ερευνητικά ιδρύματα της διευρυμένης Ένωσης και των περιφερειών που δεν διαθέτουν τον απαραίτητο ερευνητικό εξοπλισμό.

4.3.1 Επικουρικότητα. Σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, η ανάπτυξη τέτοιου είδους εθνικών επιστημονικών και τεχνικών ικανοτήτων και του συναφούς βασικού εξοπλισμού τους, ως βάσης για την κατάρτιση των κορυφαίων ερευνητών και επιστημόνων, πρέπει να αποτελείει μέριμνα των κρατών μελών.

⁽¹⁾ ΕΕ C 110 της 30.4.2004.

⁽²⁾ Π.χ. ο Καναδάς, η Κίνα, οι Ινδίες, η Ιαπωνία, η Κορέα, η Ρωσία και οι ΗΠΑ.

⁽³⁾ Σε αυτό αλλά και σε ορισμένα συναφή και βασικά προβλήματα αναφέρεται εκτενώς το κεφάλαιο 7 **Έρευνα και τεχνολογική καινοτομία** της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ για τον «Ευρωπαϊκό Χώρο».

⁽⁴⁾ ΕΕ C 95 της 23.4.2003· ΕΕ C 110 της 30.4.2004.

4.3.2 Διαρθρωτικά ταμεία και Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων. Ωστόσο, στις περιπτώσεις όπου κρίνεται απαραίτητο και διασφαλίζεται η επιτυχία του εγχειρήματος, η δράση αυτή πρέπει να υποστηριχθεί και να προαχθεί κατά δέοντα και αποτελεσματικό τρόπο από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ στηρίζει τα σχέδια της Επιτροπής, υπό την έννοια επίσης μιας επιτυχημένης πολιτικής συνοχής, σχετικά με την πλήρη αξιοποίηση της συμπληρωματικότητας του προγράμματος πλαισίου με τα διαρθρωτικά ταμεία - και συνιστά να συμπεριληφθεί σε αυτό το σχέδιο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων-, καθώς και τη διάθεση μέρους των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων για την υποστήριξη της ανάπτυξης των ικανοτήτων έρευνας και των σχετικών υποδομών.

4.3.3 Για το σκοπό αυτό είναι απαραίτητη η διασφάλιση αρχικής χρηματοδότησης μέτρων E&A στα νέα κράτη μέλη, δεδομένου ότι τα επιστημονικά ιδρύματα των χωρών αυτών δεν είναι ακόμη σε θέση να προκαταβάλλουν τους απαραίτητους πόρους για προγράμματα που επιχορηγούνται από την ΕΕ. Συγχρόνως, όμως θα πρέπει να δημιουργηθούν και κατάλληλα εθνικά συστήματα επιδότησης.

4.4 Ερευνητικές υποδομές. Και σχετικά με το ζήτημα αυτό, η ΕΟΚΕ χαρακτηρίζει την πρόταση της Επιτροπής αναφορικά με την ανάπτυξη ερευνητικών υποδομών⁽¹⁾ ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Στο πλαίσιο αυτό, αποδείχθηκε ως αποτελεσματική μέχρι σήμερα η ουσιαστική χρηματοδότηση επιλεγμένων μεγάλων εγκαταστάσεων βάσει της αρχής της «μεταβλητής γεωμετρίας» και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να συνεχισθεί η ίδια πρακτική. Το Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Φόρουμ για τις Υποδομές Έρευνας (ESFRI) μπορεί να συνεισφέρει στην προκειμένη περίπτωση αναλαμβάνοντας σημαντικό συμβουλευτικό ρόλο. Στη βάση αυτή θα πρέπει να προαχθεί η επεξεργασία μιας ευρωπαϊκής προσέγγισης για τις ερευνητικές υποδομές.

4.4.1 Υποδομές μεσαίας κλίμακας. Εντούτοις, βάσει των διαθέσιμων πόρων και της αναγνωρισμένης αξίας της προώθησης κοινοτικών έργων, το εν λόγω μέτρο δεν θα πρέπει να περιοριστεί αποκλειστικά για την εξασφάλιση μεγάλων εγκαταστάσεων, δεδομένου ότι υφίσταται ανάγκη για δημιουργία πολύπλοκων ερευνητικών υποδομών μεσαίας κλίμακας σε πολλούς ερευνητικούς τομείς, οι οποίες μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη των εκάστοτε ερευνητικών στόχων περισσότερων κρατών μελών.

4.5 Ενίσχυση των θεματικών προτεραιοτήτων και της κινητικότητας. Όπως προαναφέρθηκε, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για το διπλασιασμό των διαθέσιμων πόρων για το έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο συν το ειδικό πρόγραμμα Ευρατόμ (εν συγκρίσει με το τρέχον έκτο πρόγραμμα πλαίσιο). Η αύξηση πρέπει κατ' αρχάς⁽²⁾ να αποβεί προς όφελος των θεματικών προτεραιοτήτων/δράσεων/έργων (συμπεριλαμβανομένων και εκείνων του ειδικού προγράμματος Ευρατόμ) και του προγράμματος κινητικότητας⁽³⁾ (συμπεριλαμβανομένης της προαγωγής νέων επιστημόνων και κορυφαίων ερευνητών).

⁽¹⁾ Βλέπε σχετικά και το κεφάλαιο 5.4 της ΕΕ C 95, 23.04.2003

⁽²⁾ Βλ. επίσης τις συστάσεις που διατυπώνονται στο σημείο 3.5.

⁽³⁾ Συνιστάται η ενίσχυση του προγράμματος Marie-Curie, το οποίο διαδραματίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο για την προώθηση του προγράμματος κινητικότητας.

4.6 Μέσα για την προώθηση της έρευνας: Προκειμένου να διασαφηνιστούν οι ανωτέρω περιγραφόμενες συστάσεις της, η ΕΟΚΕ συνιστά την εφαρμογή των ακόλουθων αρχών:

- Ο αριθμός των εφαρμοζόμενων μέσων πρέπει να χαρακτηρίζεται από διαφάνεια.
- Τα μέσα προώθησης χρήζουν σαφούς προσδιορισμού, ενώ η στοχοθέτησή τους πρέπει να διακρίνεται από διαφάνεια.
- Ο χειρισμός τους πρέπει να είναι όσο το δυνατόν απλούστερος.
- Κατά προτίμηση, πρέπει να εστιάζουν στην άμεση προώθηση της επίτευξης των στόχων της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και, ως εκ τούτου, στους ερευνητές που δραστηριοποιούνται στους εν λόγω τομείς.
- Η επιλογή των μέσων προώθησης, συγκεκριμένα, του μέσου για ένα καθορισμένο σχέδιο ή έργο, πρέπει να υπάγεται στην αρμοδιότητα του αιτούντος. Τα επιμέρους στοιχεία των θεματικών προτεραιοτήτων δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να συνδέονται εκ των προτέρων με ένα προκαθορισμένο μέσο⁽⁴⁾· εντούτοις, η Επιτροπή υποχρεούται να παρέχει συμβουλές σχετικά με εν λόγω ζήτημα και να διευκρινίζει τους λόγους για τους οποίους σε ορισμένα θέματα δείχνει προτίμηση σε ένα συγκεκριμένο μέσο.
- Στην περίπτωση των μέσων πρέπει να επίσης να δίνεται ιδιαίτερο βάρος στη διασφάλιση επαρκούς συνέχειας αποφεύγοντας ιδίως την απότομη μεταβολή των ισχύοντων προτύπων, προκειμένου να συγκρατηθεί η γραφειοκρατία σε λογικά πλαίσια για όλους τους συμμετέχοντες.

— Θα πρέπει να υποστηριχθεί ακόμη η χορήγηση «επιδοτήσεων» ή εφαρμογή «ειδικών στοχοθετημένων έργων έρευνας» και, κατά συνέπεια, η έγκριση ερευνητικών σχεδίων που χαρακτηρίζονται από διαφάνεια και απλό χειρισμό. Σχετικά με αυτό, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στα θέματα που έχει θέσει παραπάνω στην παρούσα γνωμοδότηση και στις μεταγενέστερες παρατηρήσεις της σχετικά με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ).

Υπό την έννοια των αρχών αυτών συνιστάται, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο των «δικτύων αριστείας», η προώθηση όχι μόνο του κόστους συντονισμού τους, αλλά και μέρους των άμεσων δαπανών για την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη (όπως π.χ. οι συμβάσεις σύνδεσης στην περίπτωση του προγράμματος σύντηξης Ευρατόμ).

4.6.1 Έκθεση Marimon⁽⁵⁾. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι οι σχετικές συστάσεις της έκθεσης Marimon, που μόλις δημοσιεύτηκε, συμπίπτουν κατά ένα μεγάλο μέρος με τις αντίστοιχες δικές της. Εκφράζει την πλήρη υποστήριξή της για τις προτάσεις της εν λόγω έκθεσης.

⁽⁴⁾ Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη ότι και πάλι δεν λήφθηκαν υπόψη οι ίδιες συστάσεις που είχε διατυπώσει παλαιότερα.

⁽⁵⁾ Έκθεση ομάδας εμπειρογνομόνων υπό την προεδρία του καθηγητή κ. Marimon της 21ης Ιουνίου 2004, Έκτο Πρόγραμμα Πλαίσιο.

4.6.2 **Συνέχεια.** Προκειμένου να υπογραμμιστεί και να διασαφηνιστεί για άλλη μια φορά η σημασία της πτυχής αυτής, πρέπει να επισημάνουμε ότι: σε γενικές γραμμές, πρέπει να διασφαλιστεί η μεγαλύτερη δυνατή συνέχεια κατά τη μετάβαση από το έκτο στο έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο. Για την επιστήμη και για τη βιομηχανία (και κυρίως για τις ΜΜΕ), η τροποποίηση των ισχυουσών όρων προώθησης, προϋποθέσεων υποβολής αιτήσεων, κριτηρίων αξιολόγησης, νομικών συμβατικών όρων/μέσων, καθώς και των υποδειγμάτων δαπανών, που συνοδεύουν μέχρι σήμερα κάθε μετάβαση από το ένα πρόγραμμα πλαίσιο στο άλλο, αποτελούν επιβάρυνση που συντελεί σε μείωση της αποτελεσματικότητας. Συνεπώς, για τη διασφάλιση της συνέχειας αυτής, κατά βάση, δεν πρέπει να υιοθετηθεί η εφαρμογή κανενός εντελώς νέου μέσου ή άλλης διαδικασίας. Αντ' αυτού, κρίνεται απαραίτητη η απλούστευση και ανάλογη προσαρμογή των ήδη εφαρμοζόμενων μέσων και διαδικασιών βάσει της αποκτηθείσας εμπειρίας και των συστάσεων που έχουν διατυπωθεί. Ως εκ τούτου, κύριο στόχο πρέπει να αποτελέσει η διασφάλιση της συνέχειας, σε συνδυασμό με την απλούστευση και την διασαφήνιση, καθώς και η εξασφάλιση ευελιξίας για τους αιτούντες, όσον αφορά την επιλογή των μέσων που θα εφαρμοστούν.

4.7 **Τεχνολογικές πλατφόρμες.** Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ρητά την πρωτοβουλία της Επιτροπής και της βιομηχανίας, να συγκροτήσουν «τεχνολογικές πλατφόρμες», οι οποίες να συσπειρώνουν σε ευρωπαϊκή κλίμακα επιχειρήσεις, ερευνητικούς οργανισμούς, χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και ρυθμιστικούς φορείς. Στόχος τους θα είναι η χάραξη ενός κοινού στρατηγικού σχεδίου έρευνας, ικανού να κινητοποιήσει μια κρίσιμη μάζα εθνικών και ευρωπαϊκών, δημόσιων και ιδιωτικών, πόρων.

4.7.1 **Κοινοτικά αναπτυξιακά σχέδια.** Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της προσέγγισης αυτής, στις περιπτώσεις εκτενών και δαπανηρών κοινοτικών επιστημονικών και τεχνικών σχεδίων ανάπτυξης, όπως λόγου χάρι το πρόγραμμα GALILEO, — διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τον σαφή προσδιορισμό των τιθέμενων στόχων—, την οποία θεωρεί σημαντικό βήμα για την υλοποίηση της συντονισμένης κοινής δράσης όλων των φορέων. Τούτο μπορεί να εφαρμοστεί υπό τη μορφή «ολοκληρωμένων έργων» ή «κοινοτών επιχειρήσεων» δυνάμει του άρθρου 171 της Συνθήκης ΕΚ⁽¹⁾. Ωστόσο, και στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εξεταστούν δεόντως⁽²⁾ οι εκάστοτε μέθοδοι για την αποφυγή της διόγκωσης του οργανωτικού/διοικητικού κόστους και, παράλληλα, την ενίσχυση της συμμετοχής των ΜΜΕ ή των μικρότερων ιδρυμάτων/ερευνητικών ομάδων.

4.7.2 **Διοικητικό και οργανωτικό κόστος.** Λαμβανομένου υπόψη του αναγκαίου αυξημένου οργανωτικού/διοικητικού και νομικού κόστους (λόγου χάριν για ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας), κρίνεται απαραίτητη πριν από τη δημιουργία περαιτέρω «τεχνολογικών πλατφόρμων» η απόκτηση εμπειρίας με τις πλατφόρμες που βρίσκονται ήδη στο στάδιο κατασκευής, και η αποσαφήνιση της δυνατότητας εφαρμογής της αρχής της «μεταβλητής γεωμετρίας» για τη δημιουργία αυτών. Πέραν τούτου, πρέπει να εξετασθεί στην εκάστοτε περίπτωση, εάν έχει προσδιοριστεί σαφώς ο στόχος και αν μπορεί να υλοποιηθεί με την εφαρμογή απλούστερων μέσων, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία σύγχυσης και υπέρμετρου κόστους συντονισμού των διαφόρων ενεργειών, λόγω της περαιτέρω αύξησης εν μέρει αλληλοεπικαλυπτόμενων μέσων. Εφόσον εφικτό, θα πρέπει να εφαρμοζονται απλούστερα μέσα.

(1) «Η Κοινότητα μπορεί να δημιουργεί κοινές επιχειρήσεις ή οποιαδήποτε άλλη αναγκαία υποδομή για την καλή εκτέλεση των προγραμμάτων κοινοτικής έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και επίδειξης».

(2) Βλ. σχετικά και το σημείο 4.7.2

4.8 **Μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ).** Οι ΜΜΕ συμβάλλουν ήδη σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη της καινοτομίας ή διαθέτουν το αντίστοιχο δυναμικό για να συνεισφέρουν στο μέλλον. Ως εκ τούτου, οι όροι συμμετοχής των ΜΜΕ στις θεματικές προτεραιότητες πρέπει να είναι ακόμη πιο ευέλικτοι και απλουστευμένοι, μεταξύ άλλων μέσω του ευέλικτου καθορισμού και της δυνατότητας επιλογής θεμάτων και μέσων (όπως η κοινή ερευνητική δράση για την τεχνολογία — CRAFT, η συλλογική έρευνα, ο ευρωπαϊκός οργανισμός για το συντονισμό της έρευνας — EUREKA). Γενικά, θα πρέπει, κατά την προσαρμογή των μέσων ενίσχυσης και κατά τη διάρθρωση των σχεδίων να ληφθεί σε μεγαλύτερο βαθμό μέριμνα ώστε οι ικανές ΜΜΕ να συμμετέχουν κατάλληλα τόσο σε προγράμματα προηγμένης τεχνολογίας όσο και σε προγράμματα τεχνολογίας χαμηλού επιπέδου. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, κρίνεται καταλληλότερη η εφαρμογή μέσων προώθησης όπως τα «ειδικά στοχοθετημένα έργα έρευνας», τα οποία συνεπάγονται οφέλη τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και τα έργα μικρότερης κλίμακας και επιτρέπουν μια προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή.

4.8.1 **ΜΜΕ και μεταφορά γνώσης.** Ωστόσο, θα πρέπει να ξεχωρίσουμε τον εξίσου πολύ σημαντικό στόχο της μεταφοράς των νεότερων, δυνητικά αξιοποιήσιμων γνώσεων της βασικής έρευνας — που διεξάγουν τα πανεπιστήμια και τα κρατικά επιχορηγούμενα ερευνητικά ιδρύματα — προς τη βιομηχανία, και, ειδικότερα, προς το ερευνητικό και τεχνικό προσωπικό που δραστηριοποιείται στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), προκειμένου να επιταχυνθεί κατά αυτόν τον τρόπο η αναγκαία για τους τομείς της έρευνας και ανταγωνιστικότητας «μεταφορά γνώσεων». Σχετικά με το εν λόγω ζήτημα, η ΕΟΚΕ έχει ήδη διατυπώσει πλήθος συστάσεων⁽³⁾ ιδίως όσον αφορά τη βελτίωση και ελκυστικότερη διαμόρφωση της ανταλλαγής προσωπικού (κινητικότητα) μεταξύ των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και της βιομηχανίας.

4.8.2 **Επιχειρηματικό πνεύμα και βιομηχανική πολιτική.** Η ίδρυση νέων μικρών επιχειρήσεων αποτελεί σημαντική κινητήρια δύναμη για την καινοτομία και την οικονομική μεγέθυνση. Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζεται όμως κατά την ίδρυση παρόμοιων επιχειρήσεων, δεν είναι τόσο η ανεπάρκεια της ενίσχυσης της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης όσο η διοίκηση και η διαχείριση των επιχειρήσεων αυτών αλλά και η ανεπαρκής μακροπρόθεσμη οικονομική κάλυψη που θα επέτρεπε στις επιχειρήσεις αυτές να αντέξουν την αρχική περίοδο που συνεπάγεται σημαντικές οικονομικές απώλειες. Τα προβλήματα αυτά πρέπει, επομένως, να αντιμετωπιστούν τόσο μέσω μέτρων της βιομηχανικής πολιτικής όσο και με μέτρα της ερευνητικής πολιτικής, ώστε να δημιουργηθούν κίνητρα και δυνατότητες επιτυχίας για την ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος στην Ευρώπη.

4.8.3 **Το πρόγραμμα SBIR των ΗΠΑ.** Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να αξιοποιηθούν οι εμπειρίες που αποκτήθηκαν στις ΗΠΑ από την εφαρμογή του προγράμματος για την έρευνα και την καινοτομία στις Μικρές Επιχειρήσεις «Small Business Innovation Research Program» (SBIR)⁽⁴⁾. Στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος η κυβέρνηση των ΗΠΑ προωθεί, μέσω διαφόρων γραφείων, μέτρα E&A που έχουν άμεση σχέση με την αγορά και αναπτύσσονται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

(3) Βλέπε σχετικά τα κεφάλαια 7 και 8 της ΕΕ C 204, 18.07.2000

(4) βλ. <http://sbir.us/pm.html> καθώς επίσης <http://www.zyn.com/sbir/funding.htm>.

4.9 Ανοιχτός συντονισμός. Η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει επανειλημμένα τη θέση της υπέρ της εφαρμογής της διαδικασίας του ανοιχτού συντονισμού εκ μέρους της Επιτροπής, τονίζοντας εντούτοις πάντοτε ότι αυτή μπορεί να επιτευχθεί μόνο σε ευδελοντική βάση εκ μέρους των κρατών μελών.

4.10 Οργάνωση και Συντονισμός από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης επισημάνει επανειλημμένα την ικανότητα αυτόνομης οργάνωσης και συντονισμού των ίδιων των επιστημονικών και τεχνικών παραγόντων στην ΕΕ, ικανότητα που λειτουργεί «από τη βάση προς την κορυφή». Οι επιστήμονες αυτοί, που είναι ευρέως γνωστοί στον εκάστοτε τομέα τους χάρη σε δημοσιεύσεις, συνέδρια και σεμινάρια, επηρεάζουν αυτόβουλα τη διαμόρφωση των προγραμμάτων και συμβάλουν, στο διάκενο ανάμεσα στον ανταγωνισμό και τη συνεργασία (βλ. σχετικά παρακάτω), στη διασφάλιση του συντονισμού. Κατά αυτόν τον τρόπο, αναλήφθηκαν σημαντικές διεθνείς ερευνητικές πρωτοβουλίες, θεσπίστηκαν ερευνητικά προγράμματα και συστάθηκαν συναφείς οργανισμοί, προκειμένου παράλληλα την προσέγγιση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας. Τούτο χρήζει αναγνώρισης και ευρύτατης εφαρμογής και αξιοποίησης.

4.11 Προώθηση του ανταγωνισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει θέσει ως έναν από τους 6 βασικούς της στόχους την «προώθηση του ανταγωνισμού». Συμμερίζεται την επιδίωξη της Επιτροπής να υλοποιήσει την επίτευξη προστιθέμενης αξίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω του ανταγωνισμού. Η ΕΟΚΕ επαναδιατυπώνει⁽¹⁾ προηγούμενη διαπίστωση της ότι δηλαδή η επιστήμη και η έρευνα εξαρτώνται άμεσα από τον ανταγωνισμό για την επίτευξη των καλύτερων ιδεών, διαδικασιών και αποτελεσμάτων, αλλά και από την ανεξάρτητη αναπαραγωγή, ή αναίρεσή τους, δηλαδή από την πιστοποίηση νέων γνώσεων, από τη διάδοσή τους, την εμβάθυνση και τη διεύρυνσή τους. Συνεπώς είναι αναγκαίο να καταστούν εφικτές και να ενθαρρυνθούν πολυφωνικές, αλλά και πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις και διαρθρώσεις όσον αφορά την έρευνα, προκειμένου να ενθαρρυνθεί και να αξιοποιηθεί ο συνεπαγόμενος ανταγωνισμός για την επίτευξη των βέλτιστων ιδεών και αποτελεσμάτων.

4.12 Ανταγωνισμός, συνεργασία και συντονισμός. Πρόκειται για στόχους μεταξύ των οποίων ενδέχεται να δημιουργηθούν αντιθέσεις, και μάλιστα εντονότερες, όσο περισσότερο οι εκάστοτε δραστηριότητες συνδέονται με την παραγωγή των προϊόντων. Βάσει αυτών των αντιθέσεων πρέπει να καθοριστούν τα όρια των βελτιστων τομέων εφαρμογής των τριών αυτών στοιχείων, ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση, και, ως εκ τούτου, να προσδιοριστεί και η επιλογή των κατάλληλων μέσων. Η θέση της ΕΟΚΕ είναι: ανταγωνισμός, όσο το δυνατόν περισσότερος· συνεργασία, όση κρίνεται απαραίτητη.

4.13 Κρίσιμη μάζα και παγκόσμιος ανταγωνισμός. Οι στόχοι της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης, η «κρίσιμη μάζα» των οποίων ξεπερνά και μεμονωμένα τις δυνατότητες των επιμέρους κρατών μελών, και οι οποίοι μπορούν κατά βάση να υλοποιηθούν μόνο στο πλαίσιο της Ένωσης, όπως παραδειγματός χάρην, μεγάλα έργα υποδομής ή συγκεκριμένα τεχνολογικά έργα μεγάλης κλίμακας, πρέπει, ίσως περισσότερο από άλλους στόχους, να προσαρμοστούν στον παγκόσμιο ανταγωνισμό (βλ. σχετικά και το κεφάλαιο «διεθνής διάσταση») και να αντέξουν τη σύγκριση με διεθνή κριτήρια.

⁽¹⁾ Σημεία 4.2.2, 4.2.3 και 4.2.4 της ΕΕ C 95, 23.04.2003

4.14 Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας (ΕΣΕ). Όπως έχει ήδη επισημάνει σε πρόσφατη γνωμοδότησή της⁽²⁾, η ΕΟΚΕ στηρίζει τα σχέδια της Επιτροπής για τη σύσταση ενός «Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας» (ΕΣΕ). Αντικείμενο των δραστηριοτήτων του πρέπει να αποτελέσουν η διαμόρφωση και προώθηση του πόρου της βασικής έρευνας, ενώ θα πρέπει να έχει την υποστήριξη της «επιστημονικής κοινότητας». Το συμβούλιο πρέπει να εκτελεί τα καθήκοντά του στο πλαίσιο πλήρους αυτονομίας και σύμφωνα με τους κανόνες επιτυχημένων αντίστοιχων θεσμών στα κράτη μέλη ή τις ΗΠΑ. Προκειμένου να λειτουργήσει αποτελεσματικά η αλληλεπίδραση μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών της έρευνας, η ΕΟΚΕ συνιστά να προσκληθούν να συνεργαστούν στο ΕΣΕ και κορυφικοί επιστήμονες που εργάζονται στον τομέα της βιομηχανικής έρευνας.

4.15 Αξιολόγηση από ομότιμους. Το βασικό μέσο αξιολόγησης πρέπει να είναι η «αξιολόγηση από ομότιμους». Ωστόσο, προκειμένου να αντισταθμιστούν τα γνωστά μειονεκτήματα (π.χ. σύγκρουση συμφερόντων) που ενέχει και αυτό το σύστημα αξιολόγησης, θα πρέπει να απασχολούνται στο ΕΣΕ, και γενικά εντός κάθε οργανισμού προώθησης⁽³⁾, έμπειροι επιστήμονες που έχουν διακριθεί για τις επιστημονικές τους επιδόσεις και, οι οποίοι, κατέχουν βαθιά γνώση του ειδικού επιστημονικού αντικείμενου που τους ανατίθεται.

4.16 Προώθηση σταδιοδρομιών. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το στόχο να καταστούν ελκυστικοί στόχοι επαγγελματικής σταδιοδρομίας οι τομείς της επιστήμης, έρευνας και ανάπτυξης, να προκληθεί το ενδιαφέρον των πλέον ταλαντούχων για τους τομείς αυτούς και να προωθηθούν αντίστοιχα ανάλογες επαγγελματικές σταδιοδρομίες. Σε πρόσφατη γνωμοδότησή της⁽⁴⁾, η ΕΟΚΕ εξέτασε λεπτομερώς το ζήτημα αυτό και εξέφρασε την υποστήριξή της απέναντι στις σχετικές προσπάθειες της Επιτροπής.

4.16.1 Μη ικανοποιητική κατάσταση στον τομέα των συμβάσεων των επιστημόνων. Ένα ιδιαίτερο πρόβλημα συνιστά το σύστημα αποδοχών και συμβατικών όρων που ισχύουν σε πολλά κράτη μέλη το οποίο δημιουργεί δυσμενείς συνθήκες απασχόλησης κυρίως για τους νέους ερευνητές σε σύγκριση με τις σταδιοδρομίες στην ελεύθερη αγορά και εν μέρει ακόμη και σε σύγκριση με συγκρίσιμες επαγγελματικές σταδιοδρομίες των υπαλλήλων του δημοσίου τομέα. Τονίζει ότι η λήψη σχετικών μέτρων είναι επείγοντως, κυρίως εκ μέρους των κρατών μελών.

4.17 Αποφυγή της δημιουργίας οργάνων με συγκρίσιμα ή αλληλεπικαλυπτόμενα καθήκοντα. Η ερευνητική δραστηριότητα συμπεριλαμβάνει καθήκοντα που συνδέονται με τον ερευνητικό σχεδιασμό, τα επιχειρησιακά και διοικητικά καθήκοντα, καθώς και τα καθήκοντα αξιολόγησης που πρέπει να διεκπεραιώνονται μόνο από έμπειρους επιστήμονες. Λόγω της πληθώρας αιτήσεων, διαδικασιών αξιολόγησης και παρακολούθησης, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σύστασή της προς την Επιτροπή⁽⁵⁾, να επιληφθεί του θέματος αυτού και να επιδιώξει την επίτευξη αποτελεσματικών, συντονισμένων διαδικασιών (ιδίως σε συνεργασία και μεταξύ των συμμετεχόντων αρμοδίων οργάνων των κρατών μελών) που να εμποδίζουν την εμφάνιση υπερβολικά μεγάλου αριθμού καθέτων (ή οριζόντιων/παραλλήλων) οργάνων (και διαδικασιών) έγκρισης, προσανατολισμού και ελέγχου που δρουν το ένα ανεξάρτητα από το άλλο αλλά και την επακόλουθη αντιπαραγωγική δραστηριότητα.

⁽²⁾ ΕΕ C 110 της 30.4.2004

⁽³⁾ Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει επανειλημμένα τη σύσταση να ακολουθηθεί η ίδια διαδικασία και στα αρμόδια για την προώθηση της έρευνας τομέων της Επιτροπής.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 110 της 30.4.2004 (CESE 305/2004).

⁽⁵⁾ CESE 305/2004 Κεφάλαιο 5.18 (ΕΕ C 110, 30.04.2004)

4.18 **Επιλογή αξιολογητών.** Ταυτόχρονα, και υπό την προϋπόθεση της γενικότερης ελάττωσης της τρέχουσας (υπερβολικής) επιβάρυνσης των αξιολογητών, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ώστε στον εκάστοτε επιστημονικό τομέα να αξιοποιηθούν οι πλέον επιτυχημένοι και έμπειροι ειδικοί επιστήμονες ως αξιολογητές, δεδομένου ότι, σε αντίθετη περίπτωση, αυξάνει ο κίνδυνος εσφαλμένων αξιολογήσεων. Ωστόσο, για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, πρέπει να αποδεσμευτούν οι ισχύουσες διαδικασίες επιλογής προσωπικού αναφορικά με τους προσληφθέντες αξιολογητές από τις ογκώδεις και άκαμπτες γραφειοκρατικές διαδικασίες, οι οποίες επιδρούν αποτρεπτικά ιδίως για τους κορυφαίους επιστήμονες.

4.19 **Διαδικασία αξιολόγησης.** Πιθανόν, οι ισχύουσες διαδικασίες αξιολόγησης, οι οποίες δέχονται την αποδοκιμαστική κριτική της επιστημονικής κοινότητας συνιστούν το αποτέλεσμα μιας καλόπιστης προσπάθειας θέσπισης και εφαρμογής τυποποιημένων κριτηρίων αξιολόγησης σε έναν εξαιρετικά πολύπλοκο και ευαίσθητο τομέα, αντί της αξιοποίησης της ανθρώπινης εμπειρίας. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει αφενός, στο πλαίσιο της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας, την πρόθεση να αποκλειστούν όσο το δυνατόν περισσότερο οι υποκειμενικές αξιολογήσεις — εξαιτίας του ευάλωτου χαρακτήρα τους και επίσης λόγω της δυνατότητας κατάχρησης: ωστόσο, προκύπτει αφετέρου από τα παραπάνω ένα ανεπίλυτο δίλημμα. Η αξιολόγηση της επιστημονικής επίδοσης και δημιουργικότητας δεν μπορεί να αυτοματοποιηθεί ή να ανατεθεί σε άτομα χωρίς σχετική εμπειρία.

4.20 **Δύο νέα θέματα: διάστημα και έρευνα στον τομέα της ασφάλειας.** Στην ανακοίνωση της Επιτροπής δεν εξετάζονται οι θεματικές προτεραιότητες. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η αναφορά στη βασική έρευνα⁽¹⁾, καθώς και στα δύο νέα θέματα: το διάστημα και η έρευνα στον τομέα της ασφάλειας. Η ΕΟΚΕ χαιρείται την πρόταση της Επιτροπής, όσον αφορά την ανάληψη δράσης και εκ μέρους της Επιτροπής πλέον στους τομείς του διαστήματος και της έρευνας για την ασφάλεια, ενισχύοντας έτσι τις προηγούμενες συστάσεις της στον τομέα του διαστήματος⁽²⁾. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ συνιστά την υιοθέτηση και θέσπιση αυτών των δύο τομέων δράσης εκτός του πλαισίου του προβλεπόμενου για το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο προϋπολογισμού και εκτός των θεματικών προτεραιοτήτων του εν λόγω προγράμματος πλαισίου, δεδομένου ότι οι δύο αυτοί τομείς χαρακτηρίζονται από διαφορετικά, ιδιόμορφα στοιχεία που δεν συμβαδίζουν με τους όρους εφαρμογής του ανωτέρω προγράμματος πλαισίου.

4.20.1 Στο τομέα του **διαστήματος** υφίσταται ήδη ένα πλέον αξιόλογο και επιτυχημένο πρόγραμμα το οποίο διαμορφώθηκε και εφαρμόστηκε μέχρι τώρα κυρίως στο πλαίσιο της συνεργασίας της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Διαστήματος με την ευρωπαϊκή διαστημική και αεροπορική βιομηχανία και στο οποίο σημαντική ήταν η συνεισφορά των ερευνητικών ινστιτούτων των κρατών μελών. Για το λόγο αυτό, και σύμφωνα με τη σθεναρή σύσταση της ΕΟΚΕ, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στη συμμετοχή της Επιτροπής, ήτοι χρηματοδότηση και εκτέλεση του προγράμματος για το διάστημα στο πλαίσιο της υφιστάμενης συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ της ΕΥΔ και της Επιτροπής, αλλά εκτός του προγράμματος πλαισίου. Η ΕΟΚΕ εκφράζει το ενδιαφέρον της να ενημερωθεί σχετικά με περαιτέρω λεπτομέρειες για το εν λόγω ζήτημα.

4.20.2 Στον τομέα της **έρευνας για την ασφάλεια** διαπιστώνεται η ύπαρξη ισχυρού πανευρωπαϊκού ενδιαφέροντος για την ανάληψη κοινοτικής δράσης. Το θέμα αυτό έχει συζητηθεί και υπογραμμιστεί επανειλημμένα στο πλαίσιο της ΕΟΚΕ και κατά συνέπεια θεωρεί επείγουσα την εξέτασή του. Ωστόσο, στον εν λόγω

τομέα εμπλέκονται και ζητήματα τήρησης απορρήτου και της πιθανής αξιοποίησης εσωτερικών ή εξωτερικών δράσεων που αφορούν την άμυνα, οι οποίες, σε αντίθεση με τις θεματικές προτεραιότητες του προγράμματος πλαισίου (στο πλαίσιο του οποίου λόγου χάριν προάγεται η διαφάνεια), χρήζουν ιδιαίτερης μεταχείρισης. Ως εκ τούτου, και στην προκειμένη περίπτωση πρέπει να συσταθεί ένα αυτόνομο σχέδιο, ανεξάρτητο από την χρηματοδότηση και εκτέλεση του προγράμματος πλαισίου.

5. Σύνοψη

5.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον καθοριστικό ρόλο της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης και συνεπώς για τους στόχους της Λισσαβόνας. Τάσσεται επομένως υπέρ των προτεινόμενων μέτρων και τιθέμενων στόχων της ανακοίνωσης της Επιτροπής.

5.2 Τούτο ισχύει ειδικά για το στόχο του 3 %, καθώς και για τον προτεινόμενο διπλασιασμό των πόρων των κοινοτικών προϋπολογισμών για τις δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (για το πρόγραμμα πλαίσιο και το ειδικό πρόγραμμα Ευρατόμ). Η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο να στηρίξουν την πρόταση αυτή, τα κράτη μέλη να την υιοθετήσουν στους εθνικούς προϋπολογισμούς τους για την έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη και τον βιομηχανικό τομέα να εντατικοποιήσει με εύστοχο τρόπο τις επενδύσεις του στην έρευνα και στην τεχνολογική ανάπτυξη στην Ευρώπη.

5.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ο στόχος του 3 % ανταποκρίνεται στην επικρατούσα κατάσταση όσον αφορά τον ανταγωνισμό και ότι θα πρέπει στο μέλλον να προσαρμοστεί στις επιτεινόμενες τάσεις που σημειώνονται π.χ. στις ΗΠΑ και στην Νοτιοανατολική Ασία.

5.4 Στηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής να διαθέσει ένα μέρος των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων για την ανάπτυξη των ερευνητικών ικανοτήτων και υποδομών, ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό της Ευρώπης των 25, και να ληφθεί υπόψη η μεταβατική κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα νέα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ συνιστά να αξιοποιηθεί για το σκοπό αυτό και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων.

5.5 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής όσον αφορά την υλοποίηση των πλέον κατάλληλων μηχανισμών υλοποίησης του προγράμματος και τη βελτίωση της πρακτικής του εφαρμογής. Ως εκ τούτου, συνιστά την απλούστευση και ελαστικοποίηση των μέσων, με ταυτόχρονη διασφάλιση εκτεταμένης συνέχειας κατά τη χορήγησή τους. Οι αιτούντες πρέπει να διαθέτουν τη δυνατότητα προσαρμογής των μέσων προώθησης στη βέλτιστη δομή και έκταση των έργων για την εκάστοτε δραστηριότητα. Τούτο ισχύει και για τη δημιουργία «τεχνολογικών πλατφόρμων». Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της έκθεσης Marimon.

5.6 Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενταχθούν σε αυτό το πλαίσιο, σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι κατά το παρελθόν, και οι ικανές ΜΜΕ έρευνας και ανάπτυξης στις δραστηριότητες στη διαδικασία καινοτομίας, και αναφέρει το σχετικό πρόγραμμα SBIR (Small Business Innovation Research — πρόγραμμα για την έρευνα και την καινοτομία στις μικρές επιχειρήσεις) που εφαρμόστηκε στις ΗΠΑ. Η ΕΟΚΕ συνιστά, επίσης, να εναρμονισθεί η πολιτική επιχειρήσεων με την ερευνητική πολιτική ώστε να προωθηθούν και να αξιοποιηθούν πλήρως οι δυνατότητες των ΜΜΕ και των νέων επιχειρήσεων όσον αφορά την καινοτομία και την οικονομική μεγέθυνση.

(1) Βλ. σχετικά το σημείο 3.5

(2) ΕΕ C 112, 30.04.2004

5.7 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τα σχέδια της Επιτροπής σχετικά με το χαρακτηρισμό των τομέων του διαστήματος και της έρευνας για την ασφάλεια ως νέων κεντρικών θεμάτων, και συνιστά, επισημαίνοντας και τους λόγους για την εν λόγω σύσταση, τη μεταχείρισή τους ως ξεχωριστών κατηγοριών εκτός του προγράμματος πλαισίου, καθώς και τη χρηματοδότησή τους.

5.8 Περαιτέρω, η ΕΟΚΕ εκφράζει την υποστήριξή της για τις προθέσεις της Επιτροπής σχετικά με την ενσωμάτωση της βασικής έρευνας, αυτής καθαυτής, στο πρόγραμμα πλαίσιο και την προώθησή της στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού, καθώς και τη σύσταση ανεξάρτητου Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (European Research Council).

5.9 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ιδιαίτερη σημασία των αλληλένδετων σχέσεων μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών της έρευνας,

δηλαδή μεταξύ της βασικής έρευνας, της εφαρμοσμένης έρευνας (προκαταρκτικής έρευνας) και της τεχνολογικής ανάπτυξης. Αυτό προϋποθέτει μια ισορροπημένη ενίσχυση των κατηγοριών αυτών.

5.10 Τέλος, η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόθεση της Επιτροπής όσον αφορά την αύξηση της ικανότητας προσέλκυσης κορυφαίων ερευνητών στην Ευρώπη, καθώς και την προσέλκυση ταλαντούχων νέων προς μια επιστημονική σταδιοδρομία, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υλοποίηση αυτών των σταδιοδρομιών. Επισημαίνει ότι είναι επείγουσα ανάγκη να ληφθούν μέτρα κυρίως εκ μέρους των κρατών μελών.

Για πολλές περαιτέρω σημαντικές θέσεις, συστάσεις και κριτικές παρατηρήσεις, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στα εκτενή κεφάλαια 3 και 4.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον υποχρεωτικό έλεγχο των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών και την τροποποίηση των οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου»

COM(2004) 177 τελικό — 2004/0065(COD)

(2005/C 157/21)

Στις 21 Απριλίου 2004, το Συμβούλιο αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 44, παράγραφος 2, εδάφιο ζ) της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Ενίαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του, στις 8 Σεπτεμβρίου 2004, με εισηγητική τον κ. FRANK von FÜRSTENWERTH.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 86 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η πρόταση της Επιτροπής για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τον έλεγχο των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών και την τροποποίηση των οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο των μέτρων της ΕΕ για την υλοποίηση του προγράμματος δράσης για τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Μεταξύ των μέτρων αυτών, πρέπει ιδίως να αναφερθεί η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τον «εκσυγχρονισμό του εταιρικού δικαίου και την ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση — ένα πρόγραμμα για την επίτευξη προόδου» (COM(2003) 284), η εφαρμογή των διεθνών λογιστικών προτύπων από το 2005 και οι οδηγίες για την κατάχρηση αγοράς και για το ενημερωτικό δελτίο σχετικά με την εισαγωγή αξιών στο χρηματιστήριο.

1.2 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ήδη από το 1996, επιδιώκει την βελτίωση και την εναρμόνιση της ποιότητας του υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Μάιο του 2003, παρουσίασε ως ενδιάμεσο αποτέλεσμα ένα περιεκτικό σχέδιο δράσης δέκα σημείων (Ανακοίνωση της Επιτροπής για την ενίσχυση του υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου στην ΕΕ (COM/2003/286)). Ένα σημείο του σχεδίου δράσης αφορά τον εκσυγχρονισμό της «όγδοης» οδηγίας για το Εταιρικό Δίκαιο 84/253/ΕΟΚ. Η παρούσα πρόταση οδηγίας αντικαθιστά την «όγδοη» οδηγία για το Εταιρικό Δίκαιο.

1.3 Τα εν λόγω μέτρα προβλέπεται να αποκαταστήσουν την εμπιστοσύνη στη λογιστική και τις κεφαλαιαγορές. Η παρούσα πρόταση οδηγίας δεν αποτελεί άμεση αντίδραση στα πρόσφατα εταιρικά σκάνδαλα, αλλά τη συνέχεια της πολιτικής της ΕΕ στον τομέα του υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου, εφαρμοστέα ήδη από το έτος 1996. Ωστόσο, λαμβάνει υπόψη τα πρόσφατα σκάνδαλα.

2. Προτάσεις της Επιτροπής

2.1 Η πρόταση οδηγίας περιέχει διατάξεις για την χορήγηση αδειάς σε ορκωτούς ελεγκτές και σε ελεγκτικά γραφεία, την συνεχή εκπαίδευσή τους και την αμοιβαία διασυννοριακή αναγνώρισή τους.

2.2 Όλοι οι ορκωτοί ελεγκτές και όλα τα ελεγκτικά γραφεία θα πρέπει να υπόκεινται στις αρχές επαγγελματικής δεοντολογίας που καλύπτουν τη συνολική ευθύνη του ορκωτού ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου έναντι του κοινού, την ακεραιότητα και την αντικειμενικότητά τους, καθώς και την επαγγελματική τους ικανότητα και επιμέλεια.

2.3 Τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίσουν ότι οι ορκωτοί ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία που διαθέτουν την σχετική άδεια, περιλαμβάνονται σε ένα δημόσιο μητρώο.

2.4 Ο ορκωτός ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο πρέπει να είναι ανεξάρτητος από την ελεγχόμενη επιχείρηση και δεν μπορεί με κανένα τρόπο να συμμετέχει στις διαχειριστικές αποφάσεις της. Ο ορκωτός ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο δεν διενεργεί λογιστικό έλεγχο εάν έχει με την ελεγχόμενη οντότητα χρηματοοικονομική, επιχειρηματική, εργασιακή ή άλλη σχέση που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου.

2.5 Η εφαρμογή των διεθνών ελεγκτικών προτύπων είναι υποχρεωτική για όλους τους λογιστικούς ελέγχους που διενεργούνται στην ΕΕ, εφόσον τα εν λόγω ελεγκτικά πρότυπα έχουν υιοθετηθεί στο κοινοτικό δίκαιο.

2.6 Τα κράτη μέλη πρέπει να οργανώσουν αποτελεσματική δημόσια εποπτεία, στην οποία να υπάγονται όλοι οι ορκωτοί ελεγκτές και τα ελεγκτικά γραφεία. Η εποπτεία υπόκειται σε συγκεκριμένες αρχές (όσον αφορά τα πρόσωπα που διενεργούν την εποπτεία, τη δικαιοδοσία και τη διαφάνεια της εποπτείας).

2.7 Ο ορκωτός ελεγκτής ή το ελεγκτικό γραφείο διορίζεται από τη γενική συνέλευση των μετόχων της ελεγχόμενης οντότητας. Τα κράτη μέλη μπορούν, ωστόσο, να προβλέψουν ότι ο διορισμός υπόκειται σε προηγούμενη έγκριση αρμόδιας εποπτικής αρχής ή ότι γίνεται από δικαστήριο ή άλλο όργανο που ορίζεται από την εθνική νομοθεσία.

2.8 Οι ορκωτοί ελεγκτές ή τα ελεγκτικά γραφεία δεν παύονται παρά μόνο για βάσιμους λόγους. Συνεπώς, η διάσταση απόψεων σχετικά με λογιστικούς χειρισμούς ή με ελεγκτικές διαδικασίες δεν αποτελεί βάσιμο λόγο παύσης.

2.9 Η Επιτροπή προτείνει στα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν κατάλληλους κανόνες που να επιτρέπουν την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ του ορκωτού ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου και της ελεγχόμενης οντότητας και να διασφαλίσουν ότι η επικοινωνία αυτή καταγράφεται με κατάλληλο τρόπο από την ελεγχόμενη οντότητα.

2.10 Η πρόταση οδηγίας ορίζει ειδικές διατάξεις όσον αφορά τον υποχρεωτικό λογιστικό έλεγχο οντοτήτων δημοσίου συμφέροντος. Πρόκειται για εταιρείες που έχουν ουσιαστικό χαρακτήρα δημοσίου συμφέροντος λόγω της φύσης των δραστηριοτήτων τους, του μεγέθους τους ή του αριθμού των απασχολούμενων τους, και ιδίως εταιρείες των οποίων οι τίτλοι έχουν εισαχθεί για διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά οποιουδήποτε κράτους μέλους, καθώς και οι τράπεζες και τα λοιπά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Οι εν λόγω οντότητες οφείλουν να διαθέτουν ελεγκτική επιτροπή, αποτελούμενη από μη εκτελεστικά μέλη του διοικητικού ή του εποπτικού οργάνου της ελεγχόμενης οντότητας και από ένα τουλάχιστον ανεξάρτητο μέλος με αρμοδιότητα σε λογιστικά και/ή ελεγκτικά θέματα. Επιπλέον, ενισχύονται οι ρυθμίσεις που αφορούν, μεταξύ άλλων, την ανεξαρτησία, τον ποιοτικό έλεγχο, τη δημόσια εποπτεία και το διορισμό του ορκωτού ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου.

2.11 Οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους μπορούν να χορηγήσουν, υπό τον όρο της αμοιβαιότητας, άδεια ορκωτού ελεγκτή σε ελεγκτή από τρίτη χώρα, εάν το πρόσωπο αυτό αποδείξει ότι έχει λάβει άδεια ελεγκτή, έχει θεωρητικές γνώσεις, ικανότητα πρακτικής εφαρμογής τους και ακεραιότητα ισοδύναμες με εκείνες που απαιτούν οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας καθώς και τις νομικές γνώσεις που είναι αναγκαίες για τη διενέργεια του υποχρεωτικού ελέγχου σε αυτό το κράτος μέλος. Περαιτέρω, η οδηγία θέτει τα θεμέλια για τη διεθνή συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών.

2.12 Η πρόταση οδηγίας ορίζει τη σύσταση επιτροπής, η οποία απαρτίζεται από εκπροσώπους των κρατών μελών (κανονιστική επιτροπή λογιστικού ελέγχου, «η επιτροπή»), και θα επικουρεί την Επιτροπή στην κατάρτιση των εκτελεστικών μέτρων.

2.13 Με την τροποποίηση των οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ, θα αναγράφονται οι αμοιβές που καταβλήθηκαν κατά τη διαχειριστική χρήση στον ορκωτό ελεγκτή ή στο ελεγκτικό γραφείο για τον υποχρεωτικό έλεγχο των ετήσιων λογαριασμών και οι αμοιβές που καταβλήθηκαν για άλλες υπηρεσίες εξακρίβωσης, υπηρεσίες φορολογικών συμβουλών και λοιπές μη ελεγκτικές υπηρεσίες.

2.14 Τα κράτη μέλη θεσπίζουν και δημοσιεύουν πριν από την 1η Ιανουαρίου 2006 τις αναγκαίες διατάξεις για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία.

3. Γενικές Παρατηρήσεις

3.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επιδοκιμάζει την πρόταση οδηγίας, με την οποία διασφαλίζεται ότι οι επενδυτές και οι άλλοι ενδιαφερόμενοι μπορούν να στηρίζονται στην αξιοπιστία των ελεγχόμενων εταιρικών λογαριασμών.

3.2 Η νέα οδηγία καθιερώνει ενιαίο ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο στον τομέα του υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση οδηγίας.

3.3 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Επιτροπή θεωρεί περαιτέρω πρωτοβουλίες ως συνέπεια του πρόσφατου εταιρικού σκανδάλου της Parmalat. Οι πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν την επιτάχυνση των προτάσεων του σχεδίου δράσης που ανακοινώθηκαν το Μάιο του 2003 σχετικά με τον εκσυγχρονισμό του εταιρικού δικαίου και την ενίσχυση της εταιρικής διακυβέρνησης. Οι προτάσεις αφορούν: (α) τον προσδιορισμό του ρόλου των μη διευθυνόντων στελεχών, (β) την αποσαφήνιση της ευθύνης των μελών του διοικητικού συμβουλίου όσον αφορά την χρηματοοικονομική και μη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, (γ) τη βελτιωμένη δημοσίευση των συναλλαγών που πραγματοποιούνται εντός του ομίλου και των συναλλαγών με συνδεδεμένα μέρη καθώς και (δ) την πλήρη δημοσιότητα των λογαριασμών των υπεράκτιων εταιρειών και την αυστηρότερη αξιολόγηση της ομάδας των ορκωτών ελεγκτών, όσον αφορά το περιεχόμενο των λογαριασμών αυτών.

3.4 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη θέση που εξέφρασε η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της για την ενίσχυση των ελέγχων, ότι δηλαδή η ευθύνη των ορκωτών λογιστών αποτελεί ένα μέσο για τη διασφάλιση της ποιότητας των ελέγχων⁽¹⁾. Ωστόσο, συνεχίζει να εκτιμά⁽²⁾ ότι η ευθύνη αυτή πρέπει να είναι ανάλογη προς την ελεγχόμενη επιχείρηση και τους μετόχους της ή τη ζημία που προκλήθηκε και επιδοκμάζει τη θέση της Επιτροπής να ερευνήσει τις ευρύτερες οικονομικές επιπτώσεις των κανόνων περί ευθύνης των ορκωτών ελεγκτών. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει χωρίς καθυστέρηση την εκπόνηση των σχετικών μελετών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Στόχο των προτεινόμενων ρυθμίσεων για τη χορήγηση αδειάς και την συνεχή εκπαίδευση των ορκωτών ελεγκτών ή των ελεγκτικών γραφείων αποτελεί, μεταξύ άλλων, η διασφάλιση των απαραίτητων γνώσεων όσον αφορά το επάγγελμα των ορκωτών ελεγκτών. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ επιδοκμάζει τα εν λόγω ρυθμιστικά συστήματα.

4.2 Η ΕΟΚΕ αξιολογεί καταρχήν θετικά τα προτεινόμενα πρότυπα επαγγελματικής δεοντολογίας. Η Επιτροπή προτείνει να έχει την αρμοδιότητα για τη θέσπιση εκτελεστικών μέτρων για θέματα επαγγελματικής δεοντολογίας. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να διακρίνονται από υψηλή ποιότητα και, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να συγκλίνουν προς τις αναγνωρισμένες θέσεις, τόσο διεθνείς (Κώδικας δεοντολογίας της Διεθνούς Ομοσπονδίας Λογιστών — IFAC) όσο και ευρωπαϊκές (Σύσταση της Επιτροπής της 16ης Μαΐου 2002 με θέμα την ανεξαρτησία του ορκωτού ελεγκτή στην ΕΕ: θεμελιώδεις αρχές⁽³⁾).

4.3 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ανεξαρτησία των ορκωτών ελεγκτών ή των ελεγκτικών γραφείων έχει εξαιρετική σημασία. Συνεπώς, δεν μπορεί παρά να υποστηρίξει την πρόταση της Επιτροπής, με την οποία επιδιώκεται να εξασφαλιστεί η ανεξαρτησία των ορκωτών ελεγκτών ή των ελεγκτικών γραφείων με την καθιέρωση προτύπων. Ωστόσο, οι αρχές αυτές θα πρέπει να ισχύουν για όλες τις ελεγχόμενες εταιρείες και ιδιαίτερα για τις επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος διότι οι τελευταίες δεσμεύονται σε μεγαλύτερο βαθμό να τηρούν διαφανείς διαδικασίες έναντι των μετόχων ή ενδεχόμενων επενδυτών τους.

(1) ΕΕ C 236 της 2.10.2003, σελ. 2-8, σημείο 3.10

(2) Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 10.12.03 σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Ενίσχυση του υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου των επιχειρήσεων στην ΕΕ» (COM(2003) 286 τελικό) (2004/C 80/06) (ΕΕ C 80 της 30.3.2004, σελ. 17-19, σημείο 4.7)

(3) ΕΕ L 191 της 19.07.02

4.4 Η ΕΟΚΕ επιδοκμάζει το γεγονός ότι η Επιτροπή υιοθετεί διεθνή ελεγκτικά πρότυπα (International Standards on Auditing ή ISA). Η εφαρμογή των διεθνών ελεγκτικών προτύπων αποτελεί λογική συνέχεια ενόψει της υποχρέωσης των επιχειρήσεων που προσανατολίζουν τις δραστηριότητές τους προς τις κεφαλαιαγορές να καταρτίζονται από το έτος 2005 ετήσιους λογαριασμούς⁽⁴⁾, βάσει των διεθνών λογιστικών προτύπων (International Accounting Standard ή IAS) και των διεθνών προτύπων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης (International Financial Reporting Standards — IFRS). Η ανάπτυξη των διεθνών ελεγκτικών προτύπων θα πρέπει να ακολουθεί συγκεκριμένες αρχές, ενώ η ποιότητα των προτύπων θα πρέπει να ανταποκρίνεται σε υψηλές αξιώσεις. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ στηρίζει καταρχήν τη διαδικασία που προτείνει η Επιτροπή όσον αφορά την αναγνώριση των προτύπων. Εξάλλου, η επεξεργασία διεθνών αναγνωρισμένων κανόνων ελέγχου προϋποθέτει το σεβασμό των συμφερόντων όλων των ενδιαφερομένων μερών καθώς και του κοινού στο πλαίσιο μιας διαφανούς και κατάλληλης διαδικασίας καθορισμού των προτύπων. Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή οφείλει να υποβάλει εγκαίρως και με τρόπο σαφή τις προτάσεις της για την διαδικασία τυποποίησης.

4.5 Η ΕΟΚΕ επιδοκμάζει την πρόταση της Επιτροπής, ώστε τα κράτη μέλη να οργανώσουν σύστημα δημόσιας εποπτείας στο οποίο να υπόκεινται όλοι οι ορκωτοί ελεγκτές και όλα τα ελεγκτικά γραφεία, σύμφωνα με συγκεκριμένα πρότυπα.

4.6 Όσον αφορά την παύση του ορκωτού ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου η Επιτροπή προτείνει ότι η διάσπαση απόψεων σχετικά με λογιστικούς χειρισμούς ή με ελεγκτικές διαδικασίες δεν αποτελεί βάσιμο λόγο παύσης. Είναι όμως πιθανό, μία οντότητα να εφαρμόζει λογιστικό χειρισμό που να είναι γενικότερα αναγνωρισμένος αλλά να μην αναγνωρίζεται από τον ορκωτό ελεγκτή. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα, με ποιόν τρόπο αντιμετωπίζονται τέτοιου είδους περιπτώσεις, εφόσον δεν προβλέπεται η παύση του ορκωτού ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου.

4.7 Καταρχήν, επιδοκμάζεται η προτεινόμενη ρύθμιση που αφορά την επικοινωνία μεταξύ της ελεγχόμενης οντότητας και του ορκωτού ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου.

4.8 Η ΕΟΚΕ επιδοκμάζει την πρόταση της Επιτροπής σχετικά με την εισαγωγή ειδικών διατάξεων όσον αφορά τον υποχρεωτικό λογιστικό έλεγχο των επιχειρήσεων δημοσίου συμφέροντος. Πρέπει, ωστόσο, να βρεθεί κάποια ισορροπία ανάμεσα στις ειδικές αξιώσεις και τις πρόσθετες δαπάνες που συνεπάγονται. Εν κατακλείδι, οι πρόσθετες δαπάνες βαρύνουν τους πελάτες και τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων.

4.9 Η Επιτροπή προτείνει να αναγράφονται οι αμοιβές που καταβλήθηκαν κατά τη διαχειριστική χρήση στον ορκωτό ελεγκτή ή στο ελεγκτικό γραφείο για τον υποχρεωτικό έλεγχο των ετήσιων λογαριασμών και οι αμοιβές που καταβλήθηκαν για άλλες υπηρεσίες εξακρίβωσης, υπηρεσίες φορολογικών συμβουλών και λοιπές μη ελεγκτικές υπηρεσίες. Ουσιαστικά, επιδοκμάζεται η υψηλή διαφάνεια των διαδικασιών. Εντούτοις, διατυπώνεται η άποψη ότι τέτοιου είδους υποχρεωτικά στοιχεία δεν οδηγούν απαραίτητα σε υψηλή ποιότητα του υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου. Έτσι, είναι δυνατόν, η πρόσθετη διαφάνεια να ασκήσει πιέσεις για προσαρμογή των τιμών των υπηρεσιών υποχρεωτικού λογιστικού ελέγχου.

(4) Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ομοιόμορφη ερμηνεία των ISA και των IFRS, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη ελέγχου υψηλής ποιότητας.

4.10 Η Επιτροπή προτείνει να επιδιώξουν τα κράτη μέλη την θέσπιση των κατάλληλων κανόνων που να διασφαλίζουν ότι η αμοιβή για τον υποχρεωτικό έλεγχο είναι επαρκής για να επιτρέψει τη διενέργεια ελέγχου καλής ποιότητας, δεν επηρεάζεται από την παροχή συμπληρωματικών υπηρεσιών στην ελεγχόμενη οντότητα και δεν μπορεί να βασίζεται σε κανενός είδους όρο. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η διάταξη αυτή έχει σχεδιασθεί για να χρησιμεύσει ως βασική αρχή για την αποφυγή του ντάμπινγκ στις τιμές για την παροχή υπηρεσιών. Όμως, διερωτάται πώς μπορεί τούτη να εφαρμοστεί στην πράξη. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι οι κανόνες αυτοί δεν θα έχουν ως συνέπεια τον καθορισμό των αμοιβών ελέγχου από τα κράτη μέλη.

4.11 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την διαδικασία που προτείνει η Επιτροπή σχετικά με την έγκριση των εκτελεστικών μέτρων και τη σύσταση κανονιστικής επιτροπής λογιστικού ελέγχου. Τούτη όμως δεν πρέπει να αντικείται στις διεθνείς και ευρωπαϊκές θέσεις που αναφέρονται στο σημείο 4.2 ανωτέρω.

5. Διεθνείς πτυχές

5.1 Οι ρυθμίσεις που προτείνονται από την Επιτροπή σχετικά με τη διεθνή συνεργασία αποτελούν αντικείμενο θετικής ανάλυσης. Αυτό αφορά κυρίως τη συνεργασία με τις Ηνωμένες Πολιτείες. Σχετικά, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι πρέπει να τηρούνται οι υφιστάμενοι υποχρεωτικοί εθνικοί κανόνες για την εμπιστευτικότητα και επαγγελματικό απόρρητο.

5.2 Η πρόταση οδηγίας προβλέπει ότι, υπό τον όρο της αμοιβαιότητας, χορηγείται άδεια νόμιμου ελεγκτή σε ελεγκτή από τρίτη χώρα, εάν το πρόσωπο αυτό προσκομίσει τα απαιτούμενα αποδεικτικά στοιχεία. Προϋπόθεση για τη συνεργασία με τρίτη

χώρα αποτελεί η ισοδυναμία του συστήματος εποπτείας της τρίτης χώρας με το ευρωπαϊκό σύστημα εποπτείας. Η Επιτροπή θα αξιολογεί την ισοδυναμία σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και θα εγκρίνει τα εκτελεστικά μέτρα μετά τη διαδικασία αυτή. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η άσκηση επαγγέλματος από πολίτες τρίτων χωρών θα υπόκειται στις ίδιες απαιτήσεις χορήγησης άδειας που ισχύουν για τους ελεγκτές από κράτη μέλη της ΕΕ.

5.3 Τέλος, δεν μπορεί να δοθεί ακόμη απάντηση στο ερώτημα κατά πόσον το προτεινόμενο μοντέλο για τη διεθνή συνεργασία συνεκτιμά ικανοποιητικά όλες τις παραμέτρους. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η Επιτροπή θα πρέπει να διερευνήσει περαιτέρω τις δυνατότητες αποδοχής του προτεινόμενου μοντέλου, ιδιαίτερα από τις αρμόδιες αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών.

6. Συμπεράσματα

6.1 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση οδηγίας της Επιτροπής για τον υποχρεωτικό έλεγχο των ετήσιων και των ενοποιημένων λογαριασμών και την τροποποίηση των οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ. Θεωρεί ότι η πρόταση περιλαμβάνει όλες τις σημαντικές πτυχές του υποχρεωτικού ελέγχου. Η πλήρης εφαρμογή της οδηγίας θα συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση και στην ομοιογένεια των υποχρεωτικών ελέγχων, όπως είναι και ο στόχος της Επιτροπής.

6.2 Η ΕΟΚΕ επέλεξε ορισμένες πτυχές της οδηγίας προκειμένου να υποβάλλει συγκεκριμένες παρατηρήσεις και προτάσεις στην Επιτροπή ενόψει πιο εμπεριστατωμένων μελετών και αναλύσεων. Δεδομένου ότι η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική την πρόταση οδηγίας, τάσσεται υπέρ μιας ταχείας νομοθετικής διαδικασίας.

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

της γνωμοδότησης της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Το παρακάτω κείμενο, η διατήρηση του οποίου στο κείμενο της γνωμοδότησης ζητήθηκε με τουλάχιστον το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκε και αντικαταστάθηκε από τροπολογία που υιοθέτησε η ολομέλεια.

Σημείο 4.3

«Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εισαγωγή εξωτερικής εναλλαγής του ελεγκτικού γραφείου στην περίπτωση υποχρεωτικού ελέγχου οντοτήτων δημοσίου συμφέροντος δεν συμβάλει στην ποιοτική βελτίωση του ελέγχου, δεδομένου ότι κατά την μεταβίβαση των εξειδικευμένων γνώσεων σε έναν νέο ελεγκτή είναι αναπόφευκτο να απολεσθεί τεχνογνωσία και, συνεπώς, να μειωθεί η ποιότητα του ελέγχου σε σύγκριση εκείνη που θα διασφάλιζε η πολυετής πείρα του εντολέα. Ακόμη, υφίσταται ο φόβος μήπως ένας τέτοιος κανόνας οδηγήσει σε συγκέντρωση της αγοράς σε μεγάλα ελεγκτικά γραφεία εις βάρος των ελεγκτών μεσαίου μεγέθους».

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Υπέρ: 50

Κατά: 21

Αποχές: 4

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με θέμα “Αύξηση της απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και καθυστέρηση της εξόδου από την αγορά εργασίας”»

(COM(2004) 146 τελικό)

(2005/C 157/22)

Διαδικασία

Στις 3 Μαρτίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις, Δικαιώματα του Πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Νοεμβρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. DANTIN.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 125 ψήφους υπέρ, μία κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Προοίμιο

I. Τον Οκτώβριο του 2000, η ΕΟΚΕ σε μια γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ανέφερε ότι: «Η ΟΚΕ έκρινε ότι το θέμα των ηλικιωμένων εργαζομένων έχει ιδιαίτερη σημασία η οποία δικαιολογεί την έκδοση, εκ μέρους της, γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, όπου να εξετάζονται οι διάφορες πτυχές του ζητήματος. Με την παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, η ΟΚΕ θέλησε, επίσης, να τονίσει την ανάγκη για μια θετική προσέγγιση όσον αφορά τους ηλικιωμένους εργαζόμενους καθώς η μεταχείριση που συχνά τους επιφυλάσσεται απορρέει όχι μόνο από μια αντίληψη περί κοινωνίας που δεν είναι και τόσο αλληλέγγυα προς αυτούς και που δημιουργεί διακρίσεις, αλλά που συνεπάγεται σε πολλές περιπτώσεις την απώλεια προσωπικού με κατάρτιση υψηλού επιπέδου και, συνεπώς, μείωση του συνολικού επιπέδου ανταγωνιστικότητας. Η ΟΚΕ θεωρεί ότι εφόσον, χάρη στις επιστημονικές προόδους, είναι σήμερα δυνατό να δίδεται “χρόνος στη ζωή”, θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε η οργάνωση της κοινωνίας μας να παρέχει “ζωή στο χρόνο” (1).

II. Το περιεχόμενο αυτής της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, που υιοθετήθηκε σχεδόν ομόφωνα από τη σύνοδο ολομέλειας, αντιπροσωπεύει ένα κεκτημένο της ΕΟΚΕ. Αντικατοπτρίζει τη σημερινή κατάσταση των προβληματισμών και των θέσεων σχετικά με το προς εξέταση ζήτημα.

III. Η ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με θέμα «Αύξηση της απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας και καθυστέρηση της εξόδου από την αγορά εργασίας», που αποτελεί και το θέμα της παρούσας γνωμοδότησης, θα εξεταστεί συνεπώς στο φως των προσδοκιών, αναλύσεων, συστάσεων και συμπερασμάτων της εν λόγω γνωμοδότησης πρωτοβουλίας. Θα ενσωματώσει επίσης ό,τι δύναται να θεωρηθεί ως νέο στοιχείο.

(1) Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας «Οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι», σημείο 1.5, ΕΕ C 14 της 16.1.2001, εισηγητής: ο κ. DANTIN

1. Εισαγωγή

1.1 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας ανέθεσε στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα φιλόδοξο στόχο στα θέματα της απασχόλησης. Πράγματι αυτή θα πρέπει να οδηγηθεί σε «επίπεδο που να προσεγγίζει όσο το δυνατόν το 70 % έως το 2010» και το 60 % για τις γυναίκες. Ο στόχος αυτός δικαιολογείται τόσο για κοινωνικούς λόγους όσο και από οικονομική άποψη. Η απασχόληση παραμένει πράγματι το καλύτερο οχυρό κατά του κοινωνικού αποκλεισμού. Όσον αφορά τις επιχειρήσεις και την οικονομία στο σύνολό της, η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων έχει ζωτική σημασία προκειμένου να αποφευχθεί ή να μειωθεί η έλλειψη εργατικού δυναμικού χρησιμοποιώντας τα πλήρες δυναμικά του. Υπεισέρχεται, επίσης, η υποστήριξη της οικονομικής μεγέθυνσης, των φορολογικών εσόδων και των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, έναντι των αναμενόμενων μειώσεων του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας.

1.2 Η προοδευτική υλοποίηση του στόχου αυτού θέτει στα περισσότερα κράτη μέλη την επιτακτική πρόκληση να αυξήσουν πάνω από όλα την απασχόληση των ηλικιωμένων εργαζομένων.

1.2.1 Κυρίως γι' αυτό το λόγο η προώθηση της παράτασης του επαγγελματικού βίου αποτυπώνεται στους δύο συμπληρωματικούς στόχους που έχει θέσει στον εαυτό της η ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης το Μάρτιο του 2001 συμφώνησε ότι ο μισός πληθυσμός της ΕΕ στην ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών πρέπει να είναι στην ενεργό απασχόληση μέχρι το 2010. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το Μάρτιο του 2002 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «μέχρι το 2010 θα πρέπει να επιδιωχθεί η κατά πέντε περίπου έτη σταδιακή αύξηση της μέσης πραγματικής ηλικίας κατά την οποία τα άτομα σταματούν να εργάζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

1.3 Στη συνδυαστική έκθεσή της προς το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004 (2), η Επιτροπή έχει ορίσει την παράταση του επαγγελματικού βίου ως έναν από τους τρεις τομείς προτεραιότητας όπου απαιτείται ταχεία ανάληψη δράσης για να υλοποιηθεί η στρατηγική της Λισσαβόνας.

(2) COM(2004) 29, «Προώθηση της στρατηγικής της Λισσαβόνας - Μεταρρυθμίσεις για τη διευρυνόμενη Ένωση», έκθεση της Επιτροπής στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

1.4 Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να προωθήσει το διάλογο σχετικά με τις εξελίξεις όσον αφορά τους στόχους της Στοκχόλμης και της Βαρκελώνης και να τονίσει το ρόλο των κυβερνήσεων και των κοινωνικών εταίρων στην προώθηση της παράτασης του επαγγελματικού βίου. Αναποκρίνεται επίσης στο αίτημα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Βαρκελώνης για ετήσια ανάλυση της προόδου στον τομέα αυτό πριν από κάθε εαρινό Συμβούλιο.

1.5 Το περιεχόμενο της παρούσας γνωμοδότησης είναι η συμβολή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στη συζήτηση σχετικά με την «απασχόληση των ηλικιωμένων εργαζομένων», συζήτηση που τροφοδοτήθηκε από την εν λόγω ανακοίνωση και θα πρέπει να έχει μια πρώτη κατάληξη το Δεκέμβριο.

2. Η ανακοίνωση

2.1 Η ανακοίνωση επισημαίνει ότι λόγω της γήρανσης και της επερχόμενης συρρίκνωσης του ενεργού πληθυσμού, οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας πρέπει να αναγνωριστούν για αυτό που είναι, δηλαδή βασική συνιστώσα της προσφοράς εργασίας και βασικός παράγοντας για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 Επομένως οι σχετικές πολιτικές είναι απαραίτητο να διατηρούν την προσφορά εργασίας και να διασφαλίζουν την απασχολησιμότητα ακόμη και σε περιόδους στασιμότητας του ποσοστού της απασχόλησης.

2.3 Η προληπτική προσέγγιση, βασιζόμενη στην επιστράτευση όλων των δυνατοτήτων των ατόμων κάθε ηλικίας με προοπτική ολόκληρη τη ζωή, πρέπει να αποτελεί το επιστέγασμα των μέτρων για την άσκηση της σχετικής πολιτικής.

2.3.1 Στο πλαίσιο αυτό προτείνει ουσιαστικά ότι, τα κράτη μέλη πρέπει να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν ολοκληρωμένες στρατηγικές παράτασης του επαγγελματικού βίου που θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν:

- οικονομικά κίνητρα για την αποθάρρυνση της πρόωρης συνταξιοδότησης και για την εξασφάλιση ικανοποιητικής ανταμοιβής από την εργασία·
- πρόσβαση στις στρατηγικές κατάρτισης και διά βίου μάθησης·
- αποτελεσματικές ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας·
- καλές εργασιακές συνθήκες που συντελούν στη διατήρηση θέσεων εργασίας, ειδικότερα σε σχέση με την υγεία και την ασφάλεια καθώς και τις ρυθμίσεις για ευέλικτη εργασία.

2.3.2 Ωστόσο χρειάζεται πιο ενεργός συμμετοχή και εντονότερο αίσθημα ευθύνης εκ μέρους των κοινωνικών εταίρων κατά το σχεδιασμό και την εφαρμογή ολοκληρωμένων στρατηγικών παράτασης του επαγγελματικού βίου. Διευκρινίζει ότι οι κοινωνικοί εταίροι διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο μέσω των συλλογικών συμβάσεων.

2.4 Θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς — προκειμένου να επανέλθει στο ζήτημα της ανάπτυξης της παρούσας γνωμοδότησης — ότι η ανακοίνωση δεν προβαίνει σε ανάλυση των αιτιών που οδηγούν στις καταστάσεις αυτές και στην εξέλιξή τους, οι οποίες άλλωστε περιγράφονται λεπτομερώς και με σαφήνεια στις αποφάσεις του Συμβουλίου της Βαρκελώνης.

3. Τα γεγονότα

3.1 Το 2030 θα υπάρχουν 110 εκατομμύρια άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών στην ΕΕ των 25, από 71 εκατομμύρια το 2000, και ο ενεργός πληθυσμός θα βρίσκεται στα 280 εκατομμύρια έναντι των 303 εκατομμυρίων σήμερα με συνέπεια η σχέση να διαμορφωθεί από 4,27 σε 2,55.

3.2 Παράλληλα με την εξέλιξη αυτή η κατανομή της εργασίας στον κύκλο μιας ζωής παρουσίασε τα τελευταία είκοσι χρόνια σημαντικές αλλαγές.

3.2.1 Οι νέοι εισέρχονται πολύ αργότερα στην αγορά εργασίας λόγω της επιμήκυνσης του χρόνου της εκπαίδευσης, της επιμόρφωσης αλλά και της δυσκολίας που υπάρχει να βρουν την κατάλληλη εργασία (3).

3.2.2 Το ποσοστό απασχόλησης του συνολικού πληθυσμού μετά τα 55 έχει μειωθεί αισθητά στην Ευρώπη τις τελευταίες τρεις δεκαετίες αλλά σε μικρότερο βαθμό επίσης και στην πέραν του Ατλαντικού περιοχή: έτσι η απασχόληση στις ηλικίες 55-64 ετών ήταν 37 % το 1999 στην Ευρωπαϊκή Ένωση και 55 % στις Ηνωμένες Πολιτείες (4). Το 2002 στην Ευρώπη παρατηρείται ισχυρή διαφορά μεταξύ ανδρών (50,1 %) και γυναικών (30,25 %) και έτσι προκύπτει σύνολο 40,1 %.

3.2.3 Το ποσοστό απασχόλησης συνέχισε να μειώνεται μετά τη δεκαετία του '70 και αυτό έως προσφάτως, με τρόπο σημαντικό και συνεχή, με ιδιαίτερη ένταση μεταξύ 1980 και 1985 (5). Έτσι μειώθηκε μεταξύ 1971 και 1999 κατά 47,4 % στη Γαλλία, 45,8 % στην Ολλανδία, 39 % στην Ισπανία, 38,7 % στη Γερμανία, 30 % στην Ιρλανδία, 29 % στην Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Το 2002, για την κατηγορία ηλικίας 55-64 ετών ήταν 40,1 % στην ΕΕ των 15 και 38,7 % στην ΕΕ των 25. Στο Παράρτημα παρατίθεται η συνολική εξέλιξη ανά κράτος μέλος από το 1997 έως το 2002 (6). Είναι αναμφίβολως δυνατό να γίνει λόγος για τον ατομικό χαρακτήρα της πορείας των ηλικιών. Όμως αυτή δεν αντικατοπτρίζει πάντοτε τη διεύρυνση της ικανότητας ατομικών επιλογών. Η πρόωξη έξοδος είναι γενικότερα σε ορισμένα κράτη μέλη συχνά επιβεβλημένη παρά επιλεγμένη. Η ευελιξία του τέλους του κύκλου ζωής στην εργασία εκφράζει περισσότερο το βάρος της κατάστασης της αγοράς εργασίας, τις στρατηγικές των πολιτικών του εργατικού δυναμικού στις επιχειρήσεις, και τις δημόσιες αρχές που σχετίζονται με αυτή (7) και συχνά επίσης τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένα τα καθεστώτα των συνταξιοδοτήσεων.

(3) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανεργία των νέων», ΕΕ C 18 της 22ας Ιανουαρίου 1996, εισηγητής ο κ. RUPP.

(4) Συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Κοινωνικό Συμβούλιο της Λισαβώνας, πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat).

(5) Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat) «Μελέτη του ενεργού πληθυσμού». 1999

(6) Βλ. Παράρτημα 1.

(7) Guillemand 1986· Casey και Laczko, 1989.

3.3 Ο εργατικός βίος τείνει συνεπώς να μειωθεί στα δύο άκρα του και αφορά σήμερα κυρίως τις ενδιάμεσες ομάδες ηλικίας.

3.4 Οι ηλικίες μεταξύ 50-64 ετών αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για την πολιτική της απασχόλησης. Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 το μερίδιό της θα περάσει από 25 % το 1995 σε 34,40 % το 2025 επί του συνολικού πληθυσμού. Η αύξηση αυτή θα είναι σαφώς ταχύτερη στις σκανδιναβικές χώρες ⁽⁸⁾.

3.5 Αυτή η εξέλιξη είναι ιδιαίτερα ανησυχητική στην προοπτική της αυξημένης δημογραφικής γήρανσης που πρόκειται να γνωρίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση ⁽⁹⁾. Το τέλος της πρώτης δεκαετίας του αιώνα πρόκειται να χαρακτηριστεί από ένα συμβάν του οποίου ο συμβολικός χαρακτήρας δεν μπορεί να αποκρύψει μια ανησυχητική πραγματικότητα: ο αριθμός των ατόμων κάτω των 20 ετών θα περάσει κάτω από τον αντίστοιχο αριθμό των ατόμων πάνω από 60 ετών. Πρόκειται απλώς για ένα στάδιο σε μια εξέλιξη που δέχεται να οδηγήσει τα επόμενα πενήντα χρόνια, στον τριπλασιασμό της σχέσης μεταξύ του πληθυσμού που εξέρχεται από την αγορά εργασίας και εκείνου που είναι σε ηλικία εργασίας (από 4 προς 10 σε 8 προς 10) ⁽¹⁰⁾.

3.6 Ωστόσο, η υπό εξέταση ανακοίνωση επισημαίνει ότι έχει επιτευχθεί πρόοδος στην υλοποίηση των στόχων της Στοκχόλμης και της Βαρκελώνης. Πράγματι, το 2002 η απασχόληση των ηλικιωμένων εργαζομένων αυξήθηκε κατά 5,4 % πράγμα που αυξάνει το ποσοστό απασχόλησης κατά 1,3 σημεία προκειμένου να φτάσει το 40,1 %. Η αύξηση της μέσης ηλικίας εξόδου από την εργασία πέρασε από 60,4 έτη το 2001 σε 60,8 το 2002.

3.6.1 Θα ήταν πρόωρο να ερμηνευθεί η αύξηση της ηλικίας εξόδου ως ισχυρή ένδειξη θετικής τάσης, δεδομένου ότι τα στοιχεία αφορούν μόνον δύο έτη.

3.6.2 Παρά τις δυσκολίες που συνδέονται με την πρόσφατη εφαρμογή ορισμένων μεταρρυθμίσεων θα ήταν ωστόσο χρήσιμο, να επιχειρηθεί, καλύτερα από ότι γίνεται στην Ανακοίνωση, η όσο το δυνατόν πιο διεξοδική ανάλυση των λόγων που οδήγησαν σε αυτή την ανάκαμψη προκειμένου να εξαχθούν οι ενδεχόμενες πρακτικές.

3.6.3 Είναι επίσης αναγκαίο στα πλαίσια αυτά να παρατηρηθεί ποιο είναι το μερίδιο της ανάκαμψης αυτής που συνδέεται με την ύπαρξη μηχανισμών των οποίων ο κύριος στόχος είναι ακριβώς να ανυψώσουν το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων και πιο είναι το μερίδιο ως προς τις συνέπειες, τις έμμεσες επιπτώσεις, των τροποποιήσεων που έγιναν στα κοινωνικά συστήματα και των οποίων ο στόχος ήταν να διασφαλιστεί η οικονομική τους βιωσιμότητα που έχει τεθεί σε κίνδυνο από την κατάσταση και τις προβλέψεις στο επίπεδο της δημογραφίας.

⁽⁸⁾ Eurostat. Δημογραφικές προβλέψεις, 1997 (βασικό σενάριο)

⁽⁹⁾ «Δημογραφική κατάσταση και προοπτικές της Ε.Ε.», εισηγητής: ο κ. BURNEL

⁽¹⁰⁾ «Ηλικίες και απασχόληση στον ορίζοντα του 2010» Γαλλικό Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, Οκτώβριος 2001, Εισηγητής: ο κ. QUINTREAU.

3.7 Ωστόσο παραμένει το γεγονός ότι στις ηλικίες 55-64 έτη, και κατά μέσο όρο για την περίοδο 1995-2002, μόνο το 35 % των μισθωτών εγκαταλείπουν την αγορά εργασίας στη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης· το 22 % αναχωρούν με πρόωρη συνταξιοδότηση· το 17 % με αναπηρία· το 13 % λόγω ατομικής ή συλλογικής απόλυσης και το 13 % επίσης για διάφορους λόγους ⁽¹¹⁾.

3.7.1 Μολονότι οι τιμές αυτές βελτιώθηκαν κατά τα τελευταία χρόνια, παραμένουν αρκετά κατατοπιστικές. Και ενώ στη δεκαετία του '80 είχε θεωρηθεί ότι η αριθμητική σημασία των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων — και των αναχωρήσεων για λόγους αναπηρίας που μπορούν συχνά να θεωρηθούν ως υποκατάστατα πρόωρης συνταξιοδότησης — συνδέονταν με τις βιομηχανικές αναδιαρθρώσεις που ήταν έντονες την περίοδο εκείνη, σήμερα θεωρείται ότι η εξήγηση αυτή είναι ανεπαρκής καθώς η κατάσταση αυτή συνεχίζεται δεδομένου ότι το 35 % των μισθωτών εγκαταλείπουν την εργασία στην νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης.

4. Προσπάθειες επίλυσης, οι προτάσεις της Ανακοίνωσης

4.1 Η αποκατάσταση της ισορροπίας στις σχέσεις ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού, η εξέλιξη της μέσης ηλικίας εξόδου από την αγορά εργασίας, η διατήρηση ενός βέλτιστου όγκου δυναμικού σε σχέση με τις δημογραφικές προβλέψεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σχετίζονται κατ' αρχάς με την ανύψωση του ποσοστού δραστηριότητας των εργαζομένων πάνω από τα 55 έτη. Βεβαίως αυτό θα πρέπει να εγγραφεί στο πλαίσιο των ισορροπιών που είναι επιθυμητές μεταξύ εργασίας και συνταξιοδότησης, αναμυχής και εργασίας που αντιπροσωπεύουν τις αξίες του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

4.2 Αυτή η μεταστροφή θα πρέπει να προγραμματιστεί μεσοπρόθεσμα με την κατάρτιση μιας πολιτικής διατήρησης της δυνατότητας απασχόλησης καθόλη τη διάρκεια ζωής της εργασίας και επανειδίκευσης των εργαζομένων πάνω από 40 ετών, τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών. Πράγματι είναι δύσκολο να πιστέψουμε στο θέμα αυτό σε ένα σενάριο αυθόρμητης αρμονίας στο οποίο η ανατροπή της τάσης που παρατηρείται στην αγορά εργασίας θα επαρκεί για να διατηρήσουν οι επιχειρήσεις τους ηλικιωμένους μισθωτούς τους.

4.2.1 Πέρα από τις συγκεκριμένες δράσεις που θα πρέπει να αναληφθούν, είναι θεμελιώδες να επιχειρηθεί στο επίπεδο της αντίληψης του ζητήματος το κάθε τι **προκειμένου να υπάρξει μια αλλαγή της νοοτροπίας και συνειδητοποίηση τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους μισθωτούς**. Πρέπει η εργασία μετά τα 55 έτη να θεωρείται ως αξία για τους μισθωτούς και οι επιχειρήσεις ή οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να έχουν επίγνωση των πλεονεκτημάτων που μπορούν να προκύψουν από ηλικιωμένους εργαζομένους (κεκτημένη εμπειρία, τεχνογνωσία, μετάδοση των γνώσεων ...). **Εάν δεν υπάρξει αυτή η συλλογική επίγνωση τα συγκεκριμένα μέτρα που μπορεί να υιοθετηθούν δεν θα αποδώσουν πλήρως**.

⁽¹¹⁾ Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Eurostat), «Έρευνα εργατικού δυναμικού», εαρινά αποτελέσματα 2003.

4.2.2 Στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας του Οκτωβρίου 2002 ⁽¹²⁾ για το θέμα αυτό, η ΕΟΚΕ είχε υποδείξει στην Επιτροπή να προωθήσει, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, μια ευρύτατη εκστρατεία ενημέρωσης και επεξήγησης προκειμένου να συμβάλει σε μια θετική αντίληψη του ρόλου που μπορούν να έχουν οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στις δημόσιες υπηρεσίες.

4.2.2.1 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ευχαρίστηση ότι η «Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής σε μία διευρυμένη ΕΕ», που δημοσιεύτηκε στα τέλη του πρώτου εξαμήνου του 2004, επαναλαμβάνει την πρόταση της ΕΟΚΕ.

4.2.3 Επιπλέον, είναι αναγκαίο να αναγνωρισθεί περισσότερο ο ρόλος που διαδραματίζουν τα γηραιά άτομα στην κοινωνική οικονομία, τόσο με το ρόλο που αναλαμβάνουν στα πλαίσια της οικογένειας όσο και με την εθελοντική εργασία στην κοινωνία των πολιτών, τους δημοκρατικούς θεσμούς, τους ΜΚΟ και γενικότερα στη συλλογική ζωή. Βάσει των παρατηρήσεων αυτών μπορούν συγκεκριμένα να καταμετρηθούν οι πόροι του δυναμισμού, της καινοτομίας και της αποτελεσματικότητας που διαθέτουν.

4.3 Στην Ανακοίνωση, η Επιτροπή παρουσιάζει «τις βασικές συνθήκες για την προώθηση της απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων».

4.3.1 Πρόωρη συνταξιοδότηση και οικονομικά κίνητρα

Αφού διαπιστώνει ότι πάνω από το 20 % των μισθωτών εγκαταλείπουν την τελευταία απασχόλησή τους μέσω των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων, δηλαδή περίπου 3 εκατομμύρια μισθωτών, η ανακοίνωση υποδεικνύει την επανεξέταση των «οικονομικών κινήτρων» προκειμένου να καταστεί η διατήρηση στην αγορά εργασίας μια ελκυστική λύση.

4.3.1.1 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ η πρόταση αυτή που θα πρέπει να συσχετιστεί με την ανακοίνωση «Εκσυγχρονισμός της κοινωνικής προστασίας: ανταμοιβή της εργασίας» ⁽¹³⁾ θα πρέπει να θεωρηθεί θετικά σε συνάρτηση με την ποιότητα και τη φύση των στοιχείων που θα ενεργοποιηθούν. Ωστόσο, η έννοια αυτή στο βαθμό που μπορεί να είναι χρήσιμη, δεν θα πρέπει να διαγράψει το αποφασιστικό ειδικό βάρος των αντικειμενικών στοιχείων της κατάστασης των μισθωτών που είναι το επίπεδο της δυνατότητας απασχόλησης, η διαχείριση των ανθρώπινων πόρων κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας και ειδικότερα στο δεύτερο τμήμα της και γενικότερα η κατάσταση που αντιμετωπίζουν στα πλαίσια της πολιτικής που προωθείται από την επιχείρηση. Σε ένα άλλο επίπεδο, μπορούν επίσης να εξεταστούν τα ατομικά σχέδια του μισθωτού σε σχέση με την ιδιωτική ζωή του.

4.3.1.2 Πράγματι, ενώπιον της σταθερής και επεκτεινόμενης εξέλιξης του παραγωγικού μηχανισμού και των διαδικασιών μεταποίησης, σε μια οικονομία σε διαρκή κίνηση και ενώπιον μιας

συνεχώς εξελισσόμενης αγοράς, οι επιχειρήσεις πρέπει να προσαρμόζονται, να εξελίσσονται, να αναδιαρθρώνονται προκειμένου να προχωρούν σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να εξεύρουν μια ισορροπία μεταξύ του κοινωνικού και του οικονομικού πεδίου, που είναι ο μόνος τρόπος για να εξασφαλιστεί ο δυναμισμός και η ανάπτυξή τους. Συνεπώς επιδιώκουν περιθώρια χειρισμών, δυνατότητες αναπνοής.

4.3.1.3 Συχνά βρίσκουν περιθώρια χειρισμών από την άποψη της ποιότητας και της απασχόλησης στους ηλικιωμένους μισθωτούς. Πρόκειται ειδικότερα για την περίπτωση των «κοινωνικών προγραμμάτων» κατόπιν των αναδιαρθρώσεων.

4.3.1.4 Εκτός ωστόσο από τα «κοινωνικά προγράμματα» η εφαρμογή συστημάτων πρόωρης συνταξιοδότησης επιτρέπει στις επιχειρήσεις να αντικαθιστούν τους ηλικιωμένους μισθωτούς που κρίνουν λιγότερο παραγωγικούς και με αχρηστεμένα προσόντα από πιο νέους μισθωτούς συχνά όμως μικρότερου αριθμού. Κρίνουν έτσι ότι μπορούν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους και ταυτόχρονα να ελαφρύνουν την μισθολογική μάζα και να εξισορροπήσουν την πυραμίδα ηλικιών. Ακόμη και εάν αυτό είναι δύσκολο, η κατάσταση αυτή σχετίζεται μερικές φορές με ανεπαρκή διαχείριση των ανθρώπινων πόρων και με ανεπαρκή συνυπολογισμό της προληπτικής διαχείρισης των θέσεων απασχόλησης και των προσόντων. Το σύνολο των καταστάσεων αυτών γενικότερα, εμφανίστηκαν ανάλογα με το κράτος μέλος λόγω των διατάξεων που έχουν καταρτιστεί από τις δημόσιες αρχές ή από τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

4.3.1.5 Ωστόσο αυτό δεν θα πρέπει να αποκρύψει το γεγονός ότι αποτελεί επιλογή των μισθωτών. Μεταξύ αυτών που εισήλθαν σε πρόωρη συνταξιοδότηση, μόνο οι 4 στους 10 θα είχαν επιθυμήσει να συνεχίσουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα ⁽¹⁴⁾. Πράγματι, με εξαίρεση τους πραγματικά ανάπηρους εργαζομένους, δεν πρέπει να παραγνωρίσουμε την επιθυμία συμμετοχής με τον τρόπο αυτό, σε μια νέα θελκτική μορφή κατανομής των καρπών της ανάπτυξης. Είναι κουραστικό να εργάζεται κανείς ασκώντας πάντοτε τα ίδια καθήκοντα, ή με ελάχιστες διαφορές, χωρίς να αξιοποιείται η εργασία του ή να μεταβάλλεται, όπως συχνά συμβαίνει για περισσότερο από 40 χρόνια, πράγμα που τον κάνει να προσβλέπει σε έναν άλλο τρόπο ζωής. Συχνά η εθελοντική έξοδος συνδέεται με την αίσθηση ότι έχει ήδη «δώσει πολλά», ίσως γιατί δεν είχε καμία πρόταση για μια καλύτερα προσαρμοσμένη εργασία.

4.3.1.6 Στις σημερινές συνθήκες μπορεί να πούμε ότι συχνά υπάρχει σύγκλιση ενδιαφέροντος μεταξύ του μισθωτού και της επιχείρησής του ή με άλλα λόγια ότι υφίσταται μια αντικειμενική συμμαχία, που εκφράζεται συνήθως σε συλλογικές συμφωνίες που καταρτίζονται από τους κοινωνικούς εταίρους σε διάφορα επίπεδα διαπραγματεύσεων, ακόμα και στο επίπεδο της επιχείρησης.

⁽¹²⁾ «Οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι» - Εισηγητής : ο κ. DANTIN – ΕΕ C 14 της 16/1/2001

⁽¹³⁾ Βλ. SOC/162 - Εισηγήτρια: η κα St-Hill

⁽¹⁴⁾ Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας: «Καταπολέμηση του φράγματος της ηλικίας στην απασχόληση», 1999

4.3.1.7 Στο κέντρο της «απτιολόγησης» των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων βρίσκεται το σύνολο των διαπιστώσεων και της προβληματικής που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Για να τροποποιηθούν τα δεδομένα θα πρέπει να λάβουμε υπόψη αυτή την κατάσταση που συμπληρώνεται με όσα εκτίθενται στο σημείο 4.3.2.

4.3.2 Μεταρρύθμιση των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων

Η Ανακοίνωση αναφέρει επίσης γενικόλογα ότι επιβάλλεται μεταρρύθμιση των συστημάτων πρόωρης συνταξιοδότησης. Η ΕΟΚΕ μπορεί να εξετάσει θετικά αυτό το γενικό προσανατολισμό, μόνο εφόσον έχει ως κατάληξη να διατηρήσουν οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι τη θέση τους και όχι να τους οδηγήσει στην ανεργία διότι ο στόχος είναι ακριβώς να αυξηθεί το ποσοστό της απασχόλησης. Πράγματι, ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή: «είναι προφανές ότι κάθε παρακίνηση για την διατήρηση των ηλικιωμένων ατόμων στην απασχόληση πρέπει να αντικατοπτρίζεται σε πραγματικές προοπτικές απασχόλησης», δεδομένου ότι έως σήμερα οι πρόωρες συνταξιοδοτήσεις αποτελούν κατά κύριο λόγο ένα μέσο που τίθεται στη διάθεση της αγοράς εργασίας προκειμένου να περιοριστεί το κοινωνικό κόστος από την άποψη της μακρόχρονης ανεργίας και του αποκλεισμού. Με άλλα λόγια χρησιμοποιήθηκαν οι πρόωρες συνταξιοδοτήσεις ως μέσο μιας «πολιτικής για την απασχόληση» ή σαφέστερα ως μέσο μιας πολιτικής για την καταπολέμηση της ανεργίας. Μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι σε πολλά κράτη μέλη συχνά έχουν καταστεί και θεωρούνται από τις επιχειρήσεις εργαλείο διαχείρισης του προσωπικού και από τους μισθωτούς ως κοινωνικό πλεονέκτημα και κεκτημένο δικαίωμα.

4.3.2.1 Ωστόσο, δύο περιπτώσεις πρόωρης συνταξιοδότησης χρειάζεται να εξεταστούν, και να αντιμετωπισθούν με περίσκεψη:

- οι πρόωρες συνταξιοδοτήσεις κατά τη διάρκεια σοβαρών αναδιαρθρώσεων, δεδομένου ότι ως προς την κοινωνική συνοχή είναι αληθές ότι καλύτερα να υπάρχει ένας «νέος» συνταξιούχος παρά ένας «παλιός» άνεργος μεγάλης διάρκειας χωρίς προοπτική επαναπασχόλησης. Θα πρέπει να θεωρήσουμε ότι ειδικότερα στα πλαίσια της διεύρυνσης δεν έχουν εξαντληθεί οι βιομηχανικές μεταλλαγές·
- η πρόωρη συνταξιοδότηση, πλήρης ή μερική, έναντι των αντίστοιχων προσλήψεων νέων, δεδομένου ότι είναι κι εδώ αληθές ότι καλύτερα να υπάρχει ένας συνταξιούχος παρά ένας άνεργος χωρίς καμία προοπτική ένταξης στην ενεργό ζωή.

4.3.2.2 Εξάλλου οι πρόωρες συνταξιοδοτήσεις μπορούν να αποτελέσουν στοιχείο απάντησης για τους ηλικιωμένους μισθωτούς που βρίσκονται σε ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες εργασίας. Πράγματι ακόμη και εάν γενικώς ζούμε σήμερα περισσότερο, αυτό δεν ισχύει εξίσου για όλο τον κόσμο. Ισχυρές ανισότητες εμφανίζονται ανάλογα με τις κοινωνικές ομάδες κυρίως μεταξύ της ομάδας των «στελεχών» και της ομάδας των «εργατών». Έτσι το 1999 το προσδόκιμο ζωής ενός στελεχούς 35 ετών ήταν 44,5 έτη και ενός εργάτη 38 έτη⁽¹⁵⁾. Κάθε προβληματισμός για τη διάρκεια ζωής στην εργασία και εκτός εργασίας θα πρέπει να ενσωματώσει τα στοιχεία αυτά. Η μείωση των ανισοτήτων αποτελεί σήμερα σημαντικό ζήτημα.

(15) Βλ. υποσημείωση 9.

4.3.3 Καλές συνθήκες υγείας και ασφάλειας στην εργασία

Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι ο δεύτερος σημαντικότερος λόγος για τον οποίο οι εργαζόμενοι αποχωρούν από την αγορά εργασίας είναι η μακροχρόνια ασθένεια ή η αναπηρία. Στην πραγματικότητα αυτό αφορά περισσότερο από το 15 % του ενδιαφερόμενου πληθυσμού.

4.3.3.1 Θα πρέπει βεβαίως να σταθμιστεί η κατάσταση αυτή στο βαθμό που ορισμένα κράτη μέλη έχουν διοχετεύσει προς την αναπηρία πολλούς ανέργους ή την έχουν χρησιμοποιήσει ως υποκατάστατο των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων⁽¹⁶⁾.

4.3.3.2 Οποσδήποτε όμως, είναι προφανές ότι οι βελτιωμένες συνθήκες εργασίας, που διατηρούν καλύτερα την υγεία και τη σωματική ακεραιότητα κατά τη διάρκεια της ζωής στην εργασία αποτελούν στοιχεία που συμβάλουν στη διατήρηση των μισθωτών στην απασχόληση. Επίσης η εργονομία, η μελέτη των θέσεων εργασίας και των δυσκολιών τους, ο προσδιορισμός των καθηκόντων η αλλαγή και η βελτίωσή τους, **εν συντομία μια ποιοτική απασχόληση καθόλη τη διάρκεια του εργατικού βίου** βρίσκονται στο κέντρο της προβληματικής για τη διατήρηση της απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων στο τελευταίο τμήμα της σταδιοδρομίας τους.

4.3.3.3 Ωστόσο, γενικότερα, η αναπηρία δεν πρέπει να θεωρείται ως κατάσταση που οδηγεί συστηματικά στην έξοδο από την αγορά εργασίας. Πράγματι, οι μισθωτοί που στην διάρκεια της επαγγελματικής τους ζωής καθίστανται ανάπηροι εργαζόμενοι αντιπροσωπεύουν ένα ανθρώπινο κεφάλαιο μεγάλης ενδεχόμενης αξίας. Με τις αναγκαίες προσαρμογές, την επαναπροσαρμογή, με συμπληρωματική επιμόρφωση, μπορούν να αποκτήσουν μεγάλες ικανότητες για την εκτέλεση εργασιών άλλου είδους απ'αυτές που η αναπηρία τους τους παρεμπόδιζε να ασκήσουν κανονικά. Από την σκοπιά αυτή, και για λόγους μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας, είναι ενδεχομένως χρήσιμο να εξεταστεί ποιος μπορεί να είναι ο αντίκτυπος της συσσώρευσης εισοδημάτων που προέρχονται από την σύνταξη αναπηρίας και από εισοδήματα μισθών.

4.3.4 Ευέλικτες μορφές οργάνωσης της εργασίας

4.3.4.1 Οι ευέλικτες μορφές οργάνωσης της εργασίας, πριν από τα νόμιμα όρια ηλικίας για συνταξιοδότηση, είναι άλλη μία παράμετρος των συνθηκών εργασίας που μπορεί να ευνοήσει τη συγκράτηση θέσεων εργασίας για τους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας. Οι εθνικές παρατηρήσεις καταδεικνύουν ότι ένα σημαντικό μέρος των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας θα προτιμούσε μια διαδικασία βαθμιαίας αποχώρησης, κυρίως για λόγους υγείας που συνάπτονται με τη γήρανση αλλά επίσης και για την εξομάλυνση της μετάβασης από τη «ζωή στην εργασία» στη «ζωή χωρίς εργασία». Η συνταξιοδότηση πρέπει να μετατραπεί από γεγονός σε διαδικασία, στο πλαίσιο της οποίας τα άτομα αποφασίζουν να μειώσουν σταδιακά τις ώρες απασχόλησής τους με την πάροδο του χρόνου.

(16) Βλ. υποσημείωση 1 (άρθρο 3.3.3)

4.3.4.2 Όμως, κυρίως, αυτό που λαμβάνεται αποκλειστικά υπόψη είναι η ηλικία συνταξιοδότησης, ενώ δεν λαμβάνονται υπόψη οι συνθήκες απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων. Τα θετικά μέτρα για τη διαμόρφωση του τέλους της σταδιοδρομίας όπως ήταν οι προοδευτικές πρόωρες συνταξιοδοτήσεις συχνά υπονομεύθηκαν από τη διατήρηση των συνολικών πρόωρων συνταξιοδοτήσεων και δεν είχαν την επιθυμητή εξέλιξη. Αυτή η κατάσταση θα πρέπει να τροποποιηθεί. Πράγματι, αντί για γεγονός που επιχειρείται να συμβεί το συντομότερο δυνατό, η συνταξιοδότηση πρέπει να καταστεί «επιλεγμένη και προοδευτική» διαδικασία, με την οποία οι μισθωτοί μπορούν, στα πλαίσια συνολικών και συλλογικών εγγυήσεων, να μειώσουν προοδευτικά το χρόνο εργασίας τους.

4.3.5 Η συνεχής πρόσβαση στην κατάρτιση

Η προσοχή πρέπει να στραφεί στην ακόλουθη έννοια: «*Το δυναμικό της παραγωγικότητας των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας δεν φθίνει λόγω ηλικίας αλλά λόγω παρωχημένων δεξιοτήτων — και αυτό μπορεί να διορθωθεί μέσω της κατάρτισης*»⁽¹⁷⁾.

Από τα όσα προηγήθηκαν είναι χρήσιμο να διευκρινισθεί ότι δεν αρκεί να ασκείται μια πολιτική για τις ηλικιακές κατηγορίες που αρχίζουν στα 40-50 χρόνια. Διότι, καθώς σημείωνε το ανώτατο συμβούλιο για την απασχόληση στο Βέλγιο «*Μια πολιτική που αποσκοπεί στην αλλαγή της προβληματικής για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους φτάνει πολύ καθυστερημένα εάν καλύπτει μόνο αυτήν την κατηγορία των εργαζομένων. Προς τούτο, υπάρχει ανάγκη για μια πολιτική διαχείρισης του προσωπικού που να λαμβάνει υπόψη την ηλικία από τη στιγμή που οι εργαζόμενοι εισέρχονται στον εργασιακό μηχανισμό*»⁽¹⁸⁾.

4.3.5.1 Και ενώ η «δια βίου εκπαίδευση και επιμόρφωση» έχει καταστεί κεντρικό στοιχείο της ευρωπαϊκής πολιτικής για την απασχόληση είναι ανησυχητικό να διαπιστώνουμε το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που μετέχει στην εκπαίδευση και στην επιμόρφωση. Το ποσοστό αυτό απλώς κυμαίνεται κατά μέσο όρο από 14 % για τις ηλικίες 25-29 έτη, για να μειωθεί προοδευτικά στο βαθμό που εντείνεται η γήρανση και να καταλήξει στο 5 % για τις ηλικίες 55-64 έτη⁽¹⁹⁾. Η τάση αυτή πολύ λίγο αυξήθηκε αν όχι καθόλου στη διάρκεια των τελευταίων ετών.

4.3.5.2 Σε ένα σύστημα παραγωγής όπου οι θέσεις εργασίας απαιτούν ολοένα και περισσότερο τεχνικές γνώσεις και τεχνογνωσία γενικότερα η κατάσταση αυτή επιτρέπει ανησυχίες όχι μόνο όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης των ηλικιωμένων μισθωτών αλλά γενικότερα για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα. Είναι επιθυμητό, εάν όχι και απαραίτητο, να ξεπεραστεί η κατάσταση αυτή:

- από τις επιχειρήσεις που θέλουν να ενσωματώσουν στην στρατηγική τους την επιμόρφωση ως μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη επένδυση και όχι ως δράση που δικαιολογεί την επιστροφή στην ταχεία ή και άμεση επένδυση
- για τους μισθωτούς που συχνά συναντούν δυσκολίες επιμόρφωσης, είτε από έλλειψη ενθουσιασμού σε ό,τι αφορά τις κατηγορίες των μισθωτών με περιορισμένα προσόντα, είτε γιατί δε θεωρούν ότι είναι ικανοί δεδομένου ότι βρίσκονται σε κατάσταση σχολικής αποτυχίας, είτε τέλος διότι δεν αισθά-

νονται την αναγκαιότητα καθώς βρίσκονται στο τέλος της σταδιοδρομίας τους.

4.3.5.3 Είναι προφανές ότι σε αυτή την προβληματική ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων σε όλα τα επίπεδα των διαπραγματεύσεων μπορεί να είναι καθοριστικός. Πράγματι, το «Πλαίσιο δράσης για την ανάπτυξη των ικανοτήτων και των προσόντων καθ'όλη την διάρκεια της ζωής» στο οποίο κατέληξαν οι ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι αποτελεί σημαντική προσπάθεια για να προωθηθεί η διαβίου εκμάθηση, σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες. Ταυτόχρονα, ο ρόλος των δημόσιων αρχών που θα πρέπει να διασφαλίζει τη δημιουργία ενός ευνοϊκού πλαισίου για την ανάπτυξη της επιμόρφωσης στη διάρκεια της ζωής είναι επίσης πρώτιστης σημασίας.

4.3.5.4 Ωστόσο η επαγγελματική κατάρτιση, η επιμόρφωση και η διαβίου εκπαίδευση δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται μεμονωμένα. Θα πρέπει να αποτελούν συστατικά στοιχεία της διατήρησης της σταδιοδρομίας των μισθωτών. Πρόκειται για τη δυνατότητα να διασφαλιστούν μέσω της επιμόρφωσης τα κίνητρα σε κάθε ηλικία για την αξιοποίηση των ικανοτήτων και την ενδυνάμωση της επαγγελματικής πορείας. Από τη σκοπιά αυτή, οι απολογισμοί αρμοδιοτήτων, η πιστοποίηση των κεκτημένων αποτελούν εργαλεία που θα πρέπει να αναπτυχθούν στα πλαίσια ατομικών επαγγελματικών σχεδίων που συνδέονται με το σχεδιασμό της επιχείρησης.

4.3.5.5 Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει μια πρόκληση με σημαντικές επιπτώσεις από την οποία εξαρτάται εν μέρει η επιτυχία της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Θα πρέπει γενικότερα να αυξηθεί η συμμετοχή των μισθωτών στην επαγγελματική επιμόρφωση και με τον τρόπο αυτό να βελτιωθεί το γενικότερο επίπεδο γνώσεων και ικανοτήτων των ηλικιωμένων εργαζομένων.

4.3.6 Αποτελεσματικές δραστηριές πολιτικές για την αγορά εργασίας

4.3.6.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη που εκφράζεται στην Ανακοίνωση που αναφέρει ότι: «για να παραμείνουν όσο γίνεται περισσότερο οι εργαζόμενοι στην απασχόληση, χρειάζεται απαραίτητως να κατανοηθούν εκ των προτέρων οι αλλαγές και να καθοδηγηθούν επιτυχώς οι οικονομικές αναδιαρθρώσεις». Η ανάλυση αυτή σχετίζεται με μια από τις αιτίες των καταστάσεων που αναλύθηκαν στην παρούσα γνωμοδότηση στο σημείο 4.3.1.4 όπου στην ουσία αναφέρεται ότι η κατάσταση αυτή οφείλεται κυρίως: «στον ανεπαρκή συνυπολογισμό της προληπτικής διαχείρισης των θέσεων απασχόλησης και των προσόντων».

4.3.6.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης με την ιδέα σύμφωνα με την οποία: «Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρξουν προσωπικές προσεγγίσεις που να ανταποκρίνονται στις ατομικές ανάγκες, κυρίως μέσω υπηρεσιών προσανατολισμού, μέσω ειδικής επιμόρφωσης και εξωτερικών συστημάτων ανακατάταξης». Για να γίνουν αυτά είναι ίσως σκόπιμο, όπως πράττει η Επιτροπή, κι όπως γίνεται σε ορισμένα κράτη μέλη, να προβλεφθούν παροχές ανεργίας για την επιμόρφωση και την υποστήριξη των προσόντων προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσληψη ανέργων ηλικιωμένων ατόμων, ενώ παράλληλα διατηρείται το δικαίωμά τους για επίδομα ανεργίας, και ενθαρρύνεται η μετάβαση προς άλλη απασχόληση ή προς ανεξάρτητη εργασία.

⁽¹⁷⁾ Η διεθνής έρευνα του ΟΟΣΑ για την καταπολέμηση του αναλφαριθμοσύ των ενηλίκων (International Adult Literacy Survey – IALS).

⁽¹⁸⁾ Βλ. υποσημείωση 1 (4.3.2)

⁽¹⁹⁾ Βλ. υποσημείωση 10.

4.3.6.3 Η κατάρτιση «Αποτελεσματικών ενεργών πολιτικών της αγοράς εργασίας» αφορά από κοινού τη ζήτηση και την προσφορά εργασίας. Από την σκοπιά αυτή το σύνολο των συστάσεων που αποτελεί τον κορμό της ανακοίνωσης διέπεται από την αρχή αυτή, πράγμα για το οποίο η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της δεδομένου ότι αυτή η ισορροπία αποτελεί μια από τις συνθήκες για την επίτευξη αυτής προόδου.

4.3.7 Βελτιωμένη ποιότητα της εργασίας

4.3.7.1 Δικαιολογημένα η Ανακοίνωση υπογραμμίζει ότι η ποιότητα της απασχόλησης έχει, γενικά, ζωτική σημασία προκειμένου να επανέλθουν στην αγορά εργασίας οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι. Την ίδια στιγμή, η αποχώρηση από την αγορά εργασίας ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που απασχολούνται σε χαμηλής ποιότητας εργασίες είναι έως και τετραπλάσια σε σχέση με την αποχώρηση ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που απασχολούνται σε καλύτερης ποιότητας εργασίες, αλλά και υπερδιπλάσια σε σχέση με την αποχώρηση ατόμων μικρότερης ηλικίας που απασχολούνται σε χαμηλής ποιότητας εργασίες⁽²⁰⁾. Το τμήμα αυτό της Ανακοίνωσης θα ήταν πιο σαφές και θα είχε προκαλέσει μεγαλύτερη συζήτηση αν προσπαθούσε να προσδιορίσει την έννοια «της ποιότητας απασχόλησης» και αν επεδίωκε να σκιαγραφήσει μια πρώτη επίλυση του ζητήματος. Θα ήταν τουλάχιστον σκόπιμη η παρουσίαση των προηγούμενων κειμένων (COM(2003) 728 της 26/11/2003· Έκθεση «Η απασχόληση στην Ευρώπη 2002»).

4.4 Άλλες προτάσεις και άλλοι προβληματισμοί

- Γενικότερα, όπως και για το σύνολο των προσανατολισμών της Λισαβόνας, η υλοποίηση της «Στρατηγικής/αύξησης της ηλικίας εξόδου από την αγορά εργασίας» θα επιτευχθεί με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα αν συνοδεύεται από ανάλογο ποσοστό αύξησης της απασχόλησης.
- Η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού χρησιμοποιείται σε ό,τι αφορά τις διάφορες πτυχές που σχετίζονται με τις συντάξεις. Ωστόσο, για το ζήτημα της «ενεργού γήρανσης» η ανακοίνωση αναφέρει «ένα πρόγραμμα αξιολόγησης από τους εταίρους» που καταρτίστηκε στα πλαίσια της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση. Είναι δύσκολο να κατανοηθούν οι λόγοι που οδηγούν στην προσφυγή σε δύο διαφορετικές διαδικασίες. Για λόγους πραγματισμού και με στόχο την αποτελεσματικότητα είναι σκόπιμο να συνεχισθεί η επικέντρωση στην έννοια της «ηλικίας εξόδου από την αγορά εργασίας», συνεπώς συνολικά της συνταξιοδότησης, και συνεπώς να προτιμηθεί η ανοιχτή μέθοδος συντονισμού.
- Όσον αφορά τους προσανατολισμούς του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Στοκχόλμης γενικότερα, και λαμβάνοντας υπόψη όσα έχουν αναφερθεί, η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τους τρόπους δράσης που προτείνονται στην Ανακοίνωση. Όσον αφορά τις προτάσεις της «Task-force για την απασχόληση» παραπέμπουμε στη σχετική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ⁽²¹⁾.

⁽²⁰⁾ COM(2003) 728, «Βελτίωση της ποιότητας της εργασίας: επισκόπηση της πρόσφατης προόδου».

⁽²¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης», Εισηγήτρια: η κα HORNUNG-DRAUS, Συνεισηγήτρια: ο κ. GRIEF – EE C 110 της 30/4/2004.

Ωστόσο άλλες προτάσεις «και προβληματισμοί» μπορούν να προωθηθούν ή να διευκρινισθούν καλύτερα.

4.4.1 Οι προσλήψεις

Η πρόσληψη είναι ένα στρατηγικό στοιχείο του ποσοστού απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας⁽²²⁾. Αυτή η πτυχή του θέματος έχει ωστόσο παραμεληθεί κατά το γενικό προβληματισμό. Η ανακοίνωση δεν έχει καταστήσει αυτή την πτυχή κεντρικό στοιχείο της· ωστόσο, η πτυχή αυτή θίγει τόσο την ψυχολογική προσέγγιση της προβληματικής όσο και τις διακρίσεις και συνεπώς σχετίζεται με τον σεβασμό του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.4.1.1 Ωστόσο είναι ουσιαστικό να καταπολεμηθούν όλες οι μορφές διακρίσεων στα θέματα της πρόσληψης και αυτές που συνδέονται με την ηλικία δεδομένου ότι πρόκειται για το ζήτημα που εξετάζει η ανακοίνωση αυτή. Οι μέθοδοι πρόσληψης θα πρέπει να απαγορεύουν το να καθίσταται η ηλικία κριτήριο επιλογής, αντίθετως θα πρέπει να επιδιώξουν περισσότερο να προσδιορίζουν και να αξιολογούν τις δεξιότητες που προκύπτουν από την προσωπική ιστορία του καθένα βάσει των επαγγελματικών προσόντων του. Έχει βεβαίως σημασία να λαμβάνονται υπόψη οι προσδοκίες και οι επιλογές των μισθωτών αυτών και κυρίως οι αιτήσεις διαφοροποιημένης εργασίας (διάρκεια, κατανομή, ωράριο, ...).

4.4.1.2. Από τη σκοπιά αυτή είναι χρήσιμο να διαπιστωθεί ότι σε ορισμένα κράτη πολλοί διαγωνισμοί για την πρόσληψη δημοσίων υπαλλήλων συχνά θέτουν ως όριο ηλικίας τα 40 χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι ένα άτομο άνω των 40 ετών που αναζητεί εργασία και προέρχεται από τον ιδιωτικό τομέα δεν μπορεί να επιδιώξει απασχόληση σε δημόσια υπηρεσία. Αυτή η διάκριση είναι απαράδεκτη: απαγορεύει σε έναν άνεργο, έστω κι αν διαθέτει τα προσόντα που ανταποκρίνονται στα στοιχεία της υπό κάλυψη θέσεως, να έχει πρόσβαση σε μια υφιστάμενη απασχόληση, ενώ ταυτόχρονα στερεί από το δημόσιο τομέα την εμπειρία ενός μισθωτού που προέρχεται από το ανταγωνιστικό τομέα. Ως προς αυτό το σημείο η ευθύνη των κρατών μελών είναι πλήρης. Όσον αφορά την ΕΕ υπογραμμίζουμε ότι μόλις τον Απρίλιο του 2002 δέχτηκε η Επιτροπή να καταργήσει το όριο της ηλικίας στις διαδικασίες της για τις προσλήψεις και αυτό κατόπιν παρατηρήσεων του ευρωπαίου διαμεσολαβητή. Πιο πρόσφατα, τον Ιούλιο του 2004, ο διαμεσολαβητής ζήτησε από την Επιτροπή, ύστερα από μήνυση να καταργήσει το όριο ηλικίας στην πρόσληψη ασκούμενων. Έκρινε δηλαδή ότι το όριο αυτό αποτελεί αδικαιολόγητη διάκριση, ενώ από την πλευρά του ο μηνυτής ανέφερε ότι η πρακτική αυτή είναι αντίθετη με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

4.4.1.3. Εξάλλου πρέπει να επισημανθεί ότι ο πολλαπλασιασμός των πρόωγων συνταξιοδοτήσεων επιτάχυνε την μείωση της «αξίας» των ηλικιωμένων εργαζομένων στην αγορά εργασίας και συνεπώς κατά την πρόσληψή τους. Η μείωση των κατώτερων ορίων ηλικίας προκειμένου να διευκολυνθούν οι πρόωρες αναχωρήσεις είχε σημαντικές συνέπειες στους εργαζομένους αυτούς διότι, τροποποίησε, στα μυαλά των εργοδοτών, την ηλικία στην οποία οι εργαζόμενοι μπορούν ήδη να θεωρούνται «πολύ μεγάλοι».

⁽²²⁾ Βλ. υποσημείωση 11.

4.4.1.4. Ταυτόχρονα, από ψυχολογική σκοπιά, πλήρως επηρεασμένος από τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων, ο ηλικιωμένος μισθωτός αισθάνεται έμμεσα ότι δεν είναι εκείνος που περιγράφεται κατά κύριο λόγο ως ο εργαζόμενος που πλησιάζει την ηλικία συνταξιοδότησης ή ανάπαυσης. Συχνά θεωρείται ως «ανίκανος» προς εργασία ή «μη χρησιμοποιήσιμος». Όταν το ήμισυ περίπου εκείνων που εξέρχονται από την επαγγελματική δραστηριότητα είναι άτομα για τα οποία χρησιμοποιήθηκε το μέσο της «αναστήριξης» όπως συνέβη σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, ο χρόνος μη δραστηριότητας τείνει να θεωρείται όχι πλέον ως ο χρόνος του δικαιώματος ανάπαυσης αλλά ο χρόνος ανικανότητας εργασίας. Μια τέτοια αντίληψη της ηλικίας, λόγω των σημασιολογικών της χαρακτηριστικών, έχει οπωσδήποτε επιπτώσεις στις συμπεριφορές στο βαθμό που οπωσδήποτε ενθαρρύνει την ανάπτυξη, στο πνεύμα του μισθωτού αλλά κυρίως στην πράξη, ενός αισθήματος περιθωριοποίησης στην αγορά εργασίας και συνεπώς πρόσληψης αλλά επίσης στην επιχείρηση και τέλος στην ίδια την κοινωνία.

4.4.1.5. Στο ίδιο πνεύμα με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οδηγία 2000/78/ΕΚ δημιούργησε ένα γενικό πλαίσιο υπέρ της ίσης μεταχείρισης στα θέματα της απασχόλησης και της εργασίας. Απαγορεύει, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, κάθε διάκριση που θεμελιώνεται, κυρίως, στην ηλικία. Η οδηγία αυτή πρέπει να έχει μεταγραφεί το αργότερο έως το 2003. Στο άμεσο μέλλον θα είναι σκόπιμο να γίνει ο απολογισμός της εφαρμογής της και με τον τρόπο αυτό να μετρηθεί η εμβέλεια της αποτελεσματικότητάς της.

4.4.2 Η ευελιξία

Εξετάστηκε η έννοια της ευελιξίας της ηλικίας των συνταξιοδοτήσεων όπως επίσης και η εφαρμογή ευέλικτων μορφών οργάνωσης εργασίας σε ό,τι αφορά τις πρόωρες συνταξιοδοτήσεις (βλ. 4.3.2). Ο ίδιος προβληματισμός ισχύει για τις συντάξεις σε νόμιμη ηλικία. Πράγματι, τέσσερις μισθωτοί στους δέκα είχαν την επιθυμία να συνεχίσουν τη δραστηριότητά τους ⁽²³⁾ για επαγγελματικούς ή οικογενειακούς λόγους ή από προσωπικό ενδιαφέρον ⁽²⁴⁾. Χρειάζεται συνεπώς να καταρτιστούν τρόποι πιο ευέλικτης συνταξιοδότησης προκειμένου να υπάρξει απάντηση σε αυτές τις προσδοκίες.

4.4.2.1 Θα πρέπει να επιτραπεί στους μισθωτούς να εγκαταλείπουν προοδευτικά την απασχόλησή τους, και όχι όπως γίνεται κυρίως σήμερα, στην νόμιμη ηλικία με απότομο τρόπο πράγμα που μπορούμε να αποκαλέσουμε «σύνταξη λαμητόμο». Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που θα επιτρέπουν στους μισθωτούς εργαζομένους να εργάζονται κατά τα 3/4, 1/3 ή 1/2 του χρόνου εργασίας στο τέλος της επαγγελματικής τους ζωής. Προκειμένου να ενισχυθεί η αρχή αυτή, θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί ο αντίκτυπος της εφαρμογής αναλογικά υψηλότερου μισθού σε σχέση με το ποσοστό των ωρών εργασίας.

⁽²³⁾ Βλ. υποσημείωση 11.

«Ηλικία και συμπεριφορές - Τα βασικά αποτελέσματα της Έρευνας του Ευρωπαϊκού Βαρόμετρου» - Επιτροπή της ΕΕ, 1993

⁽²⁴⁾ Βλ. υποσημείωση 1 (άρθρο 3.3.5)

4.4.2.2 Αυτός ο χρόνος παρουσίας μπορεί να αποβεί επωφελής, για παράδειγμα προκειμένου να μοιραστούν με τους πιο νέους, την εμπειρία που απέκτησαν ειδικότερα με την υιοθέτηση μορφών καθοδήγησης, υποστήριξης και συνεργασίας στην εκμάθηση ⁽²⁵⁾ και με το σύνολο των εναλλακτικών επιμορφώσεων. Όλος ο κόσμος πρόκειται να κερδίσει από αυτό: ο εθελοντής μισθωτός που μπορεί να συνεχίσει μια εποικοδομητική δραστηριότητα, η επιχείρηση που θα διατηρήσει και θα μεταδώσει τεχνογνωσία με τη βοήθεια αυτού που την κατέχει, και το γενικό συμφέρον μέσω της αύξησης του ποσοστού απασχόλησης.

4.4.3 Οι γυναίκες και η ισότητα των ευκαιριών

Η ανακοίνωση υπογραμμίζει την διαφορά του ποσοστού απασχόλησης ηλικιωμένων γυναικών και ανδρών. Η διαφορά αυτή είναι μεγάλη: τα ποσοστά απασχόλησης είναι αντιστοίχως 30,5 % και 50,1 %. Όσον αφορά την μέση ηλικία εξόδου από την αγορά εργασίας η διαφορά είναι χαμηλή ⁽²⁶⁾ (βλ. πίνακα παραρτήματος 3).

4.4.3.1. Η διαφορά του ποσοστού απασχόλησης σε αυτή την κατηγορία ηλικίας αντιστοιχεί πράγματι σε ένα φαινόμενο συσσωματώσεως που αντικατοπτρίζεται στη γενικότερη σύνθεση της αγοράς εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διαφορά αυτή δεν έχει επιπτώσεις και δεν αντανακλάται στη μέση ηλικία εξόδου από την αγορά εργασίας.

4.4.3.2. Η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών είναι ουσιαστική προϋπόθεση για τη υλοποίηση των στόχων της Στοκχόλμης. Το ποσοστό απασχόλησης αυτής της κατηγορίας ηλικίας προκύπτει, ουσιαστικά, από τα ποσοστά απασχόλησης των προηγούμενων ηλικιακών ομάδων. Συνεπώς το ποσοστό γυναικείας απασχόλησης είναι σε γενικές γραμμές στο κέντρο της προβληματικής, και όχι μόνο η ηλικία εξόδου από την αγορά εργασίας.

4.4.3.3. Το ζήτημα αυτό, πέρα από τις οικονομικές συνέπειες, θέτει το θέμα της ισότητας που συχνά έχει προωθηθεί από την ΕΟΚΕ, είτε στο επίπεδο της επιμόρφωσης, είτε στο επίπεδο του σχολικού προσανατολισμού και της μισθολογικής ισότητας είτε της ισότητας ευθυνών για παρόμοια προσόντα.

4.4.3.4. Για να αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών απαιτείται απαραίτητως να βελτιωθούν οι συνθήκες για την πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας. Προς τούτο, πρέπει να επινοηθούν μηχανισμοί που θα επιτρέπουν στις γυναίκες και στους άνδρες να συμβιβάσουν την ιδιωτική με την επαγγελματική τους ζωή σε ισοτιμία βάση, με την ανάπτυξη ενός δικτύου κοινωνικών υπηρεσιών που θα είναι σε θέση να ανταποκριθούν στις ανάγκες για προσοχή και φροντίδα που υπάρχουν στην ιδιωτική σφαίρα: για τους ανήλικους (συγκεκριμένα με την ανάπτυξη ενός συστήματος για τη φύλαξη των μικρών παιδιών, βλ. πίνακα στο παράρτημα 3, για τα εξαρτημένα άτομα (ηλικιωμένοι, άρρωστοι) κλπ.

⁽²⁵⁾ Βλ. υποσημείωση 1 (άρθρο 4.3.4)

⁽²⁶⁾ βλ. Παράρτημα 2.

4.4.4 Η συλλογική διαπραγμάτευση

Η ανακοίνωση υποδεικνύει ότι «παρά τις πρόσφατες εξελίξεις, οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να διευρύνουν και να εντείνουν τις προσπάθειές τους, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ, για να εδραιωθεί μια νέα νοοτροπία στα θέματα της γήρανσης και της διαχείρισης της αλλαγής. Πάρα πολύ συχνά οι εργοδότες εξακολουθούν να δίνουν προτεραιότητα σε προγράμματα πρόωρης συνταξιοδότησης».

4.4.4.1 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει στο σημείο αυτό την προσέγγιση του εγγράφου που αποδίδει, στην ουσία, στον κοινωνικό διάλογο ένα απαραίτητο ρόλο για να υπάρξει σημαντική πρόοδος. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει και υποστηρίζει την προσπάθεια και επιθυμία της Επιτροπής και παράλληλα την εμβαδύνει. Πράγματι, εάν ο κοινωνικός διάλογος και ακόμα καλύτερα οι συλλογικές διαπραγματεύσεις πρέπει να ενταθούν στο εθνικό επίπεδο και στο επίπεδο της Ένωσης, πρέπει επίσης να διευρυνθούν προκειμένου να καλύπτουν το συγκεκριμένο, δεδομένου ότι όλο και λιγότερα μέτρα μπορεί να καλύψουν ανάγκες γενικότερης ισχύος. Από τη σκοπιά αυτή οι συλλογικές διαπραγματεύσεις, για να λάβουν υπόψη τις επαγγελματικές ιδιαιτερότητες (βαριά εργασία, συνθήκες και οργάνωση της εργασίας, επίπεδο προσόντων ...) θα πρέπει να αφορούν επίσης τους ευρωπαϊκούς επαγγελματικούς και κοινωνικούς κλάδους και συνεπώς τις επιχειρήσεις. Μόνο στις συνθήκες αυτές μπορούν οι γενικές διατάξεις να έχουν πλήρη αποτελεσματικότητα.

5. Αύξηση της μέσης ηλικίας συνταξιοδότησης

5.1 Το σημείο 32 των συμπερασμάτων του Συμβουλίου της Προεδρίας της Βαρκελώνης θεσπίζει ότι σε ό,τι αφορά τις σημερινές πολιτικές στα θέματα της απασχόλησης, θα πρέπει, μεταξύ άλλων

— «Μέχρι το 2010 θα πρέπει να επιδιωχθεί η κατά πέντε περίπου έτη σταδιακή αύξηση της μέσης πραγματικής ηλικίας κατά την οποία τα άτομα σταματούν να εργάζονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση.»

5.2 Το σύνολο των αναλύσεων και των διατάξεων που εξετάστηκαν στις προηγούμενες παραγράφους — και αφορούν ειδικότερα τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Στοκχόλμης «να οδηγήσουν σε 50 % το ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων ηλικίας 55 έως 64 ετών» — συμβάλλουν στην εφαρμογή των προσανατολισμών της Βαρκελώνης. Πράγματι κάθε εργαζόμενος, του οποίου η ηλικία κυμαίνεται μεταξύ 55 και 64 ετών, που αναβάλει την έξοδο από την αγορά εργασίας συμμετέχει στην αύξηση του μέσου πραγματικού όρου ηλικίας στο οποίο παύει, στην ΕΕ, η επαγγελματική δραστηριότητα.

5.3 Η εφαρμογή των αποφάσεων της Στοκχόλμης αποτελεί τον ουσιαστικό κινητήρα της θετικής εξέλιξης του προσανατολισμού του Συμβουλίου της Βαρκελώνης. Ωστόσο «η προοδευτική αύξηση της μέσης ηλικίας στην οποία παύει η επαγγελματική δραστηριότητα» δεν μπορεί ούτε να εξεταστεί ούτε να εκτιμηθεί ξεχωριστά από την «αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των εργαζομένων ηλικίας 55 έως 64 ετών».

5.4 Πράγματι, αν ληφθούν υπόψη οι δυσκολίες που παρουσιάζονται σχετικά με την αύξηση του ποσοστού δραστηριότητας των εργαζομένων ηλικίας 55 έως 64 ετών, δεν είναι λογικό να αντιμετωπιστεί ξεχωριστά η έννοια της Βαρκελώνης. Αυτό μπορεί να

οδηγήσει, προκειμένου να επιτευχθεί η υλοποίησή της, στο να προταθεί η αύξηση της νόμιμης ηλικίας έναρξης των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων.

5.5 Θα ήταν μάλλον ασυνεπές να προταθεί μια τέτοια λύση ενώ ουσιαστικά σήμερα δεν επιτρέπεται πάντοτε στους μισθωτούς που το επιθυμούν να προχωρήσουν πέρα από την κανονική διάρκεια ζωής της εργασίας με βάση τα σημερινά δεδομένα.

6. Συμπεράσματα και συστάσεις

6.1 Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει τον γενικό προσανατολισμό της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας «οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι» του Οκτωβρίου 2000: «Υπογραμμίζει την αναγκαιότητα θετικής προσέγγισης έναντι των ηλικιωμένων εργαζομένων, στο βαθμό που η μεταχείριση που συχνά τους επιφυλάσσεται δεν προκύπτει μόνο από μια αντίληψη κοινωνίας με περιορισμένη αλληλεγγύη και δυσμενείς διακρίσεις, αλλά σε πολλές περιπτώσεις οδηγεί στην απώλεια άκρως ειδικευμένου προσωπικού, και, συνεπώς, στην μείωση του συνολικού επιπέδου ανταγωνιστικότητας».

6.1.1 Στα πλαίσια του προσανατολισμού αυτού η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της που το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο την άνοιξη του 2004 προσδιόρισε **την παράταση του επαγγελματικού βίου** ως ένα από τα πρωταρχικά πεδία δράσης που απαιτούν ταχύτερες ενέργειες για την επίτευξη της στρατηγικής της Λισαβώνας. Για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ εκφράζει την εκτίμησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή επέλεξε μέσω της υπό εξέταση ανακοίνωσης, να τροφοδοτήσει την συζήτηση για την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην επιδίωξη των στόχων της Στοκχόλμης και της Βαρκελώνης και να τονίσει το ρόλο των κυβερνήσεων και των κοινωνικών εταίρων στην προώθηση της παράτασης του επαγγελματικού βίου.

6.2 Η ΕΟΚΕ, με τρόπο γενικό και σφαιρικό, εγκρίνει την επιλογή των μεγάλων θεμάτων δράσης που συνιστούν την ουσία της Ανακοίνωσης. Αυτά τα μεγάλα θέματα που αντιπροσωπεύουν την προσέγγιση λύσεων, θα πρέπει να εξεταστούν θετικά με την επιφύλαξη της ποιότητας και της φύσεως των στοιχείων που επιλέχθηκαν να εφαρμοστούν καθώς και των παρατηρήσεων που περιέχονται στην παρούσα γνωμοδότηση, είτε πρόκειται για πρόωρες συνταξιοδοτήσεις και χρηματοδοτικά κίνητρα, είτε για την μεταρρύθμιση των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων, για ευέλικτες μορφές οργάνωσης εργασίας, για συνθήκες υγείας και ασφάλειας στον τόπο εργασίας ή ακόμη για βελτίωση της ποιότητας της απασχόλησης.

6.2.1 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι πέρα από τα μεγάλα θέματα που επιλέχθηκαν, και τις συγκεκριμένες δράσεις που πρόκειται να αναληφθούν, είναι θεμελιώδες στο επίπεδο της αντίληψης **να γίνει κάθε προσπάθεια για να επιτευχθεί αλλαγή νοοτροπίας και συνειδητοποίηση τόσο εκ μέρους των επιχειρήσεων όσο και των μισθωτών**. Θα πρέπει η εργασία μετά τα 55 έτη να θεωρείται θετική για τους μισθωτούς και οι επιχειρήσεις ή οι δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει να αποκτήσουν επίγνωση των πλεονεκτημάτων που μπορούν να τους παρέχουν οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι. **Εάν δεν υπάρξει αυτή η συλλογική συνειδητοποίηση τα συγκεκριμένα μέτρα που θα ληφθούν δεν θα είναι πλήρως αποτελεσματικά**.

6.2.2 Ως προς αυτό η ΕΟΚΕ υποδεικνύει στην Επιτροπή να προωθήσει, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, μια ευρεία εκστρατεία ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και επεξήγησης προς τους κυριότερους παράγοντες και την κοινωνία γενικότερα, προκειμένου να συμβάλει στην οικοδόμηση θετικής αντίληψης για το ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στις δημόσιες υπηρεσίες και γενικότερα για το σύνολο της κοινωνίας.

6.2.2.1 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ευχαρίστηση ότι η «Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής σε μία διευρυμένη ΕΕ», που δημοσιεύτηκε στα τέλη του πρώτου εξαμήνου του 2004, επαναλαμβάνει την πρόταση της ΕΟΚΕ.

6.3 Εξάλλου η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κρίνει ότι:

6.3.1 **‘Όλες οι δράσεις που αναλαμβάνονται για να υπάρξει πρόδος στην υλοποίηση των αποφάσεων της Στοκχόλμης ή της Βαρκελώνης θα πρέπει να οδηγήσουν αποκλειστικά τους ηλικιωμένους μισθωτούς να διατηρήσουν την απασχόλησή τους ή να τους επαναφέρουν στην απασχόληση.** Καθώς ο στόχος είναι η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης και η καθυστέρηση της ηλικίας εξόδου από την αγορά εργασίας, θα πρέπει να αποκλειστεί η περίπτωση οι τροποποιήσεις των σημερινών καταστάσεων ειδικότερα σε ό,τι αφορά τις πρόωρες συνταξιοδοτήσεις να οδηγήσουν στην ανεργία. Γενικότερα, είναι δίκαιο να υπογραμμιστεί, όπως γίνεται στην Ανακοίνωση, **«ότι προφανώς όλα τα κίνητρα για την παραμονή των ηλικιωμένων εργαζομένων στην απασχόληση θα πρέπει να αντικατοπτρίζονται σε πραγματικές προοπτικές απασχόλησης».**

6.3.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η αύξηση του συνολικού ποσοστού απασχόλησης, ή του ποσοστού που αφορά την ηλικιακή ομάδα των 55/64 ετών θα επιτευχθεί με την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των δυνητικών κατηγοριών μισθωτών που εκπροσωπούνται ανεπαρκώς. Από την άποψη αυτή, πρέπει να ληφθούν σημαντικά μέτρα για την κινητοποίηση όλου του εφεδρικού εργατικού δυναμικού της Ευρώπης είτε πρόκειται, ειδικότερα, για τους νέους που πολύ συχνά βρίσκονται σε μια αποθαρρυντική κατάσταση ανεργίας, πράγμα που είναι ανησυχητικό για το μελλοντικό γενικό ποσοστό απασχόλησης, είτε ακόμη τις γυναίκες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

6.3.3 Η επαγγελματική επιμόρφωση, η δια βίου κατάρτιση και εκπαίδευση δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται μεμονωμένα. Θα πρέπει να αποτελούν συστατικά στοιχεία της διαχείρισης της σταδιοδρομίας των μισθωτών. Πρόκειται για τη διασφάλιση, μέσω της επιμόρφωσης, της παροχής κινήτρων σε κάθε ηλικία μέσω της αξιοποίησης των ικανοτήτων και της ενίσχυσης της επαγγελματικής πορείας. Μόνο με την προϋπόθεση αυτή μπορεί να επιτευχθεί ένα κατάλληλο επίπεδο ικανοτήτων καθώς και δυνατότητα απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων.

6.3.3.1 Κατά γενικό κανόνα, υπογραμμίζεται ότι πέραν της επιμορφώσεως, όλες οι δράσεις που συνιστούν μια στρατηγική που

αποσκοπεί στην αύξηση της απασχόλησης των ηλικιωμένων εργαζομένων δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται μόνο μετά την ηλικία των 40-50 ετών. Μια πολιτική που αποσκοπεί στην αλλαγή της προβληματικής για τους ηλικιωμένους εργαζόμενους φτάνει πολύ καθυστερημένα αν καλύπτει μόνο αυτή την κατηγορία των εργαζομένων. Προς τούτο, χρειάζεται μια πολιτική διαχείρισης του προσωπικού που να λαμβάνει υπόψη την ηλικία από τη στιγμή που οι εργαζόμενοι εισέρχονται στον εργασιακό μηχανισμό.

6.3.4 Η πρόσληψη θα πρέπει να τεθεί στο κέντρο της προβληματικής. Κάθε μορφή διακρίσεων που συνδέεται με την ηλικία θα πρέπει να καταπολεμηθεί. Από τη σκοπιά αυτή θα πρέπει να γίνει ο απολογισμός της εφαρμογής της οδηγίας 2000/78/ΕΚ που συγκρότησε ένα γενικό πλαίσιο υπέρ της ίσης μεταχείρισης στα θέματα της απασχόλησης. Απαγορεύει, κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις, κάθε είδους διάκριση που στηρίζεται, κυρίως, στην ηλικία. Αυτό ισχύει για όλες τις ηλικιακές ομάδες είτε πρόκειται για ηλικιωμένους εργαζόμενους ιδιαίτερος, είτε για νέους.

6.3.5 Είτε πρόκειται για πρόωρη συνταξιοδότηση ή για συνταξιοδότηση θα πρέπει να είναι δυνατόν να εγκαταλειφθεί προοδευτικά η απασχόληση. Πράγματι, το τέλος της δραστηριότητας θα πρέπει να είναι όχι μια «ημερομηνία λαιμητόμος», ή ένα συμβάν που επιχειρούμε να πραγματοποιηθεί το συντομότερο δυνατό, αλλά μια «επιλεγμένη και προοδευτική» διαδικασία, μέσω της οποίας οι μισθωτοί θα μπορούν, στα πλαίσια ενός συνόλου συμβασιακών εγγυήσεων, να μειώσουν προοδευτικά το χρόνο εργασίας τους. Αυτό το ζήτημα θα μπορούσε να αποτελέσει πρωταρχικό θέμα έρευνας και δράσης στα πλαίσια των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση κατά το 2005.

6.3.6 Ο κοινωνικός διάλογος και ακόμη καλύτερα οι συλλογικές διαπραγματεύσεις θα πρέπει να ενταθούν τόσο στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και σε εθνικό επίπεδο. Η πρακτική αυτή θα πρέπει να επεκταθεί προκειμένου να πραγματοποιείται κατά περίπτωση γιατί ολοένα και λιγότερο υπάρχουν γενικά μέτρα οικονομικής αξίας. Από τη σκοπιά αυτή οι συλλογικές συμβάσεις, προκειμένου να λάβουν υπόψη τις επαγγελματικές ιδιαιτερότητες (δύσκολες συνθήκες, οργάνωση της εργασίας, επίπεδο προσόντων ...) θα πρέπει επίσης να αναφέρονται στους ευρωπαϊκούς και εθνικούς επαγγελματικούς κλάδους και συνεπώς στις επιχειρήσεις.

6.3.6.1 Θα ήταν σκόπιμο να δοθεί στην ενεργό γήρανση θέση προτεραιότητας στην νέα ατζέντα της κοινωνικής πολιτικής μετά το 2006.

6.3.7 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η εφαρμογή των αποφάσεων της Στοκχόλμης αποτελεί την κινητήρια δύναμη για την θετική εξέλιξη και τον προσανατολισμό του Συμβουλίου της Βαρκελώνης. Κρίνει συνεπώς ότι «η αύξηση της μέσης πραγματικής ηλικίας κατά την οποία παύει η επαγγελματική δραστηριότητα» δεν μπορεί να ξετασθεί ούτε να εκτιμηθεί χωριστά από την «αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των εργαζομένων ηλικίας 55 έως 64 ετών».

Βρυξέλλες, 15 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Λευκή Βίβλος σχετικά με την αναθεώρηση του Κανονισμού αριθ. 4056/86 για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού στις θαλάσσιες μεταφορές

(COM(2004) 675 τελικό)

(2005/C 157/23)

Στις 13 Οκτωβρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Λευκή Βίβλος σχετικά με την αναθεώρηση του Κανονισμού αριθ. 4056/86 για την εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού στις θαλάσσιες μεταφορές»

Η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ ανατέθηκε στο ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών».

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου) και λόγω του επειγόντος χαρακτήρα του θέματος, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε την **Δρα Μπρεδήμα-Σαββοπούλου** γενική εισηγήτρια και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 148 ψήφους υπέρ, 12 κατά και 10 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Οι θαλάσσιες μεταφορές αποτελούν κατ'εξοχήν διεθνή και παγκοσμιοποιημένη δραστηριότητα· οι υπηρεσίες που διαθέτουν είναι δύο ειδών: τακτικές γραμμές και μη προγραμματισμένα δρομολόγια (τραμπς). Από το 1875, οι τακτικές γραμμές είναι οργανωμένες σε διασκέψεις τακτικών γραμμών δηλαδή σε ενώσεις ναυτιλιακών επιχειρήσεων που παρέχουν εμπορευματικές μεταφορές σε τακτικά δρομολόγια με ενιαίους ή κοινούς ναύλους σε συγκεκριμένες γεωγραφικές διαδρομές. Στον τομέα των μη προγραμματισμένων δρομολογίων (τραμπς), η μεταφορά ξηρού ή υγρού φορτίου χύδην πραγματοποιείται κατά τρόπο μη προγραμματισμένο, μη προ-ανακοινωμένο και οι ναύλοι είναι αντικείμενο ελεύθερης διαπραγμάτευσης κατά περίπτωση, ανάλογα με τις συνθήκες της προσφοράς και της ζήτησης. Με απλά λόγια, οι τακτικές γραμμές παρομοιάζονται με τα λεωφορεία της θάλασσας και τα ελεύθερα πλοία (τραμπς) με τα ταξί, δηλαδή οι διασκέψεις τακτικών γραμμών παρέχουν προγραμματισμένες υπηρεσίες με καθορισμένες αναχωρήσεις και αφίξεις ενώ η ελεύθερη ναυσιπλοία παρέχει εξειδικευμένες υπηρεσίες ανάλογα με τη ζήτηση.

1.2 Το 1974, η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD) υιοθέτησε Κώδικα Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων, προκειμένου να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των αναπτυσσόμενων χωρών για μεγαλύτερη συμμετοχή των πλοίων τους σε τακτικά δρομολόγια. Ο Κώδικας Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων προέβλεπε την κατανομή σε ποσοστό 40 % — 40 % στις μεταφορές με πλοία τακτικών γραμμών μεταξύ μεταφορέων των εξαγωγικών και εισαγωγικών χωρών και άφηγε το υπόλοιπο 20 % των μεταφορών σε πλοία τακτικών γραμμών τρίτων χωρών. Ο Κώδικας επικυρώθηκε από πολλά κράτη μέλη της ΕΕ καθώς επίσης και από άλλες αναπτυσσόμενες (ΟΟΣΑ) και αναπτυσσόμενες χώρες και τέθηκε σε ισχύ στις 6 Οκτωβρίου 1983. Επομένως, ο Κώδικας αποτελεί το βασικό νομικό κείμενο που διέπει τον τομέα των τακτικών ναυτιλιακών γραμμών παγκοσμίως. Η ΕΕ υιοθέτησε τον Κανονισμό αριθ. 954/79 ⁽¹⁾ που παρέχει το πλαίσιο εφαρμογής

του Κώδικα Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων ώστε να συνάδει με την Συνθήκη ΕΚ. Ο κανονισμός 954/79 ⁽²⁾ («Δέσμη των Βρυξελλών») κατά την άποψη της Επιτροπής (την εποχή της υιοθέτησης) επιτύγχανε την ισορροπία μεταξύ των επιθυμιών των αναπτυσσόμενων χωρών για την πρόσβαση στις διασκέψεις πλοίων τακτικών γραμμών, αλλά και τηρούσε τις εμπορικές αρχές που ισχύουν στις χώρες του ΟΟΣΑ και συμμορφωνόταν με τις βασικές αρχές της Συνθήκης ΕΚ.

1.3 Το 1986, η ΕΚ υιοθέτησε τον Κανονισμό 4056/86 για τον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ στις θαλάσσιες μεταφορές. Ο Κανονισμός κάνει σαφή αναφορά στον Κανονισμό 954/79 και στον Κώδικα της UNCTAD για τις ναυτιλιακές διασκέψεις. Η σχετική αιτιολογική έκθεση είναι ενδεικτική. Οι διασκέψεις πλοίων τακτικών γραμμών διακρίνονται σε ανοικτές και κλειστές, ανάλογα με το εάν η πρόσβαση είναι αυτόματη για τους νεοεισερχόμενους ή εάν είναι απαραίτητη η αποδοχή από τα μέλη των εν λόγω διασκέψεων. Με τον Κανονισμό 4056/86, η ΕΚ υιοθέτησε το σύστημα των κλειστών διασκέψεων συνδυαζόμενο με τις ελεύθερες συναλλαγές, γεγονός που σημαίνει ότι διαφυλάσσεται ο ουσιαστικός ανταγωνισμός από τρίτους (αουτσαίντερς) και ότι δεν επιτρέπονται άλλοι περιορισμοί του ανταγωνισμού από τις διασκέψεις πλοίων τακτικών γραμμών. Ο Κανονισμός 4056/86 ήταν Κανονισμός του Συμβουλίου, γεγονός πρωτοφανές στον τομέα του ανταγωνισμού. Τούτο αποτελούσε αναγνώριση των ειδικών χαρακτηριστικών των θαλάσσιων μεταφορών και του διεθνούς χαρακτήρα τους.

⁽²⁾ cf. Bredima-Savoropoulou/Tzoannos «The Common Shipping Policy of the EC», North Holland, Asser Institute 1990; L. Schmidt — O. Seiler «The Unctad Code of Conduct for Liner Conferences», Hamburg 1979; A. Mc Intosh «Anti-trust implications of liner conferences», *Lloyds Maritime and Commercial Law Quarterly*, May 1980 p.139; Clough/Randolph «Shipping and EC Competition Law», Butterworths, 1991, Bellamy/Child «Common Market Law of Competition «Sweet & Maxwell, 1993, 2001; P. Ruttley» *International Shipping and EEC Competition Law* (1991) 2 ECLR, 5; Kreis «European Community Competition Policy and International Shipping» (1989) *Fordham International Law Journal*, p. 411, vol. 13; J. Erdmenger, *Conference on EEC Shipping Law*, 4-5/2/1988, Rotterdam; Bredima «The Common Shipping Policy of the EEC», 18 *Common Market Law Review*, 1981, p.9-32.

⁽¹⁾ 15.05.1979 σχετικά με την επικύρωση της προσχώρησης των κρατών μελών στον Κώδικα Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων της UNCTAD.

1.4 Σύμφωνα με τον Κανονισμό 4056/86 χορηγήθηκε στις διασκέψεις πλοίων τακτικών γραμμών απαλλαγή ανά κατηγορία υπό ορισμένους όρους και υποχρεώσεις. Επιτράπηκε στις διασκέψεις να ακολουθούν διάφορες τακτικές (π.χ. καταμερισμός φορτίου και εσόδων μεταξύ των μελών, συντονισμός των ωραρίων, καταμερισμός των δρομολογίων μεταξύ των μελών) από τις οποίες ορισμένες είναι συμβατές με το κοινοτικό δίκαιο ανταγωνισμού ενώ δύο από αυτές περιορίζουν σοβαρά τον ανταγωνισμό: πρόκειται για τον οριζόντιο καθορισμό των ναύλων και την διαχείριση της προσφοράς των πλοίων. Η απαλλαγή ανά κατηγορία από τους αυστηρούς περιορισμούς είχε ως αιτιολογία ότι οι διασκέψεις είχαν σταθεροποιητική επίδραση στους ναύλους των τακτικών γραμμών, παρείχαν απαραίτητες και αποτελεσματικές υπηρεσίες στους ναυλωτές και υπόκειντο στον αποτελεσματικό ανταγωνισμό από τρίτους. Ο κανονισμός 4056/86 προβλέπει τις πιο γενναϊώδεις απαλλαγές ανά κατηγορία που έχουν ποτέ παραχωρηθεί σε έναν τομέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κανένας άλλος τομέας δεν απολαμβάνει εξαίρεση από τους κανόνες ανταγωνισμού για τον καθορισμό των τιμών. Ακόμη, ο κανονισμός 4056/86 είναι μοναδικός διότι παραχωρούσε απαλλαγή ανά κατηγορία χωρίς χρονικούς περιορισμούς (αουτσάιντερς).

1.5 Από το 1986, η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Πρωτοδικείο, σε αρκετές υποθέσεις⁽¹⁾, εξέτασαν διάφορες πτυχές των δραστηριοτήτων των διασκέψεων. Το δικαστήριο υιοθέτησε αρκετές νομικές αρχές στην εφαρμογή του Κανονισμού 4056/86. Αυτές οι αρχές ακολουθήθηκαν από τις διασκέψεις που λειτουργούν τακτικές ναυτιλιακές γραμμές στην ΕΕ. Με την πάροδο του χρόνου, οι δραστηριότητες των διασκέψεων μειώθηκαν εντυπωσιακά τόσο σε όγκο όσο και σε εμβέλεια, λόγω της μεταβολής των συνθηκών στην αγορά. Ειδικότερα:

- α) Οι διασκέψεις δεν μπορούν πλέον να καθορίζουν τις τιμές για το χερσαίο τμήμα των διατροφικών μεταφορών.
- β) Οι ναύλοι πρέπει όχι μόνο να είναι κοινοί ή ομοιόμορφοι μεταξύ των μελών των διασκέψεων αλλά και έναντι όλων των ναυλωτών των ίδιων προϊόντων.
- γ) Οι διασκέψεις δεν μπορούν να θέτουν περιορισμούς στα μέλη της που επιθυμούν να συνάψουν μεμονωμένες συμβάσεις υπηρεσιών με ναυλωτές.
- δ) Η διαχείριση της προσφοράς πλοίων επιτρέπεται μόνο με την προϋπόθεση ότι δεν θα δημιουργήσει τεχνητή ζήτηση σε συνδυασμό με αυξήσεις των ναύλων.

1.6 Επιπλέον, ο Κανονισμός 4056/86 απέκλειε από την εφαρμογή του τις υπηρεσίες μη προγραμματισμένων δρομολογίων (τραμπς) και τις υπηρεσίες ενδομεταφορών (καμποτάζ). Ελλείψει ειδικού κανονισμού, τα άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ εφαρμόζονταν άμεσα σε αυτές τις δραστηριότητες. Ο τομέας των μη προγραμματισμένων δρομολογίων (τραμπς) θεωρήθηκε ως ένα από τα πολύ σπάνια παραδείγματα του τέλει ανταγωνισμού παγκοσμίως και οι υπηρεσίες ενδομεταφορών (καμποτάζ) θεωρήθηκαν ότι δεν έχουν σημαντικές ανταγωνιστικές επιπτώσεις στις ενδοκοινοτικές συναλλαγές.

⁽¹⁾ e.g. Revised TACA (14/11/2002 OJ L 26 of 31.01.2003, p. 53), TAA, FEFC, EATA, Eurocorde; CEWAL, COWAC, UKWAL (OJ L 34, 10/02/1993, p. 20), French-west African Shipowners Committees OJ L 134, 18/05/1992, p. 1.

1.6.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά των μη προγραμματισμένων ναυτιλιακών μεταφορών (τραμπς) μπορούν να συνοψιστούν σε δέκα βασικά σημεία:

- παγκόσμια ανταγωνιστικές αγορές·
- σχεδόν τέλειο πρότυπο ανταγωνισμού·
- διαφορετικά τμήματα της αγοράς που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πελατών·
- ανταγωνισμός μεταξύ τμημάτων της αγοράς για εμπορευματικές μεταφορές·
- ασταθής και απρόβλεπτη ζήτηση·
- πολλές μικρές επιχειρήσεις·
- παγκόσμιες εμπορικές ροές·
- ευκολία εισόδου και εξόδου·
- πολύ αποδοτικές οικονομικά·
- ανταποκρίνονται στην ανάπτυξη των αγορών και στις ανάγκες των ναυλωτών.

1.6.2 Γενικά, η αγορά των υπηρεσιών μη προγραμματισμένων δρομολογίων (τραμπς) είναι ιδιαίτερα κατακερματισμένη⁽²⁾. Κατά την τελευταία τριακονταετία, εμφανίστηκαν ομαδικές υπηρεσίες φορτίων χύδην (μπαλκ πουλς) και άλλες εξειδικευμένες υπηρεσίες για να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες των ναυλωτών και φορτωτών. Επομένως, στη μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων, η αγορά λειτουργήσε ικανοποιητικά για τους ναυλωτές/φορτωτές χωρίς να παρουσιάσει σοβαρά σημαντικά προβλήματα όσον αφορά τους κανόνες ανταγωνισμού, είτε διεθνώς, είτε στο πλαίσιο της ΕΕ.

1.7 Επί του παρόντος, υφίστανται 150 διασκέψεις τακτικών γραμμών παγκοσμίως από τις οποίες 28 λειτουργούν σε συνδέσεις από και προς την ΕΕ. Λειτουργούν βασικά στις τρεις κύριες συνδέσεις από και προς την ΕΕ, δηλ. τις υπερατλαντικές συνδέσεις, τις συνδέσεις μεταξύ Ευρώπης και Ανατολικής Ασίας και τις συνδέσεις μεταξύ Ευρώπης-Αυστραλίας και Νέας Ζηλανδίας. Μέλη τους είναι τόσο ευρωπαϊκές όσο και μη ευρωπαϊκές γραμμές θαλασσιών μεταφορών. Επιπλέον, υφίστανται διασκέψεις που εκτελούν, μεταξύ άλλων, δρομολόγια μεταξύ ΕΕ και Νότιας Αμερικής, ΕΕ και Δυτικής Αφρικής.

1.8 Οι περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ αναγνωρίζουν το σύστημα διασκέψεων τακτικών γραμμών και έχουν χορηγήσει κάποια μορφή ασυλίας αντιτράστ. Οι ΗΠΑ αναγνώρισαν το ανοικτό σύστημα διασκέψεων μέσω του Νόμου για τη μεταρρύθμιση των θαλασσιών μεταφορών⁽³⁾ (OSRA) το 1999. Η Αυστραλία επιτρέπει μια περιορισμένη απαλλαγή για τις διασκέψεις τακτικών γραμμών σύμφωνα με τον αυστραλιανό νόμο του 1974 για τις εμπορικές πρακτικές (μέρος X) που αναθεωρήθηκε το 1999 και επί του παρόντος βρίσκεται υπό επανεξέταση. Ο Καναδάς, η Ιαπωνία και η Κίνα αναγνωρίζουν παρομοίως το σύστημα διασκέψεων τακτικών γραμμών και χορηγούν ασυλία αντιτράστ ή υπό όρους εξαίρεσης.

⁽²⁾ Σύμφωνα με την μελέτη «Η αγορά μη προγραμματισμένων ναυτιλιακών υπηρεσιών» (Clarkson Research Studies, Απρίλιος 2004) υπάρχουν περίπου 4.795 πλοιοκτήτριες εταιρείες πλοίων τραμπς και μόνο 4 έχουν πάνω από 300 πλοία (δηλ., 2 % μερίδιο αγοράς) ενώ ο μέσος αριθμός πλοίων που κατέχουν είναι 5.

⁽³⁾ Τροποποίηση του αμερικανικού νόμου του 1984 για την εμπορική ναυτιλία.

1.9 Στο μεταξύ, τόσο ο Κώδικας Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων, ως το βασικό διεθνές κείμενο που διέπει τις τακτικές ναυτιλιακές γραμμές μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών όσο και σύστημα διασκέψεων τακτικών γραμμών, ως το βασικό διεθνές σύστημα για το συντονισμό των δραστηριοτήτων τακτικών γραμμών, έχουν ενσωματωθεί σε διάφορες νομοθετικές πράξεις που υιοθετήθηκαν από την ΕΕ.

- Οι ευρωπαϊκές συμφωνίες (οι περισσότερες από τις οποίες είναι πλέον άνευ αντικειμένου κατόπιν της διεύρυνσης του 2004) προέβλεπαν μια τυποποιημένη ρήτρα που αναφερόταν στις αρχές του Κώδικα Τακτικών Γραμμών και στις διασκέψεις τακτικών γραμμών ως τα βασικά σημεία αναφοράς στον τομέα των τακτικών ναυτιλιακών γραμμών.
- Οι συμφωνίες ΕΕ/Ρωσίας (άρθρο 39 §1 εδ. α) και ΕΕ/Ουκρανίας έχουν διατυπωθεί με παρόμοιο τρόπο.
- Τέλος, στις συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ για τις υπηρεσίες, οι «προσφορές» μεταξύ ΕΕ και άλλων χωρών βασίζονται στην αποδοχή ότι ο Κώδικας Τακτικών Γραμμών αποτελεί την εφαρμοστέα νομική πράξη.

1.10 Οι πρόσφατες ρυθμιστικές εξελίξεις για τις τακτικές γραμμές δείχνουν ότι οι περισσότερες αναπτυγμένες χώρες (ΗΠΑ, Αυστραλία, Καναδάς, Ιαπωνία) έχουν προσεγγίσει το καθεστώς που ισχύει στην ΕΕ και έχουν ρυθμίσει το καθεστώς διασκέψεων τακτικών γραμμών με τρόπο παρόμοιο με εκείνο της ΕΕ. Οι εξελίξεις στην αγορά είναι σημαντικές: από τη δεκαετία του '80, οι ανεξάρτητες επιχειρήσεις τακτικών γραμμών (μη μέλη κοινοπραξιών αυτοαίτητες) έχουν αυξήσει το μερίδιό τους στην αγορά στις κύριες συνδέσεις από και προς την Ευρώπη εις βάρος των διασκέψεων. Αυτό μπορεί να αποδειχθεί από την ανάλυση της κατάστασης σε κάθε γεωγραφική διαδρομή αλλά, συνολικά, οι μεταφορές παρέμειναν ανοικτές στον ουσιαστικό ανταγωνισμό. Έχουν προκύψει και άλλες πρακτικές στα πλαίσια των διασκέψεων π.χ. μέλη διασκέψεων τακτικών γραμμών παρέχουν υπηρεσίες βάσει συμβάσεων με ναυλωτές όπου ο ναυλωτής συμφωνεί να δεσμεύσει μια ποσότητα φορτίου για μια ορισμένη χρονική περίοδο προκειμένου να μεταφερθεί σύμφωνα με ναύλους που συμφωνήθηκαν χωριστά με τον μεταφορέα.

1.10.1 Η πρακτική των συμβάσεων υπηρεσιών ρυθμίζεται από την νομολογία της ΕΕ καθώς επίσης και από την αμερικανική νομοθεσία (OSRA 1999) ως παροχή υπηρεσιών στους ναυλωτές. Πράγματι, το 90 % των τακτικών μεταφορών φορτίου στις υπερατλαντικές συνδέσεις και το 75 %-80 % στις συνδέσεις Ευρώπης/Αυστραλίας/Νέας Ζηλανδίας πραγματοποιείται μέσω των συμβάσεων για παροχή υπηρεσιών. Οι συμβάσεις μεταξύ μεταφορέα και ναυλωτή για παροχή υπηρεσιών είναι αυστηρά εμπιστευτικές.

1.10.2 Η μεταφορά με εμπορευματοκιβώτια επέφερε σημαντικές αλλαγές στις τακτικές γραμμές. Οι επιχειρήσεις τακτικών γραμμών συνεργάζονται όλο και περισσότερο στο πλαίσιο κοινοπραξιών (κονσόρτσια) που παρέχουν διάφορες υπηρεσίες τακτικών γραμμών αλλά δεν συμμετέχουν στον καθορισμό των ναύλων στα πλαίσια των κοινοπραξιών (κονσόρτσια). Η ναυτιλία εμπορευματοκιβωτίων είναι μια επιχείρηση υψηλής έντασης κεφαλαίου αλλά προσφέρει οικονομίες κλίμακας. Υπό ορισμένες προϋποθέσεις, έχει χορηγηθεί στις κοινοπραξίες (κονσόρτσια) απαλλαγή ανά κατηγορία με βάση τους Κανονισμούς 479/1992⁽¹⁾ και 870/1995⁽²⁾ όπως τροποποιήθηκαν από τον Κανονισμό 823/2000⁽³⁾, του οποίου η ισχύς

λήγει στις 25 Απριλίου 2005. Οι κοινοπραξίες (κονσόρτσια) τακτικών γραμμών αποτελούν μια άλλη μορφή συνεργασίας που εφαρμόζεται ευρέως στον τομέα αυτό.

1.10.3 Μια άλλη μορφή συνεργασίας είναι οι αποκαλούμενες συμφωνίες συζήτησης που προέκυψαν στη δεκαετία του '80 και αναγνωρίζονται από διάφορες νομοθεσίες (ΗΠΑ, Ασία, Αυστραλία, Νότια Αμερική).

1.11 Το 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάρτησε το διαδικαστικό μέρος του Κανονισμού 4056/86 και το αντικατέστησε από τον Κανονισμό 1/2003⁽⁴⁾ που σήμερα αποτελεί τον Κανονισμό εφαρμογής που ισχύει σε όλους τους τομείς οικονομικών δραστηριοτήτων. Ως εκ τούτου, οι ίδιες διατάξεις για τη διοικητική αποκέντρωση των διαδικασιών ανταγωνισμού ισχύουν και στον τομέα των τακτικών γραμμών όπως σε όλους τους άλλους τομείς. Εντούτοις, το άρθρο 32 του Κανονισμού 1/2003 προβλέπει εξαίρεση από το πεδίο του για τις ελεύθερες μεταφορές (τραμπς) και τις υπηρεσίες ενδομεταφορών (καμποτάζ) από και προς τους κοινοτικούς λιμένες.

1.12 Στο μεταξύ, η Γραμματεία του ΟΟΣΑ σε έκθεση του 2002⁽⁵⁾ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι πρέπει να αναθεωρηθούν οι απαλλαγές αντιπράστ στις διασκέψεις τακτικών γραμμών για τις δραστηριότητες καθορισμού των ναύλων, με τελικό στόχο την εξάλειψή τους, εκτός από ειδικές και εξαιρετικές αιτιολογημένες περιπτώσεις που αφήνονται στην διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών. Η ορθότητα της έκθεσης του ΟΟΣΑ αμφισβητήθηκε έντονα. Κατά συνέπεια, δημοσιεύθηκε απλώς ως έκθεση της Γραμματείας του ΟΟΣΑ. Επιπλέον, χώρες που αποτελούν σημαντικούς παράγοντες (Καναδάς, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Αυστραλία) δήλωσαν ότι δεν είχαν καμία πρόθεση να αλλάξουν τα καθεστώτα τους σε αυτή τη φάση.

2. Η Λευκή Βίβλος 2004 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατόπιν προτροπής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας το 2000 ανέλαβε την επανεξέταση του Κανονισμού 4056/86. Το Συμβούλιο της Λισσαβόνας κάλεσε την Επιτροπή «να επιταχύνει τη φιλελευθεροποίηση σε τομείς όπως το αέριο, την ηλεκτρική ενέργεια, τις ταχυδρομικές υπηρεσίες και τις μεταφορές». Η διαδικασία αναθεώρησης άρχισε τον Μάρτιο του 2003 με τη δημοσίευση εγγράφου διαβουλεύσεων και 36 συμβολές από εμπλεκόμενα μέρη (ναυλωτές, μεταφορείς, κράτη μέλη, καταναλωτές). Το Πανεπιστήμιο του Ρότερνταμ «Erasmus» βοήθησε την Επιτροπή στην επεξεργασία των απαντήσεων. Έκτοτε, πραγματοποιήθηκε δημόσια ακρόαση τον Δεκέμβριο του 2003 και δημοσιεύθηκε έγγραφο συζήτησης τον Μάιο του 2004 το οποίο απευθυνόταν στα κράτη μέλη. Στις 13 Οκτωβρίου 2004, η Επιτροπή δημοσίευσε τη Λευκή Βίβλο που περιλαμβάνει Παράρτημα στο οποίο εξετάζει το ενδεχόμενο ανάκλησης της απαλλαγής ανά κατηγορία για τις διασκέψεις τακτικών γραμμών. Αναλύεται το εάν πρέπει να διατηρηθεί, να τροποποιηθεί ή να καταργηθεί ο ισχύων Κανονισμός και να αντικατασταθεί από προαιρετικά καθεστώτα όπως η πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Τακτικών Ναυτιλιακών Γραμμών (ELAA). Όσον αφορά τα μη προγραμματισμένα δρομολόγια (τραμπς), προτείνεται να δοθεί κάποια μορφή καθοδήγησης. Η Επιτροπή ζητεί, μεταξύ άλλων, από την ΕΟΚΕ να της κοινοποιήσει τις παρατηρήσεις της εντός δύο μηνών.

⁽¹⁾ ΕΕ L 55, της 29.02.92, σελ. 3

⁽²⁾ ΕΕ L 89, της 21/04/1995, σελ. 7.

⁽³⁾ ΕΕ L 100, της 20/04/2000, σελ. 24.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 1 της 4/1/2003, σελ. 1

⁽⁵⁾ DSTI/DOT (2002) 2 της 16.4.2002.

2.2 Η Λευκή Βίβλος εξετάζει διάφορα βασικά ερωτήματα: εάν αιτιολογείται ακόμη η παραχώρηση απαλλαγής ανά κατηγορία σύμφωνα με το άρθρο 81 §3 της Συνθήκης ΕΚ για τον καθορισμό των ναύλων και τη διαχείριση της προσφοράς πλοίων από τις διασκέψεις τακτικών γραμμών. Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στις παρούσες συνθήκες της αγοράς δεν αιτιολογείται η διατήρηση της απαλλαγής ανά κατηγορία στις διασκέψεις τακτικών γραμμών επειδή η σταθερότητα των τιμών μπορεί να επιτευχθεί από άλλες λιγότερο περιοριστικές μορφές συνεργασίας και ότι οι τέσσερις σωρευτικές προϋποθέσεις του άρθρου 81 §3 που την αιτιολογούν, πλέον δεν πληρούνται.

2.2.1 Στη Λευκή Βίβλο εξετάζεται εάν υπάρχει άλλο κατάλληλο νομικό μέσο που να καλύπτει ένα νέο επιχειρησιακό πλαίσιο συνεργασίας στον τομέα των τακτικών γραμμών. Καταλήγει στο συμπέρασμα ότι είναι ευπρόσδεκτες οι προτάσεις από τα εμπλεκόμενα μέρη σχετικά με το κατάλληλο νομικό μέσο και με ένα εναλλακτικό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των τακτικών γραμμών.

2.3 Στη Λευκή Βίβλο εξετάζεται εάν είναι ακόμη αιτιολογημένη η εξαίρεση των μη προγραμματισμένων δρομολογίων τραμπς και του καμποτάζ από τους κανόνες εφαρμογής για τον ανταγωνισμό στον Κανονισμό 1/2003. Συνάγεται το συμπέρασμα ότι καμία αξιόπιστη εκτίμηση δεν έχει υποβληθεί όσον αφορά τη διαφορετική μεταχείριση των υπηρεσιών αυτών από τους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας. Επομένως, προτείνεται να υπαχθούν οι υπηρεσίες αυτές στο πεδίο εφαρμογής του διαδικαστικού Κανονισμού 1/2003. Επίσης προτείνεται ότι για λόγους ασφάλειας του δικαίου, να δημοσιευθεί ενδεχομένως κάποια μορφή καθοδήγησης για να διευκυνθεί η ατομική αξιολόγηση των συμφωνιών συνεργασίας από τους μεταφορείς.

2.4. Είναι αξιοσημείωτο ότι για την αντιμετώπιση του ζητήματος, η νεοσυσταθείσα (2003) Ευρωπαϊκή Ένωση Τακτικών Ναυτιλιακών Γραμμών (ELAA) πρότεινε ένα νέο επιχειρησιακό πλαίσιο συνεργασίας για τις τακτικές γραμμές. Συγκεκριμένα, προτείνει ένα νέο επιχειρησιακό πλαίσιο συζήτησης μεταξύ των επιχειρήσεων τακτικών γραμμών όσον αφορά τη διαχείριση της προσφοράς πλοίων, τα μερίδια της αγοράς, τις εξελίξεις σχετικά με το φορτίο ανάλογα με τον τομέα, τη δημοσίευση του καταλόγου των ναύλων, τη συζήτηση σχετικά με τις προσαυξήσεις και τις συμπληρωματικές επιβαρύνσεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί στενά τις σχετικές εξελίξεις από τη δεκαετία του 80' και έχει υιοθετήσει δύο γνωμοδοτήσεις 1982⁽¹⁾ και το 1985⁽²⁾ των οποίων τα κυριότερα στοιχεία είχαν αντίκτυπο στον Κανονισμό 4056/86. Ως εκ τούτου, εκφράζει την ικανοποίησή της για τη Λευκή Βίβλο και για την ανταλλαγή απόψεων που οργάνωσε η Επιτροπή και ελπίζει να συμβάλει σημαντικά στη διαμόρφωση ενός ουσιαστικού πλαισίου για τον ανταγωνισμό στην ΕΕ και παγκοσμίως.

⁽¹⁾ ΕΕ C 77 της 21/03/1983, σ. 13

⁽²⁾ ΕΕ C 344, της 31/12/1985, σελ.31

3.1.1 Το παράρτημα της Λευκής Βίβλου παρέχει ανάλυση σχετικά με τη συμβατότητα των διασκέψεων τακτικών γραμμών με βάση τα τέσσερα σωρευτικά κριτήρια του άρθρου 81 §3 της Συνθήκης ΕΚ. Εντούτοις, τα τελευταία χρόνια όπου η διαχείριση της προσφοράς πλοίων από τη νομολογία της ΕΕ επιτρέπεται μόνο με την προϋπόθεση ότι δεν θα δημιουργήσει τεχνητή ζήτηση σε συνδυασμό με αυξήσεις των ναύλων και όπου η εξουσία των διασκέψεων να καθορίζουν τους ναύλους έχει περιοριστεί σε μεγάλο βαθμό, μπορεί να υποστηριχθεί ότι πληρούνται τα τέσσερα σωρευτικά κριτήρια του άρθρου 81 §3 της Συνθήκης.

3.1.2 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να πραγματοποιηθούν περισσότερες αναλύσεις όσον αφορά το ρόλο των μη μελών κοινοπραξιών (αουτσαίντερ) από τη δεκαετία του 80' και εξής. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι οι διασκέψεις δεν έχουν παρακλώσει την εμφάνιση των αουτσαίντερ που έχουν καταλάβει σημαντικό μερίδιο της αγοράς. Ως εκ τούτου, υφίσταται ουσιαστικός ανταγωνισμός και πληρούνται το τέταρτο σωρευτικό κριτήριο του άρθρου 81 §3 (μη εξάλειψη του ανταγωνισμού). Ομοίως, τα διαθέσιμα δεδομένα σχετικά με το κόστος των μεταφορών σε τιμές καταναλωτή δείχνουν ότι το ποσοστό είναι οριακό. Επομένως, μπορεί να διατυπωθούν διαφορετικά επιχειρήματα σχετικά με το εάν υπάρχουν αρνητικές επιπτώσεις στους καταναλωτές λόγω του καθορισμού των ναύλων από τις διασκέψεις.

3.1.3 Ο Κανονισμός 4056/86 αποτελεί απόρροια των συνθηκών που επικρατούσαν στην αγορά τη δεκαετία του '80. Είναι μέρος της δέσμης των τεσσάρων ναυτιλιακών κανονισμών που υιοθετήθηκαν το 1986 και αποτέλεσαν τους ακρογωνιαίους λίθους της κοινής ναυτιλιακής πολιτικής της ΕΕ. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία ήταν πολύ γενναιοδωρή για τις διασκέψεις για 18 έτη.

3.2 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι ενώ η Επιτροπή αναφέρεται στη διεθνή θέση των διασκέψεων τακτικών γραμμών και στο ρυθμιστικό πλαίσιο στις ΗΠΑ και την Αυστραλία, δεν εξετάζει τις νομικές επιπτώσεις της. Δεκατέσσερα κράτη μέλη της ΕΕ και η Νορβηγία έχουν υπογράψει ή επικυρώσει τον Κώδικα Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων: εάν ο Κανονισμός 4056/86 καταργηθεί, θα πρέπει να καταγγείλουν τον Κώδικα. Είναι αξιοσημείωτο ότι σύμφωνα με το άρθρο 50 του Κώδικα, η καταγγελία αρχίζει να ισχύει ένα τουλάχιστον έτος μετά την παραλαβή της από τον θεματοφύλακα. Ο Κανονισμός 954/79 θα πρέπει να καταργηθεί. Οι προσφορές στον ΠΟΕ θα πρέπει να τροποποιηθούν ανάλογα. Η Λευκή Βίβλος δεν εξετάζει τα νομικά προβλήματα των συνθηκών που θα προκύψουν από μια ενδεχόμενη κατάργηση του συστήματος διασκέψεων των τακτικών γραμμών. Η ΕΕ θα πρέπει να επαναδιαπραγματευτεί τις συμφωνίες ΕΕ/Ουκρανίας και ΕΕ/Ρωσίας.

3.3 Οι διασκέψεις μπορούν να διατηρηθούν και να λειτουργούν νομότυπα αντί να καταργηθούν. Μια διάσκεψη οργανώνει τις συνδέσεις των τακτικών γραμμών μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών. Εάν καταργηθεί μια διάσκεψη στην ΕΕ, τι θα συμβεί στο άλλο άκρο της διαδρομής; Για παράδειγμα, υπάρχουν διασκέψεις ΕΕ/Νότιας Αμερικής και ΕΕ/Δυτικής Αφρικής. Η Λευκή Βίβλος δεν έχει ασχοληθεί με αυτά τα προβλήματα.

3.4 Εάν μια διάσκεψη μπορεί να ασκήσει δραστηριότητες που δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό, γιατί πρέπει να καταργηθεί το σύστημα των διασκέψεων; Αυτή η εναλλακτική λύση δεν εξετάζεται αναλυτικά στη Λευκή Βίβλο. Δραστηριότητες όπως ο καταμερισμός φορτίου/ εισοδήματος, ο συντονισμός των δρομολογίων/γραμμών ενδέχεται να περάσουν με επιτυχία τη δοκιμασία των τεσσάρων σωρευτικών κριτηρίων. Η Ολλανδική και η Γερμανική κυβέρνηση σε ένα πρόσφατο έγγραφο συζήτησης⁽¹⁾ εξετάζουν τις δυνατές μορφές συνεργασίας και τα ενδεχόμενα νομικά μέσα. Αυτή η πρωτοβουλία πρέπει να ληφθεί υπόψη. Επίσης ορισμένες άλλες δραστηριότητες που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση Τακτικών Ναυτιλιακών Γραμμών (ELAA) και από το γερμανικό και ολλανδικό έγγραφο συζήτησης ενδέχεται να περάσουν επιτυχώς τη δοκιμασία των τεσσάρων σωρευτικών κριτηρίων. Επομένως, πηγή ανησυχίας δεν είναι η κατάργηση της υφιστάμενης απαλλαγής ανά κατηγορία αλλά, αντίθετα, η μονομερής κατάργηση του συστήματος διασκέψεων τακτικών γραμμών από την ΕΕ χωρίς διαβουλεύσεις με άλλες σημαντικές βιομηχανικές (ΟΟΣΑ) ή αναπτυσσόμενες χώρες.

3.5 Είναι προφανές από τα ανωτέρω ότι, ενώ η κατάργηση της απαλλαγής ανά κατηγορία μπορεί να εξετασθεί, η κατάργηση των διασκέψεων των τακτικών γραμμών συνεπάγεται ένα πλήθος νομικών προβλημάτων που πρέπει να αναλυθούν κατά προτεραιότητα. Επιπλέον, πρέπει να επιτευχθεί η συμβατότητα του νέου καθεστώτος της ΕΕ με το διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο. Μια μονομερής δράση της ΕΕ είναι αδιανόητη δεδομένου ότι οι διασκέψεις τακτικών γραμμών είναι ένα σύστημα που εφαρμόζεται παγκοσμίως. Η Λευκή Βίβλος δεν αναλύει επαρκώς τις διεθνείς επιπτώσεις στο ρυθμιστικό επίπεδο (δηλ. τις διεθνείς υποχρεώσεις της ΕΕ και των κρατών μελών της) ούτε τα νομικά προβλήματα των συνθηκών τα οποία θα προκύψουν από μια ενδεχόμενη κατάργηση του συστήματος διασκέψεων των τακτικών γραμμών.

3.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι ανεξάρτητα από τις ανεπάρκειες και τον παρωχημένο χαρακτήρα τους, ο Κώδικας Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων (και το σύστημα διασκέψεων που καθιερώνεται από αυτόν) παραμένει ο ακρογωνιαίος λίθος της δέσμης των τεσσάρων κανονισμών για τις θαλάσσιες μεταφορές του 1986 που αποτελούν το πρώτο στάδιο της κοινής ναυτιλιακής πολιτικής της ΕΕ. Τρεις από τους τέσσερις κανονισμούς βασίζονται στον εν λόγω Κώδικα και αναφέρονται άμεσα σε αυτόν. Πρόκειται συγκεκριμένα για τους Κανονισμούς 4055/86, 4056/86 και 4058/86⁽²⁾. Η ανωτέρω δέσμη είναι αποτέλεσμα εξαντλητικών πολυετών διαπραγματεύσεων και επέτυχε μια λεπτή ισορροπία αμοιβαίων παραχωρήσεων μεταξύ των κρατών μελών. Πριν να καταργηθεί ο Κανονισμός 4056/86, πρέπει επίσης να τροποποιηθούν οι κανονισμοί 4055/86 και 4058/86.

3.7 Δεδομένου ότι το σύστημα των διασκέψεων τελεί υπό αναθεώρηση αυτήν την περίοδο σε άλλες έννομες τάξεις, θα ήταν λογικότερο για την ΕΕ — αντί να προχωρήσει μονομερώς — να διαβουλευθεί με σκοπό την υιοθέτηση νέου διεθνούς καθεστώτος συμβατού σε παγκόσμιο επίπεδο. Διαφορετικά, ενώ οι ΗΠΑ και η Αυστραλία θα έχουν προσεγγίσει το καθεστώς που ισχύει στην ΕΕ, η ΕΕ θα το καταργήσει χωρίς διαβουλεύσεις και συντονισμό. Το ζήτημα μπορεί επίσης να εξετασθεί στο πλαίσιο του Διεθνούς

Δικτύου Ανταγωνισμού (ΔΔΑ-ICN) του οποίου η Επιτροπή είναι ιδρυτικό μέλος (2001). Το ΔΔΑ αποτελεί το σημαντικότερο βήμα εξέτασης της διεθνούς πολιτικής για τον ανταγωνισμό σε πολυμερές επίπεδο. Οι επιπτώσεις μιας τέτοιας κατάργησης θα είναι πολύ ζημιωτικές και αρνητικές για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που, παρά τον σκληρό ανταγωνισμό από επιχειρήσεις εκτός ΕΕ (κυρίως ασιατικές), καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη των ναυτιλιακών εταιριών (οι τέσσερις πρώτες εταιρίες είναι ευρωπαϊκές). Για τους προαναφερθέντες λόγους, η αναθεώρηση του Κανονισμού 4056/86 πρέπει να συζητηθεί σε επίπεδο ΔΔΑ.

3.8 Η ΕΟΚΕ συνειδητοποιεί ότι κάτι τέτοιο μπορεί να είναι χρονοβόρο. Επομένως, έως ότου συμφωνηθεί διεθνώς ένα άλλο καθεστώς για την αντικατάσταση του Κώδικα και έως επιτευχθεί συντονισμός μεταξύ των διαφόρων νομοθεσιών σχετικά με την αντικατάσταση του συστήματος διασκέψεων τακτικών γραμμών στο ρυθμιστικό τομέα, προτείνεται η απόσυρση του Κανονισμού 4056/86 και η εισαγωγή νέου κανονισμού της Επιτροπής. Ο νέος κανονισμός πρέπει να προβλέπει απαλλαγή ανά κατηγορία σύμφωνα με τα συγκεκριμένα κριτήρια της ευρωπαϊκής νομολογίας (π.χ. υπόθεση TACA και άλλες).

3.9 Μια συνολική απορύθμιση χωρίς να έχει θεσπισθεί ένα νέο νομικό μέσο δεν είναι ο ενδεδειγμένος τρόπος δράσης για ορισμένους πρόσθετους λόγους: σύμφωνα με το νεοουσταθέν ευρωπαϊκό δίκτυο ανταγωνισμού (ECN)⁽³⁾ θα υπάρξει μια διοικητική αποκέντρωση του χειρισμού των περιπτώσεων ανταγωνισμού από τις εθνικές αρχές. Με τη διέυρυνση, τα 10 νέα κράτη μέλη μπορούν να ζητήσουν συμβουλές τόσο για την ουσία όσο και για τη διαδικασία. Θα χρειαστεί μια μεταβατική περίοδος για την εξοικείωσή τους με τις οικονομίες της αγοράς, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη η απουσία αρχών ανταγωνισμού σε ορισμένες από αυτές. Θα χρειαστεί ένας κανονισμός που να παρέχει τα συγκεκριμένα κριτήρια σχετικά με ενδεχόμενες αντιανταγωνιστικές πρακτικές των διάφορων μορφών συνεργασίας στις τακτικές ναυτιλιακές γραμμές. Διαφορετικά, θα δημιουργηθεί ένας παράδεισος για δικηγόρους με συνέπεια την αποκλίνουσα εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας στα κράτη μέλη.

3.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αποκέντρωση των διαδικασιών ανταγωνισμού δεν πρέπει να συμπέσει με την απορύθμιση του καθεστώτος που ισχύει για τις τακτικές γραμμές. Για όλους αυτούς τους λόγους, η απορύθμιση δεν είναι ενδεδειγμένη σε αυτή τη φάση. Επιπλέον, η απορύθμιση μπορεί να αυξήσει τη συγκέντρωση και να μειώσει τον αριθμό μεταφορέων στην αγορά.

3.11 Αποδεκτή μπορεί να γίνει η πρόταση της Λευκής Βίβλου σχετικά με τις υπηρεσίες μη προγραμματισμένων δρομολογίων (τραμπς) και τις υπηρεσίες ενδομεταφορών (καμποτάζ). Αναμένεται ότι η μεγάλη πλειοψηφία των περιπτώσεων δεν θα δημιουργήσει προβλήματα ανταγωνισμού⁽⁴⁾. Για λόγους ασφάλειας του δικαίου, εντούτοις, είναι λογικό να παρέχει η Επιτροπή νομική καθοδήγηση όσον αφορά ομαδικές συμφωνίες συνεργασίας (μπαλκ πουλς) και εξειδικευμένες υπηρεσίες κατά την αξιολόγηση ως προς τη συμβατότητά τους με το άρθρο 81 της Συνθήκης ΕΚ, λαμβανομένου υπόψη ότι δεν επιτρέπονται πλέον κοινοποιήσεις για συμφωνίες και διαδικασίες αντιρρήσεων.

⁽¹⁾ Οκτώβριος 2004.

⁽²⁾ Ο Κανονισμός 4055/86 της 22/12/86 («για την εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών») βασίζεται στον Κώδικα της UNCTAD. Το άρθρο 4 §1 εδαφ. α) και β) προβλέπει σταδιακή κατάργηση των υφιστάμενων ρυθμίσεων καταμερισμού φορτίων με άμεση αναφορά στον Κώδικα Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων Τακτικών Γραμμών. Ο Κανονισμός 4058/86 της 22.12.86 (σχετικά με τη «ανάληψη συντονισμένων ενεργειών προκειμένου να εξασφαλισθεί η ελεύθερη πρόσβαση στις υπερωκεανικές μεταφορές») βασίζεται στον Κώδικα Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων Τακτικών Γραμμών. Το άρθρο 1 προβλέπει τις ενέργειες που αναλαμβάνονται ανάλογα εάν πρόκειται για τακτικές που διέπονται ή που δεν διέπονται από τον Κώδικα — ΕΕ L 378 της 31.12.1986, σελ. 4.

⁽³⁾ Κανονισμός 1/2003.

⁽⁴⁾ Πράγματι, ο τομέας των μη προγραμματισμένων δρομολογίων χαρακτηρίζεται πρότυπο τέλειου ανταγωνισμού. William Boyes, Michael Melvin, «Microeconomics», 1999 Houghton Mifflin College, 4th Edition.

4. Ειδικές Παρατηρήσεις

4.1 Η Λευκή Βίβλος αποτυγχάνει να εξετάσει τη ρυθμιστική προστασία της θέσης των μη μελών κοινοπραξιών (αουτσάιντερ). Θεωρεί δεδομένο ότι από τη δεκαετία του '80 έχει αυξηθεί το μερίδιο αγοράς τους και υποθέτει ότι αυτό θα συνεχιστεί στο μέλλον. Ωστόσο, τα συγκεκριμένα μέτρα προστασίας που προβλέπει ο Κανονισμός 4056/86 πρέπει να διατηρηθούν σε κάθε νέο κανονισμό προκειμένου να αποφευχθεί οποιοσδήποτε περιορισμός των δραστηριοτήτων τους και να διατηρηθούν οι ανοικτές συναλλαγές.

4.2 Η Λευκή Βίβλος αποδέχεται ότι η ανάκληση της ασυλίας αντιπράστ μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη συγκέντρωση, δηλ. σε συγχωνεύσεις και εξαγορές που μπορούν στη συνέχεια να προκαλέσουν μονομερή αύξηση της ισχύος στην αγορά ή σε μεγαλύτερο κίνδυνο παράτυπων συνεννοήσεων λόγω μιας μείωσης του αριθμού των μεταφορέων στην αγορά (σελίδα 19 παρ. 73 και 74, παράρτημα της Λευκής Βίβλος). Δεδομένου ότι δεν υπάρχει καμία νεοεισερχόμενη επιχείρηση στις τακτικές γραμμές λόγω των υψηλών δαπανών και της αστάθειας της αγοράς, παράγοντες που δεν εγγυώνται την απόδοση, πώς μπορεί ο ισχύων ευρωπαϊκός Κανονισμός για τον έλεγχο των συγχωνύσεων να διαφυλάξει τη ναυτιλιακή αυτή δραστηριότητα; Δεν είναι ρεαλιστικό να αναμένεται από τους μικρού και μεσαίου μεγέθους μεταφορείς που αγωνίζονται να επιβιώσουν, να αναλάβουν παρατεταμένες και δαπανηρές νομικές διαδικασίες στο πλαίσιο του Κανονισμού συγχώνευσης προκειμένου να αποτραπούν συγχωνεύσεις που δημιουργούν μεγάλες μεταφορικές επιχειρήσεις. Είναι απαραίτητο να ληφθούν νομικά μέτρα προστασίας.

4.3 Η Επιτροπή υποστηρίζει (σελ. 17 παρ.64, παράρτημα της Λευκής Βίβλος) ότι εάν ο κυκλικός χαρακτήρας της αγοράς εμπορευματοκιβωτίων παραμένει απαλλαγμένος από συλλογική δράση, ενδέχεται δημιουργήσει μια συνεχή ροή επιχειρήσεων που εισέρχονται και εξέρχονται από την αγορά. Οι ανεπαρκείς μεταφορείς πωλούν τα σκάφη τους και νέες αποτελεσματικές επιχειρήσεις εισέρχονται στην αγορά. Πρόκειται για μια μάλλον απλοϊκή αξιολόγηση της αγοράς. Σήμερα, μπορούμε μετά βίας να βρούμε νεοεισερχόμενους στον τομέα των τακτικών γραμμών, ιδιαίτερα ανοικτής θαλάσσης, λόγω των τεράστιων δαπανών και της αστάθειας του τομέα που δεν εγγυάται την απόδοση. Επιπλέον, η διάκριση μεταξύ αποδοτικών και ανεπαρκών μεταφορέων δεν είναι ορθή. Οι ανεπαρκείς μεταφορείς δεν μπορούν να επιζήσουν στις ιδιαίτερα ανταγωνιστικές τακτικές γραμμές.

4.4 Για τους λόγους που εξηγούνται στο κεφάλαιο 3, η διάταξη για τη σύγκρουση των δικαιών που περιλαμβάνεται στον Κανονισμό 4056/86 πρέπει να διατηρηθεί στον νέο κανονισμό.

5. Συμπεράσματα

5.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη Λευκή Βίβλο και για την ανταλλαγή απόψεων που οργάνωσε η Επιτροπή με την επιφύλαξη των σχολίων της.

5.2 Οποιοδήποτε μελλοντικό νομικό πλαίσιο πρέπει να είναι συμβατό με το άρθρο 81 της ΕΚ καθώς και ισορροπημένο, δηλαδή, να ικανοποιεί τα αιτήματα τόσο των ναυλωτών όσο και των μεταφορέων. Πρέπει να φροντίσει εξίσου για την πτυχή της προσφοράς και της ζήτησης στον τομέα των τακτικών γραμμών. Θα πρέπει να είναι διαφανές και να επιτρέπει τις ανοικτές συναλλαγές στις τακτικές γραμμές (δηλαδή, μη μέλη κοινοπραξιών/αουτσάιντερ).

5.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οποιοσδήποτε νέος κανονισμός δεν πρέπει να είναι κανονισμός του Συμβουλίου αλλά κανονισμός της Επιτροπής, προκειμένου να εναρμονισθεί με άλλους κανονισμούς της ΕΕ σχετικά με το δίκαιο ανταγωνισμού. Εντούτοις, εάν αυτό γίνει αποδεκτό, η Επιτροπή πρέπει να επιφορτιστεί με τον προσεκτικότερο έλεγχο των ιδιαιτεροτήτων των θαλάσσιων μεταφορών και των διεθνών επιπτώσεων του νέου νομικού καθεστώτος. Η ΕΟΚΕ θεωρεί θετικό το ότι η Λευκή Βίβλος ζητεί να εκφραστούν απόψεις σχετικά με εναλλακτικά καθεστώτα.

5.4 Παραδοσιακά όλες οι νομοθεσίες χορηγούν στις διασκέψεις κάποια μορφή ασυλίας από τους κανόνες ανταγωνισμού και καμία από τις αρμόδιες αρχές που την αναθεωρούν (π.χ. ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία, Ιαπωνία) δεν την έχει αφαιρέσει μέχρι σήμερα. Ο τομέας των τακτικών γραμμών διανύει περίοδο έντονων μεταβολών και τούτο θα συνεχιστεί. Τα μερίδια αγοράς των διασκέψεων έχουν μειωθεί σημαντικά και η πλειονότητα των συμβάσεων που συνάπτονται είναι μεμονωμένες συμβάσεις υπηρεσιών που προτιμώνται από τους ναυλωτές και αναγνωρίζονται από νομοθεσίες άλλων κρατών. Επιπλέον, οι συμφωνίες συζήτησης και οι κοινοπραξίες (κονσόρτσια)/συμμαχίες πολλαπλασιάζονται παγκοσμίως.

5.5 Εάν καταργηθεί ο Κανονισμός 4056/86 χωρίς να αντικατασταθεί από ένα νέο που να χορηγεί απαλλαγές ανά κατηγορία, θα απαιτηθούν υπεράνθρωπες νομικές προσπάθειες για την διεξαγωγή διαπραγματεύσεων, επαναδιαπραγματεύσεων των συμφωνιών με πολυάριθμες τρίτες χώρες, καθώς επίσης ένα εκτενές νομοθετικό έργο στην ΕΕ προκειμένου να τροποποιηθεί το κοινοτικό κекητημένο (δηλ. οι Κανονισμοί 954/79, 4055/86 και 4058/86). Επίσης, τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να καταγγείλουν τον Κώδικα Συμπεριφοράς των Ναυτιλιακών Διασκέψεων. Η ΕΟΚΕ ζητεί με εμμονή από την Επιτροπή να επιλύσει όλα αυτά τα νομικά προβλήματα πριν να εξετάσει τα εναλλακτικά καθεστώτα στις διασκέψεις τακτικών γραμμών και την κατάργηση της ισχύουσας απαλλαγής ανά κατηγορία.

5.6 Λαμβάνοντας υπόψη το πλήθος των νομικών προβλημάτων που θα δημιουργηθούν από την κατάργηση των διασκέψεων, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναλάβει μια νομική μελέτη σχετικά με τις απαραίτητες ρυθμιστικές αλλαγές, για την περίπτωση που οι διασκέψεις καταργηθούν στην ΕΕ και διατηρηθούν στον υπόλοιπο κόσμο. Μια τέτοια μελέτη θα καταστήσει σαφές ότι δεν μπορεί να υπάρξει, επί του παρόντος, καμία προστιθέμενη αξία από την απορύθμιση της αγοράς τακτικών γραμμών για τον πρόσθετο λόγο ότι συμπίπτει με την αποκέντρωση των αρχών ανταγωνισμού στα κράτη μέλη. Σε αντίθετη περίπτωση, θα βρεθούμε αντιμέτωποι με ένα νομικό κενό, χωρίς ειδικές ρυθμίσεις στον τομέα αυτό.

5.7 Στο μεταξύ, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι υφίσταται ακόμη δικαιολογητικός λόγος για τη διατήρηση των διασκέψεων των τακτικών γραμμών έως ότου τεθεί σε λειτουργία ένα νέο παγκόσμιο ρυθμιστικό καθεστώς. Κατά συνέπεια, το σύστημα των διασκέψεων είναι απαραίτητο διότι αποτελεί τη βάση της λειτουργίας των τακτικών γραμμών παγκοσμίως. Οι επιπτώσεις διεθνώς από την κατάργηση του κοινοτικού συστήματος απαλλαγής ανά κατηγορία, τόσο έναντι των αναπτυσσόμενων χωρών όσο και έναντι των χωρών του ΟΟΣΑ, θα είναι πολύπλοκες και σημαντικές.

5.8 Η ΕΟΚΕ εμμένει στην άποψη ότι ο Κανονισμός 4056/86 πρέπει να καταργηθεί και να αντικατασταθεί από νέο κανονισμό της Επιτροπής για τις διασκέψεις τακτικών γραμμών, ο οποίος θα χορηγεί απαλλαγή ανά κατηγορία. Το νέο καθεστώς πρέπει να ακολουθήσει αυστηρά τα κριτήρια που καθιερώνονται από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Πρωτοδικείου και της Επιτροπής (π.χ. υπόθεση ΤΑCΑ). Το καθεστώς των διασκέψεων θα πρέπει επίσης να διατηρηθεί προκειμένου να διασφαλισθεί η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊών εφοπλιστών παγκοσμίως. Ενώ για τους μεγάλους μεταφορείς, οι «συμμαχίες» ή άλλου είδους συμφωνίες συνεργασίας μπορεί να είναι συμφέρουσες, οι μικρομεσαίοι μεταφορείς θα συνεχίσουν να έχουν ανάγκη τις διασκέψεις προκειμένου να διατηρήσουν το μερίδιο της αγοράς τους, ιδίως σε γραμμές με αναπτυσσόμενες χώρες. Η κατάργηση της απαλλαγής μπορεί να έχει αντανταγωνιστικές επιπτώσεις για τους μικρούς μεταφορείς και να ενισχύσει την δεσπόζουσα θέση των μεγάλων.

5.9 Η ενδιάμεση μεταβατική περίοδος πρέπει να χρησιμοποιηθεί από την Επιτροπή, προκειμένου να παρακολουθήσει τις εξελίξεις στον τομέα των τακτικών γραμμών, συμπεριλαμβανομένων των

τάσεων συγκέντρωσης. Επιπλέον, η Επιτροπή πρέπει να διοργανώσει διαβουλεύσεις με άλλους οργανισμούς (ΟΟΣΑ) με σκοπό την επίτευξη κατάλληλου εναλλακτικού και σε παγκόσμιο επίπεδο συμβατού καθεστώτος.

5.10 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προτάσεις της Λευκής Βίβλου όσον αφορά τις υπηρεσίες μη προγραμματισμένων δρομολογίων (τραμπς) και τις υπηρεσίες ενδομεταφορών (καμποτάζ), δεδομένου ότι η πλειονότητα των περιπτώσεων στους τομείς αυτούς δεν θα δημιουργήσουν προβλήματα στον ανταγωνισμό. Ωστόσο, για λόγους ασφάλειας του δικαίου η Επιτροπή καλείται να παρέχει νομική καθοδήγηση όσον αφορά τις ομαδικές συμφωνίες συνεργασίας (μπαλκ πουλς) και τις εξειδικευμένες υπηρεσίες κατά την αξιολόγηση ως προς τη συμβατότητά τους με το άρθρο 81 της Συνθήκης ΕΚ.

5.11 Η ΕΟΚΕ ελπίζει να παράσχει τη βοήθειά της στη συνέχεια που θα δοθεί στην ανταλλαγή απόψεων που οργάνωσε η Επιτροπή για τη Λευκή Βίβλο.

Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καθιέρωση πολυετούς κοινοτικού προγράμματος για προαγωγή ασφαλέστερης χρήσης του ίντερνετ και νέων επιγραμμικών τεχνολογιών»

COM(2004) 91 τελικό — 2004/0023 (COD)

(2005/C 157/24)

Στις 26 Μαρτίου 2004, το Συμβούλιο αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 153 της Συνθήκης περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω πρόταση

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 5 Οκτωβρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RETUREAU και της κας DAVISON.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 147 ψήφους υπέρ και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Κύρια σημεία του σχεδίου γνωμοδότησης

1.1 Η Επιτροπή προτείνει την εφαρμογή ενός νέου σχεδίου για την ασφαλή χρήση του Διαδικτύου, αλλά πιο ενισχυμένου λόγω της ταχείας εξέλιξης της κοινωνίας της πληροφόρησης ως προς τα δίκτυα επικοινωνιών. Το σχέδιο έλαβε έτσι την ονομασία «Ασφαλέστερη χρήση του Internet» (2005-2008).

1.2 Εκτός από την πρόταση απόφασης του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που υπέβαλε η Επιτροπή, η ΕΟΚΕ εξέτασε και την εκ των προτέρων αξιολόγηση της ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ (2005-2008) που περιέχεται στο «Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής» SEC(2004)148 και COM(2004)91 τελικό. Υποστηρίζει

την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του νέου προγράμματος δράσης και των στόχων του που λαμβάνουν υπόψη την ταχεία εξέλιξη και τη διαφοροποίηση των μέσων επιγραμμικής πρόσβασης και της ταχύτατης αύξησης του αριθμού προσβάσεων υψηλής ταχύτητας και μόνιμων συνδέσεων. Διατυπώνει ορισμένες συμπληρωματικές προτάσεις για την ανάληψη πολιτικών και ρυθμιστικών δράσεων στις γενικές και ειδικές παρατηρήσεις της, και συγκεκριμένα τα εξής:

— τεχνικοί και νομοθετικοί κανόνες (υποχρεωτικοί και εκούσιοι)·

— εκπαίδευση/κατάρτιση των χρηστών·

- υποχρεώσεις των προμηθευτών χώρου και προσβάσεως και των λοιπών συντελεστών (εταιρείες πιστωτικών καρτών, μηχανές αναζήτησης)·
- ευθύνη των δημιουργών λογισμικού και προμηθευτών μέσων ασφάλειας·
- προστασία των πιο ευάλωτων ατόμων έναντι των δόλιων πρακτικών ή αμφίβολων πληροφοριών (διάφορα είδη αισχροκέρδειας, «ελεύθερη» πώληση ενεργών φαρμάκων, ιατρικές συμβουλές ή θεραπείες εκ μέρους ατόμων χωρίς ιατρική άδεια κλπ.).

2. Προτάσεις της Επιτροπής (σύνοψη)

2.1 Καθιερώνεται κοινοτικό πρόγραμμα για την προαγωγή ασφαλέστερης χρήσης του Ίντερνετ και νέων επιγραμμικών τεχνολογιών για τον τελικό χρήστη, ιδίως για παιδιά, και τους νέους στο σπίτι ή στο σχολείο. Για τον σκοπό αυτό, προβλέπεται η συγχρηματοδότηση σχεδίων που εκπονήθηκαν από ενώσεις και άλλους συντελεστές (ομάδες έρευνας, σχεδιαστές λογισμικών, εκπαιδευτικά ιδρύματα κλπ.) ώστε να καταστεί δυνατή η ανάπτυξη μέσων προστασίας: «ανοικτές γραμμές», συστήματα καταπολέμησης των ανεπίκλητων μηνυμάτων και των ιών, «έξυπνα» φίλτρα πλοήγησης.

2.2 Το προηγούμενο πρόγραμμα για την ασφαλή χρήση του Internet (1999-2002) είχε παραταθεί για τη διετία 2003-2004.

2.3 Η ιστοσελίδα του Διαδικτύου της Επιτροπής αναφέρει τα σχέδια που έχουν ήδη υλοποιήσει στα πλαίσια του προγράμματος Ασφαλής Χρήση του Internet (*Safe Internet*) έως τα τέλη του 2003⁽¹⁾.

2.4 Η παρούσα πρόταση (2005-2008) επεκτείνεται και στα νέα μέσα επιγραμμικής επικοινωνίας για τα οποία θεωρεί ότι πρέπει να ενδυναμωθεί η καταπολέμηση των παράνομων και επιβλαβών περιεχομένων, συμπεριλαμβανομένων των ιών και άλλων επιβλαβών ή ανεπίκλητων περιεχομένων και μηνυμάτων (*spam*).

2.5 Η ενδυνάμωση της καταπολέμησης αυτής δικαιολογείται σύμφωνα με τα κοινοτικά όργανα για πολλούς και διάφορους λόγους οι βασικότεροι των οποίων είναι οι ακόλουθοι:

- η ταχεία ανάπτυξη ταχύρυθμων συνδέσεων μακράς διάρκειας ή μόνιμων των ατόμων, επιχειρήσεων, διοικήσεων και ιδιωτικών ιδρυμάτων (ΜΚΟ)
- η διαφοροποίηση των μέσων και μεθόδων πρόσβασης στο Διαδίκτυο και στα νέα επιγραμμικά περιεχόμενα εκ των οποίων πολλά είναι ανεπίκλητα (ηλεκτρονικά μηνύματα, κινητά τηλέφωνα) στην μεγαλύτερη ελκυστικότητα των περιεχομένων (πολυμέσα)
- η εκρηκτική επέκταση ανέκλητων και εν δυνάμει επικίνδυνων ή ακατάλληλων περιεχομένων δημιουργεί νέους κινδύνους για το κοινό γενικότερα (ιός: εισβολή στους χώρους αποθήκευσης, εκτροπή ή καταστροφή δεδομένων, μη επιτρεπόμενη χρήση μέσων επικοινωνίας του θύματος· (ανεπίκλητα μηνύματα) (*spams*): εκτροπή της ζώνης διέλευσης και των χώρων αποθή-

κευσης, κατάκλιση των ηλεκτρονικών ταχυδρομικών θυρίδων των οποίων ο όγκος είναι συχνά περιορισμένος, πράγμα που εμποδίζει ή δυσχεραίνει την επωφελή χρήση του Διαδικτύου και των επικοινωνιών και προκαλεί σημαντικές δαπάνες που δεν αναλαμβάνονται από τους «ρυπαίνοντες» αλλά από τον τελικό χρήστη) και για ορισμένες σημαντικές κατηγορίες χρηστών, όπως τα παιδιά (ανεπίκλητα μηνύματα ρητού σεξουαλικού περιεχομένου, ανάρμοστα μηνύματα και ραντεβού από παιδόφιλους στις αίθουσες άμεσης συζήτησης (*chat rooms*))

- ανάρμοστα περιεχόμενα με εύκολη πρόσβαση για τα παιδιά της εξαιρετικά μεγάλης αποτελεσματικότητας των σύγχρονων μέσων φιλτραρίσματος που να είναι προσιτά στα άτομα που έχουν την ευθύνη παιδιών (γονείς, διδακτικό και εκπαιδευτικό προσωπικό, συντονιστές ψυχαγωγικών ή αθλητικών ομίλων κλπ.).

2.6 Βασικός στόχος του προγράμματος για την προστασία των παιδιών και η υποστήριξη εκείνων που έχουν την ευθύνη τους (γονείς, διδάσκοντες, εκπαιδευτές κλπ.) ή εκείνων που τους υπερασπίζονται (ΜΚΟ). Το πρόγραμμα αφορά επίσης τις ΜΚΟ του κοινωνικού τομέα, των δικαιωμάτων του παιδιού, της καταπολέμησης του ρατσισμού και της ξενοφοβίας⁽²⁾ και κάθε μορφής διακρίσεων, της υπεράσπισης των καταναλωτών και της υπεράσπισης των ελευθεριών του πολίτη κλπ.

2.7 Αφορά τις κυβερνήσεις, τις νομοθετικές, δικαστικές και αστυνομικές αρχές, και τις υπηρεσίες ρύθμισης. Η νομοθεσία, τόσο από την άποψη της ουσίας όσο και των διαδικασιών πρέπει να προσαρμοστεί ενώ το προσωπικό να επαρκεί και να διαθέτει κατάλληλη κατάρτιση και εξοπλισμό.

2.8 Αφορά επίσης τη βιομηχανία η οποία έχει ανάγκη ασφαλούς περιβάλλοντος για την ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών.

2.9 Τα πανεπιστήμια, η έρευνα μπορούν να διαφωτίσουν τη χρήση των νέων μέσων για τα παιδιά. Ο καλύτερος τρόπος διάδοσης των μηνυμάτων σχετικά με την ασφάλεια είναι να γνωστοποιηθούν οι μεθοδεύσεις των εγκληματιών όσον αφορά τα μέσα αυτά, να αναζητηθούν νέες τεχνικές λύσεις και να διατυπωθεί μία ανεξάρτητη άποψη όσον αφορά τη συμφύλιωση των μέσων που αποτελούν αντικείμενο των διαδικασιών ρύθμισης και αυτορύθμισης.

2.10 Το πρόγραμμα έχει διπλή διάσταση. Στο κοινωνικό επίπεδο, επικεντρώνεται στους τομείς όπου η ρύθμιση και η αγορά δεν είναι σε θέση αφεαυτών να διασφαλίσουν την ασφάλεια των χρηστών. Στο οικονομικό επίπεδο, το ζήτημα είναι η προώθηση της ασφαλούς χρήσης του Διαδικτύου και των τεχνολογιών ανοιχτής γραμμής με τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης.

2.11 Προβλέπεται χρηματοδότηση 50 εκατομμυρίων ευρώ περίπου για την ανάπτυξη των τεχνικών και νομοθετικών μέσων, του λογισμικού και της πληροφόρησης για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση των επιδρομών στα δίκτυα και τους τελικούς σταθμούς ή της δόλιας χρησιμοποίησης μέσων ανεπίκλητων περιεχομένων και ηθικών, κοινωνικών ή οικονομικών επίζημιων.

⁽¹⁾ http://www.europa.eu.int/information_society/programmes/iap/index_en.htm.

⁽²⁾ Τα θέματα αυτά εξετάζονται σε προηγούμενη εργασία της ΕΟΚΕ.

3. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

3.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τις προγενέστερες θέσεις της σχετικά με την προστασία των παιδιών στο Διαδίκτυο και σχετικά με το πρώτο πρόγραμμα δράσης⁽¹⁾. Επιδοκιμάζει την πρόταση για ένα νέο πρόγραμμα καταπολέμησης των παράνομων ή επιβλαβών περιεχομένων στις επικοινωνίες ανοικτής γραμμής (βλέπε I. Σύνοψη, στην αρχή του παρόντος εγγράφου). Υποστηρίζει τους στόχους και τις προτεραιότητες του προγράμματος ασφαλέστερης χρήσης του Internet που θεωρεί ως έναν από τους μηχανισμούς για τη βελτίωση της ασφάλειας στο Διαδίκτυο. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ τονίζει την τεράστια διάσταση του προβλήματος και την ανάγκη αναλήψεως διεθνών δράσεων και ρυθμίσεων για την αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού.

3.2 Το Διαδίκτυο και οι νέες τεχνολογίες επικοινωνίας ανοιχτής γραμμής (π.χ. τα κινητά τηλέφωνα ή οι ηλεκτρονικοί οργανωτές τσέπης με ιδιότητες πολυμέσων που βρίσκονται σε πλήρη ανάπτυξη), αποτελούν κατά την άποψη της ΕΟΚΕ βασικά μέσα για την ανάπτυξη της οικονομίας της γνώσης, της ηλεκτρονικής οικονομίας και της ηλεκτρονικής διοίκησης. Πρόκειται για πολύμορφα μέσα επικοινωνίας πολιτισμού, εργασίας και ελεύθερου χρόνου. Είναι συνεπώς πρωταρχικό να διασφαλιστεί η ασφάλεια και η συνέχιση της λειτουργίας των δικτύων επικοινωνίας, διότι πρόκειται για σημαντικό δημόσιο τομέα που πρέπει να παραμείνει ανοιχτός, προσίτος και στον οποίο όλοι οι χρήστες πρέπει να έχουν εμπιστοσύνη για να παρέχει τις πολλαπλές λειτουργίες του στις καλύτερες δυνατές συνθήκες. Η ενσωμάτωση της πληροφόρησης για την ασφαλή χρήση του Internet στα διάφορα προγράμματα e-Europe, και ειδικότερα στην κατάρτιση, θα ήταν ένα από τα πιο υποσχόμενα μέσα, από την άποψη του κόστους/αποτελεσματικότητας, για να αγγίξει σημαντικό αριθμό ατόμων.

3.3 Η ελευθερία έκφρασης και επικοινωνίας που διέπει το Διαδίκτυο διευκολύνεται από το σχετικά χαμηλό κόστος διασυνδέσεων, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων υψηλής ταχύτητας που παρέχουν πρόσβαση στα περιεχόμενα πολυμέσων όλο και πιο εύκολα. Μόνο ορισμένες χώρες με πολύ μεγάλο δημοκρατικό έλλειμμα προβάλλουν την αξίωση ελέγχου των επικοινωνιών και των περιεχομένων που είναι διαθέσιμα για τους υπηκόους τους με αντίτιμο τη μόνιμη παραβίαση των ελευθεριών. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη ασφάλεια, με ταυτόχρονη διατήρηση και προώθηση της ελεύθερης πληροφόρησης, ελεύθερης επικοινωνίας και ελεύθερης έκφρασης.

3.4 Ωστόσο, αυτός ο χώρος ελεύθερης έκφρασης και πληροφόρησης που είναι τα γαγκόσμια δίκτυα χρησιμοποιείται επίσης, και μάλιστα περισσότερο από τα άλλα μέσα επικοινωνίας, για παράνομες δραστηριότητες όπως η παιδοφιλία, η διάδοση ρατσιστικών και ξενόφοβων περιεχομένων. Ορισμένα περιεχόμενα μπορούν επίσης να αποδειχθούν επιβλαβή για ορισμένα τμήματα του κοινού, ειδικότερα τους ανήλικους, όπως η πορνογραφία ή τα τυχερά παιχνίδια (τα τελευταία έχουν μάλιστα απαγορευθεί σε ορισμένες χώρες) ή διάφορες εγκληματικές δραστηριότητες (εκτροπή της ζώνης διελεύσεως ή δόλια χρήση δεδομένων και υπολογιστών). Η ΕΟΚΕ εγκρίνει συνεπώς την επέκταση του προγράμματος δράσεως στο σύνολο των μέσων ηλεκτρονικής

επικοινωνίας που αποτελούν αντικείμενο εξωτερικής πρόσβασης από ανεπίκλητα ή εχθρικά μηνύματα.

3.5 Η ρύθμιση του νέου αυτού χώρου που βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη καθίσταται σύνθετη λόγω του ανοικτού και προσίτου διεθνούς δικτύου για όλους από κάθε υπολογιστή ή κάθε πελάτη που συνδέεται ελεύθερα από όλες σχεδόν τις χώρες. Πολλές χώρες όμως δε διαθέτουν ακόμη την κατάλληλη νομοθεσία πράγμα που επιτρέπει σε δικτυακούς τόπους απαγορευμένους στην Ευρώπη να συνεχίζουν τις δραστηριότητές τους. Έχει πολύ μεγάλη σημασία για την Ε.Ε. να εγκρίνει την ανάληψη διεθνούς δράσεως και συγκεκριμένα με τις χώρες όπου το ευρυζωνικό διαδίκτυο είναι πολύ διαδεδομένο, στη Β. Αμερική και στην Ασία και να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των πιο ευάλωτων και για να καταπολεμήσει αποτελεσματικότερα τα ανεπίκλητα μηνύματα spam που απειλούν την ανάπτυξη των ηλεκτρονικών ταχυδρομείων καθώς επίσης και για την καταπολέμηση της διάδοσης ιών που καθιστούν ευθραυστή τη ψηφιακή οικονομία. Αν και απαραίτητα στον ευρωπαϊκό κοινοτικό χώρο τα μέσα που πρέπει να εφαρμοστούν οφείλουν επίσης να ενσωματωθούν στο πλαίσιο μιας σφαιρικής προσέγγισης.

3.6 Στο μέτρο που δεν υφίστανται διεθνείς συμφωνίες, η απαγόρευση ορισμένων περιεχομένων σε ορισμένες χώρες δύναται να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής στον ΠΟΕ, στο πλαίσιο των τεχνικών εμποδίων στο εμπόριο (ΤΒΤ)⁽²⁾, θέμα που θα πρέπει να τεθεί στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις.

3.7 Οι νομοθετικές διαφορές κατά τόπους και η ποικιλία των εθνικών νομοθεσιών αποτελούν ένα πρόβλημα που είναι δύσκολο να επιλυθεί. Το επίπεδο της τεχνολογίας επιτρέπει επίσης άμεσες ανταλλαγές μεταξύ ατόμων κάθε είδους αρχείου (P2P, διοότυπη δικτύωση), συμπεριλαμβανομένων και των κρυπτογραφημένων αρχείων το περιεχόμενο των οποίων είναι ανεξέλεγκτο: κάθε υπολογιστής ή δίκτυο ανοικτής γραμμής μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αποθήκευση και την αποστολή ολόένα και πιο πολύπλοκων περιεχομένων και είναι δυνατόν να συνδέσει με οποιοδήποτε υπολογιστή κατά τρόπο ανώνυμο και ανεξίτηλο και να χρησιμοποιεί πολύ ισχυρά μέσα κρυπτογράφησης που είναι μάλιστα «απαρβαδιστά».

3.8 Λόγω της μόδας των προσωπικών δικτυακών θέσεων και των δικτυακών κόμβων, της ανάπτυξης εμπορικών θέσεων ή ηλεκτρονικών οικονομικών υπηρεσιών, του πλήθους ενημερωτικών, εκπαιδευτικών, επιστημονικών ή τεχνικών δικτυακών θέσεων αλλά και πορνογραφικών επίσης ή θέσεων τυχερών παιχνιδιών κλπ., υφίστανται εκατομμύρια χιλιάδες δικτυακές θέσεις σε όλο τον κόσμο. Ένας ορισμένος έλεγχος μπορεί ωστόσο να ασκηθεί κατά την ευρετηρίαση με λέξεις κλειδιά μέσω των μηχανών έρευνας. Η δημιουργία άμεσων συνδέσεων και θέσεων αυτόματης αποστολής περιεχομένων, όπως τα μηνύματα spam μπορεί επίσης να ελέγχεται από τους παρόχους χώρων και πρόσβασης (ΠΧΠ): οι διαφημίσεις και τα λοιπά ανεπίκλητα περιεχόμενα που αποστέλλονται κατά τον τρόπο αυτό ενδέχεται να έχουν γενικότερα επιβλαβή χαρακτήρα (εκτροπή της ζώνης διελεύσεως, ιοί) συγκεκριμένα για ορισμένους παραλήπτες όπως τα παιδιά (ηθικές ή ψυχολογικές βλάβες).

(1) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Πρόγραμμα για την προστασία των παιδιών στο Διαδίκτυο», εισηγήτρια, η κα Davison, ΕΕ C 48 της 21/02/2002 και για την «Ανακόωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Ασφάλεια των δικτύων και της πληροφόρησης: Πρόταση για μια ευρωπαϊκή πολιτική προσέγγιση», εισηγήτρια ο κ. Retureau, ΕΕ C 48 της 21/02/2002 καθώς και «Πράσινο Βιβλίο για την προστασία των ανήλικων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στον τομέα των υπηρεσιών οπτικοακουστικών και πληροφόρησης», εισηγήτρια η κα Barrow, ΕΕ C 287 της 22/09/1997.

(2) «Technical Barriers to Trade». Συμφωνίες για τα τεχνικά εμπόδια στις ανταλλαγές και παροχή υπηρεσιών. Βλ. π.χ. την περίπτωση των ΗΠΑ κατά Angigua et Barbuda κατά των υπερχώριων τυχερών παιχνιδιών, απόφαση προσφυγής στον ΠΟΕ (http://www.wto.org/french/tratop_f/database_wto_members1f.f.htm) έγγραφο 03-4429 cote WT/DS285/3 της 26ης/08/2003. Η υπόθεση εκδικάζεται.

3.9 Το Διαδίκτυο χρησιμοποιείται από ομάδες οργανωμένου εγκλήματος, απατεώνων, δημιουργών ιών, πειρατών, βιομηχανικών κατασκόπων και άλλων παρανόμων για τις σχετικές δραστηριότητές τους. Η πάταξη τους είναι δύσκολη, έστω και αν ειδικευμένες αστυνομικές υπηρεσίες ασχολούνται σε πολλές χώρες με τον εντοπισμό τους για τη σύλληψη και τον τερματισμό των εγκληματικών δραστηριοτήτων τους. Αυτό βεβαίως προϋποθέτει διεθνή συνεργασία που θα πρέπει να ενθαρρυνθεί ακόμη περισσότερο.

3.10 Πώς είναι δυνατόν να καταπολεμηθούν εγκληματικές δραστηριότητες όπως οι ιστοσελίδες παιδόφιλων; Η απαγόρευσή τους δε θέτει νομικές δυσκολίες, χρειάζεται όμως να εφαρμοστούν μέσα για την εξιχνίαση των δικτύων αυτών. Πώς θα προστατευτούν επίσης τα παιδιά από τους παιδόφιλους που δρουν σε χώρους άμεσης συζήτησης, οι οποίοι εκτιμώνται ιδιαίτερα από τους νέους, όπου οι παιδόφιλοι επιδιώκουν συναντήσεις. Η συζήτηση δεν αφορά την μονιμότητα της απαγόρευσης ή της πάταξης στις συγκεκριμένες αυτές περιπτώσεις, αλλά τα σχετικά μέσα για την εφαρμογή τους.

3.11 Οι πάροχοι χώρων και πρόσβασης (ΠΧΠ) δεν μπορούν να εποπτεύουν και να ελέγχουν όλες τις φιλοξενούμενες θέσεις και όλες τις επικοινωνίες (που αποτελούν ιδιωτικές ανταποκρίσεις). Αντιθέτως, εάν απαιτηθεί από έναν δικαστή ή από αστυνομική υπηρεσία ή υπηρεσία προστασίας των παιδιών, η ΠΧΠ οφείλουν να απαντούν αμέσως στις έρευνες ή αποφάσεις που αφορούν το κλείσιμο παρόμοιων θέσεων ή τον προσδιορισμό των ατόμων που τις χρησιμοποιούν. Αυτό συνεπάγεται ότι οι πληροφορίες όσον αφορά τα δίκτυα πρέπει να διατηρούνται καθώς και οι πληροφορίες σχετικά με τις διασυνδέσεις για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα.

3.12 Εντούτοις, οι εταιρείες πιστωτικών καρτών, οι μηχανές έρευνας και οι πάροχοι προσβάσεως θα πρέπει να διενεργούν ελέγχους μέσω σφυγμομετρήσεων για τον εντοπισμό των ιστοσελίδων παιδοφιλίας ή άλλων εγκληματικών περιεχομένων, μέσω δεικτών όπως λέξεις κλειδιά ή γεωγραφικές ζώνες. Θα πρέπει εν συνεχεία να ενημερώνουν σχετικά τις αστυνομικές αρχές. Οι ίδιες τεχνικές θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό των «πελατών» που παραγγέλλουν με τη χρησιμοποίηση πιστωτικής κάρτας περιεχόμενα παιδικής πορνογραφίας ή ταινίες ωμής βίας «snuff»⁽¹⁾. Οι έλεγχοι αυτοί θα πρέπει, εν ανάγκη, να επιβληθούν από τη νομοθεσία. Οι μηχανές αναζήτησης του Διαδικτύου θα πρέπει επίσης να δυσχεράνουν την πρόσβαση σε ιστοσελίδες παιδικής πορνογραφίας ή άλλων εγκληματικών περιεχομένων, επιβάλλοντας τη χρήση λέξεων ή εκφράσεων κλειδιά.

3.13 Αυτό σημαίνει ότι διατίθενται από πλευράς δημόσιων αρχών προσαρμοσμένα μέσα καταπολέμησης, ειδικευμένο προσωπικό, γενικευμένες διαμεθοριακές συνεργασίες καθώς και ισορροπημένοι κανόνες σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο που δεν επηρεάζουν τις ελευθερίες των πλοηγών του δικτύου, και ταυτοχρόνως καθιστούν ακίνδυνα τα άτομα και τις ομάδες που χρησιμοποιούν τα εν λόγω δίκτυα για τη μετάδοση παράνομων περιεχομένων και εμποδίζουν εκουσίως την λήψη ανάρμωστων ή βλαβερών περιεχομένων.

3.14 Εξίσου, ο αγώνας αυτός για να είναι αποτελεσματικός πρέπει να αφορά άμεσα όλους τους χρήστες του Internet οι οποίοι πρέπει να καταρτίζονται και να ενημερώνονται σχετικά με τις προφυλάξεις που χρειάζονται και τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιούνται για την καταπολέμηση λήψης παρόμοιων επικίνδυνων ή

(1) Ταινίες ωμής βίας στις οποίες τα βασανιστήρια και οι φόννοι είναι πραγματικά.

ανεπικλήτων περιεχομένων ή και για να μη γίνονται διαμεσολαβητές των περιεχομένων αυτών. Το σκέλος της ενημέρωσης και κατάρτισης του προγράμματος δράσης πρέπει σύμφωνα με την ΕΟΚΕ να αποδώσει υψηλή προτεραιότητα στην κινητοποίηση των χρηστών ώστε να καταστούν υπεύθυνοι έναντι του εαυτού τους και των εξαρτημένων από αυτούς. Για παράδειγμα αποτελεί πρόβλημα η παρουσία μη ελεγμένων ιστοθέσεων για θέματα υγείας. Για την προστασία τους, οι επιχειρήσεις πρέπει επίσης να μεριμνήσουν για την κατάρτιση του προσωπικού τους και την ασφάλιση των δικτύων και θέσεων τους στο πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου αλλά επίσης τόσο οι διοικήσεις όσο και τα δημόσια και ιδιωτικά ιδρύματα πρέπει να καταφύγουν στην εφαρμογή των ιδίων πολιτικών ασφάλειας και εξασφάλισης του απόλυτου εμπιστευτικού χαρακτήρα των δεδομένων και ειδικότερα των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η επίταση της συνειδητοποίησης πρέπει να συνοδεύεται με ενθάρρυνση της προώθησης περιεχομένων ποιότητας σε ανοιχτή γραμμή καθώς και με την παροχή κινήτρων για δραστηριότητες εκτός διασυνδέσεως, ως εναλλακτικές λύσεις στην παρατεταμένη πλοήγηση στο διαδίκτυο ή στα παιχνίδια που μπορούν να επηρεάσουν ορισμένες ανώριμες προσωπικότητες.

3.15 Οι χρήστες πρέπει να διαθέτουν μέσα για να μπορούν εύκολα να καταγγέλλουν τα παράνομα περιεχόμενα που συναντούν στα δίκτυα, απευθυνόμενοι στα ειδικά τηλεφωνικά κέντρα ή σε άλλους αναγνωρισμένους οργανισμούς ή στις ειδικευμένες υπηρεσίες των αστυνομικών δυνάμεων ούτως ώστε να λαμβάνουν γνώση οι δημόσιες αρχές και να προβαίνουν εν ανάγκη στη λήψη κατάλληλων μέτρων. Χρειάζονται προειδοποιήσεις προς τους γονείς στις χώρες όπου είναι συχνό φαινόμενο η κακή μεταχείριση των παιδιών για την επιγραμμική πορνογραφία και άλλους χώρους, όπως π.χ. στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Αυτά θα μπορούσαν να ενταχθούν σε ορισμένα προγράμματα συνεργασίας RELEX.

3.16 Η ΕΟΚΕ εγκρίνει τους ειδικούς στόχους του προγράμματος: να δοθεί η δυνατότητα στους χρήστες να καταγγέλλουν τα παράνομα περιεχόμενα (*hotlines*), να αναπτυχθούν τεχνολογίες φιλτραρίσματος για τα μη επιθυμητά περιεχόμενα, να γίνει ταξινόμηση των περιεχομένων, να καταπολεμηθούν τα μηνύματα *spam*, να υπάρξει αυτορρύθμιση της βιομηχανίας και να εδραιωθεί η γνώση της ασφαλέστερης χρήσης των τεχνολογιών, ταυτοχρόνως όμως η ΕΟΚΕ προτείνει στις ειδικές παρατηρήσεις της ορισμένους συμπληρωματικούς στόχους που θεωρεί ότι είναι σκόπιμο να ληφθούν υπόψη.

4. Ειδικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

4.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη ζητήσει κατά το παρελθόν από την επιτροπή να ελαττωθεί η υπερβολική γραφειοκρατία των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ, ειδικότερα για να διευκολυνθεί η πρόσβαση στη χρηματοδότηση μικρο-σχεδίων ή τοπικών ΜΚΟ. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον έλεγχο που αποβλέπει κυρίως στην επίτευξη απτών αποτελεσμάτων στο πλαίσιο του προγράμματος, στην αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων λύσεων. Η διάδοση των λύσεων θα πρέπει να είναι λιγότερο εμπιστευτικού χαρακτήρα.

4.2 Από την άποψη της ΕΟΚΕ, τα κανονιστικά μέτρα που αποβλέπουν στην ενίσχυση της προστασίας των τελικών χρηστών πρέπει να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού όποτε φαίνεται εφικτό ή μιας νέας πρωτοβουλίας της Επιτροπής.

4.3 Οι δημιουργοί λογισμικών προσπέλασης στο Διαδίκτυο και συστημάτων εκμετάλλευσης των υπολογιστών ή καταπολέμησης των παρεισόδσεων θα πρέπει να αναλαμβάνουν πλήρως την ευθύνη τους. Οι χρήστες θα πρέπει να έχουν την εγγύηση ότι οι δημιουργοί των λογισμικών αυτών χρησιμοποιούν τις καλύτερες διαθέσιμες τεχνικές και προσαρμόζουν τακτικά τα προϊόντα τους. Η αυτορρύθμιση, και, ελλείψει αυτής, η θέσπιση κοινοτικού κανόνα, θα πρέπει να ενισχύσουν τις εγγυήσεις των πελατών.

4.4 Οι πάροχοι προσβάσεως θα πρέπει να προτείνουν (όπως πολύ απ' αυτούς κάνουν ήδη) εύκολα μέσα καταπολέμησης των ιών στη δικτυακή θύση πριν από τη φόρτιση του ταχυδρομείου ή των προσαρτισμένων αρχείων και να προτείνουν μέσα προκαταρκτικού φιλτραρίσματος του ταχυδρομείου. Έτσι θα διασφαλιστεί ένα εμπορικό προνόμιο στους παρόχους που καταβάλλουν σοβαρές προσπάθειες για την προστασία των πελατών τους. Λόγω του γεγονότος ότι τα παιδιά προηγούνται συχνά από τους γονείς τους όσον αφορά τη χρήση του Διαδικτύου, τα συστήματα φιλτραρίσματος ταχυδρομικών μηνυμάτων, καταπολέμησης ιών, παρεισόδσεων και γονικού ελέγχου πρέπει να είναι προεγκατεστημένα και η χρήση τους να είναι εύκολη για άτομα χωρίς ειδικές τεχνικές γνώσεις.

4.5 Το πρόγραμμα θα έπρεπε επίσης να αποβλέπει στην προαγωγή της έρευνας ειδικευμένων λογισμικών και άλλων μέσων επαλήθευσης της «στεγανότητας» του κώδικα των διαφόρων αυτών λογισμικών ασφάλειας και προστασίας, να παρακινεί ή ενδεχομένως να περιορίζει τους προμηθευτές ώστε να παραδίδουν ταχέως τα «διορθωτικά» (patches) για όλα τα ελαττώματα που διαπιστώνονται ή αναφέρονται όσον αφορά τη δυνατότητα παρεισόδσεων, να αναπτύσσουν την αποτελεσματικότητα αλεξίπτωων υλικών και λογισμικών καθώς και μεθόδων φιλτραρίσματος και εντοπισμού της πραγματικής προέλευσης των περιεχομένων.

4.6 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διαδοθούν ευρύτερα η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν στο πλαίσιο του προγενέστερου προγράμματος Ασφαλέστερη χρήση του Internet, ανά κατηγορία των προβλημάτων που αντιμετωπίστηκαν στα σχέδια. Πρέπει να διασφαλισθεί ότι παραμένουν ενεργείς όλοι οι δεσμοί με τα χρηματοδοτημένα προγράμματα και ότι γνωστοποιούνται καλύτερα στους αποδέκτες. Η ιστοσελίδα της επιτροπής θα πρέπει να παρέχει επίσης πληροφορίες σχετικά με τις πρωτοβουλίες και αποκτηθείσες εμπειρίες στα κράτη μέλη ή τρίτες χώρες για τη διάδοση των γνώσεων και τις χρήσιμες ανταλλαγές ή συνεργασίες.

4.7 Η υιοθέτηση νόμιμων δράσεων είναι απολύτως δυνατή. Οι προμηθευτές χώρων και προσπέλασης, οι εταιρείες πιστωτικών καρτών, οι μηχανές έρευνας επιδέχονται ρύθμισης και ορισμένοι εφαρμόζουν ήδη την αυτορρύθμιση. Οι ποινικές κυρώσεις για τις δικτυακές θέσεις που ενθαρρύνουν την τρομοκρατία, το ρατσισμό, την αυτοκτονία ή την παιδική πορνογραφία θα πρέπει να είναι αυστηρές και αποτρεπτικές. Και θα πρέπει να καταβληθούν σημαντικότερες διεθνείς προσπάθειες για τον εντοπισμό παρόμοιων δικτυακών θέσεων και για την παύση της λειτουργίας τους στο

μέτρο του δυνατού ή για τη διαπραγμάτευση με τις χώρες φιλοξενίας για τον σκοπό αυτό.

5. Συμπεράσματα

Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συνέχιση και επέκταση του προγράμματος «Ασφαλέστερη χρήση του Internet» (που ήταν άλλωστε ένα από τα αιτήματά της), θεωρεί ωστόσο ότι η σοβαρότης και το εύρος της απειλής καταχρήσεων κυρίως ως προς τα παιδιά καθιστά απαραίτητη τη λήψη επειγουσών και συμπληρωματικών νομοθετικών δράσεων, και συγκεκριμένων μέτρων ανάλογα με την περίπτωση, όπως:

- να καταστεί γενικό καθήκον όλων των σχετικών φορέων προστασίας των παιδιών και γενικότερα των χρηστών, ιδίως των πιο ευάλωτων,
- να προβλεφθεί η μόνιμη εγκατάσταση συστημάτων φιλτραρίσματος,
- να προβλεφθούν σαφή μηνύματα ασφάλειας σε όλες τις σελίδες υποδοχής και θύρες πρόσβασης στις αίθουσες επιγραμμικής συζήτησης (chat rooms),
- να προβλεφθεί η υποστήριξη προς τις ενώσεις με τη δημιουργία ανοικτών τηλεφωνικών γραμμών (*hot lines*) για τη γνωστοποίηση ιστοσελίδων και δραστηριοτήτων που βλάπτουν σοβαρά τα παιδιά,
- να εμποδιστεί η χρήση πιστωτικών καρτών για την παραγγελία περιεχομένων παιδικής πορνογραφίας ή άλλων εγκληματικών περιεχομένων, στο διαδίκτυο ή για το ξέπλυμα χρήματος,
- να γίνει σύσταση στους γονείς και τις αρχές των χωρών όπου η κακή μεταχείριση των παιδιών για πορνογραφικούς σκοπούς αποτελεί ανησυχητικό πρόβλημα,
- να αναληφθούν περισσότερες δράσεις όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ εκμετάλλευσης παιδιών για πορνογραφικούς σκοπούς και οργανωμένου εγκλήματος,
- να θεσπιστούν συστήματα εντοπισμού και πληροφόρησης όσον αφορά τα επιβλαβή περιεχόμενα και την απόσυρση των ρατσιστικών περιεχομένων, διάδοσης πληροφοριών σχετικά με τις απόπειρες αισχροκέρδειας ή πώλησης βλαβερών ουσιών για την υγεία μέσω διαδικτύου για την προστασία των ευάλωτων ή κακώς πληροφορημένων ατόμων,
- να αναζητηθούν τρόποι συνεργασίας και κοινοί κανόνες στο διεθνές επίπεδο για την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση των ανεπίκλητων μηνυμάτων,
- να προβλεφθεί η διεθνής συνεργασία (βελτίωση του συστήματος πρόωρου συναγερμού) και να καθοριστούν αποτρεπτικές ποινικές κυρώσεις για όσους διαδίδουν ιούς πληροφορικής και για την παράνομη χρήση των ιδιωτικών και δημοσίων δικτύων για εγκληματικούς σκοπούς (παρείσφρησης στο δίκτυο για βιομηχανική κατασκοπία, εκτροπή της ζώνης διελεύσεως και άλλες καταχρηστικές εφαρμογές).

Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Η θαλάσσια πρόσβαση στην Ευρώπη στο μέλλον: ποιες εξελίξεις αναμένονται και πως μπορούν να αντιμετωπιστούν;»

(2005/C 157/25)

Την 1η Ιουλίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Η θαλάσσια πρόσβαση στην Ευρώπη στο μέλλον: ποιες εξελίξεις αναμένονται και πως μπορούν να αντιμετωπιστούν;»

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 24 Νοεμβρίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. SIMONS.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειας στις 15-16 Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με ψήφους 124 υπέρ και 2 αποχές:

1. Εισαγωγή

1.1 Οι θαλάσσιες μεταφορές τόσο από και προς τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και μεταξύ αυτών έχουν καθοριστική σημασία. Κάθε χρόνο, περισσότεροι από 3 500 τόνοι εμπορευμάτων μεταφέρονται από και προς τους περίπου 1 000 λιμένες της ΕΕ. Περίπου 350 εκατομμύρια επιβάτες μεταφέρονται με επιβατηγά πλοία και κρουαζιερόπλοια.

1.2 Περισσότερο από το 90 % των μεταφορών μεταξύ της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου πραγματοποιούνται μέσω των ευρωπαϊκών θαλάσσιων λιμένων. Επιπλέον, περίπου το 40 % των ενδοευρωπαϊκών μεταφορών πραγματοποιούνται επίσης μέσω της θάλασσας. Από άποψη ενέργειας και προστασίας του περιβάλλοντος οι θαλάσσιες μεταφορές κατέχουν υψηλή θέση εφόσον, σε σύγκριση με τις οδικές μεταφορές, μολύνουν το περιβάλλον κατά 13 φορές λιγότερο, όσον αφορά το διοξείδιο του άνθρακα και τα αιωρούμενα σωματίδια και μάλιστα κατά 19 φορές λιγότερο όσον αφορά τους υδρογονάνθρακες (CHx) ⁽¹⁾.

1.3 Στους ευρωπαϊκούς λιμένες και στον κλάδο των σχετικών υπηρεσιών απασχολούνται περίπου 250 000 εργαζόμενοι. Συνολικά, ο τομέας των θαλάσσιων μεταφορών απασχολεί 2,5 εκατομμύρια εργαζόμενους και παράγει προστιθέμενη αξία που εκτιμάται σε 111 δισεκατομμύρια ευρώ. Οι αριθμοί αυτοί καθιστούν σαφή τη σημασία των θαλάσσιων μεταφορών στην Ευρώπη.

1.4 Ο όγκος των θαλάσσιων μεταφορών εντός, από και προς την Ευρώπη αυξάνεται κάθε χρόνο. Η στενή παρακολούθηση αυτής της αύξησης εκ μέρους της ΕΕ έχει, συνεπώς, ιδιαίτερη σημασία ώστε να ληφθούν εγκαίρως τα κατάλληλα μέτρα για να τεθεί υπό έλεγχο είτε από τους ενδιαφερόμενους είτε από την ίδια την ΕΕ, εφόσον παραστεί ανάγκη.

1.5 Οι θαλάσσιες μεταφορές μπορούν να διαχωριστούν σε διάφορα είδη και κατηγορίες. Σύμφωνα με το σκοπό: μεταφορές αναψυχής και εμπορικές μεταφορές σύμφωνα με τη μορφή

οργάνωσης: μεταφορές με μη προγραμματισμένα δρομολόγια (tramp shipping) και μεταφορές τακτικών γραμμών σύμφωνα με τον προορισμό: υπερπόντιες μεταφορές και παράκτιες μεταφορές σύμφωνα με το φορτίο: μεταφορές επιβατών και μεταφορές εμπορευμάτων. Η γνωμοδότηση επικεντρώνεται στις εμπορικές μεταφορές και στις τέσσερις τελευταίες κατηγορίες που αφορούν ιδιαίτερα την εσωτερική αγορά.

1.6 Στις μεταφορές επιβατών υπάρχει έντονη διαφορά μεταξύ κρουαζιερόπλοιων και φορτηγών-οχηματαγωγών πλοίων οριζόντιας φορτοεκφόρτωσης. Οι εμπορευματικές μεταφορές διακρίνονται ανάλογα με τη μορφή του φορτίου:

- Ξηρό φορτίο χύδην. Πρόκειται για εμπορεύματα, όπως μεταλλεύματα, άνθρακας ή σιτηρά, που μεταφέρονται χωρίς συσκευασία σε ειδικά πλοία.
- Υγρό φορτίο χύδην. Τα φορτία αυτά μεταφέρονται σε δεξαμενόπλοια. Πρόκειται για αργό πετρέλαιο, προϊόντα πετρελαίου ή χημικές ουσίες.
- Συσκευασμένα εμπορεύματα. Τα φορτία αυτά διακρίνονται σε φορτία που μεταφέρονται με οχηματαγωγά οριζόντια φορτοεκφόρτωσης, σε άλλα συσκευασμένα φορτία και σε εμπορευματοκιβώτια.

2. Αξιολόγηση της κατάστασης της αγοράς για τις επιμέρους κατηγορίες

2.1 Μολονότι τόσο τα κρουαζιερόπλοια όσο και τα φορτηγά-οχηματαγωγά πλοία μεταφέρουν επιβάτες, διαφέρουν σημαντικά. Οι κρουαζιέρες είναι ένα είδος τουρισμού με πλοία, ενώ τα φορτηγά — οχηματαγωγά πλοία μεταφέρουν επιβάτες από το σημείο Α στο σημείο Β ενώ τα πλοία οριζόντιας φορτοεκφόρτωσης μπορούν ταυτόχρονα να μεταφέρουν και εμπορεύματα. Τα επιβατηγά πλοία μεταφέρουν στην ΕΕ συνολικά 350 εκατομμύρια επιβάτες, εκ των οποίων 4 εκατομμύρια με κρουαζιερόπλοια.

⁽¹⁾ (Πηγή: Δελτίο ESPO- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Θαλάσσιων Λιμένων- «Ports creating opportunities by connecting people, products and business - by connecting Europe.»).

2.2 Οι μεγαλύτεροι λιμένες κρουαζιερόπλοιων στην Ευρώπη είναι η Βαρκελώνη (832 000 επιβάτες), η Πάλμα της Μαγιόρκας (665 000 επιβάτες), η Βενετία (634 000), η Νάπολη (534 000), το Σαουθάμπτον (533 000) και η Σινιανέσσια (520 000). Το μεγαλύτερο κρουαζιερόπλοιο που δρομολογήθηκε εφέτος είναι το Queen Mary 2 με 345 μέτρα μήκος, 41 μέτρα πλάτος και με βύθισμα 10,3 μέτρα.

Ός προς το μήκος, το Queen Mary έχει σχεδόν τις ίδιες διαστάσεις με τα μεγαλύτερα φορτηγά πλοία φορτίων χύδην και εμπορευματοκιβωτίων. Αντίθετα το βύθισμα των κρουαζιερόπλοιων είναι αισθητά μικρότερο σε σύγκριση με το βύθισμα των φορτηγών. Γι αυτό, οι μεγαλύτεροι λιμένες δεν παρουσιάζουν ιδιαίτερα προβλήματα πρόσβασης για τα πλοία αυτά.

2.3 Συχνά, τα επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία μεταφέρουν και εμπορεύματα (μεταφορές Ro Ro) και εντάσσονται επομένως στις συνδυασμένες μεταφορές επιβατών /εμπορευμάτων. Στην ΕΕ, επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία λειτουργούν μεταξύ της ευρωπαϊκής χερσονήσου και του Ηνωμένου Βασιλείου, στην Ιρλανδία, στις Σκανδιναβικές χώρες, στη Βαλτική Θάλασσα, στις Κανάριες Νήσους και κυρίως στη Μεσόγειο έχει αναπτυχθεί ένα ιδιαίτερα πυκνό δίκτυο μεταφορών με επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία και προς χώρες εκτός ΕΕ. Τα μεγαλύτερα επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία στην Ευρώπη είναι το Pride of Rotterdam και το Pride of Hull, τα οποία είναι όμοια με τα πλοία της εταιρείας P&O North Sea Ferries. Τα πλοία αυτά έχουν μήκος 215 μέτρα και πλάτος 32, αλλά και ένα περιορισμένο βύθισμα μόλις 6,3 μέτρων.

2.4 Αν εξαίρεσουμε ορισμένες δυσχέρειες τοπικού χαρακτήρα, καταρχήν δεν χρειάζονται διαρθρωτικά μέτρα σε ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να διασφαλισθεί η πρακτική πρόσβαση στους ευρωπαϊκούς λιμένες. Η πρόσβαση στους ευρωπαϊκούς λιμένες για αυτή την κατηγορία πλοίων θα είναι και στο μέλλον εξασφαλισμένη, γεγονός που σημαίνει ότι υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης αυτών των μεταφορών.

2.5 Τόσο τα ξηρά όσο και τα υγρά φορτία χύδην, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για τον ανεφοδιασμό των ευρωπαϊκών βιομηχανιών. Ιδιαίτερα κατά τις δεκαετίες του 1960 και του 1970, σημείωσαν τεράστια αύξηση, τόσο σε όγκο όσο και σε χωρητική ικανότητα των πλοίων.

2.6 Το κλείσιμο της διώρυγας του Σουέζ μετά τον πόλεμο των έξι ημερών και η αυξανόμενη ζήτηση αργού πετρελαίου προκάλεσαν την αύξηση της ανώτατης χωρητικότητας πλοίων για τη μεταφορά υγρών φορτίων χύδην από 85 000 DTW (τόνοι νεκρού φορτίου), που ήταν το 1968, σε 560 000 DTW⁽²⁾ το 1976. Πολλά ευρωπαϊκά λιμάνια προσαρμόστηκαν ώστε να μπορούν να υποδεχθούν τα πλοία αυτά. Οστόσο, μετά την πρώτη πετρελαϊκή κρίση, τα πλοία αυτά δεν ήταν πλέον παραγωγικά και τελικά αποσύρθηκαν. Η κατασκευή νέων δεξαμενόπλοιων κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990 δεν έδειξε νέα αύξηση της χωρητικότητας των πλοίων. Ακόμη και η χωρητικότητα μεγάλων δεξαμενόπλοιων δεν υπερβαίνει τους 300 000 DTW. Μόνο το 2002

κατασκευάστηκαν ορισμένα πολύ μεγάλα δεξαμενόπλοια μεταφοράς αργού πετρελαίου (ULCC's =Ultra Large Crude Carrier) χωρητικότητας 400 000 DTW, για τα οποία όμως επαρκούν οι υφιστάμενες λιμενικές εγκαταστάσεις.

2.7 Παρόμοια εξέλιξη σημειώθηκε και όσον αφορά τις μεταφορές ξηρών φορτίων χύδην από τη δεκαετία του 1960 και μετά. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της κατασκευής παρόμοιων πλοίων αποτελεί το μεγάλο πλοίο «Berge Stahl», χωρητικότητας 365 000 DTW το οποίο μεταφέρει εδώ και 18 χρόνια μέταλλευμα σιδήρου από τη Βραζιλία στο Ρότερνταμ, δεδομένου ότι λόγω του βυθίσματός του των 23 μέτρων δεν μπορεί να ελλιμενιστεί σε κανένα άλλο λιμάνι. Από τη δεκαετία του 1980 και μετά, η πλειονότητα των μεγάλων φορτηγών πλοίων φορτίων χύδην δεν έχει χωρητικότητα μεγαλύτερη από 150 000 έως 175 000 DTW. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι οι μεταφορές υγρών και ξηρών φορτίων χύδην αποτελούν πλέον αυτόνομη αγορά ενώ οι ευρωπαϊκοί λιμένες, τουλάχιστον όσοι υποδέχονται παρόμοια πλοία, έχουν ήδη προσαρμοστεί και μπορούν να υποδεχθούν ακόμη και το μεγαλύτερο πλοίο της κατηγορίας αυτής. Δεν αναμένεται να σημειωθεί περαιτέρω αύξηση των φορτίων ή της χωρητικής ικανότητας των πλοίων. Η πρόσβαση των πλοίων της κατηγορίας αυτής στην Ευρώπη είναι και στο μέλλον διασφαλισμένη.

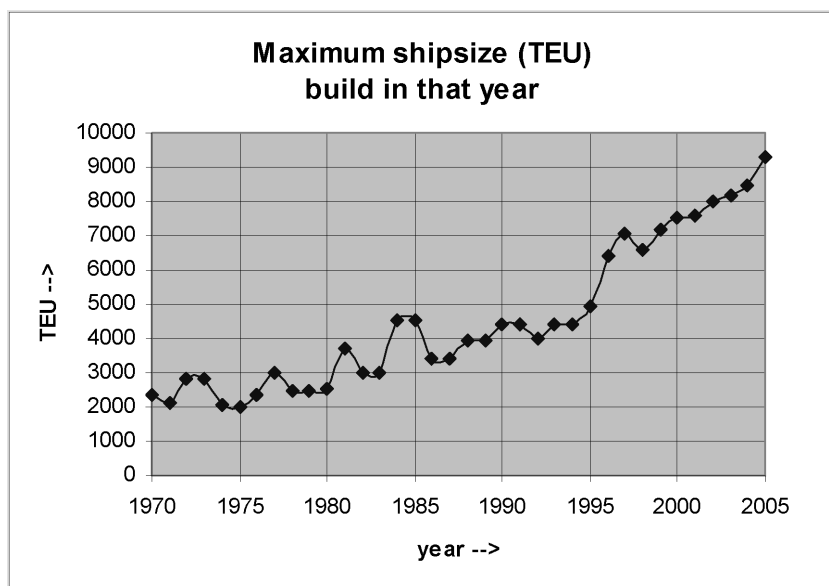
2.8 Για τις μεταφορές συσκευασμένων εμπορευμάτων χρησιμοποιούνται είτε απλά είτε πολυδύναμα φορτηγά πλοία. Από την εμφάνιση των εμπορευματοκιβωτίων και μετά, η αγορά συσκευασμένων εμπορευμάτων παρουσίασε έντονη ύφεση και περιορίστηκε στις εξειδικευμένες αγορές, όπως οι μεταφορές από και προς την Αφρική μέσω πλοίων ψυγίων στο εξειδικευμένο εμπόριο φρούτων. Τα πλοία αυτά παρουσιάζουν περιορισμένη χωρητικότητα που δεν υπερβαίνει τους 40 000 DWT (τόνους νεκρού φορτίου) και δεν αναμένεται να σημειωθεί αύξηση ως προς το μέγεθος των πλοίων αυτών.

2.9 Αντιθέτως, ο τομέας των μεταφορών εμπορευματοκιβωτίων παρουσιάζει μια διαρθρωτική ανάπτυξη, τόσο όσον αφορά τον όγκο των φορτίων όσο και τη χωρητικότητα των πλοίων. Το 1966, το Fairland ήταν το πρώτο πλοίο διηπειρωτικών μεταφορών, το οποίο μετέφερε εμπορευματοκιβώτια από τις ΗΠΑ στην Ευρώπη. Ανήκε στην πλοιοκτήτρια εταιρεία Sea-Land και μπορούσε να μεταφέρει έως 266 εμπορευματοκιβώτια ύψους 35 ποδιών. Το μεγαλύτερο πλοίο εμπορευματοκιβωτίων του κόσμου είναι σήμερα το CSCL Europe με χωρητικότητα 8 500 TEU (Twenty Foot Equivalent Unit) ενώ βρίσκονται υπό κατασκευή πλοία χωρητικότητας 9 200 TEU. Το CSCL Europe έχει μήκος 334 μέτρα, πλάτος 42,8 και ανώτατο βύθισμα 14,5 μέτρων.

Το σχεδιάγραμμα που ακολουθεί δείχνει τη χωρητικότητα του μεγαλύτερου πλοίου που κατασκευάστηκε σε κάθε έτος. Ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί η αλματώδης αύξηση που σημειώθηκε από το 1995 και μετά. Προς τα παρα 156 πλοία χωρητικότητας μεγαλύτερης από 7 000 TEU βρίσκονται υπό κατασκευή.

(2) DWT= Deadweight Tonnage. Πρόκειται για την μεταφορική ικανότητα ενός πλοίου εκφρασμένη σε τόνους του βάρους. Για τα πλοία εμπορευματοκιβωτίων χρησιμοποιείται το TEU (Twenty Foot Equivalent Unit=ισοδύναμη μονάδα 20 ποδιών) ως μονάδα της μεταφορικής ικανότητας. Πρόκειται για τον μέγιστο αριθμό εμπορευματοκιβωτίων που μπορεί να μεταφέρει ένα πλοίο εκφρασμένο σε ισοδύναμες μονάδες 20 ποδιών. Δεδομένου ότι το κενό εμπορευματοκιβώτιο καταλαμβάνει τον ίδιο χώρο με ένα γεμάτο, δεν χρησιμοποιείται το DTW ως μονάδα για τα φορτηγά πλοία εμπορευματοκιβωτίων.

2.10 Αναμένεται ότι σύντομα θα ακολουθήσουν παραγγελίες πλοίων μεγέθους 10 000 TEU και στη συνέχεια ακόμη και έως 12 000 TEU, στα οποία δε θα χρειάζεται πλέον να εγκατασταθεί παρά ένας μόνο κινητήρας. Μάλιστα έχει ήδη υπολογιστεί⁽³⁾ ποιο θα μπορούσε να είναι το ανώτατο όριο. Λόγω του ύψαλου στη χερσόνησο Μάλακκα, που αποτελεί σημαντικό τμήμα της θαλάσσιας οδού για το εμπόριο με την Ασία, το ανώτατο όριο μπορεί να φθάσει 18 000 TEU, μολοντί σε αυτή την περίπτωση θα χρειαστούν δύο κινητήρες, γεγονός που ανεβάζει αισθητά το κόστος μεταφοράς ανά εμπορευματοκιβώτιο.

2.11 Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται ιδιαίτερη αύξηση των διηπειρωτικών μεταφορών εμπορευματοκιβωτίων από και προς ευρωπαϊκούς λιμένες. Η πρόοδος της παγκοσμιοποίησης και η συνεπαγόμενη μεγάλη ανάπτυξη της Κίνας ως παραγωγικής χώρας είχαν, για παράδειγμα, ως αποτέλεσμα να σημειωθεί τα τελευταία χρόνια στη βορειοδυτική Ευρώπη στις λιμενικές εγκαταστάσεις φορτοεκφόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων, στη γραμμή από το Αμβούργο στη Χάβρη, διαρθρωτική αύξηση της τάξης του 10 % ετησίως. Εκρηκτική είναι η ανάπτυξη που παρατηρείται και στους λιμένες της Μεσογείου.

2.12 Τα μεγάλα φορτηγά πλοία εμπορευματοκιβωτίων που προέρχονται παραδείγματος χάρι από την Ανατολική Ασία, ελλιμενίζονται μόνο σε έναν μικρό αριθμό ευρωπαϊκών λιμένων, αφενός επειδή τα πλοία αυτά είναι για πολλούς λιμένες πολύ μεγάλα, αφετέρου επειδή έχουν μεγάλο κόστος και δεν μπορούν να παραμείνουν για πολύ χρόνο στους λιμένες. Στην Ευρώπη τα πλοία αυτά ελλιμενίζονται σε 2 έως 3 λιμένες στη Μεσόγειο και σε περίπου 4 λιμένες στη βορειοδυτική Ευρώπη. Από αυτούς τους λιμένες φορτοεκφόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων, τα εμπορευματοκιβώτια προωθούνται σε ολόκληρη την Ευρώπη, είτε μέσω θαλάσσης χάρη σε ένα αναπτυγμένο δίκτυο συνδέσεων τροφοδοσίας είτε, σε αυξανόμενο βαθμό, μέσω ξηράς με τη χρήση του σιδηροδρομικού δικτύου ή των εσωτερικών πλωτών μεταφορών.

⁽³⁾ Niko Wijnolst e.a. : Malacca-Max, The Ultimate Container Carrier, πολυτεχνική σχολή του πανεπιστημίου του Delft

2.13 Όμως, ένα φαινόμενο που παρατηρείται ολοένα και πιο συχνά, αν και μόνο στους πολύ μεγάλους λιμένες⁽⁴⁾, είναι ότι η διεκπεραίωση αυτού του αυξανόμενου αριθμού εμπορευματοκιβωτίων στους τερματικούς λιμένες αλλά και η επακόλουθη διακίνησή τους έως τον προορισμό τους, προκαλεί συμφόρηση. Κρίνεται γι αυτό αναγκαίο, εκτός των μέτρων που αφορούν ειδικά τους τερματικούς λιμένες και που περιλαμβάνουν και μέτρα διαπλάτυνσης, να ληφθούν και μέτρα για την αποτελεσματική διεκπεραίωση των θαλάσσιων αλλά και χερσαίων μεταφορών από και προς τους σταθμούς αυτούς.

2.14 Παράλληλα, οι νέες απαιτήσεις όσον αφορά στην ασφάλεια απαιτούν την ιδιαίτερη προσοχή των αρχών στους λιμένες φορτοεκφόρτωσης εμπορευματοκιβωτίων, έτσι ώστε με την αύξηση των ελέγχων οι διαδικασίες μεταφόρτωσης και μεταφοράς να διεκπεραιώνονται όσο το δυνατόν περισσότερο απρόσκοπτα.

2.15 Αν ληφθεί υπόψη η αύξηση κλίμακας, όπως περιγράφεται στα σημεία 2.9 και 2.10, η κατανομή των υπερωκεάνιων μεταφορών εμπορευματοκιβωτίων σε διάφορους λιμένες της ευρωπαϊκής αγοράς δεν ενδεικνύεται. Πρακτικοί παράγοντες όπως η ανεπάρκεια του βυθίσματος του λιμένα ή/και των διευκολύνσεων που προσφέρει, ο μεγάλος χρόνος αναμονής ή ο μη επαρκής όγκος του φορτίου⁽⁵⁾ αποτελούν κριτήρια που καθορίζουν αν συμφέρει ή όχι άλλος ένας ελλιμενισμός. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει απόλυτα, εφόσον ο δυναμισμός της οικονομίας μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση των δραστηριοτήτων και στους μικρότερους λιμένες.

3. Διασυνδέσεις με την ενδοχώρα

3.1 Η πλειονότητα των εμπορευματοκιβωτίων που αποθηκεύονται προσωρινά σε ευρωπαϊκούς λιμένες πρέπει να μεταφερθούν από εκεί κάπου αλλού. Ένα μέρος από αυτά μεταφέρεται δια

⁽⁴⁾ Τα σημαντικότερα ευρωπαϊκά λιμάνια εμπορευματοκιβωτίων περιλαμβάνονται στον πίνακα και στους χάρτες των παραρτημάτων

⁽⁵⁾ Αυτοί είναι και οι λόγοι για τους οποίους τα μεγαλύτερα φορτηγά πλοία εμπορευματοκιβωτίων δεν καταπλέουν στους λιμένες που βρίσκονται στην Αδριατική θάλασσα, στο βορρά του Ηνωμένου Βασιλείου, στην Ιρλανδία και στη Βαλτική θάλασσα. Το φορτίο φθάνει τελικά στα πλοία αυτά μέσω πλοίων feeder που μεταφέρουν τα εμπορευματοκιβώτια από τους λιμένες της γύρω περιοχής.

θαλάσσης με μικρότερα πλοία σε άλλους λιμένες. Το μεγαλύτερο μέρος διακινείται στην ευρωπαϊκή ενδοχώρα με φορτηγά οχήματα, εσωτερικές πλωτές μεταφορές ή με τον σιδηρόδρομο. Αυτό σημαίνει ότι η δυναμικότητα των εσωτερικών διασυνδέσεων πρέπει να συμβαδίζει με την ανάπτυξη των μεταφορών εμπορευματοκιβωτίων, στα πλαίσια των οποίων και σύμφωνα με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και χωρίς να εμποδίζονται οι απαραίτητες οδικές μεταφορές, θα πρέπει να ενθαρρύνεται όσο το δυνατό περισσότερο η χρήση της εσωτερικής ναυσιπλοΐας, των σιδηροδρόμων, της ακτοπλοΐας και των πλοίων τροφοδοσίας E/K.

3.2 Με αυτήν την προοπτική η ΕΕ ενισχύει ιδιαίτερα τις ενδοευρωπαϊκές θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων. Για το σκοπό αυτό, προστέθηκε στο πλαίσιο του νέου Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών το πρόγραμμα για τις θαλάσσιες αρτηρίες, το οποίο θα πρέπει παρεμπιπτόντως να τύχει περαιτέρω επεξεργασίας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με πρόσφατες προτάσεις, (16/7/2004), ο προϋπολογισμός του προγράμματος για τα ΔΕΔ-M θα ανέλθει στα 20,35 δις ευρώ ενώ το πρόγραμμα MARCO POLO II θα συμπεριλαμβάνει τις θαλάσσιες αρτηρίες αλλά και μέτρα αντιμετώπισης της κυκλοφοριακής συμφόρησης με προϋπολογισμό ύψους 740 δις ευρώ.

3.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέπτυξε την έννοια των «θαλάσσιων αρτηριών» ως συμπλήρωμα άλλων μέσων μεταφοράς που ενισχύονται στο πλαίσιο του προγράμματος των διευρωπαϊκών δικτύων. Μία παρόμοια «θαλάσσια αρτηρία» προσφέρει μια σημαντική εναλλακτική λύση στις οδικές μεταφορές στην Ευρώπη σε ισότιμη βάση, χωρίς περιττές διαδικασίες και με αποτελεσματικές διατροπικές διασυνδέσεις. Το πρόγραμμα εστιάζεται στον περιορισμό της συμφόρησης στις ευρωπαϊκές οδούς διαμετακόμισης και στη διασύνδεση απομακρυσμένων και νησιωτικών περιοχών και χωρών.

3.4 Προκειμένου να προωθηθούν οι ακτοπλοϊκές μεταφορές αυτές καθαυτές, απαιτούνται βελτιώσεις σε λιμένες και στη συνεργασία των λιμένων. Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία των «θαλάσσιων αρτηριών» είναι η υψηλή συχνότητα των υπηρεσιών, που συνεπάγεται την ύπαρξη φορτίων μεγάλου όγκου. Συνεπώς, το δυναμικό της αγοράς και η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της έχουν μεγάλη σημασία για τη βιωσιμότητα των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων.

3.5 Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί όμως και στις εσωτερικές μεταφορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών, στην οποία συμπεριλαμβάνονται και οι υποδομές, αποδεικνύει ότι πράγματι επιδιώκεται μεγαλύτερη αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα μέσω της διαμόρφωσης μιας ελεύθερης αγοράς η οποία να λειτουργεί στο πλαίσιο άλλων κοινωνικών αξιών όπως η βιωσιμότητα.

3.6 Η σχετική νομοθεσία όσον αφορά τις οδικές και τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές είναι ικανοποιητική και εφαρμόζεται. Αντίθετα, στις σιδηροδρομικές μεταφορές η ανάλογη διαδικασία μόλις άρχισε να εφαρμόζεται σε ολόκληρη την ΕΕ. Λαμβανομένης υπόψη της προαναφερθείσας εξέλιξης στην αγορά εμπορευματοκιβωτίων, η επιτάχυνση της διαδικασίας αυτής είναι περισσότερο από επιθυμητή.

4. Κατηγορίες λιμένων

4.1 Η απόφαση της ΕΕ (6) διακρίνει μόνο μεταξύ τριών κατηγοριών λιμένων του ΔΕΔ:

α. Διεθνείς θαλάσσιοι λιμένες με ετήσιο όγκο μεταφορών τουλάχιστον 1,5 εκατομμυρίων τόνων ή 200 000 επιβατών

β. Θαλάσσιοι λιμένες με ετήσιο όγκο μεταφορών τουλάχιστον 0,5 εκατομμυρίων τόνων ή 100 000 έως 199 000 επιβατών,

γ. Περιφερειακοί θαλάσσιοι λιμένες που δεν πληρούν τα κριτήρια Α και Β και βρίσκονται σε νησιά ή σε απόκεντρες περιφέρειες.

4.2 Η διάκριση αυτή δεν έχει οδηγήσει έως τώρα σε μια ουσιαστικά διαφορετική προσέγγιση. Η αναθεωρημένη έκδοση του καταλόγου προτεραιοτήτων του ΔΕΔ δεν αναφέρει τους λιμένες, ακόμη και στην προτεραιότητα «θαλάσσιες αρτηρίες». Αν εξαιρέσουμε ορισμένες ελάχιστες περιπτώσεις, τόσο από την πλευρά της δημόσιας διοίκησης όσο και από την πλευρά των επιχειρήσεων, δεν υπάρχει προθυμία για την υιοθέτηση λεπτομερέστερων κριτηρίων επιλογής των λιμένων στο πλαίσιο της ειδικής κοινοτικής συγχρηματοδότησης των τεράστιων επενδύσεων που αναγκάζεται να πραγματοποιήσει κάθε λιμένας ποταπόρων πλοίων μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων, για το επί το πλείστον διαμετακομιστικό εμπόριο το οποίο προσφέρει ελάχιστη προστιθέμενη αξία για τον ίδιο το λιμένα.

Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόσφατη έκκληση της Συνέλευσης των Περιφερειακών Παράκτιων Περιοχών της Ευρώπης (20/7/2004) να εναρμονιστεί ο ορισμός των θαλάσσιων αρτηριών με τον ορισμό της προσβασιμότητας και να ληφθούν υπόψη, σε αυτό το πλαίσιο, οι λιμένες μικρού και μεσαίου μεγέθους.

4.3 Υπό το φως αυτών των παρατηρήσεων, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει επειγόντως το πρόβλημα της κυκλοφοριακής συμφόρησης στους λιμένες της ΕΕ και ιδιαίτερα στους λιμένες εμπορευματοκιβωτίων και να διερευνήσει όλες τις δυνατότητες επίλυσης του προβλήματος.

4.4 Ωστόσο, οι μεγαλύτεροι λιμένες εμπορευματοκιβωτίων (7) στην Ευρώπη, οι οποίοι κατανέμονται σχεδόν ισάριθμα ανάμεσα στη Μεσόγειο και τη Βορειοδυτική Ευρώπη, αποτελούν τόσο μεγάλους όσο και μεσαίους λιμένες, επί τω πλείστον δεν αποτελούν αποκλειστικά λιμένες εμπορευματοκιβωτίων, αλλά σημαντικούς λιμένες και για την φορτοεκφόρτωση εμπορευμάτων χύδην και άλλων συσκευασμένων εμπορευμάτων, αντιμετωπίζουν, λόγω της συνεχιζόμενης ανάπτυξης, μια σειρά από προκλήσεις όπως οι ακόλουθες:

— Πως να αναπτύξουν μια πρόσθετη δυναμικότητα μεταφόρτωσης, τόσο από την πλευρά της θαλάσσης όσο και από την πλευρά της ξηράς, στα πλαίσια της σημερινής, αυστηρής νομοθεσίας που ισχύει για το θόρυβο, το περιβάλλον και την εξωτερική ασφάλεια;

(6) Κατευθυντήριες γραμμές ΔΕΔ (απόφαση αριθ. 1692/96), σύμφωνα με την οποία οι θαλάσσιοι λιμένες, οι εσωτερικοί λιμένες και τερματικοί σταθμοί διατροπικών μεταφορών συμπεριλαμβάνονται στα ΔΕΔ-M.

(7) Βλ. επίσης παραρτήματα και υποσημείωση 2

- Πως να προσαρμοστούν από την άποψη της θαλάσσιας πρόσβασης, το ύψος των αποβάθρων και το μέγεθος του εξοπλισμού μεταφόρτωσης στην επικείμενη, μεγάλη αύξηση του αριθμού των πλοίων 8 000+TEU;
- Πως να μεριμνήσουν έτσι ώστε οι διασυνδέσεις των λιμένων με την ευρωπαϊκή ενδοχώρα να διαθέτουν επαρκή ικανότητα για να αντεπεξέλθουν στην αυξανόμενη παραγωγή εμπορευματοκιβωτίων;
- Πως να φροντίσουν έτσι ώστε, με την αύξηση των ελέγχων, οι επιμελητειακές διαδικασίες στους λιμένες να μπορούν να διεκπεραιώνονται όσο το δυνατόν περισσότερο απρόσκοπτα;

4.5 Ένας από τους στόχους της Λισσαβόνας είναι ο εξής: Προκειμένου να διατηρήσουν τη διεθνή τους ανταγωνιστικότητα, οι λιμένες αυτοί θα πρέπει να απαντήσουν κατάλληλα στις προκλήσεις αυτές και να βρουν κατάλληλες λύσεις, κι αυτό είναι ένα θέμα ευρωπαϊκής σημασίας. Στο βαθμό που η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να συνδράμει σε αυτό, θα πρέπει να το πράξει χωρίς καθυστέρηση.

4.6 Οι λιμένες, και ιδιαίτερα οι λιμένες που αναφέρονται στην παράγραφο αυτή, είναι, από άποψη ασφάλειας, οι πύλες της Ευρώπης. Το γεγονός ότι οι λιμένες αποτελούν θαλάσσια πρόσβαση προς την Ευρώπη, ενέχει και πτυχές ασφαλείας. Η ΕΟΚΕ, αναφερόμενη σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της, καλεί την Επιτροπή να καταρτίσει μια γενική μελέτη επιπτώσεων όσον αφορά το κόστος της ασφάλειας για τους λιμένες καθώς και ένα ευρωπαϊκό σχέδιο χρηματοδότησης του κόστους αυτού.

4.7 Η αφιέρωση ιδιαίτερης προσοχής στους μεγάλους λιμένες εμπορευματοκιβωτίων δεν είναι αντίθετη προς το σχέδιο προώθησης των «θαλάσσιων αρτηριών». Διότι οι μεγάλοι λιμένες για πομπούρα φορτηγά πλοία εμπορευματοκιβωτίων είναι συχνά ταυτοχρόνως μεγάλοι λιμένες μεταφορών κοντινών αποστάσεων. Επιπλέον, οι λιμένες αυτοί διαθέτουν το απαραίτητο μέγεθος, υποδομές και ενδοχώρα ώστε να μπορούν να διεκπεραιώσουν τη φορτοεκφόρτωση μεγάλου όγκου φορτίων και να συμβάλουν, μέσω των θαλάσσιων αρτηριών, στην ανάπτυξη άλλων λιμένων κοντινών αποστάσεων.

5. Τα συγκεκριμένα μέτρα που μπορεί να λάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση

5.1 Θα πρέπει να ληφθεί κάθε δυνατό μέτρο, ώστε οι μεγάλες επενδύσεις στις οποίες αναγκάζονται να προβούν σύντομα οι μεγαλύτεροι λιμένες εμπορευματοκιβωτίων, προκειμένου να ανταποκριθούν στις προκλήσεις που αναφέρονται στο σημείο 4.3, να μην αποβαίνουν αναποτελεσματικές ή ανεπαρκείς λόγω στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, ανεπάρκειας των υποδομών ή αναποτελεσματικής πολιτικής μεταφορών. Δεδομένου ότι λόγω των γραμμών feeder καθώς και λόγω της χρήσης των «θαλάσσιων αρτηριών» και των συνδέσεων με την ενδοχώρα, υπάρχει στενή σχέση μεταξύ των λιμένων εμπορευματοκιβωτίων με τους λιμένες ακτοπλοϊκών μεταφορών, η πολιτική αυτή μπορεί να έχει εκτεταμένες συνέπειες και ωφελεί ολόκληρη την αγορά μεταφορών.

5.2 Καταρχήν, η ΕΕ θα πρέπει να λάβει μέτρα ώστε η βασική προϋπόθεση, που είναι η ύπαρξη θεμιτού ανταγωνισμού, δηλαδή η ύπαρξη ίσων όρων ανταγωνισμού να είναι ακλόνητη. Οι λιμένες, και

κατ' επέκταση οι παράγοντες της αγοράς στους λιμένες, πρέπει να μπορούν να συναγωνίζονται με καθαρούς όρους μεταξύ τους, εντός των λιμένων και μεταξύ λιμένων.

5.3 Μια ορισμένη φιλελευθεροποίηση της αγοράς λιμένων, φαίνεται, αν ληφθούν υπόψη οι εμπειρίες με τις εμπορευματικές μεταφορές με άλλα μεταφορικά μέσα που έχουν ήδη επιτύχει αυτό το στάδιο, πολύ ευνοϊκή και ελπιδοφόρα για τη βελτιστοποίηση της χρήσης των υποδομών. Πριν από την αποχώρησή της, η απερχόμενη Επιτροπή υπέβαλε στο Συμβούλιο, ύστερα από πρόταση της πρώην Επιτροπής για θέματα μεταφορών κυρίας de Palacio, μια νέα οδηγία σχετικά με τους λιμένες υπέβαλε επανειλημμένα με αντικείμενο την πρόσβαση στην αγορά λιμενικών υπηρεσιών.^(*) Αυτό θα αποτελέσει και για την ΕΟΚΕ ευκαιρία να αναπτύξει λεπτομερώς τις θέσεις της σχετικά με την φιλελευθεροποίηση, γι αυτό και δεν εξετάζεται το θέμα αυτό στην παρούσα γνωμοδότηση.

5.4 Πρέπει να διευκρινιστεί τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται. Ένα ερώτημα που έχει άμεση σχέση με την αύξηση του μεγέθους των πλοίων είναι μέχρι ποιο όριο μπορεί μια κυβέρνηση να χρηματοδοτήσει τις υποδομές σε ένα θαλάσσιο λιμένα. Οι εθνικές και οι λιμενικές αρχές θα πρέπει να έχουν πλήρη εικόνα της κατάστασης. Θεωρείται επείγον να οριστούν σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις. Η ΕΟΚΕ σημειώνει την πρόθεση της επιτροπής να θεσπίσει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την κρατική βοήθεια που παρέχεται στους λιμένες και την καλεί να επισπεύσει την πραγματοποίηση της πρόθεσής της, ανεξάρτητα από την υιοθέτηση της νέας πρότασης οδηγίας για τους λιμένες.

5.5 Χρειάζεται να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην υλοποίηση και στην πρακτική εφαρμογή της ρύθμισης. Κατά την μεταφορά των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη νομοθεσία των κρατών μελών προκύπτουν συχνά πολλά περιθώρια ερμηνείας. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα έπρεπε να εποπτεύει με καλύτερο τρόπο την ενιαία εφαρμογή των κανόνων που θεσπίζει. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και σε σχέση με την τήρηση των υφισταμένων νόμων και κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και σε αυτή την περίπτωση παρατηρείται ανεπάρκεια και ασυνέπεια. Διαπιστώνονται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την ερμηνεία διατάξεων που αφορούν το περιβάλλον, την προστασία της φύσης και την ασφάλεια. Ο ανταγωνισμός σε αυτούς τους βασικούς συναφείς τομείς δεν είναι επιθυμητός.

5.6 Για να υπάρχει σαφής εικόνα του τρόπου με τον οποίο να χρηματοδοτούνται οι θαλάσσιοι λιμένες, απαιτείται διαφάνεια των λογαριασμών αλλά και της χρήσης των χρηματοδοτήσεων που λαμβάνουν και χορηγούν οι επιμέρους αρχές (τοπικές, περιφερειακές και εθνικές). Και στον τομέα αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αναπτύξει αποτελεσματικά μέσα. Η θέση που διατύπωσε η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότηση που εξέδωσε το 2001 ότι η οδηγία για τη διαφάνεια, με την επιφύλαξη της επέκτασης του πεδίου εφαρμογής της στο σύνολο των λιμένων, καθώς και τα άρθρα της συνθήκης σχετικά με τον ανταγωνισμό και τις δημόσιες ενισχύσεις και επιχορηγήσεις και η σχετική νομολογία του Δικαστηρίου θα αρκούσαν προκειμένου να παράσχουν στην Επιτροπή αποτελεσματικά μέσα παρέμβασης, δεν έχει υλοποιηθεί έως σήμερα.

(*) Η ΕΟΚΕ εξέδωσε γνωμοδότηση για την οδηγία που υποβλήθηκε αρχές του 2001 και η οποία στο μεταξύ απορριφθηκε από το συναρμόδιο νομοθετικό όργανο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (TEN 075, Πρόσβαση στην αγορά λιμενικών υπηρεσιών, εισηγητής Ratureau., (EE C 48 της 21.2.2002, σ. 122)

6. Περίληψη και συμπεράσματα

6.1 Ο όγκος των θαλάσσιων μεταφορών εντός, από και προς την Ευρώπη παρουσιάζει συνεχόμενη ετήσια αύξηση. Η στενή παρακολούθηση αυτής της αύξησης εκ μέρους της ΕΕ, έχει, συνεπώς ιδιαίτερη σημασία ώστε να μπορεί να παροτρύνει τους ενδιαφερόμενους να λάβουν μέτρα, με στόχο να τεθεί εγκαίρως υπό έλεγχο μέσω της λήψης κατάλληλων μέτρων από τους ενδιαφερόμενους ή από την ίδια εφόσον παραστεί ανάγκη.

6.2 Οι θαλάσσιες μεταφορές διαχωρίζονται σε διάφορες μορφές και κατηγορίες. Σύμφωνα με το σκοπό: μεταφορές αναψυχής και εμπορικές μεταφορές· σύμφωνα με τον προορισμό: υπερπόντιες μεταφορές και παράκτιες μεταφορές (κοντινών αποστάσεων)· σύμφωνα με το φορτίο: μεταφορές επιβατών και μεταφορές εμπορευμάτων. Η γνωμοδότηση επικεντρώνεται στις εμπορικές μεταφορές και στις κατηγορίες που αφορούν ιδιαίτερα την εσωτερική αγορά.

6.3 Οι θαλάσσιες μεταφορές επιβατών στην Ευρώπη, με 350 εκατομμύρια επιβάτες το χρόνο αποτελεί έναν πολύ μεγάλο τομέα. Ωστόσο, από άποψης εξέλιξης του μεγέθους των πλοίων δεν πρόκειται για έναν τομέα που χρειάζεται την ιδιαίτερη προσοχή της ΕΕ όσον αφορά τις υποδομές, σε αντίθεση με την γενικότερη την ανάπτυξη. Αντιθέτως, ιδιαίτερη προσοχή απαιτεί η πτυχή της ασφάλειας, κυρίως στα κρουαζιερόπλοια.

6.4 Επίσης, λόγω της τεράστιας ανάπτυξης που σημειώθηκε στις μεταφορές υγρών και ξηρών φορτίων χύδην κατά τον περασμένο αιώνα λήφθηκαν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να προσαρμοστούν οι λιμένες στο αυξανόμενο μέγεθος των πλοίων. Σήμερα πλέον ο τομέας αυτός αποτελεί ολοκληρωμένη αγορά. Επανεμφανίζονται όμως και οι παραδοσιακές μεταφορές συσκευασμένων εμπορευμάτων. Οι μεταφορές με φορτηγά οχηματαγωγά πλοία, τα οποία είναι συχνά και επιβατηγά πλοία, ανήκουν επίσης σε έναν σημαντικό και αυτόνομο τομέα της αγοράς μεταφορών.

6.5 Αντίθετα οι θαλάσσιες μεταφορές εμπορευματοκιβωτίων σημειώνουν σήμερα μια πρωτόγνωρη αύξηση κλίμακας, τόσο ως προς τον όγκο όσο και ως προς το μέγεθος των πλοίων.

6.6 Παρατηρείται ολοένα συχνότερα, ότι η διεκπεραίωση αυτού του αυξανόμενου αριθμού εμπορευματοκιβωτίων στους τερματικούς λιμένες αλλά και η επακόλουθη διακίνησή τους έως τον προορισμό τους, προκαλεί συμφόρηση. Κρίνεται γι αυτό αναγκαίο, εκτός των μέτρων που αφορούν ειδικά τους τερματικούς λιμένες, και που περιλαμβάνουν και μέτρα διαπλάτυνσης, να ληφθούν και μέτρα για την αποτελεσματική διεκπεραίωση των κατάντη και ανάντη μεταφορών, τόσο δια της θάλασσας όσο και δια της ξηράς.

6.7 Λαμβανομένης υπόψη αυτής της αύξησης κλίμακας, δεν ενδείκνυται η κατανομή των μεταφορών εμπορευματοκιβωτίων με ποντοπόρα πλοία σε άλλους ευρωπαϊκούς λιμένες. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι ο δυναμισμός της οικονομίας δεν ωθεί και μικρότερους λιμένες να εντατικοποιήσουν τη δραστηριότητά τους.

6.8 Υπό το φως αυτών των παρατηρήσεων, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εξετάσει επειγόντως το πρόβλημα της κυκλοφοριακής συμφόρησης στους λιμένες της ΕΕ και ιδιαίτερα στους λιμένες εμπορευματοκιβωτίων και να διερευνήσει όλες τις δυνατότητες επίλυσης του προβλήματος, συμπληρωματικά προς τα μέτρα που λαμβάνονται προς το παρόν για τα ΔΕΔ.

6.9 Ενώ έχει ήδη ολοκληρωθεί στις οδικές, τις εσωτερικές πλωτές και στις θαλάσσιες μεταφορές, αντίθετα, στις σιδηροδρομικές μεταφορές η διαδικασία για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας μόλις άρχισε να εφαρμόζεται σε ολόκληρη την ΕΕ. Η επιτάχυνση της διαδικασίας αυτής είναι περισσότερο από επιθυμητή.

6.10 Προκειμένου να διατηρήσουν τη διεθνή τους ανταγωνιστικότητα, οι λιμένες αυτοί θα πρέπει να απαντήσουν κατάλληλα στις προκλήσεις και να βρουν κατάλληλες λύσεις, κι αυτό είναι ένα θέμα ευρωπαϊκής σημασίας. Στο βαθμό που η Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να συνδράμει σε αυτό, θα πρέπει να το πράξει χωρίς καθυστέρηση. Για το σκοπό αυτό δεν χρειάζεται να αναζητηθούν άλλες, εκτός από τις υφιστάμενες, δυνατότητες χρηματοδότησης των λιμενικών εγκαταστάσεων εκ μέρους της ΕΕ. Μολονότι θα ήταν δικαιολογημένες, τουλάχιστον για τις μεταφορές εμπορευματοκιβωτίων, δεν υπάρχει προς το παρόν δυνατότητα να γίνουν δεκτές, δεδομένου ότι, τόσο η πλευρά της δημόσιας διοίκησης όσο και η πλευρά των επιχειρήσεων, δεν συμφωνούν να επιδιωχθεί μια περαιτέρω διάκριση μεταξύ λιμένων από ήδη υφιστάμενες στα πλαίσια των ΔΕΔ.

6.11 Το γεγονός ότι οι λιμένες αποτελούν θαλάσσια πρόσβαση προς την Ευρώπη, ενέχει και πτυχές ασφαλείας. Η ΕΟΚΕ, αναφερόμενη σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της, καλεί την Επιτροπή να καταρτίσει μια γενική μελέτη επιπτώσεων όσον αφορά το κόστος της ασφαλείας για τους λιμένες καθώς και ένα ευρωπαϊκό σχέδιο χρηματοδότησης του κόστους αυτού.

6.12 Η Ευρωπαϊκή πολιτική για τους θαλάσσιους λιμένες μπορεί να υλοποιηθεί μόνο εφόσον ισχύουν συνθήκες θεμιτού ανταγωνισμού, «ισοδύναμες συνθήκες»: προώθηση μιας ορισμένης φιλελευθεροποίησης της αγοράς στον κλάδο των λιμένων, σαφείς κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις, μεγαλύτερη προσοχή στη μεταφορά και υλοποίηση της ισχύουσας ρύθμισης καθώς και την επιβολή διαφάνειας όσον αφορά τη χρήση των κονδυλίων.

Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 περί γενικών διατάξεων για τα διαρθρωτικά ταμεία όσον αφορά την παράταση της διάρκειας του προγράμματος PEACE και τη χορήγηση νέων πιστώσεων αναλήψεως υποχρεώσεων»

COM(2004) 631 τελικό

(2005/C 157/26)

Στις 9 Δεκεμβρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω πρόταση.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα του έργου, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004, να ορίσει τον **κ. Simpson** γενικό εισηγητή και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συνδράμει δραστηριότητες ειρήνευσης και συμφιλίωσης στη Βόρειο Ιρλανδία και την όμορη περιοχή της Ιρλανδίας από το 1995, με δύο χωριστά προγράμματα ειρήνευσης: το Ειδικό Πρόγραμμα Ενίσχυσης για την Ειρήνη και Συμφιλίωση («PEACE I» — 1995/99) και το πρόγραμμα ειρήνης και συμφιλίωσης της ΕΕ («PEACE II» — 2000/04).

1.2 Τα ανωτέρω προγράμματα δίδεσαν περίπου 100 εκατ. ευρώ ετησίως στην επιλέξιμη περιφέρεια, η οποία περιλαμβάνει ολόκληρη τη Βόρειο Ιρλανδία και την όμορη περιοχή της Ιρλανδίας. Ο σκοπός των δύο προγραμμάτων είναι κοινός: υποστήριξη της πορείας προς μια ειρηνική και σταθερή κοινωνία και προώθηση της συμφιλίωσης. Επίσης, συμβάλλουν αμφότερα σε δραστηριότητες οικονομικής αναζωογόνησης και κοινωνικής ένταξης και εφαρμόζονται από εκτελεστικά όργανα που έχουν την έδρα τους στην περιοχή.

1.3 Ο τρέχον προϋπολογισμός του προγράμματος PEACE II ανέρχεται σε 531 εκατ. ευρώ για πέντε έτη ή σε 106 εκατ. ευρώ κατ' έτος. Ο ετήσιος προϋπολογισμός για τη Βόρειο Ιρλανδία ανέρχεται σε 22 εκατ. ευρώ περίπου. Αμφότερα τα κράτη μέλη καταβάλλουν σε συνδυασμένη χρηματοδότηση ποσοστό 25 % και εξασφαλίζουν την κάλυψη των συμπληρωματικών απαιτήσεων του προγράμματος.

2. Σκοπός της πρότασης κανονισμού του Συμβουλίου

2.1 Η παράταση του προγράμματος PEACE II για δύο έτη είναι σκόπιμη επειδή η πολιτική πρόοδος που αναμενόταν στη Βόρειο Ιρλανδία το 1998 δεν έχει ολοκληρωθεί και οι πολιτικοί θεσμοί δεν διαδέχονται την επιθυμητή σταθερότητα. Η εδραίωση της ειρήνης και η συμφιλίωση παραμένουν ζητήματα με καιρία σημασία.

2.2 Το 2003 διενεργήθηκε εκ των υστέρων αξιολόγηση του PEACE I και ενδιάμεση αξιολόγηση του PEACE II με ενιαία διαδικασία. Από την εκ των υστέρων αξιολόγηση του PEACE I συνάγεται ότι το πρόγραμμα προώθησε με επιτυχία την ένταξη και τη συμφιλίωση και απέδωσε σαφή και μετρήσιμα ευεργετήματα στους τομείς της δημιουργίας θέσεων εργασίας, της κατάρτισης και

της ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Η ενδιάμεση αξιολόγηση του PEACE II εκτίμησε δεόντως την ιδιαίτερη εστίαση του προγράμματος στα κριτήρια ειρήνευσης και συμφιλίωσης κατά την επιλογή των σχεδίων. Επίσης, σημείωσε το μεγάλο αριθμό σχεδίων με διακοινοτική διάσταση. Αμφότερα τα προγράμματα είχαν σημαντικές επιπτώσεις στη δημιουργία θέσεων εργασίας και την ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων.

2.3 Η ενδιάμεση αξιολόγηση εντόπισε μια σαφή ανάγκη για νέες δραστηριότητες με σκοπό την περαιτέρω εδραίωση της ειρήνης. Επίσης, συνέστησε μεγαλύτερη εστίαση σε δραστηριότητες που προωθούν άμεσα τη συμφιλίωση. Αυτές οι συστάσεις της ενδιάμεσης αξιολόγησης θα μπορούσαν να υλοποιηθούν με την παράταση έως το 2006 που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ειδικότερα μέσω της υποστήριξης των σημερινών μέτρων του προγράμματος που συνάδουν περισσότερο με την τρέχουσα ανάγκη για την τόνωση της συμφιλίωσης.

2.4 Στις 18 Μαΐου 2004, ο Πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου και ο Πρωθυπουργός της Ιρλανδίας απηύθυναν επιστολή στον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπου σημείωσαν τα επιτεύγματα των προγραμμάτων PEACE που χρηματοδοτεί η Κοινότητα και τη συμβολή τους στην ειρηνευτική διαδικασία στη Βόρειο Ιρλανδία και ζήτησαν την παράταση του προγράμματος PEACE II έως το Δεκέμβριο του 2006.

2.5 Στις 16 Ιουνίου 2004, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής απάντησε ότι η Επιτροπή είναι ιδιαίτερα πρόθυμη να συνεχίσει τις προσπάθειες αυτές. Στις 17/18 Ιουνίου 2004, με αίτημα των Πρωθυπουργών του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έλαβε υπό σημείωση τις τρέχουσες δυσκολίες της ειρηνευτικής διαδικασίας στη Βόρειο Ιρλανδία και επιβεβαίωσε την υποστήριξη του προς τις προσπάθειες των δύο κυβερνήσεων για στην αποκατάσταση των αποκεντρωμένων πολιτικών θεσμών. Προς υποστήριξη των προσπαθειών αυτών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να εξετάσει τη δυνατότητα σύμπτυξης των παρεμβάσεων που πραγματοποιούνται στα πλαίσια του προγράμματος PEACE II με τα προγράμματα των διαρθρωτικών ταμείων, τα οποία λήγουν το 2006.

2.6 Με τον τρόπο αυτό, το πρόγραμμα PEACE II θα παραταθεί για δύο ακόμη έτη.

3. Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου

3.1 Το έγγραφο COM(2004) 631 (τελικό) είναι η απάντηση της Επιτροπής στο αίτημα του Συμβουλίου. Προτείνει διετή παράταση του προγράμματος PEACE II με προϋπολογισμό 41 εκατ. ευρώ για τη Βόρειο Ιρλανδία και 19 εκατ. ευρώ για την όμορη περιοχή της Ιρλανδίας. Με τον τρόπο αυτό, ικανοποιείται το αίτημα που διατύπωσαν τα δύο κράτη μέλη το Σεπτέμβριο 2004 μετά από δημόσιες διαβουλεύσεις.

3.2 Για να υλοποιηθεί η παράταση του PEACE II και να διατεθούν τα απαιτούμενα πρόσθετα κονδύλια, η πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 όσον αφορά τις γενικές διατάξεις σχετικά με τα Διαρθρωτικά Ταμεία και την παράταση της διάρκειας του προγράμματος PEACE, καθώς και την πρόβλεψη νέων συνολικών πιστώσεων ανάληψης έως το 2006.

3.3 Με σκοπό τη χρηματοδότηση της παράτασης από τον προϋπολογισμό των διαρθρωτικών ταμείων, η πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου τροποποιεί τη διάταξη σχετικά με το σύνολο των κονδυλίων που θα διατεθούν για τα διαρθρωτικά ταμεία από 195 δις ευρώ σε 195,1 δις ευρώ. Με συναφή τροποποίηση αυξάνεται το ανώτατο όριο των κονδυλίων των διαρθρωτικών ταμείων που διατίθενται για το στόχο 1 (μαζί με τη μεταβατική υποστήριξη) από 135,9 δις ευρώ σε 136 δις ευρώ⁽¹⁾.

3.4 Η πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου μεταφέρει το διάστημα εφαρμογής του προγράμματος PEACE II από την περίοδο 2000-2004 στις νέες ημερομηνίες (2000-2006).

4. Συμπέρασμα

4.1 Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή δέχεται με ικανοποίηση τη συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ανάπτυξη της ειρήνης, της σταθερότητας και της συμφιλίωσης στη νήσο της Ιρλανδίας.

4.2 Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ενδιαφέρον την πρόοδο που έχει συντελεστεί από το 1995, έτος έγκρισης του PEACE I. Επίσης, η

ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση τις συστάσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή από το όργανο που είναι υπεύθυνο για την υλοποίηση και την εποπτεία του PEACE II, ήτοι τον Ειδικό Φορέα Κοινωνικών Προγραμμάτων. Με τις συστάσεις αυτές απλουστεύεται η λειτουργία του προγράμματος και αποδίδεται μεγαλύτερη προσοχή στις δραστηριότητες συμφιλίωσης.

4.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει, επίσης, ότι η εδραίωση της ειρήνης με τη μαζική συμμετοχή στην ανάπτυξη των οικείων κοινοτήτων είναι μια διαρκής διαδικασία. Η ΕΟΚΕ, συνεπώς, εκφράζει την ικανοποίησή της για την θετική συμβολή που είχαν οι τοπικές στρατηγικές κοινοπραξίες (ΤΣΚ), που συγκροτήθηκαν στην Βόρεια Ιρλανδία χάρη στο Peace II, με την προώθηση της κοινωνικής κοινοπραξίας και της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την επιτυχία των ΤΣΚ, όσον αφορά την συγκρότηση κοινοπραξιών των τοπικών αρχών και άλλων δημόσιων φορέων αφ' ενός και των κοινωνικών εταίρων αφ' ετέρου. Με τον τρόπο αυτό, οι ΤΣΚ, από κοινού με τα ενδιάμεσα χρηματοδοτικά όργανα, προώθησαν τη συμφιλίωση των κοινοτήτων στην βορειοιρλανδική κοινωνία. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ευγνωμοσύνη της για τον τρόπο με τον οποίο τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης διευκόλυναν την ανάπτυξη αυτών των κοινοπραξιών, που μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο για την κοινωνία των πολιτών σε άλλες περιοχές της ΕΕ και σε άλλες διαιρεμένες κοινωνίες στην ΕΕ.

4.4 Σύμφωνα με τις υποδείξεις της ενδιάμεσης αξιολόγησης του Peace II για μεγαλύτερη επικέντρωση στις δραστηριότητες που προωθούν άμεσα τη συμφιλίωση, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ελπίδα ότι η παράταση του Peace II θα χρησιμοποιηθεί για έργα που σχετίζονται περισσότερο με τους ειδικούς στόχους της ειρήνης και της συμφιλίωσης και τα οποία εξαρτώνται λιγότερο από καθαρά οικονομικά κριτήρια που δεν έχουν μεγάλο αντίκτυπο στα τμήματα του πληθυσμού που πλήττονται περισσότερο από τις πολιτικές αναταραχές. Αποτελεί, επίσης, προσδοκία της ΕΟΚΕ ότι η παράταση Peace II θα χρησιμοποιηθεί για έργα που σχετίζονται με την ξενοφοβία και τα άλλα προβλήματα που συναντούν οι μετανάστες που επιζητούν να ωφεληθούν από τις πολιτικές ελεύθερης διακίνησης της ΕΕ.

4.5 Για τους ανωτέρω λόγους, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την έγκριση της πρότασης κανονισμού.

Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Τεχνική διόρθωση: το σχέδιο κανονισμού αναφέρει εσφαλμένα ότι το κονδύλι που έχει διατεθεί για το Στόχο 1 ανέρχεται σε 135,6 δις ευρώ. Στον κανονισμό 1260/1999, άρθρο 7, αναφέρεται το ποσό των 135,9 δις ευρώ.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS), εξαιτίας της προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση της Δημοκρατίας της Τσεχίας, της Εσθονίας, της Κύπρου, της Λεττονίας, της Λιθουανίας, της Ουγγαρίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβενίας και της Σλοβακίας»

COM(2004) 592 τελικό– 2004/0202 (COD)

(2005/C 157/27)

Στις 10 Δεκεμβρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Εξαιτίας του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η ΕΟΚΕ αποφάσισε, κατά την 413η σύνοδο ολομέλεια, της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004, να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. **Tóth** και υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει την πρωτοβουλία της Επιτροπής για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1059/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση μιας κοινής ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων (NUTS), εξαιτίας της προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση της Δημοκρατίας της Τσεχίας, της Εσθονίας, της Κύπρου, της Λεττονίας, της Λιθουανίας, της Ουγγαρίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Σλοβενίας και της Σλοβακίας.

1.1 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να ελέγξει το Παράρτημα I, το Παράρτημα II και το Παράρτημα III του κανονισμού ΕΚ αριθ.

1059/2003 σε κάθε χώρα, προκειμένου να διασφαλιστεί η κατάλληλη χρήση της ορολογίας και της γλώσσας στα κράτη μέλη όσον αφορά τα NUTS 1, NUTS 2, NUTS 3, τις υφιστάμενες διοικητικές μονάδες και τις μικρότερες διοικητικές μονάδες.

2. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η εν λόγω άσκηση θα συμβάλει στην ενσωμάτωση της ονοματολογίας των εδαφικών στατιστικών μονάδων των νέων κρατών μελών εντός της στατιστικής ονοματολογίας της Κοινότητας.

Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι σχέσεις μεταξύ των γενεών»

(2005/C 157/28)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Οι σχέσεις μεταξύ των γενεών».

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 25 Νοεμβρίου 2004 με βάση εισιγητική έκθεση του κ. BLOCH-LAINÉ.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειάς της της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 143 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 9 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. ΠΡΟΟΙΜΙΟ

1.1 Η διευθέτηση των σχέσεων μεταξύ των γενεών⁽¹⁾ είναι, προφανώς, ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που καθορίζουν τον βαθμό συνοχής κάθε κοινωνίας, όπως, εν προκειμένω, των δικών μας και, κατά συνέπεια, του εξελισσόμενου γεωπολιτικού συνόλου που αποτελεί η **ΕΝΩΣΗ** τους.

1.2 Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο των ευρωπαϊκών εθνών είναι η γήρανση των πληθυσμών τους. Το φαινόμενο αυτό ασκεί καθοριστικές επιδράσεις επάνω τους και τους δημιουργεί πολυσύνθετες προκλήσεις, τις οποίες πρέπει να αποτιμήσουν δεόντως και να διαχειριστούν με όσο το δυνατόν ορθότερα διαρθρωμένο και προνοητικό τρόπο. Τα ευρωπαϊκά έθνη πρέπει να καθορίσουν και να εφαρμόσουν για αυτό το θέμα κάτι που μπορούμε να αποκαλέσουμε «πολιτική των ηλικιών της ζωής»⁽²⁾: όχι δηλαδή σποραδικές, αποσπασματικές και κατακερματισμένες δράσεις, αλλά μια συνολική, σφαιρική και συστηματική στρατηγική που θα έχει ως στόχο να προωθήσει, σε μακροπρόθεσμη βάση, τη συνεννόηση και την αλληλεγγύη μεταξύ των ολοένα και περισσότερων γενεών που συνυπάρχουν και συγχρωτίζονται στους κόλπους τους.

1.3 Όμως, η εξέταση της υφιστάμενης κατάστασης — όπως και αν είναι οι εθνικές διαφορές και ιδιαιτερότητες — μας οδηγεί στην εκτίμηση ότι απέχουμε αρκετά από αυτόν τον στόχο. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή πιστεύει ότι το πρόβλημα αυτό έχει καθοριστική σημασία για το μέλλον της Ευρώπης και σκοπεύει να του δώσει σταθερά εξέχουσα θέση στους προβληματισμούς και στο πρόγραμμα εργασίας της κατά την προσεχή περίοδο.

Αυτός είναι ο λόγος και ο σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης, η οποία έχει ως αντικείμενο:

- αφού υπενθυμίσει ορισμένες διαπιστώσεις και συλλογισμούς (Τμήμα 2),
- να παρουσιάσει μερικούς προανατολισμούς και συστάσεις (Τμήμα 3).

2. ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΛΛΟΓΙΣΜΟΙ

2.1 Χωρίς να θέλουμε να θίξουμε κανέναν, μπορούμε να προβούμε στην εξής διαπίστωση: κατά την τελευταία πεντηκο-

νταετία οι χώρες μας και τα κοινά θεσμικά τους όργανα δεν άντλησαν το μέγιστο δυνατό όφελος από τα εργαλεία και τις τεχνικές πρόβλεψης — ένα οπλοστάσιο άνευ προηγουμένου — που είχαν στη διάθεσή τους για τον σχεδιασμό και την εκτέλεση των πολιτικών τους στο συγκεκριμένο πεδίο, δεν έδρασαν δηλαδή με τον καταλληλότερο δυνατό τρόπο για τις διάφορες αυτές πτυχές και συνιστώσες.

2.1.1 Βεβαίως, διατυπώνοντας αυτήν την κρίση, πρέπει να αποφύγουμε, μεταξύ άλλων, τρεις μορφές υπερβολής:

2.1.1.1 Η πρώτη συνίσταται στον ισχυρισμό ότι η ακριβής πρόβλεψη σ' αυτόν τον τομέα είναι κάτι το απλούστατο, πράγμα που είναι λάθος: η δημογραφική επιστήμη επιτρέπει ασφαλώς, χάρη σε δοκιμασμένες μεθόδους, τη χάραξη κάποιων διαφωτιστικών μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προοπτικών. Γνωρίζουμε, όμως, ότι οι εν λόγω προβλέψεις επηρεάζονται από αρκετά απρόβλεπτες οικονομικές, κοινωνιολογικές και πολιτικές μεταβλητές. Έτσι, για παράδειγμα, μολονότι οι γεννήσεις, οι θάνατοι και οι μεταναστευτικές ροές διέπονται από τις δικές τους ιδιαίτερες διακυμάνσεις, εντούτοις πρόκειται για φαινόμενα που εξαρτώνται επίσης και από εξωτερικούς, εξωγενείς παράγοντες, όπως η οικονομική ανάπτυξη ή ύφεση, η κοινωνική ανασφάλεια, η εξέλιξη των ηθών, το πολιτικό περιβάλλον και ο βαθμός εμπιστοσύνης των πολιτών στο μέλλον. Εξάλλου, οι εμπειρογνώμονες καταρτίζουν βάσει των δημογραφικών δεδομένων βασικές υποθέσεις, οι οποίες στηρίζονται σε μέσους όρους. Όμως, οι εν λόγω μέσοι όροι διαφέρουν ανάλογα με τους εμπειρογνώμονες που τους προσδιορίζουν.

2.1.1.2 Μία άλλη πιθανή υπερβολή είναι η υποτίμηση των διαφωτισμένων και συνεκτικών προγραμμάτων και των θετικών αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί τα τελευταία πενήντα χρόνια στους τομείς της υγείας, της κοινωνικής προστασίας, της αλληλεγγύης, της κατάρτισης, των εξοπλισμών και των υποδομών, της χωροταξίας, του κοινωνικού διαλόγου, των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων κλπ.

2.1.1.3 Μία τρίτη πιθανή υπερβολή είναι η υποτίμηση των καινοτόμων και πολλά υποσχόμενων εγχειρημάτων πρόβλεψης που έχουν αναληφθεί σε πολλούς τομείς από το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή.

⁽¹⁾ Οι σχέσεις αυτές εξετάζονται εδώ από διάφορες οπτικές γωνίες: οικονομική, κοινωνική, πολιτισμική, πολιτική κοκ.

⁽²⁾ Η έκφραση είναι δανεισμένη από μία έκθεση (του κ. Jean BILLET) που παρουσιάστηκε στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο της Γαλλίας το 2004.

2.1.2 Παρ' όλα αυτά, μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου υπήρξε έκδηλη έλλειψη διορατικότητας και πρόβλεψης κατά την εξέταση ορισμένων κοινωνικά επικίνδυνων συνεπειών της γήρανσης των πληθυσμών των χωρών μας. Το δημογραφικό αυτό φαινόμενο προκύπτει από τη σύζευξη δύο τάσεων που έχουν προβλεφθεί και επισημανθεί εδώ και πολύ καιρό: της παράτασης της διάρκειας ζωής και της πτώσης της γεννητικότητας. Ο αναπόφευκτος χαρακτήρας αυτού του φαινομένου, παρ' όλες τις διαφορές ή τις αποκλίσεις στις διαγνώσεις των εμπειρογνομόνων προγνώστων, δεν έχει αμφισβητηθεί από κανέναν.

2.1.3 Δεν μπορούμε να αρνηθούμε, χωρίς να ειδηλοτυφλούμε, ότι υπήρξαν πλείστες παραλείψεις, παραβλέψεις ή σφάλματα στην εκ των προτέρων συνεκτίμηση μιας υπαρκτής, δεσμευτικής και μόνιμης πραγματικότητας: της ολοένα και πιο συχνής συνύπαρξης τριών ή ακόμη και τεσσάρων γενεών στις χώρες της Ένωσης, αντί των δύο του παρελθόντος.

2.1.4 Τα πεδία όπου σημειώθηκαν αυτές οι ελλείψεις προσαρμογής είναι, δυστυχώς, πολυάριθμα. Μπορούμε να αναφέρουμε, μεταξύ άλλων παραδειγμάτων, τα εξής:

— Χρηματοδότηση των συντάξεων: Σε αρκετά από τα κράτη μας, το λιγότερο που μπορεί να πει κανείς είναι ότι η εξέταση του προβλήματος αναβλήθηκε για πάρα πολύ καιρό, ότι άρχισε όψιμα και «εν θερμώ», υπό συνθήκες σύγκρουσης που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί.

— Θέση και συνεισφορά καθεμιάς από τις συνυπάρχουσες ηλικιακές ομάδες στη λειτουργία των επιχειρήσεων και των διοικήσεων: Τα μέτρα που υιοθετήθηκαν κατά τόπους για την επίλυση θεμάτων προσωπικού και ελάφρυνσης του φόρτου εργασίας ελήφθησαν χωρίς να δοθεί αρκετή προσοχή στις «παράπλευρες ζημίες» και στις αντίξοες συνέπειες κοντόφθαλμων τεχνασμάτων.

— Συνεχής κατάρτιση: Οι συνέπειες της παράτασης της διάρκειας του ενεργού βίου σε μερικά κράτη πάρα πολύ συχνά αμελήθηκαν όσον αφορά τους εργαζόμενους «μεγαλύτερης ηλικίας».

— Πολεοδομία, στέγαση, χωροδότηση των δημόσιων και των εμπορικών εγκαταστάσεων: Οι αντιλήψεις που επικρατούσαν σε σχέση με αυτά τα θέματα συχνά παρέβλεπαν τις ιδιαίτερες ανάγκες των νεότερων, των ηλικιωμένων και των ενωμένων ή διαλυμένων οικογενειών.

— Μεταβίβαση της υλικής κληρονομιάς: Οι νομικοί και φορολογικοί μηχανισμοί ελάχιστα αναθεωρήθηκαν και αναπροσαρμόστηκαν ανάλογα με τη δημογραφική εξέλιξη.

— Σχέσεις μεταξύ του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος και του περιβάλλοντος της εργασίας: Στον τομέα αυτό, μερικές μόνο χώρες είχαν καλύτερες επιδόσεις από πολλές άλλες, τις περισσότερες, που παρουσιάζουν καθυστέρηση.

— Διατήρηση, αξιοποίηση, εκμετάλλευση και ανταλλαγή των κεκτημένων της πείρας και της μνήμης: Οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι διαχειριστικές καινοτομίες και μια κάποια εξιδανίκευση του «νεανικού πνεύματος» δεν έδωσαν αρκετή προσοχή στους κινδύνους σπατάλης γνώσεων, ικανοτήτων, πείρας και μνήμης.

— Οι νοοτροπίες: υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες εξιδανικεύτηκαν ίσως με υπερβολική ενδοτικότητα (!) οι νοοτροπίες, χωρίς να διακρίνεται επαρκώς τι ανήκει στη μόδα και τι στις επινοήσεις που επιφέρουν μόνιμη πρόοδο. Αφήθηκαν να αναπτυχθούν φαινόμενα αμνησίας, περιφρόνησης, φοβίας, απόρριψης και άρα στεγανοποίησης μεταξύ των γενεών.

2.1.5 **Εγκυρότητα των δεικτών «κοινωνικής μέριμνας»:** Η ΕΟΚΕ κρίνει θετικό το έργο που επιτέλεσε η υποεπιτροπή «Δείκτες» της Συντονιστικής Επιτροπής για την Κοινωνική Προστασία και συγκεκριμένα τον ορισμό (ή τη βελτίωση των προηγούμενων ορισμών) των προτεινόμενων δεικτών: τούτο επιτρέπει να εξετάζεται σήμερα ανά ηλικιακή ομάδα μία σειρά δεικτών, που αφορούν ιδίως τον κίνδυνο της φτώχειας. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να συνεχιστεί το έργο αυτό, ιδίως προκειμένου να συμπληρωθεί και να παιγωθεί ένα φάσμα δεικτών που να καθιστά δυνατή την ολοένα και καλύτερη αξιολόγηση της κατάστασης των διαφόρων ηλικιακών ομάδων τόσο από ποσοτική όσο και από ποιοτική άποψη.

3. ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

3.1 Γιατί τις τελευταίες δεκαετίες πολύ συχνά αγνοήθηκαν τόσο αληθινά και καιρία ερωτήματα; Αυτό είναι ένα σημαντικό και τεράστιο θέμα κοινωνιολογικού και πολιτικού προβληματισμού, το οποίο δεν πρέπει να συζητηθεί επιφανειακά στο πλαίσιο της παρούσας γνωμοδότησης. Όπως και αν έχουν τα πράγματα, όμως, η ΕΟΚΕ έχει μια ακράδαντη πεποίθηση: η ΕΟΚΕ είναι συμβουλευτικό όργανο, που υπόκειται λιγότερο από ό,τι τα αρμόδια για τη λήψη αποφάσεων όργανα στους περιορισμούς και τις πιέσεις της στιγμής. Το ευρύ φάσμα των μελών της, η συνήθειά τους να εργάζονται ελεύθερα και σταθερά από κοινού, να αντιπαραθέτουν τις εμπειρίες, τις γνώσεις, τις πληροφορίες και τις ανησυχίες τους, να επεξεργάζονται από κοινού τις ιδέες και τις αναλύσεις τους, η ικανότητά τους να υποβάλλουν προτάσεις μεθοδολογίας, η προέλευσή τους και οι δεσμεύσεις τους έναντι της επονομαζόμενης «συμμετοχικής δημοκρατίας»: όλα αυτά τα δυναμικά πλεονεκτήματα και δυνατότητες της ανοίγουν χώρους εργασίας, τους οποίους έχει τόσο το περιθώριο όσο και το καθήκον να καλύψει περισσότερο από ό,τι έχει πράξει μέχρι τώρα. Αυτό ισχύει και για το πεδίο των «σχέσεων μεταξύ των γενεών».

3.1.1 Για να παρέμβει κανείς σε ένα τόσο πολυσύνθετο πεδίο, πρέπει να επιδειξει σωφροσύνη και διαύγεια:

3.1.1.1 Η ΕΟΚΕ πρέπει να ξέρει να κρατήσει τη θέση της και να μην αναλάβει στόχους δυσανάλογους προς τα μέσα της ή ασυμβίβαστους με τα καθήκοντά της.

(!) Όχι χωρίς εμπορική κατά βάθος σκοπιμότητα σε ορισμένες περιπτώσεις.

3.1.1.2 Ο εκ των προτέρων προβληματισμός — που ονομάζεται επίσης «προβολή» — δεν πρέπει να συγχέεται ούτε με τον σχεδιασμό ούτε με τη μελλοντολογία.

3.1.1.3 Οι πιο σοβαροί επιστήμονες ευχαρίστως υπενθυμίζουν ότι η γνώση τους δεν είναι παρά μια «σειρά σφαλμάτων υπό αναστολή». Όμως, τα οικονομικά δεν είναι θετική επιστήμη· η κοινωνιολογία ακόμη λιγότερο. Δεν βλέπουμε, λοιπόν, γιατί οι κοινωνικοοικονομικές προβολές μπορούν να διαφεύγουν από τον κίνδυνο του σφάλματος.

3.1.1.4 Από τα πολλά πεδία εργασίας που περιλαμβάνει ο τομέας των σχέσεων μεταξύ των γενεών, μερικά αφορούν σήμερα δράσεις επανόρθωσης, άλλα επιβάλλουν δράσεις αλλαγής και άλλα, τέλος, απαιτούν μεγάλη ερευνητική και επινοητική ικανότητα. Πρέπει να εντοπιστούν σωστά αυτά τα πεδία, να διακριθούν καλά μεταξύ τους και, σε κάθε περίπτωση, να αντιμετωπιστούν με σκεπτικισμό οι επικίνδυνες ή στείρες ουτοπίες.

3.1.2 Όσο για τη μέθοδο που σκοπεύει να ακολουθήσει για να ανταποκριθεί πλήρως στον φιλόδοξο ρόλο που επέλεξε σε σχέση με αυτό το θέμα, η ΕΟΚΕ υιοθέτησε την εξής γραμμική συμπεριφορά: να συνεργαστεί όσο το δυνατόν στενότερα με τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, ήτοι το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή. Η απόφαση αυτή της υπαγορεύεται, πρώτον, από τους συλλογισμούς που διατυπώθηκαν στα σημεία 2.1.1.3 και 3.1.2 ανωτέρω, δεύτερον, από τη βούληση να σεβαστεί τόσο το γράμμα όσο και το πνεύμα των θεσμικών κειμένων και, τέλος, από επιταγές που απορρέουν απλώς από την «κοινή λογική».

3.1.2.1 Το πεδίο των «σχέσεων μεταξύ των γενεών» είναι εξαιρετικά ευρύ. Το μόνο που μπορούμε να κάνουμε εδώ, σε μια πρώτη προσέγγιση, είναι μια αρκετά γενική καταγραφή της κατάστασης.

3.1.2.2 Η ΕΟΚΕ επέλεξε, σε αυτή την αρχική γνωμοδότηση, να επιστήσει την προσοχή των θεσμικών οργάνων της Ένωσης σε έναν κατάλογο θεμάτων προβληματισμού, τα οποία θα μπορούσαν να εξεταστούν, εάν συμφωνούν και εκείνα και σύμφωνα με τρόπους που θα προσδιοριστούν, αλλά με βούληση συσχέτισης, σε συνεργασία μαζί τους. Ο κατάλογος αυτός έχει ως εξής, χωρίς σειρά προτεραιότητας:

- Έκταση, βαρύτητα και όρια των ρόλων και των ευθυνών που θα έχουν στο μέλλον οι οικογένειες στην κοινωνιακή οργάνωση: παιδιά, ενήλικοι, γονείς, παππούδες και γιαγιάδες.
- Πρόσβαση των γυναικών στην αγορά εργασίας και στις δημόσιες εγκαταστάσεις υποδοχής των παιδιών.
- Η μοναξιά και η απομόνωση στις ευρωπαϊκές κοινωνίες: ηλικιωμένοι⁽¹⁾, μειονεκτούντες νέοι, «φτωχά παιδιά».
- Συμβάσεις και αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών: πώς θα εξευρεθούν κοινωνικά και πολιτικά δίκαιες λύσεις — δηλαδή που

(¹) Πρβλ. σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προς το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα: Ερευνητικές ανάγκες στο πλαίσιο των δημογραφικών μεταβολών – Ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων και τεχνολογικές ανάγκες», εισήγηση: η κα HEINISCH, CESE 1206/2004 της 15ης Σεπτεμβρίου 2004.

σέβονται το μέλλον — λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς και τις πιέσεις της στιγμής και τη σιωπή των μελλοντικών αποδεκτών, που είναι βουβοί καθότι απόντες;

- Πολεοδομικές και στεγαστικές επιλογές και σχέσεις μεταξύ των γενεών: οι αντιλήψεις και οι επιλογές που εφαρμόζονται τα τελευταία χρόνια στον τομέα της πολεοδομίας και της στέγασης αποδεικνύεται ότι συχνά παραβλέπουν την εμφάνιση σημαντικών αναγκών των γενεών. Πρόκειται ιδίως για τα προβλήματα που θέτει:
  - η (αίσια) ανάπτυξη της στεγαστικής αυτονομίας των ηλικιωμένων και των σχέσεών τους με τις νεότερες γενεές, τα παιδιά και τους εφήβους,
  - η αναγκαστική συγκατοίκηση στις οικογενειακές κατοικίες (που δεν έχουν σχεδιαστεί για τον σκοπό αυτό) των ανύπαντρων νέων ενηλίκων (φοιτητών, εργαζόμενων νέων),
  - η όχι πλέον διαχωριστική και προσωρινή στέγαση των αποκαλούμενων «δύσκολων» οικογενειών.
- Ποιους χρήσιμους ρόλους μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει η «συμμετοχική δημοκρατία» στη διευθέτηση των σχέσεων μεταξύ των γενεών;

3.2 Η ΕΟΚΕ αποφάσισε να επισημάνει ήδη από τώρα, υπό μορφήν ακριβέστερων και πιο βραχυπρόθεσμων συστάσεων, δύο πτυχές του γενικού θέματος, για τις οποίες θα μπορούσε επίσης να συνεργαστεί με τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, εάν συμφωνούν και εκείνα.

3.2.1 **Η διάρκεια του ενεργού βίου:** το ζήτημα αυτό είναι από τα πιο παραστατικά παραδείγματα της έλλειψης διορατικότητας και πρόβλεψης των ευρωπαϊκών χωρών όσον αφορά τις προκλήσεις που τους θέτει η γήρανση των πληθυσμών τους, η οποία είχε εντούτοις προβλεφθεί εδώ και πολύ καιρό.

3.2.1.1 Η μείωση της διάρκειας των επαγγελματικών σταδιοδρομιών δημιουργεί απώλεια οικονομικού και πολιτισμικού δυναμικού. Δεν παρήγαγε τα αναμενόμενα αποτελέσματα από άποψη καταμερισμού της εργασίας και αύξησης της απασχόλησης των νέων. Σε αρκετές χώρες θεωρήθηκε και χρησιμοποιήθηκε ως κοντόφθαλμο τέχνασμα.

3.2.1.2 Τόσο από πλευράς των υπευθύνων για τη λήψη των πολιτικών αποφάσεων όσο και μεταξύ των επιχειρήσεων και του κοινού, οι προκαταλήψεις και προκατασκευασμένες ιδέες οδήγησαν, αδικώς, στην αντίληψη ότι οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι είναι σχετικά ανίκανοι να προσαρμοστούν στην εξέλιξη των τεχνικών παραγωγής και των μεθόδων διαχείρισης και ανακόπτουν την πρόοδο της παραγωγικότητας.

3.2.1.3 Εδώ και μερικά χρόνια, ωστόσο, διατυπώνονται εύστοχες αναλύσεις, έντονες προειδοποιήσεις και ορθές συστάσεις. Ανάμεσά τους, επιβάλλεται να υπογραμμιστεί προπαντός η διορατικότητα, η συνέγεια και η ποιότητα των προσαθειών που έχει καταβάλει για το δύσκολο αυτό θέμα η Επιτροπή. Πρέπει επίσης να υπενθυμίσουμε τις εύστοχες σχετικές εργασίες του ΟΟΣΑ, καθώς και πολλών ερευνητικών ιδρυμάτων, επαγγελματικών οργανώσεων και των Οικονομικών και Κοινωνικών Συμβουλίων διάφορων χωρών.

3.2.1.4 Το φάσμα των μέσων που μπορούν να επιστρατευτούν για να αντιστραφεί η τάση είναι σήμερα αρκετά παγιωμένο και γνωστό: καλύτερη διασφάλιση της απασχολησιμότητας των λιγότερο νέων εργαζομένων μέσω της τελειοποίησης των μεθόδων συνεχούς κατάρτισης, βελτίωση της ποιότητας των θέσεων απασχόλησης και αύξηση της ευελιξίας των ωραρίων, για να εξασφαλιστεί καλύτερη ισορροπία ανάμεσα στον χρόνο εργασίας και την προσωπική ζωή, ανάπτυξη ομάδων «ανάμικτων ηλικιών» στις επιχειρήσεις και στις διοικήσεις, αύξηση της εμπιστοσύνης των πιο ηλικιωμένων εργαζομένων στον εαυτό τους, ενίσχυση των μέτρων προστασίας της υγείας τους, σταθερή διασφάλιση καλύτερου σχεδιασμού της σταδιοδρομίας, υιοθέτηση μέτρων παροχής κινήτρων σε θέματα συντάξεων και φορολογίας κ.ά.

3.2.1.5 Το Συμβούλιο της Ένωσης, συγκεκριμένα στη Λισαβόνα και στη Στοκχόλμη, εξέφρασε τη βούληση να παραταθεί η διάρκεια του ενεργού βίου στην Ευρώπη με την παροχή κινήτρων για εθελούσιες επιλογές.

3.2.1.6 Ωστόσο, εκτός από έναν πολύ μικρό αριθμό χωρών, παρατηρείται ότι:

- τα συστήματα φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης, όπως και οι συλλογικές συμβάσεις και οι συμφωνίες εργασιακών σχέσεων, περιλαμβάνουν χαρακτηριστικά και διατάξεις που ενθαρρύνουν έντονα, ρητώς ή έμμεσα, την αποχώρηση με πρόωρη συνταξιοδότηση,
- οι εξαγγελίες και οι προθέσεις που διατυπώθηκαν κατά τις συνεδριάσεις του Συμβουλίου δεν οδήγησαν στη λήψη συγκεκριμένων μέτρων στα ίδια τα κράτη μέλη.

3.2.1.7 Συμφωνούμε στην άποψη ότι αντιστροφή της τάσης και των συνθηκών δεν θα μπορούσε να επέλθει παρά μόνο με το θαύμα μιας ταχείας μεταστροφής.

Πράγματι: λόγω της δύναμης των συνθηκών, της ποικιλίας των τύπων, των μεγεθών και των «νοοτροπιών» των επιχειρήσεων και των δημόσιων διοικήσεων, των συνηθισμένων και θεμιτών δυσκολιών του κοινωνικού διαλόγου για ένα τέτοιο θέμα, όπου δεν θα μπορούσε κανείς να συστήσει απλά και καθαρά — παρά μόνο οδεύοντας κατευθείαν προς την αποτυχία — την κατάργηση των «κοινωνικών κεκτημένων», η επιθυμητή εξέλιξη συνεπάγεται την εφαρμογή αρκετά περίπλοκων γενικών στρατηγικών. Η μετάλλαξη θα χρειαστεί αναγκαστικά πολύ χρόνο. Αυτός είναι άλλος ένας λόγος για τον οποίο δεν πρέπει να χάσουμε καιρό, αλλά να χαράξουμε και να εφαρμόσουμε αυτές τις στρατηγικές χωρίς καθυστέρηση.

3.2.2 **Η ΕΟΚΕ εκφράζει έντονα την ευχή να δεσμευθούν σαφέστερα, ακριβέστερα και πιο ενεργά οι υπεύθυνοι για τη λήψη των πολιτικών αποφάσεων της Ένωσης** — δηλαδή το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο — στα κράτη που τους εξέλεξαν ή τους όρισαν, υπέρ της διασφάλισης μεγαλύτερης συνοχής ανάμεσα στα λόγια και τα έργα. Η στάση αυτή θα πρέπει να τους οδηγήσει, προς το κοινό όφελος μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει διακηρύξει τη φιλοδοξία της να γίνει κορυφαίος οικονομικός πόλος στον κόσμο:

- στον ορθό εντοπισμό, στις έννομες τάξεις ή στα συστήματα σύναψης εργασιακών συμβάσεων που ισχύουν στις χώρες τους, των διατάξεων που αποθαρρύνουν, ρητά ή έμμεσα, την εθελούσια παράταση του ενεργού βίου,
- στη μετατροπή σε συγκεκριμένα μέτρα, καλύτερα και περισσότερο από ό,τι σήμερα, των συντετών συστάσεων της Επιτροπής και στην ταχύτερη και πιο αποφασιστική εφαρμογή των οδηγιών της,
- στη διοργάνωση δράσεων ενημέρωσης, ενθάρρυνσης και πειθούς για τους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων και τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους και στην καλύτερη επικοινωνία με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης των χωρών τους.

3.2.3 **Επανεξισορρόπηση των διαρθρώσεων των ηλικιών στην Ευρώπη:** Αρκεί μόνο να υπενθυμίσουμε εδώ τις πολύ ανησυχητικές προοπτικές που έχουν εκτεθεί σε πολυάριθμες μελέτες σχετικά με τα αποτελέσματα που θα έχει στη δημογραφία της Ευρωπαϊκής Ένωσης η πώση της γονιμότητας και της γεννητικότητας: η ανεπαρκής ανανέωση των γενεών, την οποία οι εισροές μεταναστών οπωσδήποτε δεν θα αντισταθμίσουν, δεν μπορεί παρά να οδηγήσει στη συρρίκνωση της θέσης της Ευρώπης στον κόσμο και να προξενήσει, στο εσωτερικό της, οικονομικές και δημοσιονομικές δυσκολίες και κινδύνους ανεπιθύμητων ρήξεων και συγκρούσεων μεταξύ των γενεών.

3.2.3.1 Αν θεωρήσουμε ότι η επανεξισορρόπηση των διαρθρώσεων των ηλικιών στις ευρωπαϊκές χώρες πρέπει να είναι μακροπρόθεσμο στόχος, έπεται ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να αναλάβει το καθήκον να ενθαρρύνει περισσότερο τη γεννητικότητα στις χώρες που την απαρτίζουν και να ασχοληθεί, προς τούτο, περισσότερο με τις οικογενειακές πολιτικές που εφαρμόζονται σε αυτές τις χώρες. Δεν θα μπορούσαμε να κατηγορήσουμε την Ένωση ότι αδιαφορεί για τα οικογενειακά θέματα: το Συμβούλιο των Ευρωπαίων Υπουργών έχει διατυπώσει επανειλημμένα προτάσεις σχετικά με τις οικογένειες. Όμως, οι προσανατολισμοί που παρέχονται στο επίπεδο της Ένωσης παραμένουν ακόμη αποσπασματικοί και στραμμένοι προς στόχους, ασφαλώς δικαιολογημένους και ενδιαφέροντες, αλλά πολύ περιορισμένους (1).

3.2.3.2 Η μεγαλύτερη και καλύτερη δέσμευση προς αυτή την κατεύθυνση προφανώς δεν θα είναι εύκολη: οι πολιτικές που ασκούν τα κράτη μέλη είναι εξαιρετικά ανομοιογενείς: οι πολιτικές για την αύξηση των γεννήσεων είναι δαπανηρές: τέλος και επιπλέον, τόσο μεταξύ των εμπειρογνομόνων όσο και μεταξύ των υπευθύνων για τη λήψη αποφάσεων υπάρχουν έντονες διαφορές εκτίμησης όσον αφορά την πραγματική επίπτωση και τον βαθμό συγκεκριμένης αποτελεσματικότητας αυτών των πολιτικών. Όμως, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι αυτά τα επιχειρήματα, παρά τη βαρύτητά τους, δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την εξακολούθηση μιας σχετικής αποχής από πλευράς των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.

(1) Οικογένειες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, φύλαξη των παιδιών, άδεια μητρότητας και γονική άδεια κλπ.

3.2.3.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί επιθυμητό να χαράξουν αυτά τα όργανα μια πραγματική στρατηγική για αυτό το θέμα, η οποία να λαμβάνει υπόψη τις πολυάριθμες πτυχές του, και, κυρίως, να παροτρύνουν τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν οικογενειακές πολιτικές με στόχο τη μακροπρόθεσμη επανεξισορρόπηση των διαρθρώσεων των ηλικιών στα κράτη μέλη της Ένωσης.

3.2.3.4 Η ΕΟΚΕ είναι ιδιαίτερος πρόθυμη να συνεργαστεί, ενεργά και στο μέτρο που της επιτρέπουν τα μέσα της, στις εργασίες που θα απαιτήσει, εάν αναληφθεί, αυτό το εγχείρημα.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

4.1 Οι κοινωνίες της Ευρώπης — και η ευρωπαϊκή κοινωνία που ανέλαβαν να οικοδομήσουν από κοινού — είναι και θα είναι συχνά αντιμέτωπες με κινδύνους κοινωνικών, πολιτικών, εθνοτικών και πολιτισμικών συγκρούσεων. Είναι απαραίτητο να κάνουμε ό,τι είναι δυνατόν για να μην προστεθούν σε αυτές και απειλές ρήξεων μεταξύ των γενεών.

4.2 Από την ίδια τους τη φύση, τα προβλήματα που θέτουν οι σχέσεις μεταξύ των γενεών έχουν μακροπρόθεσμο πλαίσιο και χρονικό ορίζοντα. Το ίδιο ισχύει, κατά συνέπεια, και για την αναζήτηση των λύσεών τους.

4.3 Η πολλαπλότητα και η πολυπλοκότητα των τομεακών συνιστωσών που πρέπει να ληφθούν υπόψη δεν μας απαλλάσσουν από την υποχρέωση να καθορίσουμε και να αναπτύξουμε μια σφαιρική και συστημική προνοητική στρατηγική· διότι σε αυτό το πεδίο, όπως και σε άλλα, οι καταστάσεις δεν είναι ούτε κατακερματισμένες ούτε διαχωρίσιμες. Πρέπει δε να υπογραμμίσουμε ότι μια καλή διαχείριση των προβλημάτων των σχέσεων μεταξύ των γενεών θα έχει πολύ θετικό αντίκτυπο στην οικονομία.

4.4 Παρ' όλο που δεν πρέπει να επιστεύσουμε υπερβολικά τα πράγματα και, οπωσδήποτε, δεν πρέπει να παραβούμε τους κανόνες που απορρέουν από την «αρχή της επικουρικότητας», είναι εξίσου επιθυμητό τόσο η Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και τα κράτη που περιλαμβάνει να μην υιοθετήσουν στάση αναμονής και να μην υποτιμήσουν τη σημασία του θέματος.

4.5 Η ΕΟΚΕ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία σε αυτό το πεδίο προβληματισμού, που, προκαλεί προφανώς ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον, αλλά που δεν έχει ακόμη τη θέση που του αρμόζει στους πολιτικούς προβληματισμούς των κρατών και της Ένωσης τους.

4.6 Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί απάντηση σε μία πρόκληση: στο να συμβάλουμε στο να αναπτυχθεί, στο μέλλον, περισσότερο η συνεννόηση σχετικά με ένα θέμα πρωταρχικής σημασίας, το οποίο απαιτεί τη συντονισμένη και παρατεταμένη παρέμβαση πολλαπλών παραγόντων και για το οποίο επιβάλλεται να αποφευχθεί η επικράτηση βραχυπρόθεσμων συμφερόντων, ενώ είναι απαραίτητο ένα επικοδομητικό σχέδιο με συνέχεια. Πρόκειται για την προοδευτική κατάρτιση **ενός νέου συμφώνου μεταξύ των γενεών στα εδάφη της Ευρωπαϊκής Ένωσης** ⁽¹⁾.

4.7 Η παρούσα γνωμοδότηση είναι κάθε άλλο παρά «κλειδωμένο» έγγραφο. Δεν φιλοδοξεί να παραθέσει έτοιμες λύσεις. Προτείνει να τεθούν τα θεμέλια, να αναληφθεί ένα μακροπρόθεσμο έργο, μία αρκετά μακρά διαδρομή.

4.8 Η ΕΟΚΕ, στο στάδιο αυτό, συνιστά να πραγματοποιηθεί, μέσα σε ρεαλιστικά χρονικά πλαίσια, μία δημόσια συνεδρίαση προβληματισμού σχετικά με το ευρύ αυτό θέμα. Στην εν λόγω συνεδρίαση θα μπορούσαν να συμμετάσχουν, μεταξύ άλλων, οι υπεύθυνοι για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων, εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών και εμπειρογνώμονες. Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να συμμετάσχει στην προώθηση και διοργάνωση της πρωτοβουλίας αυτής.

4.9 Η ΕΟΚΕ δεσμεύεται να αναλάβει τον ρόλο της στο ευρύ αυτό πεδίο, σταθερά και καθ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής, σε στενή συνεργασία με τα θεσμικά όργανα της Ένωσης.

Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Anne-Marie SIGMUND

(1) Αξίζει να υπενθυμίσουμε σχετικά την ενδιαφέρουσα έκθεση της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου του Μαΐου 2004 για το μέλλον της κοινωνικής πολιτικής στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Η συνύπαρξη γενετικώς τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών καλλιιεργειών»

(2005/C 157/29)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, με βάση το άρθρο 29, παράγραφος 2 του εσωτερικού της κανονισμού, να εκδώσει γνωμοδότηση με θέμα: «Η συνύπαρξη γενετικώς τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών καλλιιεργειών»

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 21 Σεπτεμβρίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. VOSS.

Κατά τη 413η σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου 2004) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 47 ψήφους υπέρ, 13 ψήφους κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως απαραίτητο να αναπτυχθούν και να θεσπιστούν βιώσιμοι, ασφαλείς από νομική άποψη και πρακτικά εφαρμόσιμοι κανόνες αφενός σχετικά με τη συνύπαρξη της καλλιιεργειας γενετικώς τροποποιημένων και της συμβατικής και βιολογικής καλλιιεργειας φυτών, και αφετέρου σχετικά με τις απαιτήσεις για την προστασία της φύσης. Οι κανόνες αυτοί θα πρέπει να ισχύουν για το σύνολο του τομέα παραγωγής ειδών διατροφής, και των γεωργικών, αλιευτικών, δασοκομικών προϊόντων, συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων που παράγονται για φαρμακευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς καθώς και για τα προϊόντα που δεν αποτελούν τρόφιμα.

1.2 Η Επιτροπή, αφενός προτείνει να επαφίεται η ρύθμιση σημαντικών πτυχών της συνύπαρξης στην εθνική νομοθεσία. Αφετέρου, προτίθεται να ρυθμίσει το ζήτημα της αντιμετώπισης της συμπτωματικής ή από τεχνική άποψη αναπόφευκτης ύπαρξης ΓΤΟ σε μη μεταλλαγμένους σπόρους, ζήτημα που έχει καθοριστική σημασία για τη μορφή που θα δοθεί στην συνύπαρξη στο μέλλον, στο πλαίσιο της διαδικασίας επιτροπολογίας που προβλέπεται στον κανονισμό 2001/18, αλλά και με βάση τις διατάξεις των κανονισμών σχετικά με τις μεταφορές σπόρων προς σπορά. Συνεπώς, δεν πρόκειται να ζητηθεί η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ. Για το λόγο αυτό θεωρείται σκόπιμο να συμμετάσχει η ΕΟΚΕ στη συζήτηση αυτή μέσω μιας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, ώστε να φωτισθούν ιδιαίτερα οι οικονομικές και κοινωνικές πτυχές του ζητήματος και συγχρόνως να τοποθετηθεί έναντι του Συμβουλίου, της Επιτροπής και του Κοινοβουλίου.

1.3 Στόχος της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας είναι, συνεπώς, τόσο να φωτισθούν οι σημαντικότερες πτυχές της συνύπαρξης, όσο και να διατυπωθούν προτάσεις σχετικά με το ερώτημα ποιες από τις πτυχές αυτές θα πρέπει, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, να ρυθμιστούν σε ευρωπαϊκό και ποιες σε εθνικό επίπεδο καθώς και ποιες πρακτικές προδιαγραφές και οδηγίες χρειάζονται οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και ιδιαίτερα οι γεωργικές επιχειρήσεις.

1.4 Επειδή η Επιτροπή ήρε, τον Μάιο 2004, την απαγόρευση της έγκρισης και της διάθεσης στην αγορά τροφίμων που περιέχουν ΓΤΟ, απαγόρευση που ισχύει από το 1998, και προτίθεται να λάβει προσεχώς απόφαση για την έγκριση της καλλιιεργειας ΓΤΟ ⁽¹⁾, είναι

(1) Ανακοίνωση σχετικά με διερευνητική συζήτηση για τους γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς και παρεμφερή θέματα.
http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.gettxt=gt&doc=IP/04/118|0|RAPID&lg=EN.
 Η έγκριση ΓΤΟ σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο – η σημερινή κατάσταση.
http://zs-l.de/saveourseeds/downloads/com_stand_gvo_28_01_04.pdf
 Ερωτήσεις και απαντήσεις σχετικά με τη νομοθεσία περί ΓΤΟ στην ΕΕ.
http://zs-l.de/saveourseeds/downloads/com_fragen_antworten_28_01_04.pdf

επείγοντως αναγκαίο να καθοριστεί η μορφή αυτής της συνύπαρξης στην πράξη.

2. Γενικές παρατηρήσεις και ορισμοί

2.1 Ενόψει της έγκρισης και της διάθεσης στην αγορά γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ)

- για την καλλιιεργεια φυτών και μικροοργανισμών καθώς και για την εκτροφή ζώων,
- για ερευνητικούς σκοπούς,
- ως τρόφιμα και ζωοτροφές,
- ως πρώτων υλών σε άλλες εφαρμογές, συμπεριλαμβανομένης της καλλιιεργειας για την παραγωγή φαρμακευτικών προϊόντων,
- με σκοπό την επίδραση στη φύση, (π.χ. εξάλειψη ρύπων) και
- ως βοηθητικών μέσων στη γεωργία και στη δασοκομία (π.χ. καταπολέμηση ζημιογόνων εντόμων και έλεγχος των ζιζανίων),

καθίσταται αναγκαίο να θεσπιστούν πρακτικές διατάξεις για την εφαρμογή παρόμοιας ελευθέρωσης αλλά και για την χρησιμοποίηση των σχετικών προϊόντων σε τρόφιμα και ζωοτροφές, καθώς και στη φύση.

2.2. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία ήδη ρυθμίζει τις ακόλουθες πτυχές

- την εκτίμηση και διαχείριση των κινδύνων ⁽²⁾,

(2) Οδηγία 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον
 ΕΕ L 106 της 17.4.2001, σ. 1.

- την έγκριση,
- τις διατάξεις επισημάνσης για τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές ⁽¹⁾
- την ανιχνευσιμότητα ⁽²⁾ και
- τις διασυνοριακές μεταφορές εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης (σύμφωνα με το διεθνές πρωτόκολλο της Καρταχένας περί βιοασφάλειας) ⁽³⁾

2.3 Δεν έχουν ρυθμιστεί ακόμη σε ευρωπαϊκό επίπεδο θέματα όπως

- οι διατάξεις επισημάνσης για τους σπόρους προς σπορά και τα υλικά αναπαραγωγικής, για τα οποία η Επιτροπή προετοιμάζει σχετική πρόταση ⁽⁴⁾ και
- η αντιμετώπιση στην πράξη των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών επιπτώσεων που συνεπάγεται η χρήση ΓΤΟ ⁽⁵⁾. Το θέμα αυτό εξετάζεται αυτή την περίοδο από τις κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια των κρατών μελών, στο πλαίσιο της υλοποίησης της οδηγίας 2001/18 καθώς και μέσω της προσαρμογής της εθνικής νομοθεσίας, ιδιαίτερα όσον αφορά τις διατάξεις για την καλλιέργεια και την αστική ευθύνη στον τομέα αυτό.

2.4 Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία της ΕΕ, οι ΓΤΟ πρέπει να υπόκεινται σε ειδικό έλεγχο με σκοπό την εκτίμηση και τον έλεγχο του κινδύνου αλλά και την επισημάνση και ανιχνευσιμότητά τους σε όλα τα στάδια. Σύμφωνα, επίσης, με την ισχύουσα νομοθεσία, η παραίτηση από την ενεργό ή την παθητική χρήση ΓΤΟ πρέπει να είναι δυνατή, ενώ απαγορεύεται ρητά και απόλυτα η χρήση ΓΤΟ στην καλλιέργεια βιολογικών προϊόντων και στην παραγωγή τροφίμων (με εξαίρεση τα φυτούγειονομικά προϊόντα). Η ευρωπαϊκή νομοθεσία προβλέπει, επίσης, ότι η ελευθέρωση ΓΤΟ σε ορισμένες περιοχές μπορεί να υπόκειται σε ειδικούς περιορισμούς ή να απαγορεύεται εντελώς, μετά από εξέταση κάθε περίπτωσης.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές
ΕΕ L 268 της 18.10.2003, σ. 1.

⁽²⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1830/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με την ανιχνευσιμότητα και την επισημάνση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών
ΕΕ L 268 της 18.10.2003, σ. 24.

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1946/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 2003, για τις διασυνοριακές διακινήσεις γενετικά τροποποιημένων οργανισμών
ΕΕ L 287 της 5.11.2003, σ. 1.

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σεπτέμβριος 2003, ερωτήσεις και απαντήσεις σχετικά με τους ΓΤΟ σε σπόρους προς σπορά
http://europa.eu.int/rapid/start/cgi/guesten.ksh?p_action.getfile=gf&doc=MEMO/03/186|0|RAPID&lg=DE&type=PDF

⁽⁵⁾ Επίτροπος Fischler, Ιούνιος 2003, Communication to the Commission on the Co-existence of Genetically Modified, Conventional and Organic Crops (pdf).
http://zs-l.de/saveourseeds/downloads/Communication_Fischler_02_2003.pdf

2.5 Οι ΓΤΟ είναι ζώντες οργανισμοί οι οποίοι πολλαπλασιάζεται και εξαπλώνονται στο πλαίσιο του φυσικού περιβάλλοντος. Τα βιολογικά συστήματα στα οποία έχουν εισαχθεί και από τα οποία πολύ δύσκολα θα μπορούν να αφαιρεθούν, είναι αδύνατον να περιορίζονται ερμητικά ή να ελέγχονται και να παρακολουθούνται με τον ίδιο τρόπο όπως συμβαίνει με επιστημονικές, βιομηχανικές ή βιοτεχνικές εγκαταστάσεις. Η βίοςφαιρα αποτελεί γενικά παγκόσμιο, ενιαίο και ανοικτό σύστημα, του οποίου η νομοτέλεια έχει διερευνηθεί εντελώς και ελέγχεται μόνο σε ορισμένο βαθμό.

2.6 Για τους λόγους αυτούς, ο ευρωπαίος νομοθέτης καθιέρωσε την αρχή της προφύλαξης και την κατά περίπτωση αξιολόγηση και ρύθμιση ως κριτήριο της αντιμετώπισης των ΓΤΟ. Συγχρόνως, έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη διαφάνεια και την ελευθερία επιλογής όσον αφορά τη χρήση των ΓΤΟ.

2.7 Η προσέγγιση αυτή λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η πλειονότητα των πολιτών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αντιδρά με σκεπτικισμό ή ακόμα και άρνηση ως προς τη χρήση των ΓΤΟ στη γεωργία και τη δασοκομία, αλλά και στα τρόφιμα και τις ζωοτροφές.

2.8 Συνεπώς, η συνύπαρξη καλλιεργειών και χρήσης της γης με ή χωρίς γενετικά μεταλλαγμένους οργανισμούς αφορά

- τη γεωργία, τη δασοκομία και την αλιεία καθώς και τη διαχείριση της ιδιοκτησίας των γαιών,
- το σύνολο του τομέα τροφίμων (μεταποίηση, εμπόριο, διάθεση στα εστιατόρια),
- την περιφερειακή και τοπική χρήση των γαιών και την αντίστοιχη οικονομική ανάπτυξη
- την προστασία των καταναλωτών και
- την προστασία της φύσης

εντός ενός κατάλληλου γεωγραφικού και χρονικού πλαισίου.

2.9 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε διάφορες μη δεσμευτικές γνωμοδοτήσεις της, περιοριζόταν μέχρι σήμερα στις καθαρά οικονομικές πτυχές της ταυτόχρονης ύπαρξης διαφορετικών μορφών γεωργίας. Προτείνει να επαφίεται η ρύθμιση των πτυχών αυτών ουσιαστικά στα κράτη μέλη. Η στάση αυτή, όμως, αμφισβητείται από το Συμβούλιο και κρίνεται αρνητικά από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη συνύπαρξη γενετικά τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών φυτών (2003/2098(INI)).
ΕΕ C 91 E της 15.4.2004, σ. 680.

3. Ουσιαστικές πτυχές της συνύπαρξης (διάρφωση)

3.1 Το επίπεδο της επιστημονικής γνώσης

3.1.1 Προϋπόθεση για τη ρύθμιση της συνύπαρξης, ιδιαίτερα όσον αφορά την εκτίμηση της έκτασης της διασποράς και της ετεροδιασταύρωσης των ΓΤΟ εντός συγκεκριμένων γεωγραφικών και χρονικών ορίων, με διάφορα είδη φυτών, (όπως, επίσης, όσον αφορά και την ενδεχόμενη εξάπλωση μικροοργανισμών και ζώων), αποτελεί η ύπαρξη ικανοποιητικής επιστημονικής βάσης καθώς επίσης και αξιόπιστων πρακτικών εμπειριών και εκτιμήσεων των πιθανών τρόπων διασποράς κατά την παραγωγή, αποθήκευση, μεταφορά και μεταποίηση.

3.1.2 Η Επιτροπή συγκέντρωσε διάφορες εκθέσεις εμπειρογνομώνων και γνωμοδοτήσεις⁽¹⁾, οι οποίες όμως δεν προσφέρουν ακόμη ολοκληρωμένη εικόνα. Ζητήθηκε γι αυτό η εκπόνηση συμπληρωματικών μελετών. Κατά την πρώτη επιστημονική διάσκεψη με θέμα τη συνύπαρξη, που πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο 2003⁽²⁾, οι συμμετέχοντες επιστήμονες διαπίστωσαν ότι υπάρχει ακόμη ουσιαστική ανάγκη για έρευνα στον τομέα αυτό, και ήταν μόνο σε περιορισμένο βαθμό σε θέση να διατυπώσουν αξιόπιστες απόψεις σχετικά με τη δυνατότητα συνύπαρξης. Σχετική γνωμοδότηση της επιστημονικής επιτροπής της ΕΕ, που εκπονήθηκε το 2001⁽³⁾, επισημαίνει την ύπαρξη σημαντικής ανασφάλειας στο θέμα αυτό και δεν τοποθετείται δεσμευτικά ως προς τις ανώτατες τιμές που προτείνει η Επιτροπή.

3.1.3 Οι υφιστάμενες επιστημονικές γνώσεις σχετικά με τις ικανότητες ετεροδιασταύρωσης, τη διασπορά και την ανθεκτικότητα γενετικών τροποποιημένων φυτών δεν επιτρέπει την διατύπωση αξιόπιστων προγνώσεων σχετικά με τις δυνατότητες της συνύπαρξης.

3.1.4 Αυτό ισχύει τόσο όσον αφορά τις μακροπρόθεσμες προγνώσεις, όσο και τα διαφορετικά περιβάλλοντα των οικοσυστημάτων και τις διαφορετικές συνθήκες γεωργικής καλλιέργειας.

3.1.5 Η αξιολόγηση και η εκτίμηση της ικανότητας συνύπαρξης ορισμένων ΓΤΟ, πρέπει να διενεργείται για κάθε είδος φυτών και για διάφορα συστήματα παραγωγής, λαμβανομένων υπόψη των τοπικών συνθηκών. Κατά τη διαδικασία αυτή θα πρέπει επιπλέον να λαμβάνονται υπόψη και οι ενδεχόμενες αλλαγές που θα προκαλέσει όσον αφορά τις μεθόδους καλλιέργειας (π.χ. χρήση ολικών ζιζανιοκτόνων λόγω ανάλογης ανθεκτικότητας).

3.1.6 Ιδιαίτερες δυσκολίες αντιμετωπίζονται κατά την πρόγνωση και τον έλεγχο όσον αφορά είδη φυτών τα οποία έχουν την ιδιότητα να ανταλλάσσουν γενετικές πληροφορίες με συγγενή άγρια, μη καλλιεργήσιμα, φυτά. Η κράμβη, που έχει τη γενετική της προέλευση στην Ευρώπη, έχει πολυάριθμα συγγενή φυτά διασταύρωσης, άγρια και καλλιεργήσιμα, όπως το λάχανο, τα γογγύλια, το σινάπι, η ραφανίδα, η διπλόταξη η επιτοίχιος, η ρόκα, το άγριο

σινάπι, το αγριολάχανο και η βρούβα του βουνού. Αυτό συμβαίνει και με τα τεύτλα.

3.2 Διαχείριση των κινδύνων, παρακολούθηση και καταχώρηση της καλλιέργειας

3.2.1 Η ταυτοποίηση και η επισήμανση των ΓΤΟ αποτελεί αντικειμενική προϋπόθεση για την καταχώρηση των καλλιεργειών και την παρακολούθηση των ΓΤΟ, όπως προβλέπεται στην οδηγία 2001/18. Αποτελεί, επίσης, προϋπόθεση για την απόσυρση ορισμένων ΓΤΟ, σε περίπτωση που αυτό κρίνεται απαραίτητο, είτε λόγω νέων επιστημονικών αποτελεσμάτων, είτε λόγω της λήξης της προσωρινής τους έγκρισης. Από αυτή την άποψη, η επισήμανση των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών που μπορούν να αναπαραχθούν, έχει αποφασιστική σημασία για την αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων, ιδιαίτερα στην περίπτωση πιθανών μέτρων έκτακτης ανάγκης. Επομένως, δεν μπορεί να εξαρτάται μόνο από το ερώτημα αν οδηγεί ή όχι σε υπέρβαση των οριακών τιμών που έχουν υιοθετηθεί για την υποχρεωτική επισήμανση τροφίμων και ζωοτροφών, δεδομένου ότι σε περίπτωση λήξης της έγκρισης, αυτομάτως δεν ισχύουν και οι οριακές τιμές που προβλέπονται για την πληροφόρηση των καταναλωτών.

3.2.2 Η αξιολόγηση των κινδύνων που συνεπάγονται οι ΓΤΟ, όπως προβλέπεται από την οδηγία 2001/18 και συγκρίσιμες διατάξεις σε άλλους κανονισμούς και οδηγίες της Κοινότητας, είναι υποχρεωτική και αποτελεί προϋπόθεση για την έγκριση. Ωστόσο, η πραγματοποίηση της καλλιέργειας επηρεάζει ουσιαστικά την απάντηση στο ερώτημα αν μπορούν ή όχι να ληφθούν τα πρακτικά μέτρα που προβλέπει η οδηγία για τον περιορισμό της καλλιέργειας και το περιορισμό και την παρακολούθηση των συνεπειών της ή ακόμη και για την άρση της έγκρισης. Συνεπώς, το ερώτημα της συνύπαρξης δεν μπορεί να περιορίζεται αποκλειστικά στις οικονομικές πτυχές της καλλιέργειας, αλλά αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαχείρισης των κινδύνων και της προφύλαξης που επιβάλλονται από την αντίστοιχη νομοθεσία.

3.3 Ανιχνευσιμότητα και έλεγχος στην αλυσίδα παραγωγής τροφίμων και ζωοτροφών μέσω δειγματολημιών, δοκιμών και τεκμηρίωσης

3.3.1 Μέτρα για την ταυτοποίηση και επισήμανση των ΓΤΟ, σε όλη την αλυσίδα παραγωγής τροφίμων, προβλέπει και η οδηγία για την επισήμανση και ανιχνευσιμότητα των ΓΤΟ (η οποία εντάσσεται στις γενικές αρχές και απαιτήσεις της νομοθεσίας για τα τρόφιμα⁽⁴⁾). Τα μέτρα αυτά υπερβαίνουν, ωστόσο, τα όρια μιας απλής ταυτοποίησης των ΓΤΟ σε ένα τελικό προϊόν, δεδομένου ότι στο μέλλον θα είναι υποχρεωτική η επισήμανση προϊόντων στα οποία η ύπαρξη ΓΤΟ στο τελικό προϊόν δεν είναι ανιχνεύσιμη.

⁽⁴⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων

⁽¹⁾ Joint Research Centre, 2002, Scenarios for co-existence of genetically modified, conventional and organic crops in European agriculture.

http://www.jrc.cec.eu.int/download/gmcrops_coexistence.pdf
Round Table on research results relating to co-existence of GM and non-GM crops.

http://europa.eu.int/comm/research/biosociety/news_events/news_programme_en.htm

⁽²⁾ First European Conference on Co-existence of Genetically Modified Crops with Conventional and Organic Crops 13th - 14th November, 2003, Helsingør, Denmark.
<http://www.agrsci.dk/gmcc-03/>

⁽³⁾ Opinion of the Scientific Committee on Plants concerning the adventitious presence of GM seeds in conventional seeds.
http://europa.eu.int/comm/food/fs/sc/scp/out93_gmo_en.pdf

3.3.2 Οι πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την ταυτοποίηση ενός ΓΤΟ καταχωρούνται σε κεντρικό μητρώο και δημοσιεύονται⁽¹⁾.

3.3.3 Η κοινή ερευνητική αρχή της ΕΕ προσπαθεί να ολοκληρώσει την τυποποίηση και την πιστοποίηση των σχετικών απαραίτητων διαδικασιών δειγματοληψίας και δοκιμών.

3.3.4 Η ταυτοποίηση ειδικών ΔΝΑ ή μιας ειδικής πρωτεΐνης ενός ΓΤΟ είναι από τεχνική άποψη εφικτή με τις σημερινές δυνατότητες ανάλυσης, με βαθμό ακρίβειας από 0,001 έως 0,05 τοις εκατό του συνολικού δείγματος. Το κόστος για μια μη εξειδικευμένη ποιοτική δοκιμή για την ανίχνευση ΓΤΟ, κυμαίνεται σήμερα μεταξύ 100 και 150 ευρώ ανά ανάλυση. Το κόστος για εξειδικευμένες και ποσοτικές δοκιμές κυμαίνεται μεταξύ 250 και 500 ευρώ ανά ανάλυση.

3.3.5 Όσον αφορά την αξιοπιστία και την καθολική διαθεσιμότητα μεθόδων ανίχνευσης και τη διάθεση τεχνικών εξοπλισμών για την εφαρμογή τους, οι διαφορές εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ακόμη μεγάλες. Ελάχιστα κράτη μέλη διαθέτουν τις δυνατότητες αυτές σε ικανοποιητικό βαθμό και ορισμένα κράτη μέλη καθόλου.

3.3.6 Επί του παρόντος αντιμετωπίζονται σημαντικά, πρακτικά προβλήματα, κυρίως όσον αφορά την ποσοτική εξειδικευμένη ανάλυση για την ανίχνευση ΓΤΟ, ιδιαίτερα σε περίπτωση που οι κατασκευάστριες εταιρίες δεν διαθέτουν κατάλληλη μέθοδο ανίχνευσης ή διαθέτουν ανεπαρκές υλικό αναφοράς. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για ΓΤΟ, για τους οποίους δεν έχει εκδοθεί έγκριση στην Κοινότητα, αλλά που δεν αποκλείεται να περιέχονται σε εισαγόμενο σπόρο προς σπορά και σε εισαγόμενες πρώτες ύλες.

3.4. Οι βέλτιστες πρακτικές

3.4.1 Οι βέλτιστες πρακτικές πρέπει να εφαρμόζεται σε ολόκληρη την αλυσίδα της παραγωγής τροφίμων

- στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης και ιδιαίτερα κατά την ελευθέρωση ΓΤΟ για επιστημονικούς σκοπούς (Μέρος Β 2001/18),
- κατά την ανάπτυξη σπόρων προς σπορά, ιδιαίτερα όσον αφορά τις ιδιότητες του προγονικού υλικού και των διαφόρων σταδίων του βασικού σπόρου προς σπορά,
- κατά την καλλιέργεια για λόγους διατήρησης και πολλαπλασιασμού του είδους,

⁽¹⁾ Απόφαση της Επιτροπής, της 23ης Φεβρουαρίου 2004, για τις λεπτομέρειες λειτουργίας των μητρώων για την καταχώριση πληροφοριών σχετικών με τις γενετικές τροποποιήσεις των ΓΤΟ, όπως προβλέπεται στην οδηγία 2001/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ) [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2004) 540] ΕΕ L 65 της 3.3.2005, σ. 20.

— κατά τον πολλαπλασιασμό, τη μεταποίηση, την επεξεργασία και τη συσκευασία σπόρων προς σπορά

— κατά την καλλιέργεια, την επεξεργασία, τη συγκομιδή και τη μεταφορά φυτικών προϊόντων,

— κατά την επιλογή και επεξεργασία των σπόρων προς σπορά που αποκτήθηκαν από τη συγκομιδή και οι οποίοι θα χρησιμεύσουν για την επόμενη σπορά,

— κατά την αγορά, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη μεταφορά γεωργικών πρώτων υλών και προϊόντων,

— κατά την περαιτέρω επεξεργασία των τροφίμων και των ζωοτροφών και

— κατά τη συσκευασία, τη διάθεση και τη σήμανση των τελικών προϊόντων.

3.4.2 Στους περισσότερους τομείς, οι βέλτιστες πρακτικές ήδη ρυθμίζονται ικανοποιητικά. Ωστόσο, η συμπλήρωσή τους με ειδικές διατάξεις σχετικά με τη χρήση των ΓΤΟ, αποτελεί καθοριστική προϋπόθεση για την πρακτική εφαρμογή των νομικών διατάξεων σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων, την ανιχνευσιμότητα και την επισήμανση ΓΤΟ. Ιδιαίτερα επειγούσα είναι η λήψη μέτρων σε τομείς όπως η παραγωγή σπόρων προς σπορά και η παραγωγή γεωργικών προϊόντων, αλλά και όσον αφορά την καταχώριση, την αποθήκευση και τη μεταφορά γεωργικών προϊόντων.

3.4.3 Η επιτυχία αλλά και οι απαιτήσεις των βέλτιστων πρακτικών εξαρτώνται ουσιαστικά από το βαθμό επιτυχίας με τον οποίο εφαρμόστηκαν κατά τα προηγούμενα στάδια της παραγωγής.

3.4.4 Προκειμένου να αποφευχθεί κάθε ανεπιθύμητη διασταύρωση και άλλη μορφή διασποράς ΓΤΟ σε καλλιεργήσιμες εκτάσεις και στη φύση, καθώς και προκειμένου να αποφευχθεί η ανάμιξη της συγκομιδής προϊόντων ΓΤΟ και συγκομιδής προϊόντων που δεν περιέχουν ΓΤΟ (λαμβάνομενης υπόψη της εκάστοτε καλλιέργειας αλλά και των περιφερειακών ιδιαιτεροτήτων), είναι αναγκαίο να ληφθούν διάφορα μέτρα. Η Επιτροπή προσδιορίζει ορισμένα από τα μέτρα αυτά στις κατευθυντήριες γραμμές για τη συνύπαρξη⁽²⁾ και καλεί τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν ανάλογες διατάξεις. Τα μέτρα αυτά αφορούν τόσο τους γεωργούς που καλλιεργούν ΓΤΟ, όσο και εκείνους που δεν επιθυμούν να περιέχονται οι οργανισμοί αυτοί στα προϊόντα τους. Αφορούν, επίσης, γεωργικές εκμεταλλεύσεις που απασχολούν μισθωτούς εργαζόμενους, εμπορικές εταιρείες και εταιρείες αποθήκευσης και μεταφορών, τις αρμόδιες αρχές για την γεωργία καθώς και ιδρύματα που ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης.

⁽²⁾ Σύσταση της Επιτροπής, της 23ης Ιουλίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση κατευθυντήριων γραμμών για την ανάπτυξη εθνικών στρατηγικών και βέλτιστων πρακτικών προκειμένου να διασφαλιστεί η συνύπαρξη γενετικών τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών [κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό Ε(2003) 2624] ΕΕ L 189 της 29.7.2003, σ. 36.

3.5 Χαρακτηριστικά, έλεγχος και επισήμανση των σπόρων προς σπορά

3.5.1 Οι σπόροι προς σπορά βρίσκονται στην αρχή της αλυσίδας παραγωγής, πολλαπλασιάζονται ανάλογα με την ποικιλία επί 40 έως 1000 φορές και μπορούν να παραμείνουν για αρκετό χρονικό διάστημα στο έδαφος. Οι ΓΤΟ που βρίσκονται στους σπόρους προς σπορά γονιμοποιούν με επικονίαση συνορεύουσες καλλιέργειες και άγρια συγγενικά φυτά που τυχόν βλαστάνουν κοντά τους. Οι σπόροι προς σπορά και η γύρη μπορούν επίσης να μετακινηθούν σε μεγάλες αποστάσεις. Λόγω των χωρικών και χρονικών αυτών διαστάσεων, οι παρουσίες ΓΤΟ σε σπόρους προς σπορά επηρεάζει, σύμφωνα με την ομόφωνη άποψη των επιστημόνων, καθοριστικά την συνύπαρξη.

3.5.2 Η οδηγία 2001/18 παρέχει τη δυνατότητα, να καθορίζονται, για ορισμένες κατηγορίες προϊόντων, ανώτατα όρια, με βάση τα οποία, υπό ορισμένες συνθήκες, ο χαρακτηρισμός των ΓΤΟ δεν θα είναι υποχρεωτικός. Όσον αφορά τα τρόφιμα και τις ζωοτροφές, ο κανονισμός για γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και γενετικώς τροποποιημένες ζωοτροφές⁽¹⁾ και την ανιχνευσιμότητα⁽²⁾ των ΓΤΟ ορίζει το ανώτατο όριο στο 0,9 %.

3.5.3 Στο πλαίσιο των οδηγιών για τα φυτά και τους σπόρους προς σπορά, η Επιτροπή πρότεινε να θεσπιστούν επίσης ανώτατα όρια για τον χαρακτηρισμό των ΓΤΟ που περιέχονται σε σπόρους προς σπορά και τα οποία κυμαίνονται μεταξύ 0,3 και 0,7 %. Λόγω ενδοιασμών νομικού χαρακτήρα, η Επιτροπή απέσυρε όμως την πρόταση αυτή τον Οκτώβριο 2003 και επεξεργάστηκε μια νέα πρόταση. Η πρόταση αυτή περιείχε ανώτατες τιμές ύψους 0,3 % οι οποίες αφορούσαν μόνο τον κραιβόσπορο και το σπόρο καλαμποκίου. Τον Σεπτέμβριο 2004, η Επιτροπή απέσυρε και αυτή την πρόταση. Προς το παρόν αναμένει τα αποτελέσματα συμπληρωματικών αξιολογήσεων των συνεπειών, ώστε η απόφαση που θα ληφθεί να μπορεί να στηριχθεί σε θεμελιωμένη επιστημονική βάση και να υπάρχουν συγχρόνως σαφέστερα στοιχεία σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις. Είναι βέβαιο, ότι ο καθορισμός ελάχιστων απαιτήσεων σχετικά με την καθαρότητα μη μεταλλαγμένων σπόρων προς σπορά, θα επηρεάσει καθοριστικά την απάντηση στο ερώτημα κατά πόσο είναι εφικτή η συνύπαρξη ορισμένων ειδών φυτών και μορφών παραγωγής και με ποιο κόστος.

3.5.4 Σχετικά με το ερώτημα αν χρειάζεται η θέσπιση ανώτατων τιμών και ενδεχομένως σε ποιο ύψος πρέπει να κυμαίνονται οι τιμές αυτές, όσον αφορά την τυχαία και τεχνικώς αναπόφευκτη παρουσία των ΓΤΟ σε σπόρους προς σπορά, εκφράζονται διαφορετικές απόψεις τόσο από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών όσο και από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και τους ενδιαφερομένους οργανισμούς.

3.5.5 Η επισήμανση σπόρων προς σπορά δεν αποτελεί πληροφορία προς τον τελικό καταναλωτή με στόχο την ελευθερία επιλογής, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των τροφίμων και των ζωοτροφών. Πρόκειται περισσότερο για μια σημαντική πληροφορία για τους ενδιαφερόμενους που ελευθερώνουν σκόπιμα στο περιβάλλον ΓΤΟ, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, καθώς και για τις αρχές που είναι αρμόδιες για την υλοποίηση της οδηγίας για την σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ στο περιβάλλον. Η έλλειψη

πληροφοριών σχετικά με την περιεκτικότητα των σπόρων προς σπορά σε ΓΤΟ, καθιστά σχεδόν αδύνατη την καταχώριση των σπόρων αυτών, όπως προβλέπει ο νόμος, την παρακολούθησή τους (Post-Market Monitoring), και, σε περίπτωση της εκ των υστέρων απαγόρευσης, την απόσυρση των σπόρων αυτών από την αγορά.

3.5.6 Σε περίπτωση, παραδείγματος χάρη, που ένας ΓΤΟ αποδεικνύεται εκ των υστέρων ως αλλεργιογόνος, ή αν η ιδιότητά του να ανταλλάσσει γενετικές πληροφορίες με συγγενή φυτά, τού δημιουργεί ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, με αποτέλεσμα να προκαλείται μια ανεπιθύμητη διαταραχή της περιβαλλοντικής ισορροπίας, θα πρέπει να απαγορευτεί και να αποσυρθεί από την αγορά ο συγκεκριμένος ΓΤΟ. Σε αυτή την περίπτωση, τα όρια που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως ανώτατες τιμές, θα ήταν εντελώς απαράδεκτα. Αν υπάρχουν υπόνοιες ότι το συνολικό απόθεμα του σπόρου προς σπορά ενός συγκεκριμένου είδους φυτού έχει μολυνθεί με 0,5 % του συγκεκριμένου ΓΤΟ, τα μέτρα ανάκλησης και έκτακτης ανάγκης θα πρέπει να εφαρμοστούν για ολόκληρη τη συγκομιδή και το συνολικό απόθεμα σπόρων προς σπορά του είδους αυτού.

3.5.7 Οι εμπειρίες που αποκομίσθηκαν από μια εκστρατεία απόσυρσης που χρειάστηκε να εφαρμοστεί στις ΗΠΑ, καταδεικνύουν ανάγλυφα τις δυσκολίες αλλά και το ενδεχόμενο κόστος παρόμοιας δράσης. Όταν η αμερικανική υπηρεσία για την προστασία του περιβάλλοντος US EPA απαγόρευσε το 2000 τη χρήση της μεταλλαγμένης ποικιλίας «Starlink» επειδή υπήρχαν υπόνοιες ότι ήταν αλλεργιογόνος, προκλήθηκε κόστος ύψους περίπου 1 δις δολαρίων ΗΠΑ που επιβάρυνε ολόκληρη την παραγωγική αλυσίδα. Ακόμη και σήμερα, η ζημία που προκάλεσε η μόλυνση αυτή δεν έχει αποκατασταθεί πλήρως. Ακόμη και το 2003, σε περισσότερο από 1 % των δειγμάτων που εξετάσθηκαν στις ΗΠΑ, ανιχνεύθηκαν κατάλοιπα της μολυσμένης ποικιλίας «Starlink».

3.5.8 Επιπλέον, η παρουσία ΓΤΟ σε σπόρους προς σπορά που δεν έχουν υποστεί γενετική τροποποίηση, επηρεάζει καθοριστικά το κόστος που επιβαρύνει τα στάδια παραγωγής που έπονται της γεωργίας καθώς και το κόστος της μεταποίησης. Στο βαθμό που η θέσπιση νόμιμων ορίων μόλυνσης συνεπάγεται συστηματικό έλεγχο όλων των προϊόντων που δεν έχουν υποστεί γενετική τροποποίηση, ώστε να διασφαλισθεί ότι τα προϊόντα αυτά πραγματικά δεν υπερβαίνουν το ανώτατο επιτρεπόμενο όριο του 0,9 % που ισχύει για την επισήμανση τροφίμων και ζωοτροφών και τις αντιστοίχως χαμηλότερες τιμές για τις πρώτες ύλες, δημιουργείται τεράστιο κόστος για πολυδάπανες δοκιμές και ελέγχους.

3.5.9 Επίσης, η μόλυνση συμβατικών και βιολογικών σπόρων προς σπορά από ΓΤΟ, θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο κατά την αναγνώριση του υπαιτίου που προκάλεσε την οικονομική ζημία υπερβαίνοντας τα ανώτατα όρια που ισχύουν για την επισήμανση τροφίμων και ζωοτροφών, καθώς και τα επακόλουθα ελάχιστα όρια που απαιτούν οι εμπορικές επιχειρήσεις και οι επιχειρήσεις μεταποίησης. Ασφαλώς, οι ενδεχόμενοι υπαίτιοι θα απαιτήσουν να αποδειχθεί, ότι οι ζημιές αυτές δεν προκλήθηκαν, τουλάχιστον εν μέρει, λόγω της ιδιότητας του σπόρου προς σπορά αλλά ούτε και λόγω της μεταφοράς ΓΤΟ στον αγρό.

(1) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές
EE L 268 της 18.10.2003, σ. 1.

(2) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1830/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με την ανιχνευσιμότητα και την επισήμανση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών και την ανιχνευσιμότητα τροφίμων και ζωοτροφών που παράγονται από γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς, και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ
EE L 268 της 18.10.2003, σ. 24.

3.5.10 Τέλος, η παρουσία ΓΤΟ σε συμβατικούς και βιολογικούς σπόρους προς σπορά επηρεάζει αρνητικά τη δυνατότητα των γεωργών να καλλιεργούν και να αναπαράγουν οι ίδιοι σπόρους προς σπορά. Η αρχική μόλυνση του σπόρου προς σπορά μπορεί να σωφρευτεί στις επόμενες γενεές σπόρων, ιδιαίτερα όταν σε αυτήν την αρχική μόλυνση προστίθεται και η μόλυνση από γειτονικούς αγρούς. Αυτό θα έχει ενδεχομένως όχι μόνο σημαντικές οικονομικές απώλειες για τους ενδιαφερόμενους γεωργούς αλλά θα περιορίζει την ποικιλομορφία και τον τοπικό χαρακτήρα του σπόρου.

3.6 Η ευθύνη για τα προϊόντα και το περιβάλλον

3.6.1 Σύμφωνα με την οδηγία (85/374/ΕΟΚ σχετικά με θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων, οι κατασκευαστές και εισαγωγείς ΓΤΟ ευθύνονται μόνο για ελαττωματικά προϊόντα, σε περίπτωση που αυτά προκάλεσαν λόγω αμέλειας αποδεδειγμένα ζημιές σε πρόσωπα ή σε αγαθά⁽¹⁾). Η ευθύνη αυτή περιορίζεται, ωστόσο, στα τελικά προϊόντα που προορίζονται για ιδιωτική χρήση ή κατανάλωση και συνεπώς δεν συμπεριλαμβάνει το σπόρο προς σπορά ή την οικονομική ζημιά που προκαλείται από τη μείωση της αξίας της συγκομιδής και των προϊόντων της.

3.6.2 Ο κοινοτικός και λεπτομερής περιορισμός της αστικής ευθύνης για τα προϊόντα, δυσχεραίνει την εφαρμογή εθνικών διατάξεων σχετικά με την άμεση ευθύνη των προμηθευτών ΓΤΟ, ακόμη και όταν πρόκειται για ζημιές που υπάγονται στο αστικό δίκαιο, με αποτέλεσμα να μετατίθεται το βάρος της ευθύνης εξ ολοκλήρου στον χρήστη (γεωργό), δηλαδή στον έμμεσο παραγωγό του τελικού προϊόντος.

3.6.3 «Οιαδήποτε σκόπιμη ελευθέρωση στο περιβάλλον, μεταφορά και διάθεση στην αγορά γενετικής τροποποιημένων οργανισμών, όπως ορίζονται σύμφωνα με την οδηγία 2001/18/ΕΚ» υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της νέας οδηγίας 2004/35/ΕΓ σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη, βάσει της οποίας, τα κράτη μέλη, αλλά όχι μεμονωμένοι πολίτες, εξουσιοδοτούνται να απαιτούν από τους υπαίτιους την εξάλειψη και αποκατάσταση περιβαλλοντικών ζημιών, εάν έχουν ενεργήσει σκόπιμα ή εξ αμελείας καθώς και με την προϋπόθεση ότι έχει αποδειχθεί η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ζημίας και της δραστηριότητας των υπαίτιων⁽²⁾). Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εφαρμόσουν την οδηγία αυτή έως τις 30 Απριλίου 2007. Το γεγονός ότι έχει εγκριθεί ένας ΓΤΟ για ελευθέρωση εντός της επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά κανόνα αποκλείει την περίπτωση της σκόπιμης ή εξ αμελείας ελευθέρωσης, εκτός αν η ελευθέρωση αυτή συνδέεται με συγκεκριμένους όρους οι οποίοι δεν πληρούνται. Η ΕΟΚΕ είχε τονίσει στη γνωμοδότησή της για την περιβαλλοντική ευθύνη⁽³⁾, ότι «στον ορισμό της βιοποικιλότητας θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των ΓΤΟ».

3.7 Η αστική ευθύνη

3.7.1 Η ανεπιθύμητη παρουσία ΓΤΟ σε προϊόντα, εγκαταστάσεις παραγωγής και καλλιεργήσιμες εκτάσεις, ενδέχεται να προκαλέσει

(1) Οδηγία του Συμβουλίου της 25ης Ιουλίου 1985 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σε θέματα ευθύνης λόγω ελαττωματικών προϊόντων (85/374/ΕΟΚ)
http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/main/1985/en_1985L0374_index.html

(2) Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 143 της 30/04/2004 σ. 56 – 75, βλ. άρθρα 3 και 4 καθώς και το παράρτημα ΙΙΙ.
http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=DE&numdoc=32004L0035&model=guicheti

(3) Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά στην πρόληψη και αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών» (COM(2002) 17 τελικό - 2002/0021 (COD)), CES 868/2020, EE C 241 7.10.2002, σ. 37-45

οικονομικές απώλειες για τους γεωργούς, τις επιχειρήσεις μεταποίησης και τους εμπόρους τροφίμων και ζωοτροφών, σε περίπτωση που η παραγωγή και πώληση προϊόντων που παράγονται χωρίς γενετική μηχανική δυσχεραίνεται ή καθίσταται αδύνατη ή απαιτεί τη λήψη ειδικών μέτρων για τον έλεγχο και την απομάκρυνση των οργανισμών αυτών. Επιπλέον, ενδέχεται να χρειαστεί η εφαρμογή ειδικών μέτρων για την επανόρθωση της αρχικής κατάστασης μιας περιοχής στην οποία απαγορεύεται ή δεν προβλέπεται η ελευθέρωση ΓΤΟ (π.χ. σε περιοχές με ευαίσθητα οικοσυστήματα), μέτρα τα οποία συνεπάγονται κόστος.

3.7.2 Προς το παρόν, τα ασφαλιστήρια των ασφαλιστικών εταιρειών δεν περιλαμβάνουν την ασφάλιση παρόμοιων αντικειμένων αστικής ευθύνης.

3.7.3 Η αστική ευθύνη για το κόστος αυτό θα ρυθμίζεται, σύμφωνα με την πρόταση της Επιτροπής, από τα κράτη μέλη. Είναι αυτονόητο ότι το γεγονός αυτό θα επηρεάσει τις συνθήκες ανταγωνισμού στους κόλπους της Κοινότητας. Η ισχύς διαφορετικών ρυθμίσεων σε αυτόν τον τομέα ενδέχεται να προκαλέσει σημαντική στρέβλωση του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά, και να οδηγήσει σε νομική ανασφάλεια σχετικά με το ερώτημα κατά πόσο η αιτιώδης συνάφεια πρέπει να αναζητηθεί εκτός των εσωτερικών συνόρων της Ένωσης.

3.7.4 Η καθιέρωση ατομικής ευθύνης για το κόστος που δημιουργείται σε τρίτους από ενέργειες με σκοπό την πρόληψη ζημιών, (δοκιμές, έλεγχοι και άλλα μέτρα για την αποφυγή ετεροδιασταύρωσης και μόλυνσης με ΓΤΟ), είναι από νομική άποψη σχεδόν ανέφικτη. Αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει με την αποκατάσταση ζημιών που έχουν πράγματι διαπιστωθεί, το τεράστιο αυτό κόστος, το οποίο θα δημιουργηθεί σε όλες τις περιφέρειες στις οποίες καλλιεργούνται ΓΤΟ, δεν είναι δυνατόν να καλυφθεί μέσω διατάξεων περί αστικής ευθύνης. Οι πληττόμενοι αγρότες και οι πληττόμενες επιχειρήσεις και δημόσιες αρχές θα μπορούσαν όμως να αποζημιωθούν μέσω ειδικών ταμείων, τα οποία θα χρηματοδοτούν οι επιχειρήσεις και οι γεωργοί που φέρουν την ευθύνη.

3.8 Το κόστος για την εθνική οικονομία και τις επιχειρήσεις

3.8.1 Η εφαρμογή μέτρων για τον έλεγχο και την αποφυγή της παρουσίας ΓΤΟ, καθίσταται αναγκαία σε ολόκληρη την αλυσίδα παραγωγής τροφίμων και ζωοτροφών, λόγω της καλλιέργειας ΓΤΟ. Επιπλέον, η καλλιέργεια ΓΤΟ μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες για την κατάσταση της αγοράς σε ορισμένες περιοχές, όσον αφορά ορισμένες μορφές παραγωγής και ορισμένα είδη προϊόντων (π.χ. περιφερειακά επώνυμα προϊόντα ποιότητας, ή η βιολογική γεωργία και τα βιολογικά προϊόντα). Αυτό μπορεί να επηρεάσει όχι μόνο τους παράγοντες της αγοράς αλλά και διάφορες αρχές και θεσμούς των κρατών μελών και της ΕΕ.

3.8.2 Η εφαρμογή ελέγχων και προφυλακτικών μέτρων, που είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της συνύπαρξης, προκαλεί σε ορισμένες περιπτώσεις ριζικές μεταβολές όσον αφορά τις γεωργικές και βιομηχανικές τεχνικές και παραδόσεις. Οι εκάστοτε οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνέπειες ιδιαίτερα για τους γεωργούς και τις βιοτεχνίες τροφίμων, δεν έχουν ακόμη μελετηθεί και περιγράφει συστηματικά. Αυτό, όμως, είναι απολύτως αναγκαίο, προκειμένου να αποφευχθούν οι ανεπιθύμητες συνέπειες για την ύπαρξη και την ανταγωνιστικότητα αυτών των επιχειρήσεων καθώς και για τη διάρθρωση της αγοράς και των τιμών.

3.8.3 Προκειμένου να αξιολογηθεί η καταλληλότητα και αποτελεσματικότητα των μέτρων και διατάξεων για τη συνύπαρξη, χρειάζεται να υπάρχει ολοκληρωμένη εικόνα του κόστους αυτού. Προς το παρόν, όμως, διατίθενται μόνο ορισμένες αποσπασματικές πληροφορίες και εκτιμήσεις (¹).

3.8.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ύπαρξη ολοκληρωμένης εικόνας και εκτίμησης του κόστους που συνεπάγεται η εφαρμογή μέτρων διασφάλισης της συνύπαρξης και το οποίο επιβαρύνει αφενός την αγορά και αφορά ορισμένες μορφές παραγωγής και περιφέρειες, και αφετέρου τις δημόσιες αρχές, αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για μια προνοητική και συγχρόνως βιώσιμη ρύθμιση της συνύπαρξης. Συνεπώς, χρειάζεται να θεσπισθούν σαφείς, δεσμευτικές και αξιόπιστες ρυθμίσεις σχετικά με το ερώτημα ποιος οφείλει είτε να αναλάβει είτε να αποφεύγει το κόστος αυτό.

3.8.5 Συμφωνούμε, επομένως με την Επιτροπή, η οποία, στις κατευθυντήριες γραμμές της για τη συνύπαρξη, διατυπώνει τα εξής: «Κατά γενικό κανόνα, κατά τη διάρκεια της φάσης εισαγωγής ενός νέου τύπου παραγωγής σε μια περιοχή, οι επιχειρηματίες (γεωργοί) στους οποίους οφείλεται η εισαγωγή του νέου αυτού τύπου παραγωγής πρέπει να φέρουν και την ευθύνη εφαρμογής των γεωργικών μέτρων διαχείρισης που είναι απαραίτητα για τον περιορισμό της ροής γενετικού υλικού. Οι γεωργοί πρέπει να είναι σε θέση να επιλέγουν τον τύπο παραγωγής που προτιμούν, χωρίς αυτό να τους υποχρεώνει να τροποποιήσουν τα καλλιεργητικά συστήματα που έχουν ήδη υιοθετηθεί στη γύρω περιοχή».

3.8.6 Η αύξηση του κόστους παραγωγής που οφείλεται στην εφαρμογή μέτρων για τη διασφάλιση της συνύπαρξης, δεν πρέπει να μετακυλιεται στις τιμές στην κατανάλωση. Διότι το αποτέλεσμα θα ήταν να περιοριστεί το δικαίωμα των καταναλωτών να επιλέγουν ελεύθερα, και ιδιαίτερα των κοινωνικά και οικονομικά αδύναμων καταναλωτών. Η γεωργική και βιοτεχνική παραγωγή τροφίμων χωρίς μεθόδους γενετικής μηχανικής, δεν πρέπει να απειλείται από την αύξηση του κόστους και των τιμών στην αγορά ή να περιορίζεται στο ρόλο της παραγωγής σπάνιων προϊόντων.

4. Συστάσεις της ΕΟΚΕ

4.1 Βασικές αρχές της συνύπαρξης

4.1.1. Οι κανόνες της συνύπαρξης θα πρέπει να στηρίζονται στις αρχές της πρόληψης και διατήρησης της φυσικής και

καλλιεργημένης βιοποικιλότητας, της ελαχιστοποίησης του κόστους της μεγιστοποίησης του οικονομικού και κοινωνικού οφέλους, στην πρόωξη της περιφερειακής πολυμορφίας, στην ίδια ευθύνη των παραγόντων της οικονομίας καθώς και στην αρχή της υπαιτιότητας: θα πρέπει να είναι συγχρόνως μακροχρόνια βιώσιμο, ανθεκτικοί, προσαρμοσμένοι στην πραγματικότητα και ελαστικοί.

4.1.2 Τα απαραίτητα μέτρα και το σχετικό κόστος πρέπει να επιβαρύνουν καταρχήν εκείνους τους παράγοντες της αγοράς, οι οποίοι προκαλούν το κόστος αυτό χρησιμοποιώντας και διαθέτοντας ΓΤΟ στην αγορά. Όσοι δεν επιθυμούν να παράγουν και να καταναλώνουν ΓΤΟ, θα πρέπει να επιβαρύνονται όσο το δυνατό λιγότερο, χωρίς αυτό να συνεπάγεται αύξηση του κόστους της παραγωγής τους και των τιμών. Από την άλλη πλευρά, το κόστος αυτό δεν θα πρέπει να επιβαρύνει τους φορολογούμενους.

4.1.3 Τα μέτρα για την αποφυγή της εμφάνισης και της διασποράς ΓΤΟ πρέπει να λαμβάνονται, καταρχήν, σε εκείνο το επίπεδο, στο οποίο προκαλούν τη μικρότερη επιβάρυνση και το μικρότερο κόστος και επιφέρουν τα καλύτερα αποτελέσματα.

4.1.4 Όπου η καλλιέργεια ενός ΓΤΟ καθιστά αδύνατη ή δυσχεραίνει δυσανάλογα την παραγωγή φυτών της ίδιας ή συγγενούς ποικιλίας χωρίς τη χρήση της γενετικής μηχανικής, θα πρέπει να απαγορεύεται.

4.2 Η δημιουργία επιστημονικής βάσης και η αξιοποίηση του σημερινού επιπέδου της γνώσης

4.2.1 Όσο τα διαθέσιμα επιστημονικά στοιχεία είναι ανεπαρκή ή ανύπαρκτα, θα πρέπει οι συνθήκες συνύπαρξης να διαμορφώνονται με βάση την αρχή της προφύλαξης, ώστε να αποφεύγονται μη ανατρέψιμες ή δύσκολα ανατρέψιμες μεταβολές των οποίων οι συνέπειες για τη συνύπαρξη δεν μπορούν να εκτιμηθούν με ακρίβεια. Παρόμοια προσέγγιση θα πρέπει να ισχύει και για τις οικονομικές, κοινωνικές και τοπικές πολιτιστικές πτυχές της συνύπαρξης.

4.2.2 Η Επιτροπή καλείται να καταρτίσει ένα συνεκτικό επιστημονικό ερευνητικό πρόγραμμα, προσαρμοσμένο στην πράξη, το οποίο θα συμβάλει στην κάλυψη του ελλείμματος γνώσεων σχετικά με τη συνύπαρξη.

4.2.3 Η γνωμοδότηση της Επιστημονικής Επιτροπής για τα Φυτά (²), την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρησιμοποιεί ως βάση της σύζήτησης για τον καθορισμό οριακών τιμών περιεκτικότητας των σπόρων προς σπορά σε ΓΤΟ, δεν είναι ικανοποιητική. Δεν απαντά επίσης στο ερώτημα ποιες οριακές τιμές πρέπει να καθοριστούν για την επισήμανση ώστε να είναι εφικτή η τήρηση των διατάξεων της οδηγίας 2001/18. Δεν δίνει ικανοποιητική απάντηση στο ερώτημα σε ποιο βαθμό η μόλυνση του σπόρου προς σπορά μολύνει στην πράξη και τη συγκομιδή ή το τελικό προϊόν. Συνεπώς, η Επιτροπή θα πρέπει να θέσει νέα, συγκεκριμένα ερωτήματα στην επιστημονική επιτροπή της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων.

(¹) Γενική Διεύθυνση Γεωργία . «Economic Impacts of Genetically Modified Crops on the Agri-Food Sector» (2000). <http://europa.eu.int/comm/agriculture/publi/gmo/fullrep/index.htm>

(²) Opinion of the Scientific Committee on Plants concerning the adventitious presence of GM seeds in conventional seeds. http://europa.eu.int/comm/food/fs/sc/scp/out93_gmo_en.pdf

4.2.4 Επιπλέον, θα ήταν σκόπιμο, η Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων, το Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος και η Κοινή Ερευνητική Αρχή να συγκεντρώσουν τις επιστημονικές και πρακτικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και να τις θέσουν στη διάθεση των κρατών μελών.

4.2.5 Συνιστάται στην Επιτροπή να πραγματοποιήσει, σε συνεργασία με διάφορες περιφέρειες της Ευρώπης πειραματικές δοκιμές συνύπαρξης μεγάλης εμβέλειας και σε διαφορετικές συνθήκες. Για το σκοπό αυτό, η καλλιέργεια ποικιλιών καλαμποκιού, κράμβης, πατάτας, γογγυλιών και τομάτας που δεν έχουν υποστεί γενετική τροποποίηση αλλά διακρίνονται σαφώς από άλλες ποικιλίες, θα επιτρέψει σε όλους τους ενδιαφερόμενους να δοκιμάσουν και να αναλύσουν στην πράξη πτυχές όπως η αποφυγή της ετεροδιασταύρωσης, οι διαφορετικές αποστάσεις ασφαλείας, ο καθαρισμός των μηχανημάτων, ο διαχωρισμός κατά τη μεταφορά, η αποθήκευση και η μεταποίηση καθώς και άλλα μέτρα συνύπαρξης.

4.3 Η προφύλαξη και η διατήρηση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνολογιών κατά τη διαχείριση των κινδύνων

4.3.1 Η επισημάνση και οι ορθές πρακτικές πρέπει να επιτρέπουν μια όσο το δυνατό ακριβέστερη παρακολούθηση της εξάπλωσης και των επιπτώσεων της διασποράς των ΓΤΟ. Επιπλέον, θα πρέπει να καθιστούν δυνατή την πλήρη αφαίρεση ενός ΓΤΟ από το περιβάλλον, τους σπόρους προς σπορά και τα προϊόντα.

4.3.2 Σε καμία περίπτωση, πάντως, δεν θα πρέπει να εμποδιστεί ή να καθιστάται αδύνατη η υλοποίηση των στόχων της οδηγίας 2001/18 και των κανονισμών 1830/2003 και 1829/2003, λόγω της θέσπισης ορίων επισημάνσης ή διατάξεων σχετικά με τις ορθές πρακτικές.

4.3.3 Έχει επομένως θεμελιώδη σημασία να εφαρμόζονται οι βέλτιστες διαθέσιμες τεχνολογίες και οι βέλτιστες διαθέσιμες πρακτικές κατά τη ρύθμιση της καλλιέργειας, της μεταφοράς, της μεταποίησης, των εισαγωγών και των εξαγωγών ΓΤΟ.

4.3.4 Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ειδικά κριτήρια σχετικά με την προστασία της φύσης και την ποικιλομορφία των οικοσυστημάτων στην Ευρώπη.

4.4 Η συγκέντρωση και η διατήρηση πληροφοριών, που είναι απαραίτητες για την ταυτοποίηση και επισημάνση των ΓΤΟ

4.4.1 Κατά την ταυτοποίηση και την επισημάνση των ΓΤΟ στα επιμέρους στάδια της παραγωγής, είναι απολύτως απαραίτητο να συγκεντρώνονται όσο το δυνατό ακριβέστερες πληροφορίες σε όσο το δυνατόν πρωιμότερο στάδιο της παραγωγής και να μεταδίδονται με όσο το δυνατόν πληρέστερο τρόπο στα επόμενα στάδια.

4.4.2 Η απώλεια πληροφοριών πρέπει να αποφεύγεται οπωσδήποτε. Οι συγκεντρωμένες πληροφορίες θα πρέπει, ανεξάρτητα από τον καθορισμό ενδεχόμενων οριακών τιμών, να τεκμηριώνονται και να μεταδίδονται.

4.4.3 Οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί που θέτουν σε κυκλοφορία έναν συγκεκριμένο ΓΤΟ ή τον ελευθερώνουν για επιστημο-

νικούς ερευνητικούς σκοπούς (εντός ή εκτός της Κοινότητας), οφείλουν να διασφαλίζουν τη διάθεση και την πιστοποίηση δοκιμαστικών διαδικασιών και υλικού αναφοράς, την προσαρμογή τους στην τεχνολογική πρόοδο και την πρόσβαση κάθε ενδιαφερόμενου σε χαμηλό κόστος.

4.4.4 Οι διαδικασίες και τα πρωτόκολλα δοκιμών, ιδιαίτερα στην αρχή της παραγωγικής αλυσίδας, θα πρέπει να επιλέγονται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προσφέρουν όσο το δυνατό μεγαλύτερη ασφάλεια και έναν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο αριθμό πληροφοριών. Συνεπώς, θα πρέπει να προσαρμόζεται στο πιο αξιόπιστο και ασφαλέστερο επίπεδο της τεχνολογίας και όχι προς τις οριακές τιμές για την επισημάνση.

4.5 Δεσμευτικά, πρακτικά εφαρμόσιμα, αξιόπιστα και ανθεκτικά πρότυπα ορθών πρακτικών, σε όλα τα επίπεδα της παραγωγής, αποτελούν καθοριστική προϋπόθεση για την συνύπαρξη

4.5.1 Θα πρέπει να διαμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να συμβάλλουν μακροπρόθεσμα στην επίτευξη των στόχων της συνύπαρξης και της προφύλαξης και να προσαρμόζονται διαρκώς στην πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας.

4.5.2 Προκειμένου να αποφευχθούν τόσο οι αρνητικές συνέπειες στην κοινή αγορά τροφίμων και ζωοτροφών και στην κοινοτική γεωργική νομοθεσία όσο και στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, θα πρέπει οι κανόνες ορθών πρακτικών να εναρμονίζονται και να θεσπίζονται σε ένα υψηλό κοινοτικό επίπεδο, μέσω μιας ευέλικτης συνεκτίμησης των διαφορετικών συνθηκών καλλιέργειας και μεταποίησης.

4.6 Οι διατάξεις για την επισημάνση και την καθαρότητα των σπόρων προς σπορά, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για τη διασφάλιση της συνύπαρξης

4.6.1 Συνεπώς, κατά τη θέσπιση ανώτατων τιμών για την επισημάνση της παρουσίας ΓΤΟ στους σπόρους προς σπορά, θα πρέπει καταρχήν να επιδιώκεται ένα από τεχνική και πρακτική άποψη όσο το δυνατό υψηλότερο επίπεδο όσον αφορά την ακρίβεια και τη διαφάνεια. Ενώ το από τεχνική άποψη αξιόπιστο όριο ανίχνευσης σε ένα δείγμα κυμαίνεται, με τα σημερινά δεδομένα, στο 0,01 %, ο λογικά εφικτός αριθμός και το εύλογο μέγεθος της δειγματοληψίας οδηγεί στο πρακτικά εφικτό ποσοστό του 0,1 % μιας συνολικής παρτίδας σπόρων προς σπορά.

4.6.2 Η οριακή τιμή για την επισημάνση ΓΤΟ που περιέχονται σε σπόρους προς σπορά που δεν έχουν υποστεί γενετική τροποποίηση, θα πρέπει να ορίζεται στο ανώτατο όριο πρακτικής ανιχνευσιμότητας (0,1 %).

4.6.3 Οι εκάστοτε οδηγίες για τους σπόρους προς σπορά, θα πρέπει να συμπληρωθούν με αυστηρές διατάξεις καθαρότητας (ανώτατα όρια) των σπόρων προς σπορά που δεν έχουν υποστεί γενετική τροποποίηση, ώστε να είναι κατάλληλοι να διατεθούν στην αγορά.

4.7 Οι διατάξεις περί αστικής ευθύνης πρέπει να καλύπτουν απόλυτα τις ενδεχόμενες οικονομικές ζημιές

4.7.1 Οι ικανότητες πολλαπλασιασμού των ΓΤΟ καθώς και το γεγονός ότι η ανεπιθύμητη παρουσία τους μπορεί να ζημιώσει οικονομικά τους ενδιαφερόμενους, καθιστά αναγκαία την προσαρμογή της νομοθεσίας περί αστικής ευθύνης στα κράτη μέλη, ώστε να διασφαλίζεται η κάλυψη αυτών των ζημιών.

4.7.2 Οι διατάξεις περί αστικής ευθύνης θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι εκάστοτε πληττόμενοι ευθύνονται για τη ζημία που υπέστησαν μόνον εφόσον είναι σε θέση να αποφυγούν ενδεχόμενες ζημιές. Όσον αφορά την τήρηση των ορθών πρακτικών και των ενδεχόμενων άλλων υποχρεώσεων των προμηθευτών ΓΤΟ, θα πρέπει να ευθύνονται οι παράγοντες που χρησιμοποιούν τους ΓΤΟ. Όσον αφορά την εμφάνιση ζημιών, παρά το γεγονός ότι τηρήθηκαν οι ορθές πρακτικές, θα πρέπει να ευθύνονται οι προμηθευτές ΓΤΟ. Ενδεχομένως θα χρειαστεί να προσαρμοστούν ανάλογα οι κοιντικές διατάξεις περί αστικής ευθύνης.

4.7.3 Όσον αφορά τις οικονομικές ζημιές που προκύπτουν από την διάθεση στην αγορά και τη χρήση των ΓΤΟ, θα πρέπει να αποδεικνύεται είτε η ασφαλιστική κάλυψη των ζημιών αυτών είτε η δυνατότητα συγκρίσιμης κάλυψης της ευθύνης.

4.8 Το συνολικό κόστος της συνύπαρξης θα πρέπει να προσδιορίζεται, να περιορίζεται στο ελάχιστο και να κατανέμεται σύμφωνα με την αρχή της υπαιτιότητας της ζημίας

4.8.1 Η Επιτροπή καλείται να υποβάλει μια εκτενή και συστηματική εκτίμηση όσον αφορά το κόστος, τις αλλαγές των συνθηκών της αγοράς, καθώς και τις επιπτώσεις που συνεπάγεται η συνύπαρξη για τους επιμέρους κλάδους, για τα συστήματα παραγωγής στη γεωργία και στη βιομηχανία τροφίμων, ιδιαίτερα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την παραδοσιακή γεωργία καθώς και τη γεωργική δραστηριότητα που αποτελεί δευτερεύουσα πηγή εισοδήματος, τις παραδοσιακές βιοτεχνίες τροφίμων, τη βιολογική γεωργία και παραγωγή τροφίμων, τις επιχειρήσεις παραγωγής και πολλαπλασιασμού σπόρων προς σπορά. Η εκτίμηση αυτή θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τις συνέπειες για την κατάσταση της απασχόλησης.

4.8.2 Επιπλέον, κρίνεται απαραίτητο να διερευνήσει η Επιτροπή τις επιπτώσεις των απαραίτητων μέτρων συνύπαρξης, του διαχωρισμού των μέσων παραγωγής και της ροής των προϊόντων για τους στόχους της κοινής γεωργικής πολιτικής και την μεταρρύθμισή της. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις συνέπειες για τη διάρθρωση των επιχειρήσεων, καθώς και τα τοπικά και περιφερειακά προγράμματα καλλιέργειας, μεταποίησης, προέλευσης διασφάλισης της ποιότητας και επισήμανσης των προϊόντων.

4.8.3 Η Επιτροπή καλείται, επίσης, να διευκρινίσει πως θα καλύπτεται και θα κατανέμεται το πρόσθετο κόστος της συνύπαρξης με βάση την αρχή της υπαιτιότητας, και ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν ώστε να αποφευχθούν με ασφάλεια αρνητικές επιπτώσεις για τις τιμές των τροφίμων που δεν περιέχουν ΓΤΟ στην ενιαία αγορά.

4.8.4 Κατά την διαπίστωση της αναλογικότητας ορισμένων μέτρων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι πιθανές επιπτώσεις για ολόκληρη την παραγωγική αλυσίδα.

4.9. Συστάσεις σχετικά με την προσαρμογή της κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας

4.9.1 Οι ακόλουθες πτυχές της συνύπαρξης πρέπει να ρυθμίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο:

- οι διατάξεις επισήμανσης της παρουσίας ΓΤΟ σε σπόρους προς σπορά που δεν έχουν υποστεί γενετική τροποποίηση⁽¹⁾
- οι διατάξεις περί καθαρότητας σπόρων προς σπορά που δεν έχουν υποστεί γενετική τροποποίηση όσον αφορά την τυχαία παρουσία ΓΤΟ, στο πλαίσιο των ισχυουσών οδηγιών για τους σπόρους προς σπορά·
- οι απαραίτητοι στόχοι, τα αποτελέσματα, οι νομικές βασικές προϋποθέσεις και τα ελάχιστα πρότυπα των ορθών πρακτικών κατά την καλλιέργεια ΓΤΟ και την κάλυψη του επιπρόσθετου κόστους που προκαλεί η διατήρησή τους, καθώς και

- η αστική ευθύνη των χρηστών αλλά και των προμηθευτών ΓΤΟ για τις ζημιές που ενδέχεται να προκληθούν από τη συνύπαρξη.

4.9.2 Οι ακόλουθες πτυχές πρέπει να ρυθμίζονται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο:

- ειδικά μέτρα για την αποφυγή ανεπιθύμητης ετεροδιασταύρωσης και διασποράς ΓΤΟ, σύμφωνα με τις επικρατούσες συνθήκες·
- περιφερειακές διατάξεις για την καλλιέργεια ορισμένων ΓΤΟ με κριτήριο την οικονομική αναλογικότητα και τη σχέση κόστους/οφέλους της καλλιέργειας σε περιφερειακό επίπεδο καθώς και τα απαραίτητα μέτρα προφύλαξης, τα οποία μπορεί να συμπεριλαμβάνουν και την απαγόρευση της καλλιέργειας ορισμένων ΓΤΟ.
- Μέτρα για την προστασία των φυσικών βιοτόπων με βάση την οδηγία 92/43⁽¹⁾ για την προστασία της άγριας πανίδας και χλωρίδας και την οδηγία για την προστασία των άγριων πτηνών⁽²⁾ και άλλων από περιβαλλοντική άποψη ευαίσθητων περιοχών, καθώς και
- Μέτρα για την προάσπιση οικονομικών και πολιτισμικών συμφερόντων περιφερειακού χαρακτήρα.

⁽¹⁾ Οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Μαΐου 1992 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 206 της 22/07/1992 σ. 0007 - 0050

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=31992L0043&model=guicheti

⁽²⁾ Οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979 περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 103 της 25/04/1979 σ. 0001 - 0018

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en&numdoc=31979L0409&model=guicheti

5. Οι πρακτικές πτυχές της συνύπαρξης σήμερα

5.1 Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή διοργάνωσε τον Ιούλιο 2004 ακρόαση στην οποία προσκάλεσε ενδιαφερόμενους από όλη την αλυσίδα παραγωγής των σχετικών προϊόντων, ώστε να αποκτήσει μια πλήρη εικόνα της σημερινής κατάστασης και της κατάστασης που αναμένεται να δημιουργηθεί στο μέλλον. Κατά την ακρόαση αυτή προέκυψαν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

5.2 Οι δοκιμές και η ανίχνευση ΓΤΟ σε όλη την αλυσίδα παραγωγής θα δημιουργήσουν αναπόφευκτα σημαντικό πρόσθετο κόστος. Μια απλή δοκιμή εξακρίβωσης της ποιότητας στοιχίζει επί του παρόντος μεταξύ 100 και 150 ευρώ, ενώ η τιμή διαφοροποιημένων δοκιμών εξακρίβωσης της ποσότητας κυμαίνεται μεταξύ 250 έως 400 ευρώ. Οι δοκιμές αυτές περιορίζονται σε ένα ορισμένο φάσμα γονιδίων. Όσο όμως αυξάνεται ο αριθμός των διαφορετικών γονιδίων τόσο θα αυξάνεται και το κόστος των δοκιμών.

5.3 Η πρώτη περίπτωση στην οποία ένας ΓΤΟ αποσύρθηκε από την αγορά λόγω κινδύνων για την δημόσια υγεία, (αραβόσιτος τύπου «Starlink» στις ΗΠΑ), προκάλεσε κόστος μεγαλύτερο του ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων ΗΠΑ. Μολονότι έχουν ήδη περάσει δύο έτη από την απόσυρση, δεν έχει επιτευχθεί η πλήρης εξάλειψη αυτού του ΓΤΟ από την αγορά.

5.4 Τόσο το ύψος όσο και η κατανομή του κόστους για δοκιμές και ανιχνεύσεις εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το ερώτημα κατά πόσον η απόλυτη καθαρότητα ορισμένων προϊόντων από ΓΤΟ αποτελεί το γενικώς αποδεκτό και τηρούμενο πρότυπο στην αγορά, με ορισμένες μόνο εξαιρετικές αποκλίσεις ή αν οι παραγωγοί, μεταποιητές και διανομείς πρέπει να αποδεικνύουν σε κάθε περίπτωση ότι τα προϊόντα τους δεν περιέχουν ΓΤΟ.

5.5 Μετά από την εισαγωγή ενός ΓΤΟ στην αγορά, κατά κανόνα είναι πλέον αδύνατο να διασφαλισθεί απόλυτα ότι ο ΓΤΟ αυτός δεν περιέχεται καθόλου σε άλλα είδη. Ωστόσο, μπορεί να διασφαλισθεί ότι η τυχαια και τεχνικώς αναπόφευκτη μόλυνση με τον συγκεκριμένο ΓΤΟ δεν θα υπερβαίνει το πρακτικά εφικτό ανώτατο όριο ασφαλούς ανίχνευσης του 0,1 %.

5.6 Η καθαρότητα των σπόρων προς σπορά ως προς την τυχαια ανάμειξη τους με γενετικώς τροποποιημένο υλικό, αποτελεί μια σημαντική επιπρόσθετη πρόκληση για τους παραγωγούς σπόρων προς σπορά. Όσο χαμηλότερο είναι το καθορισμένο ανώτατο όριο, τόσο υψηλότερο είναι το κόστος της αποφυγής και του ελέγχου της ανάμειξης κατά την παραγωγή και τον πολλαπλασιασμό των σπόρων προς σπορά.

5.7 Ανάλογα με τον τρόπο πολλαπλασιασμού του κάθε φυτού, η διασφάλιση της καθαρότητας των σπόρων προς σπορά από ΓΤΟ είναι εφικτή μόνον εφόσον τηρηθούν σημαντικές γεωγραφικές αποστάσεις κατά την καλλιέργεια καθώς και με την προϋπόθεση ότι θα επιτευχθεί πλήρης διαχωρισμός κατά τις επακόλουθες διαδικασίες μεταποίησης, συσκευασίας και διάθεσης στην αγορά. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να τηρούνται τόσο τα πρότυπα ISO όσο και τα πρωτόκολλα HACCP, τα οποία δεν έχουν ολοκληρωθεί ακόμη, αλλά και τα πορίσματα ελέγχων από τρίτους.

5.8 Μια διεθνική εταιρεία παραγωγής σπόρων προς σπορά, που κατέχει ηγετική θέση, απέδειξε με εντυπωσιακό τρόπο ότι είναι απολύτως απαραίτητο να διασφαλίζεται η τήρηση της καθαρότητας αναφορικά με το όριο ανιχνευσιμότητας του 0,1 % τόσο στις ΗΠΑ, όπου καλλιεργούνται τεράστιες ποσότητες ΓΤΟ, όσο και στις επιχειρήσεις οι οποίες επεξεργάζονται στις ίδιες εγκαταστάσεις και γενετικώς τροποποιημένους σπόρους προς σπορά.

5.9 Δεν υπάρχουν ακόμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και σε διεθνές επίπεδο, δεσμευτικές και πρακτικά εφαρμόσιμες τιμές ή αντίστοιχα πρότυπα σχετικά με τη μόλυνση της παραγωγής σπόρων προς σπορά με γενετικώς τροποποιημένο υλικό. Ο έλεγχος των σπόρων προς σπορά ρυθμίζεται με διαφορετικό τρόπο στα κράτη μέλη. Επίσης, διαφορές παρουσιάζει και η αντιμετώπιση της μόλυνσης από τις αρμόδιες αρχές (ανεκτικότητα από 0,1 έως 0,5 %).

5.10 Ενώ οι παραγωγοί σπόρων προς σπορά αρνούνται κατηγορηματικά να εγγυηθούν ότι τα προϊόντα τους δεν περιέχουν καθόλου γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς, επιτεύχθηκε στην Ιταλία, μετά από άμεσες διαπραγματεύσεις μεταξύ της ιταλικής ένωσης γεωργών Coldiretti και σημαντικών παραγωγών σπόρων προς σπορά, η σύναψη συμφωνίας σχετικά με ανάλογες εγγυήσεις που ελέγχονται από τρίτους. Στην Αυστρία, ειδικό διάταγμα απαγορεύει από το 2002 οποιαδήποτε διάθεση στην αγορά σπόρων προς σπορά που περιέχουν ΓΤΟ (μετά εκ των υστέρων δειγματοληψία 0.1 %). Οι εντατικοί έλεγχοι που ακολούθησαν δεν έδειξαν καμία παραβίαση του διατάγματος αυτού.

5.11 Σύμφωνα με στοιχεία των ενδιαφερόμενων βιομηχανιών, το πρόσθετο κόστος για την παραγωγή και τον πολλαπλασιασμό σπόρων προς σπορά κυμαίνεται μεταξύ 10 και 50 %.

5.12 Για τον πολλαπλασιασμό των σπόρων προς σπορά που παράγονται χωρίς γενετική μηχανική, είναι απαραίτητο, σε περίπτωση εμπορικής εκμετάλλευσης των ΓΤΟ, να υποδεικνύονται σε μια περιφέρεια μεγάλες, προστατευμένες εκτάσεις καλλιέργειας, όπως ήδη συμβαίνει σε πολλά κράτη μέλη για ορισμένες καλλιέργειες. Ιδιαίτερα μεγάλες αποστάσεις πρέπει να προβλέπονται για την καλλιέργεια κράμβης.

5.13 Με εξαίρεση τους παραγωγούς σπόρων προς σπορά, όλοι οι παράγοντες της αγοράς συμφωνούν ότι η τήρηση αυστηρών κριτηρίων καθαρότητας των σπόρων προς σπορά (επισημάνση με βάση το όριο ανιχνευσιμότητας του 0,1 %) αποτελεί καθοριστική προϋπόθεση για τη διασφάλιση της προσφοράς προϊόντων χωρίς ΓΤΟ στο μέλλον.

5.14 Κατά την αγορά και επεξεργασία αραβόσιτου, η διασφάλιση καθαρότητας από ΓΤΟ κάτω από το όριο του 0,1 %, η οποία απαιτείται από τους παραγωγούς τροφίμων, αμύλου και ζωοτροφών, δημιουργεί ήδη σήμερα ένα επιπρόσθετο κόστος που ανέρχεται σε 3 ευρώ ανά τόνο. Το κόστος αυτό θα αυξηθεί αισθητά σε περίπτωση χρήσης των ΓΤΟ σε μεγάλη έκταση στη γεωργία. Επιπλέον, το κόστος για την κάλυψη των κινδύνων τυχαιας μόλυνσης που υπερβαίνει το ανώτατο όριο της εγγυημένης ασφάλειας, ανέρχεται, ανάλογα με το μέγεθος της καλλιεργήσιμης έκτασης, από 150 000 έως 7,5 εκατ. ευρώ.

5.15 Η παράλληλη αγορά πρώτων υλών με και χωρίς ΓΤΟ στην ίδια τοποθεσία, κρίνεται ανέφικτη. Είναι απολύτως απαραίτητο να υπάρχει πλήρης διαχωρισμός της αγοράς, της αποθήκευσης, της αποξήρασης και της μεταφοράς.

5.16 Επιχειρήσεις και συνεταιρισμοί αγορών εγγυώνται από τώρα την καθαρότητα των προϊόντων τους από ΓΤΟ, βάσει συμφωνιών που έχουν συνάψει με τους γεωργούς που προμηθεύουν. Σε αυτό το πλαίσιο καταρτίζεται θετικός κατάλογος ποικιλιών σπόρων προς σπορά που είναι αποδεκτοί και έχουν ελεγχθεί και καθιερώνεται ένα αδιάλειπτο σύστημα ελέγχου από την καλλιέργεια έως την παράδοση και τον έλεγχο της παραλαβής.

5.17 Σύμφωνα με τους συνεταιρισμούς αγορών, τα συστήματα που εγγυώνται καθαρότητα από ΓΤΟ μεγαλύτερη από αυτήν που διασφαλίζει το προς το παρόν αποδεκτό ανώτατο όριο, μπορούν να εφαρμοστούν μόνο σε περίπτωση γεωγραφικού διαχωρισμού των μεταλλαγμένων καλλιεργειών, από τις καλλιέργειες χωρίς ΓΤΟ. Το κόστος παρόμοιου προσανατολισμού της καλλιέργειας εκτιμάται σε 150 έως 250 ευρώ ανά εκτάριο. Το επιπρόσθετο κόστος για το διαχωρισμό της μεταφοράς και της αποθήκευσης εκτιμάται σε 10 έως 20 ευρώ ανά τόνο.

5.18 Αντίστοιχα συστήματα ταυτοποίησης (IP — Identity preservation) και διασφάλισης της ποιότητας εφαρμόζονται και στον τομέα της μεταποίησης, όπως σε αλευρόμυλους. Οι πελάτες των μύλων απαιτούν βαθμό καθαρότητας από 0,1 έως 0,5 % το πολύ. Διενεργούνται δοκιμές PCR βάσει προτύπων καθώς και δοκιμές αναστολής για κάθε παραλαβή. Επιπλέον διενεργείται έλεγχος των προμηθευτών από τους οποίους απαιτείται να αποδείξουν ότι αγοράζουν και επεξεργάζονται αποκλειστικά καθαρά από ΓΤΟ προϊόντα. Κατά τη μεταφορά αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού κρίσιμες συνθήκες κατά τις οποίες είναι αδύνατο να αποφευχθεί η ανάμιξη και η μόλυνση, όπως μπορεί να συμβεί σε αποθήκες μεταφορέων ή λιμένων στις οποίες τοποθετείται προσωρινά και εμπόρευμα που περιέχει ΓΤΟ.

5.19 Όσον αφορά το καλαμπόκι, το κόστος της διασφάλισης της καθαρότητας εκτιμάται από τους μύλους σε περίπου 2,50 ευρώ, εκτός από την επιβάρυνση που ζητούν επιπλέον οι προμηθευτές (βλ. ανωτέρω). Το κόστος αυτό, δεδομένου ότι επιμερίζεται μόνο στο τμήμα των προϊόντων για τα οποία ζητήθηκε ανάλογη εγγύηση, επιβαρύνει το σύνολο της επεξεργασμένης ποσότητας, με αποτέλεσμα να είναι σε ορισμένες περιπτώσεις πολύ υψηλότερο για τα τελικά προϊόντα που δεν περιέχουν ΓΤΟ (π.χ. το σιμιγδαλι καλαμπόκιού αποτελεί μόνο το 50 % της επεξεργασμένης ποσότητας, που σημαίνει ότι το επιπρόσθετο κόστος (2,50 συν 3,00=5,50 ευρώ) ανέρχεται σε αυτή την περίπτωση σε 11 ευρώ ανά τόνο σιμιγδαλιού από καλαμποκάλευρο). Οι κίνδυνοι που δημιουργεί μια τυχαία μόλυνση προϊόντων που έχουν παραδοθεί στον πελάτη και η οποία υπερβαίνει το εγγυημένο επίπεδο καθαρότητας, μπορεί, ανάλογα με το μέγεθος της ποσότητας και την περαιτέρω μεταποίηση των ακατέργαστων υλών, να προκαλέσουν κόστος που ανέρχεται σε διψήφιο αριθμό εκατομμυρίων. Επί του παρόντος, δεν υπάρχει δυνατότητα ασφαλιστικής κάλυψης παρόμοιων κινδύνων.

5.20 Η προσεκτική αγοραστική πολιτική των επιχειρήσεων μεταποίησης συντέλεσε στον αποκλεισμό ολόκληρων περιοχών από τις αγορές τους, δεδομένου ότι στις περιοχές αυτές καλλιεργούνται και ΓΤΟ και υπάρχει συνεπώς αυξημένος κίνδυνος μόλυνσης, ανεξάρτητα από την πραγματική μόλυνση μεμονωμένων παρτίδων από τις περιοχές αυτές. Η πειραματική και μόνον καλλιέργεια γενετικής τροποποιημένου σιταριού σε ένα κρατίδιο της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, οδήγησε το μεγαλύτερο όμιλο αλευρόμυλων της Γερμανίας να μην αγοράζει σιτάρι από το κρατίδιο αυτό.

5.21 Η πολιτική της πλειονότητας των μεγάλων επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου και παραγωγής επώνυμων προϊόντων στην ΕΕ να εγγυώνται για όλα τους τα προϊόντα ότι δεν χρησιμοποιούν ΓΤΟ, συντέλεσε κατά τα τελευταία έτη στη δημιουργία εκτενών συστημάτων διασφάλισης της ποιότητας, στα οποία ορισμένες επιχειρήσεις επενδύουν ετησίως δεκάδες εκατομμύρια ευρώ. Τα συστήματα αυτά συνίστανται αφενός στην αδιάλειπτη τεκμηρίωση και στον έλεγχο των προμηθευτών και αφετέρου σε τακτικές δειγματοληψίες στα προσφερόμενα προϊόντα. Προς το παρόν, το πρόσθετο αυτό κόστος δεν μετακυλιέται στους πελάτες. Ωστόσο, δεν υπάρχει ακόμη συστηματική καταγραφή μεμονωμένων προϊόντων ή κατηγοριών προϊόντων.

5.22 Σε περιφερειακό επίπεδο υπάρχουν μεγάλες διαφορές όσον αφορά τις προϋποθέσεις της συνύπαρξης γενετικής τροποποιημένων και συμβατικών καλλιεργειών. Ιδιαίτερα σε περιφέρειες με γεωργία μικρής κλίμακας, η παράλληλη καλλιέργεια δεν κρίνεται εφικτή. Στην Τοσκάνη, σύμφωνα με το γεωργικό κτηματολόγιο, το 90 % των εκμεταλλεύσεων δεν κρίνονται κατάλληλες για συνύπαρξη. Τούτο ισχύει και για πολλές άλλες περιφέρειες της Ευρώπης. Συγχρόνως, πρέπει να επισημανθεί ότι τα από τεχνική άποψη δαπανηρά μέτρα του διαχωρισμού, του ελέγχου και του σχεδιασμού της καλλιέργειας θα επιβαρύνουν συστηματικά κυρίως τις μικρές εκμεταλλεύσεις και τους αγρότες μερικής απασχόλησης. Αυτό αφορά και τις περιφερειακές βιοτεχνίες μεταποίησης γεωργικών προϊόντων.

5.23 Τα περιφερειακά επώνυμα προϊόντα ποιότητας και οι εγγυήσεις προέλευσης, που διαδραματίζουν ολοένα σημαντικότερο ρόλο για την εμπορία ακριβών προϊόντων ποιότητας, αποκλείουν γενικά κάθε χρήση ΓΤΟ. Άλλωστε, η χρήση ΓΤΟ, θα είχε πολύ αρνητικές συνέπειες τόσο για το πραγματικό κόστος παραγωγής όσο και για τη φήμη των προϊόντων αυτών. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο πολλές περιφέρειες της Ευρώπης αυτοανακηρύχθηκαν σε ζώνες απαλλαγμένες από γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς, μολονότι η σχετική νομική βάση αμφισβητείται και είναι απαραίτητη η διασαφήνισή τους από την ευρωπαϊκή και την εκάστοτε εθνική νομοθεσία. Πολλοί ενδιαφερόμενοι ανησυχούν ιδιαίτερα για το ενδεχόμενο ότι ορισμένοι γεωργοί θα έχουν τη δυνατότητα, εφόσον το κοινοτικό δίκαιο εγγυάται την καλλιέργεια ΓΤΟ, να προκαλούν υπερβολικό κόστος και κινδύνους σε πολυαριθμούς γείτονές τους αλλά και σε επιχειρήσεις, γενονός το οποίο δεν συμβάλει στη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης.

5.24 Τόσο οι περιφερειακές αρχές όσο και οι γεωργικοί συνεταιρισμοί αλλά και οι επιχειρήσεις μεταποίησης εκφράζουν έντονες ανησυχίες για το ενδεχόμενο να πρέπει ορισμένα μελλοντικά είδη ΓΤΟ, αντίθετα από τα υφιστάμενα, να διαχωρίζονται ερμητικά και για λόγους δημόσιας υγείας (π.χ. τα αποκαλούμενα φαρμακευτικά είδη), από την παραγωγή τροφίμων και ζωοτροφών, γεγονός το οποίο έχει ήδη προκαλέσει στις ΗΠΑ τεράστια προβλήματα και κλίμα ανασφάλειας.

5.25 Σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ έχει θεσπισθεί νομοθεσία ή εξετάζεται νομοσχέδιο, που ρυθμίζει τους όρους της συνύπαρξης. Ήδη διαφαίνονται διαφορές όσον αφορά το περιεχόμενο των νόμων και των σχετικών διαδικασιών. Οι διαφορές αυτές δεν μπορούν να

δικαιολογηθούν με τις περιφερειακές ιδιαιτερότητες. Κρίνεται από τώρα ήδη απαραίτητο να επιτευχθεί εναρμόνιση στον τομέα αυτό ώστε να διασφαλίζεται η συνύπαρξη.

5.26 Η ΕΕ έχει ανακηρύξει σε πολιτικό της στόχο να διασφαλίσει τη συνύπαρξη μεθόδων καλλιέργειας με και χωρίς ΓΤΟ καθώς και τη δυνατότητα της διατροφής χωρίς ΓΤΟ. Εάν αποδειχθεί ότι ο στόχος αυτός δεν επιτυγχάνεται με την ισχύουσα νομοθεσία, θα πρέπει να προσαρμοστούν εγκαίρως προς την κατεύθυνση αυτή οι σχετικοί κανονισμοί και οι σχετικές οδηγίες, ώστε να προασπίζονται τα συμφέροντα τόσο των καταναλωτών όσο και των γεωργών αλλά και άλλων ενδιαφερόμενων οικονομικών παραγόντων.

Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες απορρίφθηκαν κατά την ψηφοφορία λαμβάνοντας όμως το ένα τέταρτο ψήφων:

Σημείο 3.5.10

Να διαγραφεί.

Αιτιολογία

Δεν στοιχειοθετείται ο ενδοιασμός που εκφράζεται στην παράγραφο αυτή ότι κατά τον καθορισμό ορίων για τα βασικά υλικά πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η μόλυνση από τυχαία διασταύρωση από γειτονικούς αγρούς, οπότε δεν μπορεί να συνάγεται ακολούθως το συμπέρασμα ότι κατά τον καθορισμό των προδιαγραφών για τη συνύπαρξη πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η ακούσια μόλυνση.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 25

Ψήφοι κατά: 55

Αποχές: 10

Σημείο 4.2.1

Να διαγραφεί.

Αιτιολογία

Κατά τη χορήγηση άδειας για τη διάθεση ΓΤΟ στην αγορά εξετάζονται όλες οι πτυχές που μπορούν να έχουν επιπτώσεις στην υγεία ανθρώπων και ζώων, καθώς και οι επιπτώσεις στο περιβάλλον. Δεν υπάρχει ουδεμία αφορμή για την επίκληση της αρχής της προφύλαξης στη συνάρτηση αυτή. Άλλωστε, η παροχή εγγυήσεων για 100 % ασφάλεια δεν εξασφαλίζεται σε κανένα τομέα, ούτε είναι ρεαλιστικό να ζητείται.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 22

Ψήφοι κατά: 60

Αποχές: 5

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία»

COM (2004) 415 τελικό

(2005/C 157/30)

Στις 15 Οκτωβρίου 2004, η Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Νοεμβρίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. VOSS.

Κατά την 413η σύνοδο ολομέλειας της 15ης και 16ης Δεκεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 16ης Δεκεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 70 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Ο αριθμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων βιολογικής γεωργίας στην ΕΕ αυξήθηκε σημαντικά κατά την τελευταία δεκαετία. Μεταξύ του 1985 και του 2002, ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων αυτής της κατηγορίας στην ΕΕ των 15 αυξήθηκε από 6 300 σε 150 000, ενώ η έκταση που αυτές καλύπτουν από 100 000 εκτάρια ανήλθε σε 4,4 εκατομμύρια εκτάρια. Η αύξηση αυτή ισοδυναμεί με άνοδο από ποσοστό 0,1 % σε 3,3 % επί του συνόλου των γεωργικών γαιών. Η αξία των πωλήσεων βιολογικών τροφίμων ανέρχεται σε 11 δις ευρώ στην Ευρώπη και σε 23 δις ευρώ παγκοσμίως.

1.2 Η ανάπτυξη της βιολογικής γεωργίας, η οποία οφειλόταν κυρίως σε γεωργούς ενισχυόμενους από ενδιαφερόμενους καταναλωτές, άρχισε από το 1920. Η βιώσιμη ζήτηση των καταναλωτών σε εξειδικευμένες αγορές καθιερώθηκε κατά τη δεκαετία του 1970. Κατά τη δεκαετία του 1980, διάφοροι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες άρχισαν να επεκτείνουν, να προωθούν και να ελέγχουν την παραγωγή και εμπορία βιολογικών προϊόντων.

1.3 Με τον κανονισμό του Συμβουλίου (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91, η ΕΕ απέκτησε την πρώτη νομοθετική πράξη για τη βιολογική γεωργία, βάσει των πολυετών προπαρασκευαστικών εργασιών των σημαντικότερων ενώσεων γεωργών που ασχολούνται με τη βιολογική γεωργία. Οι πρώτες ενισχύσεις εκ μέρους της ΕΕ χορηγήθηκαν το 1992, όταν ο εν λόγω τύπος γεωργίας εντάχθηκε στην γεωργο-περιβαλλοντική πολιτική.

1.4 Το Συμβούλιο Γεωργίας ζήτησε από την Επιτροπή, τον Ιούνιο του 2001 και το Δεκέμβριο του 2002, να υποβάλει ένα σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία. Εν τω μεταξύ, η Επιτροπή πραγματοποίησε μία διαβούλευση στο Διαδίκτυο, στην οποία έλαβαν μέρος 1 136 πολίτες και οργανώσεις. Τα αποτελέσματα συμπεριλήφθηκαν, μεταξύ άλλων, στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής για τη σκοπιμότητα ενός ευρωπαϊκού σχεδίου δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα

και τη βιολογική γεωργία. Τον Ιούλιο του 2003, πραγματοποιήθηκε ακρόαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τον Ιανουάριο του 2004, εγκαινιάσθηκε το σχέδιο δράσης σε μία εκδήλωση, με την ευρεία συμμετοχή ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και οργανώσεων, καθώς και του κοινού.

1.5 Το σχέδιο δράσης αποτελεί ζωτική συμβολή στην περαιτέρω ανάπτυξη της κοινής γεωργικής πολιτικής και αποδίδει μία σαφή εικόνα του ιδιαίτερου ρόλου που διαδραματίζει ο εν λόγω τύπος γεωργίας στη μελλοντική γεωργο-περιβαλλοντική πολιτική. Αυτός ο ενισχυμένος ρόλος εξαρτάται από τη συνεργασία των οικονομικών φορέων και κυρίως των παραγωγών. Συνεπώς, τα οικονομικά συμφέροντα των γεωργικών επιχειρήσεων πρέπει να ληφθούν υπόψη. Η έγκαιρη συμμετοχή των εθνικών και περιφερειακών επιπέδων διακυβέρνησης στα κράτη μέλη θα επιδράσει καθοριστικά στην επιτυχία του προγράμματος.

1.6 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για τα βιολογικά τρόφιμα και τη βιολογική γεωργία. Ωστόσο, εφιστά την προσοχή στην ανάγκη εξασφάλισης επαρκών ανθρωπίνων και υλικών πόρων για την επιτυχή μελλοντική υλοποίηση των στόχων και ενεργειών που συνδέονται με τους εν λόγω τομείς. Συνεπώς, λαμβάνει με ικανοποίηση γνώση του γεγονότος ότι Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε, σε πρώτη ανάγνωση, να συμπεριλάβει το πρόγραμμα δράσης στον προϋπολογισμό για μέτρα ενίσχυσης όπως τα μέτρα για την ενίσχυση της ποιότητας των γεωργικών προϊόντων.

2. Το περιεχόμενο του εγγράφου της Επιτροπής

2.1 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι η βιολογική γεωργία συμβάλλει τα μέγιστα σε διάφορα μέτρα των ευρωπαϊκών πολιτικών, τα οποία έχουν σχεδιασθεί με στόχο την ενίσχυση της περιβαλλοντικής προστασίας. Ως προβληματικά πεδία αναφέρονται: τα παρασιτοκτόνα, τα λιπάσματα, η προστασία του εδάφους, η βιολογική ποικιλότητα, η προστασία της φύσης, η προστασία των ζώων και η ασφάλεια των τροφίμων.

2.2 Ο κύριος στόχος της Επιτροπής είναι η συνεχής επέκταση του τομέα της βιολογικής γεωργίας και η αξιοποίηση του δυναμικού της αγοράς. Από αυτή την άποψη, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στα εισοδήματα των γεωργών. Αυτό θα πρέπει να γίνει με τον επαρκή συνυπολογισμό του διττού ρόλου της βιολογικής γεωργίας, δηλαδή: α) της παραγωγής βιολογικών προϊόντων, η οποία πρέπει να προκαλεί υψηλότερες τιμές εξαιτίας της χαμηλότερης εσοδείας που σχετίζεται με μη χρησιμοποίηση επιβαρυντικών για το περιβάλλον μέσων, και β) του εφοδιασμού με δημόσια αγαθά, τα οποία δεν διαθέτουν ανταγωνιστικές τιμές στην αγορά και, συνεπώς, εξαρτώνται από τη δημόσια χρηματοδότηση.

2.3 Το σχέδιο δράσης θέτει τρεις προτεραιότητες:

- ανάπτυξη της αγοράς βιολογικών τροφίμων μέσω της ενημέρωσης και ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των καταναλωτών
- αποτελεσματικότερη δημόσια χρηματοδότηση της βιολογικής γεωργίας και
- βελτίωση και ενίσχυση των κοινοτικών προτύπων για τη βιολογική γεωργία και των απαιτήσεων που αφορούν τις εισαγωγές και τους ελέγχους

2.4 Το σχέδιο προβλέπει 21 δράσεις, δύο από τις οποίες έχουν δημοσιονομικές επιπτώσεις και υπόκεινται στη διαθεσιμότητα πόρων. Η εφαρμογή του σχεδίου δράσης εξαρτάται και από τη διαθεσιμότητα των ανθρωπίνων πόρων της Επιτροπής. Βάσει αυτών των προβλέψεων, η Επιτροπή προτίθεται να θεσπίσει τα απαιτούμενα μέτρα, όπως αναφέρεται, χωρίς καθυστέρηση. Το σχέδιο δράσης δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένα στοιχεία σχετικά με τους στόχους και το χρονοδιάγραμμα.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Μεταρρύθμιση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής

3.1.1 Οι αποφάσεις του Συμβουλίου Υπουργών Γεωργίας στο Λουξεμβούργο, τον Ιούνιο 2003, για την γεωργική μεταρρύθμιση προβλέπουν για πολυάριθμα προϊόντα μείωση των προκαθορισμένων από τις αρχές τιμών και αποδυνάμωση των μέτρων ασφαλείας. Λόγω της ευρείας αποσύνδεσης των άμεσων ενισχύσεων από την παραγωγή, η οποία αποτελεί και τον πυρήνα των αποφάσεων για τη γεωργική μεταρρύθμιση, η Επιτροπή προβλέπει σταθεροποίηση και δη αύξηση των τιμών των γεωργικών προϊόντων. Δεδομένης της εξάρτησης των επιπέδων τιμών των παραγωγών βιολογικών προϊόντων από το γενικότερο επίπεδο των τιμών παραγωγών, παρέχεται κατ' αυτόν τον τρόπο στους γεωργούς βιολογικών καλλιεργειών η δυνατότητα αύξησης των περιθωρίων κέρδους τους στην αγορά. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ωστόσο ότι αυτή η προοπτική είναι πιθανή μόνο αν η κοινοτική προτίμηση διατηρηθεί σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο για το σύνολο των γεωργικών προϊόντων.

3.1.2 Η προώθηση της βιολογικής γεωργίας συνδέεται άμεσα και με το συνολικό ύψος των πιστώσεων του δεύτερου πυλώνα της ΚΓΠ. Τα κράτη μέλη δεν δεσμεύονται να προωθήσουν αυτή τη μορφή γεωργίας. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι στα κράτη μέλη και στις

περιφέρειες που προωθούν την βιολογική γεωργία και τη παραγωγή βιολογικών τροφίμων, ο οικονομικός αυτός τομέας χαρακτηρίζεται από μεγάλο εύρος και ιδιαίτερη σταθερότητα. Θα ήταν χρήσιμο να εξετασθεί προσεκτικά η δυναμική που θα προκύψει από τη διαμόρφωση και την υλοποίηση του νέου Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) στα κράτη μέλη.

3.1.2.1 Η ΕΟΚΕ αναμένει με εξαιρετική ανησυχία τις επικείμενες αποφάσεις για τις δημοσιονομικές προοπτικές της Ένωσης. Ιδιαίτερα έντονη είναι η απειλή της μείωσης των δημοσιονομικών πόρων για την αγροτική ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι πόροι αυτοί έχουν καθοριστική σημασία για τη σταθερότητα και την καινοτόμο ανάπτυξη των αγροτικών περιφερειών της Ευρώπης. Για το εν λόγω θέμα η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τις απόψεις της με τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας σχετικά με τη μελλοντική πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου⁽¹⁾ και έχει σήμερα υπό εκπόνηση γνωμοδότηση με θέμα το σχέδιο κανονισμού για το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης⁽²⁾.

3.1.3 Ο κύκλος των ενδιαφερομένων για τις πιστώσεις που διατίθενται υπέρ της αγροτικής ανάπτυξης διευρύνεται όλο και περισσότερο, ενώ ιδιαίτερη αύξηση παρατηρείται μετά την ένταξη των δέκα νέων κρατών μελών. Μολονότι το 80 % των πόρων που πρόερχονται από τη διαφοροποίηση πρέπει να αξιοποιηθούν εντός των χωρών προέλευσης των εν λόγω πόρων, εντούτοις, οι πρόσθετες πιστώσεις που διατίθενται σε αυτό το πλαίσιο είναι πολύ περιορισμένες.

3.1.4 Η βιολογική γεωργία, περισσότερο από άλλες γεωργικές πρακτικές, διαθέτει ικανό δυναμικό για την παροχή δημοσίων αγαθών. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο να εξακριβώσουν εάν οι τροποποιήσεις της ΚΓΠ που αποφασίστηκαν τον Ιούνιο του 2003 δεν είναι ζημιόγρονες για την καλή χρήση των γαιών και ζητά οι χρηματοδοτικοί πόροι υπέρ του δεύτερου πυλώνα και της αγροτικής ανάπτυξης να είναι επαρκείς ώστε να ανταποκριθούν στις κοινοτικές προτεραιότητες.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η αγορά για τα βιολογικά τρόφιμα

4.1.1 Βιολογικά προϊόντα από την οπτική γωνία των καταναλωτών

4.1.1.1 Οι συμμετέχοντες στην αγορά της βιολογικής γεωργίας, ειδικά οι παραγωγοί, έχουν ήδη κατακτήσει αξιολογικό μερίδιο στην αγορά τροφίμων, ο προσδιορισμός του οποίου ως περιορισμένου θύλακα της αγοράς δεν είναι πλέον επαρκής σε όλα τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της ΕΟΚΕ. Το μερίδιο αγοράς που καταλαμβάνουν οι εκμεταλλεύσεις βιολογικών καλλιεργειών και, κατ' επέκταση, τα βιολογικά τρόφιμα ανέρχεται ήδη σε πολύ υψηλά επίπεδα τόσο σε πλήθος περιφερειών της ΕΕ, όσο και σε ορισμένους τομείς προϊόντων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, μεγάλο μέρος των πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή βρεφικών και παιδικών τροφών προέρχεται από βιολογικές καλλιέργειες.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα ο «Δεύτερος πυλώνας της ΚΓΠ: οι προοπτικές προσαρμογής της πολιτικής για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (Η συνέχεια της Διάσκεψης του Salzbourg)»

⁽²⁾ Υπό εκπόνηση γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με την ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

4.1.1.2 Στην Ευρώπη, η παραγωγή, η μεταποίηση, η εμπορία αλλά και τομείς όπως η έρευνα και η βασική και συνεχής κατάρτιση στον τομέα της παραγωγής βιολογικών τροφίμων, εστιάζονται σε ορισμένες περιφερειακές προτεραιότητες και σε συγκεκριμένα προϊόντα. Αυτό οφείλεται ενδεχομένως σε φυσικές περιφερειακές ιδιαιτερότητες ή στη δυναμική συνέργια των τοπικών οικονομικών παραγόντων. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εστιάσει την προσοχή της, στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης, σε αυτή τη μορφή συσπείρωσης, που είναι διαδεδομένη στην βιολογική γεωργία στην Ευρώπη.

4.1.1.3 Ειδικά στον γεωργικό τομέα, αλλά και στους τομείς της μεταποίησης και εμπορίας, η βιομηχανία βιολογικών τροφίμων αποδείχθηκε για πολλούς γεωργούς ως εξαιρετική δυνατότητα διασφάλισης του οικονομικού τους μέλλοντος.

4.1.2 Μηχανισμοί αγοράς

Οπωσδήποτε, το αυξημένο κόστος στην αλυσίδα διανομής βιολογικών προϊόντων συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση υψηλών επιπέδων τιμών που παρατηρούνται στους τομείς παραγωγής, επεξεργασίας και λιανικής πώλησης. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την ανάληψη πρωτοβουλιών για την προώθηση κατάλληλων δομών επεξεργασίας και διανομής των προϊόντων σε περιφερειακό επίπεδο, δοθέντος ότι η πρακτική αυτή μπορεί να συνεισφέρει στην στενότερη σύνδεση παραγωγών και καταναλωτών και την εφαρμογή χρηστών μηχανισμών διαμόρφωσης τιμών. Αφετέρου, δεν πρέπει να παραγνωριστεί το γεγονός ότι σε ορισμένα κράτη μέλη εντοπίζονται συγκεντρώσεις επιχειρήσεων στον κλάδο της εμπορίας τροφίμων, οι οποίες ασκούν εκτεταμένες πιέσεις στις τιμές παραγωγών και στον τομέα των βιολογικών καλλιεργειών.

4.1.3 Καθοδήγηση της ζήτησης βάσει των πληροφοριών

Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει ρητά τη λήψη των μέτρων υπέρ της προώθησης των πωλήσεων και της ευρείας ενημέρωσης του κοινού που προτείνονται στη δράση 1. Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στο πλαίσιο αυτό οι εμπειρίες των επιμέρους κρατών μελών, δεδομένου ότι, στον τομέα της μαζικής εστίασης, των κυλικίων, των σχολείων κ.τ.λ., ασκούνται έντονες τιμολογιακές πιέσεις σε ό,τι αφορά τις αγορές τροφίμων. Ειδικά ο τομέας της μαζικής εστίασης που απευθύνεται σε παιδιά, ηλικιωμένους και ασθενείς αποτελεί σημαντική αγορά προώθησης τροφίμων.

4.1.4 Προβλήματα στην αγορά εξαιτίας αποκλιόντων προτύπων

Η προτεινόμενη δημιουργία μιας δικτυακής βάσης δεδομένων για τη σύγκριση διαφορετικών εθνικών και περιφερειακών προτύπων μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο μέσο για την προώθηση των συναλλαγών στην κοινή αγορά. Ωστόσο, η επιδίωξη απόλυτης εξάλειψης όλων των διαφορών μπορεί να θεωρηθεί υπερβολή. Συχνά, οι αιτίες ύπαρξης των διαφορών αυτών πρέπει να αναζητηθούν σε περιφερειακές και τομεακές πολιτικές ή στο διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο και αποτελούν την κινητήρια δύναμη για την καινοτομία και την περαιτέρω ανάπτυξη προτύπων και ποιοτικών προϊόντων.

4.1.5 Παρακολούθηση και ανάλυση της προσφοράς και της ζήτησης

Σκόπιμη κρίνεται η ενίσχυση της συλλογής στατιστικών στοιχείων σχετικά με την παραγωγή και αγορά των βιολογικών προϊόντων

(δράση 3). Ωστόσο, κατά την συγκέντρωση και επεξεργασία των δεδομένων αυτών, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι, στο πλαίσιο της εν λόγω πρόσθετης συλλογής στοιχείων, διασφαλίζεται για τους παράγοντες της αγοράς (μικρός αριθμός μεγάλων εμπορικών επιχειρήσεων από την πλευρά της ζήτησης, και πλήθος μικρών και μεσαίων γεωργικών επιχειρήσεων από την πλευρά της προσφοράς) η δυνατότητα να επωφεληθούν από τα ανωτέρω στοιχεία κατά ισότιμο τρόπο, ή τουλάχιστον η αποφυγή σημαντικών μειονεκτημάτων για τον τομέα της γεωργίας. Η συλλογή και άμεση δημοσίευση των στατιστικών στοιχείων του εν λόγω τομέα στα νέα κράτη μέλη εξακολουθούν να αποτελούν έναν από τους επιδιωκόμενους στόχους.

4.2 Η πολιτική της ΕΕ στον τομέα της βιολογικής γεωργίας

4.2.1 Η βιολογική γεωργία στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής

Η ΕΟΚΕ εγείρει το ερώτημα, κατά πόσο το ευρωπαϊκό αγροτικό πρότυπο, στο οποίο η βιολογική γεωργία συμβάλλει ουσιαστικά με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της, προβάλλεται επαρκώς κατά τις διεθνείς διαπραγματεύσεις του ΠΟΕ προκειμένου να διασφαλισθεί η βιωσιμότητα της κοινής γεωργικής πολιτικής και ειδικότερα να διατηρηθούν οι ενισχύσεις του 2ου πυλώνα της ΚΓΠ στο «πράσινο κουτί».

4.2.2 Ανάπτυξη της υπαίθρου

Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της δημιουργίας καταλόγου επιλογής σε δικτυακό τόπο όπου θα απαριθμούνται όλα τα σχετικά μέτρα της ΕΕ (δράση 5,) με στόχο την προώθηση μιας τοπικής παραγωγής βιολογικών τροφίμων μέσω της προσαρμογής των προτύπων που ισχύουν στους τομείς υγιεινής και δημόσιας υγείας στους ενδεχόμενους ειδικούς κινδύνους στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις του κλάδου μεταποίησης και εμπορίας τροφίμων. Τα καθορισμένα πρότυπα που εφαρμόζονται για τις επιχειρήσεις μεταποίησης μεγάλων ποσοτήτων, αποδεικνύονται συχνά ως ανέφικτα για τις μικρές επιχειρήσεις βιοτεχνικού χαρακτήρα που διαθέτουν και μεταποιούν περιορισμένες ποσότητες σε περιφερειακό επίπεδο. Επιπλέον συχνά ενώ συνιστούν εμπόδιο για την προώθηση επενδύσεων, αποτρέπουν ταυτοχρόνως τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης στην ύπαιθρο. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει συνεπώς με έμφαση την ανάγκη θέσπισης κατάλληλων προτύπων για μικρές περιφερειακές ή τοπικές βιοτεχνίες μεταποίησης και εμπορίας βιολογικών αλλά και συμβατικών προϊόντων οι οποίες πρέπει να επωφεληθούν από το καθεστώς εξαιρέσεως που υφίσταται για τις μεταποιητικές επιχειρήσεις. Για την ΕΟΚΕ φυσικά απόλυτη προτεραιότητα παραμένει ο σεβασμός των αρχών της ασφάλειας των τροφίμων που περιέχονται στην Λευκή Βίβλο για την ασφάλεια των τροφίμων και της υγείας καθώς και ο κανονισμός που υιοθετήθηκε πρόσφατα.

4.2.2.1 Όσον αφορά την προτεινόμενη, στο πλαίσιο της δράσης 6, πρωτοβουλία σχετικά με την καθιέρωση της βιολογικής γεωργίας σε οικολογικά ευαίσθητες περιοχές, πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να μην δημιουργηθούν ανισότητες σε ό,τι αφορά την προσφορά, γεγονός που αναπόφευκτα δύναται να οδηγήσει σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στον τομέα της βιολογικής γεωργίας λόγω της εφαρμοζόμενης πολιτικής. Απαραίτητη κρίνεται ακόμη η επαρκής ανάλυση των δύσκολων συνθηκών καλλιέργειας στις προαναφερόμενες περιοχές.

4.2.2.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής δεν προσδίδει την δέουσα προσοχή στη μεγάλη σημασία της βιολογικής γεωργίας και του κλάδου των βιολογικών τροφίμων αναφορικά προς την κατάσταση της απασχόλησης, ειδικά στις γεωργικές περιφέρειες. Έρευνες που διεξήχθησαν στα κράτη μέλη κατέδειξαν ότι η σύσταση νέων επιχειρήσεων στον κλάδο της γεωργίας και τους συναφείς τομείς στην παραγωγική αλυσίδα εστιάζουν αποκλειστικά τους τομείς της βιολογικής γεωργίας. Η ΕΟΚΕ τονίζει ακόμη ότι όλα τα γεωργικά προϊόντα ποιότητας που φέρουν σήμα γεωγραφικής προέλευσης έχουν θετικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

4.2.2.3 Η δράση 6 περιγράφει την επαγγελματική βασική και συνεχή κατάρτιση καθώς και τον επαγγελματικό προσανατολισμό. Προκειμένου όμως να προωθηθούν αυτές οι μορφές γεωργικής παραγωγής αλλά και η εμπορία και μεταποίηση βιολογικών προϊόντων είναι αναγκαίο να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην μετάδοση πληροφοριών και γνώσης στο πλαίσιο της γεωργικής ανάπτυξης.

4.3 Έρευνα

4.3.1 Μέσω της βιολογικής γεωργίας διαθέτουμε την δυνατότητα ανάπτυξης στοχευόμενης μεθόδου γεωργικής καλλιέργειας, βάσει της οποίας μπορούν να εφαρμόζονται και να αναπτύσσονται μόνο οι μέθοδοι, τα μέσα και οι τεχνολογίες που έχουν ελάχιστες επιπτώσεις στο περιβάλλον.

4.3.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ως ξεχωριστή πρόκληση την ενίσχυση της έρευνας στον τομέα της βιολογικής γεωργίας από δημόσιους πόρους. Ερευνητικά πεδία, όπου είναι περιορισμένες οι επενδύσεις της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και τα οποία είναι σημαντικά για το κοινωνικό σύνολο, πρέπει να αποτελέσουν τους βασικούς τομείς επικέντρωσης των δημοσίων ενισχύσεων. Η βιολογική γεωργία και η αξιολόγηση των τεχνολογικών συνεπειών πρέπει να ενσωματωθούν στο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα της ΕΕ ως θέματα προτεραιότητας.

4.3.3 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη διεύρυνση της έρευνας στον τομέα της βιολογικής γεωργίας. Οι στόχοι της εν λόγω έρευνας χρήζουν διαφοροποιημένης διατύπωσης, ενώ απαραίτητη κρίνεται η αναθεώρησή τους ως προς την συνοχή τους με άλλα πεδία της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής. Στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης της Επιτροπής ζητήματα όπως η εκπαίδευση, η μεταφορά γνώσεων και η σημασία της υιοθέτησης μιας διεπιστημονικής προσέγγισης, τα οποία συνιστούν βασική προϋπόθεση για την επιτυχημένη ανάπτυξη του τομέα των βιολογικών καλλιεργειών, πρέπει να προσδιοριστούν με περισσότερη σαφήνεια, ειδικά σε ό,τι αφορά την οικονομική πτυχή τους.

4.3.4 Η βιολογικά προσανατολισμένη έρευνα τόσο στον τομέα των φυτικών καλλιεργειών, όσο και σε εκείνον της εκτροφής κατοικίδιων ζώων είναι επειγόντως αναγκαία. Σε αυτό το πλαίσιο η εκτροφή και η καλλιέργεια κατάλληλων φυλών και ειδών έχει ιδιαίτερη σημασία για τη διασφάλιση της εμπορίας.

4.4 Πρότυπα και έλεγχος — διασφάλιση της ακεραιότητας

4.4.1 Η προσέγγιση του κανονιστικού πλαισίου

Το γεγονός ότι, παρά την ύπαρξη σχετικού κανονισμού για την βιολογική γεωργία, εντούτοις, μέχρι σήμερα δεν έχουν θεσπιστεί βασικές αρχές που να διέπουν την βιολογική γεωργία, μπορεί να ερμηνευθεί μόνο βάσει ιστορικών συγκυριών. Για ορισμένα κράτη μέλη με μακρά παράδοση σε αυτήν την μορφή καλλιεργειών

υφίστανται προ πολλού οι συναφείς βασικές αρχές. Ως προς αυτό πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία με σαφή καθορισμό των βασικών αρχών (δράση 8) και συνυπολογισμό των εμπειριών της Διεθνούς Ομοσπονδίας Κινημάτων Βιολογικής Γεωργίας (¹). Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ ζητεί να ληφθεί ειδικά υπόψη και η ιστορική εξέλιξη στα νέα κράτη μέλη.

4.4.1.1 Συγχρόνως, κρίνεται σκόπιμο να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι ορισμένες εθνικές οργανώσεις προσδιορίζουν τη βιολογική γεωργία ως βιολογική καλλιέργεια που περιλαμβάνει, πέρα από βιολογικά κριτήρια, και κοινωνικοοικονομικές αρχές, όπως π.χ. η δημιουργία πολύτιμων, και σταθερών από κοινωνική πλευρά, θέσεων απασχόλησης στην ύπαιθρο. Η προσαρμογή των κανονισμών για την βιολογική γεωργία πρέπει να εφαρμοστεί δίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στις βασικές αρχές που ισχύουν στην εκάστοτε περίπτωση, ενώ η θέσπιση μεταβατικών κανόνων με προβλεπόμενες καταληκτικές ημερομηνίες πρέπει να εξετάζεται πάντοτε σταδιακά. (δράση 9).

4.4.2 Το πεδίο εφαρμογής των προτύπων στον τομέα των βιολογικών καλλιεργειών

Πέραν της απαίτησης απλουστευμένων και εναρμονισμένων κανόνων για την φυτική αναπαραγωγή και την εκτροφή των ζώων, ιδιαίτερο βάρος πρέπει να δοθεί στη διατήρηση της επιρροής που ασκούν οι μικρές και μεσαίες γεωργικές επιχειρήσεις στην ανάπτυξη των καλλιεργειών και των εκτροφών προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία μονοπωλιακών δομών, όπως λόγου χάρη στις περιπτώσεις πολλών αροτραίων καλλιεργειών και της εκτροφής πουλερικών. Εν προκειμένω, έχει ήδη καταστεί αδύνατος ο εφοδιασμός αυτών των γεωργικών επιχειρήσεων με κατάλληλες για την βιολογική εκτροφή φυλών ζώων. Η εφαρμογή εξελιγμένων προτύπων προστασίας των ζώων πρέπει να συνοδεύεται από τη χορήγηση ενισχύσεων για επενδύσεις, δθέντος ότι, σε πολλές περιπτώσεις, η βιολογική εκτροφή ζώων συνεπάγεται δαπανηρές κατασκευές νέων στάβλων ή επεκτάσεις των υφισταμένων. Για τον τομέα των φυτικών καλλιεργειών εξακολουθεί να απουσιάζει η θέσπιση κανόνων κυκλοφορίας για τις παραδοσιακές γεωργικές ποικιλίες, ήτοι για τα καλλιεργήσιμα είδη φυτών που δεν περιλαμβάνονται πλέον στον κατάλογο των καλλιεργήσιμων ποικιλιών. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την παράλειψη αυτή και καλεί την Επιτροπή να λάβει τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να θεσπισθεί σχετική ρύθμιση.

4.4.2.1 Στην δράση 10 (τελευταία περίπτωση) πρέπει να αποσαφηνιστεί η έννοια της «βιοποικιλότητας», κατά πόσο δηλαδή αυτή περιορίζεται στις καλλιεργήσιμες ποικιλίες και τα εκτρεφόμενα ζώα ή διαθέτει ευρύτερα όρια περιλαμβάνοντας το σύνολο της χλωρίδας και πανίδας. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι η διατήρηση της βιοποικιλότητας βάσει των στόχων της ΚΓΠ δεν δύναται να αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα των γεωργικών επιχειρήσεων βιολογικών καλλιεργειών.

4.4.2.2 Μολονότι η εφαρμογή διαδικασιών εξοικονόμησης ενέργειας και πόρων συνιστά βασικό στοιχείο της βιολογικής γεωργίας, η ΕΟΚΕ διαφωνεί με την θέσπιση νέων, ειδικών προτύπων στον εν λόγω τομέα. Προτεραιότητα έχουν η υιοθέτηση αποτελεσματικών προτύπων προς το γενικό όφελος της γεωργίας και του συνόλου της οικονομίας.

4.4.2.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την θέσπιση, για πρώτη φορά, κοινών οδηγιών για τις βιολογικές καλλιέργειες και, συγκεκριμένα, για προϊόντα όπως ο οίνος και οι υδατοκαλλιέργειες. Ειδικότερα, αναγνωρίζει τις θετικές συνέπειες της υιοθέτησής τους για τις συμβατικές καλλιέργειες σε αυτούς τους τομείς.

(¹) Διεθνής Ομοσπονδία Κινημάτων Βιολογικής Γεωργίας (International Federation of Organic Agricultural Movements).

4.5 Ως θετική κρίνει η ΕΟΚΕ την προτεινόμενη στη δράση 11 σύσταση ανεξάρτητης επιτροπής εμπειρογνομένων για την παροχή τεχνικών συμβουλών, με την προϋπόθεση ότι θα εξασφαλίζεται η δέουσα συμμετοχή των άμεσα ενδιαφερόμενων, δηλαδή των γεωργών παραγωγών, των παραγόντων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους της μεταποίησης, και των καταναλωτών, με στόχο τη διασφάλιση της εμπιστοσύνης του κοινού σε μια τέτοιου είδους επιτροπή. Εντούτοις, προκειμένου να στεφθεί με επιτυχία η υλοποίηση της ανωτέρω δράσης, απομένουν ακόμη ο καθορισμός σταθερών προτύπων όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα, τη στοχοδότηση και την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων από τον προϋπολογισμό.

4.6 Γενετικά τροποποιημένοι οργανισμοί

4.6.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την απογοήτευσή της για το γεγονός ότι, όσον αφορά το ζήτημα των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών, το υπό εξέταση πρόγραμμα δράσης επικεντρώνεται αποκλειστικά στη θέσπιση οριακών τιμών, χωρίς να υιοθετείται μια συνολική προσέγγιση για τη διασφάλιση της συνύπαρξης γενετικά τροποποιημένων, συμβατικών και βιολογικών καλλιεργειών, ως βασικής προϋπόθεσης για τη βιολογική γεωργία στην Ευρώπη.

4.6.2 Το ζήτημα της απαγόρευσης της χρήσης γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στη βιολογική γεωργία αποκτά ξεχωριστή σημασία στο πλαίσιο της τρέχουσας συζήτησης σχετικά με τους κανόνες της συνύπαρξης των καλλιεργειών. Οι συστάσεις που υποβάλλονται αναφορικά με το ανωτέρω ζήτημα είναι σε μεγάλο βαθμό αποδεκτές. Ωστόσο, το σύνολο της υπόλοιπης γεωργίας (συμβατικής και βιολογικής) δεν πρέπει να επωμιστεί το κόστος ή την απώλεια εσόδων που συνεπάγεται η ελευθέρωση των ΓΤΟ.

4.6.3 Για τη βιολογική γεωργία, τα γενικά όρια παρουσίας ΓΤΟ στους σπόρους προς σπορά πρέπει να καθοριστούν στα όρια ιχνηλασιμότητας (δράση 12). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το όριο ιχνηλασιμότητας πρέπει να οριστεί ως το γενικό όριο παρουσίας ΓΤΟ και για τους συμβατικούς σπόρους προς σπορά που δεν περιέχουν ΓΤΟ. Σε διαφορετική περίπτωση, ελλοχεύει ο κίνδυνος μιας ραγδαία αυξανόμενης επιβάρυνσης των βιολογικών προϊόντων με συστατικά ΓΤΟ, με αποτέλεσμα να διακυβεύονται οι βασικές αρχές της βιολογικής γεωργίας στην Ευρώπη. Λόγω της ύπαρξης εκτεταμένων γεωργικών γαιών στα εθνικά σύνορα των κρατών μελών της ΕΕ και της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών κρίνεται απαραίτητη και στην προκειμένη περίπτωση η εναρμόνιση της ισχύουσας νομοθεσίας.

4.7 Συστήματα ελέγχου

Η ΕΟΚΕ στηρίζει την εφαρμογή μιας προσέγγισης βασισμένης στον κίνδυνο για την βελτίωση του ελέγχου βάσει της δράσης 13. Εντούτοις, επισημαίνει ότι στη γερμανική έκδοση του προγράμματος δράσης, αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει στην αγγλική έκδοση, αναφέρεται ο ισχυρισμός ότι οι παραγωγοί στη γεωργία συνιστούν τον υψηλότερο κίνδυνο υιοθέτησης δολίων πρακτικών. Η ΕΟΚΕ ζητά να διορθωθεί επειγόντως ο ισχυρισμός αυτός. Αντιθέτως, θα πρέπει να ληφθούν κατάλληλα υπόψη οι ανοιχτές πτυχές, που εντοπίζονται στους συναφείς τομείς της παραγωγικής αλυσίδας, όπως παραδείγματος χάρη της μεταποίησης και εμπορίας των προϊόντων καθώς επίσης και στο πλαίσιο της ανάλυσης και διαχείρισης των κινδύνων των συστημάτων ελέγχου. Η βελτίωση των συστημάτων ελέγχου

πρέπει να υλοποιηθεί με μικρό γραφειοκρατικό κόστος και ελάχιστες οικονομικές δαπάνες. Ακόμη, η αποτελεσματική δικτύωση των ελεγκτικών οργανισμών μπορεί να αποδειχθεί σημαντικό μέσο για τη βελτίωση των συστημάτων ελέγχου.

4.8 Εισαγωγές

4.8.1 Δέουσα προσοχή πρέπει να δοθεί στον αυξανόμενο κίνδυνο μόλυνσης των καλλιεργειών με ΓΤΟ κατά την περαιτέρω κατάρτιση του κανονιστικού πλαισίου εισαγωγών βιολογικά παραγόμενων προϊόντων.

4.8.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά την εστίαση των δράσεων στην προώθηση του οικονομικού χώρου της Μεσογείου, με ιδιαίτερη έμφαση στις δυνατότητες ανάπτυξης της βιολογικής γεωργίας. Στόχος πρέπει να είναι η ενίσχυση των κέντρων βιολογικής παραγωγής και η ενθάρρυνση της δικτύωσής τους.

4.8.3 Για λόγους ανταγωνισμού, και, ειδικότερα, προκειμένου να διατηρηθεί η βιολογική γεωργία το μερίδιό της στην αγορά, δεν στοιχειοθετείται η υιοθέτηση πιο εκτεταμένων παραχωρήσεων για τα βιολογικά προϊόντα στο πλαίσιο της σύναψης των διεθνών συμφωνιών, εν συγκρίσει με τις παραχωρήσεις που γίνονται για τις εισαγωγές συμβατικών προϊόντων.

5. Σύνοψη

5.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το σχέδιο δράσης για την βιολογική γεωργία και την παραγωγή τροφίμων με βιολογικές μεθόδους. Η Επιτροπή ανταποκρίνεται κατ' αυτόν τον τρόπο όχι μόνο στο αίτημα του Συμβουλίου των Υπουργών Γεωργίας αλλά και στις προσδοκίες πολυάριθμων πολιτών. Με την εφαρμογή του συστήματος πολλαπλής συμμόρφωσης και τον καθορισμό κριτηρίων όσον αφορά τις ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές πρακτικές, αυξάνονται οι απαιτήσεις για τον περιβαλλοντικό προσανατολισμό της ευρωπαϊκής γεωργικής πολιτικής.

5.2 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη διοργάνωση στοχοθετημένων εκστρατειών εμπορίας και ενημέρωσης των καταναλωτών. Ευελπιστεί όμως ότι δεν θα αυξηθούν οι υφιστάμενες ασυμμετρίες στον τομέα του εμπορίου τροφίμων και της μεταποίησης.

5.3 Πρόκειται για έναν σημαντικό τομέα που προσφέρει προοπτικές για την απασχόληση και παράγει δημόσια αγαθά και πρέπει συνεπώς να ληφθεί κατάλληλα υπόψη στο πλαίσιο των μέτρων του προγράμματος του ΕΓΤΑΑ που σχετίζονται με την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων..

5.4 Οι επιδιώξεις εναρμόνισης των προτύπων και των ελέγχων δεν πρέπει να επιβαρύνουν υπερβολικά τις επιχειρήσεις αλλά συγχρόνως να επιτρέπουν περιφερειακές ιδιαιτερότητες. Το λογότυπο της ΕΕ δεν θα πρέπει να εμποδίζει την αναφορά της προέλευσης, είτε πρόκειται για προϊόν που παράχθηκε στην ΕΕ είτε για προϊόν τρίτης χώρας.

5.5 Σε ό,τι αφορά τη συνύπαρξη με γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς, δεν έχει δοθεί ακόμη απάντηση στο ζήτημα της μελλοντικής προστασίας της βιολογικής παραγωγής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Συνεπώς, οι οριακές τιμές όσον αφορά την περιεκτικότητα σε ΓΤΟ όλων των σπόρων προς σπορά, θα πρέπει να ορισθούν στο επίπεδο της ανιχνευσιμότητας.

5.6 Το ερευνητικό πρόγραμμα πλαίσιο της ΕΕ θα πρέπει να παρέχει μεγαλύτερη προτεραιότητα στη βιολογική γεωργία. Η εστίαση των προσπαθειών σε αυτόν τον τομέα είναι απαραίτητη αφενός λόγω της ιδιαίτερης σημασίας του για το κοινωνικό σύνολο και αφετέρου λόγω των ελάχιστων ιδιωτικών επενδύσεων που πραγματοποιούνται σε αυτόν τον τομέα.

5.7 Οι πολιτικοί ιθύνοντες σε ευρωπαϊκό επίπεδο άρχισαν να καλύπτουν τα προαναφερθέντα ελλείμματα σε προσωπικούς και

υλικούς πόρους, χάρη στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να διαθέσει κονδύλια του προϋπολογισμού που προορίζονται για την προώθηση της ποιότητας γεωργικών προϊόντων, για τη χρηματοδότηση του προγράμματος δράσης.

5.8 Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί με μεγάλη ανησυχία τη συζήτηση για τις δημοσιονομικές προοπτικές. Η μείωση των κονδυλίων για τη γεωργική ανάπτυξη θα επαναφέρει πολλά χρόνια πίσω τόσο τη βιολογική γεωργία όσο και τη βιομηχανία βιολογικών τροφίμων.

Βρυξέλλες, 16 Δεκεμβρίου 2004

Η Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Anne-Marie SIGMUND
